

B. PALAKSHAM

D.L.C.

11-04-2001

(KANN ADA)

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ

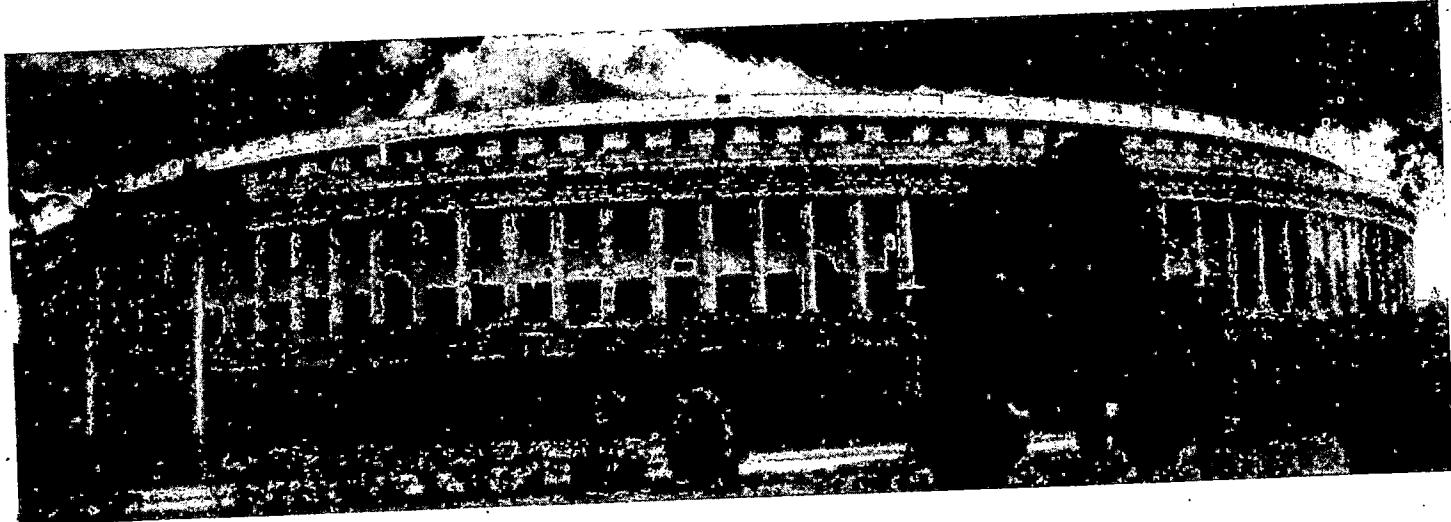
ಕಾನೂನು, ನಾಯು ವುತ್ತು ಕೆಂಪನಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ವುಂತ್ರಾಲಯ

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ

[ಜೂನ್ 1, 2001 ರಂದು ಇದ್ದಂತೆ]

THE CONSTITUTION OF INDIA

[As on the 1st June, 2001]

2001

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಮುದ್ರಣ, ಲೀಲಿನ ಪಾಮಗಿ, ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟ

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ

ಕಾನೂನು, ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಕಂಪನಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮಂತ್ರಾಲಯ

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ

[ಜೂನ್ 1, 2001 ರಂದು ಇದ್ದಂತೆ]

THE CONSTITUTION OF INDIA

[As on the 1st June, 2001]

2001

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಪರಮಾಣೀ

ಕನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಮುದ್ರಣ, ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ
ಪ್ರಕಟಿತ

ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನ - ಇದರ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ - ಕನ್ನಡ ಅಷ್ಟುತ್ತಿಯು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಪರಮಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿರು,
ಮುದ್ರಣ, ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣೆಗಳ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಿತವಾಗಿದೆ.

BHARATHADA SAMVIDHANA - English - Kannada Version of
Constitution of India; Published on behalf of the Government of India by the
Director, Department of Printing, Stationery and Publication, Government of
Karnataka, Bangalore. Pp. Kan. 288 + xix + Eng. 288 + xix ; 2001.

© Government of India

© ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ

ದ್ವಿಭಾಷಾ ಅಷ್ಟುತ್ತಿಯ ಸಿದ್ಧತೆ: ಕನ್ನಾಟಕ ರಾಜ ಭಾಷಾ (ವಿಧಾಯೀ) ಅಂದೋಗ ಮತ್ತು ಭಾಷಾಂತರ ಇಲಾಖೆ,
ಕನ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ.

Diglot Version Prepared by: Karnataka Official Language (Legislative) Commission and
Department of Translations, Government of Karnataka.

PREFACE

This is the first diglot edition (English - Kannada) of the Constitution of India. The Kannada version of the Constitution was first published in 1976 and thereafter a revised edition was published in 1985. In this edition, the text of the Constitution of India has been brought up-to-date by incorporating therein all the amendments up to and including the Constitution (Eighty-third Amendment) Act, 2000.

New Delhi

Date :

Dr. Subhash C. Jain
Secretary to the Government of India.

THE CONSTITUTION OF INDIA

CONTENTS

PREAMBLE

PART I

THE UNION AND ITS TERRITORY

ARTICLES

1.	Name and territory of the Union	1
2.	Admission or establishment of new States	1
2-A.	[Repealed.]	
3.	Formation of new States and alteration of areas, boundaries or names of existing States	1
4.	Laws made under articles 2 and 3 to provide for the amendment of the First and the Fourth Schedules and supplemental, incidental and consequential matters	2

PART II

CITIZENSHIP

5.	Citizenship at the commencement of the Constitution	3
6.	Rights of citizenship of certain persons who have migrated to India from Pakistan	3
7.	Rights of Citizenship of certain migrants to Pakistan	3
8.	Rights of citizenship of certain persons of Indian origin residing outside India	4
9.	Persons voluntarily acquiring citizenship of a foreign State not to be citizens	4
10.	Continuance of the rights of citizenship	4
11.	Parliament to regulate the right of citizenship by law	4

PART III

FUNDAMENTAL RIGHTS

General

12.	Definition	5
13.	Laws inconsistent with or in derogation of the fundamental rights	5

Right to Equality

14.	Equality before law	5
15.	Prohibition of discrimination on grounds of religion, race, caste, sex or place of birth	5
16.	Equality of opportunity in matters of public employment	6
17.	Abolition of Untouchability	7
18.	Abolition of titles	7

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ

ವಿಷಯ ಸೂಚಿ

ಪ್ರಸ್ತುತನೆ:

ಭಾಗ - 1

ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ಅದರ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ

ಅನುಭೀದಿಗಳು

1. ಒಕ್ಕೂಟದ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತೆ 1
2. ನೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸೇರಣದೆ ಅಥವಾ ಸಾಫನೆ 1
- 2a. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.]
3. ನೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಈಗಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರದೇಶಗಳ, ಸರಹದ್ದುಗಳ ಅಥವಾ ಹೆಸರುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ 1
4. 2ನೇಯ ಮತ್ತು 3ನೇಯ ಅನುಭೀದಿಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಕಾನೂನುಗಳು ಮೊದಲನೇಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೇಯ ಅನುಮಾಚಿಗಳ ತಿದ್ದುವಾಡಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಪೋರ್ಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು 2

ಭಾಗ-2

ನಾಗರಿಕತ್ವ

5. ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾಗರಿಕತ್ವ 3
6. ಪಾರ್ಶ್ವಸ್ಥಾನದಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದಿರುವ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳು 3
7. ಪಾರ್ಶ್ವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಹೋದ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳು 3
8. ಭಾರತದ ಹೋರಗೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ, ಭಾರತೀಯ ಮೂಲದ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳು 4
9. ಸ್ವಯಂಚೈಯಿಂದ ವಿದೇಶೀ ರಾಜ್ಯದ ನಾಗರಿಕತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದವರು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕರಲ್ಲ 4
10. ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆ 4
11. ಸಂಸ್ತು ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕೆನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯೋಧಿಸುವುದು 4

ಭಾಗ-3

ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳು

ಸಮಾನ

12. ಪರಿಭಾಷೆ 5
13. ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾದ ಅಥವಾ ಅವಾಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಕರಿಸುವಂಧ ಕಾನೂನುಗಳು 5

ಸಮಾನತೆಯ ಹಕ್ಕು

14. ಕಾನೂನಿನ ಮುಂದೆ ಸಮಾನತೆ 5
15. ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ ಅಥವಾ ಜನಸ್ಥಳದ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ತಾರಾತಮ್ಯದ ನಿರ್ವೇಧ 5
16. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಿಯೋಜನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾನಾವಕಾಶ 6
17. ಅಸ್ವಾತ್ಮತೆಯ ನಿರ್ಮಾರ್ಥ 7
18. ಚಿರುದುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ 7

Right to Freedom

19.	Protection of certain rights regarding freedom of speech, etc	7
20.	Protection in respect of conviction for offences	9
21.	Protection of life and personal liberty.....	9
22.	Protection against arrest and detention in certain cases	9

Right against Exploitation

23.	Prohibition of traffic in human beings and forced labour.	11
24.	Prohibition of employment of children in factories, etc.	11

Right to Freedom of Religion

25.	Freedom of conscience and free profession, practice and propagation of religion	11
26.	Freedom to manage religious affairs	11
27.	Freedom as to payment of taxes for promotion of any particular religion	12
28.	Freedom as to attend at religious instruction or religious worship in certain educational institutions	12

Cultural and Educational Rights

29.	Protection of interests of minorities	12
30.	Right of minorities to establish and administer educational institutions	12
31.	<i>[Repealed]</i>	

Saving of Certain Laws

31-A.	Saving of laws providing for acquisition of estates, etc	13
31-B.	Validation of certain Acts and Regulations	14
31-C.	Saving of laws giving effect to certain directive principles	15
31-D.	<i>[Repealed]</i>	

Right to Constitutional Remedies

32.	Remedies for enforcement of rights conferred by this Part	15
32-A.	<i>[Repealed]</i>	
33.	Power of Parliament to modify the rights conferred by this part in their application to forces, etc	16
34.	Restriction on rights conferred by this Part while martial law is in force in any area	16
35.	Legislation to give effect to the provisions of this Part	17

PART IV

DIRECTIVE PRINCIPLES OF STATE POLICY

36.	Definition	18
37.	Application of the principles contained in this part	18
38.	State to secure a Social order for the promotion of welfare of the people	18
39.	Certain principles of policy to be followed by the State	18
39.A.	Equal justice and free legal aid	19
40.	Organisation of village panchayats	19

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಕ್ಕು

19. ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮುಂತಾದವರ್ಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಹಕ್ಕುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ	7
20. ಅಪರಾಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಪರಾಧಿಯಿಂದ ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆ	9
21. ಜೀವ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ವೈಕ್ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ	9
22. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ದಸ್ತಾವಿರಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಸಾಫ್ನಬಿಧಿಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ	9

ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹಕ್ಕು

23. ಮಾನವ ದುರ್ವಾವಹಾರ ಮತ್ತು ಬಲಾತ್ಮಾರದ ದುಡಿಮೆಯ ನಿರ್ವೇಧ	11
24. ಕಾರ್ಖಾನೆ ಮುಂತಾದವರ್ಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ನಿರೋಜನೆಗೆ ನಿರ್ವೇಧ	11

ಧರ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಕ್ಕು

25. ಅಂತಃಸಾರ್ಥಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ಆಬಾಧಿತ ಅವಲಂಬನೆ, ಆಚರಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾರ	11
26. ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ	11
27. ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಧರ್ಮದ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ ತೆರಿಗೆಗಳ ಸಂದಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ	12
28. ಕೆಲವು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಾಗುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ	12

ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳು

29. ಅಲ್ಲಾಸಂಖ್ಯಾತರ ಹಿತಾಸ್ತಕ್ರಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ	12
30. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸಾಫ್ತಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅವರ್ಗಳ ಆಡಳಿತ ನಡೆಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಾಸಂಖ್ಯಾತರ ಹಕ್ಕು	12
31. [ನಿರೀಕ್ಷಿತ]	

ಕೆಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುವುದು

31ಎ. ಎನ್ನೇಟು ಮುಂತಾದವರ್ಗಳ ಆಜ್ಞಾನೆಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುವುದು	13
31ಬಿ. ಕೆಲವು ಅಧಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರೆಗ್ಸ್ಯುಲೇಷನ್‌ಗಳನ್ನು ಸಿಂಧುಗೊಳಿಸುವುದು	14
31ಬಿಂ. ಕೆಲವು ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಳಿಸುವಿಕೆ	15
31ದಿ. [ನಿರೀಕ್ಷಿತ]	

ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳ ಹಕ್ಕು

32. ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಜಾರಿಗಾಗಿ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳ	15
32ಎ. (ನಿರೀಕ್ಷಿತ)	
33. ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳು ಮುಂತಾದವರ್ಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವರ್ಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಲು ಸಂಸ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರ	16
34. ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಲಷ್ಟಿರುವ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ	16
35. ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನು ರಚನೆ	17

ಭಾಗ-4

ರಾಜ್ಯನೀತಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ತ್ವಗಳು

36. ಪರಿಭಾಷೆ	18
37. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ತತ್ತ್ವಗಳ ಅನ್ವಯ	18
38. ಜನತೆಯ ಕಲ್ಯಾಣೋನ್ನತಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯವು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವುದು	18
39. ರಾಜ್ಯವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ತತ್ತ್ವಗಳು	18
39ಎ. ಸಮಾನ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಉಚಿತ ಕಾನೂನು ನೇರಪು	19
40. ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಸಂಘಟನೆ	19

41.	Right to work, to education and to public assistance in certain cases	19
42.	Provision for just and human conditions of work and maternity relief	19
43.	Living wage, etc., for workers	19
43-A.	Participation of workers in management of industries	19
44.	Uniform civil code for the citizens	19
45.	Provision for free and compulsory education for children	20
46.	Promotion of educational and economic interests of Scheduled Castes, Scheduled Tribes and other weaker sections	20
47.	Duty of the State to raise the level of nutrition and the standard of living and to improve public health.	20
48.	Organisation of agriculture and animal husbandry	20
48-A.	Protection and improvement of environment and safeguarding of forests and wild life	20
49.	Protection of monuments and places and objects of national importance	20
50.	Separation of judiciary from executive	20
51.	Promotion of international peace and security	20

PART IV A
FUNDAMENTAL DUTIES

51A.	Fundamental duties	21
------	--------------------------	----

PART V
THE UNION
CHAPTER I - THE EXECUTIVE
The President and Vice-President

52.	The President of India	22
53.	Executive power of the Union	22
54.	Election of President	22
55.	Manner of election of President.....	22
56.	Term of office of President.....	23
57.	Eligibility for re-election	23
58.	Qualifications for election as President.....	23
59.	Conditions of President's office	24
60.	Oath or affirmation by the President	24
61.	Procedure for impeachment of the President	24
62.	Time of holding election to fill vacancy in the office of President and the term of office of person elected to fill casual vacancy	24
63.	The Vice-President of India	25
64.	The Vice-President to be ex-officio Chairman of the Council of States	25
65.	The Vice-President to act as President or to discharge his functions during casual vacancies in the office, or during the absence, of President.....	25
66.	Election of Vice-President	25
67.	Term of office of Vice-President	26
68.	Time of holding election to fill vacancy in the office of Vice-President and the term of office of person elected to fill casual vacancy	26

41. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯುವ ಹೆಚ್ಚು.....	19
42. ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನ್ಯಾಯಿಯುತ ಮತ್ತು ದಯಾಪರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಪ್ರಯೋಜನ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಉಪಬಿಂಧಿಸುವುದು	19
43. ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಜೂರಿ, ಇತ್ಯಾದಿ	19
43ಎ. ಕ್ರೊನಾರಿಕೆಗಳ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಗಾರರು ಭಾಗವಹಿಸುವುದು	19
44. ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಏಕರೂಪದ ಸಿವಿಲ್ ಸಂಹಿತೆ	19
45. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಉಚಿತ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆ	20
46. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ದುರುಪ್ಯಾಲ ವರ್ಗಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಸಂಪರ್ಧನೆ	20
47. ಪೌರ್ಣಿಕತೆಯ ಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಜೀವನ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು ರಾಜ್ಯದ ಕರ್ತವ್ಯ	20
48. ಕ್ಷಮಿ ಮತ್ತು ಪಶುಸಂಗೋಪನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆ	20
48ಎ. ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ವನ್ಯಜೀವಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆ	20
49. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವದ ಸ್ವಾರ್ಥಗಳ, ಸ್ಥಳಗಳ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ	20
50. ನ್ಯಾಯಾಂಗವನ್ನು ಕಾಯ್ದಾಗಿದೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವುದು	20
51. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಂತಿ ಮತ್ತು ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಧಿಗೊಳಿಸುವುದು	20

ಭಾಗ-4೯

ಮೂಲಭೂತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು

51ಎ. ಮೂಲಭೂತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು	21
------------------------------	----

ಭಾಗ-5

ಒಕ್ಕೂಟ

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ಕಾಯ್ದಾಗ

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ

52. ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ	22
53. ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾಯ್ದಾಗಂಗ ಅಧಿಕಾರ	22
54. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆ	22
55. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಯ ರೀತಿ	22
56. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿ	23
57. ಮರುಚುನಾವಣೆಗೆ ಉಕ್ತತೆ	23
58. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹತೆಗಳು	23
59. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದ ಘರತ್ವಗಳು	24
60. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಪ್ರಮಾಣಪಡಿಸಿದ ಅಥವಾ ದೃಢಿಕರಣ	24
61. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮಹಾಭಿಯೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ	24
62. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವು, ಖಾಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಭರಿಸ ಮಾಡಲು, ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಆಕ್ಸಿಕ್ ಖಾಲಿ ಸಾಫ್ನವನ್ನು ಭರಿಸ ಮಾಡಲು ಚುನಾಯಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪದಾವಧಿ	24
63. ಭಾರತದ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ	25
64. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ತನ್ನ ಪದನಿರ್ಮಿತ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆಯ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು	25
65. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವು ಆಕ್ಸಿಕ್ಪ್ರೋಕ್ರೆಸಾಗಿ ಖಾಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಗೈರುಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಡೆಸುವುದು ಅಥವಾ ಅವನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು	25
66. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆ	25
67. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿ	26
68. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಭರಿಸ ಮಾಡಲು ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಆಕ್ಸಿಕ್ ಖಾಲಿಸಾಫ್ನವನ್ನು ಭರಿಸ ಮಾಡಲು ಚುನಾಯಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪದಾವಧಿ	26

69.	Oath or affirmation by the Vice-President.....	26
70.	Discharge of President's functions in other contingencies	26
71.	Matters relating to, or connected with, the election of a President or Vice-President.....	27
72.	Power of President to grant pardons, etc., and to suspend, remit or commute sentences in certain cases	27
73.	Extent of executive power of the Union.	27

Council of Ministers

74.	Council of Ministers to aid and advise President	28
75.	Other provisions as to Ministers	28

The Attorney-General for India

76.	Attorney-General for India	28
-----	----------------------------------	----

Conduct of Government Business

77.	Conduct of business of the Government of India.....	29
78.	Duties of Prime Minister as respects the furnishing of information to the President, etc	29

CHAPTER II - PARLIAMENT

General

79.	Constitution of Parliament	29
80.	Composition of the Council of States	30
81.	Composition of the House of the People	30
82.	Readjustment after each census	31
83.	Duration of Houses of Parliament	31
84.	Qualification for membership of Parliament	32
85.	Sessions of Parliament, prorogation and dissolution	32
86.	Right of President to address and send messages to Houses	32
87.	Special address by the President	33
88.	Rights of Ministers and Attorney-General as respects Houses	33

Officers of Parliament

89.	The Chairman and Deputy Chairman of the Council of States	33
90.	Vacation and resignation of, and removal from, the office of Deputy Chairman	33
91.	Power of the Deputy Chairman or other person to perform the duties of the office of, or to act as, Chairman	33
92.	The Chairman or the Deputy Chairman not to preside while a resolution for his removal from office is under consideration	34
93.	The Speaker and Deputy Speaker of the House of the People.....	34
94.	Vacation and resignation of, and removal from, the offices of Speaker and Deputy Speaker	34
95.	Power of the Deputy Speaker or other person to perform the duties of the office of, or to act as, Speaker	34

69. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢಿಕರಣ	26
70. ಇತರ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ	26
71. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಬುನಾವಣಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಸೇರಿದ ವಿಷಯಗಳು	27
72. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾಡಾನ ಮುಂತಾದವರ್ಗನ್ನು ಮಾಡಲು, ಶಿಕ್ಷೀಯನ್ನು ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿಡಲು, ಮಾತ್ರ ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ	27
73. ಒಕ್ಕಾಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ	27

ಮಂತ್ರಮಂಡಲ

74. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ನೇರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ನೀಡಲು ಮಂತ್ರಮಂಡಲ	28
75. ಮಂತ್ರಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳು	28

ಭಾರತದ ಅಟಾನ್ ಜನರಲ್

76. ಭಾರತದ ಅಟಾನ್ ಜನರಲ್	28
-----------------------------	----

ಸರ್ಕಾರಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

77. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಹಾರ ಸರ್ವೋಚಿತ	29
78. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಇತ್ಯಾಗಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು	29

ಅಧ್ಯಾಯ 2 - ಸಂಸತ್ತು

ಸಾಮಾನ್ಯ

79. ಸಂಸ್ತಿನ ರಚನೆ	29
80. ರಾಜ್ಯಸಚಿಯ ರಚನೆ	30
81. ಲೋಕಸಚಿಯ ರಚನೆ	30
82. ಪ್ರತಿಸ್ತಳದ ಜನಗಳತಿಯ ತರುವಾಯ ಮರುಹೊಂಡಾಳಿಕೆ	31
83. ಸಂಸ್ತಿನ ಸದನಗಳ ಅವಧಿ	31
84. ಸಂಸ್ತಿನ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆ	32
85. ಸಂಸ್ತಿನ ಅಧಿವೇಶನಗಳು, ಅಧಿವೇಶನದ ಮುಕ್ತಾಯ ಮತ್ತು ವಿಸಜ್ಞನೆ	32
86. ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಸದನಗಳಿಗೆ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಿರುವ ಹಕ್ಕು	32
87. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷ ಭಾಷಣ	33
88. ಸದನಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಅಟಾರ್ ಜನರಲ್ನ ಹಕ್ಕುಗಳು	33

ಸಂಸ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು

89. ರಾಜ್ಯಸಚಿಯ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ	33
90. ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಪದದಿಂದ ಅವನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು	33
91. ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸಲು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ	33
92. ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿಣಾಯಕ ಪಯ್ಯಾಂಲೋಕನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿದಲ್ಲ	34
93. ಲೋಕಸಚಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ	34
94. ಲೋಕಸಚಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಪದಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು, ಅವರಿಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಅವರಿಗಳ ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು	34
95. ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸಲು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ	34

96.	The Speaker or the Deputy Speaker not to preside while a resolution for his removal from office is under consideration	34
97.	Salaries and allowances of the Chairman and Deputy Chairman and the Speaker and Deputy Speaker	35
98.	Secretariat of Parliament	35

Conduct of Business

99.	Oath or affirmation by members	35
100.	Voting in Houses, power of Houses to act notwithstanding vacancies and quorum	35

Disqualifications of members

101.	Vacation of seats	36
102.	Disqualifications for membership	37
103.	Decision on questions as to disqualifications of members	37
104.	Penalty for sitting and voting before making oath or affirmation under article 99 or when not qualified or when disqualified	37

Powers, Privileges and immunities of Parliament and its Members

105.	Powers, privileges, etc., of the Houses of Parliament and of the members and committees thereof	37
106.	Salaries and allowances of members	38

Legislative Procedure

107.	Provisions as to introduction and passing of Bills	38
108.	Joint sitting of both Houses in certain cases	38
109.	Special procedure in respect of Money Bills	39
110.	Definition of "Money Bills"	40
111.	Assent to Bills	40

Procedure in Financial Matters

112.	Annual financial statement	40
113.	Procedure in Parliament with respect to estimates	41
114.	Appropriation Bills	42
115.	Supplementary, additional or excess grants	42
116.	Votes on account, votes of credit and exceptional grants	42
117.	Special provisions as to financial Bills	43

Procedure Generally

118.	Rules of procedure	43
119.	Regulation by law of procedure in Parliament in relation to financial business	44
120.	Language to be used in Parliament	44
121.	Restriction on discussion in Parliament	44
122.	Courts not to inquire into proceedings of Parliament	44

CHAPTER III - LEGISLATIVE POWERS OF THE PRESIDENT

123.	Power of President to promulgate Ordinances during recess of Parliament	45
------	---	----

96. ಆಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನ ಪದದಿಂದ ತೇಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಯೋಚನೆ	34
ಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಆಧ್ಯಕ್ಷತೆವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ	
97. ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಹಾಗೂ ಆಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಭತ್ತಗಳು	35
98. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸಚಿವಾಲಯ	35

ವ್ಯವಹಾರ ಸದವಳಿಕೆ

99. ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ	35
100. ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತಡಾನ, ಖಾಲಿಸ್ತಾನಗಳು ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸದನಗಳ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಕೋರಂ	35

ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳು

101. ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನ ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು	36
102. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹತೆಗಳು	37
103. ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳನ್ನ ಕುರಿತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ತೀರ್ಮಾನ	37
104. ೭೫ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೇರಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಮತ್ತು ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಅರ್ಹತೆ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಅನರ್ಹತೆ ಉಂಟಾದಾಗ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಮತ್ತು ಮತ್ತು ಕೊಟ್ಟರೆ ದಂಡ	37

ಸಂಸತ್ತಿನ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಗಳು

105. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ	37
106. ಸದಸ್ಯರ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ತಗಳು	38

ವಿಧಾಯಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

107. ವಿಧೇಯಕಗಳ ಮಂಡನೆಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು	38
108. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನ	38
109. ಧನ ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ	39
110. “ಧನ ವಿಧೇಯಕಗಳು” ಎಂಬುದರ ಪರಿಧಾವೆ	40
111. ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ	40

ಹಣಕಾಸು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

112. ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರ ಪತ್ರ	40
113. ಅಂದಾಜುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ	41
114. ಧನ ವಿನಿಯೋಗ ವಿಧೇಯಕಗಳು	42
115. ಪೂರಕ, ಅಧಿಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುದಾನಗಳು	42
116. ಲೇಖಾನುದಾನಗಳು, ಪತ್ತಿನ ಅನುದಾನಗಳು ಮತ್ತು ಅಸಾಧಾರಣ ಅನುದಾನಗಳು	42
117. ಹಣಕಾಸು ವಿಧೇಯಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು	43

ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

118. ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳು	43
119. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನ ಕಾನೂನಿಕ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯೋಜಿಸುವುದು	44
120. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕ ಭಾಷೆ	44
121. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜಚ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ	44
122. ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಸಂಸತ್ತಿನ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿದಿರುವುದು	44

ಅಧ್ಯಾಯ 3

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ವಿಧಾಯಿ ಅಧಿಕಾರಗಳು

123. ಸಂಸತ್ತಿನ ವಿರಾಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನ ಹೊರಡಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ	45
--	----

CHAPTER IV - THE UNION JUDICIARY

124.	Establishment and Constitution of Supreme Court	45
125.	Salaries, etc., of Judges	46
126.	Appointment of acting Chief Justice	47
127.	Appointment of ad hoc judges	47
128.	Attendance of retired judges at sittings of the Supreme Court	47
129.	Supreme Court to be a court of record	47
130.	Seat of Supreme Court	47
131.	Original jurisdiction of the Supreme Court	47
131-A.	<i>[Repealed.]</i>	
132.	Appellate jurisdiction of Supreme Court in appeals from High Courts in certain cases ..	48
133.	Appellate jurisdiction of Supreme Court in appeals from High Courts in regard to Civil matters	48
134.	Appellate jurisdiction of Supreme Court in regard to criminal matters	49
134A	Certificate for appeal to the Supreme Court	49
135.	Jurisdiction and powers of the Federal Court under existing law to be exercisable by the Supreme court	49
136.	Special leave to appeal by the Supreme court	50
137.	Review of judgements or orders by the Supreme Court	50
138.	Enlargement of the jurisdiction of the Supreme Court	50
139.	Conferment on the Supreme Court of powers to issue certain writs	50
139A	Transfer of certain cases	50
140.	Ancillary powers of Supreme Court	51
141.	Law declared by Supreme Court to be binding on all courts	51
142.	Enforcement of decrees and orders of Supreme Court and orders as to discovery, etc	51
143.	Power of President to consult Supreme Court	51
144.	Civil and Judicial authorities to act in aid of the Supreme Court	51
144A.	<i>[Repealed.]</i>	
145.	Rules of Court, etc	51
146.	Officers and servants and the expenses of the Supreme Court	53
147.	Interpretation	53

CHAPTER V - COMPTROLLER AND AUDITOR-GENERAL OF INDIA

148.	Comptroller and Auditor-General of India	53
149.	Duties and powers of the Comptroller and Auditor General	54
150.	Form of accounts of the Union and of the States	54
151.	Audit reports	54

ಅಧ್ಯಾಯ 4

ಒಕ್ಕೂಟದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ

124. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸ್ವಾಪನೆ ಮತ್ತು ರಚನೆ	45
125. ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರ ವೇತನಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ	46
126. ಕಾರ್ಯಾರ್ಥ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರ ನೇಮಕಾತಿ	47
127. ಅಡೊಹಾಕ್ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರ ನೇಮಕಾತಿ	47
128. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಉಪವೇತನಗಳಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರ ಹಾಜರಾತಿ	47
129. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಭಿಲೇಖ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿರತತ್ವದು	47
130. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಕಾರ್ಯಸ್ಥಾನ	47
131. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮೂಲ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ	47
131ಎ. (ನಿರೀಕ್ಷಿತ)	
132. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಬರುವ ಅಪೀಲಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಪೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ	48
133. ಸಿವಿಲ್ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಬರುವ ಅಪೀಲಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಪೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ	48
134. ಶ್ರೀಮಿನಲ್ ವಿಷಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಪೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ	49
134ಎ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಪ್ರಮಾಣತ್ವ	49
135. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿವ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರಿಗೆ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಚೆಲಾಯಿಸುವುದು	49
136. ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ವಿಶೇಷ ಅನುಮತಿ	50
137. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತೀಪ್ರಗಳನ್ನ ಅಥವಾ ಆದೇಶಗಳನ್ನ ಪ್ರನರಪಲೋಕನ ಮಾಡುವುದು	50
138. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ವಸ್ತರಣೆ	50
139. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ರಿಟ್‌ಗಳನ್ನ ಹೊರಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನ ನೀಡುವುದು	50
139ಎ. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳ ವರ್ಗಾವಳಿ	50
140. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪ್ರಾರಂಭ ಅಧಿಕಾರಗಳು	51
141. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಫೋರ್ಸಿಡ ಕಾನೂನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಬದ್ದವಾಗಿರುವುದು	51
142. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಡಿಕ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಆದೇಶಗಳ ಜಾರಿ ಮತ್ತು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆದೇಶಗಳು	51
143. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ	51
144. ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು	51
144ಎ. (ನಿರೀಕ್ಷಿತ)	
145. ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಯಮಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ	51
146. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರರು ಹಾಗೂ ವೆಚ್ಚಗಳು	53
147. ಅರ್ಥ ವಿವರಗಳೇ	53

ಅಧ್ಯಾಯ 5

ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕ

148. ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕ	53
149. ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಕೆಳವ್ಯಾಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು	54
150. ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಲೆಕ್ಕಗಳ ನಮೂನೆ	54
151. ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧನ ಪರದಿಗಳು	54

PART VI
THE STATES
CHAPTER I - GENERAL

152. Definition	55
-----------------------	----

CHAPTER II - THE EXECUTIVE

The Governor

153. Governors of States	55
154. Executive power of State.....	55
155. Appointment of Governor	55
156. Term of office of Governor.....	55
157. Qualifications for appointment as Governor.....	55
158. Conditions of Governor's office	55
159. Oath or affirmation by the Governor	56
160. Discharge of the functions of the Governor in certain contingencies	56
161. Power of Governor to grant pardons, etc. and to suspend, remit or commute sentences in certain cases	56
162. Extent of executive power of State	56

Council of Ministers

163. Council of Ministers to aid and advise Governor	56
164. Other provisions as to Ministers	57

The Advocate-General for the State

165. Advocate-General for the State	57
---	----

Conduct of Government business

166. Conduct of business of the Government of a State	57
167. Duties of Chief Minister as respects the furnishing of information to Governor, etc	58

CHAPTER III

THE STATE LEGISLATURE

General

168. Constitution of Legislatures in States	58
169. Abolition or creation of Legislative Councils in States	59
170. Composition of the Legislative Assemblies	59
171. Composition of the Legislative Councils	59
172. Duration of State Legislatures	60
173. Qualification for membership of the State Legislature	60
174. Sessions of the State Legislature, prorogation and dissolution	61
175. Right of Governor to address and send messages to the House or Houses	61
176. Special address by the Governor	61
177. Rights of Ministers and Advocate-General as respects the Houses	61

ಭಾಗ - 6

ರಾಜ್ಯಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ಸಾಮಾನ್ಯ

152. ಪರಿಭಾಷೆ	55
--------------------	----

ಅಧ್ಯಾಯ 2 - ಕಾರ್ಯಾಂಗ

ರಾಜ್ಯವಾಲ

153. ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯವಾಲರು	55
154. ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರ	55
155. ರಾಜ್ಯವಾಲನ ನೇಮಕಾತಿ	55
156. ರಾಜ್ಯವಾಲನ ಪದವಧಿ	55
157. ರಾಜ್ಯವಾಲನಾಗಿ ನೇಮಕೀಯಾಳ್ಯಲು ಅರ್ಹತೆಗಳು	55
158. ರಾಜ್ಯವಾಲನ ಪೆದದ ಷರ್ತತ್ವಗಳು	55
159. ರಾಜ್ಯವಾಲನಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಷ್ಟಿಕೆರಣ	56
160. ಕೆಲವು ಆಕ್ಷಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಲನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ	56
161. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾದಾನ, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು, ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಅಮಾನಸ್ತಿನಲ್ಲಿಡಲು, ಮಾಫಿ ಅಥವಾ ಪರಿಹರಣನೆ ಮಾಡಲು ರಾಜ್ಯವಾಲನ ಅಧಿಕಾರ	56
162. ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ	56

ಮಂತ್ರಮಂಡಲ

163. ರಾಜ್ಯವಾಲನಿಗೆ ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ನೀಡಲು ಮಂತ್ರಮಂಡಲ	56
164. ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳು	57

ರಾಜ್ಯದ ಅಡ್ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಟ್ ಜನರಲ್

165. ರಾಜ್ಯದ ಅಡ್ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಟ್ ಜನರಲ್	57
---	----

ಸರ್ಕಾರಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

166. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ	57
167. ರಾಜ್ಯವಾಲನಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು	58

ಅಧ್ಯಾಯ 3 - ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲ

ಸಾಮಾನ್ಯ

168. ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ರಚನೆ	58
169. ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಸ್ಥಿರಸ್ಥಾಪನೆ	59
170. ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ರಚನೆ	59
171. ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಗಳ ರಚನೆ	59
172. ರಾಜ್ಯವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳ ಅವಧಿ	60
173. ರಾಜ್ಯವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆ	60
174. ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿವೇಳನಗಳು, ಅಧಿವೇಳನದ ಮುಕ್ತಾಯಿ ಮತ್ತು ವಿಸಿಜನೆ	61
175. ಸದನವನ್ನು ಅಥವಾ ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಆಘಾತಗಳಿಗೆ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ರಾಜ್ಯವಾಲನಿಗೆ ಇರುವ ಹಕ್ಕು	61
176. ರಾಜ್ಯವಾಲನಿಂದ ವಿಶೇಷ ಭಾಷಣ	61
177. ಸದನಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಅಡ್ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಟ್ ಜನರಲ್ನ ಹಕ್ಕುಗಳು	61

Officers of the State Legislature

178.	The Speaker and Deputy Speaker of the Legislative Assembly	62
179.	Vacation and resignation of, and removal from, the offices of Speaker and Deputy Speaker.....	62
180.	Power of the Deputy Speaker or other person to perform the duties of the office of, or to act as, Speaker	62
181.	The Speaker or the Deputy Speaker not to preside while a resolution for his removal from office is under consideration	62
182.	The Chairman and Deputy Chairman of the Legislative Council	62
183.	Vacation and resignation of, and removal from, the offices of Chairman and Deputy Chairman	63
184.	Power of the Deputy Chairman or other person to perform the duties of the office of, or to act as, Chairman.....	63
185.	The Chairman or the Deputy Chairman not to preside while a resolution for his removal from office is under consideration	63
186.	Salaries and allowances of the Speaker and Deputy Speaker and the Chairman and Deputy Chairman.....	63
187.	Secretariat of State Legislature	63

Conduct of Business

188.	Oath or affirmation by members	64
189.	Voting in Houses, power of Houses to act notwithstanding vacancies and quorum	64

Disqualifications of Members

190.	Vacation of seats	64
191.	Disqualifications for membership	65
192.	Decision on questions as to disqualifications of members	65
193.	Penalty for sitting and voting before making oath or affirmation under article 188 or when not qualified or when disqualified.	66

Powers, Privileges and Immunities of State Legislatures and their Members

194.	Powers, privileges, etc., of the Houses of Legislatures and of the members and committees thereof	66
195.	Salaries and allowances of members	66

Legislative Procedure

196.	Provisions as to introduction and passing of Bills	66
197.	Restriction on powers of Legislative Council as to Bills other than Money Bills	67
198.	Special procedure in respect of Money Bills	67
199.	Definition of "Money Bills"	68
200.	Assent to Bills	68
201.	Bills reserve for consideration	69

Procedure in Financial Matters

202.	Annual financial statement	69
------	----------------------------------	----

ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಆಧಿಕಾರಿಗಳು

178. ವಿಧಾನಸಚಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ 62
 179. ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಪದಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು, ಅವುಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು 62
 180. ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಿ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪದದ ಕ್ರೇತ್ವಗಳನ್ನು ನೀಡುವೇಲಿಸಲು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನೆ
ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರತಿಯ ಆಧಿಕಾರ 62
 181. ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆ
ಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ಹೊಂದಲು 62
 182. ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಚಿಯ 62
 183. ಸಭಾಪತಿಯು ಮತ್ತು ಉಪಸಚಿಯ ಪದಗಳನ್ನು ಖಾಲಿಮಾಡುವುದು, ಪದಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ
ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಪದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು 63
 184. ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಿ ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕ್ರೇತ್ವಗಳನ್ನು ನೀಡುವೇಲಿಸಲು
ಉಪಸಚಿಯ ಅಧಿಕಾರ ಇತರ ಪ್ರತಿಯ ಆಧಿಕಾರ 63
 185. ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅಧಿಕಾರ ಉಪಸಚಿಯನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು
ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ಹೊಂದಲು 63
 186. ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಹಾಗೂ ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಚಿಯ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು
ಭೇತ್ವಗಳು 63
 187. ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸಚಿವಾಲಯ 63

ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

188. ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಧ್ಯವಾ ದೃಢೀಕರಣ 64
 189. ಸದಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತದಾನ; ಖಾಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳು ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಿ ಸದಸ್ಯಗಳ ಆಧಿಕಾರ
ಮತ್ತು ಕೊಂಡಂ
..... 64

ಸದಸ್ಯರ ಆನಹರತೆಗಳು

190. ಸಾಫಾಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು 64
 191. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಆನಹರತೆಗಳು 65
 192. ಸದಸ್ಯರ ಆನಹರತೆಗಳನ್ನು ಕುಲಿತು ಪ್ರಶ್ನಾಗಳ ತೀವ್ರಾನ 65
 193. 188ನೇ ಅನುಭ್ಯೇದದ ಮೇಲೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಧ್ಯವಾ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಬಿ
ಅಧ್ಯವಾ ಅಹರತೆ ಇಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಧ್ಯವಾ ಅನಹರತೆ ಉಂಟಾದಾಗ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಮತ್ತು
ಮತ ಕೊಟ್ಟಿರೆ ದಂಡ 66

ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಆಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಗಳು

194. ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಆಧಿಕಾರಗಳು,
ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ 66
 195. ಸದಸ್ಯರ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭೇತ್ವಗಳು 66

ವಿಧಾಯೀ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

196. ವಿಧೇಯಕಗಳ ಮಂಡನೆಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು 66
 197. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಲ್ಲದ ಇತರ ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗಿರತಕ್ಕ ಆಧಿಕಾರಗಳ
ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಬಂಧ 67
 198. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ 67
 199. “ಧನವಿಧೇಯಕಗಳು” ಎಂಬುದರ ಪರಿಭಾಷೆ 68
 200. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ 68
 201. ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾರ್ಯತ್ವರೀಕ್ಷಿತ ವಿಧೇಯಕಗಳು 69

ಕಣಕಾಸು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

202. ಕಣಕಾಸು ಕಣಕಾಸು ವಿವರಗಳೆ 69

203.	Procedure in Legislature with respect to estimates	70
204.	Appropriation Bills	70
205.	Supplementary; additional or excess grants	70
206.	Votes on account, Votes of credit and exceptional grants.....	70
207.	Special provisions as to financial Bills	71

Procedure Generally

208.	Rules of procedure	72
209.	Regulation by law of procedure in the Legislature of the State in relation to financial business	72
210.	Language to be used in the Legislature	72
211.	Restriction on discussion in the Legislature	73
212.	Courts not to inquire into proceedings of the Legislature	73

CHAPTER IV - LEGISLATIVE POWER OF THE GOVERNOR

213.	Power of Governor to promulgate Ordinances during recess of Legislature	73
------	---	----

CHAPTER V - THE HIGH COURTS IN THE STATES

214.	High Courts for States	74
215.	High Courts to be courts of record	74
216.	Constitution of High Courts	74
217.	Appointment and conditions of the office of a judge of a High Court	74
218.	Application of certain provisions relating to Supreme Court to High Courts	76
219.	Oath or affirmation by Judges of High courts	76
220.	Restriction on practice after being a permanent Judge	76
221.	Salaries, etc., of Judges	76
222.	Transfer of a Judge from one High Court to another	76
223.	Appointment of acting Chief Justice	77
224.	Appointment of additional and acting Judges	77
224A.	Appointment of retired Judges at sittings of High Courts	77
225.	Jurisdiction of existing High Courts	77
226.	Power of High Courts to issue certain writs	78
226A.	[Repealed]	
227.	Power of superintendence over all courts by the High Court.....	79
228.	Transfer of certain cases to High Court	79
228A.	[Repealed]	
229.	Officers and servants and the expenses of High Courts	80
230.	Extension of jurisdiction of High Courts to Union territories	80
231.	Establishment of a common High Court for two or more States	80

203.	ಅಂದಾಜುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ	70
204.	ಧನವಿನಿಯೋಗ ವಿಧೀಯಕೆಗಳು	70
205.	ಪೂರಕ, ಅಧಿಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುದಾನಗಳು	70
206.	ಲೇಖಾನುದಾನಗಳು, ಪತ್ತಿನ ಅನುದಾನಗಳು ಮತ್ತು ಅಸಾಧಾರಣ ಅನುದಾನಗಳು.....	70
207.	ಹಣಕಾಸು ವಿಧೀಯಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಭಂಧಗಳು	71

ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

208.	ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳು	72
209.	ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸುತ್ತಿರುವುದು	72
210.	ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆ	72
211.	ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಬಂಧ	73
212.	ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ವ್ಯವಹರಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಕೆ ನಡೆಸಿರುವುದು	73

ಅಧ್ಯಾಯ-4

ರಾಜ್ಯಾಲನ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರ

213.	ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ವಿರಾಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾದೀಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ರಾಜ್ಯಾಲನ ಅಧಿಕಾರ	73
------	---	----

ಅಧ್ಯಾಯ-5

ರಾಜ್ಯಗಳ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು

214.	ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು	74
215.	ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು-ಅಭಿಲೇಖಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಾಗಿರತಕ್ಕುದು	74
216.	ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ರಚನೆ	74
217.	ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನ ನೇಮಕ ಮತ್ತು ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಘರತ್ವಗಳು	74
218.	ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ಉಪಭಂಧಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು	76
219.	ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ	76
220.	ಖಾಯಂ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನಾಗಿದ್ದವನು ತರುವಾಯ ನ್ಯಾಯವಾದಿ ವೈತ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದರ ಮೇಲೆ ನಿಬಂಧ	76
221.	ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರ ವೇತನಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ	76
222.	ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನನ್ನು ಒಂದು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು	76
223.	ಕಾರ್ಯಾಂಶದ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಕನ ನೇಮಕಾತಿ	77
224.	ಅಡಿಷನಲ್ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಾಂಶ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರ ನೇಮಕಾತಿ	77
224.ಎ.	ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಉಪವೇತನಗಳಿಗೆ ನಿವೃತ್ತ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರ ನೇಮಕಾತಿ	77
225.	ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ	77
226.	ಕೆಲವು ರಿಟ್ಯೂಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ	78
226.ಎ.	/ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದರೆ/	
227.	ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮೇಲೆ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರ	79
228.	ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳ ವರ್ಗಾವಳಿ	79
228.ಎ.	/ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದರೆ/	
229.	ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರರು ಹಾಗೂ ವೇಚ್ಚಗಳು	80
230.	ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು	80
231.	ಎರಡು ಅಧಿಕಾರ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಸಾಫಿಸುವುದು	80

CHAPTER VI - SUBORDINATE COURTS

233.	Appointment of District Judges	81
233A.	Validation of appointments of, and judgements etc., delivered by, certain district judges	81
234.	Recruitment of persons other than district judges to the judicial service	82
235.	Control over subordinate courts	82
236.	Interpretation	82
237.	Application of the provisions of this Chapter to certain class or classes of magistrates	82

PART VII

THE STATES IN PART 'B' OF THE FIRST SCHEDULE

238.	<i>[Repealed]</i>
------	-------------------

PART VIII

THE UNION TERRITORIES

239.	Administration of Union territories	83
239A.	Creation of local Legislatures or Council of Ministers or both for certain Union territories	83
239AA.	Special provisions with respect to Delhi	83
239AB.	Provision in case of failure of Constitutional machinery	85
239B.	Power of administrator to promulgate Ordinances during recess of Legislature	85
240.	Power of President to make regulations for certain Union territories	86
241.	High Courts for Union territories	86
242.	<i>[Repealed.]</i>	

PART IX

THE PANCHAYATS

243.	Definitions	88
243A.	Gram sabha	88
243B.	Constitution of Panchayats	88
243C.	Composition of Panchayats	88
243D.	Reservation of Seats	89
243E.	Duration of Panchayats, etc.	90
243F.	Disqualifications for membership	90
243G.	Powers, authority and responsibilities of Panchayats	90
243H.	Powers to impose taxes by, and Funds of, the Panchayats	91
243I.	Constitution of Finance Commission to review financial position	91
243J.	Audit of accounts of Panchayats	92
243K.	Elections to the Panchayats	92
243L.	Application to Union territories	92
243M.	Part not to apply to certain areas	92
243N.	Continuance of existing laws and Panchayats	93
243O.	Bar to interference by courts in electoral matters	93

ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ६

ಅಧೀನ ಸ್ವಾಯಂಲಯಗಳು

233. ಜಿಲ್ಲಾ ಸ್ವಾಯಂಧಿಶನ ನೇಮಕಾತಿ	81
233ಎ. ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲಾ ಸ್ವಾಯಂಧಿಶರ ನೇಮಕಾತಿ ಮತ್ತು ಅವರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ತೀವ್ರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಸಿಂಹಾಷ್ಟೆ	81
234. ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ ರಲ್ಯಾಡ್ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನೌಕರಿ ಭಿತ್ತಿ	82
235. ಅಧಿಣ ಸ್ವಾಯಂಲಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ	82
236. ಅಧ್ಯೋ ವಿವರವೆ	82
237. ಕೆಲವು ದಚ್ಚೆ ಅಥವಾ ದಚ್ಚಗಳ ಮ್ಯಾಟ್ಸ್ಟೆಟರ್‌ಗಳಿಗೆ ಈ ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅನ್ವಯ	82

ಭಾಗ-7

ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳು

238. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]

ಭಾಗ-8

ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಗಳು

239. ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಗಳ ಆಡಳಿತ	83
239ಎ. ಕೆಲವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಗಳಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಏರಡೆನ್ನೂ ಸ್ವೀಕಿಸುವುದು	83
239ಎಂ. ದೇಹಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು	83
239ಎಬಿ. ಸಂಪಿಠಾನಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವಿಫಲವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧ	85
239ಎಬಿ. ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ವಿರಾಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಡಳಿತಾರನ ಅಧಿಕಾರ	85
240. ಕೆಲವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಗಳಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ	86
241. ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಗಳಿಗೆ ಉಚ್ಚಾರ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು	87
242. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]	

ಭಾಗ-9

ಪಂಚಾಯತಿಗಳು

243. ಪರಿಭಾವೆ	88
243ಎ. ಗ್ರಾಮಸೆಭಾ	88
243ಬಿ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ರಚನೆ	88
243ಬಿ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಂಗರಚನೆ	88
243ದಿ. ಸಾಂಸ್ಕಾರಿಕ ಮಿಂಡಲಾತಿ	89
243ಇ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅವಧಿ ಇತ್ಯಾದಿ	90
243ಎಂ. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನರ್ಕತೆಗಳು	90
243ಎಂ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು	90
243ಎಂ. ತೆರಿಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿಧಿಗಳು	91
243ಎಂ. ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಹಣಕಾಸು ಅಯೋಗದ ರಚನೆ	91
243ಎಂ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆ	92
243ಕೆ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು	92
243ಎಲ್. ಒಕ್ಕೂಟರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯ	92
243ಎಂ. ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಈ ಭಾಗವೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿರುವುದು	92
243ಎಂ. ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವುದು	93
243ಎಂ. ಚುನಾವಣಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರ ಪ್ರತಿಷೇಧ	93

PART IX-A
THE MUNICIPALITIES

243P.	Definitions	94
243Q.	Constitution of Municipalities	94
243R.	Composition of Municipalities	94
243S.	Constitution and Composition of Wards Committees, etc.	95
243T.	Reservation of seats	95
243U.	Duration of Municipalities, etc.	96
243V.	Disqualifications for membership	96
243W.	Powers, authority and responsibilities of Municipalities, etc	96
243X.	Power to impose taxes by, and Funds of, the Municipalities	97
243Y.	Finance Commission	97
243Z.	Audit of accounts of Municipalities	97
243ZA.	Elections to the Municipalities	98
243ZB.	Application to Union territories	98
243ZC.	Part not to apply to certain areas	98
243ZD.	Committee for district planning	98
243ZE.	Committee for Metropolitan planning	99
243ZF.	Continuance of existing laws and Municipalities	100
243ZG.	Bar to interference by courts in electoral matters	100

PART-X
THE SCHEDULED AND TRIBAL AREAS

244.	Administration of Scheduled Areas and Tribal Areas.	101
244A.	Formation of an autonomous State comprising certain tribal areas in Assam and creation of local Legislature or Council of Ministers or both therefor.	101

PART XI

RELATIONS BETWEEN THE UNION AND THE STATES

CHAPTER I - LEGISLATIVE RELATIONS

Distribution of Legislative Powers

245.	Extent of laws made by Parliament and by the Legislatures of States	103
246.	Subject-matter of laws made by Parliament and by the Legislatures of States	103
247.	Power of Parliament to provide for the establishment of certain additional courts.	103
248.	Residuary powers of legislation.	103
249.	Power of Parliament to legislate with respect to a matter in the State List in the national interest.	104
250.	Power of Parliament to legislate with respect to any matter in the State List if a Proclamation of Emergency is in operation.	104
251.	Inconsistency between laws made by Parliament under articles 249 and 250, and laws made by the Legislatures of States.	104
252.	Power of Parliament to legislate for two or more States by consent and adoption of such legislation by any other State.	104

ಭಾಗ-9

ಪೌರಸಭೆಗಳು

243ಪಿ.	ಪರಿಭೂಹೆಗಳು	94
243ಕ್ಕೂ.	ಪೌರಸಭೆಗಳ ರಚನೆ	94
243ಆರ್.	ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅಂಗರಚನೆ	94
243ಎಸ್.	ವಿಭಾಗ ಸಮಿತಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅಂಗರಚನೆ	95
243ಟಿ.	ಸ್ಥಾನಗಳ ಮೊಸಲಾತಿ	95
243ಯು.	ಜೌರಸಭೆಗಳ ಅವಧಿ, ಇತ್ಯಾದಿ	96
243ವಿ.	ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನ್ಯರ್ಹತೆ	96
243ಡಬ್ಲೂ.	ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ	96
243ಎಕ್ಸ್.	ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿಧಿಗಳು	97
243ವೈ.	ಹಣಕಾಸು ಅಯೋಗ	97
243ಜಡ್.	ಪೌರಸಭೆಗಳ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ	97
243ಜಡ್‌ಎ.	ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು	98
243ಜಡ್‌ಬಿ.	ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯ	98
243ಜಡ್‌ಸಿ.	ಕೂ ಭಾಗವು ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗದಿರುವುದು	98
243ಜಡ್‌ಡಿ.	ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿ	98
243ಜಡ್‌ಇ.	ಮುಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿ	99
243ಜಡ್‌ಎಫ್.	ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪೌರಸಭೆಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವುದು	100
243ಜಡ್‌ಜಿ.	ಚುನಾವಣೆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮಧ್ಯ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರ ಪ್ರತಿಷೇಧ	100

ಭಾಗ-10

ಅನುಸೂಚಿತ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳು

244.	ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ	101
244ಎ.	ಅಸ್ಯಾಮ್‌ನಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೂ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಅಧಿವಾ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವನ್ನು ಅಧಿವಾ ಅವೆರಡನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು .	101

ಭಾಗ-11

ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವಳಿ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ವಿಧಾಯೀ ಸಂಬಂಧಗಳು

ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

245.	ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ಮೂಲ್ಯ	103
246.	ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ವಸ್ತು ವಿಷಯ	103
247.	ಕೆಲವು ಹೆಚ್ಚಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಸಾಫ್ಟ್‌ವೇರಿಗಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ	103
248.	ಕಾನೂನು ರಚನೆಗೆ ಸಂಭಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಳಿದ ಅಧಿಕಾರಗಳು	103
249.	ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹಿತೆಡ್ಪಿಯಿಂದ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ	104
250.	ತುರು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಿಂತ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ	104
251.	249 ಮತ್ತು 250ನೇ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳ ಮೇಲೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ನಡುವಳಿ ಅಸಾಂಗತ್ಯ	104
252.	ಎರಡು ಅಧಿವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಈ ರಾಜ್ಯಗಳಾಗಿ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದು	104

253.	Legislation for giving effect to international agreements	105
254.	Inconsistency between laws made by Parliament and laws made by the Legislatures of States	105
255.	Requirements as to recommendations and previous sanctions to be regarded as matters of procedure only	105

CHAPTER - II ADMINISTRATIVE RELATIONS

General

256.	Obligation of States and the Union	106
257.	Control of the Union over States in certain cases	106
257-A.	<i>[Repealed]</i>	
258.	Power of the Union to confer powers, etc., on States in certain cases	106
258-A.	Power of the States to entrust functions to the Union	107
259.	<i>[Repealed]</i>	
260.	Jurisdiction of the Union in relation to territories outside India	107
261.	Public acts, records and judicial proceedings	107

Disputes Relating to Waters

262.	Adjudication of disputes relating to waters of inter-State rivers or river valleys	107
	Co-ordination Between States	
263.	Provisions with respect to an inter-State Council	108

PART XII

FINANCE, PROPERTY, CONTRACTS AND SUITS

CHAPTER I - FINANCE

General

264.	Interpretation	109
265.	Taxes not to be imposed save by authority of law	109
266.	Consolidated Funds and Public accounts of India and of the States	109
267.	Contingency Fund	109

Distribution of Revenues Between the Union and the States

268.	Duties levied by the Union but collected and appropriated by the State	110
269.	Taxes levied and collected by the Union but assigned to the States	110
270.	Taxes levied and distributed between the Union and the States	111
271.	Surcharge on certain duties and taxes for purposes of the Union	112
272.	* * * * *	112
273.	Grants in lieu of export duty on jute and jute products	112
274.	Prior recommendation of President required to Bills affecting taxation in which States are interested	112
275.	Grants from the Union to certain States	113
276.	Taxes on professions, trades, callings and employments	113
277.	Savings	114

253.	ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಒಪ್ಪಂದಗಳನ್ನು ಅಚರಣೆಗೆ ತರಲು ಕಾನೂನು ರಚನೆ	105
254.	ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ನಡುವಳಿ ಅನಾಂತ್ರ್ಯ	105
255.	ಶಿಫಾರಸುಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾರ್ಥ ಮಂಜೂರಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಿಂಬಂತೆ ಪರಿಗಣಿಸುವುದು	105

ಅಧ್ಯಾಯ 2 - ಆಡಳಿತ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯ

256.	ರಾಜ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ಒಕ್ಕೂಟದ ಬಾಧ್ಯತೆ	106
257.	ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣ	106
257ಎ.	/ನಿರಸನೆಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ/	
258.	ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರ	106
258ಎ.	ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡಲು ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ	107
259.	/ನಿರಸನೆಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ/	
260.	ಭಾರತದ ಹೊರಗಿನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಳಿಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರ ಘೂಸ್ತಿ	107
261.	ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ದಾಖಲೆಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ವ್ಯವಹರಗಳು	107

ಜಲ ಸಂಬಂಧ ವಿವಾದಗಳು

262.	ಅಂತರರಾಜ್ಯ ನದಿ ಅಥವಾ ನದಿ ಕಣಿವೆಗಳ ಜಲ ಸಂಬಂಧ ವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯ	107
------	--	-----

ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಸಮಸ್ಯೆಯ

263.	ಅಂತರರಾಜ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಪಭಂಧಗಳು	108
------	---	-----

ಭಾಗ-12

ಹಣಕಾಸು, ಸ್ವತ್ತು, ಕರಾರುಗಳು ಮತ್ತು ದಾವೆಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ಹಣಕಾಸು

ಸಾಮಾನ್ಯ

264.	ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ	109
265.	ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕವಲ್ಲದೆ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸದಿರುವುದು	109
266.	ಭಾರತದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳು	109
267.	ಸಾದಿಲ್ಲಾರು ನಿಧಿ	109

ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

268.	ಒಕ್ಕೂಟವೆ ವಿಧಿಸಿದ, ಆದರೆ ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮತ್ತು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಸುಂಕಗಳು	110
269.	ಒಕ್ಕೂಟವೆ ವಿಧಿಸಿದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಿಸುವುದು	110
270.	ಒಕ್ಕೂಟವೆ ವಿಧಿಸಿದ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾದ ತೆರಿಗೆಗಳು	111
271.	ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಕೆಲವು ಸುಂಕಗಳ ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅಧಿಭಾರ	112
272.	* * * *	112
273.	ಸೌಖ್ಯ ಮತ್ತು ಸೌಭಿನ ಉತ್ತನ್ಸುಗಳ ಮೇಲೆ ರಪ್ತಸುಂಕಕ್ಕೆ ಒದಲಾಗಿ ಅನುದಾನಗಳು	112
274.	ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ ತೆರಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಾದ ವಿಧೀಯಕಗಳಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥಿತ್ವ ಶಿಫಾರಸು ಅಗತ್ಯ	112
275.	ಒಕ್ಕೂಟದಿಂದ ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುದಾನಗಳು	113
276.	ವ್ಯತ್ಯಿಗಳ, ವ್ಯಾಪಾರಗಳ, ಅಜೈವಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಉದ್ದೋಷಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು	113
277.	ಉಳಿಸುವಿಕೆಗಳು	114

278.	<i>[Repealed.]</i>	
279.	Calculation of "net proceeds", etc.	114
280.	Finance Commission	114
281.	Recommendations of the Finance Commission	115

Miscellaneous Financial Provisions

282.	Expenditure defrayable by the Union or a State out of its revenues	115
283.	Custody, etc. of Consolidated Funds, Contingency Funds and moneys credited to the public accounts	115
284.	Custody of suitor's deposits and other moneys received by public servants and courts.....	116
285.	Exemption of property of the Union from State taxation	116
286.	Restrictions as to imposition of tax on the sale or purchase of goods.....	116
287.	Exemption from taxes on electricity	117
288.	Exemption from taxation by States in respect of water or electricity in certain cases..	117
289.	Exemption of property and income of a State from Union taxation	117
290.	Adjustment in respect of certain expenses and pensions	118
290A.	Annual payment to certain Devaswam Funds	118
291.	<i>[Repealed.]</i>	

CHAPTER II - BORROWING

292.	Borrowing by the Government of India	118
293.	Borrowing by States	118

CHAPTER III

PROPERTY, CONTRACTS, RIGHTS, LIABILITIES, OBLIGATIONS AND SUITS

294.	Succession to property, assets, rights, liabilities and obligations in certain cases	119
295.	Succession to property, assets, rights, liabilities and obligations in other cases	119
296.	Property accruing by escheat or lapse or as <i>bona vacantia</i>	120
297.	Things of value within territorial waters or continental shelf and resources of the exclusive economic zone to vest in the Union	120
298.	Power to carry on trade, etc	120
299.	Contracts	121
300.	Suits and proceedings	121

CHAPTER IV - RIGHT TO PROPERTY

300A.	Persons not to be deprived of property save by authority of law	121
-------	---	-----

PART XIII

TRADE, COMMERCE AND INTERCOURSE WITHIN THE TERRITORY OF INDIA

301.	Freedom of trade, commerce and intercourse	122
302.	Power of Parliament to impose restrictions on trade, commerce and intercourse	122

278. [ನಿರಸನೀಳಿಸಲಾಗಿದೆ]	
279. ನವ್ಯಳ ಉತ್ತರ್ವಿಗಳು ಮುಂತಾದವರ್ಗಳನ್ನು ಲೇಕ್ಕೆ ಹಾಕುವುದು	114
280. ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ	114
281. ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ಶಿಥಾರಸುಗಳು	115

ಸಂಕೀರ್ಣ ಹಣಕಾಸು ಉಪಬಂಧಗಳು

282. ಒಕ್ಕೂಟವು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ರಾಜಸ್ವಗಳಿಂದ ಭರಿಸಬಹುದಾದ ವೇಚ್ಚ	115
283. ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಗಳ, ಸಾದಿಲ್ಪಾರು ನಿಧಿಗಳ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರ ಲೇಕ್ಕೆಗಳಿಗೆ ಜಮೆಯಾದ ಹಣಗಳ ಅಭಿರ್ಪಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ	115
284. ರೋಕನಾಕರರು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದಾವೀಗಳ ರೇಖಣಿಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಹಣದ ಅಭಿರ್ಪಣೆ	116
285. ಒಕ್ಕೂಟದ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತ	116
286. ಸರಪುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದರ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು	116
287. ವಿದ್ಯುತ್ಪಣಿಗೆ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತ	117
288. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಅಥವಾ ವಿದ್ಯುತ್ಪಣಿಯ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಗಳ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತ	117
289. ಒಕ್ಕೂಟದ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆದಾಯಕ್ಕೆ ವಿನಾಯಿತ	117
290. ಕೆಲವು ಪಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿಪೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊಂಡಾಣಿಕೆ	118
290ಎ. ಕೆಲವು ದೇವಸ್ಥಂ ನಿಧಿಗಳಿಗೆ ವಾಟಿಕ ಸಂದಾಯ	118
291. [ನಿರಸನೀಳಿಸಲಾಗಿದೆ]	

ಅಧ್ಯಾಯ-2

ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು

292. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು	118
293. ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು	118

ಅಧ್ಯಾಯ-3

ಸ್ವತ್ತು, ಕರಾರುಗಳು, ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು, ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಮತ್ತು ದಾವೆಗಳು

294. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತ್ತು, ಆಸ್ಟ್ರಿ, ಹಕ್ಕು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ	119
295. ಇತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತ್ತು, ಆಸ್ಟ್ರಿ, ಹಕ್ಕು, ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ	119
296. ರಾಜಗಾಮಿತ್ಯ ಅಥವಾ ರದ್ದಿಯಾತ್ಮ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಮಿರಹಿತೆ - ಇವುಗಳಿಂದ ಒದಗಿ ಬರುವ ಸ್ವತ್ತು	120
297. ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತೀಯ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಕಾಂಟಿನೆಂಟಲ್ ಶಿಲ್ಕೆಗಳಲ್ಲಿನ ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಆನ್ಯ ಆಧಿಕ ವಲಯದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿತ್ತುದು	120
298. ವ್ಯಾಪಾರ ಮುಂತಾದವರ್ಗಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅಧಿಕಾರ	120
299. ಕರಾರುಗಳು	121
300. ದಾವೆಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯವಹರಣಗಳು	121

ಅಧ್ಯಾಯ-4 ಸ್ವತ್ತಿನಹಕ್ಕು

300ಎ. ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವತ್ತಿನ್ನು ಕೆಂದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ	121
---	-----

ಭಾಗ-13

ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದೊಳಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ

301. ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ	122
302. ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ	122

303.	Restrictions on the legislative powers of the Union and of the States with regard to trade and commerce	122
304.	Restrictions on trade, commerce and intercourse among States	122
305.	Saving of existing laws and laws providing for State monopolies	123
306.	<i>[Repealed]</i>	
307.	Appointment of authority for carrying out the purposes of articles 301 to 304	123

PART XIV**SERVICES UNDER THE UNION AND THE STATES****CHAPTER I - SERVICES**

308.	Interpretation	124
309.	Recruitment and conditions of service of persons serving the Union or a State	124
310.	Tenure of office of persons serving the Union or a State	124
311.	Dismissal, removal or reduction in rank of persons employed in civil capacities under the Union or a State	124
312.	All-India services	125
312A.	Power of Parliament to vary or revoke conditions of service of officers of certain services	126
313.	Transitional provisions	127
314.	<i>[Repealed]</i>	

CHAPTER II - PUBLIC SERVICE COMMISSIONS

315.	Public Service Commissions for the Union and for the States	127
316.	Appointment and term of office of members	127
317.	Removal and suspension of a member of a Public Service Commission	128
318.	Power to make regulations as to conditions of service of members and staff of the Commission	129
319.	Prohibition as to the holding of offices by members of Commission on ceasing to be such members	129
320.	Functions of Public Service Commissions	129
321.	Power to extend functions of Public Service Commissions	131
322.	Expenses of Public Service Commissions	131
323.	Reports of Public Service Commissions	131

PART XIV A**TRIBUNALS**

323A.	Administrative tribunals	132
323B.	Tribunals for other matters	132

PART XV**ELECTIONS**

324.	Superintendence, direction and control of elections to be vested in an Election Commission	135
------	--	-----

303. ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು	122
304. ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು	122
305. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಳಿಸುವಿಕೆ	123
306. [ನಿರಸನೆಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]	
307. 301 ರಿಂದ 304ರವರೆಗಿನ ಅನುಷ್ಠೀದಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯ ನೇಮಕ	123

ಭಾಗ-14

ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಧಿನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೇವೆಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ಸೇವೆಗಳು

308. ಅಧ್ಯ ವಿವರಣೆ	124
309. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನೋಕರಿ ಭೂತಿಕ ಮತ್ತು ಸೇವಾ ಪರಿತ್ಯಗಳು	124
310. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪದಾವಧಿ	124
311. ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧ್ಯವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಿವಿಲ್ ಸಾಫರಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿತರಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆ ಮಾಡುವುದು, ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು ಅಥವಾ ಅವರ ದರ್ಜೆಯನ್ನು ಇಂತಲ್ಲಿಸುವುದು	124
312. ಅವಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಗಳು	125
312ಎ. ಕೆಲವು ಸೇವೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸೇವಾ ಪರಿತ್ಯಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಗೊಳಿಸಲು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲು ಸಂಸ್ಥಿನ ಅಧಿಕಾರ	126
313. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಉಪಬಂಧಗಳು	127
314. [ನಿರಸನೆಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]	

ಅಧ್ಯಾಯ 2 - ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗಗಳು

315. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗಗಳು	127
316. ಸದಸ್ಯರ ನೇಮಕಾತಿ ಮತ್ತು ಪದಾವಧಿ	127
317. ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗದ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು, ಮತ್ತು ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿದುವುದು	128
318. ಅಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ಸೇವಾ ಪರಿತ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರ	129
319. ಅಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರು, ಹಾಗೆ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ಮೇಲೆ ಪದಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ನಿಷೇಧ	129
320. ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗಗಳ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳು	129
321. ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗಗಳ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ	131
322. ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗಗಳ ವೆಚ್ಚಗಳು	131
323. ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗಗಳ ವರದಿಗಳು	131

ಭಾಗ-14ಎ

ನಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು

323ಎ. ಆಡಳಿತ ನಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು	132
323ಬಿ. ಇತರ ವಿಷಯಗಳಾಗಿ ನಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು	132

ಭಾಗ-15

ಚುನಾವಣೆಗಳು

324. ಚುನಾವಣೆಗಳ ಅಧಿಕೃತ, ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣವು ಚುನಾವಣೆ ಅಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಹಿತವಾಗಿರುವುದು	135
---	-----

325.	No person to be ineligible for inclusion in, or to claim to be included in a special electoral roll on grounds of religion, race, caste or sex	135
326.	Elections to the House of the People and to the Legislative - Assemblies of States to be on the basis of adult suffrage	136
327.	Power of Parliament to make provision with respect to elections to Legislatures	136
328.	Power of Legislature of a State to make provision with respect to elections to such Legislature	136
329.	Bar to interference by Courts in electoral matters	136
329A.	<i>[Repealed]</i>	

PART - XVI

SPECIAL PROVISIONS RELATING TO CERTAIN CLASSES

330.	Reservation of seats for Scheduled Castes and Scheduled Tribes in the House of the People	137
331.	Representation of the Anglo-Indian community in the House of the people	137
332.	Reservation of the seats for Scheduled Castes and Scheduled Tribes in the Legislative Assemblies of the States	138
333.	Representation of the Anglo-Indian community in the Legislative Assemblies of the States	139
334.	Reservation of seats and special representation to cease after fifty years	139
335.	Claims of Scheduled Castes and Scheduled Tribes to services and posts	139
336.	Special provision for Anglo-Indian community in certain services	139
337.	Special provision with respect to educational grants for the benefit of Anglo-Indian community	140
338.	National Commission for Scheduled Castes and Scheduled Tribes	140
339.	Control of the Union over the administration of Scheduled Areas and the welfare of Scheduled Tribes	141
340.	Appointment of a Commission to investigate the conditions of backward classes	142
341.	Scheduled Castes	143
342.	Scheduled Tribes	144

PART XVII

OFFICIAL LANGUAGE

CHAPTER I - LANGUAGE OF THE UNION

343.	Official language of the Union	145
344.	Commission and Committee of Parliament on official language	145

CHAPTER II - REGIONAL LANGUAGES

345.	Official language or languages of a State	146
346.	Official language for communication between one State and another or between a State and the Union	146
347.	Special provision relating to language spoken by a section of the population of a State	146

325. ಧರ್ಮ, ಮೂಲ ವಂಶ, ಜಾತಿ ಅಥವಾ ಲಿಂಗದ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಅನರ್ಹನಾಗಿದೆಯದು ಅಥವಾ ವಿಶೇಷ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವಂತೆ ಅವನು ಕ್ಷೇಮ ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯದು	135
326. ಲೋಕಸಭೆಯ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳು ವಯಸ್ಕ ಮತಾಧಿಕಾರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವದು	136
327. ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಆಧಿಕಾರ	136
328. ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಆಧಿಕಾರ	136
329. ಚುನಾವಣೆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಹಾಕ್ಕಿಪಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಷೇಧ	136
329ಎ. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]	

ಭಾಗ-16

ಕೆಲವು ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು

330. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಮಿಂದಿಸುವದು	137
331. ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕ್ರೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿ	137
332. ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಗೆ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಮಿಂದಿಸುವದು	138
333. ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕ್ರೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿ	139
334. ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಮಿಂದಿಸುವದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿ ಇವು ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ನಿಂತು ಹೋಗುವದು	139
335. ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆಗಳ ಕ್ಷೇಮಗಳು	139
336. ಕೆಲವು ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕ್ರೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ	139
337. ಅಂಗೀಕ್ರೋ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅನುದಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ	140
338. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಯೋಗ	140
339. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅಡಳಿತದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆಗಳ ಕಲ್ಯಾಣದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣ	141
340. ಹಿಂದುಓದ ವರ್ಗಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಯೋಗದ ನೇಮಕಾತಿ	142
341. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು	143
342. ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆಗಳು	144

ಭಾಗ-17

ರಾಜಭಾಷೆ

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ಒಕ್ಕೂಟದ ಭಾಷೆ

343. ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಜಭಾಷೆ	145
344. ರಾಜಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಯೋಗ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತೆ ಸಮಿತಿ	145

ಅಧ್ಯಾಯ 2 - ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಗಳು

345. ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಭಾಷೆ ಅಥವಾ ರಾಜಭಾಷೆಗಳು	146
346. ರಾಜ್ಯ-ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ-ಒಕ್ಕೂಟಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಭಾಷೆ	146
347. ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಜನ ಸಮುದಾಯದ ಒಂದು ವಿಭಾಗದವರು ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ	146

CHAPTER III - LANGUAGE OF THE SUPREME COURT, HIGH COURTS, ETC.

348.	Language to be used in the Supreme Court and in the High Courts and for Acts, Bills, etc	146
349.	Special procedure for enactment of certain laws relating to language	147

CHAPTER IV - SPECIAL DIRECTIVES

350.	Languages to be used in representations for redress of grievances	147
350A.	Facilities for instruction in mother-tongue at primary stage	147
350B.	Special officer for linguistic minorities	148
351.	Directive for development of the Hindi language	148

PART - XVIII

EMERGENCY PROVISIONS

352.	Proclamation of Emergency	149
353.	Effect of Proclamation of Emergency	151
354.	Application of provisions relating to distribution of revenues while a Proclamation of Emergency is in operation	151
355.	Duty of the Union to protect States against external aggression and internal disturbance	151
356.	Provisions in case of failure of Constitutional machinery in States	151
357.	Exercise of legislative powers under Proclamation issued under article 356	153
358.	Suspension of provisions of article 19 during emergencies	154
359.	Suspension of the enforcement of the rights conferred by part III during emergencies	155
359A.	[Repealed]	
360.	Provisions as to financial emergency	156

PART - XIX

MISCELLANEOUS

361.	Protection of President and Governors and Rajpramukhs	157
361A.	Protection of publication of proceedings of Parliament and State Legislatures	157
362.	[Repealed]	
363.	Bar to interference by courts in disputes arising out of certain treaties, agreements, etc	158
363A.	Recognition granted to Rulers of Indian States to cease and privy purses to be abolished	158
364.	Speical provisions as to major ports and aerodromes	158
365.	Effect of failure to comply with, or to give effect to, directions, given by the Union ..	159
366.	Definitions	159
367.	Interpretation	162

PART - XX

AMENDMENT OF THE CONSTITUTION

368.	Power of Parliament to amend the Constitution and procedure therefor	163
------	--	-----

ಅಧ್ಯಾಯ-3

ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಉಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಭಾಷೆ

348. ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಉಚ್ಛ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಧಿನಿಯಮಗಳು,	146
ವಿಧೀಯಕಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆ.....	
349. ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅಧಿನಿಯಮಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ	147

ಅಧ್ಯಾಯ-4

ವಿಶೇಷ ನಿರ್ದೇಶನಗಳು

350. ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳ ನಿವಾರಣೆ ಕೋರಿ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಮನವಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆ	147
350ಎ. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಾತೃಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು	147
350ಬಿ. ಭಾಷಾ ಅಲ್ಲಸಂಖ್ಯಾತರಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಿ	148
351. ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶನ	148

ಭಾಗ-18

ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳು

352. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶವಾಕೆ	149
353. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶವಾಕೆಯ ಪರಿಣಾಮ	151
354. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶವಾಕೆಯ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಹಂಚಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅನ್ವಯ	151
355. ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣ ಮತ್ತು ಆಂತರಿಕ ಗಲಭೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ಒಕ್ಕೂಟದ ಕೆರೆವ್ಯ	151
356. ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವಿಫಲವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಗಳು	151
357. 35ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶವಾಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧಾಯಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಚೆಲಾವಕೆ.153	153
358. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ 19ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅಂಶ	154
359. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನೇಯ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದ್ರಶಿತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಜಾರಿಯ ಅಂಶ	155
359ಎ. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]	
360. ಹಣಹಾಸಿನ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು	156

ಭಾಗ-19

ಸಂಕೀರ್ಣ

361. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ಹಾಗೂ ರಾಜಪ್ರಮುಖರಿಗೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ	157
361ಎ. ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಳಗಳ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ	157
362. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]	
363. ಕೆಲವು ಕೌಲುಗಳು, ಒಷ್ಟಂದಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಉದ್ದೇಶಿಸುವ ವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಹಂಸ್ಯೇಪಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ	158
363ಎ. ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮನ್ಷಣಿಯು ನಿಂತುಹೊಳೆಗುವುದು ಮತ್ತು ರಾಜಧಾನೆಗಳನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದು	158
364. ದೊಡ್ಡ ಬಂದರುಗಳ ಮತ್ತು ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು	158
365. ಒಕ್ಕೂಟವು ನೀಡಿದ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ವಾಲಿಸಲು ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದುಗೊಳಿಸಲು ತಪ್ಪಿದುದರ ಪರಿಣಾಮ	159
366. ಪರಿಭಾಷೆಗೆ	159
367. ಅರ್ಥವಿವರಣೆ	162

ಭಾಗ-20

ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುವಡಿ

368. ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುವಡಿ ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ	163

PART - XXI**TEMPORARY, TRANSITIONAL AND SPECIAL PROVISIONS**

369.	Temporary power to Parliament to make laws with respect to certain matters in the State List as if they were matters in the Concurrent List	164
370.	Temporary provisions with respect to the State of Jammu and Kashmir	164
371.	Special provision with respect to the States of Maharashtra and Gujarat	165
371A.	Special provision with respect to the State of Nagaland	166
371B.	Special provision with respect to the State of Assam	169
371C.	Special provision with respect to the State of Manipur	169
371D.	Special provision with respect to the State of Andhra Pradesh	169
371E.	Establishment of Central University in Andhra Pradesh	172
371F.	Special provision with respect to the State of Sikkim	172
371G.	Special provision with respect to the State of Mizoram	174
371H.	Special provision with respect to the State of Arunachal Pradesh	175
371I.	Special provision with respect to the State of Goa	175
372.	Continuance in force of existing laws and their adaptation	175
372A.	Power of the President to adapt laws	176
373.	Power of President to make order in respect of persons under preventive detention in certain cases	177
374.	Provisions as to Judges of the Federal Court and proceedings pending in the Federal Court or before His Majesty in Council	177
375.	Courts, authorities and officers to continue to function subject to the provisions of the Constitution	178
376.	Provisions as to Judges of High Courts	178
377.	Provisions as to Comptroller and Auditor-General of India	178
378.	Provisions as to Public Service Commissions	178
378A.	Special provision as to duration of Andhra Pradesh Legislative Assembly	179
379-391.	<i>[Repealed]</i>	
392.	Power of the President to remove difficulties	179

PART - XXII**SHORT TITLE, COMMENCEMENT (AUTHORITATIVE TEXT IN HINDI) AND REPEALS**

393.	Short title	180
394.	Commencement	180
394A.	Authoritative text in the Hindi language	180
395.	Repeals	180

ಭಾಗ-21

ತಾತ್ವಾಲಿಕ, ಮಹಾಕಾಲೀನ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು

369.	ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಅವು ಸಮವತ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ತಾತ್ವಾಲಿಕ ಅಧಿಕಾರ 164
370.	ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ತಾತ್ವಾಲಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳು 164
371.	ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತ್ ರಾಜ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 165
371ಎ.	ನಾಗಾಲಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 166
371ಬಿ.	ಅಸ್ಸಾಂ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 169
371ಸಿ.	ಮಂಂಪುರ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 169
371ಡಿ.	ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 169
371ಇ.	ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೆಂಡು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸ್ಥಾಪನೆ 172
371ಎಫ್.	ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 172
371ಜಿ.	ಮಿಚೋರಾಂ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 174
371ಹೆಚ್.	ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 175
371ಬಿ.	ಗೋವಾರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 175
372.	ಅಸ್ಸಿತ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಳವಡಿಕೆ 175
372ಎ.	ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ 176
373.	ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ 177
374.	ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಾಮೃಟಿನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಇತ್ತುರುದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯವಹರಕಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು 177
375.	ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು 178
376.	ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು 178
377.	ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕೆನ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು 178
378.	ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಜನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು 178
378ಎ.	ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅವಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ 179
379-391.	/ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ/
392.	ಕೊಂಡರೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ 179

ಭಾಗ-22

ಚಿಕ್ಕ ಹೆಸರು, ಪಾರಂಭ (ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠ) ಮತ್ತು ನಿರಸನಗಳು

393.	ಚಿಕ್ಕಹೆಸರು 180
394.	ಪ್ರಾರಂಭ 180
394ಎ.	ಹಿಂದಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠ 180
395.	ನಿರಸನಗಳು 180

SCHEDULES

FIRST SCHEDULE

I. The States	181
II. The Union territories	186

SECOND SCHEDULE

PART - A Provisions as to the President and the Governors of States	187
PART - B <i>[Repealed].</i>	
PART - C Provisions as to the Speaker and the Deputy Speaker of the House of the people and the Chairman and the Deputy Chairman of the Council of States and the Speaker and the Deputy Speaker of the Legislative Assembly and the Chairman and the Deputy Chairman of the Legislative Council of a State	187
PART - D Provisions as to the Judges of the Supreme Court and of the High Courts	188
PART - E Provisions as to the Comptroller and Auditor-General of India.....	190

THIRD SCHEDULE

Forms of Oaths or Affirmations	191
--------------------------------------	-----

FOURTH SCHEDULE

Allocation of seats in the Council of States	194
--	-----

FIFTH SCHEDULE

Provisions as to the Administration and Control of Scheduled Areas and Scheduled Tribes	196
PART - A General	196
PART - B Administration and control of Scheduled Areas and Scheduled Tribes	196
PART - C Scheduled Areas	198
PART - D Amendment of the Schedule	198

SIXTH SCHEDULE

Provisions as to the Administration of Tribal Areas in the States of Assam, Meghalaya, Tripura and Mizoram	199
--	-----

SEVENTH SCHEDULE

List I-Union List	221
List II-State List	227
List III-Concurrent List	231

EIGHTH SCHEDULE

Languages	234
-----------------	-----

NINTH SCHEDULE

Validation of certain Acts and Regulations	235
--	-----

TENTH SCHEDULE

Provisions as to disqualification on ground of defection	253
--	-----

ELEVENTH SCHEDULE

257

TWELFTH SCHEDULE

258

ಅನುಮೂಲಿಕಾಗಳು

ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಮೂಲಿಕಾಗಳು

1. ರಾಜ್ಯಗಳು	181
2. ಒಕ್ಕೂಟರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು	186

ಎರಡನೆಯ ಅನುಮೂಲಿಕಾಗಳು

ಭಾಗ - ಎ. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು	187
ಭಾಗ - ಬಿ. [ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ]	
ಭಾಗ - ಸಿ. ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ ಹಾಗೂ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ, ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ ಇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು	187
ಭಾಗ - ಡಿ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು	188
ಭಾಗ - ಇ. ಭಾರತದ ಲೈಕ್ಸ್‌ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೈಕ್ಸ್‌ಪರಿಶೋಧಕನ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು	190

ಮೂರನೆಯ ಅನುಮೂಲಿಕಾಗಳು

ಪ್ರಮಾಣವೆಚೆನಗಳ ಆಥವಾ ದೃಷ್ಟಿಕರಣಗಳ ನಮೂನೆಗಳು	191
---	-----

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಮೂಲಿಕಾಗಳು

ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಫ್ಟ್‌ಗಳ ಹಂಚಿಕೆ	194
---------------------------------	-----

ಓದನೆಯ ಅನುಮೂಲಿಕಾಗಳು

ಅನುಮೂಲಿಕಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ - ಇಂಗ್ಲಿಷ್	
ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು	196
ಭಾಗ - ಎ. ಸಾಮಾನ್ಯ	196
ಭಾಗ - ಬಿ. ಅನುಮೂಲಿಕಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ	196
ಭಾಗ - ಸಿ. ಅನುಮೂಲಿಕಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು	198
ಭಾಗ - ಡಿ. ಅನುಮೂಲಿಕಿಯ ತಿದ್ದುವಾದಿ	198

ಆರನೆಯ ಅನುಮೂಲಿಕಾಗಳು

ಅಸ್ತ್ರಾಮ್, ಮೇಘಾಲಯ, ಶ್ರೀಪರ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯಗಳ ಬುಡಕಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು	199
--	-----

ಪಳನೆಯ ಅನುಮೂಲಿಕಾಗಳು

1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿ - ಒಕ್ಕೂಟವಟ್ಟಿ	221
2ನೆಯ ಪಟ್ಟಿ - ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿ	227
3ನೆಯ ಪಟ್ಟಿ - ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿ	231

ಎಂಟನೆಯ ಅನುಮೂಲಿಕಾಗಳು

ಭಾಷೆಗಳು	234
---------------	-----

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅನುಮೂಲಿಕಾಗಳು .....

ಹತ್ತನೆಯ ಅನುಮೂಲಿಕಾಗಳು	
ಪಕ್ಷಾಂತರದ ಕಾರಣದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು	253
ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಅನುಮೂಲಿಕಾಗಳು	257
ಹನ್ನರೆಡನೆಯ ಅನುಮೂಲಿಕಾಗಳು	258

APPENDIX

APPENDIX - I	The Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954	259
APPENDIX - II	Re-statement with, reference to the present text of the Constitution, of the exceptions and modifications subject to which the Constitution applies to the State of Jammu and Kashmir	271
APPENDIX - III	Extracts from the Constitution (Forty-Fourth Amendment) Act, 1978 ..	288

ಪರಿಶ್ಲೇಷ

ಪರಿಶ್ಲೇಷ - I

ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶ, 1954 259

ಪರಿಶ್ಲೇಷ - II

ಯಾವ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಸಂವಿಧಾನವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದೋ ಆ ವಿನಾಯಿತಿಗಳ ಮತ್ತು ಆ ಮಾರ್ಪಾಟಿಗಳ ಮರುವರ್ಗಕ್ಕೆ, ಸಂವಿಧಾನದ ಈಗಿನ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಉಲ್ಲೇಖಿದ ಸಹಿತ 271

ಪರಿಶ್ಲೇಷ - III

1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ (ನೆಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೇ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಉದ್ದೃತ ಭಾಗಗಳು 288

THE CONSTITUTION OF INDIA

PREAMBLE

WE, THE PEOPLE OF INDIA, having solemnly resolved to constitute India into a¹ [SOVEREIGN SOCIALIST SECULAR DEMOCRATIC REPUBLIC] and to secure to all its citizens:

JUSTICE, social, economic and political;
LIBERTY of thought, expression, belief, faith and worship;
EQUALITY of status and of opportunity;
and to promote among them all

FRATERNITY assuring the dignity of the individual and the² [unity and integrity of the Nation];

IN OUR CONSTITUENT ASSEMBLY this twenty-sixth day of November 1949, do HEREBY ADOPT, ENACT AND GIVE TO OURSELVES THIS CONSTITUTION.

-
1. Subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976; s.2, for "Sovereign Democratic Republic" (w.e.f. 3-1-1977).
  2. Sus. by s.2 ibid, for "unity of the Nation" (w.e.f. 3-1-1977).

ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಭಾರತದ ಜನಗಳಾದ ನಾವು ಭಾರತವನ್ನು ಬಂದು¹ [ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸಮಾಜವಾದಿ ಸರ್ವಧರ್ಮಾಂಶ ಸಮಖ್ಯಾವದ ಪ್ರಜಾಸತ್ಯಾತ್ಮಕ ಗಣರಾಜ್ಯವಾಗಿ] ರಚಿಸಲು ಮತ್ತು ಅದರ ಸಮಸ್ತ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ:

ಸಂಪೂರ್ಣ, ಅಧಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ನ್ಯಾಯ ;
ವಿಜಾರ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ವಿಶ್ವಾಸ, ಧರ್ಮಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಉಪಾಸನೆ ಸ್ಥಾಪಿತ ;
ಸಾಫ್ತ್ವಮಾನ ಹಾಗೂ ಅವಕಾಶ ಸಮಾನತೆ

ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿ ಗೌರವವನ್ನು,² [ರಾಷ್ಟ್ರದ ಏಕತೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಅಖಿಂಡತೆಯನ್ನು] ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಭಾರತ್ಯಾವನೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಧಿಗೊಳಿಸಲು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಿದವರಾಗಿ;

ನಮ್ಮ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ 1949ನೇಯ ಇಸವಿ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಇಷ್ಟತ್ವರ್ನೇಯ ತಾರೀಖಾದ ಈ ದಿವಸ ಈ ಮೂಲಕ ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿ, ಅಧಿನಿಯಮ್ಮಿನಿ ಅರ್ಜಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ.

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನ (ನಲವತ್ತೀರಷ್ಟನೇಯ ತಿಂದ್ದುಪದಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಭುತ್ವ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಲೋಕತಂತ್ರಾತ್ಮಕ ಗಣರಾಜ್ಯವಾಗಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. ಮೇಲ್ಮೂರೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ರಾಷ್ಟ್ರದ ಏಕತೆಯನ್ನೂ” ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

PART I

THE UNION AND ITS TERRITORY

1. Name and territory of the Union:- (1) India, that is Bharat, shall be a Union of States.

[2] (2) The States and the territories thereof shall be as specified in the First Schedule.]

(3) The territory of India shall comprise-

(a) the territories of the States;

[2] (b) the Union territories specified in the First Schedule; and]

(c) such other territories as may be acquired.

2. Admission or establishment of new States:- Parliament may by law admit into the Union, or establish, new States on such terms and conditions as it thinks fit.

[3] [2A. [Sikkim to be associated with the Union]-Rep. by the Constitution (Thirty-sixth Amendment) Act, 1975, s.5 (w.e.f. 26-4-1975).

3. Formation of new States and alteration of areas, boundaries or names of existing States:- Parliament may by law-

(a) form a new State by separation of territory from any State or by uniting two or more States or parts of States or by uniting any territory to a part of any State;

(b) increase the area of any State;

(c) diminish the area of any State;

(d) alter the boundaries of any State;

(e) alter the name of any State:

---

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.2 for cl. (2).

2. Subs. by s.2. ibid., for sub-clause (b).

3. Ins. by the Constitution (Thirty-fifth Amendment) Act, 1974, s.2 (w.e.f. 1-3-1975)

ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತೆ

1. ಒಕ್ಕೂಟದ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತೆ:- (1) ಇಂಡಿಯಾ, ಅಧಿಕಾರ ಭಾರತವು, ರಾಜ್ಯಗಳ ಒಂದು ಒಕ್ಕೂಟವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.
- ¹[(2) ಅದರ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತೆಗಳು ಮೊದಲನೇಯ ಅನುಸಂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂಥವು ಆಗಿರತಕ್ಕುದು.]
- (3) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತೆವು -

- (ಎ) ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತೆಗಳನ್ನು;
- ²[(ಬಿ) ಮೊದಲನೇಯ ಅನುಸಂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತೆಗಳನ್ನು; ಮತ್ತು]
- (ಬಿ) ಆರ್ಥಿಕಸಂಖ್ಯಾದಾದಂಥ ಇತರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತೆಗಳನ್ನು
- ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.

2. ಸೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸೇರೆಡೆ ಅಥವಾ ಸಾಫನೆ:- ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸೂಕ್ತಪ್ರಾಂತ್ಯದ ತೋರುವ ನಿಬಂಧನೆಗಳ ಮತ್ತು ಪರಿಶ್ರಮೆಗಳ ಮೇಲೆ ಸೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಅಥವಾ ಸೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು.

³[೨೬. 1975ನೇಯ ಜಾರಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂಲತ್ವದಿಂದಿರುತ್ತಿರುವ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ೨೫ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (26-4-1975ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರ್ಸಿತವಾಗಿದೆ.

3. ಸೂತನ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಕೆಗಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರದೇಶಗಳ, ಸರಹದ್ಯಗಳ ಅಥವಾ ಹೆಸರುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ:- ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ -

- (ಎ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತೆವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸುವುದರಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದಾದರೂ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಒಂದು ಹೊಸ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಹುದು;
- (ಡಿ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಸರಹದ್ಯಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದು;
- (ಇ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದು:

1. 195ನೇಯ ಜಾರಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಿಳಿಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ೨೫ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (2)ನೇಯ ವಿಂಡ್ಸ್‌ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿಕೊಂಡಿರಿದೆ.
2. ೨೫ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (ಬಿ) ಉಪವಿಂಡ್ಸ್‌ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿಕೊಂಡಿರಿದೆ.
3. 1974ನೇಯ ಜಾರಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂಲತ್ವದಿಂದಿರುತ್ತಿರುವ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ೨೫ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿರಿದೆ.

¹[Provided that no Bill for the purpose shall be introduced in either House of Parliament except on the recommendation of the President and unless, where the proposal contained in the Bill affects the area, boundaries or name of any of the States, ^{2***} the Bill has been referred by the President to the Legislature of that State for expressing its views thereon within such period as may be specified in the reference or within such further period as the President may allow and the periods so specified or allowed has expired.]

³[*Explanation I-* In this article, in clauses (a) to (e), "State" includes a Union territory, but in the proviso, "State" does not include a Union territory.

Explanation II- The power conferred on Parliament by clause (a) includes the power to form a new State or Union territory by uniting a part of any State or Union territory to any other State or Union Territory.]

4. Laws made under articles 2 and 3 to provide for the amendment of the First and the Fourth Schedules and supplemental, incidental and consequential matters:- (1) Any law referred to in article 2 or article 3 shall contain such provisions for the amendment of the First Schedule and the Fourth Schedule as may be necessary to give effect to the provisions of the law and may also contain such supplemental, incidental and consequential provisions (including provisions as to representation in Parliament and in the Legislature or Legislatures of the State or States affected by such law) as Parliament may deem necessary.

(2) No such law as aforesaid shall be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368.

1. Subs. by the Constitution (Fifth Amendment) Act, 1955, s.2 for the proviso.
2. The words and letters "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Schedule.
3. Ins. by the Constitution (Eighteenth Amendment) Act, 1966, s.2.

[ಪರಂತು, ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧೀಯಕವನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಶಿಫಾರಸಿನ ಮೇಲಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಆ ವಿಧೀಯಕದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾದ ಪ್ರಸ್ತಾವವು ^{2***} ರಾಜ್ಯಗಳ ಪೇಕೆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರದೇಶದ, ಸರಹದ್ದುಗಳ ಅಥವಾ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು, ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕೊಡಬಹುದಾದ ಇನ್ನೂ ಹೇಚ್ಚಿನ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ವಿಧೀಯಕವನ್ನು ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿರುವ ಹೊರತು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಅವಧಿಯು ಅಥವಾ ಕೊಟ್ಟಿರತಕ್ಕಂಥ ಹೇಚ್ಚಿನ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಹೊರತು, ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

[ವಿವರಣೆ 1.- ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ (ಬಿ) ಯಿಂದ (ಇ) ವರೆಗೆ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿರುವ “ರಾಜ್ಯ” ಎಂಬ ಪದವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿನ “ರಾಜ್ಯ” ಎಂಬ ಪದವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಲ್ಪಡಿಲ್ಲ.]

ವಿವರಣೆ 2.- (ಎ) ಖಂಡದಿಂದ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಪ್ರದರ್ಶನವಾದ ಅಧಿಕಾರವು, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿ ಒಂದು ಸೂತನ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ, ಒಂದು ಸೂತನ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತವನ್ನಾಗಲಿ ರಚಿಸುವಂಥ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.]

4. ಎರಡನೆಯ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನದಗಳ ಹೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಕಾನೂನುಗಳು, ಮೊದಲನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಗಳ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಪೂರಕ; ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಗಳ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ಅವಶ್ಯಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಆ ಕಾನೂನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು (ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಒಳಗೊಳಿಸುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿನ ಹಾಗೂ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯದ ಭಿಡ್ಬಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಒಳಗೊಂಡು) ಸಂಸತ್ತು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪೂರಕ; ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳು ಸಹ ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರಬಹುದು.

(2) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು, 36ನೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

1. 1955ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ “ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ ಪರಂತುಕ್ಕೆ ಒಬಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಬಿ) ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ “ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ” ಎಂಬ ತಿಳಗಳನ್ನು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

PART II

CITIZENSHIP

5. Citizenship at the commencement of the Constitution:- At the commencement of this Constitution, every person who has his domicile in the territory of India and-

- (a) who was born in the territory of India ; or
- (b) either of whose parents was born in the territory of India; or
- (c) who has been ordinarily resident in the territory of India for not less than five years immediately preceding such commencement,

shall be a citizen of India.

6. Rights of citizenship of certain persons who have migrated to India from Pakistan:-

Notwithstanding anything in article 5, a person who has migrated to the territory of India from the territory now included in Pakistan shall be deemed to be a citizen of India at the commencement of this Constitution if-

- (a) he or either of his parents or any of his grandparents was born in India as defined in the Government of India Act, 1935 (as originally enacted); and
- (b) (i) in the case where such person has so migrated before the nineteenth day of July, 1948, he has been ordinarily resident in the territory of India since the date of his migration, or
 (ii) in the case where such person has so migrated on or after the nineteenth day of July, 1948, he has been registered as a citizen of India by an officer appointed in that behalf by the Government of the Dominion of India on an application made by him therefor to such officer before the commencement of this Constitution in the form and manner prescribed by that Government:

Provided that no person shall be so registered unless he has been resident in the territory of India for at least six months immediately preceding the date of his application.

7. Rights of citizenship of certain migrants to Pakistan:- Notwithstanding anything in articles 5 and 6, a person who has after the first day of March, 1947, migrated from the territory of India to the territory now included in Pakistan shall not be deemed to be a citizen of India:

Provided that nothing in this article shall apply to a person who, after having so migrated to the territory now included in Pakistan, has returned to the territory of India under a permit for resettlement or permanent return issued by or under the authority of any law and every such person shall for the purposes of clause (b) of article 6 be deemed to have migrated to the territory of India after the nineteenth day of July, 1948.

ಭಾಗ - 2

ನಾಗರಿಕತ್ವ

5. ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾಗರಿಕತ್ವ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಲ್ಲಿ ಅಧಿವಾಸವೆಳ್ಳುವ ಮತ್ತು-

- (ಎ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾಗಲಿ, ತಂದೆಯಾಗಲಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ; ಅಥವಾ
- (ಬಿಂದಿ) ಸಂಪಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹಿಡು ವಣಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಕಾಲದಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿರುವ
-ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

6. ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದಿರುವ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳು:- ನನೆಯ ಅನುಷ್ಠೀದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೀ, ಈಗ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಿಂದ ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು -

- (ಎ) ಅವನಾಗಲಿ, ಅವನ ತಾಯಿ ಅಥವಾ ತಂದೆಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅವನ ಅಜ್ಞ ಅಥವಾ ತಾತನಾಗಲಿ (ಮೂಲತಃ ಅಧಿನಿಯಮಿದಂತೆ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1935ರಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಿರುವಂತೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೆ; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) (i) ಅವನು 1948ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಾರೀಖಿಗಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಹಾಗೆ ವಲಸೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತನು ವಲಸೆ ಬಂದ ತಾರೀಖಿನಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ;
ಅಥವಾ
- (ii) ಅವನು 1948ನೆಯ ಇಸವಿ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ದಿನ ಅಥವಾ ಆ ತರುವಾಯ, ಹಾಗೆ ವಲಸೆ ಬಂದಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ತನ್ನನ್ನ ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂದು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿವಂತೆ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಾರ್ಥಿ ಭಾರತದ ಜ್ಞಾನಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನೇಮಕಗೊಂಡಿರುವ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮೊದಲು, ಆ ಸರ್ಕಾರವು ನಿಯಮಿಸಿರುವಂಧ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಅರ್ಜಿಯ ಮೇಲೆ ಆ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅವನನ್ನು ಆ ರೀತಿಯಾಗಿ ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ

-ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದಂದಿನಿಂದ, ಅವನನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು:

ಪರಿಂತು, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಅವನ ಅರ್ಜಿಯ ತಾರೀಖಿಗೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೆಣಪ್ಪ ಪಕ್ಕ ಆರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆ ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

7. ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ವಲಸೆಹೋದ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳು:- ನನೆಯ ಮತ್ತು ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೀ, 1947ನೆಯ ಇಸವಿ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ತರುವಾಯ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಿಂದ ಈಗ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಹೋದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಿಂತು, ಈಗ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ವಲಸೆ ಹೋಗಿದ್ದು, ಪುನರ್ಾವಸತಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಕಾಯಂ ಆಗಿ ಹಿಂತಿರುಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಕೊಡಲಾದ ರಹದಾರಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತವಾಗಿನ್ನು ಬಂದ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೇ ಆಗಲೀ, ಈಗ ಅನುಷ್ಠೀದದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅನ್ಯಾಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ (ಬಿ) ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ 1948ನೆಯ ಇಸವಿ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ತರುವಾಯ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದವನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

8. Rights of citizenship of certain persons of Indian origin residing outside India:-

Notwithstanding anything in article 5, any person who or either of whose parents or any of whose grandparents was born in India as defined in the Government of India Act, 1935 (as originally enacted), and who is ordinarily residing in any country outside India as so defined shall be deemed to be a citizen of India if he has been registered as a citizen of India by the diplomatic or consular representative of India in the country where he is for the time being residing on an application made by him therefor to such diplomatic or consular representative, whether before or after the commencement of this Constitution, in the form and manner prescribed by the Government of the Dominion of India or the Government of India.

9. Persons voluntarily acquiring citizenship of a foreign State not to be citizens:- No person shall be a citizen of India by virtue of article 5, or be deemed to be a citizen of India by virtue of article 6 or article 8, if he has voluntarily acquired the citizenship of any foreign State.

10. Continuance of the rights of citizenship:- Every person who is or is deemed to be a citizen of India under any of the foregoing provisions of this Part shall, subject to the provisions of any law that may be made by Parliament, continue to be such citizen.

11. Parliament to regulate the right of citizenship by law:- Nothing in the foregoing provisions of this Part shall derogate from the power of Parliament to make any provision with respect to the acquisition and termination of citizenship and all other matters relating to citizenship.

8. ಭಾರತದ ಹೊರಗೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ, ಭಾರತೀಯ ಮೂಲದ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳು:- ನೇಯ ಅನುಚ್�ೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇಡ್ಡಾಗ್ನಿ, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ತಾನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತನ್ನ ತಾಯಿ ಅಥವಾ ತಂದೆಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತನ್ನ ಅಜ್ಞ ಅಥವಾ ತಾತನಾಗಲಿ ಮೂಲತಃ ಅಧಿನಿಯಮಿಸಲಾದಂಥ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1935ರಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿತವಾಗಿರುವಂತೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಭಾರತದ ಹೊರಗಿನ ದೇಶವೆಂದು ಪರಿಭಾಷಿತವಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರೇ, ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಭಾರತ ದೋಷನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ನಿಯಮಿಸಿದ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ತಾನು ತತ್ವಾಲ್ಪದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ದೇಶದಲ್ಲಿನ ಭಾರತದ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗೆ ಅಥವಾ ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ತರುವಾಯ ಆಗಲಿ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿ, ಆ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಿಂದ ತಾನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂದು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೇ, ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

9. ಸ್ವಯಿಂಭ್ರಿಯಿಂದ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದ ನಾಗರಿಕತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದವರು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕರಲ್ಲಿ- ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸ್ವಯಿಂಭ್ರಿಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದ ನಾಗರಿಕತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೇ, ನೇಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಈಯೇ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಆಧಾರದ ನಿನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

10. ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮುಂದುವರಿಕೆ:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದ ಮೇರೆಗೆ ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

11. ಸಂಸತ್ತು ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸುವುದು:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೂ, ನಾಗರಿಕತ್ವದ ಆರ್ಜನೆಯ ಮತ್ತು ಸಮಾಷ್ಟಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ನಾಗರಿಕತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಲ್ಲಿರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

5

PART III
FUNDAMENTAL RIGHTS
General

12. Definitions:- In this Part, unless the context otherwise requires, "the State" includes the Government and Parliament of India and the Government and the Legislature of each of the States and all local or other authorities within the territory of India or under the control of the Government of India.

13. Laws inconsistent with or in derogation of the fundamental rights:- (1) All laws in force in the territory of India immediately before the commencement of this Constitution, in so far as they are inconsistent with the provisions of this Part, shall, to the extent of such inconsistency, be void.

(2) The State shall not make any law which takes away or abridges the rights conferred by this Part and any law made in contravention of this clause shall, to the extent of the contravention, be void.

(3) In this article, unless the context otherwise requires,-

- (a) "law" includes any Ordinance, order, bye-law, rule, regulation, notification, custom or usage having in the territory of India the force of law;
- (b) "laws in force" includes laws passed or made by a Legislature or other competent authority in the territory of India before the commencement of this Constitution and not previously repealed, notwithstanding that any such law or any part thereof may not be then in operation either at all or in particular areas.

¹[(4) Nothing in this article shall apply to any amendment of this Constitution made under article 368.]

Right to Equality

14. Equality before law:- The State shall not deny to any person equality before the law or the equal protection of the laws within the territory of India.

15. Prohibition of discrimination on grounds of religion, race, caste, sex or place of birth:- (1) The State shall not discriminate against any citizen on grounds only of religion, race, caste, sex, place of birth or any of them.

---

¹ Ins. by the Constitution (Twenty-fourth Amendment) Act, 1971 s.2.

ಭಾಗ -3

ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳು

ಸಮಾನ

12. ಪರಿಭಾಷೆ:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ, ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, “ರಾಜ್ಯ” ಎಂಬ ಪದವು ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣಾಡಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ಸಣೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

13. ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾದ ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಕೆರಿಸುವಂಥ ಕಾನೂನುಗಳು:-(1) ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭಪೂರ್ವದಕ್ಕೆ ನಿರ್ಬಂಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಕಾನೂನುಗಳು ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುವವುದ್ದರಿಂದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

(2) ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶನವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕ್ಷಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಅಥವಾ ಮೊಟಕುಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ರಾಜ್ಯವು ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಈ ಪ್ರಿಯರವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಆ ಉಲ್ಲಂಘನೇಯವುದ್ದರಿಂದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

(3) ಈ ಅನುಭ್ರೀದದಲ್ಲಿ, ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು,-

(ಎ) “ಕಾನೂನು” ಎಂಬುದು ಯಾವುದೇ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ಆದೇಶ, ಉಪವಿಧಿ, ನಿಯಮ, ವಿನಿಯಮ, ಅಧಿಸೂಚನೆ, ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳ ರೂಪ ಅಥವಾ ಆಚರಣೆ - ಇವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

(ಬಿ) “ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳು” ಎಂಬುದು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ಕ್ರೋಮ್ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಿಂದ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಂಗಿಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ಈ ಹಿಂದೆ ನಿರ್ಸಿತವಾಗಿರದ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು, ಆಗ ಎಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಿದ್ದಾಗೂ ಅಥವಾ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗೂ, ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

¹[(4) ಈ ಅನುಭ್ರೀದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, 368ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿತ್ತುದಲ್ಲ.]

ಸಮಾನತೆಯ ಹಕ್ಕು

14. ಕಾನೂನಿನ ಮುಂದೆ ಸಮಾನತೆ:- ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮುಂದೆ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಕಾನೂನುಗಳಿಂದ ಸಮಾನ ಸೆರಕ್ಕೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯವು ನಿರಾಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

15. ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ ಅಥವಾ ಜನಸ್ಥಳದ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ತಾರತಮ್ಯದ ನಿಷೇಧ:-(1) ರಾಜ್ಯವು ಯಾರೇ ನಾಗರಿಕನ ವಿರುದ್ಧ ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ, ಜನಸ್ಥಳ ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) No citizen shall on grounds only of religion, race, caste, sex, place of birth or any of them, be subject to any disability, liability, restriction or condition with regard to-

- (a) access to shops, public restaurants, hotels and places of public entertainment; or
- (b) the use of wells, tanks, bathing ghats, roads and places of public resort maintained wholly or partly out of State funds or dedicated to the use of the general public.

(3) Nothing in this article shall prevent the State from making any special provision for women and children.

¹[(4) Nothing in this article or in clause (2) of article 29 shall prevent the State from making any special provision for the advancement of any socially and educationally backward classes of citizens or for the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes.]

16. Equality of opportunity in matters of public employment:- (1) There shall be equality of opportunity for all citizens in matters relating to employment or appointment to any office under the State.

(2) No citizen shall, on grounds only of religion, race, caste, sex, descent, place of birth, residence or any of them, be ineligible for, or discriminated against in respect of, any employment or office under the State.

(3) Nothing in this article shall prevent Parliament from making any law prescribing, in regard to a class or classes of employment or appointment to an office ²[under the Government of, or any local or other authority within, a State or Union territory, any requirement as to residence within that State or Union territory] prior to such employment or appointment.

(4) Nothing in this article shall prevent the State from making any provision for the reservation of appointments or posts in favour of any backward class of citizens which, in the opinion of the State, is not adequately represented in the services under the State.

³[(4A) Nothing in this article shall prevent the State from making any provision for reservation in matters of promotion to any class or classes of posts in the services under the State in favour of the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes which, in the opinion of the State, are not adequately represented in the services under the State.]

1. Added by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.2.

2. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch., for "under any State specified in the First Schedule or any local or other authority within its territory, any requirement as to residence within that State".

3. Ins. by the Constitution (Seventy-seventh Amendment) Act, 1995, s.2.

(2) ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ, ಜನಸ್ಥಳ ಅಥವಾ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರೆ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾವನೇ ನಾಗರಿಕನು-

(ಎ) ಅಂಗಡಿಗಳು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉಪಾಹಾರ ಗೃಹಗಳು, ಹೋಟೆಲುಗಳು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮನೋರಂಜನ ಸ್ಥಳಗಳು:
- ಇವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ರಾಜ್ಯವಿಭಿಗಳಿಂದ ಪ್ರೋಫಿಲೆಟಿವಾದ ಅಥವಾ ಸಾರ್ವಜನಿಕರೆ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ
ಸಮರ್ಪಿತವಾದ ಬಾವಿಗಳನ್ನು, ಕೆರೆಗಳನ್ನು, ಸ್ವಾನಘಟ್ಟಗಳನ್ನು, ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಸೇರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು;
ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ

- ಯಾವುದೇ ಅಸಮರ್ಪಿತವಾಗಿ, ಹೋಟೆಲಿಗಳಿಗೆ, ನಿಬಂಧಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಪರಿತ್ಯಾಗಿ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

(3) ಈ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಹಂಗಸರು ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ
ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

[(4) ಈ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 29ನೇಯ ಅನುಭೀದದ (2)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು
ಶೈಕ್ಷಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವ ನಾಗರಿಕರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗಗಳ ಪ್ರಮೋಭಿವ್ಯಾದಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ತಿಂಬಿನಾಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸಾಚಿತ
ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ರಾಜ್ಯವು ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.]

16. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಿಯೋಜನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾನಾವಕಾಶ:- (1) ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನೇದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವದಕ್ಕೆ
ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಿಯೋಜನೆ ಅಥವಾ ನೇಮಕಾತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲ ನಾಗರಿಕರಿಗೂ ಸಮಾನ ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕೂದು.

(2) ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ, ಸಂತತಿ, ಜನಸ್ಥಳ, ನಿವಾಸ ಅಥವಾ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರೆ ಆಧಾರದ
ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾರೇ ನಾಗರಿಕನು ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನೇದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ನಿಯೋಜನೆಗೆ ಅಥವಾ ವದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನರ್ಹತೆಗೆ
ಒಳಗಳಿಕೆತಕ್ಕೂದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅವನ ವಿರುದ್ಧ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

(3) ಈ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ [ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೊಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಅಧಿನೇದಲ್ಲಿರುವ
ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಒಕ್ಕೊಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದೊಳಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಾಧಿಕಾರದ ಅಧಿನೇದಲ್ಲಿರುವ
ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ನಿಯೋಜನೆಗೆ ಅಥವಾ ವದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನೇಮಕಾತಿಯ ಬಗ್ಗೆ, ಅಂಥ ನಿಯೋಜನೆಗೆ ಅಥವಾ
ನೇಮಕಾತಿಗೆ ಮುಂಚೆ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ಒಕ್ಕೊಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿ ನಿವಾಸದ ಯಾವುದೇ ಆಗತ್ಯತೆಯನ್ನು] ನಿಯಮಿಸುವ
ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ಸಂಸ್ತನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

(4) ಈ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಯಾವುದೇ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದ ನಾಗರಿಕರು ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನೇದಲ್ಲಿರುವ
ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯಾತಿನಿಧಿಮನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಜ್ಯವು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿಲ್ಲ ಅಂಥವರಿಗಾಗಿ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು
ವಿಳಾಸಿತುವದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

³[(4ಬಿ). ಈ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನೇದಲ್ಲಿರುವ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸಾಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸಾಚಿತ
ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳವರು ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯಾತಿನಿಧಿಮನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಜ್ಯವು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿಲ್ಲ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನೇದ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ
ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಬದ್ದಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಂಥವರಿಗಾಗಿ ಮಿನಸಲಾತಿಯ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ
ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.]

1. 1951ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಾಚಿತ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೆಯ
ಅನುಸಾಚಿತವಿಲ್ಲ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯ
ಅಧಿಸದರಿರುವ, ಯಾವುದಾದರೂ ತರಗತಿಯ ಅಥವಾ ತರಗತಿಗಳ ನಾಕರಿಗೆ ಅಥವಾ ಹುದ್ದೆಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವಿಜರದಲ್ಲಿ ಆ ನಾಕರಿಗೆ
ಅಥವಾ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಯ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ
ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1995ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪ್ರವ್ತೇಷನೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[(4B) Nothing in this article shall prevent the State from considering any unfilled vacancies of a year which are reserved for being filled up in that year in accordance with any provision for reservation made under clause (4) or clause (4A) as a separate class of vacancies to be filled up in any succeeding year or years and such class of vacancies shall not be considered together with the vacancies of the year in which they are being filled up for determining the ceiling of fifty percent reservation on total number of vacancies of that year.]

(5) Nothing in this article shall affect the operation of any law which provides that the incumbent of an office in connection with the affairs of any religious or denominational institution or any member of the governing body thereof shall be person professing a particular religion or belonging to a particular denomination.

17. Abolition of Untouchability:- "Untouchability" is abolished and its practice in any form is forbidden. The enforcement of any disability arising out of "Untouchability" shall be an offence punishable in accordance with law.

18. Abolition of titles:- (1) No title, not being a military or academic distinction, shall be conferred by the State.

(2) No citizen of India shall accept any title from any foreign State.

(3) No person who is not a citizen of India shall, while he holds any office of profit or trust under the State, accept without the consent of the President any title from any foreign State.

(4) No person holding any office of profit or trust under the State shall, without the consent of the President, accept any present, emolument, or office of any kind from or under any foreign State.

Right to Freedom

19. Protection of certain rights regarding freedom of speech, etc:-

(1) All citizens shall have the right-

- (a) to freedom of speech and expression;
- (b) to assemble peaceably and without arms;
- (c) to form associations or unions;
- (d) to move freely throughout the territory of India;
- (e) to reside and settle in any part of the territory of India, ²[and]

³(f) * * *

(g) to practise any profession, or to carry on any occupation, trade or business.

1. Inserted by the Constitution (Eighty First Amendment) Act, 2000.

2. Ins. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.2.(w.e.f. 20-6-1979).

3. Sub-clause (f) omitted by s.2, ibid, (w.e.f. 20-6-1979).

[4(b)] ಈ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ, (4)ನೇ ಖಂಡದ ಆಧಿಕಾರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಮೀಸಲಾತಿ ಉಪಬಂಧಕ್ಕುಸಾರವಾಗಿ, ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಮೀಸಲಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದು ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಿದ ಇರುವ ಆ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ಮಂಬರುವ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆಧಿಕಾರಿ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹುದ್ದೆಗಳ ವರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ವರ್ಷದ ಖಾಲಿ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು, ಯಾವ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿನ ಹುದ್ದೆಗಳಾಂದಿಗೆ, ಆ ವರ್ಷದ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹುದ್ದೆಗಳ ಮೇಲಣ ಶೇ. 50ರ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಪರಿಮಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವಾಗ, ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

(5) ಈ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಯಾವುದೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಧಿಕಾರಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪದಧಾರಕನು ಆಧಿಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕ ಮಂಡಳಿಯ ಯಾವನೇ ಸದಸ್ಯನು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಧರ್ಮವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಆಧಿಕಾರಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯಿಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಎಂಬ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಗೆ ಬಾಧಕವಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

17. ಅಸ್ತ್ರೈತ್ಯತೆಯ ನಿರ್ಮಾಲಾನಃ:- “ಅಸ್ತ್ರೈತ್ಯತೆ”ಯನ್ನು ನಿರ್ಮಾಲಾನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆದರ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ನಿರ್ವೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ. “ಅಸ್ತ್ರೈತ್ಯತೆ”ಯಿಂದ ಉದ್ಘಾಟಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಅಸಮರ್ಥತೆಯನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರುವುದು ಕಾನೂನಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ದಂಡನೀಯವಾದ ಅಪರಾಧವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

18. ಬಿರುದುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ:- (1) ರಾಜ್ಯತ್ವ ಸೇನಾ ಆಧಿಕಾರಿ ವಿದ್ಯಾ ಸಂಬಂಧವಾದ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ಬಿರುದನ್ನು ಪ್ರದಾನಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಭಾರತದ ಯಾರೇ ನಾಗರಿಕನು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಬಿರುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಲ್ಲದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿರ್ದಲ್ಲಿನ ಲಾಭದ ಆಧಿಕಾರ ನಂಬಿಕೆಯ ಪದದಲ್ಲಿರುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಮೃದ್ಧಿಯಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಬಿರುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿರ್ದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಲಾಭದ ಆಧಿಕಾರ ನಂಬಿಕೆಯ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಮೃದ್ಧಿಯಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಪಾರಿತೋಷಕವನ್ನು, ಉಪಲಬ್ಧಿಯನ್ನು ಆಧಿಕಾರ ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿರ್ದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಧದ ಪದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಕ್ಕು

19. ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಹಕ್ಕುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:- (1) ಸಮಸ್ತ ನಾಗರಿಕರೂ -

(ಎ) ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ;

(ಬಿ) ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ನಿರಾಯುಧರಾಗಿ ಸಭಿ ಸೇರುವ;

(ಗಿ) ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಆಧಿಕಾರ ಸಂಪೂರ್ಣ ರಚಿಸುವ;

(ಡಿ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸರ್ವತ್ವಸಂಚಾರ ಮಾಡುವ;

(ಇ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವ ಮತ್ತು ನೇಲಸುವ; ²[ಮತ್ತು]

³(ಎಫ್) [*   *   *   *   *]

(ಜಿ) ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ಆಧಿಕಾರ ಕೆಸಬನ್ನು, ವಾಪಾರವನ್ನು ಆಧಿಕಾರ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವ

ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

1. 2000ದ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಂಬತ್ತೊಂದನೇಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವಾತ್ತಾಲ್ಕನೇ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20.6.1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20.6.1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತವಂತೆ) ಉಪವಿಂದ (ಎಫ್)ನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಡಲಾಗಿದೆ.

¹[(2) Nothing in sub-clause (a) of clause (1) shall affect the operation of any existing law, or prevent the State from making any law, in so far as such law imposes reasonable restrictions on the exercise of the right conferred by the said sub-clause in the interests of ²[the sovereignty and integrity of India,] the security of the State, friendly relations with foreign States, public order, decency or morality, or in relation to contempt of court, defamation or incitement to an offence].

(3) Nothing in sub-clause (b) of the said clause shall affect the operation of any existing law in so far as it imposes, or prevent the State from making any law imposing, in the interests of ²[the sovereignty and integrity of India or] public order, reasonable restrictions on the exercise of the right conferred by the said sub-clause.

(4) Nothing in sub-clause (c) of the said clause shall affect the operation of any existing law in so far as it imposes, or prevent the State from making any law imposing, in the interests of ²[the sovereignty and integrity of India or] public order or morality, reasonable restrictions on the exercise of the right conferred by the said sub-clause.

(5) Nothing in ³[sub-clauses (d) and (e) of the said clause shall affect the operation of any existing law in so far as it imposes, or prevent the State from making any law imposing, reasonable restrictions on the exercise of any of the rights conferred by the said sub-clauses either in the interests of the general public or for the protection of the interests of any Scheduled Tribe.

(6) Nothing in sub-clause (g) of the said clause shall affect the operation of any existing law in so far as it imposes, or prevent the State from making any law imposing, in the interests of the general public, reasonable restrictions on the exercise of the rights conferred by the said sub-clause and, in particular, ⁴[nothing in the said sub-clause shall affect the operation of any existing law in so far as it relates to, or prevent the State from making any law relating to,-

- (i) the professional or technical qualifications necessary for practising any profession or carrying on any occupation, trade or business; or
- (ii) the carrying on by the State, or by a corporation owned or controlled by the State, of any trade, business, industry or service, whether to exclusion, complete or partial, of citizens or otherwise].

1. Subs. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.3, for cl. (2) (with retrospective effect).
2. Ins. by the Constitution (Sixteenth Amendment) Act, 1963, s.2.
3. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.2 for sub-clauses (d), (e) and (f) (w.e.f. 20-6-1979).
4. Subs. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.3. for certain words.

¹[2) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಿಂದ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ²[ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ತು ಮತ್ತು ಅವಿಂಡತೆಯ,] ರಾಜ್ಯದ ಭಾಗೆಯ, ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯಗಳೂಡನೆ ಸೈಹಯುತ ಸಂಬಂಧಗಳ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ, ಸ್ವತೆಯ ಆಧಿಕಾರ ಸ್ವತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಆಧಿಕಾರ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಂದನೆಯ, ಮಾನನಷ್ಟು ಆಧಿಕಾರ ಒಂದು ಅಪರಾಧದ ಚಿತಾವಣೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಸದರಿ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಆಧಿಕಾರ ಆಂಧ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

(3) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಿಂದ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ²[ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ತು ಮತ್ತು ಅವಿಂಡತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಆಧಿಕಾರ] ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಸದರಿ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಆಧಿಕಾರ ಆಂಧ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಿಂದ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ²[ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ತು ಮತ್ತು ಅವಿಂಡತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಆಧಿಕಾರ] ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಆಧಿಕಾರ ಸ್ವತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಸದರಿ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಆಧಿಕಾರ ಆಂಧ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(5) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ³[ಡಿ) ಮತ್ತು (ಇ) ಉಪಖಂಡಗಳಿಂದ] ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕಗಳನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯ, ಆಧಿಕಾರ ಯಾವುದೇ ಆನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಸದರಿ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಆಧಿಕಾರ ಆಂಧ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(6) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ (ಜಿ) ಉಪಖಂಡದಿಂದ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಸದರಿ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಆಧಿಕಾರ ಆಂಧ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಮತ್ತು ⁴ವಿಶೇಷವಾಗಿ,-

(I) ಯಾವುದೇ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು, ಕಸುಬನ್ನು, ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಆಧಿಕಾರ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಲು ಆವಶ್ಯಕವಾದ ವೃತ್ತಿಯ ಆಧಿಕಾರ ತಾಂತ್ರಿಕ ಅರ್ಹತೆಗಳಿಗೆ; ಆಧಿಕಾರ

(II) ಯಾವುದಾದರೂ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು, ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು, ಕ್ರೊರಿಕೆಯನ್ನು ಆಧಿಕಾರ ಸೇವೆಯನ್ನು, ರಾಜ್ಯವೇ ಆಗಲಿ ಆಧಿಕಾರ ರಾಜ್ಯದ ಒಡೆತನದಲ್ಲಿ ಆಧಿಕಾರ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ನಿಗಮವೇ ಆಗಲಿ, ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ಆಧಿಕಾರ ಭಾಗಿಗಳಿಗೆ ನಾಗರಿಕರನ್ನು ಸೇರಿಸದೆ ಆಧಿಕಾರ ಅನ್ವಯ ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಂದುವುದಕ್ಕೆ.

• ಸಂಬಂಧವೆಡುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ⁴[ಆ. ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಆಧಿಕಾರ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

1. 1951ನೇಯ ಇವಿಧಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಆಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (2)ನೇಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (ಪ್ರಾಧಾರ್ಯ ಪರಿಣಾಮ ಸಹಿತವಾಗಿ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1963ನೇ ಇವಿಧಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಆಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1978ನೇ ಇವಿಧಿ (ನಲವತ್ತಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಆಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ದಿನಾಂಕ 20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ (ಡಿ), (ಇ) ಮತ್ತು (ಎಫ್) ಉಪಖಂಡಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

4. 1951ನೇ ಇವಿಧಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಆಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

20. Protection in respect of conviction for offences:-(1) No person shall be convicted of any offence except for violation of a law in force at the time of the commission of the act charged as an offence, nor be subjected to a penalty greater than that which might have been inflicted under the law in force at the time of the commission of the offence.

(2) No person shall be prosecuted and punished for the same offence more than once.

(3) No person accused of any offence shall be compelled to be a witness against himself.

21. Protection of life and personal liberty:- No person shall be deprived of his life or personal liberty except according to procedure established by law.

22. Protection against arrest and detention in certain cases:- (1) No person who is arrested shall be detained in custody without being informed, as soon as may be, of the grounds for such arrest nor shall he be denied the right to consult, and to be defended by, a legal practitioner of his choice.

(2) Every person who is arrested and detained in custody shall be produced before the nearest magistrate within a period of twenty-four hours of such arrest excluding the time necessary for the journey from the place of arrest to the court of the magistrate and no such person shall be detained in custody beyond the said period without the authority of a magistrate.

(3) Nothing in clauses (1) and (2) shall apply-

(a) to any person who for the time being is an enemy alien; or

(b) to any person who is arrested or detained under any law providing for preventive detention.

(4) No law providing for preventive detention shall authorise the detention of a person for a longer period than three months unless-

1. On the enforcement of s.3 of the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, art. 22 shall stand amended as directed in s.3. of that Act. For the text of s.3. of that Act, see appendix.

20. ಅಪರಾಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಪರಾಧಿಯಿಂದ ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:- (1) ಯಾವ ಕ್ಷತ್ತವನ್ನ ಅಪರಾಧವೆಂದು ಅರೋಚಿಸಲಾಗಿರೆಯೋ ಆ ಕ್ಷತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಉಲ್ಲಂಘನೆ ಮಾಡಿದ ಯಾರೇ ವೈಕೀಯನ್ನು ಆ ಅಪರಾಧದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಅಪರಾಧಿಯಿಂದ ನಿರ್ಣಯಿಸತಕ್ಕಿಂತೆ ಹೊರತು ಮತ್ತುಪಡೆ ಅಪರಾಧದ ಬಗ್ಗೆ ಅಪರಾಧಿಯಿಂದ ನಿರ್ಣಯಿಸತಕ್ಕಿಂತಲ್ಲ ಮತ್ತು ಆ ಅಪರಾಧವು ನಡೆದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದ ದಂಡನೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ದಂಡನೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಗುರಿಪಡಿಸತಕ್ಕಿಂತಲ್ಲ.

(2) ಯಾರೇ ವೈಕೀಯನ್ನು ಒಂದೇ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಲ ಪ್ರಮಾಣಾಙ್ಕನಾಗಿ ಗುರಿಪಡಿಸತಕ್ಕಿಂತಲ್ಲ ಹಾಗೂ ದಂಡಿಸತಕ್ಕಿಂತಲ್ಲ.

(3) ಯಾವುದೇ ಅಪರಾಧದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅರೋಚಿತನಾಗಿರುವ ಯಾರೇ ವೈಕೀಯನ್ನು ತನ್ನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ತಾನೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸತಕ್ಕಿಂತಲ್ಲ.

21. ಜೀವ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ವೈಕೀಕ್ಷಣಿತ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:- ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸಾಫ್ಟ್‌ಪ್ರೋಟ್‌ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ತಾನೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುವಂತೆ ಹೊರತು, ಯಾರೇ ವೈಕೀಯ ಜೀವವನ್ನು ಅಥವಾ ವೈಕೀಕ್ಷಣಿತ ವನ್ನು ಹರಣ ಮಾಡತಕ್ಕಿಂತಲ್ಲ.

22. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ದಸ್ತಗಿರಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ಸಾಫ್ಟ್‌ಪ್ರೋಟ್‌ವಿರುದ್ಧತೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:- (1) ದಸ್ತಗಿರಿಯಾದ ಯಾರೇ ವೈಕೀಗೆ, ಅಂಥ ದಸ್ತಗಿರಿಯ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ತಿಳಿಸದೆ ಅವನನ್ನು ಅಭಿರಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಫ್ಟ್‌ಪ್ರೋಟ್‌ವಿರುದ್ಧ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಇಷ್ಟವಾದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯೋದನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸುವ ಮತ್ತು ಅವನಿಂದ ಪ್ರತಿರಕ್ಷೆ ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಆ ವೈಕೀಗೆ ನಿರಾಕರಿಸತಕ್ಕಿಂತಲ್ಲ.

(2) ದಸ್ತಗಿರಿಯಾದ ಹಾಗೂ ಅಭಿರಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಫ್ಟ್‌ಪ್ರೋಟ್‌ವಿರುದ್ಧತೆಯನ್ನು ದಸ್ತಗಿರಿಯಾದ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮ್ಯಾಚಿಸ್ಟ್‌ಟನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ದಸ್ತಗಿರಿಯ ತರುವಾಯ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಮಾಪದ ಮ್ಯಾಚಿಸ್ಟ್‌ಟನ ಮುಂದೆ ಹಾಜರುಪಡಿಸತಕ್ಕಿಂತ ಮತ್ತು ಮ್ಯಾಚಿಸ್ಟ್‌ಟನಿಂದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಅಂಥ ಯಾರೇ ವೈಕೀಯನ್ನು ಸದರಿ ಅವಧಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಭಿರಕ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಫ್ಟ್‌ಪ್ರೋಟ್‌ವಿರುದ್ಧ.

(3) (1)ನೇಯ ಮತ್ತು (2)ನೇಯ ವಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯೇಶಿಯ ಶತ್ರುವಾಗಿರುವ ಯಾರೇ ವೈಕೀಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸಾಫ್ಟ್‌ಪ್ರೋಟ್‌ವಿರುದ್ಧತೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ದಸ್ತಗಿರಿಯಾದ ಅಥವಾ ಸಾಫ್ಟ್‌ಪ್ರೋಟ್‌ವಿರುದ್ಧ ಯಾರೇ ವೈಕೀಗೆ

-ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕಿಂತಲ್ಲ.

(4) ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸಾಫ್ಟ್‌ಪ್ರೋಟ್‌ವಿರುದ್ಧತೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಯಾರೇ ವೈಕೀಯನ್ನು ಕೆಳಕಂಡ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಮೂರು ತಿಂಗಳಾಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಸಾಫ್ಟ್‌ಪ್ರೋಟ್‌ವಿರುದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಡುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕಿಂತಲ್ಲ-

1. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಂದ್ರುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣವು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ 22ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾದಂತೆ ತಿಂದ್ರುಪಡಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಪೂರ್ಣಪಾಠಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಶೀಲನೆ ನೋಡಿ.

- (a) an Advisory Board consisting of persons who are, or have been, or are qualified to be appointed as, Judges of a High Court has reported before the expiration of the said period of three months that there is in its opinion sufficient cause for such detention;

Provided that nothing in this sub-clause shall authorise the detention of any person beyond the maximum period prescribed by any law made by Parliament under sub-clause (b) of clause (7); or

- (b) such person is detained in accordance with the provisions of any law made by Parliament under sub-clauses (a) and (b) of clause (7).

(5) When any person is detained in pursuance of an order made under any law providing for preventive detention, the authority making the order shall, as soon as may be, communicate to such person the grounds on which the order has been made and shall afford him the earliest opportunity of making a representation against the order.

(6) Nothing in clause (5) shall require the authority making any such order as is referred to in that clause to disclose facts which such authority considers to be against the public interest to disclose.

(7) Parliament may by law prescribe-

- (a) the circumstances under which, and the class or classes of cases in which, a person may be detained for a period longer than three months under any law providing for preventive detention without obtaining the opinion of an Advisory Board in accordance with the provisions of sub-clause (a) of clause (4);
- (b) the maximum period for which any person may in any class or classes of cases be detained under any law providing for preventive detention; and
- (c) the procedure to be followed by an Advisory Board in an inquiry under sub-clause (a) of clause (4).

(ಎ) ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರಾಗಿರುವವರನ್ನು ಅಥವಾ ಆಗಿದ್ದವರನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರಾಗಿ ನೇಮಕೆಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವವರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿಯ, ಸದರಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯ ಪೂರ್ವಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ, ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಸಾರ್ಥಕ ಕಾರಣವಿರುವವಾಗಿ ವರದಿ ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭ:

ಪರಂತು, ಈ ಉಪವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು (7)ನೇಯ ಖಂಡದ (ಬಿ) ಉಪವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಲಾದ ಗರಿಷ್ಠ ಅವಧಿಯನ್ನು ಮಿರಿ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಡುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು (7)ನೇಯ ಖಂಡದ (ಬಿ) ಮತ್ತು (ಬಿ) ಉಪವಿಂಡಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಸಂದರ್ಭ.

(5) ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ, ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ಯಾವ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಲಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಅತ್ಯಂತ ಶಿಫ್ರವಾಗಿ ಮನವಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಹೊಡತಕ್ಕುದು.

(6) ಕನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು, ಯಾವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವುದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವೇಂದು ಅವನು ಪರ್ಯಾಂತರೋಚಿಸುತ್ತಾನೋ, ಆ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವಂತೆ ಸದರಿ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅವನನ್ನು ಅಗತ್ಯಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(7) ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ-

- (ಎ) ಯಾವ ಸನ್ವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಗಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ (4)ನೇಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪವಿಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಇಡೆಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಗರಿಷ್ಠ ಎಷ್ಟು ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾನಬದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿಡೆಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು
- (ಒ) ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿಯ (4)ನೇಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಡೆಸತಕ್ಕ ವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು.

Right against Exploitation

23. Prohibition of traffic in human beings and forced labour:- (1) Traffic in human beings and begar and other similar forms of forced labour are prohibited and any contravention of this provision shall be an offence punishable in accordance with law.

(2) Nothing in this article shall prevent the State from imposing compulsory service for public purposes, and in imposing such service the State shall not make any discrimination on grounds only of religion, race, caste or class or any of them.

24. Prohibition of employment of children in factories, etc:- No child below the age of fourteen years shall be employed to work in any factory or mine or engaged in any other hazardous employment.

Right to Freedom of Religion

25. Freedom of conscience and free profession, practice and propagation of religion:-

(1) Subject to public order, morality and health and to the other provisions of this Part, all persons are equally entitled to freedom of conscience and the right freely to profess, practise and propagate religion.

(2) Nothing in this article shall affect the operation of any existing law or prevent the State from making any law-

- (a) regulating or restricting any economic, financial, political or other secular activity which may be associated with religious practice;
- (b) providing for social welfare and reform or the throwing open of Hindu religious institutions of a public character to all classes and sections of Hindus.

Explanation I.- The wearing and carrying of kirpans shall be deemed to be included in the profession of the Sikh religion.

Explanation II.- In sub-clause (b) of clause (2), the reference to Hindus shall be construed as including a reference to persons professing the Sikh, Jaina or Buddhist religion, and the reference to Hindu religious institutions shall be construed accordingly.

26. Freedom to manage religious affairs:- Subject to public order, morality and health, every religious denomination or any section thereof shall have the right-

- (a) to establish and maintain institutions for religious and charitable purposes;
- (b) to manage its own affairs in matters of religion;
- (c) to own and acquire movable and immovable property; and
- (d) to administer such property in accordance with law.

ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹಕ್ಕು

23. ಮಾನವ ದುರ್ವಾಹಾರ ಮತ್ತು ಬಲಾತ್ಮಾರದ ದುಡಿಮೆಯ ನಿರ್ವೇಧ:- (1) ಮಾನವ ದುರ್ವಾಹಾರವನ್ನು ಮತ್ತು ಬೇಗಾರ ಮತ್ತು ಅದೇ ಸ್ವರೂಪದ ಇತರ ಬಲಾತ್ಮಾರದ ದುಡಿಮೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಈ ಉಪಬಂಧದ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯು ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ದಂಡನೀಯವಾದ ಅಪರಾಧವಾಗತಕ್ಕೂದು.

(2) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ರಾಜ್ಯವು ಕಡ್ಡಾಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಈ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸೇವೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವಾಗ ರಾಜ್ಯವು ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂತ, ಜಾತಿ ಅಥವಾ ವರ್ಗ ಅಥವಾ ಅವಾಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯ ಮಾಡತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

24. ಕಾರ್ಯಾನ್ವಯನೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಹ್ಕಳ ನಿಯೋಜನೆಗೆ ನಿರ್ವೇಧ:- ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಗಂತ ಕಡಿಮೆ ವಯಸ್ಸಿನ ಯಾವುದೇ ಮನುವನ್ನು ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಾನ್ವಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಗಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಅಪಾಯಕರವಾದ ಉದ್ದೋಷದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

ಧರ್ಮೇಷ್ಟಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಕ್ಕು

25. ಅಂತಹಾಣಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ಅಭಾಧಿತ ಅವಲಂಬನೆ, ಅಚರಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾರಃ- (1) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ, ನೈತಿಕತೆ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಈ ಭಾಗದ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಎಲ್ಲಾ ವೈಕೀಕ್ರಿಯೆಗಳ ಸಮಾನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹಾಣಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮಾನರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕುಭೇದರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಅಭಾಧಿತವಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವ, ಅಚರಿಸುವ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ.

(2) ಈ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಚರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಆಧಿಕ, ಹಣಹಾಸಿನ, ರಾಜಕೀಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಲೌಕಿಕ ಚಿಟ್ಟುವಟಕೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿಬ್ರಂಧಿಸುವ;

(ಬಿ) ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆಗಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ವರೂಪದ ಹಿಂದೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂಗಳ ವಲ್ಲ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ವಿಭಾಗಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವ;

-ಸಲುವಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರತಕ್ಕೂದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ 1:- ಕ್ರಾಣಿವನ್ನು ಧರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಒಯ್ಯಿಸುವುದು ಸಿಬ್ರೋ ಧರ್ಮಾವಲಂಬನೀಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕೂದು.

ವಿವರಣೆ 2- (2)ನಯ ಖಂಡದ (ಬಿ) ಉಪಖಿಂಡದಲ್ಲಿನ ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಉಲ್ಲೇಖದಲ್ಲಿ ಸಿಬ್ರೋ, ಜ್ಯೇಂದ್ರ ಅಥವಾ ಚೌಡ್ಯ ಧರ್ಮಾವಲಂಬಿಗಳು ಸೇರಿರುವರೆಂದು ಅಧ್ಯೇಯಸತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಹಿಂದೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ತದನುಸಾರವಾಗಿ ಅಧ್ಯೇಯಸತಕ್ಕೂದು.

26. ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ :- ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ, ನೈತಿಕತೆ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರಿಗೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ವಿಭಾಗದವರಿಗೆ -

(ಎ) ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸಾಫಿಸುವ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಿಸುವ;

(ಬಿ) ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದ್ದೇ ಆದ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ;

(ಬಿ) ಚರ ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರ ಸ್ವತ್ವಗಳ ಒಡೆತನವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಆಚಿಕಸುವ; ಮತ್ತು

(ಡಿ) ಅಂಥ ಸ್ವತ್ತಿನ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಕಾನೂನಿಗಳನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯಿಸುವ

-ಹಕ್ಕು ಇರತಕ್ಕೂದು.

27. Freedom as to payment of taxes for promotion of any particular religion:- No person shall be compelled to pay any taxes, the proceeds of which are specifically appropriated in payment of expenses for the promotion or maintenance of any particular religion or religious denomination.

28. Freedom as to attendance at religious instruction or religious worship in certain educational institutions:- (1) No religious instruction shall be provided in any educational institution wholly maintained out of State funds.

(2) Nothing in clause (1) shall apply to an educational institution which is administered by the State but has been established under any endowment or trust which requires that religious instruction shall be imparted in such institution.

(3) No person attending any educational institution recognised by the State or receiving aid out of State funds shall be required to take part in any religious instruction that may be imparted in such institution or to attend any religious worship that may be conducted in such institution or in any premises attached thereto unless such person or, if such person is a minor, his guardian has given his consent thereto.

Cultural and Educational Rights

29. Protection of interests of minorities:- (1) Any section of the citizens residing in the territory of India or any part thereof having a distinct language, script or culture of its own shall have the right to conserve the same.

(2) No citizen shall be denied admission into any educational institution maintained by the State or receiving aid out of State funds on grounds only of religion, race, caste, language or any of them.

30. Right of minorities to establish and administer educational institution:- (1) All minorities, whether based on religion or language, shall have the right to establish and administer educational institutions of their choice.

[¹(1A) In making any law providing for the compulsory acquisition of any property of an educational institution established and administered by a minority, referred to in clause (1), the State shall ensure that the amount fixed by or determined under such law for the acquisition of such property is such as would not restrict or abrogate the right guaranteed under that clause.]

---

1. Ins. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978 s.4. (w.e.f. 20.6.1979).

27. ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಧರ್ಮದ ಉನ್ನತಿಗಳಿಗೆ ತೆರಿಗೆಗಳ ಸಂದಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ:- ಯಾವ ತೆರಿಗೆಗಳ ಉತ್ತಮಿಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಧರ್ಮದ ಅಥವಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಪೂರ್ಣಾಯದ ಉನ್ನತಿಯ ಅಥವಾ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ವೆಚ್ಚಿಗಳ ಸಂದಾಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಲಾಗುವುದೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವಂತೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

28. ಕೆಲವು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಾಗುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ:- (1) ರಾಜ್ಯನಿರ್ದಿಗಳಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಒದಗಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದೆಂದು ಆಗತ್ಯಪದಿಸಿ ಯಾವುದೇ ದತ್ತಿಯ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಸದ ಮೇರೆಗೆ ಸಾಫಿತವಾದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯವು ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅನ್ಯಾಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ರಾಜ್ಯದ ಮನ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಪಡೆದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯನಿರ್ದಿಗಳಿಂದ ನೀರವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಸೇರಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಯಾವುದೇ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಹಾಜರಾಗಲು ತನ್ನ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು ಅಥವಾ ಅವನು ಅಪ್ರಾಪ್ಯ ವರಯಸ್ವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವನ ಪಾಲಕನು ಆದಕ್ಕೆ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು, ಹಾಗೆ, ಭಾಗವಹಿಸುವಂತೆ ಅಥವಾ ಹಾಜರಾಗುವಂತೆ ಅವನನ್ನು ಆಗತ್ಯಪದಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳು

29. ಅಲ್ಲಸಂಖ್ಯಾತರ ಹಿತಾಸಕ್ರಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆ:- (1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ನಾಗರಿಕರ ಯಾವುದೇ ವಿಭಾಗವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಯಾವುದೇ ವಿಭಿನ್ನ ಭಾಷೆ, ಲಿಟಿ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ, ಆ ವಿಭಾಗವು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯವು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯನಿರ್ದಿಗಳಿಂದ ನೀರವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂತ, ಜಾತಿ, ಭಾಷೆ, ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾರೇ ನಾಗರಿಕನಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಾವಾಶವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

30. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸಾಫಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆಡಳಿತ ನಡೆಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಸಂಖ್ಯಾತರ ಹಕ್ಕು:-

(1) ಧರ್ಮ ಅಥವಾ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿತವಾದ ಎಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲಸಂಖ್ಯಾತ ವರ್ಗಗಳವರೂ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟಕ್ಕನುಗೊಂಡಾಗಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಸಾಫಿಸಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಲು ಹಷ್ಟಿಷ್ಟಪರಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

[(1) (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಅಲ್ಲಸಂಖ್ಯಾತ ವರ್ಗವು ಸಾಫಿಸಿದ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಆಜಣನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ರಾಜ್ಯವು, ಅಂಥ ಸ್ವತನ್ನಿನ ಆಜಣನೆಗಾಗಿ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಅಥವಾ ಆದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಮೊಬಲಗು ಆ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಖಾತ್ರಿಗೊಳಿಸಿದ ಹಕ್ಕನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಹಕ್ಕನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದು.]

1. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೇ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಿರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) The State shall not, in granting aid to educational institutions, discriminate against any educational institution on the ground that it is under the management of a minority, whether based on religion or language.

¹[* * * *]

31. [Compulsory Acquisition of property]. Rep. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978 s.6. (w.e.f. 20-6-1979).

²[Saving of certain Laws]

³[31A. Saving of laws providing for acquisition of estates, etc:- ⁴[(1) Notwithstanding anything contained in article 13, no law providing for-

- (a) the acquisition by the State of any estate or of any rights therein or the extinguishment or modification of any such rights, or
- (b) the taking over of the management of any property by the State for a limited period either in the public interest or in order to secure the proper management of the property, or
- (c) the amalgamation of two or more corporations either in the public interest or in order to secure the proper management of any of the corporations, or
- (d) the extinguishment or modification of any rights of managing agents, secretaries and treasurers, managing directors, directors or managers of corporations; or of any voting rights of shareholders thereof, or
- (e) the extinguishment or modification of any rights accruing by virtue of any agreement, lease or licence for the purpose of searching for, or winning, any mineral or mineral oil or the premature termination or cancellation of any such agreement, lease or licence,

shall be deemed to be void on the ground that it is inconsistent with, or takes away or abridges any of the rights conferred by ⁵[article 14 or article 19]:

Provided that where such law is a law made by the Legislature of a State, the provisions of this article shall not apply thereto unless such law, having been reserved for the consideration of the President, has received his assent:]

1. The sub-heading 'Right to Property' omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978 s.5, (w.e.f. 20-6-1979).
2. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.3. (w.e.f. 3-1-1977).
3. Ins. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.4. (with retrospective effect).
4. Subs. by the Constitution (Fourth Amendment) Act, 1955, s.3, for clause (1) (with retrospective effect).
5. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.7 for "article 14, article 19 or article 31" (w.e.f. 20-6-1979).

(2) ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ನೇರವನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯಪು ಯಾವುದೇ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಧರ್ಮದ ಅಥವಾ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಆಧಾರಿತವಾದ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ವರ್ಗದವರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

[* * * *]

31. (ಸ್ವತ್ತಿನ ಕಡ್ಡಾಯ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಖಾರದ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸನ್ಗೋಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

²[ಕೆಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುವುದು]

³[31ಎ. ಎಸ್ಟೇಟು ಮುಂತಾದವುಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಉಪಭಂಗಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಿಸುವುದು:- ⁴[(1) 13ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೀ -

- (ಎ) ರಾಜ್ಯಪು ಯಾವುದೇ ಎಸ್ಟೇಟನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಆರ್ಥಿಕ ಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಕಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತದ್ವಿಷಯಿಂದ ಅಥವಾ ಸ್ವತ್ತಿನ ಸರಿಯಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ರಾಜ್ಯಪು ಆಸ್ತಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪರಿವೀತ ಅವಧಿಯವರಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ನಿಗಮಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತದ್ವಿಷಯಿಂದ ಅಥವಾ ಆ ನಿಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಸರಿಯಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ; ಅಥವಾ
- (ಡಿ) ನಿಗಮಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ಏಜಿಂಟರ, ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳ ಮತ್ತು ಹೋಶಾಧಿಕಾರಿಗಳ, ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ನೀರ್ದೇಶಕರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂಥ ನಿಗಮದ ಪೇರುದಾರರ ಯಾವುದೇ ಮತದಾನದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಕಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ; ಅಥವಾ
- (ಇ) ಯಾವುದೇ ಖಿನಿಜವನ್ನು ಅಥವಾ ಖಿನಿಜದ ಎಕ್ಸ್‌ಯಾಯನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚುವ ಅಥವಾ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಒಷ್ಣಂದದ, ಗುತ್ತಿಗೆಯ ಅಥವಾ ಲ್ಯಾಸ್ಟಿನ ಕಾರಣದಿಂದ ಒದಗಿಸಬಹುದು ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಕಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಒಷ್ಣಂದವನ್ನು ಗುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಲ್ಯಾಸ್ಟಿನನ್ನು ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಸಮಾಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ.

⁵-ಉಪಭಂಗಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು [14ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತದಿಂದ ಅಥವಾ 19ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತದಿಂದ] ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಮೊಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಶೋನ್ಯವಾಗುವುದಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ವರಂತು, ಅಂಥ ಕಾನೂನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಕಾನೂನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಯಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಅವನ ಅನುಮತಿ ದೊರೆಕಿಂದಿರುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಈ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತದ ಉಪಭಂಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

1. 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಸ್ವತ್ತಿನ ಆಧಿಕಾರ” ಎಂಬ ಉಪಭಂಗಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1951ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಪರಿಣಾಮ ಸಹಿತವಾಗಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1955ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1ನೇಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಪರಿಣಾಮ ಸಹಿತವಾಗಿ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “14ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತದಿಂದಾಗಲಿ, 19ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತದಿಂದಾಗಲಿ, 31ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತದಿಂದಾಗಲಿ” ಎಂಬಂಥಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (20.6.1979 ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[Provided further that where any law makes any provision for the acquisition by the State of any estate and where any land comprised therein is held by a person under his personal cultivation, it shall not be lawful for the State to acquire any portion of such land as is within the ceiling limit applicable to him under any law for the time being in force or any building or structure standing thereon or appurtenant thereto, unless the law relating to the acquisition of such land, building or structure, provides for payment of compensation at a rate which shall not be less than the market value thereof.]

(2) In this article,-

- ²[(a) the expression 'estate' shall, in relation to any local area, have the same meaning as that expression or its local equivalent has in the existing law relating to land tenures in force in that area and shall also include,-
  - (i) any *jagir, inam or muafi* or other similar grant and in the States of ³[Tamil Nadu] and Kerala, any *janmam* right;
  - (ii) any land held under ryotwari settlement;
  - (iii) any land held or let for purposes of agriculture or for purposes ancillary thereto, including waste land, forest land, land for pasture or sites of buildings and other structures occupied by cultivators of land, agricultural labourers and village artisans;]
- (b) the expression 'rights', in relation to an estate, shall include any rights vesting in a proprietor, sub-proprietor, under-proprietor, tenure-holder, ⁴[*raiyat, under-raiyat*] or other intermediary and any rights or privileges in respect of land revenue.

⁵[31B. **Validation of certain Acts and Regulations:-** Without prejudice to the generality of the provisions contained in article 31 A, none of the Acts and Regulations specified in the Ninth Schedule nor any of the provisions thereof shall be deemed to be void, or ever to have become void, on the ground that such Act, Regulation or provision is inconsistent with, or takes away or abridges any of the rights conferred by, any provisions of this part, and notwithstanding any judgement, decree or order of any court or tribunal to the contrary, each of the said Acts and Regulations shall, subject to the power of any competent Legislature to repeal or amend it, continue in force.]

1. Ins. by the Constitution (Seventeenth Amendment) Act, 1964, s.2.
2. Subs. by s.2, ibid, for sub-clause (a) (with retrospective effect).
3. Subs. by the Madras State (Alteration of Name) Act, 1968 (53 of 1968) s.4, for "Madras" (w.e.f. 14-1-1969).
4. Ins. by the Constitution (Fourth Amendment) Act, 1955, s.3 (with retrospective effect).
5. Ins. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.5.

[ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ರಾಜ್ಯವು ಯಾವುದೇ ಎಸ್ಟೇಟನ್ನು ಆಚ್ಯಾಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಿರುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆ ಎಸ್ಟೇಟನಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾದ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸ್ಥಂತ ಸಾಗುವಳಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು. ತತ್ವಾದ್ಯಾಸಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ಅನ್ನೆಯಿಸುವ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿಯೋಳಿಗಿರುವಂಥ ಆ ಭೂಮಿಯ ಯಾವುದೇ ಭೂಗವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇಲಿರುವ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಲಗತ್ತಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಟ್ಟಡ ಅಥವಾ ರಚನೆಯನ್ನು ಅಂಥ ಭೂಮಿಯ, ಕಟ್ಟಡದ ಅಥವಾ ರಚನೆಯ ಆಚ್ಯಾಸಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಆ ಭೂಮಿಯ, ಕಟ್ಟಡದ ಅಥವಾ ರಚನೆಯ ಮಾರ್ಪಣೆಯೇ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲಿ ದರದಲ್ಲಿ ನಷ್ಟ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು ರಾಜ್ಯವು ಆದನ್ನು ಆಚ್ಯಾಸುವುದು ಕಾನೂನು ಸಮೃದ್ಧಿತವಾಗಿಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

(2) ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ:-

²[(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, “ಎಸ್ಟೇಟ್” ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ, ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಾನಾರ್ಥಕ ಪದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅರ್ಥವಿದೆಯೋ ಅದೇ ಅರ್ಥವೇ ಇರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರದದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ:-

- (i) ಯಾವುದೇ ಜಹಗೆಯು, ಇನಾಂ ಅಥವಾ ಮುಖಾಫೀ ಅಥವಾ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಅನುದಾನವು ಮತ್ತು
[ತಮಿಳುನಾಡು] ಹಾಗೂ ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಜನರ ಹಕ್ಕು;

(ii) ರೈತವಾರೀ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಹೊಂದಿರುವ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿ;

(iii) ಬಂಜರು ಭೂಮಿ, ಅರಣ್ಯ ಭೂಮಿ, ಗೋಮಾಳ ಅಥವಾ ಭೂ ಸಾಗುವಳಿದಾರರ, ಕ್ಷಣಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಕುಶಲ ಕರ್ಮಿಗಳ ಅಧಿಭೋಗದಲ್ಲಿರುವ ಕಟ್ಟಡಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ರಚನೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ಕೃಷಿಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಹೊಂದಿರುವ ಅಥವಾ ಗುತ್ತಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿ

-ಸಹ ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು;]

(ಬಿ) ಎಸ್ಟೇಟಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ “ಹಕ್ಕುಗಳು” ಎಂಬ ಪ್ರದದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಾಲೀಕನಲ್ಲಿ, ಉಪ-ಮಾಲೀಕನಲ್ಲಿ ಅಧಿನ ಮಾಲೀಕನಲ್ಲಿ, ಹಿಡುವಳಿದಾರನಲ್ಲಿ, [ರೈತನಲ್ಲಿ, ಅಧಿನ ರೈತನಲ್ಲಿ] ಅಥವಾ ಇತರ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಭೂಕರ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳು. ಅಥವಾ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.

“[31ಬಿ. ಕೆಲವು ಅಧಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರೆಗ್ಸ್ಯೂಲೇಷನ್ ಗಳನ್ನು ಸಿಂಧುಗೊಳಿಸುವುದು:- 31ಬಿ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಆಡಕವಾಗಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನ್ನೆಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗಿದಂತೆ, ಒಂಬತ್ತನೇಯ ಅನುಸೂಚಿತಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, ಮತ್ತು ರೆಗ್ಸ್ಯೂಲೇಷನ್ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು ಈ ಭೂಗಡ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದೀರು ಅಥವಾ ಅ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ಕೆಂದುಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವೆಂಬ ಅಥವಾ ಮೊಟ್ಟಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೀ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋವರ್ತಿ ಅಧಿನಿಯಮದಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರೋವರ್ತಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಯಾವುದೇ ತಿಪ್ರೇಕ, ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಆರ್ಥಿಕಪ್ರತಿಭಾವದ ತದ್ದರ್ಶವಾಗಿ ಇದ್ದಾಗೂ, ಆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಮತ್ತು ರೆಗ್ಸ್ಯೂಲೇಷನ್ ಅನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಕ್ಷಮವಾದ ಯಾವುದೇ ವಿಧಾನಮಂಡಳದ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಆವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.]

1. 1964ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹಂಡೆಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. (ಬಿ) ಉಪವಿಂಡಕ್ಕೆ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ಪ್ರಾಂತ್ಯಾಸ್ತ್ರಯ ಪರಿಣಾಮಸಹಿತವಾಗಿ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1968ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಮಧ್ಯಸ್ತ ರಾಜ್ಯದ (ಹಂಡಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1968ನೇಯ ಇಸವಿಯ 53ನೇಯ ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಮಧ್ಯಸ್ತ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (14-1-1969ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1955ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಾಲ್ನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ:ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಪ್ರಾಂತ್ಯಾಸ್ತ್ರಯ ಪರಿಣಾಮ ಸಹಿತವಾಗಿ)
5. 1951ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮಾರ್ಲನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ:ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[31-C. **Saving of laws giving effect to certain directive principles:-** Notwithstanding anything contained in article 13, no law giving effect to the policy of the States towards securing ²[all or any of the principles laid down in Part IV] shall be deemed to be void on the ground that it is inconsistent with, or takes away or abridges any of the rights conferred by ³[article 14 or article 19]; ⁴ and no law containing a declaration that it is for giving effect to such policy shall be called in question in any court on the ground that it does not give effect to such policy:

Provided that where such law is made by the Legislature of a State, the provisions of this article shall not apply thereto unless such law, having been reserved for the consideration of the President, has received his assent.]

⁵31D. [Saving of laws in respect of anti-national activities.] Repealed by the Constitution (Forty-third Amendment), Act, 1977, s.2 (w.e.f. 13-4-1978).

Right to Constitutional Remedies

32. Remedies for enforcement of rights conferred by this Part:- (1) The right to move the Supreme Court by appropriate proceedings for the enforcement of the rights conferred by this Part is guaranteed.

(2) The Supreme Court shall have power to issue directions or orders or writs, including writs in the nature of *habeas corpus, mandamus, prohibition, quo warranto and certiorari*, whichever may be appropriate, for the enforcement of any of the rights conferred by this Part.

1. Ins. by the Constitution (Twenty-fifth Amendment) Act, 1971, s.3 (w.e.f. 20-4-1972).
2. Subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.4 for "the principles specified in clause (b) or clause (c) of article 39" (w.e.f. 3-1-1977). See *Minerva Mills Ltd. vs. Union India*, A.I.R. 1980 S.C. 1787 - (1981) Uchatham Nyayalaya Nirnaya Patrika 146; and *Sanjeev Coke Manufacturing Co. vs. Bharat Coking Coal Ltd.*, A.I.R. 1983 S.C. 239.
3. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.8, for article 14, "article 19 or article 31" (w.e.f. 20-6-1979).
4. In *Keshavanandabharati vs. The State of Kerala* (1973) Supp. S.C.R. 1. Supreme Court held the provision in italics to be invalid.
5. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976 s.5 (w.e.f. 3-1-1977).

[31. ಕೆಲವು ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಲ್ಲಿಸುವಿಕೆ:- 13ನೇಯ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ, ಇಂಬಾಗ IV ರಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾದ ಎಲ್ಲ ತತ್ವಗಳ ಅಥವಾ ಆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅನ್ವಯವನ್ನು ಸುವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆಯಂಬ ಅಥವಾ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಕಿಂದುಕೊಳ್ಳತ್ತದೆ ಅಥವಾ ವೋಟಕೊಳ್ಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಗಿಪ್ರದೇಶ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ⁴ ಮತ್ತು ಅಂಥ ನೀತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಎಂಬ ಫೋಂಟ್‌ಯನ್ನೇಂದ್ರಿಯವು ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಅಂಥ ನೀತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವದಿಲ್ಲವಂಬ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆದನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ನಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಿರುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಯಕ್ಕೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಅಂಥ ನೀತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ಹೊರತು, ಈ ಅನುಭೀದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಆ ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

[31. ರಾಷ್ಟ್ರವೀರೋಧಿ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಿಸುವುದು]: - 1977ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ ನಲವತ್ತೊಂದನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 13-4-1978ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಪರಿಹಾರೋಣಾಯಗಳ ಹಕ್ಕು

32. ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಜಾರಿಗಾಗಿ ಪರಿಹಾರೋಣಾಯಗಳು: - (1) ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮುಚಿತ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸರ್ವೋಽಚ್ಚ ನ್ನಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೋರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಮಾತ್ರಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದತ್ತವಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವೋಽಚ್ಚ ನ್ನಾಯಾಲಯವು ನಿರ್ದೇಶನಗಳು, ಆದೇಶಗಳು ಅಥವಾ ಹೇಬಿಯಸ್ ಕಾರ್ಡ್ಸ್, ಮ್ಯಾಂಡಮ್ಸ್, ಹೈಕ್ರಿಬಿಷನ್ಸ್, ಕೊ ವಾರಂಟ್‌ೱ್ ಮತ್ತು ಸರ್ವಾಯೋರಿ ಸ್ಟ್ರೋಪ್ ರಿಟ್‌ಗಳೂ ಸೇರಿ ರಿಟ್‌ಗಳು - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸಮುಚಿತವೋ ಅದನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

1. 1971ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೇನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗ (20-4-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೇ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “39ನೇ ಅನುಭೀದದ (ಬಿ) ಖಂಡವಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ, ಕಂಸಂಗಳಿಗೆ, ಅಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1978ನೇ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “14ನೇಯ ಅನುಭೀದದಿಂದ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. ಕೇಶವಾನಂದ ಭಾರತ ಪ್ರಿಯಾ ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯ (1973) ಸರ್ಕಾರ್ ಮೆಂಟ್ ಎಸ್. ಸಿ. ಆರ್. 1; ಸರ್ವೋಽಚ್ಚ ನ್ನಾಯಾಲಯವು ಅಸಿಂಧುವೆಂದು ತೀವ್ರಾನಿಸಿದೆ.
5. 1978ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(3) Without prejudice to the powers conferred on the Supreme Court by clauses (1) and (2), Parliament may by law empower any other court to exercise within the local limits of its jurisdiction all or any of the powers exercisable by the Supreme Court under clause (2).

(4) The right guaranteed by this article shall not be suspended except as otherwise provided for by this Constitution.

¹[32A. *Constitutional validity of State laws not to be considered in proceedings under article 32]. Repealed by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s.3 (w.e.f. 13-4-1978).*

²[33. **Power of Parliament to modify the rights conferred by this Part in their application to forces, etc.:-** Parliament may by law, determine to what extent any of the rights conferred by this Part shall, in their application to,-

- (a) the members of the Armed Forces; or
- (b) the members of the Forces charged with the maintenance of public order ; or
- (c) persons employed in any bureau or other organisation established by the State for purposes of intelligence or counter intelligence; or
- (d) persons employed in, or in connection with, the telecommunication systems set up for the purposes of any force, bureau or organisation referred to in clauses (a) to (c),

be restricted or abrogated so as to ensure the proper discharge of their duties and the maintenance of discipline among them.]

34. Restriction on rights conferred by this Part while martial law is in force in any area:- Notwithstanding anything in the foregoing provisions of this Part, Parliament may by law indemnify any person in the service of the Union or of a State or any other person in respect of any act done by him in connection with the maintenance or restoration of order in any area within the territory of India where martial law was in force or validate any sentence passed, punishment inflicted, forfeiture ordered or other act done under martial law in such area.

---

1. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.6, (w.e.f. 1-2-1977).

2. Subs. by the Constitution (Fiftieth Amendment) Act, 1984, s.2 (w.e.f. 11-9-1984).

(3) (1)ನೆಯ ಮತ್ತು (2)ನೆಯ ಖಂಡಗಳ ಮೂಲಕ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರದರ್ಶನಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕವಾಗಿದೆ, (2)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಆ ಪ್ರೇಕ್ಷಿಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಪರಿಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಚಲಾಯಿಸುವಂತೆ, ಆ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಬಹುದು.

(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊರತು ಈ ಅನುಭ್ರೀದದ ಮೂಲಕ ಖಾತ್ರಿಗೊಳಿಸಲಾದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಮಾನತ್ತುಪಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[32ನೇ ಅನುಭ್ರೀದದ ಮೇರಿನ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನಿಗಳ ಸಂವಿಧಾನತ್ತೆ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ವಯಾಂತೋಚಿಸ ತಕ್ಕುದಲ್ಲ]. 1977ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (13-4-78 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.

²[33. ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶನಾದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಬಂಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾರ್ವಡಿಸಲು ಸಂಸ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರ:-

ಸಂಸತ್ತು,-

(ಎ) ಸರ್ಕಾರ ಬಂಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಲಾಗಿರುವ ಬಂಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಗುಪ್ತವಾರ್ತೆ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಗುಪ್ತವಾರ್ತೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ರಾಜ್ಯವು ಸಾಫಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಬ್ಯಾರೇಂ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿತರಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಡಿ) (ಎ) ಯಂದ (ಬಿ) ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಬಂಗಳ, ಬ್ಯಾರೇಂ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಸಾಫಿಸಿದ ದೂರ ಸಂಪರ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿತರಾದ ಅಥವಾ ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ

- ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶನಾದ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅನ್ಯಾಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಅವರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಸೂಕ್ತ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತಪಾಲನೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸಲು ಅವುಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿರ್ಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು.]

34. ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಲಷ್ಟೀರೀ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಈ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶನಾದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಃ- ಈ ಭಾಗದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದುಗೂ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತೊಳಗೆ ಲಷ್ಟೀರೀ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಮರುಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆವಿನಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡಬಹುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಲಷ್ಟೀರೀ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶವನ್ನು, ವಿಧಿಸಿದ ದಂಡನೆಯನ್ನು, ಮಾಡಲಾದ ಮುಟ್ಟಗೋಲಿನ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಿಂಧುಗೊಳಿಸಬಹುದು.

1. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ (ನಲವತ್ತರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪ್ರವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (11-9-1984ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯೂತ್ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

35. Legislation to give effect to the provisions of this Part:- Notwithstanding anything in this Constitution,-

- (a) Parliament shall have, and the Legislature of a State shall not have, power to make laws-
  - (i) with respect to any of the matters which under clause (3) of article 16, clause (3) of article 32, article 33 and article 34 may be provided for by law made by Parliament; and
  - (ii) for prescribing punishment for those acts which are declared to be offences under this Part;

and Parliament shall, as soon as may be after the commencement of this Constitution, make laws for prescribing punishment for the acts referred to in sub-clause (ii);
- (b) any law in force immediately before the commencement of this Constitution in the territory of India with respect to any of the matters referred to in sub-clause (i) of clause (a) or providing for punishment for any act referred to in sub-clause (ii) of that clause shall, subject to the terms thereof and to any adaptations and modifications that may be made therein under article 372, continue in force until altered or repealed or amended by Parliament.

Explanation.- In this article, the expression "law in force" has the same meaning as in article 372.

35. ಈ ಭಾಗದ ಉಪಭಂಧಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನು ರಚನೆ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ,-
- (ಎ) (i) 16ನೇಯ ಅನುಭೀದದ (3)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, 32ನೇಯ ಅನುಭೀದದ (3)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, 33ನೇಯ ಅನುಭೀದದ ಮತ್ತು 34ನೇಯ ಅನುಭೀದದ ಮೇರೆಗೆ, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಭಂಧಿಸಬಹುದಾದ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ; ಮತ್ತು
- (ii) ಈ ಭಾಗದ ಮೇರೆಗೆ ಅವರಾಧಗಳೆಂದು ಫೋಣಿಸಿರುವ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ
- ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕೂದು, ಆದರೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕೂದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ (ii)ನೇಯ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕೂದು.
- (ಬಿ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆಲ್ಲದಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿರ್ವಹಣ್ಣದಲ್ಲಿ (ಎ) ಖಂಡದ (i)ನೇಯ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಥವಾ ಆ ಖಂಡದ (ii)ನೇಯ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು 372ನೇಯ ಅನುಭೀದದ ಮೇರೆಗೆ ಆದರಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾಪಾಟಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಂಸತ್ತು ಅದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕೂದು.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ “ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನು” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ 372ನೇಯ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಅರ್ಥವೇ ಇರುತ್ತದೆ.

PART IV

DIRECTIVE PRINCIPLES OF STATE POLICY

36. Definition:- In this Part, unless the context otherwise requires, 'the State' has the same meaning as in Part III.

37. Application of the principles contained in this Part:- The provisions contained in this Part shall not be enforceable by any court, but the principles therein laid down are nevertheless fundamental in the governance of the country and it shall be the duty of the State to apply these principles in making laws.

38. State to secure a social order for the promotion of welfare of the people:- ^{1[(1)]} The State shall strive to promote the welfare of the people by securing and protecting as effectively as it may a social order in which justice, social, economic and political, shall inform all the institutions of the national life.

^{2[(2)]} The State shall, in particular, strive to minimise the inequalities in income, and endeavour to eliminate inequalities in status, facilities and opportunities, not only amongst individuals but also amongst groups of people residing in different areas or engaged in different vocations.]

39. Certain principles of policy to be followed by the State:- The State shall, in particular, direct its policy towards securing-

- (a) that the citizens, men and women equally, have the right to an adequate means of livelihood;
- (b) that the ownership and control of the material resources of the community are so distributed as best to subserve the common good;
- (c) that the operation of the economic system does not result in the concentration of wealth and means of production to the common detriment;
- (d) that there is equal pay for equal work for both men and women;
- (e) that the health and strength of workers, men and women, and the tender age of children are not abused and that citizens are not forced by economic necessity to enter avocations unsuited to their age or strength;

---

1. Art. 38 renumbered as cl. (1) thereof by Constitution (Forty-fourth Amendment Act), 1978, s.9 (w.e.f. 20-6-1979).

2. Ins. by s-9 ibid (w.e.f. 20-6-1979).

ಭಾಗ - 4

ರಾಜ್ಯನೀತಿಯ ನಿರ್ದೇಶಕ ತತ್ವಗಳು

36. ಪರಿಭಾಷೆ:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ವಯಾ ಆಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, “ರಾಜ್ಯ” ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಭಾಗ - 3ರಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥವೇ ಇರುತ್ತದೆ.

37. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ತತ್ವಗಳ ಅನ್ವಯ:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಉಪಭಂಧಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮೂಲಕ ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಆದಾಗ್ಯ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿರುವ ತತ್ವಗಳು ದೇಶದ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುವುದು ರಾಜ್ಯದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

38. ಜನತೆಯ ಕಲ್ಯಾಂಖೋನ್ಯತೆಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯವು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವುದು:-¹ [(1) ರಾಜ್ಯವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜೀವನದ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ನ್ಯಾಯವು ವಾಪ್ತವಾಗಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಮತ್ತು ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಜನತೆಯ ಕಲ್ಯಾಂಖವನ್ನು ಉನ್ನತಿಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕುದು.

² [(2) ರಾಜ್ಯವು ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವ್ಯತ್ಯಿಗಳಲ್ಲಿ ತೋಡಿಗಿರುವ ಜನರ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಫಿನ ಮಾನ, ಸೌಲಭ್ಯ ಮತ್ತು ಅವಕಾಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಆಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ತೇಗೆದುಹಾಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆದಾಯದಲ್ಲಿನ ಆಸಮಾನತೆಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸತಕ್ಕುದು.]

39. ರಾಜ್ಯವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ತತ್ವಗಳು:- ರಾಜ್ಯವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಕೆಳಕಂಡವ್ಯಗಳನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವಂತಹ ದಿನೋಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನೀತಿಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸತಕ್ಕುದು:-

- (ಎ) ನಾಗರಿಕರು ಅವರು ಪುರುಷರೇ ಆಗಿರಲಿ, ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ಆಗಿರಲಿ ಸಮಾನವಾಗಿ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಲು ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು;
- (ಬಿ) ಜನಸಮುದಾಯದ ಭೋತಿಕ ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತಿಗಳ ಒಡೆತನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣಾವು ಸಾಮೂಹಿಕ ಹಿತಸಾಧನೆಗೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗುವಂತೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುವುದು;
- (ಬಿಂದಿ) ಸಕಲರ ಹಿತಸಾಧನೆಗೆ ಬಾಧಕವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪತ್ತು ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಧನಗಳು ಕೇಂದ್ರಿಕೃತವಾಗಿದೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು;
- (ಬಿಂದಿಎಂಬತ್ತೆ) ಪುರುಷರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಮಾನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸಮಾನ ವೇತನ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು;
- (ಬಿಂದಿಎಂಬತ್ತೆ) ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಕೆಲಸಗಾರರ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಎಳೆಯ ವಯಸ್ಸು ಇವುಗಳನ್ನು ದುರುಪಯೋಗ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಿದಿರುವುದು ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಆವ್ಯಾಕ್ಷರೆಯಿಂದಾಗಿ ನಾಗರಿಕರು ತಮ್ಮ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿಗೆ ತಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಸಬುಗಳಲ್ಲಿ ತೋಡಿಲ್ಲ ಅವರನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸದೆ ಇರುವುದು;

-
1. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ೨ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 38ನೇ ಅನುಭೂತಿಪನ್ನು 38(1) ಎಂದು ಪುನರ್ಬಂಧಿಸಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
  2. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ೨ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20.6.1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[(f) that children are given opportunities and facilities to develop in a healthy manner and in conditions of freedom and dignity and that childhood and youth are protected against exploitation and against moral and material abandonment.]

²[39A. **Equal justice and free legal aid:-**The State shall secure that the operation of the legal system promotes justice, on a basis of equal opportunity, and shall, in particular, provide free legal aid, by suitable legislation or schemes or in any other way, to ensure that opportunities for securing justice are not denied to any citizen by reason of economic or other disabilities.]

40. Organisation of village panchayats:-The State shall take steps to organise village panchayats and endow them with such powers and authority as may be necessary to enable them to function as units of self-government.

41. Right to work, to education and to public assistance in certain cases:-The State shall, within the limits of its economic capacity and development, make effective provision for securing the right to work, to education and to public assistance in cases of unemployment, old age, sickness and disablement, and in other cases of undeserved want.

42. Provision for just and humane conditions of work and maternity relief:- The State shall make provision for securing just and humane conditions of work and for maternity relief.

43. Living wage, etc., for workers:-The State shall endeavour to secure, by suitable legislation or economic organisation or in any other way, to all workers, agricultural, industrial or otherwise, work, a living wage, conditions of work ensuring a decent standard of life and full enjoyment of leisure and social and cultural opportunities and, in particular, the State shall endeavour to promote cottage industries on an individual or co-operative basis in rural areas.

³[43A. **Participation of workers in management of industries:-**The State shall take steps, by suitable legislation or in any other way, to secure the participation of workers in the management of undertakings, establishments or other organisations engaged in any industry.]

44. Uniform civil code for the citizens:-The State shall endeavour to secure for the citizens a uniform civil code throughout the territory of India.

1. Subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.7, cl.(f) (w.e.f.3-1-1977).

2. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.8 (w.e.f.3-1-1977).

3. Ins. by s.9 ibid (w.e.f. 3-1-1977).

[ಎಫ್] ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹಾಗೂ ಫನೆರೆಯ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಲು ಮತ್ತು ಅವಕಾಶ ಮತ್ತು ಅನುಕೂಲತೆಗಳು ದೊರೆಯುವುದು ಹಾಗೂ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಮತ್ತು ಯುವಕರಿಗೆ ಶೋಷಣೆಯ ಮತ್ತು ಸೈತಿಕ ಹಾಗೂ ಐಹಿಕ ಪಡನದ ವಿರುದ್ಧ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಿಸುವುದು.]

[39. ಸಮಾನ ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಉಚಿತ ಕಾನೂನು ನೇರಪ್ಪಿ:- ರಾಜ್ಯವು ಸಮಾನ ಅವಕಾಶದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನ್ಯಾಯವು ಲಭಿಸುವಂತೆ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ವಹಕನೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ಆಧಿಕಾರ ಇತರ ಅಸಮರ್ಥತೆಗಳ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಯಾವನೇ ನಾಗರಿಕನಿಗೆ ನ್ಯಾಯವು ದೊರೆಯುವ ಅವಕಾಶಗಳು ತಪ್ಪದಿರುವುದನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸಲು ಸೂಕ್ತ ಕಾನೂನು ರಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಆಧಿಕಾರ ಯೋಜನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಆಧಿಕಾರ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಚಿತ ಕಾನೂನು ನೇರವನ್ನು ಒದಗಿಸತಕ್ಕದು.]

40. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಸಂಘಟನೆ:- ರಾಜ್ಯವು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲು ಕ್ರಮ ಕ್ಷೇಗೊಳಿಸತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸರ್ಕಾರದ ಫಟಕಗಳಾಗಿ ಅವು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಆಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕದು.

41. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕು:- ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುವ ಮತ್ತು ನಿರುದ್ಯೋಗ, ವ್ಯಾಧಿ, ರೋಗ ಮತ್ತು ಅಸಮರ್ಥತೆಯ ಮತ್ತು ಇತರ ಅನುಭಿತ ದ್ವೇನ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪರಿಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದು.

42. ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನ್ಯಾಯಯುತ ಮತ್ತು ದಯಾಪರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಪ್ರಯೋಜನ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವುದು:- ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನ್ಯಾಯೋಚಿತ ಮತ್ತು ಮಾನವೋಚಿತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಪ್ರಯೋಜನವು ದೊರೆಯುವಂತೆ ರಾಜ್ಯವು ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದು.

43. ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣಾ ಮಜೂರಿ, ಇತ್ಯಾದಿ:- ರಾಜ್ಯವು ಸೂಕ್ತ ಕಾನೂನನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ಆಧಿಕಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಆಧಿಕಾರ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಿಯ, ಕ್ಷೇಗಾರಿಕೆಯ ಆಧಿಕಾರ ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೂ ಕೆಲಸ, ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣಾ ಮಜೂರಿ ಮತ್ತು ಉತ್ಪನ್ನ ಜೀವನ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಕೆಲಸದ ಸ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ವಿರಾಮದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಉಪಯೋಗ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅವಕಾಶಗಳು - ಇವು ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿ, ರಾಜ್ಯವು ಗ್ರಾಮಾಂತರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯೇಯಕ್ತಿಕ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆಧಿಕಾರ ಸಹಕಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಗೃಹಕ್ಕೆಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿ.

[43. ಕ್ಷೇಗಾರಿಕೆಗಳ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಗಾರರು ಭಾಗವಹಿಸುವುದು:- ರಾಜ್ಯವು ಸೂಕ್ತ ಕಾನೂನನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ಆಧಿಕಾರ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಯಮಗಳ, ಕಾರ್ಯಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಆಧಿಕಾರ ಯಾವುದೇ ಕ್ಷೇಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಇತರ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಗಾರರು ಭಾಗವಹಿಸುವುದನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತವಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕ್ಷೇಗೊಳಿಸತಕ್ಕದು.]

44. ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಏಕರೂಪದ ಸಿವಿಲ್ ಸಂಹಿತೆ:- ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಾದ್ದಂತ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಏಕರೂಪದ ಸಿವಿಲ್ ಸಂಹಿತೆಯು ಇರುವ ಹಾಗೆ ರಾಜ್ಯವು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿ.

1. 1976ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಆಧಿನಿಯಮದ 7ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 3.1.1977 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಆಧಿನಿಯಮದ 8ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ದಿನಾಂಕ 3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಆಧಿನಿಯಮದ 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

45. Provisions for free and compulsory education for children:-The State shall endeavour to provide, within a period of ten years from the commencement of this Constitution, for free and compulsory education for all children until they complete the age of fourteen years.

46. Promotion of educational and economic interests of Scheduled Castes, Scheduled Tribes and other weaker sections:-The State shall promote with special care the educational and economic interests of the weaker sections of the people, and, in particular, of the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes, and shall protect them from social injustice and all forms of exploitation.

47. Duty of the State to raise the level of nutrition and the standard of living and to improve public health:-The State shall regard the raising of the level of nutrition and the standard of living of its people and the improvement of public health as among its primary duties and, in particular, the State shall endeavour to bring about prohibition of the consumption except for medicinal purposes of intoxicating drinks and of drugs which are injurious to health.

48. Organisation of agriculture and animal husbandry:-The State shall endeavour to organise agriculture and animal husbandry on modern and scientific lines and shall, in particular, take steps for preserving and improving the breeds, and prohibiting the slaughter, of cows and calves and other milch and draught cattle.

[48A. Protection and improvement of environment and safeguarding of forests and wild life:-]The State shall endeavour to protect and improve the environment and to safeguard the forests and wild life of the country.]

49. Protection of monuments and places and objects of national importance:-It shall be the obligation of the State to protect every monument or place or object of artistic or historic interest,
²[declared by or under law made by Parliament] to be of national importance, from spoliation, disfigurement, destruction, removal, disposal or export, as the case may be.

50. Separation of judiciary from executive:-The State shall take steps to separate the Judiciary from the executive in the public services of the State.

51. Promotion of International peace and security:-The State shall endeavour to-

- (a) promote international peace and security;
- (b) maintain just and honourable relations between nations;
- (c) foster respect for international law and treaty obligations in the dealings of organised peoples with one another; and
- (d) encourage settlement of international disputes by arbitration.

1. Article 48A was inserted by Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976 s.10 (w.e.f.3-1-1977).

2. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.27, "declared by Parliament by law".

45. ಮಹಳೆಗೆ ಉಚಿತ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಶೈಕ್ಷಣ ಅವಕಾಶ:- ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ವಯಸ್ಸು ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವವರೇಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಮಹಳೆಗೆ ಉಚಿತ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಶೈಕ್ಷಣವನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ಒದಗಿಸಲು ರಾಜ್ಯವು ಪ್ರಯೋಜಿಸಿತಕ್ಕುದು.

46. ಅನುಮಾಂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು, ಅನುಮಾಂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಸಂಪರ್ಕನೇ:- ರಾಜ್ಯದ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅನುಮಾಂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಮಾಂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಜನತೆಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷ ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ವ್ಯಾಧಿಗೊಳಿಸಿತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಶೋಷಣೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿತಕ್ಕುದು.

47. ಪೌಷ್ಟಿಕತೆಯ ಮಟ್ಟು ಮತ್ತು ಜೀವನ ಮಟ್ಟಿನ ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವುದು ತನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥಿತ್ವ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವಂತೆ ಪರಿಗಣಿಸಿತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚೈವಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಲ್ಲದೆ, ಮಾಡಕ ಮಾನೀಯಗಳ ಮತ್ತು ಅರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿಕರವಾದ ಚೈವಾದಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ರಾಜ್ಯವು ಪ್ರಯೋಜಿಸಿತಕ್ಕುದು.

48. ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಪಶುಸಂಗೋಪನೆಯ ಸಂಘಟನೆ:- ರಾಜ್ಯವು ಕೃಷಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪಶುಸಂಗೋಪನೆಯನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ರೀತಿಯ ಸಂಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜಿಸಿತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಳಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹನುಗಳ ಮತ್ತು ಕರುಗಳ ಹಾಗೂ ಇತರ ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಭಾರ ಎಲ್ಲಿಯವ ದನಕರುಗಳ ವರ್ಧಿಸುವುದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳಿಸಿತಕ್ಕುದು.

[48a. ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಅರಣ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ವಸ್ತುಚೀವಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆ:- ರಾಜ್ಯವು ದೇಶದ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲು ಮತ್ತು ಸುಧಾರಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅರಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವನ್ಯಚೀವಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಣೆ ಪ್ರಯೋಜಿಸಿತಕ್ಕುದು.]

49. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳ ಸಾರ್ಕಾರಕ ಸ್ಥಳಗಳ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:- ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳದ್ದಿಂದ² [ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಫೋಣಿಸಲಾಗಿರುವ] ಕಲಾತ್ಮಕ ಅಥವಾ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಆಸಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾರ್ಕಾರಕ ಅಥವಾ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಅಥವಾ ವಸ್ತುವನ್ನು, ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನಾರ, ಅವಕಾಶದಿಂತೆ, ವಿರಾಖಗೊಳಿಸದುತ್ತೆ, ನಾಶಗೊಳಿಸದುತ್ತೆ, ತೆಗೆದುಹೊಂಡು ಹೊಗಿದುತ್ತೆ, ವಿಲ್ಲೆ ಮಾಡದಂತೆ ಅಥವಾ ರಷ್ಟು ಮಾಡದಂತೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ರಾಜ್ಯದ ಹೊಣೆಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

50. ನ್ಯಾಯಾಂಗವನ್ನು ಕಾಯಾಂಗದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವುದು:- ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗವನ್ನು ಕಾಯಾಂಗದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲು ರಾಜ್ಯವು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳಿಸಿತಕ್ಕುದು.

51. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಂತಿ ಮತ್ತು ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಧಿಗೊಳಿಸುವುದು:-

ರಾಜ್ಯವು-

- (ಎ) ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಧಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ;
- (ಬಿ) ರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವೆ ನ್ಯಾಯಯುತವಾದ ಮತ್ತು ಗೌರವಯುತವಾದ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನಿಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ;
- (ಬಿ) ಸಂಘಟಿತ ಜನಸಮುದಾಯಗಳು, ಘರಸ್ಥರವಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾನೂನುಗಳ ಮತ್ತು ಕೌಲುಗಳ ಹೊಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗೌರವ ಬೆಳೆಸುವುದಕ್ಕೆ; ಮತ್ತು
- (ಡಿ) ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಮಧ್ಯಸ್ಥಿತೆಯ ಮೂಲಕ ಇತ್ಯಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೌಢ್ಯಾಂಶಿಸುವುದಕ್ಕೆ - ಪ್ರಯೋಜಿಸಿತಕ್ಕುದು.

-
1. 1976ರೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿಧ್ಯಾಪತಿ) ಆಧಿನಿಯಮದ 10ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  2. 1956ರೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪಳ್ಳನೆಯ ತಿಧ್ಯಾಪತಿ) ಆಧಿನಿಯಮದ 27ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಫೋಣಿಸಿರತಕ್ಕ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

[PART IV A**FUNDAMENTAL DUTIES**

51A. Fundamental duties:-It shall be the duty of every citizen of India-

- (a) to abide by the Constitution and respect its ideals and institutions, the National Flag and the National Anthem;
- (b) to cherish and follow the noble ideals which inspired our national struggle for freedom;
- (c) to uphold and protect the sovereignty, unity and integrity of India;
- (d) to defend the country and render national service when called upon to do so;
- (e) to promote harmony and the spirit of common brotherhood amongst all the people of India transcending religious, linguistic and regional or sectional diversities; to renounce practices derogatory to the dignity of women;
- (f) to value and preserve the rich heritage of our composite culture;
- (g) to protect and improve the natural environment including forests, lakes, rivers and wild life and to have compassion for living creatures;
- (h) to develop the scientific temper, humanism and the spirit of inquiry and reform;
- (i) to safeguard public property and to abjure violence;
- (j) to strive towards excellence in all spheres of individual and collective activity, so that the nation constantly rises to higher levels of endeavour and achievement.]

---

1. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.11 (w.e.f. 3-1-1977).

¹ [ಭಾಗ - 4೯]

ಮೂಲಭೂತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು

51ಎ. ಮೂಲಭೂತ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು:- ಕೆಳಕಂಡ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಲಿಸುವುದು ಭಾರತದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನಾಗರಿಕನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು:-

- (ಎ) ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಆದರ ಆದರ್ಥಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರದ್ವಾಜ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದು;
- (ಬಿ) ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಸಂಗ್ರಹಮಕ್ಕೆ ಸ್ಮಾರ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿದ್ದ ಉದಾತ್ಮ ಆದರ್ಥಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅನುಸರಿಸುವುದು;
- (ಬಿಂದಿ) ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು, ಐಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅವಿಂದತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದು ಹಾಗೂ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದು;
- (ಬಿಂದಿಇಂದಿ) ದೇಶವನ್ನು ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಕರೆಬಂದಾಗ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು;
- (ಬಿಂದಿಇಂದಿಇಂದಿ) ಧಾರ್ಮಿಕ, ಭಾಷಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನದ ಪಂಗಡಗಳ ಭಿನ್ನತೆಗಳಿಂದ ಅತೀತವಾಗಿ, ಭಾರತದ ಎಲ್ಲಾ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಸಮಾನ ಭಾರ್ತ್ಯತ್ವದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬೇಳೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಕುಂಡಂಟುಮಾಡುವ ಅಚರಣೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವುದು;
- (ಬಿಂದಿಇಂದಿಇಂದಿಇಂದಿ) ನಮ್ಮ ಸಮಿತಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಭವ್ಯಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಕಾಪಾಡುವುದು;
- (ಬಿಂದಿಇಂದಿಇಂದಿಇಂದಿಇಂದಿ) ಆರಣ್ಯಗಳು, ಸರೋವರಗಳು, ನದಿಗಳು ಮತ್ತು ವನ್ಯಜೀವಿಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದು;
- (ಹೆಚ್) ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮನೋಭಾವನೆ, ಮಾನವೀಯತೆ, ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ - ಇವುಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು;
- (ಬಿ) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸ್ವತ್ವತನ್ನು ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತ್ವರಿಸುವುದು;
- (ಬಿಂದಿ) ರಾಷ್ಟ್ರವ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಸಾಧನೆಯ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಿಯ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟಗಳನ್ನು ತಲುಪಲು ವ್ಯಯಕ್ತಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮೂಹಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರೇತೆಗಳಲ್ಲಿ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುವುದು.]

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿಂಡುಪದಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

PART - V
THE UNION
CHAPTER I - THE EXECUTIVE
The President and Vice-President

52. The President of India:- There shall be a President of India.

53. Executive power of the Union:-(1) The Executive power of the Union shall be vested in the President and shall be exercised by him either directly or through officers subordinate to him in accordance with this Constitution.

(2) Without prejudice to the generality of the foregoing provision, the supreme command of the Defence Forces of the Union shall be vested in the President and the exercise thereof shall be regulated by law.

(3) Nothing in this article shall-

- (a) be deemed to transfer to the President any functions conferred by any existing law on the Government of any State or other authority; or
- (b) prevent Parliament from conferring by law functions on authorities other than the President.

54. Election of President:-The President shall be elected by the members of an electoral college consisting of-

- (a) the elected members of both Houses of Parliament; and
- (b) the elected members of the Legislative Assemblies of the States.

[*Explanation.*- In this article and in article 55, "State" includes the National Capital Territory of Delhi and the Union territory of Pondicherry.]

55. Manner of election of President:-(1) As far as practicable, there shall be uniformity in the scale of representation of the different States at the election of the President.

(2) For the purpose of securing such uniformity among the States *inter se* as well as parity between the States as a whole and the Union, the member of votes which each elected member of Parliament and of the Legislative Assembly of each State is entitled to cast at such election shall be determined in the following manner:-

- (a) every elected member of the Legislative Assembly of a State shall have as many votes as there are multiples of one thousand in the quotient obtained by dividing the population of the State by the total number of the elected members of the Assembly;
- (b) if, after taking the said multiples of one thousand, the remainder is not less than five hundred, then the vote of each member referred to in sub-clause (a) shall be further increased by one;

---

1. Inserted by the Constitution (Seventieth Amendment) Act, 1992, s.2, published in the Gazette of India, Extraordinary, Part II, Section 1, dated 13th August 1992.

ಭಾಗ - 5

ಒಕ್ಕೂಟ

ಅಧ್ಯಾಯ - 1 ಕಾರ್ಯಾಂಗ

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ

52. ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ:- ಭಾರತಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿರತಕ್ಕುದು.

53. ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇರವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತನಗೆ ಅಧಿಕಾರ ತನಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಚಿಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗಿದೆ, ಒಕ್ಕೂಟದ ರಕ್ಷಣಾ ಬಲಗಳ ಸಫೋರ್ಚ್ ಸಮಾರ್ಥತ್ವ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದರ ಚಿಲಾವಕ್ಕೆಯು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿತವಾಗಿತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ-

- (ಎ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರ್ಣಿಸುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಹೊರತುವಡಿಸಿ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಂತೆ ಸಂಸ್ತನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

54. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆ:-

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ -

(ಎ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯರ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರಿಂದ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರಿಂದ - ಹೊಡಿದ ಚುನಾಯಕ ಗೌದ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಚುನಾಯಿತವಾಗಿತಕ್ಕುದು.

[ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 55ನೇ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿನ “ರಾಜ್ಯ” ಎಂಬ ವೆದವು ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ದೇಹಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಲನ್ನು ಮತ್ತು ವಾಂಡಿಚೇರಿ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಲನ್ನು ಒಳಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.]

55. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಯ ರೀತಿ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿದ್ದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಕರೂಪತೆ ಇರತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಂಥ ಪ್ರಮಾಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರವಾಗಿ ವಿಕರೂಪತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ನಡುವೆ ಸಮತೆಯನ್ನಿಂಬಿ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಅಂಥ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯನು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯನು ಎಪ್ಪು ಮತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಹಕ್ಕಿತವಾಗಿರುತ್ತಿರುವುದುಂತು;

(ಎ) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಆ ಸಭೆಯ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಭಾಗಿಸಿದರೆ ಬರುವ ಭಾಗಲಭದ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಾಮಿರದ ಗುಣಕಗಳು ಎಷ್ಟಿಯೋ ಅಷ್ಟು ಮತ್ತಿಗಳಿರತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ಸದರಿ ಒಂದು ಸಾಮಿರದ ಗುಣಕಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಂಡ ಮೇಲೆ, ಶೇಷವು ಐನಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ, (ಎ) ಉಪವಿಂಜದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನ ಮತ್ತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಮತ್ತಿನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು;

1. 1992ರೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತನೇ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (c) each elected member of either House of Parliament shall have such number of votes as may be obtained by dividing the total number of votes assigned to the members of the Legislative Assemblies of the States under sub-clauses (a) and (b) by the total number of the elected members of both Houses of Parliament, fractions exceeding one-half being counted as one and other fractions being disregarded.
- (3) The election of the President shall be held in accordance with the system of proportional representation by means of the single transferable vote and the voting at such election shall be by secret ballot.

[Explanation:- In this article, the expression 'population' means the population as ascertained at the last preceding census of which the relevant figures have been published:

Provided that the reference in this *Explanation* to the last preceding census of which the relevant figures have been published shall, until the relevant figures for the first census taken after the year 2000 have been published, be construed as a reference to the 1971 census.]

56. Term of office of President:- (1) The President shall hold office for a term of five years from the date on which he enters upon his office:

Provided that-

- (a) the President may, by writing under his hand addressed to the Vice-President, resign his office;
  - (b) the President may, for violation of the Constitution, be removed from office by impeachment in the manner provided in article 61;
  - (c) the President shall, notwithstanding the expiration of his term, continue to hold office until his successor enters upon his office.
- (2) Any resignation addressed to the Vice-President under clause (a) of the proviso to clause (1) shall forthwith be communicated by him to the Speaker of the House of the People.

57. Eligibility for re-election:- A person who holds, or who has held, office as President shall, subject to the other provisions of this Constitution be eligible for re-election to that office.

58. Qualifications for election as President:- (1) No person shall be eligible for election as President unless he-

- (a) is a citizen of India,
  - (b) has completed the age of thirty-five years, and
  - (c) is qualified for election as a member of the House of the People.
- (2) A person shall not be eligible for election as President if he holds any office of profit under the Government of India or the Government of any State or under any local or other authority subject to the control of any of the said Governments.

Explanation.- For the purposes of this article, a person shall not be deemed to hold any office of profit by reason only that he is the President or Vice-President of the Union or the Governor ^{**} of any State or is a Minister either for the Union or for any State.

1. Subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.12, for the Explanation. (w.e.f. 3-1-1977).
2. The words "or Rajpramukh or Uparajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.

- (ಃ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಚುನಾಯಿತೆ ಸದಸ್ಯನು, (ಇ) ಮತ್ತು (ಈ) ಉಪವಿಂಡಗಳ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿರುವ ಮತಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಚುನಾಯಿತೆ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಭಾಗಿಸಿದೆ ಬರುವ ಸಂಖ್ಯೆಯಷ್ಟು ಮತಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು; ಅಥವಾ ಕೆಂಪು ಬಿನ್ನರಾಶಿಯನ್ನು ಒಂದು ಏಂದು ಎಣಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಇತರ ಬಿನ್ನರಾಶಿಗಳನ್ನು ಎಣಿಸದೆ ಬಿಂಬಿಬಿಡತಕ್ಕುದು.
- (೩) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಕ್ಷಯನ್ನು ಏಕವರ್ಗಾವಕ್ಷಯ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಚುನಾವಕ್ಷಯಲ್ಲಿ ಮತದಾನವು ರಹಸ್ಯಮತದಾನದ ಮೂಲಕ ನಡೆಯತಕ್ಕುದು.

[ವಿರಾಜ್‌ ಈ ಅನುಭ್ರೀದದಲ್ಲಿ “ಜನಸಂಖ್ಯೆ” ಎಂದರೆ, ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ವಿಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂತಿಮ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ:

ಉತ್ತರ ಸ್ಥಿತಿ | ಪರಂತು, ಈ ವಿರಾಜ್‌ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಅಂತಿಮ ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು, ೨೦೦೫ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ಮೊದಲನೇ ಸಲ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂತಿಮ ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರೆಗೆ, ೧೯೭೧ರ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅಧ್ಯೇಯತಕ್ಕುದು.]

56. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಬದು ವರ್ಷಗಳ ಆವಧಿಯವರೆಗೆ ಆ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣಾಮಾಡತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು -

- (ಎ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ತನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು;
- (ಬಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅವನನ್ನು ೬೧ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಿಯೋಗದ ಮೂಲಕ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು;
- (ಃ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗಿದ್ದು ಆ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.
- (೨) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, (೧)ನೇಯ ಬಿಂಡದ ಪರಂತುಕ್ಕೆ (ಎ) ಬಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ತನಗೆ ಬರೆಯಲಾದ ಯಾವುದೇ ರಾಜೀನಾಮೆ ಬಗೆ ತಕ್ಷಣವೇ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕುದು.

57. ಮರು ಚುನಾವಕ್ಷಯ ಅರ್ಹತೆ:- ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಆಧವಾ ಮಾಡಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಮರುಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

58. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹತೆಗಳು:- (೧) ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು -

- (ಎ) ಅವನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಹೊರತು,
- (ಬಿ) ಅವನಿಗೆ ಮುಂತ್ತೆದು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿರುವ ಹೊರತು, ಮತ್ತು
- (ಃ) ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಹತೆಯಿರುವ ಹೊರತು
- ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.
- (೨) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಆಧವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಆಧವಾ ಆ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಆಧವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಲಾಭದಾಯಕವಾದ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿದ್ದೆ ಅವನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ವಿರಾಜ್‌- ಈ ಅನುಭ್ರೀದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಕ್ಕಾಟದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಆಧುವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಆಧವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ [* * *] ಆಧವಾ ಒಕ್ಕಾಟದ ಆಧವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಇರುವ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವನು ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವಕ್ಕೆರಡನೇಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 12ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 195ಷ್ಟೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಿಳಿನೇಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಧಾನ ಮೇರೆಗೆ “ರಾಜ್ಯಪ್ರಮುಖರಾಗಿ ಆಧವಾ ಉಪರಾಜಪ್ರಮುಖರಾಗಿ” ಎಂಬ ಶಿಶ್ರೂಪನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

59. Conditions of President's office:- (1) The President shall not be a member of either House of Parliament or of a House of the Legislature of any State; and if a member of either House of Parliament or of a House of the Legislature of any State be elected President, he shall be deemed to have vacated his seat in that House on the date on which he enters upon his office as President.

(2) The President shall not hold any other office of profit.

(3) The President shall be entitled without payment of rent to the use of his official residences and shall be also entitled to such emoluments, allowances and privileges as may be determined by Parliament by law and, until provision in that behalf is so made, such emoluments, allowances and privileges as are specified in the Second Schedule.

(4) The emoluments and allowances of the President shall not be diminished during his term of office.

60. Oath or affirmation by the President:- Every President and every person acting as President or discharging the functions of the President shall, before entering upon his office, make and subscribe in the presence of the Chief Justice of India or, in his absence, the senior-most judge of the Supreme Court available, and oath or affirmation in the following form, that is to say-

Swear in the name of God

"I, A.B., do _____ that I will faithfully execute the office of President (or solemnly affirm discharge the functions of the President) of India and will to the best of my ability preserve, protect and defend the Constitution and the law and that I will devote myself to the service and well-being of the people of India."

61. Procedure for impeachment of the President:- (1) When a President is to be impeached for violation of the Constitution, the charge shall be preferred by either House of Parliament.

(2) No such charge shall be preferred unless-

(a) the proposal to prefer such charge is contained in a resolution which has been moved after at least fourteen days' notice in writing signed by not less than one-fourth of the total number of members of the House has been given of their intention to move the resolution; and

(b) such resolution has been passed by a majority of not less than two-thirds of the total membership of the House.

(3) When a charge has been so preferred by either House of Parliament, the other House shall investigate the charge or cause the charge to be investigated and the President shall have the right to appear and to be represented at such investigation.

(4) If as a result of the investigation a resolution is passed by a majority of not less than two-thirds of the total membership of the House by which the charge was investigated or caused to be investigated, declaring that the charge preferred against the President has been sustained, such resolution shall have the effect of removing the President from his office as from the date on which the resolution is so passed.

62. Time of holding election to fill vacancy in the office of President and the term of office of person elected to fill casual vacancy:- (1) An election to fill a vacancy caused by the expiration of the term of office of President shall be completed before the expiration of the term.

59. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದ ಪರಶುಗಳು:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕೂರಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದ ಸದನದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಒಂದು ಸದನದ ಸದಸ್ಯನೊಬ್ಬನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದರೆ, ಅವನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಪದವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಂದ ದಿನಾಂಕದಂದು ಆ ಸದನದಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸಾಫಿನವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕೂದು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಲಾಭದಾಯಕವಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಬಾಡಿಗೆಯನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಅಧಿಕೃತ ನಿವಾಸಗಳ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಸಚಿವಾದಾದಂಥ ಉಪಲಭಿಗೇಗೆ, ಭಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಸಹ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರಿಗೆ, ಅವನು ಎರಡನೇಯ ಅನುಸೂಚಿತಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂಥ ಉಪಲಭಿಗೇಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕೂದು.

(4) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಉಪಲಭಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

60. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ:- ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನಾಯಾಧೀಕನ ಸಮಕ್ಕೆಮದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವನ ಗ್ರಾಹಿತಾರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನಾಯಾಲಯದ ನಾಯಾಧೀಕರುಗಳ ವೈಕಿಲಭ್ಯವಿರುವ ಜೀವಣತಮ್ ನಾಯಾಧೀಕನ ಸಮಕ್ಕೆಮದಲ್ಲಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ರುಚು ಹಾಕತಕ್ಕೂದು; ಎಂದರೆ -

“..... ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು, ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಪದದ ಕಾರ್ಯವಾಲನವನ್ನು (ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು) ನಿಷ್ಠಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಮತ್ತು ನನಗೆ ಸಾಮಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಪರಿರಕ್ಷಣೆ, ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಜನತೆಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯೋಗಕ್ಕೆಮುಂಬಿನ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ/ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.”

61. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮಹಾಭಿಯೋಗದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಮಹಾಭಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಗುರಿಪಡಿಸಬೇಕಾದಾಗ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನವು ದೋಷಾರೋಪವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕೂದು.

(2) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ದೋಷಾರೋಪವನ್ನು -

- ಅಂಥ ದೋಷಾರೋಪವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪ್ರಸ್ತಾವವು ಒಂದು ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಆ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ವೈಕಿಲಭ್ಯನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದವ್ಯವು ಸದಸ್ಯರು ರುಚು ಹಾಕಿರುವ ಲಿಖಿತ ನೋಟಿಸನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮೌದಲು ಕೊಟ್ಟ ತರುವಾಯ ಆ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು; ಮತ್ತು
- ಆ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಏರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದವ್ಯವು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಹೊರತು

- ಮಾಡತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

(3) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನವು ಹಾಗೆ ದೋಷಾರೋಪವನ್ನು ಮಾಡಿರುವಾಗ, ಇನ್ನೊಂದು ಸದನವು ಆ ದೋಷಾರೋಪದ ಬಗ್ಗೆ ತನಿಬೆಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕೂದು ಅಥವಾ ಮಾಡಿತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ತನಿಬೆಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಹಾಜರಾಗಲು ಮತ್ತು ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಲು ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕೂದು.

(4) ತನಿಬೆಯ ಫಲಿತಾಂಶವಾಗಿ, ದೋಷಾರೋಪದ ತನಿಬೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಿಸಿದ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಮೂರನೆಯ ಏರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದವ್ಯವು ಬಹುಮತದಿಂದ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಮಾಡಿದ ದೋಷಾರೋಪವು ಸಮರ್ಥವಾಗಿದೆಯಂದ ಘೋಷಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ, ಆ ನಿರ್ಣಯವು ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದು ಹಾಕುವಂಥ ಪರಿಣಾಮವಳಿದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕೂದು.

62. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡಲು ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಆಕ್ಸೈಕ್ ಶಾಲಿ ಸಾಫಿನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಲು ಚುನಾಯಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪದವಧಿ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಖಾಲಿಸಾಫಿನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಚುನಾವಣೆಯು ಆ ಅವಧಿಯ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಯಾಗತಕ್ಕೂದು.

(2) An election to fill a vacancy in the office of President occurring by reason of his death, resignation or removal, or otherwise shall be held as soon as possible after, and in no case later than six months from, the date of occurrence of the vacancy; and the person elected to fill the vacancy shall, subject to the provisions of article 56, be entitled to hold office for the full term of five years from the date on which he enters upon his office.

63. The Vice-President of India:- There shall be a Vice-President of India.

64. The Vice-President to be *ex-officio* Chairman of the Council of States:- The Vice-President shall be *ex-officio* Chairman of the Council of States and shall not hold any other office of profit:

Provided that during any period when the Vice-President acts as President or discharges the functions of the President under article 65, he shall not perform the duties of the office of Chairman of the Council of States and shall not be entitled to any salary or allowance payable to the Chairman of the Council of States under article 97.

65. The Vice-President to act as President or to discharge his functions during casual vacancies in the office, or during the absence, of President:- (1) In the event of the occurrence of any vacancy in the office of the President by reason of his death, resignation or removal, or otherwise, the Vice-President shall act as President until the date on which a new President elected in accordance with the provisions of this Chapter to fill such vacancy enters upon his office.

(2) When the President is unable to discharge his functions owing to absence, illness or any other cause, the Vice-President shall discharge his functions until the date on which the President resumes his duties.

(3) The Vice-President shall, during, and in respect of, the period while he is so acting as, or discharging the functions of, President, have all the powers and immunities of the President and be entitled to such emoluments, allowances and privileges as may be determined by Parliament by law and, until provision in that behalf is so made, such emoluments, allowances and privileges as are specified in the Second Schedule.

66. Election of Vice-President:- (1) The Vice-President shall be elected by the [members of an electoral college consisting of the members of both Houses of Parliament] in accordance with the system of proportional representation by means of the single transferable vote and the voting at such election shall be by secret ballot.

(2) The Vice-President shall not be a member of either House of Parliament or of a House of the Legislature of any State, and if a member of either House of Parliament or of a House of the Legislature of any State be elected Vice-President, he shall be deemed to have vacated his seat in that House on the date on which he enters upon his office as Vice-President.

(3) No person shall be eligible for election as Vice-President unless he-

- (a) is a citizen of India;
- (b) has completed the age of thirty-five years; and
- (c) is qualified for election as a member of the Council of States.

1. Subs. by the Constitution (Eleventh Amendment) Act, 1961, s.2, for "members of both Houses of Parliament assembled at a joint meeting".

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮರಣದಿಂದ, ರಾಜೀನಾಮೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಉಂಟಾಗುವ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದಲ್ಲಿನ ಖಾಲಿಸ್ತಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿಕ್ರಾಂತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು, ಆ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾದ ತರುವಾಯ ಸಾಧ್ಯವಾದಪ್ಪು ಬೇಗನೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಗೊಳಿಸಿ ಮಿರದಂತೆ ನಡೆಯಿಸತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು ಖಾಲಿಸ್ತಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿಕ್ರಾಂತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಚುನಾಯಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ, ೫ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಪಟ್ಟಿ ಬದು ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ತಿ ಆವಧಿಯವರೆಗೆ ಪ್ರದರ್ಶಾರಣ ಮಾಡಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತದು.

63. ಭಾರತದ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ:- ಭಾರತಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಇರತಕ್ಕುದು.

64. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪದನಿರ್ಮಿತ ರಾಜ್ಯಸಚಿಯ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು:- ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪದನಿರ್ಮಿತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಸಚಿಯ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಮತ್ತುವುದೇ ಲಾಭದಾಯಕವಾದ ಪದದಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಿಂತು, ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ೫ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದದ ಮೇರೆಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಿಸುವ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಆವಧಿಯಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯಸಚಿಯ ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ೯೭ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಸಚಿಯ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗಿರುತ್ತಿರುತ್ತಾಗೆ ಅವನು ಯಾವುದೇ ವೇತನಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿಕ್ಕಾಗಿ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

65. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವು ಆಕ್ಸೈಕವಾಗಿ ಖಾಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಗೃಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸುವುದು ಅಥವಾ ಅವನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮರಣದಿಂದ, ರಾಜೀನಾಮೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಖಾಲಿಸ್ತಾನ ಉಂಟಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಖಾಲಿಸ್ತಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿಕ್ರಾಂತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದ ಹೊಸ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದಿನಾಂಕದವರೆಗೆ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಗೃಹಾಜರಿಯಿಂದ, ಕಾರ್ಯಲೈಯಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಆಸಮಧನಾದಾಗ, ಅವನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ದಿನಾಂಕದವರೆಗೆ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.

(3) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಿಸುವ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಆ ಅವಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಅವನು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಅವನು ಏರಡನೆಯ ಅನುಸಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರಾಣಿಸಿರುವಂಥ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

66. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣೆ:- (1) [ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಚುನಾಯಕ ಗಣದ ಸದಸ್ಯರುಗಳ] ಮೂಲಕ ಏಕವರ್ಗವಾಗಿಯ ಮತದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿ ಪದ್ಧತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಚುನಾಯಿತನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮತದಾನವು ರಹಸ್ಯ ಮತದಾನದ ಮೂಲಕ ನಡೆಯತಕ್ಕುದು.

(2) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಅಧಿವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಅಧಿವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನೋಬ್ದನು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದರೆ, ಅಫನು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಂದು ಆ ಸದನದಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(3) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು :-

- (ಎ) ಅವನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಹೊರತು;
  - (ಬಿ) ಅವನಿಗೆ ಮೂವತ್ತೆದು ವರ್ಷ ವರ್ಯಾಸ್ತು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿರುವ ಹೊರತು; ಮತ್ತು
  - (ಬಿಂದಿ) ರಾಜ್ಯಸಚಿಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅವನಿಗೆ ಅರ್ಹತೆಯಿರುವ ಹೊರತು
- ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

1. 1961ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಕ್ರಿಸ್ತೀಯನಾದ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ೨೫ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಸಂಯುಕ್ತ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೇರಿದ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳಿಂದ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲಾಗಿದೆ.

(4) A person shall not be eligible for election as Vice-President if he holds any office of profit under the Government of India or the Government of any State or under any local or other authority subject to the control of any of the said Governments.

Explanation.- For the purposes of this article, a person shall not be deemed to hold any office of profit by reason only that he is the President or Vice-President of the Union or the Governor ^{1*} ** of any State or is a Minister either for the Union or for any State.

67. Term of office of Vice-President:-The Vice-President shall hold office for a term of five years from the date on which he enters upon his office:

Provided that-

- (a) a Vice-President may, by writing under his hand addressed to the President, resign his office;
- (b) a Vice-President may be removed from his office by a resolution of the Council of States passed by a majority of all the then members of the Council and agreed to by the House of the People; but no resolution for the purpose of this clause shall be moved unless at least fourteen days' notice has been given of the intention to move the resolution;
- (c) a Vice-President shall, notwithstanding the expiration of his term, continue to hold office until his successor enters upon his office.

68. Time of holding election to fill vacancy in the office of Vice-President and the term of office of person elected to fill casual vacancy:- (1) An election to fill a vacancy caused by the expiration of the term of office of Vice-President shall be completed before the expiration of the term:

(2) An election to fill a vacancy in the office of Vice-President occurring by reason of his death, resignation or removal, or otherwise shall be held as soon as possible after the occurrence of the vacancy, and the person elected to fill the vacancy shall, subject to the provisions of article 67, be entitled to hold office for the full term of five years from the date on which he enters upon his office.

69. Oath or affirmation by the Vice-President:-Every Vice-President shall, before entering upon his office, make and subscribe before the President, or some person appointed in that behalf by him, an oath or affirmation in the following form, that is to say-

swear in the name of God

"I, A.B., do _____ that I will bear true faith and allegiance to the solemnly affirm

Constitution of India as by law established and that I will faithfully discharge the duty upon which I am about to enter."

70. Discharge of President's functions in other contingencies:- Parliament may make such provision as it thinks fit for the discharge of the functions of the President in any contingency not provided for in this Chapter.

1. The words "or Rajpramukh or Uparajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.

(4) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು; ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನೆದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧಿನೆದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅವನು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಭ್ರೀದೆದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಒಕ್ಕಣಿಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದಾದರೂ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ * * * * ಅಥವಾ ಒಕ್ಕಣಿಕೆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಇರುವ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವನು ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

67. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿ:- ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಏಡು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕೂದು:

ಪರಂತು -

- (ಎ) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನು ಸಹಿಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಚಿಯ ಅಗಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ಲೋಕಸಚಿಯ ಒಫಿಷಿಲ್ ಪಡೆದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದು ಹಾಕಬಹುದು; ಆದರೆ, ಈ ವಿಂಡದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದ ನೋಟಿನನ್ನು ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಕ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು, ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲ;
- (ಶಿ) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗಿರುವುದ್ದಾಗೂ, ಅವನು ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯು ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕೂದು.

68. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಭೂತಿಕಮಾಡಲು ಚುನಾಫಾಸೆ ನಡೆಸುವ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಖಾಲಿಸಣವನ್ನು ಭೂತಿಕಮಾಡಲು ಚುನಾಯಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪದಾವಧಿ:- (1) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಾವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಖಾಲಿಸಣವನ್ನು ಭೂತಿಕಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಚುನಾವಣೆಯು ಆ ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದರೇಳಿಗಾಗಿ ಪೂರ್ತಿಯಾಗತಕ್ಕೂದು.

(2) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮರಣದಿಂದ, ರಾಜೀನಾಮೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದರಿಂದ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಉಂಟಾಗುವ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದಲ್ಲಿನ ಖಾಲಿಸಣವನ್ನು ಭೂತಿಕಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು, ಸಾಫ್ಟ್ವೇರ್ ಖಾಲಿಯಾದ ದಿನಾಂಕದ ತರುವಾಯ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ನಡೆಸತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಆ ಖಾಲಿಸಣವನ್ನು ಭೂತಿಕಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಚುನಾಯಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ, 67ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದೆದ ಉಪಬಂಧಗಳಗೊಳಿಪಟ್ಟು, ಏಡು ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ತಿ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಪದಧಾರಣಮಾಡಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕೂದು.

69. ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ:- ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಹೊದಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಿಸಿದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ತನ್ನ ರುಜು ಹಾಕತಕ್ಕೂದು, ಎಂದರೆ-

“..... ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದು ಮತ್ತು ಈಗ ನಾನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿರುವ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿಷ್ಘಾತಾರ್ಥಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ/ಶ್ರದ್ಧಾರ್ಥಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.”

70. ಇತರ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರದ ಯಾವುದೇ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ತಾನು ಸೂಕ್ತಪೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

1. 195ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಿನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, “ಅಥವಾ ರಾಜಪುರುಷವಿನಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪರಾಜ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

[71. Matters relating to, or connected with, the election of a President or Vice-President:-

(1) All doubts and disputes arising out of or in connection with the election of a President or Vice-President shall be inquired into and decided by the Supreme Court whose decision shall be final.

(2) If the election of a person as President or Vice-President is declared void by the Supreme Court, acts done by him in the exercise and performance of the powers and duties of the office of President or Vice-President, as the case may be, on or before the date of the decision of the Supreme Court shall not be invalidated by reason of that declaration.

(3) Subject to the provisions of this Constitution, Parliament may by law regulate any matter relating to or connected with the election of a President or Vice-President.

(4) The election of a person as President or Vice-President shall not be called in question on the ground of the existence of any vacancy for whatever reason among the members of the electoral college electing him.]

72. Power of President to grant pardons, etc. and to suspend, remit or commute sentences in certain cases:- (1) The President shall have the power to grant pardons, reprieves, respites or remissions of punishment or to suspend, remit or commute the sentence of any person convicted of any offence,-

- (a) in all cases where the punishment or sentence is by a Court Martial;
- (b) in all cases where the punishment or sentence is for an offence against any law relating to a matter to which the executive power of the Union extends;
- (c) in all cases where the sentence is a sentence of death.

(2) Nothing in sub-clause (a) of clause (1) shall affect the power conferred by law on any officer of the Armed Forces of the Union to suspend, remit or commute a sentence passed by a Court Martial.

(3) Nothing in sub-clause (c) of clause (1) shall affect the power to suspend, remit or commute a sentence of death exercisable by the Governor^{2 * * *} of a State under any law for the time being in force.

73. Extent of executive power of the Union:- (1) Subject to the provisions of this Constitution, the executive power of the Union shall extend-

- (a) to the matters with respect to which Parliament has power to make laws; and
- (b) to the exercise of such rights, authority and jurisdiction as are exercisable by the Government of India by virtue of any treaty or agreement :

1. Art. 71 has been successively subs. by the Constitution (Thirty-ninth Amendment) Act, 1975, s.2 (w.e.f 10-8-1975) and the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.10, to read as above (w.e.f. 20-6-1979).

2. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

[71. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚನಾವಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಸೇರಿದ ವಿಷಯಗಳು:-
(1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚನಾವಕೆಯಿಂದ ಉಧ್ಘಾತಿಸುವ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಹಾಗೂ ತೀರ್ಮಾನಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದರ ತೀರ್ಮಾನವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚನಾಯಿತನಾದ ಯಾರೇ ವೈಕ್ಯಿಯ ಚನಾವಕೆಯು ಶೊನ್ಯಾವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಫೋಃಸಿದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ತೀರ್ಮಾನದ ದಿನಾಂಕದಂದು ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ನೇರವೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಮಾಡಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆ ಫೋಃವಕೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅಸಿಂಥುವಾಗಿತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಸಂಸತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚನಾವಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಸೇರಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಿಸಬಹುದು.

(4) ಒಬ್ಬ ವೈಕ್ಯಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಚನಾಯಿಸಿರುವ ಚನಾಯಕ ಗಣದ ಸದಸ್ಯರ ವೈಕ್ಯಿ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾಗುತ್ತೇಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ವೈಕ್ಯಿಯ ಚನಾವಕೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಸೂತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

72. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾದಾನ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು, ಶಿಕ್ಷೀಯನ್ನು ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿಡಲು, ಮಾಫಿ ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಯಾವುದೇ ಅಪರಾಧದ ಬಗ್ಗೆ ಅಪರಾಧಿಯೆಂದು ನಿರ್ಣಯನಾದ ಯಾರೇ ವೈಕ್ಯಿಗೆ,-

(ಎ) ಸೇನಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ವಿಧಿಸಿದ ದಂಡನೆಯ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೀಯ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ;

(ಬಿ) ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿವೆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ವಿಧಿಸಿರುವ ದಂಡನೆಯ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೀಯ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ;

(ಗಿ) ಶಿಕ್ಷೀಯ ಮರಣದಂಡನೆಯ ಶಿಕ್ಷೀಯಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ

- ವಿಧಿಸಿರುವ ದಂಡನೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾದಾನವನ್ನು, ಪ್ರವಿಲಂಬಿಸವನ್ನು, ಮುಂದೂಡುವಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾಫಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೀಯ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಮಾನತ್ತಿಗೊಳಿಸಲು, ಮಾಫಿ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಯಾವುದೇ ಸೇನಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶಿಕ್ಷೀಯನ್ನು ಅಮಾನತ್ತಿಗೊಳಿಸಲು, ಮಾಫಿ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ಒಕ್ಕೂಟದ ಸಶಸ್ಯ ಬಲಗಳ ಯಾರೇ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರದಾನಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು (1)ನೇಯ ವಿಂಡದ (ಎ) ಉಪಭಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಯಾವುದೂ ಬಾಧಕಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು * * * * ಮರಣದಂಡನೆಯನ್ನು ಅಮಾನತ್ತಿಗೊಳಿಸಲು, ಮಾಫಿಮಾಡಲು, ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ಚೆಲಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು (1) ನೇಯ ವಿಂಡದ (ಸಿ) ಉಪಭಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಯಾವುದೂ ಬಾಧಕಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

73. ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರದ ವಾಸ್ತು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು -

(ಎ) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಕೌಲಿನ ಅಥವಾ ಒಷ್ಟಂದದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಚೆಲಾಯಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಹಕ್ಕಿಗಳ, ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ವಾಪ್ತಿಯ ಚೆಲಾವಕೆಗೆ

- ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿತಕ್ಕುದು:

1. 71ನೇ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು 1975ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂಬತ್ತುವರ್ತಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (10-8-75ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಆ ತರುವಾಯ 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೊಂಬತ್ತುವರ್ತಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ (20-6-79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆದನ್ನು ಮೇಲೆರುವಂತೆ ಓದಿಕೊಳ್ಳಿತಕ್ಕುದು.

2. 195ಷ್ಟೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖಿನು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಳಸಿದೆ.

Provided that the executive power referred to in sub-clause (a) shall not, save as expressly provided in this Constitution or in any law made by Parliament, extend in any State^{1***} to matters with respect to which the Legislature of the State has also power to make laws.

(2) Until otherwise provided by Parliament, a State and any officer or authority of a State may, notwithstanding anything in this article, continue to exercise in matters with respect to which Parliament has power to make laws for that State such executive power or functions as the State or Officer or authority thereof could exercise immediately before the commencement of this Constitution.

Council of Ministers

74. Council of Ministers to aid and advise President:- ² [(1) There shall be a Council of Ministers with the Prime Minister at the head to aid and advise the President who shall, in the exercise of his functions, act in accordance with such advice :]

³ [Provided that the President may require the Council of Ministers to reconsider such advice, either generally or otherwise, and the President shall act in accordance with the advice tendered after such reconsideration.]

(2) The question whether any, and if so what, advice was tendered by Ministers to the President shall not be inquired into in any court.

75. Other Provisions as to Ministers:- (1) The Prime Minister shall be appointed by the President and the other Ministers shall be appointed by the President on the advice of the Prime Minister.

(2) The Ministers shall hold office during the pleasure of the President.

(3) The Council of Minister shall be collectively responsible to the House of the People.

(4) Before a Minister enters upon his office, the President shall administer to him the oaths of office and of secrecy according to the forms set out for the purpose in the Third Schedule.

(5) A Minister who for any period of six consecutive months is not a member of either House of Parliament shall at the expiration of that period cease to be a Minister.

(6) The salaries and allowances of Ministers shall be such as Parliament may from time to time by law determine and, until Parliament so determines, shall be as specified in the Second Schedule.

The Attorney-General for India

76. Attorney-General for India:- (1) The President shall appoint a person who is qualified to be appointed a judge of the Supreme Court to be Attorney-General for India.

1. The words and letters "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.
2. Subs. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s. 13, for cl. (1) (w.e.f. 3-1-1977).
3. Ins. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.11 (w.e.f. 20-1-1979).

ವರಂತು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವುದನ್ನು ಉಳಿದು^{1 * * *} ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಸಹ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರುವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ (ಎ) ಉಪಭಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರವು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿತ್ತುದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇಡ್ಯಾಗ್ನಾ, ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿದೆಯೋ ಆ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯವೇ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವೇ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಆರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಚೆಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಅಧಿಕಾರದ ಅಥವಾ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ಚೆಲಾವಕ್ಕೆಯನ್ನು, ಸಂಸತ್ತು ಅನ್ನಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹುದು.

ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ

74. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ನೀಡಲು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ:- [(1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯ ನೇತ್ಯತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು ಇರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಗನುಸಾರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು:]

[ಪರಂತು, ಅಂಥ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅನ್ನಥಾ ಪ್ರನರ್ಹರಿತೀಲಿಸುವಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರನರ್ಹ ಪರಿಶೀಲನೆಯ ತರುವಾಯ ನೀಡಿದ ಸಲಹೆಗನುಸಾರ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.]

(2) ಮಂತ್ರಿಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರೇ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೀಡಿದ್ದರೇ ಯಾವ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

75. ಮಂತ್ರಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯ ಸಲಹೆಗನುಸಾರ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ಯಾರೇ ಮಂತ್ರಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮುಂಚೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅವನಿಗೆ ಪದದ ಮತ್ತು ಗೌಪ್ಯತಾ ವಾಲನೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳನ್ನು ಮೂರನೆಯೇ ಅನುಸೂಚಿತ್ಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡಲಾದ ನಮೂನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಬೋಧಿಸತಕ್ಕುದು.

(5) ಯಾರೇ ಮಂತ್ರಿಯು, ನಿರಂತರವಾಗಿ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದಸ್ಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರದಿದ್ದರೇ ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು.

(6) ಮಂತ್ರಿಗಳ ವೇತನಗಳು ಹಾಗೂ ಭಕ್ತಿಗಳು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಇರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಆ ರೀತಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಅವನು ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಇರತಕ್ಕುದು.

ಭಾರತದ ಅಣಾನ್ ಜನರಲ್

76. ಭಾರತದ ಅಣಾನ್ ಜನರಲ್:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹತೆಯಿಲ್ಲ. ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಭಾರತದ ಅಣಾನ್ ಜನರಲ್ ಆಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

1. 195ನೇಯ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಾಚಿಯೆ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸಾಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೇರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976ರ 13ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 1ನೇಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯೂಮೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೇರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) It shall be the duty of the Attorney-General to give advice to the Government of India upon such legal matters, and to perform such other duties of a legal character, as may from time to time be referred or assigned to him by the President, and to discharge the functions conferred on him by or under this Constitution or any other law for the time being in force.

(3) In the performance of his duties the Attorney-General shall have right of audience in all courts in the territory of India.

(4) The Attorney-General shall hold office during the pleasure of the President, and shall receive such remuneration as the President may determine.

Conduct of Government Business

77. Conduct of business of the Government of India:- (1) All executive action of the Government of India shall be expressed to be taken in the name of the President.

(2) Orders and other instruments made and executed in the name of the President shall be authenticated in such manner as may be specified in rules¹ to be made by the President, and the validity of an order or instrument which is so authenticated shall not be called in question on the ground that it is not an order or instrument made or executed by the President.

(3) The President shall make rules for the more convenient transaction of the business of the Government of India, and for the allocation among Ministers of the said business.

²[(4) * * * *]

78. Duties of Prime Minister as respects the furnishing of information to the President, etc:- It shall be the duty of the Prime Minister -

(a) to communicate to the President all decisions of the Council of Ministers relating to the administration of the affairs of the Union and proposals for legislation;

(b) to furnish such information relating to the administration of the affairs of the Union and proposals for legislation as the President may call for ; and

(c) if the President so requires, to submit for the consideration of the Council of Ministers any matter on which a decision has been taken by a Minister but which has not been considered by the Council.

CHAPTER - II PARLIAMENT

General

79. Constitution of Parliament:- There shall be a Parliament for the Union which shall consist of the President and two Houses to be known respectively as the Council of States and the House of the People.

1. See notification no. S.O. 2297, dated the 3rd November, 1958, Gazette of India, Extraordinary, 1958, pt. II. sec. 3(ii), p.1315, as amended from time to time.
2. Cl. (4) was ins. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s.14 (w.e.f. 3-1-1977) and omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.12 (w.e.f. 20-6-1979).

(2) ಅಂತರ್ರಾಜೀ ಜನರಲ್‌ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಕೆಳಕಿಸಬಹುದಂಥ ಅಥವಾ ಒಷ್ಣಿಸಬಹುದಂಥ ಕಾನೂನು ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲಹೆ ಕೊಡುವುದು ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಸ್ವರೂಪದಂಥ ಇತರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ತತ್ವಾಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ತನಗೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಅಂತರ್ರಾಜೀ ಜನರಲ್‌ನು, ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸುವಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವಾದಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ಅಂತರ್ರಾಜೀ ಜನರಲ್‌ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಇಷ್ಟವಯಂತ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಂತು ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನು ಅವನು ಪಡೆಯತಕ್ಕುದು.

ಸರ್ಕಾರಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

77. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ:- (1) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯವಂತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಇತರ ಲಿಖಿತಗಳನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ರಚಿಸಬೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅಧಿಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶದ ಅಥವಾ ಲಿಖಿತದ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಅದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವಲ್ಲವೇಂಬ ಅಥವಾ ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟ ಲಿಖಿತವಲ್ಲವೇಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಹಾರವು ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ಮತ್ತು ಸದರಿ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು.

* * * * *

78. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು:- ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿಯು-

(ಅ) ಒಕ್ಕೂಟದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ರಚನೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು;

(ಆ) ಒಕ್ಕೂಟದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ರಚನೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಕೋರಬಹುದಂಥ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು; ಮತ್ತು

(ಇ) ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯ ತೀರ್ಮಾನ ಕ್ಷೇತ್ರಾಂತರಿಗೆ, ಆದರೆ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು ಪರ್ಯಾಾಲೋಚಿಸದಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು, ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಪರ್ಯಾಾಲೋಚನೆಗೆ ಒಷ್ಣಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಒಷ್ಣಿಸುವುದು

- ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ-2 : ಸಂಸತ್ತು

ಸಾಮಾನ್ಯ

79. ಸಂಸತ್ತಿನ ರಚನೆ:- ಒಕ್ಕೂಟವು ಒಂದು ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಸಂಸತ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಸಭೆ ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಇರಬು ಸದನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

1. ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಪಾಟು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕಂಥ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಅಧಿಸೂಚನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ: ಎನ್.ಬಿ. 2297ನೇಯ ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆಯ 1958ನೇಯ ಇಸ್ವಿನ ನವೆಂಬರ್ 1 ತಿಂಗಳ 3ನೇಯ ತಾರೀಖಿನ ಅಧಿಸೂಚನೆ, ಭಾರತದ ವಿಶೇಷ ರಾಜಪತ್ರ, 1958; ಹಾಗೆ 2, ಅನುಭಾಗ - 3(ii), ಪೃಷ್ಠ 1315.
2. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೇರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 14ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (4ನೇ ಬಿಂಡಪನ್ನು (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಇದನ್ನು 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 12ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಂಡುಪಿಡಿಲಾಗಿದೆ.

80. Composition of the Council of States:- (1)¹ [^{2 * * *} The Council of States] shall consist of -

- (a) twelve members to be nominated by the President in accordance with the provisions of clause (3); and
- (b) not more than two hundred and thirty-eight representatives of the States³[and of the Union territories].

(2) The allocation of seats in the Council of States to be filled by representatives of the States³[and of the Union territories] shall be in accordance with the provisions in that behalf contained in the Fourth Schedule.

(3) The members to be nominated by the President under sub-clause (a) of clause (1) shall consist of persons having special knowledge or practical experience in respect of such matters as the following, namely:-

Literature, Science, Art and Social service.

(4) The representatives of each State⁴ [* * *] in the Council of States shall be elected by the elected members of the Legislative Assembly of the State in accordance with the system of proportional representation by means of the single transferable vote.

(5) The representatives of the⁵[Union territories] in the Council of States shall be chosen in such manner as Parliament may by law prescribe.

6[81. Composition of the House of the People:- (1)⁷[Subject to the provisions of article 331^{8 * * *}], the House of the People shall consist of -

- (a) not more than⁹[five hundred and thirty members] chosen by direct election from territorial constituencies in the States, and
- (b) not more than¹⁰[twenty members] to represent the Union territories, chosen in such manner as Parliament may by law provide.

1. Subs. by the Constitution (Thirty-fifth Amendment) Act, 1974, s.3, for "The Council of States" (w.e.f. 1-3-1975).
2. The words "Subject to the provisions of paragraph 4 of the Tenth Schedule" omitted by the Constitution (Thirty-sixth Amendment) Act, 1975, s.5 (w.e.f. 26-4-1975).
3. Added by Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.3.
4. The words and letters "Specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.3.
5. Subs. by s.3, ibid., for "States specified in Part C of the First Schedule".
6. Subs. by s.4, ibid., for arts, 81 and 82.
7. Subs. by the Constitution (Thirty-fifth Amendment) Act, 1974, s.4 for "Subject to the provisions of article 331" (w.e.f. 1-3-1975).
8. The words and figure "and paragraph 4 of the Tenth Schedule" omitted by the Constitution (Thirty-sixth Amendment) Act., 1975, s.5 (w.e.f. 26-4-1975).
9. Subs. by the Goa, Daman and Diu Reorganisation Act, 1987 (18 of 1987), s.63 for "five hundred and twenty-five members" (w.e.f. 30-5-1987).
10. Subs. by the Constitution (Thirty-first Amendment) Act, 1973, s.2 for "twenty-five members".

80. ರಾಜ್ಯಸಚಿಯ ರಚನೆ:- (1) "[* * * * ರಾಜ್ಯಸಚಿಯೆಯ]-

- (ಎ) (3)ನೇಯ ವಿಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡತಕ್ಕ ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಸದಸ್ಯರನ್ನು;
ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ ³[ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿಗಳಿಂದ] ಇನ್ನೂರ ಮೂವತ್ತೆಂಟಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು
-ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.
- (2) ರಾಜ್ಯಗಳ ³[ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿಗಳ] ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿಯಾಗಿರುವ ರಾಜ್ಯಸಚಿಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು
ನಾಲ್ಕನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ, (1)ನೇಯ ವಿಂಡದ (ಎ) ಉಪವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡುವ ಸದಸ್ಯರು, ಈ ಕೆಳಗೆ ಕಂಡಂಧ
ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಎಂದರೆ:-

ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಕಲೆ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಸೇವೆ - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಜಾಖಾವನನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಅನುಭವವನ್ನು
ಪಡೆದವರಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ರಾಜ್ಯಸಚಿಯಲ್ಲಿ ⁴[* * * * *] ಪ್ರತಿಯೋಂದು ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಅಯಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಚಿಯೆ ಚುನಾಯಿತ
ಸದಸ್ಯರ ಏಕವರ್ಗಾವಣೀಯ ಮತದಾನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ಪ್ರತಿನಿಧಿದ ಪದ್ಧತಿಗಳನುಸಾರ ಚುನಾಯಿತರಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(5) ರಾಜ್ಯಸಚಿಯಲ್ಲಿ ⁵[ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿಗಳ] ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ
ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಯ್ಯಿ ಆಗಿರತಕ್ಕುದು.

81. ಲೋಕಸಚಿಯ ರಚನೆ:- (1) "[331ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಿತದ ಸಂಬಂಧಗಳಗೊಳಿಸಬಹುದ್ದು] ಲೋಕಸಚಿಯೆ,-

- (ಎ) ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚಿನ್ಹಾತಕ್ಕಾತ್ಮೀತ್ಯದ್ವಿಂದ ನೇರ ಚುನಾವಕೆಯ ಮೂಲಕ ಅಯ್ಯಿಯಾದ ⁶[ಇನ್ನಾರ ಮೂವತ್ತೆಂತೆ]
ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದರ್ಶ ಸದಸ್ಯರನ್ನು, ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಲು, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ
ಅಯ್ಯಿಯಾದ ¹⁰[ಇವ್ವತ್ತೆಂತೆ] ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದರ್ಶ ಸದಸ್ಯರನ್ನು
- ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.

1. 1974ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ರಾಜ್ಯಸಚಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ
ಬದಲಾಗಿ (1-3-75ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1975ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತುರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಹತ್ತನೇ ಅನುಸೂಚಿಯ 4ನೇ
ವ್ಯಾಧ ಉಪಬಂಧಗಳೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು (26-4-75ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ‘ಎ’
ಭಾಗ ರಾಜ್ಯ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. 1956ನೇಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ‘ಸಿ’ ಭಾಗದಲ್ಲಿ
ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ ರಾಜ್ಯಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1956ನೇಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 81ನೇಯ ಮತ್ತು 82ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಿತಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ
ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. 1974ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “331ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಿತದ
ಉಪಬಂಧಗಳೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-3-75ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
8. 1975ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತುರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಮತ್ತು ಹತ್ತನೇ ಅನುಸೂಚಿಯೆಯ
ನಾಲ್ಕನೇ ವ್ಯಾಧಾದ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು (26-4-75ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
9. 1987 ಗೌರವ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವಾ ಪ್ರಾರಂಭ ಅಧಿನಿಯಮದ (1987ರ 18) 63ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “520 ಸದಸ್ಯರು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ
ಬದಲಾಗಿ (30-5-1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
10. 1973ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಇಷ್ಟೇದು ಸದಸ್ಯರು”
ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) For the purposes of sub-clause (a) of clause (1) -

- (a) there shall be allotted to each State a number of seats in the House of the People in such manner that the ratio between that number and the population of the State is, so far as practicable, the same for all States; and
- (b) each State shall be divided into territorial constituencies in such manner that the ratio between the population of each constituency and the number of seats allotted to it is, so far as practicable, the same throughout the State :

¹[Provided that the provisions of sub-clause (a) of this clause shall not be applicable for the purpose of allotment of seats in the House of the People to any State so long as the population of that State does not exceed six millions.]

(3) In this article, the expression 'population' means the population as ascertained at the last preceding census of which the relevant figures have been published :

²[Provided that the reference in this clause to the last preceding census of which the relevant figures have been published shall, until the relevant figures for the first census taken after the year 2000 have been published [be construed as a reference to the 1971 census]] [be continued]

82. Readjustment after each census:- Upon the completion of each census, the allocation of seats in the House of the People to the States and the division of each State into territorial constituencies shall be readjusted by such authority and in such manner as Parliament may by law determine :

Provided that such readjustment shall not affect representation in the House of the People until the dissolution of the then existing House :

³[Provided further that such readjustment shall take effect from such date as the President may, by order, specify and until such readjustment takes effect, any election to the House may be held on the basis of the territorial constituencies existing before such readjustment :]

Provided also that until the relevant figures for the first census taken after the year 2000 have been published, it shall not be necessary to readjust the allocation of seats in the House of the People to the States and the division of each State into territorial constituencies under this article.]

83. Duration of Houses of Parliament:- (1) The Council of States shall not be subject to dissolution, but as nearly as possible one-third of the members thereof shall retire as soon as may be on the expiration of every second year in accordance with the provisions made in that behalf by Parliament by law.

1. Ins. by the Constitution (Thirty-first Amendment) Act, 1973, s.2.
2. Ins. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s.15 (w.e.f. 3-1-1977).
3. Ins. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s.16 (w.e.f. 3-1-1977).

• Sub by the Constitution (44th amendment) Act 2002
Sc 3

(2) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ -

- (ಎ) ಲೋಕಸರ್ಬೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಇರಬೇಕಾದ ಸಾಫ್ತೀಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ - ಇವೆರಡರ ನಡುವಣ ಅನುಪಾತವು, ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೂ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಹಂಚಿಲಾದ ಸಾಫ್ತೀಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ - ಇವೆರಡರ ನಡುವಣ ಅನುಪಾತವು, ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸತಕ್ಕುದು:

¹[ಪರಂತು, ಲೋಕಸರ್ಬೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಫ್ತೀಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು, ಅರವತ್ತು ಲಕ್ಷ ಮಿಳಿಯನ್ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ್ದ ಅನುಭೂತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಉಪಖಂಡಗಳು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ]

(3) ಈ ಅನುಭೂತಿದರಲ್ಲಿ “ಜನಸಂಖ್ಯೆ” ಎಂದರೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ವಿಚಿತ್ವದಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂತಿಮಂತೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ:

²[ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಅಂತಿಮಂತೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ~~2000~~ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ಮೊದಲನೇ ಸಲ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂತಿಮಂತೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರೆಗೆ, ~~1971ರ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅಧ್ಯೇಯತಕ್ಕುದು.~~]

82. ಪ್ರತಿಸಲದ ಜೀನಗಣತಿಯ ತರುವಾಯ ಮರುಹೊಂಡಣಿಕೆ: - ಪ್ರತಿಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥಿಕೆಯ ಮೇಲೆ, ಲೋಕಸರ್ಬೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಫ್ತೀಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿಲು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಮಾಡಿದಂತಹ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಸಂಸತ್ತು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಮಾಡಿದಂತಹ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮರುಹೊಂಡಣಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಮರುಹೊಂಡಣಿಕೆಯು ಆಗ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಲೋಕಸರ್ಬೆಯು ವಿಸರ್ವನೇಯಾಗುವವರೆಗೆ ಆ ಸರ್ಬೆಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವನ್ನಿಂಟುಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

³[ಮತ್ತು ಪರಂತು, ಅಂಥ ಮರುಹೊಂಡಣಿಕೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂತಿಮಂತೆದಿಂದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಮರುಹೊಂಡಣಿಕೆಯು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವವರೆಗೆ, ಆ ಸರ್ಬೆಯ ಚುನಾವಣಕೆಯನ್ನು ಅಂಥ ಮರುಹೊಂಡಣಿಕೆಯೆಂದು ಮೊದಲು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆಸಬಹುದು: ~~2000~~]

ಅಲ್ಲದೆ ಪರಂತು, ~~2000~~ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ಮೊದಲ ಸಲ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂತಿಮಂತೆಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರೆಗೆ, ~~ತ್ವಾದೇಶಿದೆ ಮೇರೆಗೆ ಲೋಕಸರ್ಬೆಯಲ್ಲಿನ ಸಾಫ್ತೀಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿಕೆಯೆಂದು ಮರುಹೊಂಡಣಿಕೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸುವುದು~~ ಅವಶ್ಯಕಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ]

83. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳ ಅವಧಿ :- (1) ರಾಜ್ಯಸರ್ಬೆಯು ವಿಸರ್ವನೇಗೆ ಒಳಪಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆದರ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಪ್ಪು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದವ್ಯು ಸದಸ್ಯರು, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಖಂಡಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ, ಪ್ರತಿ ಎರಡನೇ ವರ್ಷ ಮುಕ್ತಾಯಾದ ಮೇಲೆ ಆದವ್ಯು ಬೇಗನೆ ನಿವೃತ್ತರಾಗತಕ್ಕುದು.

1. 1973ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವಕ್ಕೂಂದನೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೀರಡನೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 1ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ (ಸಲವತ್ತೀರಡನೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 1ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) The House of the People, unless sooner dissolved, shall continue for ¹[five years] from the date appointed for its first meeting and no longer and the expiration of the said period of ¹[five years] shall operate as a dissolution of the House :

Provided that the said period may, while a Proclamation of Emergency is in operation, be extended by Parliament by law for a period not exceeding one year at a time and not extending in any case beyond a period of six months after the Proclamation has ceased to operate.

84. Qualification for membership of Parliament:- A Person shall not be qualified to be chosen to fill a seat in Parliament unless he,-

- ²[(a) is a citizen of India, and makes and subscribes before some persons authorised in that behalf by the Election Commission an oath or affirmation according to the form set out for the purpose in the Third Schedule;]
- (b) is in the case of a seat in the Council of States, not less than thirty years of age and, in the case of a seat in the House of the People, not less than twenty-five years of age; and
- (c) possesses such other qualifications as may be prescribed in that behalf by or under any law made by Parliament.

³[85. Sessions of Parliament, prorogation and dissolution:- (1) The President shall from time to time summon each House of Parliament to meet at such time and place as he thinks fit, but six months shall not intervene between its last sitting in one session and the date appointed for its first sitting in the next session.

(2) The President may from time to time,-

- (a) prorogue the Houses or either House;
- (b) dissolve the House of the People.]

86. Right of President to address and sent messages to Houses:- (1) The President may address either House of Parliament or both Houses assembled together, and for that purpose require the attendance of members.

(2) The President may send messages to either House of Parliament, whether with respect to a Bill then pending in Parliament or otherwise, and a House to which any message is so sent shall with all convenient despatch consider any matter required by the message to be taken into consideration.

1. Subs. by Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.13, for "Six Years" (w.e.f. 20-6-1979). The words "six years" were subs. for the original words "five years" by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.17 (w.e.f. 3-1-1977).
2. Subs. by the Constitution (Sixteenth Amendment) Act, 1963, s.3 for clause (a).
3. Subs. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.6 for art. 85.

(2) ಲೋಕಸಭೆಯು ಅದರ ಮೊದಲನೇಯ ಸಭೆಗೆ ಗೊತ್ತಮಾಡಿರುವ ದಿನಾಂಕದಿಂದ [ಪದು ವರ್ಷಗಳು] ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ವಿಸರ್ವಿತವಾದ ಹೊರತು, ಅದು ಏದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯೆತಕ್ಕುದು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಕಾಲ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸದರಿ [ಪದು ವರ್ಷಗಳು] ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವು ಆ ಸದನವು ವಿಸರ್ವಿನೆಯಾದಂತೆ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ವಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಿಂತು, ತುರ್ತಿಪರಿಶ್ಲೇಷಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಸೆಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಏರದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಸದರಿ ಅವಧಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ತರುವಾಯ ಯಾವುದೇ ಸಂಭರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮಾರದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

84. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆ:- ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, -

²[(ಎ) ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಹೊರತು ಮತ್ತು ಚೀನಾವಣ್ಣ ಆಯೋಗವು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಿರುವ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿತಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಷ್ಟಿಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ಹೊರತು ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ರುಚಿ ಹಾಕಿರುವ ಹೊರತು;]

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸ್ವಾಂದ ಸಂಭರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮೂರತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಗಂತೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಿನವನಾಗಿರುವ ಹೊರತು ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯ ಸ್ವಾಂದ ಸಂಭರ್ಥದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆಡು ವರ್ಷಗಳಿಗಂತೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಿನವನಾಗಿರುವ ಹೊರತು; ಮತ್ತು

(ಒ) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಹೊರತು

- ಸಂಸತ್ತಿನ ಸ್ವಾಂದವನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಯ್ದು ಹೊಂದಲು ಅವನು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

³85. ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿವೇಶನಗಳು, ಅಧಿವೇಶನದ ಮುಕ್ತಾಯ ಮತ್ತು ವಿಸರ್ವಿನೆ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸೂಕ್ತವೇದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕಂಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರುವಂತೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನವನ್ನು ಅವನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ ಒಂದು ಅಧಿವೇಶನದ ಕೊನೆಯ ಉಪವೇಶನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಅಧಿವೇಶನದ ಮೊದಲನೇಯ ಉಪವೇಶನಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಮಾಡಿರುವ ದಿನಾಂಕ - ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅಂತರವಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ, -

(ಎ) ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನದ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಲೋಕಸಭೆಯನ್ನು ವಿಸರ್ವಿಸಬಹುದು.]

86. ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಸದನಗಳಿಗೆ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಿರುವ ಹಕ್ಕು:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನವನ್ನು ಅಥವಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಭೆ ಸೇರಿರುವ ಉಭಯ ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸದಸ್ಯರ ಹಾಜರಾತಿಯನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಗ ಇತ್ಯಧ್ರವಾಗದೆ ಉಳಿದಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೀಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸದನಕ್ಕಾದರೂ ಸಂದೇಶಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ಸದನಕ್ಕೆ ಆ ಯಾವುದೇ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಹಾಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಸದನವು ಸಂದೇಶದ ಮೂಲಕ ಪರಿಷಾಲೋಚನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಿಂದು ಆಗತ್ಯಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಅನುಕೂಲವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಪರಿಷಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕುದು.

1. 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೂಳ್ಳಿಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 13ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಆರು ವರ್ಷಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತಿರುವುದು) ಪ್ರತ್ಯುಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತರಿಂದೆಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 17ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಓದು ವರ್ಷಗಳು” ಎಂಬ ಮೂಲ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತಿರುವುದು) “ಆರು ವರ್ಷಗಳು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯುಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.
2. 1963ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೇಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (ಎ) ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1951ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೇಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ 85ನೇ ಅನುಷ್ಠಾದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

87. Special address by the President:- (1) At the commencement of ¹[the first session after each general election to the House of the People and at the commencement of the first session of each year] the President shall address both Houses of Parliament assembled together and inform Parliament of the causes of its summons.

(2) Provision shall be made by the rules regulating the procedure of either House for the allotment of time for discussion of the matters referred to in such address ²[* * *]

88. Rights of Ministers and Attorney-General as respects Houses:- Every Minister and the Attorney-General of India shall have the right to speak in, and otherwise to take part in the proceedings of, either House, any joint sitting of the Houses, and any Committee of Parliament of which he may be named a member, but shall not by virtue of this article be entitled to vote.

Officers of Parliament

89. The Chairman and Deputy Chairman of the Council of States:- (1) The Vice-President of India shall be ex-officio Chairman of the Council of States.

(2) The Council of States shall, as soon as may be, choose a member of the Council to be Deputy Chairman thereof, and, so often as the office of Deputy Chairman becomes vacant, the Council shall choose another member to be Deputy Chairman thereof.

90. Vacation and resignation of, and removal from, the office of Deputy Chairman:- A member holding office as Deputy Chairman of the Council of States,-

- (a) shall vacate his office if he ceases to be a member of the Council ;
- (b) may at any time, by writing under his hand addressed to the Chairman, resign his office; and
- (c) may be removed from his office by a resolution of the Council passed by a majority of all the then members of the Council:

Provided that no resolution for the purpose of clause (c) shall be moved unless at least fourteen days' notice has been given of the intention to move the resolution.

91. Power of the Deputy Chairman or other person to perform the duties of the office of, or to act as, Chairman:- (1) While the office of Chairman is vacant, or during any period when the Vice-President is acting as, or discharging the functions of, President, the duties of the office shall be performed by the Deputy Chairman; or, if the office of Deputy Chairman is also vacant, by such member of the Council of States as the President may appoint for the purpose.

(2) During the absence of the Chairman from any sitting of the Council of States the Deputy Chairman, or, if he is also absent, such person as may be determined by the rules of procedure of the Council, or, if no such person is present, such other person as may be determined by the Council, shall act as Chairman.

1. Subs. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.7, for "every session".

2. The words "and for the precedence of such discussion over other business of the House" omitted by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.7.

87. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷ ಭಾಷಣ:- (1) [ಲೋಕಸಭೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಬೀಳಿವಾರ್ತೆ ತರುವಾಯಿದೆ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿವೇಳನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿವರ್ವಂತ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿವೇಳನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ] ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಭೆ ಸೇರುವ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಚೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಕರೆದಿರುವ ಕಾರಣವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಂಥ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಚೆರ್ಚಿಗಾಗಿ ಕಾಲವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ [***] ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವಂತಹ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

88. ಸದನಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮರ್ತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅಟಾನಿ ಜನರಲ್ ಹಕ್ಕುಗಳು:- ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಅಟಾನಿ ಜನರಲ್‌ನು ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಪ್ರೇರಣೆ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಯಾವುದೇ ಜಂಕಿಸಬೆಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಹೇಸರಿಸಬಹುದಾದ ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅವಗಳ ವ್ಯವಹರಣಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು. ಆದರೆ ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಮತದಾನ ಮಾಡಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು

89. ರಾಜ್ಯ ಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಚಿವಾಪತಿ:- (1) ಭಾರತದ ಉಪಸರ್ವಪತಿಯು ತನ್ನ ಪದನಿಮಿತ್ತ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಚಾಪತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಆಡಳಿತ ಬೇಗನೆ ಆ ಸದನದ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಅದರ ಉಪಸಚಿವಾಪತಿಯಾಗಿ ಆಯ್ದು ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಉಪಸಚಿವಾಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿ ಆದಾಗೆಲ್ಲಾ ರಾಜ್ಯ ಸಭೆಯ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಅದರ ಉಪಸಚಿವಾಪತಿಯಾಗಿ ಆಯ್ದುಮಾಡತಕ್ಕುದು.

90. ಉಪಸಚಿವಾಪತಿಯು ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಪದದಿಂದ ಅವನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು:- ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಉಪಸಚಿವಾಪತಿಯಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಸದಸ್ಯನು, -

(ಎ) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಸಚಾಪತಿಗೆ ಬರೆದು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಸಿ) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, (ಇ) ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಆಶಯದ ನೋಟಿಸನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಪಡ್ಡ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

91. ಸಚಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಸಚಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಉಪಸಚಿವಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರಃ- (1) ಸಚಾಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಉಪಸರ್ವಪತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಸಚಿವಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಉಪಸಚಿವಾಪತಿಯ ಪದವೂ ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಸಚಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಚಾಪತಿಯು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ ಉಪಸಚಿವಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಆವನೂ ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಹಾಜರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಚಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.

1. 1951ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧಿವೇಳನದ ಪ್ರಾರಂಭಘಟನ್ನು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1951ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಮತ್ತು ಸದನದ ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಆಚರ್ಚಿಗೆ ಅಗ್ರ ಪ್ರಾಶ್ನೆ ಕೊಡುವ ಬಗ್ಗೆ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

92. The Chairman or the Deputy Chairman not to preside while a resolution for his removal from office is under consideration:- (1) At any sitting of the Council of States, while any resolution for the removal of the Vice-President from his office is under consideration, the Chairman, or while any resolution for the removal of the Deputy Chairman from his office is under consideration, the Deputy Chairman, shall not, though he is present, preside, and the provisions of clause (2) of article 91 shall apply in relation to every such sitting as they apply in relation to a sitting from which the Chairman, or, as the case may be, the Deputy Chairman, is absent.

(2) The Chairman shall have the right to speak in, and otherwise to take part in the proceedings of, the Council of States while any resolution for the removal of the Vice-President from his office is under consideration in the Council, but, notwithstanding anything in article 100, shall not be entitled to vote at all on such resolution or on any other matter during such proceedings.

93. The Speaker and Deputy Speaker of the House of the People:- The House of the People shall, as soon as may be, chose two members of the House to be respectively Speaker and Deputy Speaker thereof and, so often as the office of Speaker or Deputy Speaker becomes vacant, the House shall choose another member to be Speaker or Deputy Speaker, as the case may be.

94. Vacation and resignation of, and removal from, the offices of Speaker and Deputy Speaker:- A member holding office as Speaker or Deputy Speaker of the House of the People -

- (a) shall vacate his office if he ceases to be a member of the House of the People ;
- (b) may at any time, by writing under his hand addressed, if such member is the Speaker, to the Deputy Speaker, and if such member is the Deputy Speaker, to the Speaker, resign his office; and
- (c) may be removed from his office by a resolution of the House of the People passed by a majority of all the then members of the House:

Provided that no resolution for the purpose of clause (c) shall be moved unless at least fourteen days' notice has been given of the intention to move the resolution:

Provided further that, whenever the House of the People is dissolved, the Speaker shall not vacate his office until immediately before the first meeting of the House of the People after the dissolution.

95. Power of the Deputy Speaker or other person to perform the duties of the office, of, or to act as, Speaker:- (1) while the office of Speaker is vacant, the duties of the office shall be performed by the Deputy Speaker, or, if the office of Deputy Speaker is also vacant, by such member of the House of the People as the President may appoint for the purpose.

(2) During the absence of the Speaker from any sitting of the House of the People the Deputy Speaker or, if he is also absent, such person as may be determined by the rules of procedure of the House, or, if no such person is present, such other person as may be determined by the House, shall act as Speaker.

96. The Speaker or the Deputy Speaker not to preside while a resolution for his removal from office is under consideration:- (1) At any sitting of the House of the People, while any resolution for the removal of the speaker from his office is under consideration, the Speaker, or while any resolution for the removal of the Deputy Speaker from his office is under consideration, the Deputy Speaker, shall not, though he is present, preside, and the provisions of clause (2) of article 95 shall apply in relation to every such sitting as they apply in relation to a sitting from which the Speaker, or, as the case may be, the Deputy Speaker, is absent.

92. ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ:- (1) ರಾಜ್ಯಸಚಿಯ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸಭಾಪತಿಯ ಹಾಜರಿದ್ದೂ ಅವನು, ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಹಾಜರಿದ್ದೂ ಅವನು, ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 91ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ರಿಯ (2)ನೇಯ ವಿಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವ ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆಯೇ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ರಾಜ್ಯಸಚಿಯಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸಭಾಪತಿಯ ರಾಜ್ಯಸಚಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ಮತ್ತು ಆದರ ವ್ಯವಹರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಾ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ 100ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ರಿಯದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇಡ್ಯಾಗ್ನಾ, ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯವಹರಣಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಮತ ಕೊಡಲು ಅವನು ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

93. ಲೋಕಸಚಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ:- ಲೋಕಸಚಿಯ ತನ್ನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಆ ಸದಸ್ಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಬೇಗನೇ ಆಯ್ದು ಮಾಡತಕ್ಕಾದು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದವು ಖಾಲಿ ಆದಾಗಲೇಲ್ಲ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಮತ್ತೊಂಬ್ಬಿ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಸದನವು ಆಯ್ದು ಮಾಡತಕ್ಕಾದು.

94. ಲೋಕಸಚಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಪದಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು, ಅವಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಪದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು:- ಲೋಕಸಚಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಪದದಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಸದಸ್ಯನು -

- (ಎ) ಲೋಕಸಚಿಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕಾದು;
- (ಬಿ) ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದರೆ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವನು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದರೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ತಾನು ಸಹಿಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಹೊಡಿಬಹುದು; ಮತ್ತು
- (ಒ) ಲೋಕಸಚಿಯ ಆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಲ್ಪಿತಬಹುದು :

ಪರಂತು, (ಸಿ) ವಿಂಡದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಆಯಾದ ನೋಟಿಸೆನ್ನು ಕೆನಿಷ್ಟೆಪಕ್ಕೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೊಂದಿಗೆ, ಲೋಕಸಚಿಯ ವಿಸರ್જನೆಯಾದಾಗಲೇಲ್ಲ, ಹಾಗೆ ವಿಸರ್జನೆಯಾದ ತರುವಾಯ ನಡೆಯುವ ಲೋಕಸಚಿಯ ಮೌದಲನಯ ಅಧಿವೇಶನದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದ ಸಮಯದವರೆಗೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

95. ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದಪ್ರ ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದಪ್ರ ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂತಹ ಲೋಕಸಚಿಯ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಲೋಕಸಚಿಯ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ | ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಅವನೂ ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ ಲೋಕಸಚಿಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಯ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಹಾಜರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸದನವು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.

96. ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು, ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ:- (1) ಲೋಕಸಚಿಯ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ ಅವನು, ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು 95ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ರಿಯ (2)ನೇಯ ವಿಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವ ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆಯೇ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅವು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) The Speaker shall have the right to speak in, and otherwise to take part in the proceedings of, the House of the People while any resolution for his removal from office is under consideration in the House and shall, notwithstanding anything in article 100, be entitled to vote only in the first instance on such resolution or on any other matter during such proceedings but not in the case of an equality of votes.

97. Salaries and allowances of the Chairman and Deputy Chairman and the Speaker and Deputy Speaker:- There shall be paid to the Chairman and the Deputy Chairman of the Council of States, and to the Speaker and the Deputy Speaker of the House of the People, such salaries and allowances as may be respectively fixed by Parliament by law and, until provision in that behalf is so made, such salaries and allowances as are specified in the Second Schedule.

98. Secretariat of Parliament:- (1) Each House of Parliament shall have a separate secretarial staff :

Provided that nothing in this clause shall be construed as preventing the creation of posts common to both Houses of Parliament.

(2) Parliament may by law regulate the recruitment, and the conditions of service of persons appointed, to the secretarial staff of either House of Parliament.

(3) Until provision is made by Parliament under clause (2), the President may, after consultation with the Speaker of the House of the People or the Chairman of the Council of States, as the case may be, make rules regulating the recruitment, and the conditions of service of persons appointed, to the secretarial staff of the House of the People or the Council of States, and any rules so made shall have effect subject to the provisions of any law made under the said clause.

Conduct of Business

99. Oath or Affirmation by members:- Every Member of either House of Parliament shall, before taking his seat, make and subscribe before the President, or some person appointed in that behalf by him, an oath or affirmation according to the form set out for the purpose in the Third Schedule.

100. Voting in Houses, power of Houses to act notwithstanding vacancies and quorum:-

(1) Save as otherwise provided in this Constitution, all questions at any sitting of either House or joint sitting of the Houses shall be determined by a majority of votes of the members present and voting, other than the Speaker or person acting as Chairman or Speaker.

The Chairman or Speaker, or person acting as such, shall not vote in the first instance, but shall have and exercise a casting vote in the case of an equality of votes.

(2) Either House of Parliament shall have power to act notwithstanding any vacancy in the membership thereof, and any proceedings in Parliament shall be valid notwithstanding that it is discovered subsequently that some person who was not entitled so to do sat or voted or otherwise took part in the proceedings.

(3) Until Parliament by law otherwise provides, the quorum to constitute a meeting of either House of Parliament shall be one-tenth of the total number of members of the House.

(2) ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಆವಾ ಪದದಿಂದ ತೇಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಲೋಕಸಚೀಯಲ್ಲಿ ಪರಿಯಾ ಲೋಕನೇಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಲೋಕಸಚೀಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು 100ನೇಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯದ ಮೇಲೆ ಅಧ್ಯವಾ ಅಂಥ ವ್ಯವಹರಣಗಳ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಥಮತಃ ಮಾತ್ರ ಮತ ಕೊಡುವ ಹಕ್ಕಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ ಮತಗಳು ಸಮನಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತಕೊಡಲು ಹಕ್ಕಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

97. ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಹಾಗೂ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭೂಗಳು:- ರಾಜ್ಯಸಚೀಯ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ಲೋಕಸಚೀಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸಬಹುದಾದ್ದರಿಂದ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭೂಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧನನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಎರಡನೇಯ ಅನುಸಂಚಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭೂಗಳನ್ನು ಆವರಿಗೆ ಸಂದರ್ಭಮಾಡತಕ್ಕುದು.

98. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸಚಿವಾಲಯ:- (1) ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಚಿವಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಇರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಈ ವಿಂಡೆಡಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಜಿಮುವದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನಿಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿ ಅಧ್ಯೇಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸಚಿವಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ನೌಕರಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸಬಹುದು.

(3) (2)ನೇಯ ವಿಂಡೆಡ ಮೇರಿಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಲೋಕಸಚೀಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನೊಡನೆ ಅಧ್ಯವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯಸಚೀಯ ಸಭಾಪತಿಯೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ, ಲೋಕಸಚೀಯ ಅಧ್ಯಾ ರಾಜ್ಯಸಚೀಯ ಸಚಿವಾಲಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ನೌಕರಿ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನೂ ವಿನಿಯಮಿಸುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳು ಸದರಿ ವಿಂಡೆಡ ಮೇರಿಗೆ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

99. ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಘರ್ಮಾಣವಚನ ಅಧ್ಯವಾ ದೃಷ್ಟಿಕರಣ:- ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು ತನ್ನ ಸಾಫ್ತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಮಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಮಕ್ಕೆ ಆ ಉದ್ದೀಶಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರನೇಯ ಅನುಸಂಚಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿರುವ ನಮೂನೆಗೆ ಅನುಸಾರ ಪ್ರಮಾಣವಚನವನ್ನು ಅಧ್ಯವಾ ದೃಷ್ಟಿಕರಣವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ರುಜು ಹಾಕತಕ್ಕುದು.

100. ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಮತದಾನ, ಖಾಲಿಸಾನ್ನಗಳು ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸದನಗಳ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಕೋರಿಂ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಸಿರುವದನ್ನು ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯವಾ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸಂಯುಕ್ತ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ, ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಧ್ಯವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಅಧ್ಯವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಹಾಜರಿರುವ ಹಾಗೂ ಮತ ನೀಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮುತ್ತದ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲ ಪ್ರತ್ಯೇಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸತಕ್ಕುದು.

ಸಭಾಪತಿಯ ಅಧ್ಯವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಧ್ಯವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಅಧ್ಯವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪ್ರಥಮತಃ ಮತ ಕೊಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮತಗಳು ಸಮನಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯಕ ಮತ ಕೊಡಲು ಅವನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಅವನು ಚೆಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸದಸ್ಯ ಸಾಫ್ತ್ವ ಖಾಲಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ್ನೂ, ಆ ಸದಸ್ಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯವಹರಣಗಳು ನಡೆಯಲ್ಪಡಿರುವಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರಲು, ಮತ ಕೊಡಲು ಅಧ್ಯವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಆ ವ್ಯವಹರಣಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದು ಆ ತರುವಾಯ ಕಂಡುಬಂದಾಗ್ನೂ, ಆ ವ್ಯವಹರಣಗಳು ಸಿಂಧುವಾಗತಕ್ಕುದು.

(3) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಸಿರುವವರಿಗೆ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸಚೀಯ ನಡೆಯಲು ಆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹತ್ತನೇಯ ಒಂದು ಭಾಗವು ಆ ಸದನದ ಸಚೀಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಕೋರಂ ಆಗತಕ್ಕುದು.

(4) If at any time during a meeting of a House there is no quorum, it shall be the duty of the Chairman or Speaker, or person acting as such, either to adjourn the House or to suspend the meeting until there is a quorum.

Disqualifications of Members

101. Vacation of Seats:- (1) No person shall be a member of both Houses of Parliament and provision shall be made by Parliament by law for the vacation by a person who is chosen a member of both Houses of his seat in one House or the other.

(2) No person shall be a member both of Parliament and of a House of the Legislature of a State,¹ * * * and if a person is chosen a member both of Parliament and of a House of the Legislature of² [a State], then, at the expiration of such period as may be specified in rules³ made by the President, that person's seat in Parliament shall become vacant, unless he has previously resigned his seat in the Legislature of the State.

(3) If a member of either House of Parliament,-

(a) becomes subject to any of the disqualifications mentioned in⁴ [clause (1) or clause (2) of article 102]; or

⁵[(b) resigns his seat by writing under his hand addressed to the Chairman or the Speaker, as the case may be, his resignation is accepted by the Chairman or the Speaker, as the case may be,]

his seat shall thereupon become vacant:

⁶ [Provided that in the case of any resignation referred to in sub-clause (b), if from information received or otherwise and after making such inquiry as he thinks fit, the Chairman or the Speaker, as the case may be, is satisfied that such resignation is not voluntary or genuine, he shall not accept such resignation.]

(4) If for a period of sixty days a member of either House of Parliament is without permission of the House absent from all meetings thereof, the House may declare his seat vacant:

Provided that in computing the said period of sixty days no account shall be taken of any period during which the House is prorogued or is adjourned for more than four consecutive days.

1. The words and letters "specified in part A or Part B of the First Schedule "omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and sch.
2. Subs. by s.29 and sch., ibid., for "such a State".
3. See the Prohibition of Simultaneous Membership Rules, 1950, published with the Ministry of Law Notification No. F.46/50-C, dated 26th January 1950, Gazette of India, Extraordinary, p.678.
4. Subs. by the Constitution (Fifty-second Amendment) Act, 1985, s.2 for the words, brackets and figures "clause (1) of article 102", (w.e.f. 1-3-1985).
5. Subs. by the Constitution (Thirty-third Amendment) Act, 1974, s.2. for sub-clause (b).
6. Ins. by s.2, ibid.

(4) ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸಭೆಯು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೋರಂ ಇಲ್ಲದಿಷ್ಟರೆ, ಹೋರಂ ಆಗುವವರೆಗೆ ಸದನವನ್ನು ಮುಂದೊಡುವುದು ಅಥವಾ ಸಭೆಯನ್ನು ಸ್ಥಿತಿಗೊಳಿಸುವುದು ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕೂದು.

ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ಹತೆಗಳು

101. ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು:- (1) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕೂದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಅಯ್ಯಿಯಾದರೆ, ಅವನು ಉಭಯ ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಸದನದಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸಾಫ್ಟ್‌ವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕೂದು.

(2) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು [***] ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಯಾವುದೇ ಸದನ, - ಇವೆಡರ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕೂದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು [ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ] ವಿಧಾನಮಂಡಳದ ಯಾವುದೇ ಸದನ - ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಅಯ್ಯಿಯಾದಲ್ಲಿ, ಆಗ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ರಚಿಸಿದ [ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ] ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಅವನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಳಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸಾಫ್ಟ್‌ಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿನ ಅವನ ಸಾಫ್ಟ್‌ವ ಖಾಲಿಯಾಗತಕ್ಕೂದು.

(3) ಸಂಸತ್ತನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು,-

(ಎ) [102ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದಿದ (1)ನೇಯ ಖಂಡ ಅಥವಾ 2ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ] ನಮೂದಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅನರ್ಹತೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದರೆ; ಅಥವಾ

¹[(ಬಿ) ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಸಭಾಪತಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭನುಸಾರ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಬರೆದು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಾಫ್ಟ್‌ಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಮತ್ತು ಅವನ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭನುಸಾರ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ]

- ಆ ತರುವಾಯ ಅವನ ಸಾಫ್ಟ್‌ವ ಖಾಲಿಯಾಗತಕ್ಕೂದು:

“[ಪರಂತು, (ಬಿ) ಉಪಬಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ರಾಜೀನಾಮೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭನುಸಾರ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ತನಗೆ ದೊರೆತಿರುವ ಮಾಹಿತಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಸೂಕ್ತವೆಂದು ತೋರುವಂಥ ವಿಚಾರಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಒಳಕ ಆ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಸ್ವಯಂಚ್ಯಾಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟಿರುವಂಥದ್ದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅದು ಸೈಜವಾದುದಲ್ಲ ಎಂದು ಮನಗಂಡರೆ, ಅವನು ಅಂಥ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.]

(4) ಸಂಸತ್ತನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಸದನದ ಅನುಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಅದರ ಎಲ್ಲ ಸಭೆಗಳಿಗೂ ಗೃಹಿಣಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೇಕ್ ಹಾಸುವಲ್ಲಿ ಆ ಸದನದ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಲಾದ ಅಥವಾ ನಿರಂತರ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಮುಂದೊಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೇಕ್ ಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

1. 195ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸುವುದು ತಿದ್ದುವಿದಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿತ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿತ” (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಾಗಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ” ಎಂಬ ಶಿಶ್ರೂಪಗಳನ್ನೂ, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿತ ಮೇರೆಗೆ “ಅಂಥ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. ಎಫ್.46:50-೩ ಕ್ರಮಾಂಕದ-1950ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಜನಪರಿ ತಿಂಗಳ 26ನೇಯ ದಿನಾಂಕದ ಕಾನೂನು, ಸಚಿವಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ, ಭಾರತದ ಏ ರಾಜ್ಯಪತ್ರದ 67ನೇಯ ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರುವ, 1950ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸದಸ್ಯತ್ವ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.
4. 1985ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಿವರಣೆಯ ತಿದ್ದುವಿದಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1974ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊರನೆಯ ತಿದ್ದುವಿದಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ ಉಪಬಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1974ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊರನೆಯ ತಿದ್ದುವಿದಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

102. Disqualifications for membership:- (1) A person shall be disqualified for being chosen as, and for being, a member of either House of Parliament -

- (a) if he holds any office of profit under the Government of India or the Government of any State, other than an office declared by Parliament by law not to disqualify its holder;
- (b) if he is of unsound mind and stands so declared by a competent court;
- (c) if he is an undischarged insolvent;
- (d) if he is not a citizen of India, or has voluntarily acquired the citizenship of a foreign State, or is under any acknowledgment of allegiance or adherence to a foreign State;
- (e) if he is so disqualified by or under any law made by Parliament.

¹ [*Explanation.*- For the purposes of this clause] a person shall not be deemed to hold an office of profit under the Government of India or the Government of any State by reason only that he is a Minister either for the Union or for such State.

² [(2) A person shall be disqualified for being a member of either House of Parliament if he is so disqualified under the Tenth Schedule.]

³ [**103. Decision on questions as to disqualifications of members:-** (1) If any question arises as to whether a member of either House of Parliament has become subject to any of the disqualifications mentioned in clause (1) of article 102, the question shall be referred for the decision of the President and his decision shall be final,

(2) Before giving any decision on any such question, the President shall obtain the opinion of the Election Commission and shall act according to such opinion.]

104. Penalty for sitting and voting before making oath or affirmation under article 99 or when not qualified or when disqualified:- If a person sits or votes as a member of either House of Parliament before he has complied with the requirements of article 99, or when he knows that he is not qualified or that he is disqualified for membership thereof, or that he is prohibited from so doing by the provisions of any law made by Parliament, he shall be liable in respect of each day on which he so sits or votes to a penalty of five hundred rupees to be recovered as a debt due to the Union.

Powers, Privileges and Immunities of Parliament and its Members

105. Powers, Privileges, etc., of the Houses of Parliament and of the members and committees thereof:- (1) Subject to the provisions of this Constitution and to the rules and standing orders regulating the procedure of Parliament, there shall be freedom of speech in Parliament.

1. Subs. by the Constitution (Fifty-Second Amendment) Act, 1985, s.3 for the brackets, figure and words "2(2) for the purpose of this article" (w.e.f. 1-3-1985).
2. Ins. by s.3, ibid (w.e.f. 1-3-1985).
3. Art. 103 has been successively substituted by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976 s. 20 (w.e.f. 3-1-1977) and the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.14 to read as above (w.e.f. 20-6-1979).

102. ಸದಸ್ಯಕ್ಕೆ ಅನಹರ್ತೆಗಳು:- (1) ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ, ಕೆಳಕಂಡ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಅಯ್ಯಿಯಾಗಲು ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನಹರ್ನಾಗಿರತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಯಾವ ಪದವನ್ನ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದವನು ಹಾಗೆ ಅನಹರ್ನಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಸಂಸ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಫೋಷಿಸಿದರ್ದೀರ್ಥ ಅಂಥ ಪದವನ್ನ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಯಾವುದೇ ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನ ಅವನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವಾಗ;

(ಬಿ) ಅಸ್ತಸಂಚಿತನಾಗಿರುವಾಗ ಮತ್ತು ಸಕ್ರಮ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಹಾಗೆಂದು ಫೋಷಿಸಿರುವಾಗ;

(ಬಿಂದಿ) ಅವಿಮುಕ್ತ ದಿವಾಳಿಯಾಗಿರುವಾಗ;

(ಬಿಂದಿಂದಿಚ್ಚಿ) ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದ ನಾಗರಿಕತ್ವಕ್ಕೆನ್ನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕಿಯಂದ ಆಚ್ಚಿಸಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಒಂದು ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಠೆ ಅಥವಾ ಅನುಸತ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವದನ್ನು ಒಷ್ಣಿಸಿಹಾಂಡಿರುವಾಗ;

(ಬಿಂದಿಂದಿಚ್ಚಿಂದಿಚ್ಚಿ) ಸಂಸ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆಂದು ಅನಹರ್ನೊಳಿಸಿರುವಾಗೆ, [ವಿವರಣೆ:- ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ] ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಇರುವ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅವನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಒಂದು ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

²[2) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹತ್ತನೇಯ ಅನುಸಂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಹಾಗೆ ಅನಹರ್ನೊಳಿಸಲಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ಸಂಸ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನಹರ್ನಾಗತಕ್ಕುದು.]

³[103. ಸದಸ್ಯರ ಅನಹರ್ತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ತೀವ್ರಾನಃ- (1) ಸಂಸ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು 102ನೇ ಅನುಷ್ಠೀದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅನಹರ್ತೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದಾನ್ಯಾಯೇ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉಧ್ಬಿಷಿದರೆ, ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ತೀವ್ರಾನ್ಯೇ ಒಳಪಟ್ಟಿಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ತೀವ್ರಾನ್ಯೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ತೀವ್ರಾನವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಚುನಾವಣೆ ಅಯೋಗದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕನುಸಾರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.]

104. 99ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಷ್ಟಿಕರಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿ ಅಥವಾ ಅಹರ್ತೆ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಅನಹರ್ತೆ ಉಂಟಾದಾಗ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಮತ್ತು ಮತ ಕೊಟ್ಟರೆ ದಂಡ:- ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಂಸ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ 99ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ವಾಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಅಹರ್ತೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದೂ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ತನ ಅನಹರ್ನಾಗಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿದೂ ಅಥವಾ ಸಂಸ್ತಿನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳು ತನ ಸದನದಲ್ಲಿ ಚುಳಿತುಹೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಟ್ಟುವುದನ್ನು ನಿಷ್ಣಿಧಿಸುವುದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದ್ದ್ಲೂ, ಅವನು ಸದನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರೆ ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಅವನು ಹಾಗೆ ಕುಳಿತ ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರತಿ ದಿನಕ್ಕೂ ಏನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ದಂಡವನ್ನು ಕೊಡಲು ಬದ್ವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ದಂಡವನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದ ಸಾಲದಂತೆ ವಸೂಲು ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

ಸಂಸ್ತಿನ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಗಳು

105. ಸಂಸ್ತಿನ ಸದನಗಳ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯಕ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ತಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಅದೇಶಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಂಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯಸ್ಥಾಪಂತ್ರವಿರತಕ್ಕುದು.

1. 1985ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇವತ್ತೆರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1985ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇವತ್ತೆರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 103ನೇ ಅನುಷ್ಠೀದವನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 20ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಹಾಗೂ 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 14ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮೇಲ್ಮುದಂತೆ ಓದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

(2) No Member of Parliament shall be liable to any proceedings in any court in respect of anything said or any vote given by him in Parliament or any committee thereof, and no person shall be so liable in respect of the publication by or under the authority of either House of Parliament of any report, paper, votes or proceedings.

(3) In other respects, the powers, privileges and immunities of each House of Parliament, and of the members and the committees of each House, shall be such as may from time to time be defined by Parliament by law, and, until so defined, [shall be those of that House and of its members and committees immediately before the coming into force of section 15 of the Constitution (forty-fourth Amendment) Act, 1978].

(4) The provisions of clauses (1), (2) and (3) shall apply in relation to persons who by virtue of this Constitution have the right to speak in, and otherwise to take part in the proceedings of, a House of Parliament or any committee thereof as they apply in relation to members of Parliament.

106. Salaries and allowances of members:- Members of either House of Parliament shall be entitled to receive such salaries and allowances as may from time to time be determined by Parliament by law and, until provision in that respect is so made, allowances at such rates and upon such conditions as were immediately before the commencement of this Constitution applicable in the case of members of the Constituent Assembly of the Dominion of India.

Legislative Procedure

107. Provisions as to introduction and passing of Bills:- (1) Subject to the provisions of articles 109 and 117 with respect to Money Bills and other Financial Bills, a Bill may originate in either House of Parliament.

(2) Subject to the provisions of articles 108 and 109, a Bill shall not be deemed to have been passed by the Houses of Parliament unless it has been agreed to by both Houses, either without amendment or with such amendments only as are agreed to by both Houses.

(3) A Bill pending in Parliament shall not lapse by reason of the prorogation of the Houses.

(4) A Bill pending in the Council of States which has not been passed by the House of the People shall not lapse on a dissolution of the House of the People.

(5) A Bill which is pending in the House of the People, or which having been passed by the House of the People is pending in the Council of States, shall, subject to the provisions of article 108, lapse on a dissolution of the House of the People.

108. Joint sitting of both Houses in certain cases:- (1) If after a Bill has been passed by one House and transmitted to the other House,-

- (a) the Bill is rejected by the other House; or
- (b) the Houses have finally disagreed as to the amendments to be made in the Bill; or
- (c) more than six months elapse from the date of the reception of the Bill by the other House without the Bill being passed by it.

---

1. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.15. for certain words (w.e.f. 20-6-1979).

(2) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆದರ ಯಾವುದೇ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ತಾನು ಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಮತ್ತೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಯಾವೇ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕೂದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಆದರ ಮೇರಿಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಯಾವುದೇ ವರದಿ, ಪತ್ರ, ಮತಗಳು ಅಥವಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳು - ಇವೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾಗೆ ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

(3) ಇತರ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಗಳು - ಇವೆಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಿಭಾಷಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಪರಿಭಾಷಿಸುವವರೆಗೆ¹ [ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978ರ 15ನೇ ಪ್ರಕರಣವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವದಕ್ಕೆ ನಿರ್ಣಯಾವಾದದಲ್ಲಿ ಆ ಸದನಕ್ಕೆ, ಆದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಇದ್ದಂತಹ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಗಳು ಇರತಕ್ಕೂದು.]

(4) (1), (2) ಮತ್ತು (3)ನೇಯ ಖಂಡಗಳ ಉಪಭಂಧಗಳು, ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಯವಾಗುವಂತೆಯೇ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆದರ ಯಾವುದೇ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ಮತ್ತು ಆದರ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹೆಚ್ಚು ಹೊಂದಿರುವವರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಯವಾಗತಕ್ಕೂದು.

106. ಸದಸ್ಯರ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭೂತ್ಯಗಳು:- ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸಿರುವುದುದಿಂದ ವೇತನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭೂತ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕಿರತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಭಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿರ್ಣಯಾವಾದದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ದೊರ್ಮಿನಿಯನ್ನಿಂದ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಯಾಸುತ್ತಿದ್ದಂಥ ದರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಘರತ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಭೂತ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಆವರಿಗೆ ಹಕ್ಕಿರತಕ್ಕೂದು.

ವಿಧಾಯೀ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

107. ವಿಧೇಯಕಗಳ ಮಂಡಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಗೀಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಭಂಧಗಳು:- (1) ಧನವಿಧೇಯಕಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಹಣಕಾಸು ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 109ನೇಯ ಮತ್ತು 117ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೇದಗಳ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರೂಪಿಸಬಹುದು.

(2) 108ನೇಯ ಮತ್ತು 109ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೇದಗಳ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೊಳಿಸಬೇಕು, ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿಯಲ್ಲದೆ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳೂ ಒಟ್ಟಿರುವಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ ಒಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಹೊರತು ಆದನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

(3) ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇತ್ಯಧರ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವು, ಸದನಗಳ ಅಧಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯೀಗೊಳಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಂತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

(4) ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದ, ಆದರೆ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ಯಧರ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧೇಯಕವು ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಸಜನೆಯಿಂದಾಗಿ ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಂತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

(5) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ಯಧರ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ಯಧರ್ಮದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧೇಯಕವು ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಸಜನೆಯಿಂದಾಗಿ 108ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೇದದ ಉಪಭಂಧಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಂತಕ್ಕೂದು.

108. ಕೆಲವು ಸಂಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಜಂಟ ಉಪವೇಶನ:- (1) ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಒಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಸದನಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ತರುವಾಯ,-

- (ಎ) ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಮತ್ತೊಂದು ಸದನವು ತಿರಸ್ತಿಸಿದರೆ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಆ ವಿಧೇಯಕದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸದನಗಳು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ
- (ಸಿ) ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಯಾವ ಸದನಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಸದನಕ್ಕೆ ಅದು ತಲುಪಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಅಂಗೀಕಾರವಾಗದೇ ಆರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲವು ಕಳೆದಿದ್ದರೆ;

1. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 15ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಶಿಂಗಣಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (20-6-79ರಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

the President may, unless the Bill has elapsed by reason of a dissolution of the House of the People, notify to the Houses by message if they are sitting or by public notification if they are not sitting, his intention to summon them to meet in a joint sitting for the purpose of deliberating and voting on the Bill:

Provided that nothing in this clause shall apply to a Money Bill.

(2) In reckoning any such period of six months as is referred to in clause (1) no account shall be taken of any period during which the House referred to in sub-clause (c) of that clause is prorogued or adjourned for more than four consecutive days.

(3) Where the President has under clause (1) notified his intention of summoning the Houses to meet in a joint sitting, neither House shall proceed further with the Bill, but the President may at any time after the date of his notification summon the Houses to meet in a joint sitting for the purpose specified in the notification and, if he does so, the Houses shall meet accordingly.

(4) If at the joint sitting of the two Houses the Bill, with such amendments, if any, as are agreed to in joint sitting, is passed by a majority of the total number of members of both Houses present and voting, it shall be deemed for the purposes of this Constitution to have been passed by both Houses:

Provided that at a joint sitting -

- (a) if the Bill, having been passed by one House, has not been passed by the other House with amendments and returned to the House in which it originated, no amendment shall be proposed to the Bill other than such amendments (if any) as are made necessary by the delay in the passage of the Bill;
- (b) if the Bill has been so passed and returned, only such amendments as aforesaid shall be proposed to the Bill and such other amendments as are relevant to the matters with respect to which the Houses have not agreed;

and the decision of the person presiding as to the amendments which are admissible under this clause shall be final.

(5) A joint sitting may be held under this article and a Bill passed there at, notwithstanding that a dissolution of the House of the People has intervened since the President notified his intention to summon the Houses to meet therein.

109. Special procedure in respect of Money Bills:- (1) A Money Bill shall not be introduced in the Council of States.

(2) After a Money Bill has been passed by the House of the People it shall be transmitted to the Council of States for its recommendations and the Council of States shall within a period of fourteen days' from the date of its receipt of the Bill return the Bill to the House of the People with its recommendations and the House of the People may thereupon either accept or reject all or any of the recommendations of the Council of States.

(3) If the House of the People accepts any of the recommendations of the Council of States, the Money Bill shall be deemed to have been passed by both Houses with the amendments recommended by the Council of States and accepted by the House of the People.

(4) If the House of the People does not accept any of the recommendations of the Council of States, the Money Bill shall be deemed to have been passed by both Houses in the form in which it was passed by the House of the People without any of the amendments recommended by the Council of States.

- ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಸರ್ವಣನೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಅಂತ್ಯಗೊಂಡಿರುವ ಹೋರತು, ಸದನಗಳ ಉಪವೇಶನವು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಸಂದೇಶದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಗಳು ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ, ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಡಿರ್ಫಿಸ್‌ಸುವ ಮತ್ತು ಅದರ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೆ ಹೊಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಭಯ ಸದನಗಳೂ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಬ್ಧಿ ಸೇರಬೇಕೆಂಬ ತನ್ನ ಆಶಯವನ್ನು ಅಧಿಸೂಚಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಧನವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿಕ್ಕುದಲ್ಲ,

(2) (1)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಆರು ತಿಂಗಳ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೇಕ್ಕೆ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ, ಆದೇ ಖಂಡದ (೫) ಉಪವಿಂದಿದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಸದನದ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಲಾದ ಅಥವಾ ನಿರಂತರ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿಕಾಲ ಮುಂದೂಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೇಕ್ಕೆಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಹೊಳ್ಳಿಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸದನಗಳನ್ನು ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಬ್ಧಿ ಸೇರಲು ಕರೆಯುವ ತನ್ನ ಆಶಯವನ್ನು ಅಧಿಸೂಚಿಸಿದ್ದರೆ, ಯಾವುದೇ ಸದನವು ಆ ವಿಧೇಯಕದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತನ್ನ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ದಿನಾಂಕದ ತರುವಾಯ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸದನಗಳು ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಬ್ಧಿ ಸೇರುವಂತೆ ಕರೆಯಬಹುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದಲ್ಲಿ, ತದನುಸಾರ ಆ ಸದನಗಳು ಸಬ್ಧಿ ಸೇರತಕ್ಕುದು:

(4) ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಕ್ಕೊಳ್ಳಲಾದಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಆ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಸಹಿತ ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಪ್ರೇಕ್ಷಣಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಚಲಾಯಿಸುವ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಅಂಗೀಕರಿಸಿವೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ -

- (ಎ) ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಒಂದು ಸದನದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೊಡನೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸದನದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರಾಧಿಕರಿಸಿ ಮಂಡಿಸಲಾಗಿತ್ತೋ ಆ ಸದನಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರೆ, ಆ ವಿಧೇಯಕದ ಅಂಗೀಕಾರದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾದ ವಿಳಂಬಿದಂಥ ಅಗ್ತ್ಯವಾದಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು (ಯಾವಾದರೂ ಇದ್ದರೆ) ಅಪ್ರಗಳನ್ನು ಹೋರತುಪಡಿಸಿ ಆ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಇತರ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;
- (ಬಿ) ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರೆ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಯಾವ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸದನಗಳು ಒಟ್ಟಿಕ್ಕೊಂಡಿಲ್ಲವೋ ಆ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸುಸಂಗತವಾಗಿರುವಂಥ ಇತರ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಸೂಚಿಸತಕ್ಕುದು;

ಮತ್ತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಅಂಗೀಕಾರಾರ್ಥ ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(5) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಬ್ಧಿ ಸೇರಬೇಕೆಂಬ ತನ್ನ ಆಶಯವನ್ನು ಅಧಿಸೂಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ವಣನೆಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನವು ನಡೆಯಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು.

109. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಶೀಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ:- (1) ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಶಿಫಾರಸು ಕೋರಿ ಅದನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಗೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಆ ವಿಧೇಯಕವು ತನಗೆ ತಲುಪಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ತನ್ನ ಶಿಫಾರಸುಗಳೊಡನೆ ಅದನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯು ಆ ತರುವಾಯ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಏಲ್ಲ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಅಧವಾ ಅಪ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಒಪ್ಪಬಹುದು ಅಧವಾ ತಿರಸ್ಯಾರಿಸಬಹುದು.

(3) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯು ಒಟ್ಟಿಕ್ಕೊಂಡರೆ, ಆ ಧನವಿಧೇಯಕವು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆಯೇ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(4) ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಯಾವ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನೂ ಲೋಕಸಭೆಯು ಒಪ್ಪಬಿಡ್ದರೆ, ಆ ಧನವಿಧೇಯಕವು, ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೂ ಇಲ್ಲದೆಯೇ, ಲೋಕಸಭೆಯು ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(5) If a Money Bill passed by the House of the People and transmitted to the Council of States for its recommendations is not returned to the House of the People within the said period of fourteen days', it shall be deemed to have been passed by both Houses at the expiration of the said period in the form in which it was passed by the House of the People.

110. Definition of 'Money Bills':- (1) For the purposes of this Chapter, a Bill shall be deemed to be a Money Bill if it contains only provisions dealing with all or any of the following matters, namely:-

- (a) the imposition, abolition, remission, alteration or regulation of any tax ;
- (b) the regulation of the borrowing of money or the giving of any guarantee by the Government of India, or the amendment of the law with respect to any financial obligations undertaken or to be undertaken by the Government of India ;
- (c) the custody of the Consolidated Fund or the Contingency Fund of India, the payment of moneys into or the withdrawal of moneys from any such fund ;
- (d) the appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of India ;
- (e) the declaring of any expenditure to be expenditure charged on the Consolidated Fund of India or the increasing of the amount of any such expenditure ;
- (f) the receipt of money on account of the Consolidated Fund of India or the public account of India or the custody or issue of such money or the audit of the accounts of the Union or of a State ; or
- (g) any matter incidental to any of the matters specified in sub-clauses (a) to (f).

(2) A Bill shall not be deemed to be a Money bill by reason only that it provides for the imposition of fines or other pecuniary penalties, or for the demand or payment of fees for licences or fees for services rendered, or by reason that it provides for the imposition, abolition, remission, alteration or regulation of any tax by any local authority or body for local purposes.

(3) If any question arises whether a Bill is a Money Bill or not, the decision of the Speaker of the House of the People there on shall be final.

(4) There shall be endorsed on every Money bill when it is transmitted to the Council of States under article 109, and when it is presented to the President for assent under article 111, the certificate of the Speaker of the House of the People signed by him that it is a Money Bill.

111. Assent to Bills:- When a Bill has been passed by the Houses of Parliament, it shall be presented to the President, and the President shall declare either that he assents to the Bill; or that he withholds assent there from:

Provided that the President may, as soon as possible after the presentation to him of a Bill for assent, return the Bill if it is not a Money Bill to the Houses with a message requesting that they will reconsider the Bill or any specified provisions thereof and, in particular, will consider the desirability of introducing any such amendments as he may recommend in his message, and when a Bill is so returned, the Houses shall reconsider the Bill accordingly; and if the Bill is passed again by the Houses with or without amendment and presented to the President for assent, the President shall not withhold assent therefrom.

(5) ಲೋಕಸಚೆಯಿಂದ ಅಂಗಿಕೈತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಸಚೆಗೆ ಆದರ ಶಿಫಾರಸುಗಳಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ ಲೋಕಸಚೆಗೆ ಹಿಂಡಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸದಿದ್ದರೆ, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ, ಆದು ಲೋಕಸಚೆಯಿಂದ ಅಂಗಿಕೈತವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಉಂಟಾಗಿ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗಿಕೈತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

110. “ಧನ ವಿಧೇಯಕಗಳು” ಎಂಬುದರ ಪರಿಭಾಷೆ:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ, ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಧನವಿಧೇಯಕವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

- (ಎ) ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದು ಮಾಡುವುದು, ಮಾರ್ಪಿ ಮಾಡುವುದು, ಬದಲಾಯಿಸುವುದು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವುದು;
- (ಬಿ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಹಣವನ್ನು ಸಾಲವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಖಾತ್ರಿ ಕೊಡುವುದನ್ನು ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಥವಾ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸಿನ ಹೊಳೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾನೂನನ್ನು ತಿದ್ದುವಡಿ ಮಾಡುವುದು;
- (ಬಿಂದಿ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಅಥವಾ ಸಾಧಿಲ್ಲಾರು ನಿಧಿಯ ಅಭಿರಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿಧಿಗೆ ಹಣಗಳನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು;
- (ಬಿಂದಿಂದಿ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣಗಳನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದು;
- (ಬಿಂದಿಂದಿಂದಿ) ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ ವೆಚ್ಚವೆಂದು ಘೋಷಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಮೌಳಗನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು;
- (ಬಿಂದಿಂದಿಂದಿಂದಿ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಲೆಕ್ಕೆಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರ ಲೆಕ್ಕೆಕ್ಕೆ ಹಣದ ಜಮೀ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಹಣವನ್ನು ಅಭಿರಕ್ಷೆಸುವುದು ಅಥವಾ ಕೊಡುವುದು ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಲೆಕ್ಕಗಳ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧನೆ ಮಾಡುವುದು; ಅಥವಾ
- (ಬಿಂದಿಂದಿಂದಿಂದಿ) (ಎ) ಯಿಂದ (ಬಿಂದಿಂದಿಂದಿ) ವರೆಗಿನ ಉಪಭಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ.

(2) ವಿಧೇಯಕವು, ಜುಲಾನ್‌ಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಅರ್ಥಕ ದಂಡಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಲೈಸೆನ್ಸ್‌ಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಲ್ಲಿಡ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಫೀಜನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಅಥವಾ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು - ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪನ್ತುದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಅಥವಾ ನಿಕಾಯವು ಸ್ಥಳೀಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದುವಡಿಸುವುದು, ಮಾರ್ಪಿ ಮಾಡುವುದು, ಬದಲಾವಣ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವುದು - ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪನ್ತುದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೆಂದು ಅದು ಧನವಿಧೇಯಕವಾಗಿರುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದ್ದಲ್ಲ.

(3) ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಧನವಿಧೇಯಕವೇ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಯಾವುದೇ ಪ್ರತ್ಯೇ ಉದ್ದ್ವಿಷಿದರೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಲೋಕಸಚೆಯೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು 109ನೇಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಸಚೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಾಗ ಮತ್ತು 111ನೇಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಸುವಾಗ, ಅದನ್ನು ಧನವಿಧೇಯಕವೆಂಬುದುಗಾಗಿ ಲೋಕಸಚೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿ, ತನ್ನ ಸಹಿ ಹಾಕತಕ್ಕುದು.

111. ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ:- ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳಿಂದ ಅಂಗಿಕೈತವಾದಾಗ ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆ ವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದಿರುವುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸತಕ್ಕುದು :

ಪರಿಂತು, ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಅವನು ಸಾಧ್ಯವಾದಪ್ಪೆ ಬೇಗನೆ, ಆದು ಧನವಿಧೇಯಕವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಥವಾ ಆದರ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರ್ಯಾಯಲೇಂಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ಸಂದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಿಫಾರಸುಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುವಡಿಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದರ ಯುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಪರ್ಯಾಯಲೇಂಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೊಳ್ಳಿರುವ ಸಂದೇಶದೊಡನೆ ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಸದನಗಳಿಗೆ ವಾಪಸು ಕಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಹಾಗೆ ವಾಪಸು ಕಳುಹಿಸಿದಾಗಿ ಸದನಗಳು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ತಡನುಸಾರವಾಗಿ ಪುನಃ ಪರ್ಯಾಯಲೇಂಜಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಸದನಗಳು ತಿದ್ದುವಡಿ ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುವಡಿ ಇಲ್ಲದೆ ಪುನಃ ಅಂಗಿಕರಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಸಿದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯತಕ್ಕುದ್ದಲ್ಲ.

Procedure in Financial Matters

112. Annual financial statement:- (1) The President shall in respect of every financial year cause to be laid before both the Houses of Parliament a statement of the estimated receipts and expenditure of the Government of India for that year, in this Part referred to as the "annual financial statement".

(2) The estimates of expenditure embodied in the annual financial statement shall show separately -

- (a) the sums required to meet expenditure described by this Constitution as expenditure charged upon the Consolidated Fund of India ; and
- (b) the sums required to meet other expenditure proposed to be made from the Consolidated Fund of India,

and shall distinguish expenditure on revenue account from other expenditure.

(3) The following expenditure shall be expenditure charged on the Consolidated Fund of India:-

- (a) the emoluments and allowances of the President and other expenditure relating to his office ;
- (b) the salaries and allowances of the Chairman and the Deputy Chairman of the Council of States and the Speaker and the Deputy Speaker of the House of the People ;
- (c) debt charges for which the Government of India is liable including interest, sinking fund charges and redemption charges, and other expenditure relating to the raising of loans and the service and redemption of debt ;
- (d) (i) the salaries, allowances and pensions payable to or in respect of judges of the Supreme Court ;
     (ii) the pensions payable to or in respect of Judges of the Federal Court ;
     (iii) the pensions payable to or in respect of judges of any High Court which exercises jurisdiction in relation to any area included in the territory of India or which at any time before the commencement of this Constitution exercised jurisdiction in relation to any area included in [a Governor's Province of the Dominion of India] ;
- (e) the salary, allowances and pension payable to or in respect of the Comptroller and Auditor-General of India ;
- (f) any sums required to satisfy any judgement, decree or award of any court or arbitral tribunal ;
- (g) any other expenditure declared by this Constitution or by Parliament by law to be so charged.

113. Procedure in Parliament with respect to estimates:- (1) So much of the estimates as relates to expenditure charged upon the Consolidated Fund of India shall not be submitted to the vote of Parliament, but nothing in this clause shall be construed as preventing the discussion in either House of Parliament of any of those estimates.

---

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch. for "a Province corresponding to a State specified in Part A of the First Schedule".

ಹಣಕಾಸು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಯು

112. වාසික හෙණකාසු ඩුවර ප්‍රති:- (1) රාජ්‍යප්‍රතියා, ප්‍රූති හෙණකාසු වෛද්‍යී සංඛංධියිංතේ බාරත ස්කෑරද අංදාඡු ජම්ගල මත්තු වේශ්ටුද ඩුවරස්සේයානු සංස්තින එහෙතු නොවැන් මුළු දැනුවත් මාදුල්පුදු; ඒ බාගධලු ප්‍ර ඩුවරස්සේයානු “වාසික හෙණකාසු ඩුවරප්‍රති” එංඩු එල්ලුව්විස්ලාගියි.

(2) ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಡಕವಾಗಿರುವ ವೇಚ್ಯದ ಅಂದಾಜುಗಳಲ್ಲಿ -

(v) ଭାରତେ ଦସଂଚିତ ନିଧିଯ ମେଲେ ହୋଇଥିଲାଦ ପେଣ୍ଡିଂଦୁ କୁ ସଂବିଧାନଦଲ୍ଲ ପରିଚିରିବ ପେଣ୍ଡିନ୍ଦୁ ଭରିଲୁ
ଅଗ୍ରତମାଗୁବ ମୋବଲଗୁଗେନ୍ଦ୍ର; ମତ୍ତୁ

(బ) భారతద సంచిత నిధియింద ఖచ్చ మాడబేకేందు ఉద్దేశిస్తున్న ఇతర వేళ్ళవన్న భరిసలు ఆగత్తమాద మొబిలిగుగలన్న

- ప్రత్యేకమాగి తోరిసతచ్చుదు ముత్తు రాజస్థ లేచ్చుకే విచ్చు బింబువ వేళ్ళవన్ను మత్తు ఇతర వేళ్ళవన్ను ప్రత్యేకమాగి తోరిసతచ్చుదు.

(3) ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಚನವು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾಗುವ ವಚನವಾಗಿರತಕ್ಕುದು:-

(v) రాష్ట్రపతియ ఉపాధికారు మత్తు భూత్వాగాలు కాగూ అవన పదశ్శేసంబంధపట్ల ఇతర వేచ్చ;

(బ) రాజుసుభేయ సభాపతియి మత్తు లుపుసెభుపతియి హగొ లోకసుభేయ అధ్యక్షన మత్తు లుపుచుట్టున వేతనగళు మత్తు భట్టగళు;

(కి) బడ్డి, మణతీరికి నిధియ భారగళు మత్తు మణ విమోచనే భారగళూ సేరిదంతే భారత సహారవు హోక్సీయాగిరువ మణభారగళు మత్తు సాలగళన్ను ఎత్తుపుడక్కె మత్తు మణసేవేగి మత్తు మణవిమోచనేగి సంబంధపై ఇతర వేషి;

(డಿ) (i) ಸ್ಪೇಕ್ಸ್‌ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗಿತ್ತು ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುತ್ತೆ ಸಂದಾಯವಾಗಿತ್ತು ವೇತನಗಳು, ಭತ್ತಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳು;

(ii) ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕೀರಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗತತ್ವ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗತತ್ವ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳು;

(iii) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ತ್ವರದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ [ಭಾರತದ ಹೊಮೀನಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ] ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಿಗೆ ಅಥವಾ ಆವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ನಿವೃತ್ತಿಪೇತನಗಳು;

(೭) ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕಿನಿಯಂತಹ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕಿರಿಶೋಧಕ್ಕನಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದರೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ವೇತನ, ಭತ್ತಾಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನ;

(ಎಫ್) ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಸ್ಥಾನಾರ್ಥಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಯಾವುದೇ ತೀವ್ರ, ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಅಧಿಕಾರ ಏತಿಂದ್ರ್ಯ ಇವುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಲು ಅಗತ್ಯವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಮೊಬಿಲಿಸ್‌ಗಳು;

(జ) హగి హోరిస్తక్కుడేందు ఈ సంవిధానద మూలక అధివా సంసత్తు కానొనిన మూలక ఫోషిసిద ఇతర యావుదే వేళ్ల.

113. ಅಂದಾಜುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ಸಂಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ:- ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂದಾಜುಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಕ್ವಾರಿ ಒಟ್ಟಿಸಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ, ಈ ವಿಂಡೆಡಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಅಂಥ ಅಂದಾಜುಗಳ ವೈಶಿಃ ಯಾವುವನ್ನಾಗಲಿ ಸಂಸ್ತಿನ ಯಾವ ಸದನದಲ್ಲಾದರೂ ಚರ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಭ್ಯರ್ಥಿಸಲಿಲ್ಲ.

1. 1956ರೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪಳ್ಳಿಯ ತಿಂಡುಹಿಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ, ಮೇರೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, “ಪೊಲೆನ್ಯಾಯ ಅನುಸಂಚಿಯ (ಇ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಾದ ಪ್ರಾರ್ಥ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) So much of the said estimates as relates to other expenditure shall be submitted in the form of demands for grants to the House of the People, and the House of the People shall have power to assent, or to refuse to assent, to any demand, or to assent to any demand subject to a reduction of the amount specified therein.

(3) No demand for a grant shall be made except on the recommendation of the President.

114. Appropriation Bills:- (1) As soon as may be after the grants under article 113 have been made by the House of the People, there shall be introduced a Bill to Provide for the appropriation out of the Consolidated Fund of India of all moneys required to meet -

- (a) the grants so made by the House of the People ; and
- (b) the expenditure charged on the Consolidated Fund of India but not exceeding in any case the amount shown in the statement previously laid before Parliament.

(2) No amendment shall be proposed to any such Bill in either House of Parliament which will have the effect of varying the amount or altering the destination of any grant so made or of varying the amount of any expenditure charged on the Consolidated Fund of India, and the decision of the person presiding as to whether an amendment is inadmissible under this clause shall be final.

(3) Subject to the provisions of articles 115 and 116, no money shall be withdrawn from the Consolidated Fund of India except under appropriation made by law passed in accordance with the provisions of this article.

115. Supplementary, additional or excess grants:- (1) The President shall -

- (a) if the amount authorised by any law made in accordance with the provisions of article 114 to be expended for a particular service for the current financial year is found to be insufficient for the purposes of that year or when a need has arisen during the current financial year for supplementary or additional expenditure upon some new service not contemplated in the annual financial statement for that year ; or
- (b) if any money has been spent on any service during a financial year in excess of the amount granted for that service and for that year ;

cause to be laid before both the Houses of Parliament another statement showing the estimated amount of that expenditure or cause to be presented to the House of the People a demand for such excess, as the case may be.

(2) The provisions of articles 112, 113 and 114 shall have effect in relation to any such statement and expenditure or demand and also to any law to be made authorising the appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of India to meet such expenditure or the grant in respect of such demand as they have effect in relation to the annual financial statement and the expenditure mentioned therein or to a demand for a grant and the law to be made for the authorisation of appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of India to meet such expenditure or grant.

116. Votes on account, votes of credit and exceptional grants:- (1) Notwithstanding anything in the foregoing provisions of this Chapter, the House of the People shall have power -

(2) ಇತರ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸದರಿ ಅಂದಾಜುಗಳನ್ನು ಅನುದಾನಗಳಾಗಿ ಬೇಡಿಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಲೋಕಸೆಫ್ರಿಗೆ ಒಬ್ಬಸತತ್ವದು ಮತ್ತು ಲೋಕಸಭೆಯ ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಥವಾ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲು ಅಥವಾ ಅನುದಾನಗಳಾಗಿನ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಮೊಬಿಲಾಗ್ನ್ಯ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರಿತಕ್ಕುದು.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಶಿಫಾರಸಿನ ಹೊರತು, ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

114. ಧನ ವಿನಿಯೋಗ ವಿಧೇಯಕಗಳು:- (1) 113ನೇಯ ಅನುಭೀದದ ಮೇರೆಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅನುದಾನಗಳಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಕೊಟ್ಟ ತರುವಾಯ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ-

(ಎ) ಲೋಕಸಭೆಯ ಆ ರೀತಿ ಒಬ್ಬ ಕೊಟ್ಟ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ, ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಇಡಲಾಗಿದ್ದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ್ದ ಮೊಬಿಲಿಗೆ ಮಾರದಷ್ಟು ವೆಚ್ಚವನ್ನು

- ಭರಿಸಲು ಆಗ್ಕಾಂಕ್ಷಾದ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಹಾಗೆ ಒಬ್ಬ ಕೊಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನದ ಮೊಬಿಲಾಗ್ನ್ಯ ವೃತ್ತಸ್ಥಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಆದರೆ ಗೊತ್ತುಗುರಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾಗ್ನ್ಯ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಮೊಬಿಲಾಗ್ನ್ಯ ವೃತ್ತಸ್ಥಗೊಳಿಸುವ ಪರಿಣಾಮಪೂರ್ಣಪಾಡುವ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದಸ್ಯರೂಪಿಗೆ ಸೂಚಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಅಂಗಿಕಾರಾರ್ಹವೇ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ ವಹಿಸಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ತೀವ್ರಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) 115ನೇಯ ಮತ್ತು 116ನೇಯ ಅನುಭೀದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಗೊಳಿಸಿದ್ದು, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ಹಣವನ್ನು ಈ ಅನುಭೀದದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನಾರ ಅಂಗಿಕೃತವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ವಿನಿಯೋಗದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರತು ಇತರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

115. ಪೂರಕ, ಅಧಿಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚನ ಅನುದಾನಗಳು:-

(1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು-

(ಎ) 114ನೇಯ ಅನುಭೀದದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನಾರ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಚಾಲ್ತಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೇವೆಗೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಧಿಕೃತವಾದ ಮೊಬಿಲಾಗ್ನ್ಯ ಆ ವರ್ಷದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಅಥವಾ ಚಾಲ್ತಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ಹೊಸ ಸೇವೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪೂರಕ ಅಧಿಕ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಉಂಟಾದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ವರ್ಷಕ್ಕೆಂದು ಕೊಡಲಾದ ಮೊಬಿಲಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚನ ಯಾವುದೇ ಹಣವು ಆ ಸೇವೆಗಾಗಿ ವೆಚ್ಚವಾಗಿದ್ದರೆ:

- ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಆ ವೆಚ್ಚದ ಅಂದಾಜು ಮೊಬಿಲಾಗ್ನ್ಯ ತೋರಿಸುವ ಇನ್‌ಹೂಂದು ವಿವರಪತ್ರವನ್ನು ಸಂಸ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಹೆಚ್ಚನ ಮೊಬಿಲಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರ ಮತ್ತು ಆ ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ವೆಚ್ಚ ಅಧಿಕಾರ ಅನುದಾನದ ಬೇಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಅಧಿಕಾರ ಅನುದಾನವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾನೂನು - ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 112, 113 ಮತ್ತು 114ನೇ ಅನುಭೀದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆಯೇ, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿವರಪತ್ರ ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚ ಅಧಿಕಾರ ಬೇಡಿಕೆಯ ಹಾಗೂ ಅಂಥ ಬೇಡಿಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಥ ವೆಚ್ಚವನ್ನು, ಅಧಿಕಾರ ಅನುದಾನವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

116. ಲೇಖಾನುದಾನಗಳು, ಪತ್ರಿನ ಅನುದಾನಗಳು ಮತ್ತು ಅಸಾಧಾರಣ ಅನುದಾನಗಳು:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಪನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನ್ಯ ಲೋಕಸಭೆಯು -

- (a) to make any grant in advance in respect of the estimated expenditure for a part of any financial year pending the completion of the procedure prescribed in article 113 for the voting of such grant and the passing of the law in accordance with the provisions of article 114 in relation to that expenditure ;
- (b) to make a grant for meeting an unexpected demand upon the resources of India when on account of the magnitude or the indefinite character of the service the demand cannot be stated with the details ordinarily given in an annual financial statement ;
- (c) to make an exceptional grant which forms no part of the current service of any financial year,

and Parliament shall have power to authorise by law the withdrawal of money from the Consolidated Fund of India for the purposes for which the said grants are made.

(2) The provisions of articles 113 and 114 shall have effect in relation to the making of any grant under clause (1) and to any law to be made under that clause as they have effect in relation to the making of a grant with regard to any expenditure mentioned in the annual financial statement and the law to be made for the authorisation of appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of India to meet such expenditure.

117. Special provisions as to financial Bills:- (1) A Bill or amendment making provision for any of the matters specified in sub-clauses (a) to (f) of clause (1) of article 110, shall not be introduced or moved except on the recommendation of the President and a Bill making such provision shall not be introduced in the Council of States :

Provided that no recommendation shall be required under this clause for the moving of an amendment making provision for the reduction or abolition of any tax.

(2) A Bill or amendment shall not be deemed to make provision for any of the matters aforesaid by reason only that it provides for the imposition of fines or other pecuniary penalties, or for the demand or payment of fees for licences or fees for services rendered, or by reason that it provides for the imposition, abolition, remission, alteration or regulation of any tax by any local authority or body for local purposes.

(3) A Bill which, if enacted and brought into operation, would involve expenditure from the Consolidated Fund of India shall not be passed by either Houses of Parliament unless the President has recommended to that House the Consideration of the bill.

Procedure Generally

118. Rules of procedure:- (1) Each House of Parliament may make rules for regulating, subject to the provisions of this Constitution, its procedure and the conduct of its business.

(2) Until rules are made under clause (1) the rules of procedure and standing orders in force immediately before the commencement of this Constitution with respect to the Legislature of the Dominion of India shall have effect in relation to Parliament subject to such modifications and adaptations as may be made there in by the Chairman of the Council of States or the Speaker of the House of the People, as the case may be.

- (ಎ) ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನವನ್ನು ಮತ್ತಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ 113ನೇಯ ಅನುಭೂತಿದರ್ಶನ್ ನಿಯಮಿಸಿದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಗೊಳಿಸುವವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಆ ವೆಚ್ಚದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 114ನೇಯ ಅನುಭೂತಿದರ್ಶನ್ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವವರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡಲು;
- (ಬಿ) ಸೇವೆಯ ಭಾರೀ ಪ್ರಮಾಣದ್ವಾರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಅನಿಶ್ಚಯ ಸ್ವರೂಪದ್ವಾರಿಸುವ ಕಾರಣದಿಂದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೊಡುವ ವಿವರಗಳೊಂದಿಗೆ ಆ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ನಮೂದಿಸಲು ಆಗಿದೆ ಇದ್ದರೆ ಭಾರತದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಂದ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡಲು;
- (ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೂಲ್ಯಾಸೇವೆಗೆ ಸೇರಿಲ್ಲದ ಅಸಾಧಾರಣ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡಲು
- ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಿರುವ ಮತ್ತು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸದರಿ ಅನುದಾನಗಳಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಸಂಸ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರತಪ್ಪದ್ದು.

(2) ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾನೂನು - ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 113 ಮತ್ತು 114ನೇಯ ಅನುಭೂತಿದರ್ಶನ್ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಹಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತಹೀ (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಆ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಹಾಮಕಾರಿಯಾಗತಪ್ಪದ್ದು.

117. ಹಣಕಾಸು ವಿಧೇಯಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು:- 110ನೇಯ ಅನುಭೂತಿದರ್ಶನ್ (1)ನೇಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಖಂಡ (ಎಫ್) ವರೀಗಳ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಧಿಕಾರ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಶಿಫಾರಸಿನ ಹೊರತು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರ ಸೂಚಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಿಂತು, ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಕೆಡಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರ ರದ್ದು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸು ಅಗತ್ಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಅಧಿಕಾರ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ, ಜುಲ್ಯಾಸ್ಟ್ರಾಂ ಅಧಿಕಾರ ಇತರ ಅಧಿಕಾರ ದಂಡಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಅಧಿಕಾರ ಲೈಸೆನ್ಸಿಂಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಫೇಚನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಅಧಿಕಾರ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು - ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಧಿಕಾರ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಾಯಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಧಿಕಾರ ನಿರ್ಬಾಯವು ಸ್ಥಾಯಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದುಮಾಡುವುದು, ಮಾಧಿ ಮಾಡುವುದು, ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವುದು ಅಧಿಕಾರ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದು - ಇವುಗಳಿಗೆ ಅದು ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಅಧಿಕಾರ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

(3) ಯಾವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಧಿನಿಯಮಿತಗೊಳಿಸಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದರೆ, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಯಸುವೋ ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಸಂಸ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನವು ಪರಿಷಾಲೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ಸದನಕ್ಕೆ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಹೊರತು, ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಸದನವು ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು

118. ಪ್ರಶ್ನೆಯಾ ನಿಯಮಗಳು:- (1) ಸಂಸ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಸದನವು ತನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಯೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ತನ್ನ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆವಳಿಕೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಿಪಟ್ಟು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವವರಿಗೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪ್ರಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ದೋಮಿನಿಯನ್ನಿನ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಧ್ಯಾ ಆದೇಶಗಳು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದುವೋ ಆವೇ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಧ್ಯಾ ಆದೇಶಗಳು, ರಾಜ್ಯ ಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಧಿಕಾರ ಸಂದರ್ಭನುಸಾರ, ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಮಾರಾಡುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಂಸ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಪರಿಹಾಮಕಾರಿಯಾಗತಪ್ಪದ್ದು;

(3) the President, after consultation with the Chairman of the Council of States and the Speaker of the House of the People, may make rules as to the procedure with respect to joint sittings of, and communications between, the two Houses.

(4) At a joint sitting of the two Houses the Speaker of the House of the People, or in his absence such person as may be determined by rules of procedure made under clause (3), shall preside.

119. Regulation by law of procedure in Parliament in relation to financial business:-

Parliament may, for the purpose of the timely completion of financial business regulate by law the procedure of, and the conduct of business in, each House of Parliament in relation to any financial matter or to any Bill for the appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of India, and, if and so far as any provision of any law so made is inconsistent with any rule made by a House of Parliament under clause (1) of article 118 or with any rule or standing order having effect in relation to Parliament under clause (2) of that article, such provision shall prevail.

120. Language to be used in Parliament:- (1) Notwithstanding anything in Part XVII, but subject to the provisions of article 348, business in Parliament shall be transacted in Hindi or in English:

Provided that the Chairman of the Council of States or Speaker of the House of the People, or person acting as such, as the case may be, may permit any member who cannot adequately express himself in Hindi or in English to address the House in his mother-tongue.

(2) Unless Parliament by law otherwise provides, this article shall, after the expiration of a period of fifteen years from the commencement of this Constitution, have effect as if the words "or in English" were omitted therefrom.

121. Restriction on discussion in Parliament:- No discussion shall take place in Parliament with respect to the conduct of any judge of the Supreme Court or of a High Court in the discharge of his duties except upon a motion for presenting an address to the President praying for the removal of the judge as hereinafter provided.

122. Courts not to inquire into proceedings of Parliament:- (1) The validity of any proceedings in Parliament shall not be called in question on the ground of any alleged irregularity of procedure.

(2) No officer or member of Parliament in whom powers are vested by or under this Constitution for regulating procedure or the conduct of business, or for maintaining order, in Parliament shall be subject to the jurisdiction of any court in respect of the exercise by him of those powers.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ರಾಜ್ಯಸಚಿಯ ಸಭಾಪತಿಯೊಡನೆ ಮತ್ತು ಲೋಕಸಚಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ, ಆ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯಗಳ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಡುವಳಿ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(4) ಉಭಯ ಸದಸ್ಯಗಳ ಜಂಟಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ, ಲೋಕಸಚಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಅವನ ಗೃಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ (3)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆವಹಿಸಬಹುದು.

119. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದು:- ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಪ್ತಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಸಂಸತ್ತು ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರದ ಬಗೆಗಿನ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದರ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದಸ್ಯದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಸದಸ್ಯ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆವಳಿಕೆಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು, 118ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದದ (1) ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯದಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆ ಅನುಭ್ರೀದದ (2) ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಾಧ್ಯಾ ಅದೇಶಕ್ಕೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಗೆ ಅದು ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

120. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕ ಭಾಜಿ:- (1) ಭಾಗ-17ರಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗೂ, 348ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿನ ವ್ಯವಹಾರವು ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆಯತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಯಾವನೇ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಲು ಆಗಿರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅವನ ಮಾತ್ರಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ರಾಜ್ಯಸಚಿಯ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದಭಾನುಸಾರ ಲೋಕಸಚಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅನುಮತಿ ಕೊಡಬಹುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ವಯಾ ಉಪಬಂಧಿಸಿದ ಹೊರತು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ವ್ಯಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ಹದಿನ್ಯೇದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ತರುವಾಯ, ಈ ಅನುಭ್ರೀದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ “ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಅದರಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಈ ಅನುಭ್ರೀದವು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

121. ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಬಂಧ:- ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾವನೇ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಬೇಕಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಉಪಬಂಧಿಸಲಾದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಸೂಚನೆಯ ಮೇಲಲ್ಲದೆ, ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ವರ್ತನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಚರ್ಚೆಯೂ ನಡೆಯತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

122. ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಸಂಸತ್ತಿನ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಬಿರುವುದು:- (1) ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿನ ಯಾವೇ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿನ ಆವಾಸಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮದೋಷದ ಅಥವಾ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನಾತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವವೇ, ಆ ಯಾರೇ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯನು, ಆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ತಾನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

CHAPTER - III LEGISLATIVE POWERS OF THE PRESIDENT

123. Power of President to promulgate Ordinances during recess of Parliament:- (1) If at any time, except when both Houses of Parliament are in session, the President is satisfied that circumstances exist which render it necessary for him to take immediate action, he may promulgate such Ordinances as the circumstances appear to him to require.

(2) An Ordinance Promulgated under this article shall have the same force and effect as an Act of Parliament, but every such Ordinance-

- (a) shall be laid before both Houses of Parliament and shall cease to operate at the expiration of six weeks from the reassembly of Parliament, or, if before the expiration of that period resolutions disapproving it are passed by both Houses, upon the passing of the second of those resolutions; and
- (b) may be withdrawn at any time by the President.

Explanation.- Where the Houses of Parliament are summoned to reassemble on different dates, the period of six weeks shall be reckoned from the later of those dates for the purposes of this clause.

(3) If and so far as an Ordinance under this article makes any provision which Parliament would not under this Constitution be competent to enact, it shall be void.

[* * * *]

CHAPTER - IV THE UNION JUDICIARY

124. Establishment and Constitution of Supreme Court:- (1) There shall be a Supreme Court of India consisting of a Chief Justice of India and, until Parliament by law prescribes a larger number, of not more than seven² other judges.

(2) Every Judge of the Supreme Court shall be appointed by the President by warrant under his hand and seal after consultation with such of the Judges of the Supreme Court and of the High Court in the States as the President may deem necessary for the purpose and shall hold office until he attains the age of sixty-five years:

Provided that in the case of appointment of a judge other than the Chief Justice, the Chief Justice of India shall always be consulted:

Provided further that -

- (a) a judge may, by writing under his hand addressed to the President, resign his office;
- (b) a judge may be removed from his office in the manner provided in clause (4).

1. Cl.(4) was ins. by the Constitution (Thirty-eighth Amendment) Act, 1975, s.2 (retrospectively) and omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 16 (w.e.f. 20-6-1979).

2. Now "twenty-five", vide Act No. 22 of 1986.

ಅಧ್ಯಾಯ - 3

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳು

123. ಸಂಸತ್ತಿನ ವಿರಾಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಕೊಡಲೆ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಅವ್ಯಾವಾಗಿರುವಂಥ ಸ್ವಿವೇಶಗಳು ಇರುವುದಾಗಿ ಅವಸಿಗೆ ಮನದಖ್ವಾದರೆ, ಅವನು ಆ ಸ್ವಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವೆಂದು ತನಗೆ ಹೋರುವಂಥ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು.

(2) ಈ ಅನುಷ್ಠಿತದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿನಿಯಮದಂತೆಯೇ ಬಲವ್ಯಾಧಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮವ್ಯಾಧಾಗಿಯೂ ಇರತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು -

(ಎ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಪ್ರನಃ ಸಭೆ ಸೇರಿದಾಗಿನಿಂದ ಆರು ವಾರಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನುತ್ತರ ಅಧಿಕಾರ ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿ, ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸದೆ ಇರುವ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ ಎರಡನೆಯೂ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದೊಂದನೇಯೇ ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತು ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ವಿವರಣೆ:- ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದನಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಿನಾಂಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರನಃ ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳಲು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕರೆದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಈ ವಿಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಆ ದಿನಾಂಕಗಳಲ್ಲಿ ಅನುತ್ತರದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ವಾರಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೇಕ್ಕಾಕೆತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಯಾವ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅಧಿನಿಯಮಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಸಕ್ರಮವಾಗಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಈ ಅನುಷ್ಠಿತದ ಮೇರೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ಮಾಡಿದರೆ, ಅಂಥ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವವೂ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಪಾಯದಲ್ಲಿರುವುದು!

[* * * *]

ಅಧ್ಯಾಯ - 4

ಒಕ್ಕಾಟ ನ್ಯಾಯಾಂಗ

124. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸಾಫನೆ ಮತ್ತು ರಚನೆ:- (1) ಭಾರತಕ್ಕ ಒಂದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಇನ್ನೊಂದು ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸುವವರಿಗೆ ಪುಳಿಕ್ಕಿತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆಲ್ಲದಷ್ಟು ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದ ತರುವಾಯ, ಅವನು ತನ್ನ ಸಹಿ ಮತ್ತು ಮೊಹರು ಇರುವ ವಾರಂಬಿನ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರನನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನು ತನಗೆ ಅರವತ್ತೆಂದು ವರ್ಷಗಳ ವಯಸ್ಸು ತುಂಬಿವರೆಗೂ ಆ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನ ನೇಮಕದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು:

ನುತ್ತೂ ಪರಿಂತು, -

(ಎ) ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನ ತಾನು ಸಹಿಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು:

(ಬಿ) (4)ನೇಯ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧತವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೇಗೆದುಹಾಕಬಹುದು.

1. 1975ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂಟನೆಯ ತಿದ್ಯುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾದ ಮೇರೆಗೆ (ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತ್ವ ಪರಿಣಾಮ ಸಹಿತವಾಗಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು 1975ನೇಯ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ಯುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 1ನೇಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾದ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತಿರುತ್ತಿದ್ದ) ಬಿಂಬಿಬದಲಾಗಿದೆ.

2. ಈಗ “ಇಷ್ಟತ್ತೆದ್ದು”, 1986ನೇಯ ಇಸವಿಯ 22ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ನೋಡಿ.

¹[(2A) The age of a judge of the Supreme Court shall be determined by such authority and in such manner as Parliament may by law provide.]

(3) A person shall not be qualified for appointment as a judge of the Supreme Court unless he is a citizen of India and -

- (a) has been for at least five years a judge of a High Court or of two or more such Courts in succession; or
- (b) has been for at least ten years in advocate of a High Court or of two or more such courts in succession; or
- (c) is, in the opinion of the President, a distinguished jurist.

Explanation I.- In this Clause "High Court" means a High Court which exercises, or which at any time before the commencement of this Constitution exercised, jurisdiction in any part of the territory of India.

Explanation II.- In computing for the purpose of this clause the period during which a person has been an advocate, any period during which a person has held judicial office not inferior to that of a district judge after he became an advocate shall be included.

(4) A Judge of the Supreme Court shall not be removed from his office except by an order of the President passed after an address by each House of Parliament supported by a majority of the total membership of that House and by a majority of not less than two-thirds of the members of that House present and voting has been presented to the President in the same session for such removal on the ground of proved misbehaviour or incapacity.

(5) Parliament may by law regulate the procedure for the presentation of an address and for the investigation and proof of the misbehaviour or incapacity of a judge under clause (4).

(6) Every person appointed to be a judge of the Supreme Court shall, before he enters upon his office make and subscribe before the President, or some person appointed in that behalf by him, an oath or affirmation according to the form set out for the purpose in the Third Schedule.

(7) No person who has held office as a Judge of the Supreme Court shall plead or act in any court or before any authority within the territory of India.

125. Salaries, etc., of Judges:- ²[(1) There shall be paid to the Judges of the Supreme Court such salaries as may be determined by Parliament by law and, until provision in that behalf is so made, such salaries as are specified in the Second Schedule].

(2) Every Judge shall be entitled to such privileges and allowances and to such rights in respect of leave of absence and pension as may from time to time be determined by or under law made by Parliament and until so determined, to such privileges, allowances and rights as are specified in the Second Schedule :

1. Ins. by the Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, s.2.

2. Subs. by the Constitution (Fifty-fourth Amendment) Act, 1986, s.2 for Cl. (1), (w.e.f. 1-4-1986).

¹[(2) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನ ವಯಸ್ಸನ್ನು, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಮತ್ತು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸತಕ್ಕುದು.]

(3) ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಹೋರತು; ಮತ್ತು

- (ಎ) ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಎರಡು ಅಥವಾ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆನಿಷ್ಟೆ ಪಕ್ಷ ಏದು ಪರಿಗಳ ಕಾಲ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನಾಗಿದ್ದ ಹೋರತು; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆನಿಷ್ಟೆ ಹತ್ತು ಪರಿಗಳ ಕಾಲ ನ್ಯಾಯವಾದಿ ಆಗಿದ್ದ ಹೋರತು; ಅಥವಾ
- (ಗಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನ್ಯಾಯವೇತ್ತನಾಗಿದ್ದ ಹೋರತು
- ಅವನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ವಿವರಸ್ತ 1:- ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ” ಎಂದರೆ, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸಿದ್ದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ.

ವಿವರಸ್ತ 2:- ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನ್ಯಾಯವಾದಿ ಆಗಿರುವ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೇಕ್ಕೆ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ, ಅವನು ನ್ಯಾಯವಾದಿ ಆದ ಮೇಲೆ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನ ಪದಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಅವಧಿಯನ್ನೂ ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

(4) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾರೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನನ್ನು, ಅವನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರುಜುವಾತಾದ ದುರ್ವರ್ತನೆಯ ಅಥವಾ ಅಸಾಮಾನ್ಯದ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದು ಹಾಕಬೇಕೆಂಬುದಾಗಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದಿಂದ ಆ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಹಾಜರಿದ್ದ ಮತ ಹೊಡುವ ಆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಸಮರ್ಥವಾದ ಜೋರಿಕೆಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಆದೇ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಸಿದ ತರುವಾಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಹೋರಡಿಸಿದ ಆದೇಶದ ಹೋರತು ತೆಗೆದು ಹಾಕತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(5) (4)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಜೋರಿಕೆಯನ್ನು ಒಟ್ಟಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವನೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನ ದುರ್ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅಸಾಮಾನ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದು ಮಾಡಿ ರುಜುವಾತು ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಿಸಿಸಬಹುದು.

(6) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ, ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಮಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವನಿಂದ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಮಕ್ಕೆ, ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿತಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಬ್ಬಿರುವ ಸಮಾನೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನವನ್ನು ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಸಹಿ ಹಾಕತಕ್ಕುದು.

(7) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ವಾದಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

125. ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರ ವೇತನಗಳು, ಇತ್ತಾದಿ:- ²[(1) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರಿಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸಂಸತ್ತು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಹಾಗೆ ಕಲ್ಪಿಸುವವರಿಗೆ ಎರಡನೇ ಅನುಸೂಚಿತಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದಂಥ ವೇತನಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕುದು.]

(2) ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಭತ್ತಗಳಿಗೆ, ಗೃಹಿಹಾಜರಿ ರಚಿಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಎರಡನೇಯ ಅನುಸೂಚಿತಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದಂಥ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು, ಭತ್ತಗಳು ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳು ಇವುಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಭೂತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

1. 1963ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿಸ್ತೆನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿಸಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇವತ್ತನಾಲ್ಪಟಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1986ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ಮೊದಲನೇ ಇವಿಂದ ಚಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲಾಗಿದೆ.

Provided that neither the privileges nor the allowances of a Judge nor his rights in respect of leave of absence or pension shall be varied to his disadvantage after his appointment.

126. Appointment of acting Chief Justice:- When the office of Chief Justice of India is vacant or when the Chief Justice is, by reason of absence or otherwise, unable to perform the duties of his office, the duties of the office shall be performed by such one of the other Judges of the Court as the President may appoint for the purpose.

127. Appointment of adhoc Judges:- (1) If at any time there should not be a quorum of the Judges of the Supreme Court available to hold or continue any session of the Court, the Chief Justice of India may, with the previous consent of the President and after consultation with the Chief Justice of the High Court concerned, request in writing the attendance at the sittings of the Court, as an adhoc Judge, for such period as may be necessary, of a Judge of a High Court duly qualified for appointment as a Judge of the Supreme Court to be designated by the Chief Justice of India.

(2) It shall be the duty of the Judge who has been so designated, in priority to other duties of his office to attend the sittings of the Supreme Court at the time and for the period for which his attendance is required and while so attending he shall have all the jurisdiction, powers and privileges and shall discharge the duties, of a Judge of the Supreme Court.

128. Attendance of retired Judges at sittings of the Supreme Court:- Notwithstanding anything in this Chapter, the Chief Justice of India may at any time, with the previous consent of the President, request any person who has held the office of a Judge of the Supreme Court or of the Federal Court¹ [or who has held the office of a Judge of a High Court and is duly qualified for appointment as a Judge of the Supreme Court] to sit and act as a Judge of the Supreme Court and every such person so requested shall, while so sitting and acting, be entitled to such allowances as the President may by order determine and have all the jurisdiction, powers and privileges of, but shall not otherwise be deemed to be, a Judge of that Court:

Provided that nothing in this article shall be deemed to require any such person as aforesaid to sit and act as a Judge of that Court unless he consents so to do.

129. Supreme Court to be a court of record:- The Supreme Court shall be a court of record and shall have all the powers of such a court including the power to punish for contempt of itself.

130. Seat of Supreme Court:- The Supreme Court shall sit in Delhi or in such other place or places, as the Chief Justice of India may, with the approval of the President, from time to time, appoint.

131. Original jurisdiction of the Supreme Court:- Subject to the provisions of this Constitution, the Supreme Court shall, to the exclusion of any other court, have original jurisdiction in any dispute -

- (a) between the Government of India and one or more States ; or
- (b) between the Government of India and any State or States on one side and one or more other States on the other ; or
- (c) between two or more States,

1. Ins. by the Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, s.3

ಪರಂತು, ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು; ಭತ್ತಗಳು, ಗೈರುಹಾಜರಿ ರಚನೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆಂತೆ ಅವನ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಅವನ ನೇಮಕದ ತರುವಾಯ, ಅವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಕಾಲವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳ್ಳಲಿತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

126. ಕಾರ್ಯಾಧಿಕರ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನ ನೇಮಕಾತಿ:- ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನ ಪದವು ಖಾಲಿ ಆದಾಗ ಅಥವಾ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನ ಗೈರುಹಾಜರಾದ ಕಾರ್ಯಾಧಿಕರ ಅಥವಾ ಇತರ ಕಾರ್ಯಾಧಿಕರ ತನ್ನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸಲು ಅವನು ಅನೇಮಧನಾದಾಗ, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರ ಪೇಕೆ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂತಿಗೆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನು ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

127. ಅಡೊಹಾಕ್ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರ ನೇಮಕಾತಿ:- (1) ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕೀರಣವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅಥವಾ ಮುಂದುವರಿಸಲು, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರ ಕೋರಂ ಇಲಿದಿರುವಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಖ್ಯ ಪದದ್ವರೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನೋಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದ ತರುವಾಯ, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲಿತಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಅರ್ಹತೆ ಪಡೆದಿರುವ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲಿತಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಅರ್ಹತೆ ಪಡೆದಿರುವ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಉಪವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ಅಡೊಹಾಕ್ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿ ಹಾಜರಿರುವಂತೆ ಲಿಖಿತದ ಮೂಲಕ ಕೋರಿಬಹುದು.

(2) ಹಾಗೆ ಹೇಸರಿಸಲಾದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಉಪವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ, ಅವನ ಹಾಜರಾತಿಯು ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಹಾಜರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ತನ್ನ ಪದದ ಇತರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಗಂತೆ ಹೆಚ್ಚು ಆದ್ಯತೆ ಕೊಡುವುದು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಅವನು ಹಾಗೆ ಹಾಜರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು, ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

128. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಉಪವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರ ಹಾಜರಾತಿ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ಯಾ, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಪಡೆದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿದ್ದು [ಅಥವಾ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿದ್ದು ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ತಕ್ಕ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಂಥಿ] ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋರಿಬಹುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಕೋರಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆರ್ಥಿಕದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂತಿಗೆ ಭತ್ತಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕಿಗೊಳಿಸಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು, ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ ಅವನನ್ನು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಿಂದು ಅನ್ಯಥಾ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸಮ್ಮತಿಸಿದ ಹೊರತು, ಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

129. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಭಿಲೇಖ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು:- ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಭಿಲೇಖ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಆದ ನಿಂದನೆಗೆ ದಂಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅವು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

130. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಕಾರ್ಯಸಾಧನ:- ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ದಿಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮೋದನೆ ಪಡೆದು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಉಪವೇಶನಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕಿರತಕ್ಕುದು.

131. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮೂಲ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:- ಈ ಸಂಖಿಧಾನದ ಉಪಭಂಗಗಳಿಗೆ ಪಟ್ಟ-

(ಎ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಮತ್ತು ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ;

ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಗಳು ಒಂದು ಕಡೆ ಹಾಗೂ ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ - ಇವುಗಳ ನಡುವೆ; ಅಥವಾ

(ಸಿ) ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ

-ಇರುವ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದವು ಯಾವ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮೇಲೆ (ಅದು ಕಾನೂನಿನದಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಸಂಗತಿಯದಾಗಿರಲಿ)

1. 1963ನೇಯ ಇಸ್ಪಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹಿನ್ನೆಡನೆಯ ತಿಪ್ಪವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

if and in so far as the dispute involves any question (whether of law or fact) on which the existence or extent of a legal right depends :

¹ [Provided that the said jurisdiction shall not extend to a dispute arising out of any treaty, agreement, covenant, engagement, *sanad* or other similar instrument which, having been entered into or executed before the commencement of this Constitution, continues in operation after such commencement or which provides that the said jurisdiction shall not extend to such a dispute.]

² 131-A. *[Exclusive jurisdiction of the Supreme Court in regard to questions as to Constitutional validity of Central laws]. Rep. by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s.4 (w.e.f 13-4-1978).*

132. Appellate jurisdiction of Supreme Court in appeals from High Courts in certain cases:- (1) An appeal shall lie to the Supreme Court from any judgement, decree or final order of a High Court in the territory of India, whether in a civil, criminal or other proceedings, ³ [if the High Court certifies under article 134 A] that the case involves a substantial question of law as to interpretation of this Constitution.

⁴* * * *

(3) Where such a certificate is given, ⁵ * * * any party in the case may appeal to the Supreme Court on the ground that any such question as aforesaid has been wrongly decided, ⁵ * * *.

Explanation.- For the purposes of this article, the expression "final order" includes an order deciding an issue which, if decided in favour of the appellant, would be sufficient for the final disposal of the case.

133. Appellate jurisdiction of Supreme Court in appeals from High Courts in regard to civil matters:- ⁶[(1) An appeal shall lie to the Supreme Court from any judgement, decree or final order in a civil proceeding of a High Court in the territory of India ⁷ [if the High Court certifies under article 134 A] -

- (a) that the case involves a substantial question of law of general importance ; and
- (b) that in the opinion of the High Court the said question needs to be decided by the Supreme Court.]

(2) Notwithstanding anything in article 132, any party appealing to the Supreme Court under clause (1) may urge as one of the grounds in such appeal that a substantial question of law as to the interpretation of this Constitution has been wrongly decided.

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.5, for the proviso.
2. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.23 (w.e.f. 1-2-1977).
3. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.17 for "if the High Court certifies" (w.e.f. 1-8-1979).
4. Cl. (2) omitted by s.17, ibid, (w.e.f. 1-8-1979).
5. Certain words omitted by s.17, ibid, (w.e.f. 1-8-1979).
6. Subs. by the Constitution (Thirteenth Amendment) Act, 1972 s.2, for cl. (1) (w.e.f. 27-2-1973).
7. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.18, for "if the High Court certifies" (w.e.f. 1-8-1979).

ಕಾನೂನು ಸಮೃತ ಹಕ್ಕಿನ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಆಥವಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಆವಲಂಬಿತವಾಗಿರುವುದೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಷ್ಟರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ವೇಚ್ಛೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುವಡಿಸಿ ಅಂಥ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು:

[ಪರಿಂತು, ಸದರಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು , ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಆಥವಾ ಒರೆದುಕೊಟ್ಟಿ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಂತರವೂ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಆಥವಾ ಸದರಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಅಂಥ ವಿವಾದಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲವೇಂದು ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕೌಲು, ಒಪ್ಪಂದ, ಒಡಂಬಡಿಕೆ, ವಚನಬಂಧ, ಸಂದು ಅಥವಾ ಅಂಥದೇ ಇತರ ಲಿಖಿತ - ಇವೆಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ವಿವಾದಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದಿದ್ದಿಲ್ಲ.]

²[131. ಕೀಂದ್ರ ಕಾನೂನುಗಳ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸಿಂಧುತ್ವದ ಬಗೆಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುತ್ತೇ ಸ್ವೇಚ್ಛೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಆನ್ನೆ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ]. 1977ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತು ಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (13-4-78ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರಸನೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

132. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಬರುವ ಅಭಿಲುಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸ್ವೇಚ್ಛೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಷೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ - (1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸಿವಿಲ್, ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಆಥವಾ ಇತರ ವ್ಯವಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ಟಿ ಆಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರಕರಣವು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗಣನೀಯವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆಯೆಂದು.³ [134ವ ಅನುಷ್ಠೀದರದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿದರೆ] ಅಂಥ ತೀರ್ಪುನ, ಡಿಕ್ಟಿಯ ಆಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಸ್ವೇಚ್ಛೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಷೀಲು ಹೂಡಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕುದು.

4[* * * * *]

(3) ಅಂಥ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರವನ್ನು⁵ * * * ಹೊಟ್ಟಿರುವಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವಂಥ್ಯೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತೀರ್ಪಾನಿಸಲಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಆ ಪ್ರಕರಣದ ಯಾವನೇ ಪಕ್ಷಕಾರನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಷೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದು⁵ * * *

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಷ್ಠೀದರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ “ಅಂತಿಮ ಆದೇಶ” ಎಂಬುದು, ವಿವಾದಾರಿತವನ್ನು ಅಷೀಲುದಾರನ ಪರವಾಗಿ ತೀರ್ಪಾನಿಸಿದರೆ ಯಾವ ಆದೇಶವು ಆ ಪ್ರಕರಣದ ಅಂತಿಮ ವಿಲೆಗೆ ಸಾಕಾಗಬಹುದೋ ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತದೆ.

133. ಸಿವಿಲ್ ವಿವಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಬರುವ ಅಭಿಲುಗಳ ಬಗೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಷೀಲು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ - [(1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸಿವಿಲ್ ವ್ಯವಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪು, ಡಿಕ್ಟಿ ಆಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ಮೇಲೆ] -

(ಎ) ಆ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಆ ಪ್ರಕರಣವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮಹತ್ವದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತ್ತೇ ಎಂದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತೀರ್ಪಾನಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದು

[134ವ- ಅನುಷ್ಠೀದರದ ಮೇರೆಗೆ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿದರೆ] ಅಂಥ ತೀರ್ಪುನ, ಡಿಕ್ಟಿಯ ಆಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಸ್ವೇಚ್ಛೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಷೀಲು ಹೂಡಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕುದು.

(2) 132ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದರಲ್ಲಿ ಪನೇ ಇದ್ದಗೂ, (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಷೀಲು ಮಾಡುವ ಯಾವನೇ ಪಕ್ಷಕಾರನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತೀರ್ಪಾನಿಸಿರುವುದು ಅಂಥ ಅಷೀಲನ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾರಣವಾಗಿದೆ ಎಂದು ವಾದವನ್ನು ಮಂಡಿಸಬಹುದು.

1. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಂದ್ರನೇಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪರಂಪರಾಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1977ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುರದನೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 23ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 131ವ ಎಂಬ ಹೊಸ ಅನುಷ್ಠೀದವನ್ನು (1-2-77ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.
3. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತನಾಲ್ಪದೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 17ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಆ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿದರೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-8-79ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತನಾಲ್ಪದೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 17ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-8-1979ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) (2)ನೇ ಖಂಡ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತನಾಲ್ಪದೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 17ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-8-1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
6. 1972ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 1ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (27-2-73 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತನಾಲ್ಪದೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 18ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿದರೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-8-1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ:

(3) Notwithstanding anything in this article, no appeal shall, unless Parliament by law otherwise provides, lie to the Supreme Court from the judgement, decree or final order of one Judge of a High Court.

134. Appellate jurisdiction of Supreme Court in regard to criminal matters:- (1) An appeal shall lie to the Supreme Court from any judgement, final order or sentence in a criminal proceedings of a High Court in the territory of India if the High Court -

- (a) has on appeal reversed an order of acquittal of an accused person and sentenced him to death; or
- (b) has withdrawn for trial before itself any case from any court subordinate to its authority and has in such trial convicted the accused person and sentenced him to death ; or
- (c) ¹ [Certifies under article 134 A] that the case is a fit one for appeal to the Supreme Court:

Provided that an appeal under sub-clause (c) shall lie subject to such provisions as may be made in that behalf under clause (1) of article 145 and to such conditions as the High Court may establish or require.

(2) Parliament may by law confer on the Supreme Court any further powers to entertain and hear appeals from any judgement, final order or sentence in a criminal proceeding of a High Court in the territory of India subject to such conditions and limitations as may be specified in such law.

² [134A. **Certificate for appeal to the Supreme Court:-** Every high Court, passing or making a judgement, decree, final order, or sentence, referred to in clause (1) of article 132 or clause (1) of article 133 or clause (1) of article 134,-

- (a) may, if it deems fit so to do, on its own motion; and
- (b) shall, if an oral application is made, by or on behalf of the party aggrieved, immediately after the passing or making of such judgement, decree, final order or sentence,

determine, as soon as may be after such passing or making, the question whether a certificate of the nature referred to in clause (1) of article 132, or clause (1) of article 133 or, as the case may be, sub-clause (c) of clause (1) of article 134, may be given in respect of that case.]

135. Jurisdiction and powers of the Federal Court under existing law to be exercisable by the Supreme Court:- Until Parliament by law otherwise provides, the Supreme Court shall also have jurisdiction and powers with respect to any matter to which the provisions of article 133 or article 134 do not apply if jurisdiction and powers in relation to that matter were exercisable by the Federal Court immediately before the commencement of this Constitution under any existing law.

1. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 19 for "certifies" (w.e.f. 1-8-1979).
2. Ins. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.20 (w.e.f. 1-8-1979).

(3) ಈ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇರ್ಡಾಗ್ನೂ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಹೊರತು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಒಟ್ಟು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನು ನೀಡಿದ ತೀವ್ರ, ದಿಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಜಿಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

134. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವಿವರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅರ್ಜಿಲು ಅಧಿಕಾರ ವಾಪ್ತಿ:- (1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಲಿರುವ ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು -

- (ಎ) ಆವಾದಿತನನ್ನ ಖೂಲಾಸೆ ಮಾಡುವ ಆದೇಶವನ್ನು ಅರ್ಜಿಲಿನಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ತನ್ನ ಆಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧಿನ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಯಾವುದೇ ಮೊಕದ್ದಮೆಯನ್ನು ತಾನು ಅಧಿವಿಚಾರಕೆ ಮಾಡಲು ತರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅಂಥ ಅಧಿವಿಚಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಾಧಿಯೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಮರಣದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ
- (ಸಿ) ಮೊಕದ್ದಮೆಯು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಜಿಲು ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆಯೆಂದು [134ಎ ಅನುಭೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿದರೆ]

- ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವ್ಯವಹರಕೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ತೀವ್ರಿನ, ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೀಯ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಜಿಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕುದು:

ವರಂತು, 145ನೇಯ ಅನುಭೇದದ (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅರ್ಜಿಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ವಿಧಿಸೆಬಹುದಾದಂಥ ಅಥವಾ ಆಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗಿನ ಅರ್ಜಿಲನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕುದು:

(2) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಲಿರುವ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವ್ಯವಹರಕೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀವ್ರಿನ, ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೀಯ ಆದೇಶದ ವಿರುದ್ಧ ಅರ್ಜಿಲುಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಕರಿಸುವ ಮತ್ತು ಅಭಿಲುಗಳನ್ನು ಸುನಾವಣೆ ಮಾಡುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಯಾವುದೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡೆಬಹುದು.

134ಎ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅರ್ಜಿಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರ:- 132ನೇ ಅನುಭೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 133ನೇ ಅನುಭೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜಿಲು 134ನೇ ಅನುಭೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದ ತೀವ್ರ, ದಿಕ್ತಿ, ಅಂತಿಮ ಆದೇಶ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೀಯ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಕೊಡುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಕೊಟ್ಟ ತರುವಾಯ, ಸಾಧ್ಯವಾದವ್ಯವು ಬೇಗೆ 132ನೇ ಅನುಭೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜಿಲು 133ನೇ ಅನುಭೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 134ನೇ ಅನುಭೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಸ್ವರೂಪದ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರವನ್ನು ಆ ಪ್ರಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೊಡೆಬಹುದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು,-

- (ಎ) ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಇಚ್ಛೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಅದು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಸಬಹುದು; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಅಂಥ ತೀವ್ರ, ದಿಕ್ತಿ, ಅಂತಿಮ ಆದೇಶ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷೀಯ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಕೊಟ್ಟ ನಿಕಟೋತ್ತರದಲ್ಲಿ, ಬಾಧಿತ ಪಕ್ಷಾರನು ಅಥವಾ ಅವನ ಪರವಾಗಿ ಮೌಲಿಕ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಸತ್ಯಕ್ಕುದು.

135. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಚೆಲಾಯಿಸುವುದು:- ಯಾವ ವಿವರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿಕಾರ ವಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದಕ್ಕೋ ಮತ್ತು ಯಾವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ 133ನೇಯ ಅರ್ಜಿಲು 134ನೇಯ ಅನುಭೇದದ ಉಪಖಂಡಗಳು ಅನ್ಯಾಯಿಸುವುದಿಲ್ಲವೋ ಆ ವಿವರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆಯೂ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿಕಾರವಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

1. 1978ನೇ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲ್ಲವೆತ್ತಾಲ್ಪಟ್ಟೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 19ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಪ್ರಮಾಣನ ಮಾಡಿದೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-8-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ!
2. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲ್ಲವೆತ್ತಾಲ್ಪಟ್ಟೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 20ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-8-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 134 ಎ. ಹೊಸ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

136. Special leave to appeal by the Supreme Court:- (1) Notwithstanding anything in this Chapter, the Supreme Court may, in its discretion grant special leave to appeal from any judgement, decree, determination, sentence or order in any cause or matter passed or made by any court or tribunal in the territory of India.

(2) Nothing in clause (1) shall apply to any judgement, determination, sentence or order passed or made by any court or tribunal constituted by or under any law relating to the Armed Forces.

137. Review of judgements or orders by the Supreme Court:- Subject to the provisions of any law made by Parliament or any rules made under article 145, the Supreme Court shall have power to review any judgement pronounced or order made by it.

138. Enlargement of the jurisdiction of the Supreme Court:- (1) The Supreme Court shall have such further jurisdiction and powers with respect to any of the matters in the Union List as Parliament may by law confer.

(2) The Supreme Court shall have such further jurisdiction and powers with respect to any matter as the Government of India and the Government of any State may by special agreement confer, if Parliament by law provides for the exercise of such jurisdiction and powers by the Supreme Court.

139. Conferment on the Supreme Court of powers to issue certain writs:- Parliament may by law confer on the Supreme Court power to issue directions, orders or writs, including writs in the nature of *habeas corpus, mandamus, prohibition, quo warranto and certiorari* or any of them, for any purposes other than those mentioned in clause (2) of article 32.

¹[**139 A. Transfer of certain cases:-** ²(1) Where cases involving the same or substantially the same questions of law are pending before the Supreme Court and one or more High Courts or before two or more High Courts and the Supreme Court is satisfied on its own motion or on an application made by the Attorney-General of India or by a party to any such case that such questions are substantial questions of general importance, the Supreme Court may withdraw the case or cases pending before the High Court or the High Courts and dispose of all the cases itself :

Provided that the Supreme Court may after determining the said questions of law, return any case so withdrawn together with a copy of its judgement on such questions to the High Court from which the case has been withdrawn, and the High Court shall on receipt thereof, proceed to dispose of the case in conformity with such judgement.]

(2) The Supreme Court may, if it deems it expedient so to do for the ends of justice, transfer any case, appeal or other proceedings pending before any High Court to any other High Court.]

1. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.24 (w.e.f. 1-2-1977).

2. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.21 for cl. (1) (w.e.f. 1-8-1979).

136. ಅಪೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ವಿಶೇಷ ಅನುಮತಿ:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಿವರಿಸಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಕೊಟ್ಟಿ ಯಾವುದೇ ತೀವ್ರ, ದಿಕ್ತ, ನಿರ್ಧರಣೆ, ಶ್ರೀಯ ಆದೇಶ ಅಥವಾ ಆದೇಶ - ಎವುಳಿ ವೀರುದ್ದ ಅಪೀಲು ಹೂಡಲು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ವಿಶೇಷ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನೀಡಬಹುದು.

(2) ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಳಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಕೊಟ್ಟಿ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಥಿಗೆ, ನಿರ್ಧರಣೆಗೆ, ಶ್ರೀಯ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆದೇಶಕ್ಕೆ (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅನ್ಯಾಯಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

137. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತೀವ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಸರವಲೊಳನ ಮಾಡುವುದು:- ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ 145ನೇಯ ಅನುಭೀದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತಾನು ನೀಡಿದ ತೀವ್ರನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವನ್ನು ಪ್ರಸರವಲೊಳನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

138. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ವಿಸ್ತರಣೆ:- (1) ಒಕ್ಕೂಟಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಶೇಷ ಒಷ್ಣೆಯದ ಮೂಲಕ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಚಲಾಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಿದರೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

139. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ರಿಟಾಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದು:- 32ನೇಯ ಅನುಭೀದದ (2)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ನಮೂದಾಗಿರುವ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡುವದಕಿ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶನಗಳು, ಆದೇಶಗಳು, ಹೇಜಿಯಸ್ ಕಾರ್ಪಸ್, ಮ್ಯಾಂಡಮಸ್, ಫ್ಲೈಟಿಬಿಫಸ್, ಹೋವಾರಂಟ್‌ ಮತ್ತು ಸರ್‌ಶಿಲ್ಯೋರರಿ ಸ್ರೂಪದರ ರಿಟ್ಟಾಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ರಿಟ್ಟಾಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅಪ್ರಗಳ ವೈಕಿ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಹೊರಡಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬಹುದು:

[139. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ:- ²] (1) ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಅಥವಾ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನಾಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮುಂದೆ ಇತ್ತುರುದಲ್ಲಿರುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನಾಗಳು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮಹತ್ವದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನಾಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸ್ವತಃ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಅಂತಾರ್ಗತಿಕ ಜನರಲನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣದ ಪಕ್ಷಕಾರನು ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮುಂದೆ ಇತ್ತುರುದಲ್ಲಿರುವ ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಮತ್ತು ತಾನೇ ಆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ವಿಲೇಮಾಡಬಹುದು:

ಪರಿಂತು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು, ಸದರಿ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನಾಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಯಾವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತೋ ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ತರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನಾಗಳ ಬಗೆ ತನ್ನ ತೀರ್ಥಿನ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯೋಡನೆ ವಾಪಸ್ತು ಕಳುಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಆದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ತೀರ್ಥಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ವಿಲೇ ಮಾಡಲು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.]

(2) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು, ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಇತ್ತುರುದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣ, ಅಪೀಲು ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯವಹರಕಣಗಳನ್ನು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡುವುದು ನ್ಯಾಯೋದ್ದೇಶದಿಂದ ವಿಹಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಹಾಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆ ಮಾಡಬಹುದು.]

1. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೇರನೆಯ ತಿಪ್ಪದೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 24ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಪ್ಪದೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 21ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1)ನೇಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಾಯೋಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

140. Ancillary powers of Supreme Court:- Parliament may by law make provision for conferring upon the Supreme Court such supplemental powers not inconsistent with any of the provisions of this Constitution as may appear to be necessary or desirable for the purpose of enabling the court more effectively to exercise the jurisdiction conferred upon it by or under this Constitution.

141. Law declared by Supreme Court to be binding on all courts:- The law declared by the Supreme Court shall be binding on all courts within the territory of India.

142. Enforcement of decrees and orders of Supreme Court and orders as to discovery, etc.:-(1) The Supreme Court in the exercise of its jurisdiction may pass such decree or make such order as is necessary for doing complete justice in any cause or matter pending before it, and any decree so passed or order so made shall be enforceable throughout the territory of India in such manner as may be prescribed by or under any law made by Parliament and until provision in that behalf is so made, in such manner as the President may by order¹ prescribe.

(2) Subject to the provisions of any law made in this behalf by Parliament, the Supreme Court shall, as respects the whole of the territory of India, have all and every power to make any order for the purpose of securing the attendance of any person, the discovery or production of any documents, or the investigation or punishment of any contempt of itself.

143. Power of President to consult Supreme Court:- (1) If at any time it appears to the President that a question of law or fact has arisen, or is likely to arise, which is of such a nature and of such public importance that it is expedient to obtain the opinion of the Supreme Court upon it, he may refer the question to that court for consideration and the court may, after such hearing as it thinks fit, report to the President its opinion thereon.

(2) The President may, notwithstanding anything in ²[***the proviso] to article 131, refer a dispute of the kind mentioned in the ³[said proviso] to the Supreme Court for opinion and the Supreme Court shall, after such hearing as it thinks fit, report to the President its opinion thereon.

144. Civil and judicial authorities to act in aid of the Supreme Court:- All authorities, civil and judicial, in the territory of India shall act in aid of the Supreme Court.

⁴[144 A. *[Special provisions as to disposal of questions relating to Constitutional validity of laws]. Rep. by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s.65 (w.e.f. 13-4-1978).*

145. Rules of Court, etc.:-(1) Subject to the provisions of any law made by Parliament, the Supreme Court may from time to time, with the approval of the President, make rules for regulating generally the practice and procedure of the court including -

(a) rules as to the persons practising before the court ;

1. See the Supreme Court (Decrees and Orders) Enforcement Order, 1954 (C.O. 47).
2. The words, brackets and figure "clause (i) of "omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.
3. Subs. by s.29 and Sch. ibid for "said clause".
4. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.25 (w.e.f. 1-2-1977).

140. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪೂರಕ ಅಧಿಕಾರಗಳು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಆದರ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯ ಅಥವಾ ಅವೇಕ್ಷಣೀಯವೆಂದು ತೋರಬಹುದಾದಂಥ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿಲ್ಲದಂಥ ಪೂರಕ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

141. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಫೋಇಸಿದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಬದ್ಧವಾಗಿರುವುದು:- ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಫೋಇಸಿದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಬದ್ಧವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

142. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಡಿಕ್ಟೀಗಳ ಮತ್ತು ಆದೇಶಗಳ ಜಾರಿ ಮತ್ತು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸಿವುಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆದೇಶಗಳು:- (1) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ, ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯಧ್ರವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಜ್ಞಾದ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಇತರ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಾಣನ್ಯಾಯವನ್ನು ದೊರಕಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದಂಥ ಡಿಕ್ರಿಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಆದೇಶವನ್ನು ನೀಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಡಿಕ್ರಿ ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ನೀಡಿದ ಆದೇಶವು, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಆದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು [ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಾದ್ಯಂತ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಬಹುದಾಗಿರತಕ್ಕುದು].

(2) ಸಂಸತ್ತು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಿಸಬೇಕು, ಭಾರತದ ಸಮಸ್ತ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಹಾಜರಾತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ದಸ್ತಾವೇಚುಗಳ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಜರುಪಡಿಸುವುದನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ತನಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ನಿಂದನೆಯ ತನಿಖೆಯ ಅಥವಾ ದುಡನೆಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸಮಸ್ತ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

143. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದೊಡನೆ ಸರ್ವಾಲೋಚನಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು ವಿಹಿತವೇನಿಸಿವಂಥ ಸ್ವರೂಪದ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮಹತ್ವಳ್ಳಂಧ ಕಾನೂನಿನ ಅಥವಾ ಸಂಗತಿಯ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದೆ ಎಂದು ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಸಂಭವ ಇದೆಯಂದ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಅವನು ಆದನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪರ್ಯಾಯಲೋಚನಗಾಗಿ ಕೆಳಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಸುನಾವಣೆ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಆದರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡಬಹುದು.

(2) 131ನೇಯ ಅನುಭೂತಿದ್ದ [ಪರಂತುಕೆಲ್ಲಿ] ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ, [ಆ ಪರಂತುಕೆಲ್ಲಿ] ಸಮೂದಾಯಿವಂಥ ಬಗೆಯ ವಿವಾದವನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಕಳುಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಸುನಾವಣೆ ಮಾಡಿದ ಅನಂತರ ಆದರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

144. ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು:- ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಸಮಸ್ತ ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

[144ಬ್.] [ಕಾನೂನುಗಳ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸಿಂಧುತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ವಿಲೇಖ ಉಪಬಂಧಗಳು.] ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೂರನೆಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1977ರ ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (13-4-78ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನಿರ್ವಹಿತವಾಗಿದೆ.

145. ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಯಮಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ:- (1) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮೋದನೆ ಪಡೆದು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸಲು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಿಯಮಗಳೂ ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು:-

(ಎ) ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ನ್ಯಾಯವಾದಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು;

1. 1954ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ (ಡಿಕ್ಟೀಗಳ ಮತ್ತು ಆದೇಶಗಳ) ಜಾರಿ ಆದೇಶವನ್ನು (ಫಿ.ಬಿ. 47) ನೋಡಿ.
2. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪಳನೆಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಚಯ ಮೇರೆಗೆ "(ಇ)ನಿಯ ವಿಂದದ್" ಎಂಬ ಪದಗಳು, ಕಂಸಗಳು ಮತ್ತು ಅಂತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಚಯ ಮೇರೆಗೆ "ಆ ವಿಂದದಲ್ಲಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬಿಡಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚನಾಗಿದೆ.
4. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೀರಂತೆಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 25ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (b) rules as to the procedure for hearing appeals and other matters pertaining to appeals including the time within which appeals to the court are to be entered;
- (c) rules as to the proceedings in the court for the enforcement of any of the rights conferred by Part III;
- ¹[(cc) rules as to the proceedings in the court under ²[article 139 A];
- (d) rules as to the entertainment of appeals under sub-clause (c) of clause (1) of article 134;
- (e) rules as to the conditions subject to which any judgement pronounced or order made by the court may be reviewed and the procedure for such review including the time within which applications to the court for such review are to be entered;
- (f) rules as to the costs of and incidental to any proceedings in the court and as to the fees to be charged in respect of proceedings therein;
- (g) rules as to the granting of bail;
- (h) rules as to stay of proceedings;
- (i) rules providing for the summary determination of any appeal which appears to the court to be frivolous or vexatious or brought for the purpose of delay;
- (j) rules as to the procedure for inquiries referred to in clause (1) of article 317.

(2) Subject to the ³[provisions of ^{4***}clause (3)], rules made under this article may fix the minimum number of Judges who are to sit for any purpose and may provide for the powers of single Judges and Division Courts.

(3) ⁵[^{4***} "The minimum number] of Judges who are to sit for the purpose of deciding any case involving a substantial question of law as to the interpretation of this Constitution or for the purpose of hearing any reference under article 143 shall be five;

Provided that, where the court hearing an appeal under any of the provisions of this Chapter other than article 132 consists of less than five Judges and in the course of the hearing of the appeal the court is satisfied that the appeal involves a substantial question of law as to the interpretation of this Constitution the determination of which is necessary for the disposal of the appeal, such courts shall refer the question for opinion to a court constituted as required by this clause for the purpose of deciding any case involving such a question and shall on receipt of the opinion dispose of the appeal in conformity with such opinion.

1. Ins. by the Constitution (forty-second Amendment) Act, 1976, s.26 (w.e.f. 1-2-1977).
2. Subs. by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s.6 for "articles 131 A and 139A" (W.e.f. 13-4-1978).
3. Subs. by the Constitution (Forty-second amendment) Act, 1976, s.26, for "provisions of clause (3)" (w.e.f. 1-2-1977).
4. Certain words, figures and letters omitted by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s.6 (w.e.f. 13-4-1978).
5. Subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.26 for "The minimum number" (w.e.f. 1-2-1977).

- (ಬಿ) ಅಪೀಲುಗಳ ಸುನಾವಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಯಾವ ಕಾಲದೊಳಗಾಗಿ ದಾಖಿಲು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಅಪೀಲುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಯಮಗಳು;
- (ಬಿ) 3ನೇಯ ಭಾಗದ ಮೂಲಕ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಹಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯವಹರಣಗಳ ಬಗೆಗಿನ ನಿಯಮಗಳು;
- ¹[(ಸಿಸಿ) ²[139ಎ ಅನುಷ್ಠೀದದ] ಮೇರೆಗೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯವಹರಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು;
- (ಬಿ) 134ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ (1)ನೇಯ ಖಂಡದ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಪೀಲುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನಿಯಮಗಳು;
- (ಬಿ) ಯಾವ ಪರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀವ್ರ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವನ್ನು ಪ್ರನರವಲೋಕನ ಮಾಡುವುದೂ ಆ ಪರತ್ತುಗಳ ಬಗೆಗಿನ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರನರವಲೋಕನಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಕಾಲದೊಳಗಾಗಿ ಅಜಿಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ದಾಖಿಲು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು, ಅಂಥ ಪ್ರನರವಲೋಕನದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು;
- (ಬಿಫ್ಱೀ) ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ವ್ಯವಹರಣಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಾಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಸಂಗಿಕೂದ ಖಚಿತಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿನ ವ್ಯವಹರಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಧಿಸಬೇಕಾದ ಫೇಜುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನಿಯಮಗಳು;
- (ಬಿಂದಿ) ಜಾರ್ಮಾನಿನ ಮಂಜೂರಾತಿಯ ಬಗೆಗಿನ ನಿಯಮಗಳು;
- (ಹೆಚ್ಚೊ) ವ್ಯವಹರಣಗಳ ತಡೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು;
- (ಬಿ) ಯಾವ ಅಪೀಲು ಕ್ಷುಲ್ಲಕ್ಷವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಅಥವಾ ಪೀಡಿಸುವ ಅಥವಾ ವಿಳಂಬಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ತೋರಿಬಿರುವುದೂ ಆ ಯಾವುದೇ ಅಪೀಲಿನ ಕ್ಷಿಪ್ರ ನಿರ್ಧರಣೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ನಿಯಮಗಳು;
- (ಬಿ) 317ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿರುವ ವಿಚಾರಣಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು.

(2) ³[(3)ನೇಯ ^{4 * * * *} ಖಂಡದ [ಉಪಖಂಧಗಳಿಗೆ] ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಅನುಷ್ಠೀದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು, ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿರ್ಬೇಕಾದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರ ಕೆಳಿಷ್ಟಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಏಕ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರನ ಹಾಗೂ ವಿಭಾಗ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಖಂಧಿಸಬಹುದು.

(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿರ್ಬೇಕಾದ ಅಧಿಕಾರ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ 143ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ ಮೇರೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೋರಿಕೆಯ ಸುನಾವಕೆಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿರ್ಬೇಕಾದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರ ⁵ [***⁴ ಕೆಳಿಷ್ಟ ಸಂಖ್ಯೆಯು] ಐದಾರಿತಕ್ಕೂದು:

ವರಂತು, ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ 132ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಪಖಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಅಪೀಲನ್ನು ಸುನಾವಕೆ ಮಾಡುವ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಬದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕಡಿಮೆ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರಿದ್ದು ಅಪೀಲ ಸುನಾವಕೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಅಪೀಲು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆಯೆಂದು ಮತ್ತು ಅಪೀಲನ್ನು ವಿಲೀಮಾಡಲು ತನ್ನ ನಿರ್ಧರಣೆಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮನದಷ್ಟುದರೆ, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಖಂಡವು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿರುವಂತೆ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಅದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೂ ಕಳಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ತಲುಪಿದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕನ್ನುಸಾರವಾಗಿ ಅಪೀಲನ್ನು ವಿಲೀ ಮಾಡತಕ್ಕೂದು.

- 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೇರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1977ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೇರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ೩೯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “139ಎ ಅನುಷ್ಠೀದಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳೇ, ಅಂಶಗಳ ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳ ಬದಲಾಗಿ (13-4-78ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೇರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಓನ್ ಖಂಡದ ಉಪಖಂಧಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1977ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೇರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ೩೯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಶಿಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು, ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು (13-4-78ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
- 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೇರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಕೆಳಿಷ್ಟ ಸಂಖ್ಯೆಯು” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(4) No Judgement shall be delivered by the Supreme Court save in open court and no report shall be made under article 143 save in accordance with an opinion also delivered in open court.

(5) No judgement and no such opinion shall be delivered by the Supreme Court save with the concurrence of a majority of the Judges present at the hearing of the case, but nothing in this clause shall be deemed to prevent a Judge who does not concur from delivering a dissenting judgement or opinion.

146. Officers and servants and the expenses of the Supreme Court:- (1) Appointments of Officers and servants of the Supreme Court shall be made by the Chief Justice of India or such other Judge or officers of the court as he may direct:

Provided that the President may by rule require that in such cases as may be specified in the rule, no person not already attached to the court shall be appointed to any office connected with the court, save after consultation with the Union Public Service Commission.

(2) Subject to the provisions of any law made by Parliament, the conditions of service of officers and servants of the Supreme Court shall be such as may be prescribed by the rules made by the Chief Justice of India or by some other Judge or officer of the court authorised by the Chief Justice of India to make rules for the purpose:

Provided that the rules made under this clause shall, so far as they relate to salaries, allowances, leave or pensions, require the approval of the President.

(3) The administrative expenses of the Supreme Court, including all salaries, allowances and pensions payable to or in respect of the officers and servants of the court, shall be charged upon the Consolidated Fund of India and any fees or other moneys taken by the court shall form part of that Fund.

147. Interpretation:- In this Chapter and in Chapter V of Part VI, references to any substantial question of law as to the interpretation of this Constitution shall be construed as including references to any substantial question of law as to the interpretation of the Government of India Act, 1935 (including any enactment amending or supplementing that Act) or of any order in Council or order made thereunder or of the Indian Independence Act, 1947 or of any order made there under.

CHAPTER - V COMPTROLLER AND AUDITOR-GENERAL OF INDIA

148. Comptroller and Auditor-General of India:- (1) There shall be a Comptroller and Auditor-General of India who shall be appointed by the President by warrant under his hand and seal and shall only be removed from office in like manner and on the like grounds as a Judge of the Supreme Court.

(2) Every person appointed to be the Comptroller and Auditor-General of India shall, before he enters upon his office, make and subscribe before the President, or some person appointed in that behalf by him, an oath or affirmation according to the form set out for the purpose in the Third Schedule.

(3) The salary and other conditions of service of the Comptroller and Auditor-General shall be such as may be determined by Parliament by law and, until they are so determined, shall be as specified in the Second Schedule:

(4) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪನ್ನು ಬಹಿರಂಗ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಅನ್ಯಥಾ ಕೊಡತಕ್ಕೆದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಬಹಿರಂಗ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ 143ನೇಯ ಅನುಭೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ವರದಿಯನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕೆದಲ್ಲ.

(5) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಪನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು, ಆ ಪ್ರೇಕ್ಷಣಾದ ಸುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರ ಬಹುಮತದ ಸಹಮತಿಯಿಂದ ಹೊರತು ಅನ್ಯಥಾ ಕೊಡತಕ್ಕೆದಲ್ಲ; ಈದರೆ ಈ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ತನ್ನ ಭಿನ್ನಭಿಪ್ರಾಯದ ತೀರ್ಪನ್ನು ಅಥವಾ ತನ್ನ ಭಿನ್ನಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೊಡಲು ಸಹಮತಿಸದಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕೆದಲ್ಲ.

146. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನೌಕರರು ಹಾಗೂ ವೆಚ್ಚೆಗಳು:- (1) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ನೌಕರರ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನು ಅಥವಾ ಅವನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥೆ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಮಾಡತಕ್ಕೆದು:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ, ಆ ನಿಯಮದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಆ ಮೋದಲೇ ಸೇರಿಲ್ಲದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಕೇಂದ್ರ ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಪದಕ್ಕೆ ನೇಮಕಾತಿ ಮಾಡತಕ್ಕೆದಲ್ಲವೆಂದು ಆಗತ್ಯವಡಿಸಬಹುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಿಂಬತ್ತಿ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ನೌಕರರ ಸೇವಾ ಪರಿತ್ಯುಗಳು, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನು ಅಥವಾ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅವನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಿದ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಯ ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕೆದು:

ಪರಂತು, ಈ ವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ನಿಯಮಗಳು ವೇತನಗಳಿಗೆ, ಭತ್ತಗಳಿಗೆ, ರಚೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವವ್ಯವಹರಮಟ್ಟಿಗೆ, ಆ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮೋದನೆಯು ಆಗತ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕೆದು.

(3) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನೌಕರರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳು, ಭತ್ತಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳು ಸೇರಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಆಡಳಿತ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕೆದು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸ್ವಿಕರಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಥೀಜುಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಹಣಗಳು ಆ ನಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗಿರತಕ್ಕೆದು.

147. ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ನೇ ಭಾಗದ ಕನೇ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳು, 1935ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮದ (ಆ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಪೂರಕಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವೂ ಸೇರಿ) ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆಡಳಿತ, ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾನೂನು ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಹಾಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಸತಕ್ಕೆದು.

ಅಧ್ಯಾಯ 5 - ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕ

148. ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕ:- (1) ಭಾರತಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕ ಇರತಕ್ಕೆದು. ಅವನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿ ಮೊಹರು ಹಾಕಿದ ವಾರಂಟಿನ ಮೂಲಕ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕೆದು ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥವೇ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕೆದು.

(2) ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನಿಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಹೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಮೂರನೆಯ ಅನುಸಾರಿಸಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಮೂನೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನವನ್ನು ಅಥವಾ ದೃಢಿಕರಣವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕೆದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ರುಜು ಹಾಕತಕ್ಕೆದು.

(3) ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ವೇತನ ಮತ್ತು ಇತರ ಸೇವಾ ಪರಿತ್ಯುಗಳು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿಧರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕೆದು ಮತ್ತು ಅವು ಹಾಗೆ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುವವರಿಗೆ ವರಣನೆಯ ಅನುಸಾರಿಸಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂತೆ ಇರತಕ್ಕೆದು:

Provided that neither the salary of a Comptroller and Auditor-General nor his rights in respect of leave of absence, pension or age of retirement shall be varied to his disadvantage after his appointment.

(4) The Comptroller and Auditor-General shall not be eligible for further office either under the Government of India or under the Government of any State after he has ceased to hold his office.

(5) Subject to the provisions of this Constitution and of any law made by Parliament, the conditions of service of persons serving in the Indian Audit and Accounts Department and the administrative powers of the Comptroller and Auditor-General shall be such as may be prescribed by rules made by the President after consultation with the Comptroller and Auditor-General.

(6) The administrative expenses of the office of the Comptroller and Auditor-General, including all salaries, allowances and pensions payable to or in respect of persons serving in that office, shall be charged upon the Consolidated Fund of India.

149. Duties and powers of the Comptroller and Auditor-General:- The Comptroller and Auditor-General shall perform such duties and exercise such powers in relation to the accounts of the Union and of the States and of any other authority or body as may be prescribed by or under any law made by Parliament and, until provision in that behalf is so made, shall perform such duties and exercise such powers in relation to the accounts of the Union and of the States as were conferred on or exercisable by the Auditor-General of India immediately before the commencement of this Constitution in relation to the accounts of the Dominion of India and of the Provinces respectively.

[**150. Form of accounts of the Union and of the States:-** The accounts of the Union and of the States shall be kept in such form as the President may,² [on the advise of] the Comptroller and Auditor-General of India, prescribe.]

151. Audit reports:- (1) The reports of the Comptroller and Auditor-General of India relating to the accounts of the Union shall be submitted to the President, who shall cause them to be laid before each House of Parliament.

(2) The reports of the Comptroller and Auditor-General of India relating to the accounts of a State shall be submitted to the Governor³ [* * * of the State, who shall cause them to be laid before the Legislature of the State.]

1. Subs. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s. 27, for art. 150 (w.e.f. 1-4-1977).

2. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.22, for "after consultation with" (w.e.f. 20-6-1979).

3. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.

ಪರಂತು, ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ನೇಮಕಾತಿಯ ತರುವಾಯ ಅವನ ವೇತನವನ್ನಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಗೈರು ಹಾಜರಿ ರಚಿ, ನಿವೃತ್ತಿವೇತನ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಿ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ ಅವನ ಹಪ್ಪಗಳನ್ನು, ಅವನಿಗೆ ಅನನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯತ್ಸ್ವಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ತನ್ನ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವುದು ನಿಂತು ಹೋದ ತರುವಾಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿರ್ದಲ್ನಿಂದ ಯಾವುದೇ ಪದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೆ ಅರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(5) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಭಾರತೀಯ ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಪರತ್ವಗಳು, ಮತ್ತು ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಆಡಳಿತ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ಬಳಿಕ ರಚಿಸುವ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕುದು.

(6) ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ವೇತನಗಳು, ಭತ್ತಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳೂ ಸೇರಿ ಆ ಕಚೇರಿಯ ಆಡಳಿತ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು.

149. ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು:- ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧಕನು, ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಥವಾ ನಿಕಾಯದ ಲೆಕ್ಕಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೀರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು ಹಾಗೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಲೆಕ್ಕಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಭಾರತದ ಜೊಮ್ಮಿನಿಯನ್ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಂತಗಳ ಲೆಕ್ಕಗಳ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಭಾರತದ ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನಿಗೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಂಥ ಅಥವಾ ಅವನು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದಂಥ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೀರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.

[150. ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಲೆಕ್ಕಗಳ ನಮೂನೆ:- ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ] ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಇಡತಕ್ಕುದು.]

151. ಲೆಕ್ಕ ಪರಿಶೋಧನ ವರದಿಗಳು:- (1) ಒಕ್ಕೂಟದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕನ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ವರದಿಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಸತಕ್ಕುದು; ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆ ವರದಿಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನ ವರದಿಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ³* * * ಒಟ್ಟಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅವಾಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.]

1. 1976ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೆರಡನೇಯ ತಿಧ್ಯಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 27ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 150ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-4-1977 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯುಮ್ಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1978ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುಲ್ಕನೇಯ ತಿಧ್ಯಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 22ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ಬಳಿಕ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯುಮ್ಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 195ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಿಸೆಯ ತಿಧ್ಯಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, “ಅಥವಾ ರಾಜಸ್ವಮುಖನಿಗೆ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಟ್ಟಿಬಡಲಾಗಿದೆ.

PART VI
THE STATES¹[***]
CHAPTER I - GENERAL

152. Definition:- In this part, unless the context otherwise requires, the expression "State"² [does not include the State of Jammu and Kashmir].

CHAPTER II - THE EXECUTIVE

The Governor

153. Governors of States:- There shall be a Governor for each State:

³[Provided that nothing in this article shall prevent the appointment of the same person as Governor for two or more States.]

154. Executive power of State:- (1) The executive power of the State shall be vested in the Governor and shall be exercised by him either directly or through officers subordinate to him in accordance with this Constitution.

(2) Nothing in this article shall-

- (a) be deemed to transfer to the Governor any functions conferred by any existing law on any other authority; or
- (b) prevent Parliament or the Legislature of the State from conferring by law functions on any authority subordinate to the Governor.

155. Appointment of Governor:- The Governor of a State shall be appointed by the President by warrant under his hand and seal.

156. Term of office of Governor:- (1) The Governor shall hold office during the pleasure of the President.

- (2) The Governor may, by writing under his hand addressed to the President, resign his office.
- (3) Subject to the foregoing provisions of this article, a Governor shall hold office for a term of five years from the date on which he enters upon his office:

Provided that a Governor shall, notwithstanding the expiration of his term, continue to hold office until his successor enters upon his office.

157. Qualifications for appointment as Governor:- No person shall be eligible for appointment as Governor unless he is a citizen of India and has completed the age of thirty-five years.

158. Conditions of Governor's office:- (1) The Governor shall not be a member of either House of Parliament or of a House of the Legislature of any State specified in the First Schedule and if a member of either House of Parliament or of a House of the Legislature of any such State be appointed Governor, he shall be deemed to have vacated his seat in that House on the date on which he enters upon his office as Governor.

1. The words 'IN PART A OF THE FIRST SCHEDULE' omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.
2. Subs. by s 29 and Sch. ibid., for "means a State specified in Part A of the First Schedule".
3. Added by, s.6. ibid..

ಭಾಗ - 6

*[* * * ರಾಜ್ಯಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ಸಾಮಾನ್ಯ

152. ಪರಿಭಾಷೆ:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಆಗತ್ಯವಡಿಸಿದ ಹೊರತು “ರಾಜ್ಯ” ಎಂಬ ಪದವು² [ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶೀರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ.]

ಅಧ್ಯಾಯ 2 - ಕಾರ್ಯಾಂಗ

ರಾಜ್ಯಪಾಲ

153. ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು:- ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿರತಕ್ಕೂದು:

³[ಪರಂತು, ಈ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಒಬ್ಬನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ವರದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.]

154. ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಅಥವಾ ತನಗೆ ಅಧಿನರಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಮೂಲಕ ಈ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆನ್ನಾರವಾಗಿ ಚೆಲಾಯಿಸತಕ್ಕೂದು.

(2) ಈ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ -

(ಎ) ಆಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಅಧಿನ್ಯಾತ್ಮಕ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ತು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

155. ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ನೇಮಕಾತಿ:- ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿ ಮೊಹರು ಹಾಕಿದ ವಾರಂಟಿನ ಮೂಲಕ ನೇಮಿಸಿ ಮಾಡತಕ್ಕೂದು.

156. ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪದಾವಧಿ:- (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಇಷ್ಟವರ್ಯಾಂತ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕೂದು.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಬರಿದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು.

(3) ಈ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಭಾಂಗಗಳಿಗೆಯೇ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಈ ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕೂದು:

ಪರಂತು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವಾದಾಗೂ, ತನ್ನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಯು ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬವರೆಗೆ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕೂದು.

157. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ನೇಮಕಗೋಳ್ಯಲು ಅರ್ಹತೆಗಳು:- ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಹೊರತು ಮತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಮೂವತ್ತೆಂದು ಪರ್ವ ವಯಸ್ಸು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿರುವ ಹೊರತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ನೇಮಕಗೋಳ್ಯಲು, ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

158. ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪದದ ಘರತ್ವಗಳು:- (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದಸ್ಯ ಅಥವಾ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿತಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದಸ್ಯ ಸದಸ್ಯನೊಳ್ಳಿನ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ನೇಮಕಗೋಂಡರೆ, ಅವನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆ ಸದಸ್ಯದಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕೂದು.

1. 195ಷೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿತ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿತ ಎ ಭಾಗದಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 29ನಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿತ ಮೇರೆಗೆ ಎಂದರೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿತ ‘ಎ’ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯವೆಂದು ಅರ್ಥ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 195ಷೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ೫೨ಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) The Governor shall not hold any other office of profit.

(3) The Governor shall be entitled without payment of rent to the use of his official residences and shall be also entitled to such emoluments, allowances and privileges as may be determined by Parliament by law and, until provision in that behalf is so made, such emoluments, allowances and privileges as are specified in the Second Schedule.

¹[(3A) Where the same person is appointed as Governor of two or more States, the emoluments and allowances payable to the Governor shall be allocated among the States in such proportion as the President may by order determine.]

(4) The emoluments and allowances of the Governor shall not be diminished during his term of office.

159. Oath or affirmation by the Governor:- Every Governor and every person discharging the functions of the Governor shall, before entering upon his office, make and subscribe in the presence of the Chief Justice of the High Court exercising jurisdiction in relation to the State, or, in his absence, the senior most judge of that Court available, an oath or affirmation in the following form, that is to say-

"I,A.B.,do Swear in the name of God that I will faithfully execute the office of Governor(or Solemnly affirm

discharge the functions of the Governor) of.....(*name of the State*) and will to the best of my ability preserve, protect and defend the Constitution and the law and that I will devote myself to the service and well-being of the people of,....,*(name of the State)*".

160. Discharge of the functions of the Governor in certain contingencies:- The President may make such provision as he thinks fit for the discharge of the functions of the Governor of a State in any contingency not provided for in this Chapter.

161. Power of Governor to grant pardons, etc.,and to suspend, remit or commute sentences in certain cases:- The Governor of a State shall have the power to grant pardons, reprieves, respites or remissions of punishment or to suspend, remit or commute the sentence of any person convicted of any offence against any law relating to a matter to which the executive power of the State extends.

162. Extent of executive power of State:- Subject to the provisions of this Constitution, the executive power of a State shall extend to the matters with respect to which the Legislature of the State has power to make laws:

Provided that in any matter with respect to which the Legislature of a State and Parliament have power to make laws, the executive power of the State shall be subject to, and limited by, the executive power expressly conferred by this Constitution or by any law made by Parliament upon the Union or authorities thereof.

Council of Ministers

163. Council of Ministers to aid and advise Governor:- (1) There shall be a Council of Ministers with the Chief Minister at the head to aid and advise the Governor in the exercise of his functions, except in so far as he is by or under this Constitution required to exercise his functions or any of them in his discretion.

1. Ins, by the Constitution(Seventh Amendment) Act, 1956, s.7..

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಲಾಭದಾಯಕವಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಬಾಡಿಗೆಯನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡದೆ ತನ್ನ ಅಧಿಕೃತ ನಿವಾಸಗಳ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದುಂಥ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳಿಗೆ, ಭಕ್ತಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

[(3a) ಒಬ್ಬನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಿರುವಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭಕ್ತಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ, ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದುಂಥ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿತಕ್ಕುದು.]

(4) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪದಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭಕ್ತಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

159. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣ:- ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮುಂಚೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ಉಳ್ಳ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಿನ ಅಧವಾ ಅವನ ಗ್ರಿಹಾಜಿರಿಯಲ್ಲಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಿನ ವೈಕಿಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಿನ ಸಮಕ್ಕೆಮದಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಅಧವಾ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ರೂಪ ಹಾಕತಕ್ಕುದು; ಎಂದರೆ-

“.....ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು ನಿಷ್ಘಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ..... (ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರು) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪದದ ಕಾರ್ಯಪಾಲನವನ್ನು (ಅಧವಾ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು) ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದೂ ಮತ್ತು ನನಗೆ ಸಾಮಧ್ಯ ವಿದ್ದಷ್ಟು ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನದ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಪರಿರಕ್ಷೆ, ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿರಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದೂ..... (ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರು) ರಾಜ್ಯದ ಜನತೆಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯೋಗ್ಯವು ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆತ್ತರದ್ದಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ”.

160. ಕೆಲವು ಆಕಸ್ಮೀಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರದ ಯಾವುದೇ ಆಕಸ್ಮೀಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಘಾಡಬಹುದು.

161. ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮಾದಾನ, ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು, ಶಿಕ್ಷೆಯು ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಅಮಾನತಿನಲ್ಲಿಡಲು, ಮಾಫಿ ಅಥವಾ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅಧಿಕಾರ:- ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿರ್ಣಯನಾದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ವಿಧಿಸಿರುವ ದಂಡನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ಷಮಾದಾನವನ್ನು, ಪ್ರವಿಲಂಬನವನ್ನು, ಮುಂದೂಡಿಕೆ ಅಧವಾ ಮಾಫಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧವಾ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಮಾನತ್ತಗೊಳಿಸಲು, ಮಾಫಿ ಅಧವಾ ಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಲು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕುದು.

162. ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳೊಳಬಿಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು, ಯಾವ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಘಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಆ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕುದು:

ಪರಿಂತು, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಯಾವ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಘಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ, ಆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಧವಾ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಒಕ್ಕಾಟಕ್ಕೆ ಅಧವಾ ಅಕರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಕೆರ್ಮೆಂಗಾದ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆದರ ಮೂಲಕ ಪರಿಮಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

ಮೆಂತ್ರಿಮಂಡಲ

163. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ನೀಡಲು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಧವಾ ಆದರ ಮೇರಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅಧವಾ ಆಪುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ವೇಚನಾನುಸಾರ ಚರ್ಚಾಯಿಸಲು ಅವನನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿರವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೋರಿತು, ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಆವನಿಗೆ ನೆರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ನೇತ್ಯತ್ತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ ಇರತಕ್ಕುದು.

1. 1956ನೇಯ ಇವಿಂದ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) If any question arises whether any matter is or is not a matter as respects which the Governor is by or under this Constitution required to act in his discretion, the decision of the Governor in his discretion shall be final and the validity of anything done by the Governor shall not be called in question on the ground that he ought or ought not to have acted in his discretion.

(3) The question whether any, and if so what, advice was tendered by Ministers to the Governor shall not be inquired into in any court.

164. Other provisions as to Ministers:- (1) The Chief Minister shall be appointed by the Governor and the other Ministers shall be appointed by the Governor on the advice of the Chief Minister and the Ministers shall hold office during the pleasure of the Governor:

Provided that in the States of Bihar, Madhya Pradesh and Orissa, there shall be a Minister in charge of tribal welfare who may in addition be in charge of the welfare of the Scheduled Castes and backward classes or any other work.

(2) The Council of Ministers shall be collectively responsible to the Legislative Assembly of the State.

(3) Before a Minister enters upon his office, the Governor shall administer to him the oaths of office and of secrecy according to the forms set out for the purpose in the Third Schedule.

(4) A Minister who for any period of six consecutive months is not a member of the Legislature of the State shall at the expiration of that period cease to be a Minister.

(5) The salaries and allowances of Ministers shall be such as the Legislature of the State may from time to time by law determine and, until the Legislature of the State so determines, shall be as specified in the Second Schedule.

The Advocate- General for the State

165. Advocate- General for the State:- (1) The Governor of each State shall appoint a person who is qualified to be appointed a judge of a High Court to be Advocate-General for the State.

(2) It shall be the duty of the Advocate-General to give advice to the Government of the State upon such legal matters, and to perform such other duties of a legal character, as may from time to time be referred or assigned to him by the Governor and to discharge the functions conferred on him by or under this Constitution or any other law for the time being in force.

(3) The Advocate-General shall hold office during the pleasure of the Governor and shall receive such remuneration as the Governor may determine.

Conduct of Government Business

166. Conduct of business of the Government of a State:- (1) All executive action of the Government of a State shall be expressed to be taken in the name of the Governor.

(2) Orders and other instruments made and executed in the name of the Governor shall be authenticated in such manner as may be specified in rules to be made by the Governor, and the validity of an order or instrument which is so authenticated shall not be called in question on the ground that it is not an order or instrument made or executed by the Governor.

(2) ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಆದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿರುವ ವಿಷಯವೇ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದರೆ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕೇಗೊಂಡ ತೀಮ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕೇಗೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯದ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಅವನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬಾರದಾಗಿತ್ತು ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆಸಂತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

(3) ಮಂತ್ರಿಗಳು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೀಡಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

164. ಮಂತ್ರಿಗಳು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಉಪಭಂಗಗಳು:- (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಸಲಹೆಗನುಸಾರ ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಮಂತ್ರಿಗಳು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಇಷ್ಟಪರಿಂತ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕೂದು:

ಪರಂತು, ಬಿಹಾರ, ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಒರಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬುಡಕೆಟ್ಟಿ ಜನಾಂಗಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯಿರತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಅವನು ಆದರ ಜೋತೆಗೆ ಅನುಸಂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

(2) ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಳವು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕೂದು.

(3) ಯಾರೇ ಮಂತ್ರಿಯ ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬ್ರಾಹ್ಮಣಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅವನಿಗೆ ಪದದ ಮತ್ತು ಗೋಪ್ಯತಾವಾಲನೆಯ ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳನ್ನು, ಮೂರನೆಯ ಅನುಸಂಚಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡಲಾದ ನಮೂನೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ, ಬೋಧಿಸತಕ್ಕೂದು.

(4) ಯಾರೇ ಮಂತ್ರಿಯ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗಿತಕ್ಕೂದು.

(5) ಮಂತ್ರಿಗಳ ವೇತನಗಳು ಹಾಗೂ ಭಕ್ತಿಗಳು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಆ ರೀತಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸುವವರೆಗೆ ಅವು ಎರಡನೆಯ ಅನುಸಂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂತೆ ಇರತಕ್ಕೂದು.

ರಾಜ್ಯದ ಅಡ್ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಟ್ ಜನರಲ್

165. ರಾಜ್ಯದ ಅಡ್ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಟ್ ಜನರಲ್:- (1) ಪ್ರತಿಯಾಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಿಗೆ ನೇಮಕಗೊಳಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುತ್ತಿರುವ ಅಧ್ಯಕ್ಷತ್ವದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಡ್ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಟ್ ಜನರಲ್ ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕೂದು.

(2) ಅಡ್ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಟ್ ಜನರಲ್ ನಾಗಿ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಥವಾ ಒಷ್ಣಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಕಾನೂನು ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲಹೆ ಕೊಡುವುದು ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಸ್ವರೂಪದಂಥ ಇತರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಆದರ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ತತ್ವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಆದರ ಮೇರೆಗೆ ತನಗೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕೂದು.

(3) ಅಡ್ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಟ್ ಜನರಲ್ ನಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಇಷ್ಟಪರಿಂತ ತನ್ನ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕೂದು; ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸಬಹುದಾದ ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನು ಪಡೆಯತಕ್ಕೂದು.

ಸರ್ಕಾರಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ

166. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸರ್ಕಾರಿ ನಡವಳಿಕೆ:- (1) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯಾಂಗದ ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಯವು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾಗತಕ್ಕೂದು.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಇತರ ಲಿಖಿತಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಪ್ರಮಾಣಿನ ಮಾಡತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅಧಿಪ್ರಮಾಣಿನ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶದ ಅಥವಾ ಲಿಖಿತದ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು, ಅದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವಲ್ಲವೇಂಬ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಲಿಖಿತವಲ್ಲವೇಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

(3) The Governor shall make rules for the more convenient transaction of the business of the Government of the State and for the allocation among Ministers of the said business in so far as it is not business with respect to which the Governor is by or under this Constitution required to act in his discretion.

! [* * *]

167. Duties of Chief Minister as respects the furnishing of information to Governor, etc: It shall be the duty of the Chief Minister of each State,-

- (a) to communicate to the Governor of the State all decisions of the Council of Ministers relating to the administration of the affairs of the State and proposals for legislation;
- (b) to furnish such information relating to the administration of the affairs of the State and proposals for legislation as the Governor may call for; and
- (c) if the Governor so requires, to submit for the consideration of the Council of Ministers any matter on which a decision has been taken by a Minister but which has not been considered by the Council.

CHAPTER III - THE STATE LEGISLATURE

General

168. Constitution of Legislatures in States:- (1) For every State there shall be a Legislature which shall consist of the Governor and-

- (a) in the States of ^{2[***]}, Bihar, ^{3[***]} ^{4-5[***]}, ⁶[Maharashtra], ⁷[Karnataka], ^{8[***]} ⁹[and Uttar Pradesh], two Houses;
- (b) in other States, one House.

(2) Where there are two Houses of the Legislature of a State, one shall be known as the Legislative Council and the other as the Legislative Assembly and where there is only one House, it shall be known as the Legislative Assembly.

1 Cl. (4) was ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s. 28 (w.e.f.3-1-1977) and omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 23 (w.e.f.20-6-1979).

2. The words "Andhra Pradesh", Omitted by the Andhra Pradesh Legislative Council (Abolition) Act, 1985 (34 of 1985), s. 4 (w.e.f.1-6-1985).

3. The word "Bombay" omitted by the Bombay Reorganisation Act, 1960 (11 of 1960), s. 20 (w.e.f.1-5-1960).

4. No date has been appointed under s. 8(2) of the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956 for the insertion of the words "Madhya Pradesh" in this sub-clause.

5. The words "Tamil Nadu", omitted by the Tamil Nadu Legislative Council (Abolition) Act, 1986 (40 of 1986) s.4 (w.e.f.1-11-1986).

6. Ins. by Bombay Reorganisation Act, 1960, s. 20 (w.e.f.1-5-1960).

7. Subs. by the Mysore State (Alteration of Name) Act, 1973 (31 of 1973) s.4, for "Mysore" (w.e.f.1-11-1973), which was inserted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 8(1).

8. The word "Punjab" omitted by the Punjab Legislative Council (Abolition) Act, 1969 s.4 (w.e.f.7-1-1970).

9. subs. by the West Bengal Legislative Council (abolition) Act, 1969 (20 of 1969) s. 4 for "Uttar Pradesh and West Bengal" (w.e.f.1-8-1969).

(3) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ವ್ಯವಹಾರವು ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ನೇರವೇರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ವ್ಯವಹಾರವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸದರಿ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಡಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದ್ದು.

¹ [* * * *]

167. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳು:- ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯಿ,

- (ಎ) ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ರಚನೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಎಲ್ಲ ತೀವ್ರಾನಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು;
  - (ಬಿ) ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ರಚನೆಯ ಪ್ರಸ್ತಾವಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು; ಮತ್ತು
  - (ಶಿ) ಒಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯ ತೀವ್ರಾನ ಕ್ಷೇಗೊಂಡಿರುವ, ಆದರೆ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವು ಪರ್ಯಾರಲೋಚನೆಯ ಒಬ್ಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಪರ್ಯಾರಲೋಚನೆಗೆ ಒಬ್ಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದು
- ಅವನೆ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ 3 - ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲ

ಸಂಖ್ಯಾನ್ಯ

168. ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ರಚನೆ:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಒಂದು ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಪೀಠತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು, ಮತ್ತು

- (ಎ) ²[* * *], ಬಿಹಾರ, ³[* * *], ⁴⁻⁵[* * *],
“[ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ], [ಕರ್ನಾಟಕ], ⁸[* * *] ⁹[ಮತ್ತು] ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ] ಈ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಏರಡು ಸದನಗಳನ್ನು;
- (ಬಿ) ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸದನವನ್ನೂ
-ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು:

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಏರಡು ಸದನಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಲ್ಲ, ಒಂದನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಮತ್ತು “ನೈಂದನ್ನು ವಿಧಾನಸಚಿದಾಯಕ ಮತ್ತು ಒಂದೇ ಸದನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ವಿಧಾನಸಚಿದಾಯಕ ಎಂದು ಕರೆಯತಕ್ಕುದು.

1. 4ನೇಯ ಮಂಡಿವನ್ನು 197ನೇಯ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲ್ಲತ್ತರದನೆಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಿಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು 197ನೇಯ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲ್ಲತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 23ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಒಳಗೊಂಡಿರಿದ್ದಾಗಿದೆ.
2. 1985ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅಂತ್ಯಪ್ರದೇಶ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತೆ (ರದ್ದತೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಈನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-6-1985 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) “ಅಂತ್ಯಪ್ರದೇಶ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಿದ್ದಾಗಿದೆ.
3. 1960 ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪನ್ನರ್ಪಚನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1960ನೇಯ ಇಸವಿಯ 11ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 20ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-5-1960 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) “ಮುಂಬಯಿ” ಎಂಬುದನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಿದ್ದಾಗಿದೆ.
4. 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಿನೆಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 8(2)ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಈ ಉಪವಿಧಿಯಲ್ಲಿ “ಮದ್ದಪ್ರದೇಶ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲು ಯಾವುದೇ ದಿನಾಂಕವನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಲ್ಲ:
5. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಕೆಮಿಳಿನಾಡು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತೆ (ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ) ಅಧಿನಿಯಮ (1986ನೇ ಇಸವಿಯ 4ರ್ದೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ದ ಮೂಲಕ 1.11.86 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ‘ಕೆಮಿಳಿನಾಡು’ ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಿದ್ದಾಗಿದೆ.
6. 1960ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪನ್ನರ್ಪಚನೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1960ನೇಯ ಇಸವಿಯ 11ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 20ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸೆಂವಿಧಾನದ (ಬಳಿನೆಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ (1-11-56ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) “ಮೈಸೂರು” ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು 1973ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ (ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) ಅಧಿನಿಯಮದ 1973ನೇಯ ಇಸವಿಯ 31ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-11-73 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) “ಮೈಸೂರು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
8. 1969ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು (ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ನೇಯ ಇಸವಿಯ 4ನೇಯ ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (7-1-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) “ಪಂಜಾಬ್” ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಿದ್ದಾಗಿದೆ.
9. 1969ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು (ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ನೇಯ ಇಸವಿಯ 20ನೇಯ ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ” ಎಂಬ ಕಬ್ಬಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-8-1969 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

169. Abolition or creation of Legislative Councils in States:- (1) Notwithstanding anything in article 168, Parliament may by law provide for the abolition of the Legislative Council of a State having such a Council or for the creation of such a Council in a State having no such Council, if the Legislative Assembly of the State passes a resolution to that effect by a majority of the total membership of the Assembly and by a majority of not less than two-thirds of the members of the Assembly present and voting.

(2) Any law referred to in clause (1) shall contain such provisions for the amendment of this Constitution as may be necessary to give effect to the provisions of the law and may also contain such supplemental, incidental and consequential provisions as Parliament may deem necessary.

(3) No such law as aforesaid shall be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368.

[170. Composition of the Legislative Assemblies:-] (1) Subject to the provisions of article 333, the Legislative Assembly of each State shall consist of not more than five hundred and not less than sixty members chosen by direct election from territorial constituencies in the State.

(2) For the purposes of clause (1), each State shall be divided into territorial constituencies in such manner that the ratio between the population of each constituency and the number of seats allotted to it shall, so far as practicable, be the same throughout the State.

2026
²[Explanation.-In this clause, the expression 'population' means the population as ascertained at the last preceding census of which the relevant figures have been published:

Provided that the reference in this *Explanation* to the last preceding census of which the relevant figures have been published shall, until the relevant figures for the first census taken after the year 2000 have been published, be construed as a reference to the 1971 census.] **1991**

(3) Upon the completion of each census, the total number of seats in the Legislative Assembly of each State and the division of each State into territorial constituencies shall be readjusted by such authority and in such manner as Parliament may by law determine:

Provided that such readjustment shall not affect representation in the Legislative Assembly until the dissolution of the then existing Assembly:]

³[Provided further that such readjustment shall take effect from such date as the President may, by order, specify and until such readjustment takes effect, any election to the Legislative Assembly may be held on the basis of the territorial constituencies existing before such readjustment: **2026**

¹¹² Provided also that until the relevant figures for the first census taken after the year 2000 have been published, it shall not be necessary to readjust the total number of seats in the Legislative Assembly of each State and the division of such State into territorial constituencies under this clause] **2026**

171. Composition of the Legislative Councils:- (1) The total number of members in the Legislative Council of a State having such a Council shall not exceed ⁴[one-third] of the total number of members in the Legislative Assembly of that State:

-
1. Subs. by the Constitution(Seventh Amendment) Act, 1956, s.9 for art. 170.
  2. Subs. by the Constitution (Forty- Second Amendment) Act, 1976, s.29, for the *Explanation* (w.e.f.3-1-1977).
  3. Ins. by the Constitution (Forty- Second Amendment) Act, 1976, s.29 (w.e.f.3-1-1977).
  4. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956,s. 10, for "one -fourth".

169. ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಸ್ವಡಿಸುವುದು:- (1) 168ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ಷೆದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದುಗೂ, ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಇರುವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತು ಇಲ್ಲದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಸ್ವಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಚಿಯು ಆ ಸಭೀಯ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಸಭೀಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದ ಮತ ಕೊಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಸಭೀಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದ ಮತ ಕೊಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಮೂರನೆಯ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಅವಶ್ಯಾಗಿರುವುದಾದಂತೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವಂಥ್ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಆ ಕಾನೂನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕಿಂತು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಆನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

(3) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ್ನು 368ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ಷೆದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

¹[170. ವಿಧಾನಸಚಿಗಳ ರಚನೆ:- (1) 333ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ಷೆದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಿಸಬೇಕು, ಪ್ರತಿಯೋಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಚಿಯು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣೆ ಮೂಲಕ ಆಯ್ದುಯಾದ ಐಸೋರ್ಟೀಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆಲ್ಲಿದ್ದವು ಆದರೆ ಅರವತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲಿದ್ದವು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕಿಂತು.

(2) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಚುನಾವಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಹಂಚಿಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ - ಇವೆರಡರ ನಡುವಿನ ಪ್ರಮಾಣವು ಕಾರ್ಯ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವವರಿಗೆ, ರಾಜ್ಯದಾಧಿಕಾರ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವಂತೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಧಾನಸತಕ್ಕುದು.

²[ವಿವರಣೆ:- ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಜನಸಂಖ್ಯೆ” ಎಂದರೆ, ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ವಿಚಿತ್ರಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ :

೨೦೫೨ ಪರಂತು, ಈ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ^{೨೦೦೫} ಇವಿಯ ತರುವಾಯ ಮೌದಲನೆಯ ಸಲ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರಿಗೆ, ೧೯೭೧ ^{೧೯೭೧} ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅಧ್ಯಾಸತಕ್ಕುದು.

(3) ಪ್ರತಿಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ಪೂರ್ವೀಕೆ ಮೇಲೆ, ಪ್ರತಿಯೋಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಚಿಯಲ್ಲಿನ ಒಟ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೋಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸುವುದನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸಿರುವುದಾದಂತೆ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಹಾಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸಿರುವುದಾದಂತೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮರು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ಆಗ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಾನಸಚಿಯ ವಿಸಜನೆ ಆಗುವವರಿಗೆ ಆ ಸಭೀಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಳಿತಿನಿಧಿಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ :]

³[ಮತ್ತು ಪರಂತು, ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕಿಂತು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವವರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಅಂಥ ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆಯು ಮೌದಲು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆಸಬಹುದು:

ಅಲ್ಲದೆ ಪರಂತು, ^{೨೦೦೫} ಇವಿಯ ತರುವಾಯ ಮೌದಲನೆಯ ಸಲ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವವರಿಗೆ, ^{೨೦೦೫} ಇವಿಯ ತರುವಾಯ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಚಿಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮರುಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸುವುದ್ದು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ]

171. ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಗಳ ರಚನೆ:- (1) ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಇರುವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಚಿಯ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ⁴[ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು] ಮಿಶನತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ:

1. 1956ನೇಯ ಇವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಖಂಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ೨೫ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ ಅನುಭೀಕ್ಷೆದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೇಯ ಇವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ವಿವರಣೆ” ಬದಲಾಗಿ (3-1-1977 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1976ನೇಯ ಇವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1956ನೇಯ ಇವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಖಂಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 10ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಕಾಲು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತಲೂ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-11-56ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

Provided that the total number of members in the Legislative Council of a State shall in no case be less than forty.

(2) Until Parliament by law otherwise provides, the composition of the Legislative Council of a State shall be as provided in clause(3).

(3) Of the total number of members of the Legislative Council of a State-

- (a) as nearly as may be, one-third shall be elected by electorates consisting of members of municipalities, district boards and such other local authorities in the State as Parliament may by law specify;
- (b) as nearly as may be, one-twelfth shall be elected by electorates consisting of persons residing in the State who have been for at least three years graduates of any university in the territory of India or have been for at least three years in possession of qualifications prescribed by or under any law made by Parliament as equivalent to that of a graduate of any such university;
- (c) as nearly as may be, one-twelfth shall be elected by electorates consisting of persons who have been for at least three years engaged in teaching in such educational institutions within the State, not lower in standard than that of a secondary school, as may be prescribed by or under any law made by Parliament;
- (d) as nearly as may be, one-third shall be elected by the members of the Legislative Assembly of the State from amongst persons who are not members of the Assembly;
- (e) the remainder shall be nominated by the Governor in accordance with the provisions of clause(5).

(4) The members to be elected under sub-clauses (a), (b) and (c) of clause (3) shall be chosen in such territorial constituencies as may be prescribed by or under any law made by Parliament, and the elections under the said sub-clauses and under sub-clause(d) of the said clause shall be held in accordance with the system of proportional representation by means of the single transferable vote.

(5) The members to be nominated by the Governor under sub-clause (e) of clause (3) shall consist of persons having special knowledge or practical experience in respect of such matters as the following, namely:-

Literature, science, art, co-operative movement and social service.

172. Duration of State Legislatures:- (1) Every Legislative Assembly of every State, unless sooner dissolved, shall continue for ¹[five years] from the date appointed for its first meeting and no longer and the expiration of the said period of ¹[five years] shall operate as a dissolution of the Assembly:

Provided that the said period may, while a Proclamation of Emergency is in operation, be extended by Parliament by law for a period not exceeding one year at a time and not extending in any case beyond a period of six months after the Proclamation has ceased to operate.

(2) The Legislative Council of a State shall not be subject to dissolution, but as nearly as possible one-third of the members thereof shall retire as soon as may be on the expiration of every second year in accordance with the provisions made in that behalf by Parliament by law.

173. Qualification for membership of the State Legislature:- A person shall not be qualified to be chosen to fill a seat in the Legislature of a State unless he-

- ²[(a) is a citizen of India and makes and subscribes before some person authorised in that behalf by the Election Commission an oath or affirmation according to the form set out for the purpose in the Third Schedule;]

1 Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978 s. 24, for "six years" (w.e.f.6-9-1979). The words "six years" were subs. for the original words "five years" by the Constitution(Forty-second Amendment) Act. 1976, s.30 (w.e.f.3-1-1977).

2 Subs. by the Constitution (Sixteenth Amendment) Act, 1963, s.4, for clause(a).

ಪರಂತು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯು ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತೆಕ್ಕಂತಲೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರತಕ್ಕೆದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರಿಗೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ರಚನೆಯು (3)ನೇಯ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಂತೆ ಇರತಕ್ಕುದ್ದು.

(3) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ -

- (ಎ) ಆದಮ್ಮೆಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪೌರಸಭೆಗಳು, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಂಡಳಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥು ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಮತದಾರರ ಮಂಡಳಿಗಳಿಂದ ಚುನಾಯಿತರಾಗತಕ್ಕುದ್ದು;
- (ಬಿ) ಆದಮ್ಮೆಮಟ್ಟಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿಲಿಲಯದ ಪದವಿಧರಗಾಗಿ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಆಗಿರುವ ಅಧ್ವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿಲಿಲಯದ ಪದವಿಧರನಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಅರ್ಹತೆಗಳಿಂದು ಸಂಸತ್ತು ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧ್ವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಿದ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಆಗಿರುವ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಮತದಾರರ ಮಂಡಳಿಗಳಿಂದ ಚುನಾಯಿತರಾಗತಕ್ಕುದ್ದು;
- (ಸಿ) ಆದಮ್ಮೆ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧ್ವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಪ್ರೈಡ್ಶಾಲೆಯ ದರ್ಜೆಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಂತಹ ದರ್ಜೆಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದಾದರೂ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನೇ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಮತದಾರರ ಮಂಡಳಿಗಳಿಂದ ಚುನಾಯಿತರಾಗತಕ್ಕುದ್ದು;
- (ಡಿ) ಆದಮ್ಮೆ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಆ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕುದ್ದು;
- (ಇ) ಉಳಿದ ಸದಸ್ಯರು (5)ನೇಯ ವಿಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಆನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತರಾಗತಕ್ಕುದ್ದು.

(4) (3)ನೇಯ ವಿಂಡದ (ಎ); (ಬಿ) ಮತ್ತು (ಸಿ) ಉಪಬಂಡಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಚುನಾಯಿತರಾಗಬೇಕಾದ ಸದಸ್ಯರು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧ್ವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಪ್ರೈಡ್ಶಾಲೆಯ ದರ್ಜೆಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಂತಹ ದರ್ಜೆಯ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಂದಾದರೂ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನೇ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಮತದಾರರ ಮಂಡಳಿಗಳಿಂದ ಚುನಾಯಿತರಾಗತಕ್ಕುದ್ದು.

(5) ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ (3)ನೇಯ ವಿಂಡದ (ಇ) ಉಪಬಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತರಾಗಬೇಕಾದ ಸದಸ್ಯರು ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಎಂದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಕಲೆ, ಸಹಕಾರ ಚಳೆವಳಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಸೇವೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಧ್ವಾ ವ್ಯಾಪಾರಿಕ ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆದವರಾಗತಕ್ಕುದ್ದು.

172. ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ಅವಧಿ:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಧಾನಸಭೆಯು [ಇದು ವರ್ಷಗಳು] ಅವಧಿಗೆ ಮುಂತಿರಿಸಬಹುದಾದ ಹೋರತು ಅದು ತನ್ನ ಮೊದಲ ಸಭೆಗೆ ಗೊತ್ತಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಇದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರಿಗೆ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದ್ದು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಸದರಿ [ಇದು ವರ್ಷಗಳು] ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವು ಆ ಸದಸ್ಯವು ವಿಸರ್ವಜನೆಯಾದಂತೆ ಪರಿಣಾಮವ್ಯಾಪ್ತಾಗಿರತಕ್ಕುದ್ದು:

ಪರಿಂತು, ಸದರಿ ಅವಧಿಯನ್ನು ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಾಂಕಣಿಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗೆ; ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಸಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೀರದ ಅವಧಿಯವರಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಾಂಕಣಿಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ತರುವಾಯ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳಿಂತೆ ಹೆಚ್ಚು ಅವಧಿಯವರಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ವಿಸರ್ವಜನೆಗೊಳಿಸಬಹುದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅದರ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರ ಪ್ರತಿ ಏರಡನೇ ವರ್ಷ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಆದಮ್ಮೆ ಬೇಗನೆ ನಿವೃತ್ತರಾಗತಕ್ಕುದ್ದು.

173. ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯತಕ್ಕೆ ಅರ್ಹತೆ:- ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು -

²[(ಎ) ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಹೋರತು ಮತ್ತು ಚುನಾವಣಾ ಅಯೋಗವು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಿರುವ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮುಂದೆ ಮೂರನೆಯ ಅನುಸಾಧಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರ್ತಿರುವ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನ ಅಧ್ವಾ ದೃಢೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ರುಚು ಮಾಡಿರುವ ಹೋರತು;]

1. 1978ನೇಯ ಇಸಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 24ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (6-9-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1976ನೇಯ ಇಸಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತರಿಂದನೆಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 30ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಇದು ವರ್ಷಗಳು” ಎಂಬ ಮೂಲತಿಂಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ಆರು ವರ್ಷಗಳು” ಎಂಬ ತಿಂಗಳನ್ನು (3-1-77 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.
2. 1963ನೇಯ ಇಸಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಇ) ವಿಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (b) is, in the case of a seat in the Legislative Assembly, not less than twenty-five years of age and, in the case of a seat in the Legislative Council, not less than thirty years of age; and
- (c) possesses such other qualifications as may be prescribed in that behalf by or under any law made by Parliament.

[174. Sessions of the State Legislature, prorogation and dissolution:-] (1) The Governor shall from time to time summon the House or each House of the Legislature of the State to meet at such time and place as he thinks fit, but six months shall not intervene between its last sitting in one session and the date appointed for its first sitting in the next session.

(2) The Governor may from time to time-

- (a) prorogue the House or either House;
- (b) dissolve the Legislative Assembly.]

175. Right of Governor to address and send messages to the House or Houses:-

(1) The Governor may address the Legislative Assembly or, in the case of a State having a Legislative Council, either House of the Legislature of the State or both Houses assembled together and may for that purpose require the attendance of members.

(2) The Governor may send messages to the House or Houses of the Legislature of the State, whether with respect to a Bill then pending in the Legislature or otherwise, and a House to which any message is so sent shall with all convenient despatch consider any matter required by the message to be taken into consideration.

176. Special address by the Governor:- (1) At the commencement of ²[the first session after each general election to the Legislative Assembly and at the commencement of the first session of each year], the Governor shall address the Legislative Assembly or, in the case of a State having a Legislative Council, both Houses assembled together and inform the Legislature of the causes of its summons.

(2) Provision shall be made by the rules regulating the procedure of the House or either House for the allotment of time for discussion of the matters referred to in such address^{3***}.

177. Rights of Ministers and Advocate- General as respects the Houses:- Every Minister and the Advocate- General for a State shall have the right to speak in and otherwise to take part in the proceedings of, the Legislative Assembly of the State or, in the case of a State having a Legislative Council, both Houses, and to speak in, and otherwise to take part in the proceedings of, any committee of the Legislature of which he may be named a member, but shall not, by virtue of this article, be entitled to vote.

1. Subs. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.8, for article 174.
2. Subs. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.9, for "every session".
3. The words "and for the precedence of such discussion over other business of the House" omitted by s. 9, by the Constitution (First Amendment) Act, 1951.

(ಬಿ) ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸಾಫ್ತನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆಮು ವರ್ಷಗಳಿಗಂತೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಿನವನಾಗಿರುವ ಹೋರತು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಾಫ್ತನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಗಂತೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ವಯಸ್ಸು ಅವನಿಗೆ ಆಗಿರುವ ಹೋರತು; ಮತ್ತು

(ಗಿ) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂತಹ ಇತರ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರದ ಹೋರತು

-ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಸಾಫ್ತನನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಯ್ದುಯಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[174. ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿವೇಶನಗಳು, ಅಧಿವೇಶನದ ಮುಕ್ತಾಯ ಮತ್ತು ವಿಸರ್ವಣೆ:- (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕಂಥ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನವನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನವನ್ನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಕರೆಯತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ ಒಂದು ಅಧಿವೇಶನದ ಕೊನೆಯ ಉಪವೇಶನ ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಅಧಿವೇಶನದ ಮೊದಲನೆಯ ಉಪವೇಶನಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿರುವ ದಿನಾಂಕ - ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅಂತರವಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ -

(ಎ) ಸದನದ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಅಥವಾ ಎರಡು ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನದ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ವಿಧಾನಸಭೆಯನ್ನು ವಿಸರ್ವಣಿಸಬಹುದು.]

175. ಸದನವನ್ನು ಅಥವಾ ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಖೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂದರ್ಶಿಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಇರುವ ಹಕ್ಕು:- (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ವಿಧಾನಸಭೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸದನವನ್ನು ಅಥವಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಭೆ ಸೇರಿರುವ ಉಭಯ ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಖೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸದಸ್ಯರ ಹಾಜರಾತಿಯನ್ನು ಆಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಆಗ ಇತ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಚೀರೆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದರ್ಶಿಗಳನ್ನು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸದನಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ಸದನಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು, ಹಾಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಸದನವು ಪರ್ಯಾಯಲೋಚನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಂದು ಆ ಸಂದರ್ಶದ ಮೂಲಕ ಆಗತ್ಯಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಅನುಕೂಲವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಆ ಸದನವು ಪರ್ಯಾಯಲೋಚಿಸಬಹುದು.

176. ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ವಿಶೇಷ ಭಾಷಣ:- (1) [ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಜುನಾವಣೆಯ ತರುವಾಯ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿವೇಶನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿವರ್ಷದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿವೇಶನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ] ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ವಿಧಾನಸಭೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಭೆ ಸೇರಿರುವ ಉಭಯ ಸದನಗಳನ್ನು ಸಂಖೋಧಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಕೆರೆದಿರುವುದರ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಂಥ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಚರ್ಚೆಗಾಗಿ ಕಾಲವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸುವ ^{3*} * * * ಬಗ್ಗೆ ಸದನದ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ಕಾರ್ಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ವಿನಿಯಮನೊಳಿಸುವಂತಹ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು.

177. ಸದನಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮತ್ತು ಅದ್ವೈತೀಕೆಟ್ಟಾ ಜನರಲ್ನ ಹಕ್ಕುಗಳು:- ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಂತ್ರಿಯು ಮತ್ತು ಅದ್ವೈತೀಕೆಟ್ಟಾ ಜನರಲ್ನ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ವ್ಯವಹರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯಪು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ವ್ಯವಹರಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ಮತ್ತು ಅನ್ಯಥಾ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅವನನ್ನು ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಹೆಸರಿಸಿರಬಹುದಾದಂತಹ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ಮತ್ತು ಅನ್ಯಥಾ ಅವುಗಳ ವ್ಯವಹರಣಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು. ಆದರೆ ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಮತದಾನ ಮಾಡಲು ಅವನು ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

1. 1951ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ೫ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ ಅನುಷ್ಠಾನದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚನಲಾಗಿ.

2. 1951ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ೭ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚನಲಾಗಿ.

3. 1951ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ೯ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಮತ್ತು ಸದನದ ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಂತ ಆ ಚರ್ಚೆಗೆ ಅಗ್ರ ಪ್ರಾಶ್ನೆ ಕೊಡುವಂತಹ ಗೊತ್ತುಮಾಡುವ” ಎಂಬ ಶಿಬ್ಬಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

Officers of the State Legislature

178. The Speaker and Deputy Speaker of the Legislative Assembly:- Every Legislative Assembly of a State shall, as soon as may be, choose two members of the Assembly to be respectively Speaker and Deputy speaker thereof and, so often as the office of Speaker or Deputy Speaker becomes vacant, the Assembly shall choose another member to be Speaker or Deputy speaker, as the case may be.

179. Vacation and resignation of, and removal from, the offices of Speaker and Deputy Speaker:- A member holding office as Speaker or Deputy Speaker of an Assembly-

- (a) shall vacate his office if he ceases to be a member of the Assembly;
- (b) may at any time by writing under his hand addressed, if such member is the Speaker, to the Deputy Speaker and if such member is a Deputy Speaker, to the Speaker, resign his office; and
- (c) may be removed from his office by a resolution of the Assembly passed by a majority of all the then members of the Assembly:

Provided that no resolution for the purpose of clause(c) shall be moved unless at least fourteen days' notice has been given of the intention to move the resolution:

Provided further that, whenever the Assembly is dissolved, the Speaker shall not vacate his office until immediately before the first meeting of the Assembly after the dissolution.

180. Power of the Deputy Speaker or other person to perform the duties of the office of, or to act as, Speaker:- (1) While the office of Speaker is vacant, the duties of the office shall be performed by the Deputy Speaker or, if the office of Deputy Speaker is also vacant, by such member of the Assembly as the Governor may appoint for the purpose.

(2) During the absence of the Speaker from any sitting of the Assembly the Deputy Speaker or, if he is also absent, such person as may be determined by the rules of procedure of the Assembly, or, if no such person is present, such other person as may be determined by the Assembly, shall act as Speaker.

181. The Speaker or the Deputy Speaker not to preside while a resolution for his removal from office is under consideration:- (1) At any sitting of the Legislative Assembly, while any resolution for the removal of the Speaker from his office is under consideration, the Speaker, or while any resolution for the removal of the Deputy Speaker from his office is under consideration, the Deputy Speaker, shall not, though he is present, preside, and the provisions of clause(2) of article 180 shall apply in relation to every such sitting as they apply in relation to a sitting from which the Speaker or, as the case may be, the Deputy Speaker, is absent.

(2) The Speaker shall have the right to speak in, and otherwise to take part in the proceedings of, the Legislative Assembly while any resolution for his removal from office is under consideration in the Assembly and shall, notwithstanding anything in article 189, be entitled to vote only in the first instance on such resolution on any other matter during such proceedings but not in the case of an equality of votes.

182. The Chairman and Deputy Chairman of the Legislative Council:- The Legislative Council of every State having such Council shall, as soon as may be, choose two members of the Council to be respectively Chairman and Deputy Chairman thereof and, so often as the office of Chairman or Deputy Chairman becomes vacant, the Council shall choose another member to be Chairman or Deputy Chairman, as the case may be.

ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು

178. ವಿಧಾನಸಚಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ:- ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಧಾನಸಚಿಯು ತನ್ನ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಆದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿರಲು ಆದಷ್ಟಬೇಗ ಆಯ್ದು ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದವು ಖಾಲಿ ಆದಾಗಲೇಲ್ಲ, ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಆಯ್ದುಮಾಡತಕ್ಕುದು.

179. ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಪದಗಳನ್ನು ಖಾಲಿಮಾಡುವುದು, ಅವುಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಪದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು:- ಸಚಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಸದಸ್ಯನು-

- (ಎ) ಈ ಸಚಿಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಡರೆ ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು;
- (ಬಿ) ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದರೆ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದರೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡುತ್ತಬಹುದು; ಮತ್ತು
- (ಬಿಂದಿ) ವಿಧಾನಸಚಿಯ ಆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರ ಒಹುಮತದಿಂದ ಔಂಗ್ರೀಕ್ಷತವಾದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಅವನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುತ್ತಬಹುದು:

ಪರಂತು, (ಬಿಂದಿ) ಬಿಂದದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ಆಂತರಿಕ ನೋಟೀಸನ್ನು ಕೆನಿಷ್ಟುಪಡ್ಡ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ: ಮತ್ತೊಂದು ಪರಂತು, ವಿಧಾನಸಚಿಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದಾಗಲ್ಲ, ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದ ತರುವಾಯ ನಡೆಯುವ ವಿಧಾನಸಚಿಯ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧಿವೇಶನದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದ ಸಮಯದವರೆಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

180. ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸಲು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ನೇರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಸಚಿಯ ಸದಸ್ಯನು ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಸಚಿಯ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಗೃಹೀಕಾಜರಾಗಿರುವಾಗ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಅವನೂ ಗೃಹೀಕಾಜರಾಗಿರುವಾಗ ಸಚಿಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಯಾ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಹಾಜರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಚಿಯ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.

181. ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ: (1) ವಿಧಾನಸಚಿಯ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ ಅವನು, ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ. 180ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ (2)ನೇಯ ಬಿಂದದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಗೃಹೀಕಾಜರಾಗಿರುವ ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆಯೇ ಆದು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಸಚಿಯ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ವಿಧಾನಸಚಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಧಿಕಾರಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು 189ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನಿ, ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯದ ಮೇಲೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಅಂಥ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಥಮತೆ: ಮಾತ್ರ ಮತಕೊಡುವ ಹಕ್ಕು ಅವನಿಗಿರತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ, ಮತಗಳು ಸಮವಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತ ಹೊಡಲು ಅವನು ಹಕ್ಕನ್ನುವನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

182. ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ:— ರಾಜ್ಯವು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಪರಿಷತ್ತು, ತನ್ನ ಇಬ್ಬರು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಆದರ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಆದಷ್ಟಬೇಗ ಆಯ್ದು ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಭಾಪತಿಯ ಪದವು ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿ ಆದಾಗಲೇಲ್ಲ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಆಯ್ದು ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

183. Vacation and resignation of, and removal from, the offices of Chairman and Deputy Chairman:- A member holding office as Chairman or Deputy Chairman of a Legislative Council-

- (a) shall vacate his office if he ceases to be a member of the Council;
- (b) may at any time by writing under his hand addressed, if such member is the Chairman, to the Deputy Chairman and if such member is the Deputy Chairman, to the Chairman, resign his office; and
- (c) may be removed from his office by a resolution of the Council passed by a majority of all the then members of the Council:

Provided that no resolution for the purpose of clause(c) shall be moved unless at least fourteen days' notice has been given of the intention to move the resolution.

184. Power of the Deputy Chairman or other person to perform the duties of the office of, or to act as Chairman:- (1) While the office of Chairman is vacant, the duties of the office shall be performed by the Deputy Chairman or, if the office of Deputy Chairman is also vacant, by such member of the Council as the Governor may appoint for the purpose.

(2) During the absence of the Chairman from any sitting of the Council the Deputy Chairman or, if he is also absent, such person as may be determined by the rules of procedure of the Council, or, if no such person is present, such other person as may be determined by the Council, shall act as Chairman.

185. The Chairman or the Deputy Chairman not to preside while a resolution for his removal from office is under consideration:- (1) At any sitting of the Legislative Council, while any resolution for the removal of the Chairman from his office is under consideration, the Chairman, or while any resolution for the removal of the Deputy Chairman from his office is under consideration, the Deputy Chairman, shall not, though he is present, preside, and the provisions of clause (2) of article 184 shall apply in relation to every such sitting as they apply in relation to a sitting from which the Chairman or, as the case may be, the Deputy Chairman is absent.

(2) The Chairman shall have the right to speak in, and otherwise to take part in the proceedings of, the Legislative Council while any resolution for his removal from office is under consideration in the Council and shall, notwithstanding anything in article 189, be entitled to vote only in the first instance on such resolution or on any other matter during such proceedings but not in the case of an equality of votes.

186. Salaries and allowances of the Speaker and Deputy Speaker and the Chairman and Deputy Chairman:- There shall be paid to the Speaker and the Deputy Speaker of the Legislative Assembly, and to the Chairman and the Deputy Chairman of the Legislative Council, such salaries and allowances as may be respectively fixed by the Legislature of the State by law and, until provision in that behalf is so made, such salaries and allowances as are specified in the Second Schedule.

187. Secretariat of State Legislature:- (1) The House or each House of the Legislature of a State shall have a separate secretarial staff:

Provided that nothing in this clause shall, in the case of the Legislature of a State having a Legislative Council, be construed as preventing the creation of posts common to both Houses of such Legislature.

(2) The Legislature of a State may by law regulate the recruitment, and the conditions of service of persons appointed, to the secretarial staff of the House or Houses of the Legislature of the State.

183. ಸಭಾಪತಿಯು ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಪದಗಳನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡುವುದು, ಪದಗಳಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಪದಗಳಿಂದ ಅವರನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು:- ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಪದಧರಣೆ ಮಾಡಿರುವ ಸದಸ್ಯನು -

- (ಎ) ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೊರಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು;
- (ಬಿ) ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಉಪಸಭಾಪತಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವನು ಉಪಸಭಾಪತಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು; ಮತ್ತು
- (ಬಿಂದಿ) ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಆಗಿನ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಅವನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು:

ವರಂತು, (ಬಿಂದಿ) ಬಿಂದಿದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮುಂದಿಸುವ ಆಶಯದ ನೋಟಿಸನ್ನು ಕನಿಷ್ಠಪಡ್ಡ ಹಂಡಿನಾಲ್ಲೂ ದಿನಗಳ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊರತು ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮುಂದಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

184. ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸಲು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಸಭಾಪತಿಯ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ನೇರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಪದವೂ ಖಾಲಿಯಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನು ಸಭಾಪತಿಯ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಪರಿಷತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಭಾಪತಿಯು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವಾಗ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು, ಅಥವಾ ಅವನೂ ಗೈರುಹಾಜರಿರುವಾಗ ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಹಾಜರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಆ ಪರಿಷತ್ತು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.

185. ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವನು ಅಧಿಕೃತ ಮಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.- (1) ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸಭಾಪತಿಯು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ ಅವನು, ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಹಾಜರಿದ್ದರೂ ಅವನು ಅಧಿಕೃತ ಪ್ರಹಾಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು 184ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ (2)ನೇಯ ಬಿಂದಿದ ಉಪಭಂಗಳು, ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಗೈರುಹಾಜರಾಗಿರುವ ಉಪವೇಶನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅವು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಸಭಾಪತಿಯು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುವ ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಥಾ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು 189ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನಾ, ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಥಮತೆ: ಮತ ಕೊಡಲು ಹಕ್ಕಳುವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ ಮತಗಳು ಸಮನಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮತ ಕೊಡುವ ಹಕ್ಕು ಅವನಿಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

186. ಅಧಿಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧಿಕ್ಷನ ಹಾಗೂ ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ತಗಳು:- ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧಿಕೃತಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಾಧಿಕ್ಷನಿಗೆ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ತಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಭಂಗವನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಎರಡನೇಯ ಅನುಸೂಚಿತಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ತಗಳು ಅವರಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕುದು.

187. ರಾಜ್ಯವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸಚಿವಾಲಯ:- (1) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯ ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಚಿವಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯು ಅರ್ಥತಕ್ಕುದು:

ವರಂತು, ಈ ಬಿಂದಿದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವ ಹದ್ದೆಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿ ಅಧ್ಯೇನತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯ ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯಗಳ ಸಚಿವಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯು ನೌಕರಿಭತ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಪ್ರತ್ಯೇಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯೋದಿಸಬಹುದು.

(3) Until provision is made by the Legislature of the State under clause(2), the Governor may, after consultation with the Speaker of the Legislative Assembly or the Chairman of the Legislative Council, as the case may be, make rules regulating the recruitment, and the conditions of service of persons appointed, to the Secretarial staff of the Assembly or the Council; and any rules so made shall have effect subject to the provisions of any law made under the said clause.

Conduct of Business

188. Oath or affirmation by members:- Every member of the Legislative Assembly or the Legislative Council of a State shall, before taking his seat, make and subscribe before the Governor, or some person appointed in that behalf by him, an oath or affirmation according to the form set out for the purpose in the Third Schedule.

189. Voting in Houses, power of Houses to act notwithstanding vacancies and quorum:- (1) Save as otherwise provided in this Constitution, all questions at any sitting of a House of the Legislature of a State shall be determined by a majority of votes of the members present and voting, other than the speaker or Chairman, or person acting as such.

The Speaker or Chairman, or person acting as such, shall not vote in the first instance, but shall have and exercise a casting vote in the case of an equality of votes.

(2) A House of the Legislature of a State shall have power to act notwithstanding any vacancy in the membership thereof and any proceedings in the Legislature of a State shall be valid notwithstanding that it is discovered subsequently that some person who was not entitled so to do sat or voted or otherwise took part in the proceedings.

(3) Until the Legislature of the State by law otherwise provides, the quorum to constitute a meeting of a House of the Legislature of a State shall be ten members or one-tenth of the total number of members of the House, whichever is greater.

(4) If at any time during a meeting of the Legislative Assembly or the Legislative Council of a State there is no quorum, it shall be the duty of the Speaker or Chairman, or person acting as such, either to adjourn the House or to suspend the meeting until there is a quorum.

Disqualifications of Members

190. Vacation of Seats:- (1) No person shall be a member of both Houses of the Legislature of a State and provision shall be made by the Legislature of the State by law for the vacation by a person who is chosen a member of both Houses of his seat in one House or the other.

(2) No person shall be a member of the Legislatures of two or more States specified in the First Schedule and if a person is chosen a member of the Legislatures of two or more such States, then, at the expiration of such period as may be specified in rules*** made by the President, that person's seat in the Legislatures of all such States shall become vacant, unless he has previously resigned his seat in the Legislatures of all but one of the States.

(3) If a member of a House of the Legislature of a State-

1. See the prohibition of Simultaneous Membership Rules, 1950, published with the Ministry of Law, Notification F. 46/50-c, dated the 26th January 1950, Gazette of India, Extraordinary, paragraph 678.

(3) (2)ನೇರು ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಉಪಭಂಡವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ವಿಧಾನಸಚಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯಾಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಆ ಸಚಿಯ ಅಧ್ಯವಾ ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಚಿವಾಲಯದ ನೇರಕಿರಿ ಭರ್ತೀಯನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನೇಮಕೀಗಾಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಪರಶ್ಯಾಳನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳು ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಭಂಡಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕೂದು.

ವ್ಯವಹಾರ ಸದಸ್ಯಾಕ್ಷಿ

188. ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಪ್ರಮಾಣ ಘಟನ ಅಧ್ಯವಾ ದೃಢೀಕರಣ:- ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಚಿಯ ಅಧ್ಯವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು, ತನ್ನ ಸಾಫ್ ವನ್ನು ಘಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಸಮಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯವಾ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಕೀಗಾಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಮಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರ್ಕನೆಯ ಅನುಸೂಚಿತಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿರುವ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರ ಪ್ರಮಾಣವಚನವನ್ನು ಅಧ್ಯವಾ ದೃಢೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಆದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ರುಜು ಹಾಕತಕ್ಕೂದು.

189. ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತಾನ, ಶಾಲಿಷಾಂಗಗಳು ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸದನಗಳ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಕೋರಿಂ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾದ್ಯಾ ಉಪಭಂದಿಸಿರುವದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಒಂದು ಸದನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಭಂದಿ ಉದ್ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ್ನು ಅಧ್ಯವಾ ಸಭಾಪತಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಧ್ಯವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೇರವೇರಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತ್ತೊಂದು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನಾರಿಸತಕ್ಕೂದು.

ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಧ್ಯವಾ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಧ್ಯವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಧ್ಯವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪ್ರಥಮತೆ ಮತ್ತು ಹೊಡತಕ್ಕೂದಲ್ಲಿ ಆದರೆ ಮತ್ತಾನ ಸಮನಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಮತ್ತವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಆದನ್ನು ಆವಸ್ಯಕ ಕೊಳ್ಳಲಾಯಿಸತಕ್ಕೂದು:

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸದಸ್ಯ ಸಾಫ್ ವಿಧಾನ ಶಾಲಿ ಅಗಿದ್ದಾಗ್ನೂ ಆ ಸದಸ್ಯವು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯವಹರಣಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರಲು, ಮತ್ತ ಕೊಡಲು ಅಧ್ಯವಾ ಅನ್ಯಾದ್ಯಾ ಅದರ ವ್ಯವಹರಣಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹಕ್ಕಿಲ್ಲದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದುದು ಆ ತರುವಾಯ ಕಂಡು ಬಂದಾಗ್ನೂ, ಆ ವ್ಯವಹರಣಗಳು ಸಿಂದುವಾಗಿರತಕ್ಕೂದು,

(3) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಾದ್ಯಾ ಉಪಭಂದಿಸಿವರ್ತಿಗೂ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಸಚಿಯು ನಡೆಯಲು ಒಂದು ಸದನದ ಹತ್ತು ಮಂದಿ ಸದಸ್ಯರು ಅಧ್ಯವಾ ಆ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೆಯ ಒಂದು ಬಾಗವು - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಹೆಚ್ಚಿನ್ನೇ ಆದು ಆ ಸದನದ ಸಚಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಕೋರಿಂ ಆಗಿರತಕ್ಕೂದು;

(4) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಚಿಯ ಅಧ್ಯವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಚಿಯು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋರಿಂ ಇಲ್ಲಾದಿದ್ದರೆ, ಕೋರಿಂ ಆಗುವಷರೆಗೆ ಸದನವನ್ನು ಮುಂದೊಡುವುದು ಅಧ್ಯವಾ ಸಚಿಯನ್ನು ಸ್ಥಿತಿಗೊಳಿಸುವುದು ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಧ್ಯವಾ ಸಭಾಪತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಧ್ಯವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕೆರೆವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕೂದು,

ಸದಸ್ಯರ ಅನರ್ವತೆಗಳು

190. ಸಾಫ್ ಗಳನ್ನು ಶಾಲಿ ಮಾಡುವುದು:- (1) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕೂದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಅಯ್ಯುಯಾದರೆ, ಅವನು ಉಭಯ ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಸದನದ ತನ್ನ ಸಾಫ್ ವನ್ನು ಶಾಲಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಭಂದವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕೂದು.

(2) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸಂಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿರುವ ಎರಡು ಅಧ್ಯವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕೂದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಂಥ ಎರಡು ಅಧ್ಯವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಅಯ್ಯುಯಾದರೆ, ಆಗ ರಾಜ್ಯಪತಿಯ ರಚಿಸಿದ ^{1*} * * * ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಬಿತವಾಗಿ. ಅವನು ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಹೊರತು ಉಂಟಾದ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸಾಫ್ ಹಾಕಿ ಆ ಮೊದಲೇ ರಾಜ್ಯನಾಮೇ ಕೊಟ್ಟದ್ದ ಹೊರತು ಆ ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳಲ್ಲಿ ಆವಸ್ಯಕ ಶಾಲಿ ಆಗಿರತಕ್ಕೂದು.

(3) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು -

1. 1950ನೇ ಇಸವಿಯ ಏಕಾಲ್ಯಿಕ ಸದಸ್ಯತ್ವ ನಿಷೇಧ ನಿಯಮಗಳು - ಭಾರತ ವಿಶೇಷ ರಾಜಪತ್ರದ 678ನೇ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಕಾನೂನು ಸಚಿವಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆ ಎಫ್. 46/50-ಸಿ, ದಿನಾಂಕ 26-1-1950 ನೇಡಿ.

- (a) becomes a subject to any of the disqualifications mentioned in ¹[clause(1) or clause(2) of article 191]; or
- ²[(b) resigns his seat by writing under his hand addressed to the Speaker or the Chairman, as the case may be, and his resignation is accepted by the Speaker or the Chairman, as the case may be,] .

-his seat shall thereupon become vacant:

³[Provided that in the case of any resignation referred to in sub-clause(b), if from information received or otherwise and after making such inquiry as he thinks fit, the Speaker or the Chairman, as the case may be, is satisfied that such resignation is not voluntary or genuine, he shall not accept such resignation.]

- (4) If for a period of sixty days a member of a House of the Legislature of a State is without permission of the House absent from all meetings thereof, the House may declare his seat vacant:

Provided that in computing the said period of sixty days no account shall be taken of any period during which the House is prorogued or is adjourned for more than four consecutive days.

191. Disqualifications for membership:- (1) A person shall be disqualified for being chosen as, and for being, a member of the Legislative Assembly or Legislative Council of a State-

- (a) If he holds any office of profit under the Government of India or the Government of any State specified in the First Schedule, other than an office declared by the Legislature of the State by law not to disqualify its holder;
- (b) If he is of unsound mind and stands so declared by a competent court;
- (c) If he is an undischarged insolvent;
- (d) If he is not a citizen of India or has voluntarily acquired the citizenship of a foreign State, or is under any acknowledgement of allegiance or adherence to a foreign State;
- (e) If he is so disqualified by or under any law made by Parliament.

⁴[Explanation.- For the purposes of this clause], a person shall not be deemed to hold an office of profit under the Government of India or the Government of any State specified in the First Schedule by reason only that he is a Minister either for the Union or for such State.]

- ⁵[(2) A person shall be disqualified for being a member of the Legislative Assembly or Legislative Council of a State if he is so disqualified under the Tenth Schedule.]

192. Decision on questions as to disqualifications of members:- (1) If any question arises as to whether a member of a House of the Legislature of a State has become subject to any of the disqualifications mentioned in clause(1) of article 191, the question shall be referred for the decision of the Governor and his decision shall be final.

1. Subs. by the Constitution (Fifty- Second Amendment) Act, 1985, s. 4 for the words, brackets and figures "clause(1) of article 191" (w.e.f.1-3-1985).
2. Subs. by the Constitution (Thirty-third Amendment) Act, 1974, s. 3 for sub-clause(b).
3. Ins. by s. 3, ibid.
4. Subs. by the Constitution(Fifty- Second Amendment) Act, 1985, s.5 for the brackets, figures and words "(2) For the purpose of this article" (w.e.f.1-3-1985).
5. Ins. by s.5, ibid.,(w.e.f.1-3-1985).
6. Art. 192 has been successively subs. by the Constitution (Forty- Second Amendment) Act, 1976, s. 33 (w.e.f. 3-1-1977) and the Constitution(Forty- fourth Amendment) Act, 1978, s. 25 to read as above (w.e.f. 20-6-1979).

(ಎ) [191ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ಷೆದ ನಿಯಮ ವಿಂಡರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 2ನೇಯ ವಿಂಡರಲ್ಲಿ] ಸಮೂದಿಸಿರುವ ಅನಹಕ್ತೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅನಹಕ್ತೆಗೆ ಒಳಗಾದರೆ; ಅಥವಾ

²[(ಬಿ) ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಸಭಾಪತಿಗೆ ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಹೊಟ್ಟಿರೆ ಮತ್ತು ಅವನ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ] -ಆಗಿ ನಂತರ ಅವನ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾಗಿತ್ತುದ್ದು:

³[ಪರಂತು, (ಬಿ) ಉಪಭಿಂಡರಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ರಾಜೀನಾಮೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಸಭಾಪತಿಯು ತನಗೆ ದೂರೀತಿರುವ ಮಾಹಿತಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಸೂಕ್ತವೆಂದು ತೋರುವಂಥ ವಿಚಾರಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ಬಳಿಕ, ಆ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಸ್ವಯಂಭೀಳಿಯಿಂದ ಹೊಟ್ಟಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಥವಾ ಅದು ಸೈಜವಾದುದಲ್ಲ ಎಂದು ಮನಗಂಡರೆ, ಅವನು ಅಂಥ ರಾಜೀನಾಮೆಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿತ್ತುದಲ್ಲ.]

(4) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದಸ್ಯನ ಆ ಸದಸ್ಯ ಅನುಮತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅದರ ಎಲ್ಲ ಸಭೆಗಳಿಗೂ ಗೈರುಹಾಜರಾದರೆ, ಅವನ ಸ್ಥಾನವು ಖಾಲಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಆ ಸದಸ್ಯವು ಫೋಣಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಆ ಅರವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೇಖಕಾಪವಲ್ಲಿ ಆ ಸದಸ್ಯ ಅಧಿವೇಳನವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಲಾದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ನಿರಂತರ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಗಂತಹ ಚೆಚ್ಚಿಕಾಲ ಮುಂದೂಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

191. ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ಅನಹಕ್ತೆಗಳು:- (1) ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಕೆಳಕಂಡ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಆಯ್ದುಯಾಗಲು ಅಥವಾ ಅದರ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನಹಕನಾಗಿರತಕ್ಕುದ್ದು:-

(ಎ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿತಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿರ್ದಿಷ್ಟವ ಯಾವ ಪದವನ್ನು ಧಾರ್ಜಾ ಮಾಡಿದವನು ಹಾಗೆ ಅನಹಕನಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಫೋಣಿಸಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅಂಥ ಪದವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಯಾವುದೇ ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಅವನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವಾಗಿ;

(ಬಿ) ಅವನು ಅಸ್ತಿಸ್ಥಿತವಾಗಿರುವಾಗ ಮತ್ತು ಸಕ್ರಮ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಹಾಗೆಂದು ಫೋಣಿಸಿರುವಾಗಿ;

(ಒ) ಅವಿಮುಕ್ತ ದಿವಾಳಿಯಾಗಿರುವಾಗಿ;

(ಡಿ) ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯದ ನಾಗರಿಕತ್ವವನ್ನು ಸ್ವೀಕೃತಿಯಿಂದ ಅರ್ಜಿಸಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಒಂದು ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಠೆ ಅಥವಾ ಅನುಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವದನ್ನು ಒಬ್ಬೆಂದಿರುವಾಗಿ;

(ಇ) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಅವನ್ನು ಹಾಗೆಂದು ಅನಹಕಗೊಳಿಸಿರುವಾಗಿ.

⁴[ವಿರಳಿ:- ಈ ವಿಂಡರ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ, ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಕ್ಕೊಟ್ಟದ ಅಥವಾ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿತಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿರುವ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ, ಅವನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಒಂದು ಲಾಭದಾಯಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸಿತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

⁵[(2) ಹತ್ತನೇಯ ಅನುಸೂಚಿತ ಮೇರೆಗೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅನಹಕಗೊಳಿಸಲಾಗಿದ್ದೀರುತ್ತದೆ. ಅವನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನಹಕನಾಗಿತಕ್ಕುದ್ದು.]

192. ಸದಸ್ಯರ ಅನಹಕ್ತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ತೀವ್ರಾನಂತರ ಸದಸ್ಯ ಯಾವನೇ ಸದಸ್ಯನು 191ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ಷೆದ ನಿಯಮ ವಿಂಡರಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅನಹಕ್ತೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆಯೇ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ತೀವ್ರಾನಂತೆ ಒಬ್ಬಿಸಿತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ತೀವ್ರಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದ್ದು:

1. 1985ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪವತ್ರೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಈಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 191ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ಷೆದ ನಿಯಮ ವಿಂಡರ ಪದಗಳು, ಅವರಣಗಳು ಮತ್ತು ಅಂತಿಮಗಳಿಗೆ ಒಬ್ಬಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1974ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತುಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ ಉಪವಿಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1974ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತುಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1985ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪವತ್ರೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯುಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1985ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪವತ್ರೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 192ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ಷೆದವನ್ನು ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ 1976ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸುಲಪವತ್ರೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಮತ್ತು 1978ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸುಲಪವತ್ತಾಲ್ಯಾಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 25ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯುಯೋಜಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಮೇಲ್ಮಾಡಂತೆ ಒಂದಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.

(2) Before giving any decision on any such question, the Governor shall obtain the opinion of the Election Commission and shall act according to such opinion.]

193. Penalty for sitting and voting before making oath or affirmation under article 188 or when not qualified or when disqualified:- If a person sits or votes as a member of the Legislative Assembly or the Legislative Council of a State before he has complied with the requirements of article 188 or when he knows that he is not qualified or that he is disqualified for membership thereof, or that he is prohibited from so doing by the provisions of any law made by Parliament or the Legislature of the State, he shall be liable in respect of each day on which he so sits or votes to a penalty of five hundred rupees to be recovered as a debt due to the State.

Powers, Privileges and Immunities of State Legislatures and their Members

194. Powers, privileges, etc., of the Houses of Legislatures and of the Members and Committees thereof:- (1) Subject to the provisions of this Constitution and to the rules and standing orders regulating the procedure of the Legislature there shall be freedom of speech in the Legislature of every State.

(2) No member of the Legislature of a State shall be liable to any proceedings in any court in respect of anything said or any vote given by him in the Legislature or any committee thereof, and no person shall be so liable in respect of the publication by or under the authority of a House of such a Legislature of any report, paper, votes or proceedings.

(3) In other respects, the powers, privileges and immunities of a House of the Legislature of a State and of the members and the committees of a House of such Legislature, shall be such as may from time to time be defined by the Legislature by law, and until so defined, [shall be those of that House and of its members and committees immediately before the coming into force of s. 26 of the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978.]

(4) The provisions of clauses (1), (2) and (3) shall apply in relation to persons who by virtue of this Constitution have the right to speak in, and otherwise to take part in the proceedings of, a House of the Legislature of a State or any committee thereof as they apply in relation to members of that Legislature.

195. Salaries and allowances of members:- Members of the Legislative Assembly and the Legislative Council of a State shall be entitled to receive such salaries and allowance as may from time to time be determined, by the Legislature of the State by law and, until provision in that respect is so made, salaries and allowances at such rates and upon such conditions as were immediately before the commencement of this Constitution applicable in the case of members of the Legislative Assembly of the corresponding Province.

Legislative Procedure.

196. Provisions as to introduction and passing of Bills:- (1) Subject to the provisions of article 198 and 207 with respect to Money Bills and other Financial Bills, a Bill may originate in either House of the Legislature of a State which has a Legislative Council.

---

1. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.26, for certain words (w.e.f.20-6-1979).

(2) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾಲನು ಬೇಸಾವಣಾ ಅಯೋಗದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಕಾಯ್ದೆ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು.]

193. 18ನೇ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಪ್ರೇರಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದ್ವಿತೀಯ ವ್ಯಾಪಕ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ಅರ್ಥತೆ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಅನರ್ಹತೆ ಉಂಟಾದಾಗ ಸದಸ್ಯಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಮತ್ತು ಮತ ಕೊಟ್ಟರೆ ದಂಡ:- ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು; ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯಾಗಿ 18ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿ, ಅಥವಾ ಅದರ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಅರ್ಥತೆಯಲ್ಲವಂದು ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯತ್ವಕ್ಕೆ ತಾನು ಅನರ್ಹನಾಗಿರುವೆಂದು ತಿಳಿದೂ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ ಉಪಬಂಧಗಳು ತಾನು ಸದನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಕ್ಕಾಳ್ಜಿವೆದನ್ನು ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಡುವುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವುದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದದ್ದು; ಅವನು ಸದನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರೆ ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಟ್ಟರೆ; ಅವನು ಹಾಗೆ ಕುಳಿತ ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರತಿಧಿನಕ್ಕು ಬಂಧಾರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ದಂಡವನ್ನು ಕೊಡಲು ಬಿಧ್ಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ದಂಡವ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದ ಒಂದು ಸಾಲದಂತೆ ವಸೋಲಾಗತಕ್ಕುದು.

ರಾಜ್ಯವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರಗಳು; ವಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಗಳು

194. ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಇತ್ತಾದಿ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ವಿನಿಯುಮಗೊಳಿಸುವ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯಂ ಆದೇಶಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರತಕ್ಕುದು:

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರ ಅಥವಾ ತಾನು ಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಮತ್ತೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯವಹರಣಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕಾದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರಿಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾದ ಯಾವುದೇ ವರದಿ, ಪತ್ರ, ಮತ್ತೊಂದು ಅಥವಾ ಸಂಪೂರ್ಣಕ್ಕಾಗಿ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾಗೆ ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕಾದಲ್ಲಿ:

(3) ಇತರ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಮತ್ತು ಅಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಗಳು - ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನನ ಮೂಲಕ ಕೆಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿರ್ಧಾರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧಾರಿಸುವವರಿಗೆ, [1978ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುಲ್ಲಂಬಿತದ್ವಾದಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂತುವ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆ ಸಭೆಗೆ, ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಇದ್ದಂತಹ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ವಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಗಳು ಇರತಕ್ಕುದು.]

(4) (1)ನೇಯ, (2)ನೇಯ ಮತ್ತು (3)ನೇಯ ಖಂಡಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳು. ಅನ್ವಯವಾಗುವೆಂತೆಯೇ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಕಾರಣದಂಡಾಗಿ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿರುವವರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅವು ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದು:

195. **ಸದಸ್ಯರ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳು:-** ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನನ ಮೂಲಕ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿರ್ಧಾರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕುಭರಣಗತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ, ಸದಸ್ಯರು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿವೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಪ್ರಾರಂತ್ರಿಯ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಂಥ ದರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪರತ್ವಗಳ ಮೇಲೆ ವೇತನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕುಭರಣಗತಕ್ಕುದು.

ವಿಧಾಯಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

196. ವಿಧೀಯಕಗಳ ಮಂಡಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಗಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಧನವಿಧೀಯಕಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಹಣಕಾಸು ವಿಧೀಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 19ನೇಯ ಮತ್ತು 20ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ, ಯಾವುದೇ ವಿಧೀಯಕವನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಪ್ರೇಕ್ಷಿ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮತೆ ಮಂಡಿಸಬಹುದು.

1. 1978ನೇಯ ಇಸಿನಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುಲ್ಲಂಬಿತ ತಿದ್ದುವರದಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಂತೆ) ಕೆಲವು ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) Subject to the provisions of articles 197 and 198, a Bill shall not be deemed to have been passed by the Houses of the Legislature of a State having a Legislative Council unless it has been agreed to by both Houses, either without amendment or with such amendments only as are agreed to by both Houses.

(3) A Bill pending in the Legislature of a State shall not lapse by reason of the prorogation of the House or Houses thereof.

(4) A Bill pending in the Legislative Council of a State which has not been passed by the Legislative Assembly shall not lapse on a dissolution of the Assembly.

(5) A Bill which is pending in the Legislative Assembly of a State, or which having been passed by the Legislative Assembly is pending in the Legislative Council, shall lapse on a dissolution of the Assembly.

197. Restriction on powers of Legislative Council as to Bills other than Money Bills:-

(1) If after a Bill has been passed by the Legislative Assembly of a State having a Legislative Council and transmitted to the Legislative Council-

- (a) the Bill is rejected by the Council; or
- (b) more than three months elapse from the date on which the Bill is laid before the Council without the Bill being passed by it; or
- (c) the Bill is passed by the Council with amendments to which the Legislative Assembly does not agree,

the Legislative Assembly may, subject to the rules regulating its procedure, pass the Bill again in the same or in any subsequent session with or without such amendments, if any, as have been made, suggested or agreed to by the Legislative Council and then transmit the Bill as so passed to the Legislative Council.

(2) If after a Bill has been so passed for the second time by the Legislative Assembly and transmitted to the Legislative Council-

- (a) the Bill is rejected by the Council; or
- (b) more than one month elapses from the date on which the Bill is laid before the Council without the Bill being passed by it; or
- (c) the Bill is passed by the Council with amendments to which the Legislative Assembly does not agree,

the Bill shall be deemed to have been passed by the Houses of the Legislature of the State in the form in which it was passed by the Legislative Assembly for the second time with such amendments, if any, as have been made or suggested by the Legislative Council and agreed to by the Legislative Assembly.

(3) Nothing in this article shall apply to a Money Bill.

198. Special procedure in respect of Money Bills:- (1) A Money Bill shall not be introduced in a Legislative Council.

(2) After a Money Bill has been passed by the Legislative Assembly of a State having a Legislative Council, it shall be transmitted to the Legislative Council for its recommendations, and the Legislative Council shall within a period of fourteen days' from the date of its receipt of the Bill return the Bill to the Legislative Assembly with its recommendations and the Legislative Assembly may thereupon either accept or reject all or any of the recommendations of the Legislative Council.

(2) 197ನೇಯ ಮತ್ತು 198ನೇಯ ಅನುಭೀದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯರು, ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿಯಲ್ಲದೆ ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯರು ಒಷ್ಟಿರುವಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ ಒಟ್ಟೊಂದಿರುವ ಹೊರತು ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯರು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುವದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಇತ್ಯಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವು, ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನವನ್ನು ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇತ್ಯಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರದ ವಿಧೇಯಕವು ವಿಧಾನಸಭೆಯ ವಿಸರ್ವಾಸಿಯಿಂದ ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(5) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ಯಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇತ್ಯಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧೇಯಕವು ವಿಧಾನಸಭೆಯ ವಿಸರ್ವಾಸಿಯಿಂದ ಅಂತ್ಯಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.

197. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಲ್ಲದ ಇತರ ವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ರಿಂತ್ರಿ ಅಥವಾ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಬಂಧ:- (1) ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಿಂದ ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ಅದನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ತರುವಾಯ -

- (ಎ) ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಪರಿಷತ್ತು ತಿರಸ್ತಿರಿಸಿದರೆ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದಿರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂರು ತಿಂಗಳಗಳಿಗೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾಲವು ಕಳೆದಿದ್ದು ಅದು ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ
- (ಗಿ) ಆ ವಿಧೇಯಕವು ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಒಷ್ಟುದೇ ಇರುವಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೊಡನೆ ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ
  - ವಿಧಾನಸಭೆಯು, ತನ್ನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅದೇ ಅಧಿವೇಶನದಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಮುಂದಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿವೇಶನದಲಾಗಲಿ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಮಾಡಿದ, ಸೂಚಿಸಿದ ಅಥವಾ ಒಷ್ಟಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳಿದ್ದಲ್ಲ ಆ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳಲ್ಲದೆಯೇ ಪ್ರಾಣ ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದು.

(2) ವಿಧೇಯಕವು ಹಾಗೆ ಎರಡನೇಯ ಸಲ ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ಅದನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ತರುವಾಯ-

- (ಎ) ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಪರಿಷತ್ತು ತಿರಸ್ತಿರಿಸಿದರೆ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದಿರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಒಂದು ತಿಂಗಳಗೂ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾಲವು ಕಳೆದಿದ್ದು ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ
- (ಗಿ) ಆ ವಿಧೇಯಕವು ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಒಷ್ಟುದೇ ಇರುವಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳೊಡನೆ ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ
  - ಆ ವಿಧೇಯಕವು, ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಮಾಡಲಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಒಷ್ಟಿರುವ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಯಾವುವಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ, ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದ ಎರಡನೇಯ ಸಲ ಅದು ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದಂತೆ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಧನವಿಧೇಯಕಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

198. ಧನವಿಧೇಯಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ:- (1) ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಧನವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಶಿಫಾರಸು ಕೋರಿ ಅದನ್ನು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಆ ವಿಧೇಯಕವು ತನಗೆ ತಲುಪಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗೂಗಿ ತನ್ನ ಶಿಫಾರಸುಗಳೊಡನೆ ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಒಷ್ಟಿರುವ ಅಥವಾ ತಿರಸ್ತಿರಿಸಬಹುದು.

(3) If the Legislative Assembly accepts any of the recommendations of the Legislative Council, the Money Bill shall be deemed to have been passed by both Houses with the amendments recommended by the Legislative Council and accepted by the Legislative Assembly.

(4) If the Legislative Assembly does not accept any of the recommendations of the Legislative Council, the Money Bill shall be deemed to have been passed by both Houses in the form in which it was passed by the Legislative Assembly without any of the amendments recommended by the Legislative Council.

(5) If a Money Bill passed by the Legislative Assembly and transmitted to the Legislative Council for its recommendations is not returned to the Legislative Assembly within the said period of fourteen days, it shall be deemed to have been passed by both Houses at the expiration of the said period in the form in which it was passed by the Legislative Assembly.

199. Definition of Money Bill:- (1) For the purposes of this Chapter, a Bill shall be deemed to be a Money Bill if it contains only provisions dealing with all or any of the following matters, namely:-

- (a) the imposition, abolition, remission, alteration or regulation of any tax;
- (b) the regulation of the borrowing of money or the giving of any guarantee by the State or the amendment of the law with respect to any financial obligations undertaken or to be undertaken by the State;
- (c) the custody of the Consolidated Fund or the Contingency Fund of the State, the payment of moneys into or the withdrawal of moneys from any such Fund;
- (d) the appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of the State;
- (e) the declaring of any expenditure to be expenditure charged on the Consolidated Fund of the State, or the increasing of the amount of any such expenditure;
- (f) the receipt of money on account of the Consolidated Fund of the State or the public account of the State or the custody or issue of such money; or
- (g) any matter incidental to any of the matters specified in sub-clauses (a) to (f).

(2) A Bill shall not be deemed to be a Money Bill by reason only that it provides for the imposition of fines or other pecuniary penalties or for the demand or payment of fees for licences or fees for services rendered, or by reason that it provides for the imposition, abolition, remission, alteration or regulation of any tax by any local authority or body for local purposes.

(3) If any question arises whether a Bill introduced in the Legislature of a State which has a Legislative Council is a Money Bill or not, the decision of the Speaker of the Legislative Assembly of such State thereon shall be final.

(4) There shall be endorsed on every Money Bill when it is transmitted to the Legislative Council under article 198 and when it is presented to the Governor for assent under article 200, the certificate of the Speaker of the Legislative Assembly signed by him that it is a Money Bill.

200. Assent to Bills:- When a Bill has been passed by the Legislative Assembly of a State or, in the case of a State having a Legislative Council, has been passed by both Houses of the Legislature of the State, it shall be presented to the Governor and the Governor shall declare either that he assents to the Bill or that he withholds assent therefrom or that he reserves the Bill for the consideration of the President.

(3) ವಿಧಾನಸಚಿಯು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಶಿಫಾರಸುಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸನ್ನ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಆ ಧನವಿಧೀಯಕವು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಚಿಯು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆಳೊಡನೆ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(4) ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಯಾವ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನೂ ವಿಧಾನಸಚಿಯು ಒಪ್ಪಿದ್ದರೆ ಆ ಧನವಿಧೀಯಕವು, ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಇಲ್ಲದೆಯೇ ವಿಧಾನಸಚಿಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(5) ವಿಧಾನಸಚಿಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅದರ ಶಿಫಾರಸುಗಳಿಗಾಗಿ ಕೆಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿ ಧನವಿಧೀಯಕವನ್ನು, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯೋಳಗಾಗಿ ವಿಧಾನಸಚಿಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೆಳುಹಿಸಿದ್ದರೆ ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಅದು ವಿಧಾನಸಚಿಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

199. ಧನವಿಧೀಯಕಗಳು ಎಂಬುದರ ಹಾರಿಭಾಷೆ:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾತ್ಮದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ವಿಧೀಯಕವು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಪಭಂಡಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಧನವಿಧೀಯಕವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು:-

- (ಎ) ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದುಮಾಡುವುದು, ಮೂರ್ಖಿ ಮಾಡುವುದು, ಬದಲಾಯಿಸುವುದು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮನೋಳಿಸುವುದು;
- (ಬಿ) ರಾಜ್ಯವು ಹಣವನ್ನು ಸಾಲವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಖಾತ್ರಿ ಕೊಡುವುದನ್ನು ವಿನಿಯಮನೋಳಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯವು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಥವಾ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವ ಹಣಕಾಸಿನ ಯಾವುದೇ ಹೊಕ್ಕಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾನೂನನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವುದು;
- (ಬಿಎಂಬೆಂದು) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಅಥವಾ ಸಾದಿಲ್ಲಾರು ನಿಧಿಯ ಅಭಿರಕ್ಷೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿಧಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು;
- (ಬಿಎಂಬೆಂದು) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವಿನಿಯೋಳಿಸುವುದು;
- (ಬಿಎಂಬೆಂದು) ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ ವೆಚ್ಚವೆಂದು ಘೋಷಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಮೌಳಗನ್ನು ಹಚ್ಚುವುದು;
- (ಬಿಎಂಬೆಂದು) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಲೇಕ್ಕಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರ ಲೇಕ್ಕಕ್ಕೆ ಹಣವನ್ನು ಜಮೀನುಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಹಣವನ್ನು ಅಭಿರಕ್ಷಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಕೊಡುವುದು; ಅಥವಾ
- (ಬಿಎಂಬೆಂದು) (ಎ) ಯಿಂದ (ಬಿಎಂಬೆಂದು) ಮರಿಗಿನ ಉಪಭಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ಪ್ರಸಂಗಿಕೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ.

(2) ಒಂದು ವಿಧೀಯಕವು ಜುಲ್ಯಾಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಆರ್ಥಿಕ ದಂಡಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಲೈಸೆನ್ಸುಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೆವೆಗಳಿಗೆ ಫೀಜನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಅಥವಾ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಭಂಡಿಸುತ್ತದೆಂಬ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಥಿಕಾರವು ಅಥವಾ ನಿಕಾಯವು ಸ್ಥಳೀಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದುಪಡಿಸುವುದು, ಮೂರ್ಖಿಮಾಡುವುದು, ಬದಲಾವಣ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮನೋಳಿಸುವುದು - ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಭಂಡಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದ, ಅದು ಧನವಿಧೀಯಕವಾಗಿರುವುವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಧೀಯಕವು ಧನವಿಧೀಯಕವೇ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲದ್ದೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದರೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಚಿಯು ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಧನವಿಧೀಯಕವನ್ನು 198ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೇರಿಗೆ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಕೆಳುಹಿಸುವಾಗ ಮತ್ತು 200ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೇರಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸುವಾಗ ಅದನ್ನು ಧನವಿಧೀಯಕವೆಂಬುದಾಗಿ ವಿಧಾನಸಚಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿತನ್ನು ಸೆಂಟಿ ಹಾಕತಕ್ಕುದು.

200. ಧನವಿಧೀಯಕಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ:- ಒಂದು ವಿಧೀಯಕವು ಒಂದುರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಚಿಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದಾಗ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದನಗಳಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದಾಗ, ಅದನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ವಿಧೀಯಕಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಯಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಅದನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಘೋಷಿಸತಕ್ಕುದು:

Provided that the Governor may, as soon as possible after the presentation to him of the Bill for assent, return the Bill if it is not a Money Bill together with a message requesting that the House or Houses will reconsider the Bill or any specified provisions thereof and, in particular, will consider the desirability of introducing any such amendments as he may recommend in his message and, when a Bill is so returned, the House or Houses shall reconsider the Bill accordingly and if the Bill is passed again by the House or Houses with or without amendment and presented to the Governor for assent, the Governor shall not withhold assent therefrom:

Provided further that the Governor shall not assent to, but shall reserve for the consideration of the President, any Bill which in the opinion of the Governor would, if it became law, so derogate from the powers of the High Court as to endanger the position which that Court is by this Constitution designed to fill.

201. Bills reserved for consideration:- When a Bill is reserved by a Governor for the consideration of the President, the President shall declare either that he assents to the Bill or that he withholds assent therefrom:

Provided that, where the Bill is not a Money Bill, the President may direct the Governor to return the Bill to the House or, as the case may be, the Houses of the Legislature of the State together with such a message as is mentioned in the first proviso to article 200 and, when a Bill is so returned, the House or Houses shall reconsider it accordingly within a period of six months from the date of receipt of such message and, if it is again passed by the House or Houses with or without amendment, it shall be presented again to the President for his consideration.

Procedure in financial matters

202. Annual financial statement:- (1) The Governor shall in respect of every financial year cause to be laid before the House or Houses of the Legislature of the State a statement of the estimated receipts and expenditure of the State for that year, in this part referred to as the " annual financial statement".

(2) The estimates of expenditure embodied in the annual financial statement shall show separately-

- (a) the sums required to meet expenditure described by this Constitution as expenditure charged upon the Consolidated Fund of the State; and
- (b) the sums required to meet other expenditure proposed to be made from the Consolidated Fund of the State; and shall distinguish expenditure on revenue account from other expenditure.

(3) The following expenditure shall be expenditure charged on the Consolidated Funds of each State:-

- (a) the emoluments and allowances of the Governor and other expenditure relating to his office;
- (b) the salaries and allowances of the Speaker and the Deputy Speaker of the Legislative Assembly and, in the case of a State having a Legislative Council, also of the Chairman and the Deputy Chairman of the Legislative Council;
- (c) debt charges for which the State is liable, including interest, sinking fund charges and redemption charges and other expenditure relating to the raising of loans and the service and redemption of debt;
- (d) expenditure in respect of the salaries and allowances of Judges of any High Court;
- (e) any sums required to satisfy any judgement, decree or award of any court or arbitral tribunal;
- (f) any other expenditure declared by this Constitution or by the Legislature of the State by law to be so charged.

ಪರಂತು, ವಿಧೀಯಕವನ್ನು ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಅವನು ಸಾಧ್ಯವಾದವು ಬೇಗನೆ, ಅದು ಧನವಿಧೀಯಕವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯರು ಆ ವಿಧೀಯಕವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಉಪಭಂಗಾಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಫ್ಫೆ ಪರ್ಯಾಯಲೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅವನು ತನ್ನ ಸಂದೇಶದಲ್ಲಿ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಬಹುದಾದಂತಹ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುವಡಿಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದರ ಯುಕ್ತತೆಯನ್ನು ಪರ್ಯಾಯಲೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೋರುವ ಸಂದೇಶದೊಡನೆ ಆ ವಿಧೀಯಕವನ್ನು ವಾಪಸ್ಸು ಕಳುಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ವಿಧೀಯಕವನ್ನು ಹಾಗೆ ವಾಪಸ್ಸು ಕಳುಹಿಸಿದಾಗ, ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯರು ಆ ವಿಧೀಯಕವನ್ನು ತರನುವಾರ ಪ್ರನೇ ಪರ್ಯಾಯಲೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ವಿಧೀಯಕವನ್ನು ಸದನ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯರು ಆ ವಿಧೀಯಕವನ್ನು ತರಿಸಿದಿದ್ದರು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುವಡಿ ಇಲ್ಲದ ಪ್ರನೇ ಅಂಗಿರಿಸಿ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದರೆ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿಯತಕ್ಕದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೊ ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ವಿಧೀಯಕವು ಕಾನೂನಾದರೆ, ಅದು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವ ಸಾಫ್ಟ್‌ವೆನ್ಸು ಹೊಂದಿರಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಲಾಗಿದ್ದೋ ಆ ಸಾಫ್ಟ್‌ವೆನ್ಸೆ ಅವಾಯವಂಟು ಮಾಡುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿರುಸುತ್ತದೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟರೆ ಅಂಥ ವಿಧೀಯಕಕ್ಕೆ ಅವನು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದಲ್ಲ, ಅದರೆ ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಯಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

201. ಪರ್ಯಾಯಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ವಿಧೀಯಕಗಳು:- ವಿಧೀಯಕವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಯಲೋಚನೆಗಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದಾಗ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆ ವಿಧೀಯಕಕ್ಕೆ ತಾನು ಅನುಮತಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಾಗಿ, ಅಥವಾ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದರುವುದಾಗಿ ಫೋಂಟಿಸತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಒಂದು ವಿಧೀಯಕವು ಧನವಿಧೀಯಕವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ವಿಧೀಯಕವನ್ನು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ 200ನೇಯ ಅನುಭೂತಿದ್ದ ಮೊದಲನೆಯ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಲಾದ ಸಂದೇಶದ ಸಹಿತ ವಾಪಸ್ಸು ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ವಿಧೀಯಕವನ್ನು ಹಾಗೆ ವಾಪಸ್ಪು ಕಳುಹಿಸಿದಾಗ, ಆ ಸದಸ್ಯ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯರು ಅಂಥ ಸಂದೇಶವು ತಲ್ಲಿಪಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳಿಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗಾಗಿ. ಆ ಸಂದೇಶಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ವಿಧೀಯಕವನ್ನು ಮನು ಪರ್ಯಾಯಲೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದು ಆ ಸದನದಿಂದ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ತಿದ್ದುವಡಿಯ ಸಹಿತ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುವಡಿಯಲ್ಲದ ಪ್ರನೇ ಅಂಗಿರ್ಕೆತವಾದರೆ ಅದನ್ನು ಪರ್ಯಾಯಲೋಚನೆಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಪ್ರನೇ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಹಣಕಾಸು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಯೆ

202. ವಾರ್ಡ್‌ಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಣೆ:- (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಪ್ರತಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯದ ಅಂದಾಜು ಜಮೆಗಳ ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚದ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯರು ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆ ವಿವರಣೆಯನ್ನು “ವಾರ್ಡ್‌ಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರ” ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) ವಾರ್ಡ್‌ಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ವೆಚ್ಚದ ಅಂದಾಜುಗಳಲ್ಲಿ -

- (ಎ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾದ ವೆಚ್ಚವೆಂದು ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾಗುವ ಮೊಬಿಲಿಗಳನ್ನು; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ವಿಚ್ಯುತಾಡಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಇತರ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಮೊಬಿಲಿಗಳನ್ನು
  - ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಲೆಕ್ಕೆ ವಿಚ್ಯುತಾಡಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವೆಚ್ಚವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಾಗುವ ವೆಚ್ಚವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು:-

- (ಎ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಉಪಲಬ್ಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಅವನ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ವೆಚ್ಚ;
- (ಬಿ) ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಇರುವ ರಾಜ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾವತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪಸಭಾವತಿಯ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳು;
- (ಸಿ) ಬಡ್ಡಿ, ಮಣಿತೀರಿಕೆ ನಿಧಿಯ ಭಾರಗಳು ಮತ್ತು ಮಣಿ ವಿಮೋಚನೆಯ ಭಾರಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು ಹೊಣೆಯಾಗಿರುವ ಮಣಿಭಾರಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಲಗಳನ್ನು ಎತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮತ್ತು ಮಣಿಸೇವೆಗೆ ಹಾಗೂ ಮಣಿವಿಮೋಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ವೆಚ್ಚ;
- (ಡಿ) ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಭತ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವೆಚ್ಚ;
- (ಇ) ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಮಧ್ಯಸ್ಥಾರಿಕೆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಯಾವುದೇ ತಿಂಪ್ರೆ, ಡಿಕ್ಟ್ ಅಥವಾ ಬಿತ್ತಿಪ್ರೆ-ಇವುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಲು ಬೇಕಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಮೊಬಿಲಿಗಳು;
- (ಎಫ್) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಹಾಗೆ ಹೊರಿಸಲಾಗಿರುವ ವೆಚ್ಚ ಎಂದು ಫೋಂಟಿಸಲಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚ.

203. Procedure in Legislature with respect to estimates:- (1) So much of the estimates as relates to expenditure charged upon the Consolidated Fund of a State shall not be submitted to the vote of the Legislative Assembly, but nothing in this clause shall be construed as preventing the discussion in the Legislature of any of those estimates.

(2) So much of the said estimates as relates to other expenditure shall be submitted in the form of demands for grants to the Legislative Assembly, and the Legislative Assembly shall have power to assent or to refuse to assent, to any demand, or to assent to any demand subject to a reduction of the amount specified therein.

(3) No demand for a grant shall be made except on the recommendation of the Governor.

204. Appropriation Bills:- (1) As soon as may be after the grants under article 203 have been made by the Assembly, there shall be introduced a Bill to provide for the appropriation out of the Consolidated Fund of the State of all moneys required to meet-

- (a) the grants so made by the Assembly; and
- (b) the expenditure charged on the Consolidated Fund of the State but not exceeding in any case the amount shown in the statement previously laid before the House or Houses.

(2) No amendment shall be proposed to any such Bill in the House or either House of the Legislature of the State which will have the effect of varying the amount or altering the destination of any grant so made or of varying the amount of any expenditure charged on the Consolidated Fund of the State, and the decision of the person presiding as to whether an amendment is inadmissible under this clause shall be final.

(3) Subject to the provisions of articles 205 and 206 no money shall be withdrawn from the Consolidated Fund of the State except under appropriation made by law passed in accordance with the provisions of this article.

205. Supplementary, additional or excess grants:- (1) The Governor shall-

- (a) if the amount authorised by any law made in accordance with the provisions of article 204 to be expended for a particular service for the current financial year is found to be insufficient for the purposes of that year or when a need has arisen during the current financial year for supplementary or additional expenditure upon some new service not contemplated in the annual financial statement for that year, or
- (b) if any money has been spent on any service during a financial year in excess of the amount granted for that service and for that year,

cause to be laid before the House or the Houses of the Legislature of the State another statement showing the estimated amount of that expenditure or cause to be presented to the Legislative Assembly of the State a demand for such excess, as the case may be.

(2) The provisions of articles 202, 203 and 204 shall have effect in relation to any such statement and expenditure or demand and also to any law to be made authorising the appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of the State to meet such expenditure or the grant in respect of such demand as they have effect in relation to the annual financial statement and the expenditure mentioned therein or to a demand for a grant and the law to be made for the authorisation of appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of the State to meet such expenditure or grant.

206. Votes on account, votes of credit and exceptional grants:- (1) Notwithstanding anything in the foregoing provisions of this Chapter, the Legislative Assembly of a State shall have power-

203. ಅಂದಾಜುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ:- (1) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೋರಿಸಲಾದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂದಾಜುಗಳನ್ನು ವಿಧಾನಸಚಿಯ ಮತ್ತು ಒಷ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಅಂಥ ಅಂದಾಜುಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನಾಗಿಲ್ಲ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನಾಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಧ್ಯುಸತ್ತಿರುವುದಲ್ಲ.

(2) ಇತರ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸದರಿ ಅಂದಾಜುಗಳನ್ನು ಅನುದಾನಗಳಿಗಾಗಿ ಬೇಡಿಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನಸಚಿಗೆ ಒಷ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಚಿಯ ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಥವಾ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲು ಅಥವಾ ಅನುದಾನಗಳಿಗಾಗಿ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಮೊಬಿಲಿಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಶಿಫಾರಸಿನ ಹೋರತು ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

204. ಧನವಿನಿಯೋಗ ವಿಧೀಯಕಗಳು:- (1) 203ನೆಯ ಅನುಭ್ರೀದದ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧಾನಸಚಿಯ ಅನುದಾನಗಳಿಗೆ ಒಷ್ಟಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ತರುವಾಯ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ-

(ಎ) ಸಚಿಯ ಆ ರೀತಿ ಒಷ್ಟಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೋರಿಸಲಾದ, ಆದರೆ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸದನದ ಅಥವಾ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಈ ಹಿಂದೆ ಇಡಲಾಗಿದ್ದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ್ದ ಮೊಬಿಲಿಗಿಗೆ ಮಾರದಷ್ಟು ವೆಚ್ಚಿನನ್ನು

-ಭರಿಸಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ವಿಧೀಯಕವನ್ನು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಹಾಗೆ ಒಷ್ಟಿಗೆ ಕೊಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನದ ಮೊಬಿಲಿಗಳನ್ನು ವೃತ್ತಸ್ತರ್ಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಆದರ ಗೊತ್ತುರಿಯನ್ನು ಬಿಭಾಗಿಸುವ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೋರಿಸಲಾಗುವ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಮೊಬಿಲಿಗಳನ್ನು ವೃತ್ತಸ್ತರ್ಗೊಳಿಸುವ, ಪರಿಣಾಮವುಂಟುಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ತಿಳಿದುಪಡಿಯನ್ನು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಧೀಯಕಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಏರಿದು ಸದನಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಈ ವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಅಂಗೀಕಾರಾರ್ಹವೆಯೇ ಎಂಬ ವಿವರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿರುವ ವೃತ್ತಿಯು ಕೊಡುವ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) 205ನೆಯ ಮತ್ತು 206ನೆಯ ಅನುಭ್ರೀದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ಹಣವನ್ನು, ಈ ಅನುಭ್ರೀದದ ಉಪಬಂಧಗಳನುಸಾರ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ವಿನಿಯೋಗದ ಮೇರೆಗೆ ಹೋರತು ಇತರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂತೆಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

205. ಪೂರಕ, ಅಧಿಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚನ ಅನುದಾನಗಳು:- (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು-

(ಎ) 204ನೆಯ ಅನುಭ್ರೀದದ ಉಪಬಂಧಗಳನುಸಾರ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಈ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೇವೆಗೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಧಿಕೃತವಾದ ಮೊಬಿಲಿ ಆ ವರ್ಷದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡು ಬಂದರೆ ಅಥವಾ ಈ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ಹೋಸ ಸೇವೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಪೂರಕ ಅಥವಾ ಆಧಿಕ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಅವಕ್ಷೇತ್ರೀಕರಿಸುವ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಕೊಡಲಾದ ಮೊಬಿಲಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚನ ಯಾವುದೇ ಮೊಬಿಲಿ ಆ ಸೇವೆಗಾಗಿ ವೆಚ್ಚವಾಗಿದ್ದೆ

-ಸಂದರ್ಭನುಸಾರ, ಆ ವೆಚ್ಚದ ಅಂದಾಜು ಮೊಬಿಲಿಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಇನ್‌ಎಂದು ವಿವರಪತ್ರವನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದ ಅಥವಾ ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಹೆಚ್ಚನ ಮೊಬಿಲಿಗಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಚಿಯ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರ ಮತ್ತು ಆ ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದ ವೆಚ್ಚ ಅಥವಾ ಅನುದಾನದ ಬೇಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ವೆಚ್ಚ ಅಥವಾ ಅನುದಾನವನ್ನು ಭರಿಸಲು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾನೂನು-ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 202, 203 ಮತ್ತು 204ನೆಯ ಅನುಭ್ರೀದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿವರಪತ್ರ ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚ ಅಥವಾ ಬೇಡಿಕೆಯ ಹಾಗೂ ಅಂಥ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

206. ಲೇಖಾನುದಾನಗಳು, ಪತ್ರಿನ ಅನುದಾನಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಾರಾರ್ಥಿ ಅನುದಾನಗಳು:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಹಿಂದೆ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗೂ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಚಿಯ-

- (a) to make any grant in advance in respect of the estimated expenditure for a part of any financial year pending the completion of the procedure prescribed in article 203 for the voting of such grant and the passing of the law in accordance with the provisions of article 204 in relation to that expenditure;
- (b) to make a grant for meeting an unexpected demand upon the resources of the State when on account of the magnitude or the indefinite character of the service the demand cannot be stated with the details ordinarily given in an annual financial statement;
- (c) to make an exceptional grant which forms no part of the current service of any financial year;

and the Legislature of the State shall have power to authorise by law the withdrawal of moneys from the Consolidated Fund of the State for the purposes for which the said grants are made.

- (2) The provisions of articles 203 and 204 shall have effect in relation to the making of any grant under clause (1) and to any law to be made under that clause as they have effect in relation to the making of a grant with regard to any expenditure mentioned in the annual financial statement and the law to be made for the authorisation of appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of the State to meet such expenditure.

207. Special provisions as to financial Bills:- (1) A Bill or amendment making provision for any of the matters specified in sub-clauses(a) to (f) of clause (1) of article 199 shall not be introduced or moved except on the recommendation of the Governor, and a Bill making such provision shall not be introduced in a Legislative Council:

Provided that no recommendation shall be required under this clause for the moving of an amendment making provision for the reduction or abolition of any tax.

(2) A Bill or amendment shall not be deemed to make provision for any of the matters aforesaid by reason only that it provides for the imposition of fines or other pecuniary penalties or for the demand or payment of fees for licences or fees for services rendered, or by reason that it provides for the imposition, abolition, remission, alteration or regulation of any tax by any local authority or body for local purposes.

(3) A Bill which, if enacted and brought into operation, would involve expenditure from the Consolidated Fund of a State shall not be passed by a House of the Legislature of the State unless the Governor has recommended to that House the consideration of the Bill.

- (ಎ) ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನವನ್ನು ಮತ್ತಕ್ಕೆ ಹಾಕುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ 203ನೇಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಿದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಪ್ರಾಣಿಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಮತ್ತು ಆ ವೆಚ್ಚದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 204ನೇಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವವರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದ ಭಾಗಕ್ಕೆ, ಅಂದಾಜು ಮಾಡಲಾದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡಲು;
- (ಬಿ) ಸೇವೆಯು ಭಾರೀ ಪ್ರಮಾಣದ್ವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅನಿಶ್ಚಯ ಸ್ವರೂಪದ್ವಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೊಡುವ ವಿವರಗಳೊಂದಿಗೆ ಆ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ನಮೂದಿಸಲು ಆಗದೇ ಇದ್ದರೆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿಂದ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಭರಿಸಲು ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡಲು;
- (ಬಿಂದಿ) ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದ ಚಾಲ್ತಿಸೇವೆಗೆ ಸೇರಿಲ್ಲದ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡಲು -ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಸದರಿ ಅನುದಾನಗಳಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತವಿಧಿಯಿಂದ ಹಣ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವುದನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕುದು.
- (2) ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವೆಚ್ಚದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಥ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಲು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತವಿಧಿಯಿಂದ ಹಣ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾನೂನಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 203ನೇಯ ಮತ್ತು 204ನೇಯ ಅನುಚ್ಛೇದಗಳ ಉಪಭಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತಹೇ (1)ನೇಯ ವಿಂಡೆಡ್ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡುವ ಮತ್ತು ಆ ವಿಂಡೆಡ್ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತಕ್ಕುದು.

207. ಹಣಕಾಸು ವಿಧೇಯಕಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಭಂಧಗಳು:- (1) 199ನೇಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇಯ ವಿಂಡೆಡ್ (ಎ) ಯಿಂದ (ಎಫ್) ವರೆಗಿನ ಉಪಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಭಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯವಾಲನ ಶಿಫಾರಸಿನ ಹೊರತು ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಸೂಚಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉಪಭಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ವರಂತು, ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರದ್ದು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಭಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ವಿಂಡೆಡ್ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸು ಅಗತ್ಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವೇ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು, ಜುಲ್ಯಾಗೆಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಅಧಿಕ ದಂಡಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಲೈಸೆನ್ಸಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಥೀಜನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಅಥವಾ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು-ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಭಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಥವಾ ನಿಕಾಯವು ಸ್ಥಳೀಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ರದ್ದುಪಡಿಸುವುದು, ಮಾಳಿ ಮಾಡುವುದು, ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮನ ಗೊಳಿಸುವುದು-ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಭಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ವಿಧೇಯಕವೇ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಭಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಯಾವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಧಿನಿಯಮಿತಗೊಳಿಸಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದರೆ, ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಹಣವನ್ನು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬರುವುದೋ ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದನವು ಪರ್ಯಾಯಲೋಚಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಜ್ಯವಾಲನ ಆ ಸದನಕ್ಕೆ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ ಹೊರತು ಆ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ಸದನವು ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

Procedure Generally

208. Rules of Procedure:- (1) A House of the Legislature of a State may make rules for regulating, subject to the provisions of this Constitution, its procedure and the conduct of its Business.

(2) Until rules are made under clause(1), the rules of procedure and standing orders in force immediately before the commencement of this Constitution with respect to the Legislature for the corresponding Province shall have effect in relation to the Legislature of the State subject to such modifications and adaptations as may be made therein by the Speaker of the Legislative Assembly, or the Chairman of the Legislative Council, as the case may be. SC (E)

(3) In a State having a Legislative Council, the Governor, after consultation with the Speaker of the Legislative Assembly and the Chairman of the Legislative Council, may make rules as to the procedure with respect to communications between the two Houses.

209. Regulation by law of procedure in the Legislature of the State in relation to financial business:- The Legislature of a State may, for the purpose of the timely completion of Financial business, regulate by law the procedure of, and the conduct of business in, the House or Houses of the Legislature of the State in relation to any financial matter or to any Bill for the appropriation of moneys out of the Consolidated Fund of the State, and, if and so far as any provision of any law so made is inconsistent with any rule made by the House or either House of the Legislature of the State under clause(1) of article 208 or with any rule or standing order having effect in relation to the Legislature of the State under clause(2) of that article, such provision shall prevail.

210. Language to be used in the Legislature:- (1) Notwithstanding anything in part XVII, but subject to the provisions of article 348, business in the Legislature of a State shall be transacted in the official language or languages of the State or in Hindi or in English:

Provided that the Speaker of the Legislative Assembly or Chairman of the Legislative Council, or person acting as such, as the case may be, may permit any member who cannot adequately express himself in any of the languages aforesaid to address the House in his mother-tongue.

(2) Unless the Legislature of the State by law otherwise provides, this article shall, after the expiration of a period of fifteen years from the commencement of this Constitution, have effect as if the words "or in English" were omitted therefrom :

¹[Provided that in relation to the ²[Legislatures of the States of Himachal Pradesh, Manipur, Meghalaya and Tripura]this clause shall have effect as if for the words "fifteen years" occurring therein, the words "twenty-five years" were substituted:]

1. Ins. by the State of Himachal Pradesh Act, 1970(53 of 1970), s.46 (w.e.f.25-1-1971).
2. Subs. by the North- Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s. 71 for "Legislature of the State of Himachal Pradesh" (w.e.f.21-1-1972).

ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

208. ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ನಿಯಮಗಳು:- (1) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಒಂದು ಸದಸ್ಯವು ತನ್ನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವವರಿಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿರ್ಣಯವಾಗಿದ್ದೀಲ್ಲ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಪ್ರಾಂತದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಾಯಿ ಆದೇಶಗಳು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ್ವೇ ಅವೇ ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಾಯಿ ಆದೇಶಗಳು, ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಮಾರಾಡಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿತಕ್ಕುದು.

(3) ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನೊಡನೆ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಆ ಎರಡು ಸದಸ್ಯಗಳ ನಡುವಳಿ ಪತ್ರ ವ್ಯವಹಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

209. ರಾಜ್ಯವ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದು:- ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಾಪ್ತಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವ್ಯವಹಾರದ ಬಗೆಗಿನ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಂದ ಹಣವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯಗಳ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯ ಸದಸ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಭಂಧಪ್ರ 208ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ (1) ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಸದಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸದಸ್ಯದಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆ ಅನುಷ್ಠಾನದ (2) ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಪರಿಣಾಮವ್ಯಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸ್ಥಾಯಿ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗುವವೂ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂಥ ಉಪಭಂಧಪ್ರ ಪ್ರಭಾವವ್ಯಳ್ಳದ್ವಾರಿತಕ್ಕುದು.

210. ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆ:- (1) ಭಾಗ 17ರಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇಡ್ಯಾಗ್ನೋ, 348ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ವ್ಯವಹಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಅಗದಿರುವ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನ ಮಾತ್ರಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಪಕ್ಷಿಯು ಅನುಮತಿಸಬಹುದು.

(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಥಾ ಉಪಭಂಧಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ಹದಿನ್ಯಾದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ತರುವಾಯ, ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿನತಕ್ಕ “ಅಥವಾ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಅದರಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆ ಅನುಷ್ಠಾನದವು ಪರಿಣಾಮವ್ಯಳ್ಳದ್ವಾರಿತಕ್ಕುದು:

[ಪರಂತು, [ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಮೇಘಾಲಯ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಪುರ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳ] ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಈ ಖಂಡವು, ಆದರಲ್ಲಿ ಬರುವ “ಹದಿನ್ಯಾದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ತರುವಾಯ, ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿನತಕ್ಕ “ಅಧ್ಯಕ್ಷದ್ವಾರಿತಕ್ಕುದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ತರುವಾಯವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮವ್ಯಳ್ಳದ್ವಾರಿತಕ್ಕುದು :]

1. 1970ನೇಯ ಇವಿಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದ (1970ನೇಯ ಇವಿಯ 53ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (25-1-71ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1971ನೇಯ ಇವಿಯ ಕರ್ಣಾಟಕ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೇಯ ಇವಿಯ 81ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 71ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[Provided further that in relation to the ²[Legislatures of the States of ³[Arunachal Pradesh, Goa and Mizoram]] this clause shall have effect as if for the words "fifteen years" occurring therein, the words "forty Years" were substituted.]

211. Restriction on discussion in the Legislature:- No discussion shall take place in the Legislature of a State with respect to the conduct of any judge of the Supreme Court or of a High Court in the discharge of his duties.

212. Courts not to inquire into proceedings of the Legislature:- (1) The validity of any proceedings in the Legislature of a State shall not be called in question on the ground of any alleged irregularity of procedure.

(2) No officer or member of the Legislature of a State in whom powers are vested by or under this Constitution for regulating procedure or the conduct of business or for maintaining order, in the Legislature shall be subject to the jurisdiction of any court in respect of the exercise by him of those powers.

CHAPTER IV - LEGISLATIVE POWER OF THE GOVERNOR

213. Power of Governor to promulgate Ordinances during recess of Legislature:- (1) If at any time, except when the Legislative Assembly of a State is in session or where there is a Legislative Council in a State, except when both Houses of the Legislature are in session, the Governor is satisfied that circumstances exist which render it necessary for him to take immediate action, he may promulgate such Ordinances as the circumstances appear to him to require:

Provided that the Governor shall not, without instructions from the President, promulgate any such Ordinance if -

- (a) a Bill containing the same provisions would under this Constitution have required the previous sanction of the President for the introduction thereof into the Legislature; or
- (b) he would have deemed it necessary to reserve a Bill containing the same provisions for the consideration of the President; or
- (c) an Act of the Legislature of the State containing the same provisions would under this Constitution have been invalid unless, having been reserved for the consideration of the President, it had received the assent of the President.

(2) An Ordinance promulgated under this article shall have the same force and effect as an Act of the Legislature of the State assented to by the Governor, but every such Ordinance -

- (a) shall be laid before the Legislative Assembly of the State, or where there is a Legislative Council in the State, before both the Houses, and shall cease to operate at the

-
- 1. Ins. by the State of Mizoram Act, 1986(34 of 1986) , s.39 (w.e.f.20-2-1987).
  - 2. Subs. by the State of Arunachal Pradesh Act, 1986 (69 of 1986) , s. 42, for "Legislature of the State of Mizoram" (w.e.f. 20-2- 1987).
  - 3. Subs. by the Goa, Daman and Diu (Reorganisation) Act, 1987 (18 of 1987), s. 63, for "Arunachal Pradesh and Mizoram" (w.e.f. 30-5-1987).

[ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರಂತು, [ಅರುತ್ತಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ, ಗೋವ ಮತ್ತು ಮಿಚೋರಾಂ] [ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳಗಳು]] ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಂಡವೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುವ “ಹದಿಸ್ಯೇದು ವರ್ಣಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ನೆಲವತ್ತು ವರ್ಣಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಪರಿಶಾಮವ್ಯಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

211. ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಯ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಃ:- ಸರ್ವೋಚ್ಚೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿನ ಅವನ ಪರ್ವತನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಚರ್ಚೆಯು ನಡೆಯಲ್ಪಡುವಲ್ಲ.

212. ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ವ್ಯವಹರಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಕೆ ನಡೆಸದಿರುವುದು:- (1) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವ್ಯವಹರಣಗಳ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಆಪಾದಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮದೋಷದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಇಕ್ಕಾಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆವಳಿಕೆಯನ್ನು ವಿನಿಯುತ್ತಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದಲ್ಲಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಅಧಿಕಾರಗಳು; ಆ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುದೇ, ಆ ಯಾರೇ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಅಥವಾ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ತಾನು ಚಿಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಅಧ್ಯಾಯ - 4 ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ವಿಧಾಯಿ ಅಧಿಕಾರ

213. ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ವಿರಾಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು ಇರುವಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯಗಳು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕೂಡಲೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕ್ರಿಯೋಳುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವ ಸನ್ವಿಷೇಶಗಳು ಇರುವುದಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಮನದಟ್ಟಾದರೆ, ಅವನು ಆ ಸನ್ವಿಷೇಶಗಳಿಗೆ ಅಗತ್ಯವೆಂದು ತನಗೆ ತೋರುವಂಥ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು-

- (ಎ) ವಿಧೇಯಕವು ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶದಲ್ಲಿರುವಂಥವೇ ಉಪಭಂಧಗಳನ್ನು ಗೊಂಡಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಬೇಕಾದರೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮಂಜೂರಾತಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಭಾವಿಯಾಗಿ ಪಡೆಯಬೇಕಾದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಆವೇ ಉಪಭಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಯಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಭಾವಿಸಿದರೆ; ಅಥವಾ
- (ಸಿ) ಆವೇ ಉಪಭಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಯಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದ ಅದಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮತಿಯು ದೊರೆಯಿದೆ ಹೊದೆ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅದು ಅಸಿಂಧುವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ

-ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಅನುದೇಶಗಳನ್ನು ಪಡೆದ ಹೊರತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮದಂತಹೇ ಬಲವ್ಯಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಪರಿಶಾಮವ್ಯಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರತಕ್ಕುದು. ಆದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು -

(ಎ) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವೇರುದೂ ಸದಸ್ಯಗಳ ಮುಂದೆ ಇದ್ದತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಆರು ವಾರಗಳು: ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನಂತರ

1. 1986ರ ಮಿಚೋರಾಂ ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1987ರ ಗೋವ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪ್ರಾರಂಭಕೆಯ (ಪ್ರಾರಂಭಕೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1987ರ 18) 63ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಅರುತ್ತಾಚಲಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮಿಚೋರಾಂ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (30-5-1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1986ರ ಅರುತ್ತಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 69) 42ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಮಿಚೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (20-2-87 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

expiration of six weeks from the reassembly of the Legislature, or if before the expiration of that period a resolution disapproving it is passed by the Legislative Assembly and agreed to by the Legislative Council, if any, upon the passing of the resolution or, as the case may be, on the resolution being agreed to by the Council; and

- (b) may be withdrawn at any time by the Governor.

Explanation.- Where the Houses of the Legislature of a State having a Legislative Council are summoned to reassemble on different dates, the period of six weeks shall be reckoned from the later of those dates for the purposes of this clause.

(3) If and so far as an Ordinance under this article makes any provision which would not be valid if enacted in an Act of the Legislature of the State assented to by the Governor, it shall be void:

Provided that, for the purposes of the provisions of this Constitution relating to the effect of an Act of the Legislature of a State which is repugnant to an Act of Parliament or an existing law with respect to a matter enumerated in the Concurrent List, an Ordinance promulgated under this article in pursuance of instructions from the President shall be deemed to be an Act of the Legislature of the State which has been reserved for the consideration of the President and assented to by him.

1 * * * *

CHAPTER - V THE HIGH COURTS IN THE STATES

214. **High Courts for States:-** *** There shall be a High Court for each State.

3 * * * *

215. **High Courts to be courts of record:-** Every High Court shall be a court of record and shall have all the powers of such a court including the power to punish for contempt of itself.

216. **Constitution of High Courts:-** Every High Court shall consist of a Chief Justice and such other judges as the President may from time to time deem it necessary to appoint.

4 * * * *

217. **Appointment and conditions of the office of a Judge of a High Court:-** (1) Every judge of a High Court shall be appointed by the President by warrant under his hand and seal after consultation with the Chief justice of India, the Governor of the State, and, in the case of appointment of a judge other than the Chief Justice, the Chief Justice of the High Court, and, ⁵[shall hold office, in the case of an additional or acting judge, as provided in article 224, and in any other case, until he attains the age of ⁶[Sixty-two years:]]

1. Cl. (4) was Ins. by the Constitution (Thirty- eighth Amendment) Act, 1975, s. 3 (retrospectively) and omitted by the Constitution (Forty- fourth Amendment) Act, 1978, s. 27 (w.e.f. 20-6-1979).
2. The brackets and figures "(1)" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
3. Cls. (2) and (3) omitted by s. 29 and Sch., ibid.
4. Proviso omitted by s. 11 and Sch., ibid.
5. Subs. by s. 12, ibid for "shall hold office until he attains the age of sixty years".
6. Subs. by the Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, s. 4 for "sixty years".

ಅಧ್ಯಾತ ಆ ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿದೆ ಇರುವ ನಿರ್ಣಯವು ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗಿಕೃತವಾದರೆ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು ಇರುವಲ್ಲಿ ಅದು ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರೆ, ಆ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗಿಕೃತವಾದೋಡನೀಯೇ ಅಧ್ಯಾತ ಸಂದರ್ಭನುಸಾರ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದನೀಯೇ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತು ಹೋಗತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ವಿವರಣೆ:- ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು ಇರುವ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಸದನಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಿನಾಂಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಕರೆದಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆರು ವಾರಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು, ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ, ಆ ದಿನಾಂಕಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾವುದು ಈಚಿನದೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಲೇಕ್ಕಹಾಕತಕ್ಕುದು.

(3) ಯಾವ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಅಧಿನಿಯಮದಲ್ಲಿ ಅಧಿನಿಯಮತಗೊಳಿಸಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಸಿಂಧುವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಈ ಅನುಭೇದದ ಮೇರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಾದೇಶದ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದರೆ ಮತ್ತು ಮಾಡುವಷ್ಟರೂ ಮಾಡಿದರೆ ಅಂಥ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ಶೂನ್ಯವಾಗತಕ್ಕುದು:

ಪ್ರಮಾತ್ಮ, ಸಮರ್ಪಿತಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ್ನೂಡಿಗಿರುವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ ಸಂಸ್ತಿನ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಾತ ಅಂತರ್ಭೇದಿಸಿರುವ ಕಾನೂನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುದೇಶಗಳಿಗೆನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಅನುಭೇದದ ಮೇರಿಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಯಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದ ಅವನಿಂದ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮವೇ ಆಗಿರುವಂತೆ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

* * * * *

ಅಧ್ಯಾಯ-5 ರಾಜ್ಯಗಳ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು

214. ರಾಜ್ಯಗಳಾಗಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು:-² ... ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಒಂದು ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವಿರತಕ್ಕುದು.

* * * * *

215. ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಅಭಿಲೇಖ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗಿರತಕ್ಕುದು:- ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೂ ಅಭಿಲೇಖ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದು ತನಗಾದ ನಿಂದನೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

216. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ರಚನೆ:- ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೂ ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕೀರ್ಣನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಕಾಲಕ್ರಮಕ್ಕೆ ನೇಮಕ ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕೀರ್ಣನ್ನು ಒಳಗೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

* * * * *

217. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕೀರ್ಣ ನೇಮಕ ಮತ್ತು ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪರಿಪೂರ್ವಗಳು:- (1) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕೀರ್ಣನ್ನೂ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧಿಕೀರ್ಣನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕೀರ್ಣನಲ್ಲದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕೀರ್ಣ ನೇಮಕದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕೀರ್ಣನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಅವನು ತನ್ನ ಸಹಿ ಮತ್ತು ಮೊಹರು ಇರುವ ವಾರಂಟಿನ ಮೂಲಕ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕೀರ್ಣ, ⁵ [ಅಡಿಪನಲ್] ಅಧ್ಯಾತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕೀರ್ಣ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ 224ನೀಯ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ [ಅರವತ್ತರೆಡು ವರ್ಣ] ವಯಸ್ಸು ತುಂಬಿವರೆಗೆ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದು:]

1. 1975ನೀಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪೂರ್ವಕ್ಕೆಂಬನೀಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೀಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗೆ (ಪ್ರಾಷಾಸ್ತ್ಯಯ ಪರಿಣಾಮ ಸಹಿತವಾಗಿ) (4)ನೀಯ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಹಾಗೂ 1978ನೀಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲಹ್ತನಾಲ್ಯನೀಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 27ನೀಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1956ನೀಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೀಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಚಿಯ ಮೇರಿಗೆ (1) ಎಂಬ ಅಂತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರಂತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 29ನೀಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಚಿಯ ಮೇರಿಗೆ (2)ನೀಯ ಮತ್ತು (3)ನೀಯ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. 1956ನೀಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೀಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗೆ ಪರಂತು ವಯಸ್ಸು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. 1956ನೀಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 12ನೀಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗೆ “ಅರವತ್ತು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ಅವನಿಗೆ ತುಂಬಿವರೆಗೆ ಆ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕುದು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1963ನೀಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿಕ್ಕೆದನೀಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೀಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗೆ “ಅರವತ್ತು ವರ್ಷಗಳು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

Provided that-

- (a) a Judge may, by writing under his hand addressed to the President, resign his office;
  - (b) a Judge may be removed from his office by the President in the manner provided in clause(4) of article 124 for the removal of a Judge of the Supreme Court;
  - (c) the office of a Judge shall be vacated by his being appointed by the President to be a Judge of the Supreme Court or by his being transferred by the President to any other High Court within the territory of India.
- (2) A person shall not be qualified for appointment as a Judge of a High Court unless he is a citizen of India and-
- (a) has for at least ten years held a judicial office in the territory of India; or
  - (b) has for at least ten years been an advocate of a High Court^{1***} or of two or more such Courts in succession^{2****}

2 * * *

Explanation. - For the purposes of this clause-

- ³[(a) in computing the period during which a person has held judicial office in the territory of India, there shall be included any period, after he has held any judicial office, during which the person has been an advocate of a High Court or has held the office of a member of a tribunal or any post, under the Union or a State, requiring special knowledge of law;]
- ⁴[(aa)] in computing the period during which a person has been an advocate of a High Court, there shall be included any period during which the person ⁵[has held judicial office or the office of a member of a tribunal or any post, under the Union or a State, requiring special knowledge of law] after he became an advocate;
- (b) in computing the period during which a person has held judicial office in the territory of India or been an advocate of a High Court, there shall be included any period before the commencement of this Constitution during which he has held judicial office in any area which was comprised before the fifteenth day of August, 1947, within India as defined by the Government of India Act, 1935, or has been an advocate of any High Court in any such area, as the case may be.

1. The words "in any State specified in the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
2. The word "or" and sub-clause (c) were ins. by the Constitution (Forty-second Amendment), 1976, s. 36 (w.e.f. 3-1-1977) and omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.28 (w.e.f.20-6-1979).
3. Ins. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 28 (w.e.f.20-6-1979).
4. Cl. (a) re-lettered as cl. (aa) by s. 28 ibid., (w.e.f.20-6-1979).
5. Subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s. 36, for "has held judicial office" (w.e.f.3-1-1977).

ಪರಂತು,-

- (ಎ) ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನು ತಾನು ಸಹಿಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ 124ನೇಯ ಅನುಜ್ಞೆದ ದ (4)ನೇಯ ವಿಂಡರಲ್ಲಿ ಉಪಭಂಧಿಸಿರುವಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು;
- (ಒ) ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದರೆ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತದಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಪರಾರ್ಥಿಸಿದರೆ ಅಂಥ ನೇಮಕ ಅಥವಾ ಪರಾರ್ಥಿಯಿಂದಾಗಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾಗಬಹುದು.

(2) ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು ಮತ್ತು -

- (ಎ) ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದಧಾರಣೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಹೊರತು; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) * * * ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕನಿಷ್ಠ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು. * * *

-ಅವನು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ವಿಂಡರ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ -

- ³ [(ಎ) ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೇಕ್ಕೆ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಅವನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ತರುವಾಯ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನೇತರಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು;]
- ⁴ [(ಎಂಬು) ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೇಕ್ಕೆ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಅವನು ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾದ ಅನಂತರ ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಅಥವಾ [ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಸದಸ್ಯನ ಪದವನ್ನು ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನೇತರಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು;]
- (ಬಿ) ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೇಕ್ಕೆ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, 1947ನೇಯ ಇಸವಿ ಆಗಸ್ಟ್ ಹದಿನೇಂದರೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಮೌದಲು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮದ, 1935ರಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಲಾದಂತೆ, ಭಾರತದ ಒಳಗೆ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರೇರಣದಲ್ಲಿ ಅವನು ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣಮಾಡಿದ್ದ ಅಥವಾ ಸಂಧಾರಣಸಾರ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರೇರಣದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

1. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದೆ (ಪಳ್ಳಿನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೇಯ ಅನುಸಂಚಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಬಾಗಿರುವ ಯಾವುದಾದರೂ ರಾಜ್ಯದ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತುರೆಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) “ಅಥವಾ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಪನ್ನು ಮತ್ತು “ಗಿ” ಉಪಭಂದವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತುನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 28ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತುನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 28ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತುನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 28ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) (ಎ) ವಿಂಡರ್ ಎಂಬ ಎಂದು ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
5. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತುನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ನ್ಯಾಯಿಕ ಪದವನ್ನು ಪದದಿದ್ದ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (3-1-1977 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯುಮ್ಯಾಜಿಸಲಾಗಿದೆ,

¹[(3) If any question arises as to the age of a Judge of a High Court, the question shall be decided by the President after consultation with the Chief Justice of India and the decision of the President shall be final.]

218. Application of certain provisions relating to Supreme Court to High Courts:- The provisions of clauses (4) and (5) of article 124 shall apply in relation to a High Court as they apply in relation to the Supreme Court with the substitution of references to the High Court for references to the Supreme Court.

219. Oath or affirmation by Judges of High Courts:- Every person appointed to be a judge of a High Court ^{2***} shall, before he enters upon his office, make and subscribe before the Governor of the State, or some person appointed in that behalf by him, an oath or affirmation according to the form set out for the purpose in the Third Schedule.

3[220. Restriction on practice after being a permanent judge:-] No person who, after the commencement of this Constitution, has held office as a permanent Judge of a High Court shall plead or act in any court or before any authority in India except the Supreme Court and the other High Courts.

Explanation.- In this article, the expression "High Court" does not include a High Court for a State specified in part B of the First Schedule as it existed before the commencement⁴ of the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956.]

221. Salaries, etc. of Judges:- ⁵[(1) There shall be paid to the judges of each High Court such salaries as may be determined by Parliament by law and, until provision in that behalf is so made, such salaries as are specified in the Second Schedule.]

(2) Every Judge shall be entitled to such allowances and to such rights in respect of leave of absence and pension as may from time to time be determined by or under law made by Parliament and, until so determined, to such allowances and rights as are specified in the Second Schedule:

Provided that neither the allowances of a Judge nor this rights in respect of leave of absence or pension shall be varied to his disadvantage after his appointment.

222. Transfer of a Judge from one High Court to another:- (1) The President may, after consultation with the Chief Justice of India, transfer a judge from one High Court to any other High Court ^{6***6}.

1. Ins. by the Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, s.4 (with retrospective effect).
2. The words "in a State" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
3. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 13, for art. 220 ..
4. 1st November, 1956.
5. Subs. by the Constitution (Fifty-fourth Amendment) Act, 1986, s. 3, for clause (1) (w.e.f. 1-4-1986).
6. The words "within the territory of India" omitted by the Constitution (seventh Amendment) Act, 1956, s. 14.

¹[(3) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಿಗೆ ಪರಿಪೂರ್ವಕ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ತೀರ್ಮಾನವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

218. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು:- ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳಿರುವ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಅವನು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳಿಂತೆ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಂಡು, 124ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತದ (4)ನೇಯ ಮತ್ತು (5)ನೇಯ ವಿಂಡೆಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತವೇಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಾ ಅನ್ವಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

219. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢಿಕರಣ:-²* * * ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಿಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಮುಂದೆ ಅಧವಾ ಅವನಿಂದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಮೂರನೇಯ ಅನುಸೂಚಿತಯಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಮೂನೆಗೆನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಅಧವಾ ದೃಢಿಕರಣವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಸಹಿ ಹಾಕತಕ್ಕುದು.

³[220. ಖಾಯಂ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಿಗೆ ದೃಢವನು ತರುವಾಯ ನ್ಯಾಯವಾದಿ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದರ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಖಾಯಂ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಿಗೆ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಧವಾ ಇತರ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಭಾರತದಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಧವಾ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ವಾದಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಧವಾ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತದಲ್ಲಿನ “ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ” ಎಂಬ ಪದವು 1945ನೇಯ ಇಸ್ವರಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮವು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮತ್ತು ಮೊದಲನೇಯ ಅನುಸೂಚಿತ ‘ಬಿ’ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.]

221. ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಿಗೆ ವೇತನಗಳು, ಇತ್ತಾದಿ:-⁴[(1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಿಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸಂಸತ್ತು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳು, ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಹಾಗೆ ಕಲ್ಪಿಸುವವರಿಗೆ ಎರಡನೇ ಅನುಸೂಚಿತಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದಂಥ ವೇತನಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

(2) ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಿಗೆ, ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಭಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಗೈರುಹಾಜರಿ ರಚನೆಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವು ಹಾಗೆ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುವವರಿಗೆ ಎರಡನೇಯ ಅನುಸೂಚಿತಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದಂಥ ಭಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಭಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಿಂತು, ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಗೈರುಹಾಜರಿ ರಚನೆಗೆ ಅಧವಾ ಅವನಿಂದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅವನ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಅವನು ನೇಮಕಗೊಂಡ ಅನಂತರ ಅವನಿಗೆ ಅನಾನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯಕ್ತಿಸ್ಥಾನಿಕಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

222. ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಿಗೆ ವೇತನಗಳು ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು:-
(1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಿಗೆ ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಬಹುದು.

-
1. 1963ನೇಯ ಇಸ್ವರಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನ್ಯೇಸಿನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಾಗಿ) ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  2. 1955ನೇಯ ಇಸ್ವರಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿತ ಮೇಲೆಗೆ “ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
  3. 1955ನೇಯ ಇಸ್ವರಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 13ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇಲೆಗೆ ಮೂಲ 220ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
  4. 1955ನೇಯ ಇಸ್ವರಿಯ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಒಂದೆ ತಾರಿಖಿನ್ನು.
  5. 1986ನೇಯ ಇಸ್ವರಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪವತ್ತನಾಲ್ಪಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇಲೆಗೆ (1986ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ಮೊದಲನೇ ದಿವಸದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
  6. 1955ನೇಯ ಇಸ್ವರಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 14ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇಲೆಗೆ “ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

¹[(2) When a judge has been or is so transferred, he shall, during the period he serves, after the commencement of the Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, as a judge of the other High Court, be entitled to receive in addition to his salary such compensatory allowance as may be determined by Parliament by law and, until so determined, such compensatory allowance as the President may by order fix.]

223. Appointment of acting Chief Justice:- When the office of Chief Justice of a High Court is vacant or when any such Chief Justice is, by reason of absence or otherwise, unable to perform the duties of his office, the duties of the office shall be performed by such one of the other Judges of the Court as the President may appoint for the purpose.

²[224. **Appointment of additional and acting Judges:-** (1) If by reason of any temporary increase in the business of a High Court or by reason of arrears of work therein, it appears to the President that the number of the Judges of that Court should be for the time being increased, the President may appoint duly qualified persons to be additional judges of the Court for such period not exceeding two years as he may specify.

(2) When any Judge of a High Court other than the Chief Justice is by reason of absence or for any other reason unable to perform the duties of his office or is appointed to act temporarily as Chief Justice, the President may appoint a duly qualified person to act as a Judge of that Court until the permanent judge has resumed his duties.

(3) No person appointed as an additional or acting Judge of a High Court shall hold office after attaining the age of ³[Sixty- two Years].

⁴[224 A. **Appointment of retired Judges at sittings of High courts:-** Notwithstanding anything in this Chapter, the Chief Justice of a High Court for any State may at any time, with the previous consent of the President, request any person who has held the office of a Judge of that Court or of any other High Court to sit and act as a Judge of the High Court for that State, and every such person so requested shall, while so sitting and acting, be entitled to such allowances as the President may by order determine and have all the jurisdiction, powers and privileges of, but shall not otherwise be deemed to be, a Judge of that High Court:

Provided that nothing in this article shall be deemed to require any such person as aforesaid to sit and act as a Judge of that High Court unless he consents so to do.]

225. Jurisdiction of existing High Courts:- Subject to the provisions of this Constitution and to the provisions of any law of the appropriate Legislature made by virtue of powers conferred on that Legislature by this Constitution, the jurisdiction of, and the law administered in, any existing High Court, and the respective powers of the judges thereof in relation to the administration of Justice in the Court, including any power to make rules of Court and to regulate the sittings of the Court and of members thereof sitting alone or in Division Courts, shall be the same as immediately before the commencement of this Constitution:

1. Ins. by Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, s.5, original cl. (2) was omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 14.
2. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 15, for art. 224.
3. Subs. by the Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, s. 6, for "sixty years".
4. Ins. by ibid. s. 7.

¹[(2) ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನನ್ನು ಹಾಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದಾಗೆ ಅಥವಾ ವರ್ಗಾಯಿಸುವಾಗೆ ಅವನು 1963ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನ್ಯೆದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮವು ಘ್ರಾಂಭವಾದ ಅನಂತರ ಇತರ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವೇತನದ ಜೋತಿಗೆ ಸಂಸ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದರ್ಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಹಾರ ಭಕ್ತಿಪನ್ನ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಿರ್ದರ್ಶಿಸುವವರಿಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿಗದಿಮಾಡಬಹುದಾದ ಪರಿಹಾರ ಭಕ್ತಿಪನ್ನ ಪಡೆಯಲು ಅವನು ಹಕ್ಕಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದ್ದು.]

223. ಕಾರ್ಯಾಧ್ಯಕ್ಷ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧೀಕನ ನೇಮಕಾತಿ:- ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾದಾಗ ಅಥವಾ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನ ಗೈರುಹಾಜರಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಅನ್ಯಥಾ ತನ್ನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥನಾದಾಗ ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನು ನೇರವೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

²[224. ಅಡಿಷನಲ್ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಾಧ್ಯಕ್ಷ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನ ನೇಮಕಾತಿ:- (1) ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಕಾರ್ಯವು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಥವಾ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳು ಬಾಕಿ ಉಳಿದಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಕೆ ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಅವನು ತಕ್ಷ ಅಹಂತೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಪಣತೆಯಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯವರಿಗೆ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಡಿಷನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು.

(2) ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನಲ್ಲದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ಯಾರೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನು, ಗೈರುಹಾಜರಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾರಣದಿಂದ ತನ್ನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ನೇಮಕಗೊಂಡಿರುವಾಗ ಖಾಯಂ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ತಕ್ಷ ಅಹಂತೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು.

(3) ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಡಿಷನಲ್ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯಾಧ್ಯಕ್ಷ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ³[ಅರವತ್ತೆರಡು ವರ್ಷ] ವಯಸ್ಸು ತುಂಬಿದ ಬೆಳಿಕ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕದ್ದು.

⁴[224a. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಉಪವೇಶನಗಳಿಗೆ ನಿವೃತ್ತಿ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನ ನೇಮಕಾತಿ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗೂ, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಾಂತ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಅದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನಾಗಿದ್ದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೋರಿಬಹುದು, ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಕೋರಿಲಾದ ಆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಹಾಗೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದರ್ಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದ್ದು ಮತ್ತು ಅವನು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು, ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದ್ದು, ಆದರೆ ಅನ್ಯಥಾ ಅವನನ್ನು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನಿಂದ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲಿ:

ಪರಿಂತು, ಈ ಅನುಭೂತಿದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನಾಗಿ ಕುಳಿತು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಸಮೃದ್ಧಿಸಿದ ಹೊರತು ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲಿ]

225. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಸಮಯಚಿತ ವಿಧಾನಮಂಡಲಕ್ಕ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಗಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಉಪವೇಶನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರು ಏಕ ನ್ಯಾಯಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ ಅಥವಾ ವಿಭಾಗ ನ್ಯಾಯಪೀಠಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೇ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವುದನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅದರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕರ ಅನುಕ್ರಮ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಅರಂಭವಾಗಿವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂಥವರ್ಗಗೇ ಆಗಿರುತ್ತದ್ದು:

1. 1963ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನ್ಯೆದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. 1956ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 14ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (2)ನೇಯ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡಲಾಗಿದ್ದು.

2. 1956ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 15ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 224ನೇಯ ಅನುಭೂತಿಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುಮೊಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1963ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನ್ಯೆದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಸೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಅರವತ್ತು ವರ್ಷ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುಮೊಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

4. 7ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[Provided that any restriction to which the exercise of original jurisdiction by any of the High Courts with respect to any matter concerning the revenue or concerning any act ordered or done in the collection thereof was subject immediately before the commencement of this Constitution shall no longer apply to the exercise of such jurisdiction.]

²[226. **Power of High Courts to issue certain writs:-** (1) Notwithstanding anything in article 32^{3 * * *} Every High Court shall have power, throughout the territories in relation to which it exercises jurisdiction, to issue to any person or authority, including in appropriate cases, any Government, within those territories directions, orders or writs, including ⁴[writs in the nature of *habeas corpus, mandamus, prohibition, quo warranto* and *certiorari*] or any of them; for the enforcement of any of the rights conferred by part III and for any other purpose.]

(2) The power conferred by clause (1) to issue directions, orders or writs to any Government, authority or person may also be exercised by any High Court exercising jurisdiction in relation to the territories within which the cause of action, wholly or in part, arises for the exercise of such power, notwithstanding that the seat of such Government or authority or the residence of such person is not within those territories.

⁵[(3) Where any party against whom an interim order, whether by way of injunction or stay or in any other manner, is made on, or in any proceedings relating to, a petition under clause (1), without-

- (a) furnishing to such party copies of such petition and all documents in support of the plea for such interim order; and
- (b) giving such party an opportunity of being heard,

makes an application to the High Court for the vacation of such order and furnishes a copy of such application to the party in whose favour such order has been made or the counsel of such party, the High Court shall dispose of the application within a period of two weeks from the date on which it is received or from the date on which the copy of such application is so furnished, whichever is later, or where the High Court is closed on the last day of that period, before the expiry of the next day afterwards on which the High Court is open; and if the application is not so disposed of, the interim order shall, on the expiry of that period, or, as the case may be, the expiry of the said next day, stand vacated.]

⁶[(4) The power conferred on a High Court by this article shall not be in derogation of the power conferred on the Supreme Court by clause (2) of article 32.]

1. Ins. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 29 (w.e.f.20-6-1979). Original proviso was omitted by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s. 37 (w.e.f. 1-2-1977).
2. Subs. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s. 38, for art. 226 (w.e.f.1-2-1977).
3. The words, figures and letters "but subject to the provisions of article 131 A and article 226 A" omitted by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s. 7 (w.e.f.13-4-1978).
4. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 30, for the portion beginning with the words "writs in the nature of *habeas corpus, mandamus, prohibition, quo warranto* and *certiorari* or any of them" and ending with the words "such illegality has resulted in substantial failure of justice" (w.e.f.1-8-1979).
5. Subs. by s. 30 ibid for cl. (3), (4), (5) and (6) (w.e.f.1-8-1979).
6. Cl. (7) renumbered as cl. (4) by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 30, (w.e.f.1-8-1979).

[‘పెరంతు, రాజుస్తేళ్ళే సంబంధపెట్ట అథవా అదన్న సంగ్రహిసువాగి ఆదేశిసలాద అథవా మాడలాద యావుడే కాయిస్తే సంబంధపెట్ట యావుడే విషయద బగ్గె యావుడే ఉచ్చ న్యాయాలయవ అసలు అధికార వ్యాప్తియన్న జీలాయిసువుదు ఈ సంవిధానద ప్రారంభశ్రే నికటప్రావదదల్లి యావ నిబంధశ్రే ఒకపెట్టిమో ఆ యావుడే నిబంధపై ఇన్న ముందే అంధ అధికారవ్యాప్తియన్న జీలాయిసువుదకే అన్యయవాగితక్కుదల్ల.]

² [226. ಕೆಲವು ರಿಟ್ಯೂಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ಉಚ್ಚ ನಾಯಕಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ 32ನೇಯ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೋ, ³ * * * ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನಾಯಕಾಲಯವ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತೆಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸುವುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತೆಗಳಾದ್ದಂತ, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಮುಚಿತ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ 3ನೇಯ ಭಾಗದ ಮೂಲಕ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಹಸ್ತಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು, ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಅಥವಾ “ಹೆಚ್ಚಿಯಸ್” ಕಾಪ್ಸಾ, ಮ್ಯಾಂಡಮ್ಸ್, ಪ್ರೈಮಿಬಿಷನ್ಸ್, ಹೊವೊರಿಂಟ್ಸ್ ಮತ್ತು ಸರ್ವೀಸೋರಿ ರಿಟ್ಯೂಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ರಿಟ್ಯೂಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಪೇಸೆ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಹೊರಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.]

[3] (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರಿಗಿನ ಅಜ್ಞಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪಕ್ಷಕಾರನ ವಿರುದ್ಧ ನಿರ್ಬಂಧಕಾಳೆಯ ಅಥವಾ ತಡೆಯಾಳೆಯ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ -

(బ) అంధ పెళ్ళకారినిగి ఆవహాలన్న మాడిశోల్టులు అవశేషవన్న చోడదే, మధ్యకాలీన ఆదేశవన్న మాడలాగిదేయో, ఆ యావనే పెళ్ళకారను అంధ ఆదేశవన్న తేరవు మాడువుదక్కగా ఉచ్చ న్యాయాలయచే అజ్ఞయన్న సల్లిసిదేరే కాగు యావ పెళ్ళకారన పరావాగి అంధ ఆదేశవన్న మాడలాగిదేయో ఆ పెళ్ళకారనిగి ఆధవా అంధ పెళ్ళకారన న్యాయమాదిగి అంధ అజ్ఞయ ప్రతియన్న ఒదగిసిదేరే, ఉచ్చ న్యాయాలయవు ఆ అజ్ఞయన్న స్థిరిసిద దినాంక ఆధవా అంధ ఒందు ప్రతియన్న కాగే ఒదగిసిద దినాంక-ఇవుగట్లు యావుదు తరువాయద్దో ఆ దినాంకింద. ఏర్పడువారిగా అవధియాళీ అధవా ఆ అవధియ హోనేయ దినశందు ఉచ్చ న్యాయాలయవు ముచ్చిద్దరే, ఉచ్చ న్యాయాలయవన్న తేరేద తరువాయ మారసేయ దినవు ముక్కాయమాగువుదక్క మోదలు ఉచ్చ న్యాయాలయవు అదన్న ఏలి మాడతచ్చుదు; మత్తు ఆ అజ్ఞయన్న కాగే ఏలి మాడదిద్దరే ఆ మధ్యకాలీన ఆదేశవు ఆ అవధియు ముక్కాయమాదాగ ఆధవా సందర్భానుసార సదరి మారసేయ దినపు ముగిద బుళిక తేరవాగతచ్చుదు.]

⁶ [(4) ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೂಲಕ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿರುವ ಅಧಿಕಾರವು 32ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ (2)ನೇಯ ವಿಂಡದ ಮೂಲಕ ಸ್ವೀಕೃತ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಕರಿಸುವಂಥದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕೆದಲ್ಲ.]

1. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂಬಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ಯುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೂಲ ಪರಿಂತುಹೊಕ್ಕು 1976ನೇ ಇಸವಿಯ (ನಲವತ್ತುರಚನೆಯ ತಿದ್ಯುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿತ್ತು.
  2. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂಪಿಠಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ಯುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 38ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 22ನೆಯ ಅನುಭೀಕೃತಿ ಬದಲಾಗಿ (1-2-1977 ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯುಮ್ಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
  3. 1977ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂಬಧಾನದ (ನಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ಯುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಆದರೆ 131ರ ಅನುಭೀಕೃತದ ಮತ್ತು 226ರ ಅನುಭೀಕೃತದ ಉಪಬಿಂಧಗಳಗೈ ಇವನ್ನು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು, ಅಂತಹಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಆಕ್ರಮಣಗಳನ್ನು (13-4-1978ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
  4. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂಬಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ಯುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 30ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಹೇಬಿಯಸ್ ಕಾರ್ಪಸ್, ಮ್ಯಾಂಡ್ ಮೆಸ್”, ಹೈಕಿಬಿಷನ್ ಕೊಂಡಾರಂಟೋ ಮತ್ತು ಸಾರ್ಟಿಯೋರರಿ ಸ್ವರೂಪದ ರಿಟ್ಯೂನ್ಸ್” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ “ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರಳಿಯ ಸಾರ್ಥಕತಾದ ನ್ಯಾಯವಿಶಲಗೆಗೆ ವಡಗೊಳಿಸಿದ್ದು” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಂದ ಕೆಲವೇಂಬು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-8-79ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯುಮ್ಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
  5. 30ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3), (4), (5) ಮತ್ತು (6)ನೇ ಖಿಡಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-8-1979 ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯುಮ್ಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
  6. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂಬಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ಯುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 30ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಮೂಲ (7)ನೇ ಖಿಡಕ್ಕೆ (4)ನೇ ಖಿಡ ಎಂದು ಪ್ರಸ್ತು ಸುಂಬಿ ಕೊಂಡಲಾಗಿದೆ.

¹226 A. [Constitutional validity of Central laws not to be considered in proceedings under article 226.] Rep. by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s.8 (w.e.f. 13-4-1978).

227. **Power of superintendence over all courts by the High Court:-** ²[(1) Every High Court shall have superintendence over all courts and tribunals throughout the territories in relation to which it exercises jurisdiction.]

(2) Without prejudice to the generality of the foregoing provision, the High Court may -

- (a) call for returns from such courts;
- (b) make and issue general rules and prescribe forms for regulating the practice and proceedings of such courts; and
- (c) prescribe forms in which books, entries and accounts shall be kept by the officers of any such courts.

(3) The High Court may also settle tables of fees to be allowed to the sheriff and all clerks and officers of such courts and to attorneys, advocates and pleaders practising therein :

Provided that any rules made, forms prescribed or tables settled under clause (2) or clause (3) shall not be inconsistent with the provision of any law for the time being in force, and shall require the previous approval of the Governor.

(4) Nothing in this article shall be deemed to confer on a High Court powers of superintendence over any court or tribunal constituted by or under any law relating to the Armed Forces,

3 * * * *

228. **Transfer of certain cases to High Court:-** If the High Court is satisfied that a case pending in a court subordinate to it involves a substantial question of law as to the interpretation of this Constitution the determination of which is necessary for the disposal of the case, ⁴[it shall withdraw the case and ⁵* * * may-]

- (a) either dispose of the case itself, or
- (b) determine the said question of law and return the case to the court from which the case has been so withdrawn together with a copy of its judgement on such question, and the said court shall on receipt thereof proceed to dispose of the case in conformity with such judgement.

1. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.39 (w.e.f. 1-2-1977).
2. Cl (1) has been successively subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.40 (w.e.f. 1-2-1977) and the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.31 to read as above (w.e.f. 20-6-1979).
3. Cl. (5) was ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.40 (w.e.f. 1-2-1977) and omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.31 (w.e.f. 20-6-1979).
4. Subs. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.41, for "it shall withdraw the case and may-" (w.e.f. 1-2-1977).
5. The words, figures and letter, "subject to the provisions of article 131A", omitted by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s.9 (w.e.f. 13-4-1978).

¹ 226. [22ನೇ ಅನುಷ್ಠಾದದ ಮೇರಿನ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕಾಗಿಲ್ಲಿ ಹೀಂದ್ರ ಕನೊಸುಗಳ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸಿಂಧ್ರಪ್ರವಾಸಿ ಪರ್ಯಾಲೋಚನಾತ್ಮಕದಲ್ಲ.] 1977ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 8ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 13-4-78 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

227. ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮೇಲೆ ಉಚ್ಚಾರ್ಯಾಲಯದ ಅಧಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರ:² [(1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚಾರ್ಯಾಲಯವು, ಅದು ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತರೆಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಿಲಾಯಿಸುವುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತರೆಗಳ ಆದ್ಯಂತ ಇರುವ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.]

(2) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗಿದಂತೆ ಉಚ್ಚಾರ್ಯಾಲಯವು -

- (ಎ) ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ವಿವರ ಪಟ್ಟಿಕೆಗಳನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮವನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹೊರಡಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ನಮೂನೆಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತಪಡಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು
- (ಬಿಂದು) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಯಾವ ನಮೂನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಕರೆಗಳನ್ನು, ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ಇಡತಕ್ಕುದೋ ಅಂಥ ನಮೂನೆಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತಪಡಿಸಬಹುದು.

(3) ಉಚ್ಚಾರ್ಯಾಲಯವು ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಪ್ರೋಫರಿಗೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಗುರುತಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಟಾನಿಸಿಗಳಿಗೆ, ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ಲೈಡರ್ಗಳಿಗೆ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಫೀಜುಗಳ ಕೋಷ್ಟಕಗಳನ್ನು ಸಹ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, (2)ನೇಯ ಅಧಿವಾ (3)ನೇಯ ಖಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳು, ಗೊತ್ತಪಡಿಸಿದ ನಮೂನೆಗಳು, ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಫೀಜುಗಳ ಕೋಷ್ಟಕಗಳು ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಲನ ಪೂರ್ವಾನುಮೋದನೆ ಆಗತ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ಈ ಅನುಷ್ಠಾದದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಸತ್ಯಸ್ವಭಾಗಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಸಾಫಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಮೇಲೆ ಉಚ್ಚಾರ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಕ್ಷಣಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

3 * * * *

228. ಉಚ್ಚಾರ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಪ್ರಕರಣಗಳ ವರ್ಗಾವಳಿ:- ಉಚ್ಚಾರ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಧಿನವಾಗಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವ ಪ್ರಕರಣವು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅಧ್ಯಾವರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮುಖ್ಯವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆಯಿಂದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ನಿರ್ಧಾರವೇ ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ವಿಲ್ಲಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆಯಿಂದು ಉಚ್ಚಾರ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮನದಷ್ಟುದರೆ ಅದು “ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು .....”]

(ಎ) ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ತಾನೇ ವಿಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು, ಅಧಿವಾ

(ಬಿ) ಸದರಿ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತಾನೇ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಯಾವ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತೋ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮೇಲಿನ ತನ್ನ ತೀರ್ಣಿನ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯೊಂದಿಗೆ ಅದನ್ನು ವಾಪಸ್ತು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಸದರಿ ಅಧಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ, ಆ ತೀರ್ಣಿಗೆ ಅನುಸಾರ ಅದನ್ನು ವಿಲ್ಲಿ ಮಾಡಲು ಕ್ರಮಕ್ಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.

1. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-77 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.
2. 1ನೇಯ ಖಿಂಡವನ್ನು 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 40ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 1-2-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಹಾಗೂ ಆ ತರುವಾಯ 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುಲ್ಪದ್ದೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 31ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಮೇಲ್ಮೂಡಂತೆ ಓದಿಕೊಳ್ಳಲು ದಿನಾಂಕ 20-6-79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 40ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 5ನೇ ಖಿಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುಲ್ಪದ್ದೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 31ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 41ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಆ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಅದು ಹಿಂತೆಯಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ..... ಬಹುದು” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-2-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1977ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “131ಾ ಅನುಷ್ಠಾದದ ಉಪಬಂಧಗಳಗೊಳಪಟ್ಟು” ಎಂಬ ಪದಗಳು, ಅಂತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು (13-4-1978ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

¹228A. [Special provisions as to disposal of questions relating to Constitutional validity of State laws.] Rep. by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s.10 (w.e.f. 13.4.1978).

229. Officers and servants and the expenses of High Courts:- (1) Appointments of officers and servants of a High Court shall be made by the Chief Justice of the Court or such other judge or officer of the court as he may direct:

Provided that the Governor of the State^{2***} may by rule require that in such cases as may be specified in the rule no person not already attached to the court shall be appointed to any office connected with the court save after consultation with the State Public Service Commission.

(2) Subject to the provisions of any law made by the Legislature of the State, the conditions of service of officers and servants of a High Court shall be such as may be prescribed by rules made by the Chief Justice of the Court or by some other judge or officer of the court authorised by the Chief Justice to make rules for the purpose:

Provided that the rules made under this clause shall, so far as they relate to salaries, allowances, leave or pensions, require the approval of the Governor of the State^{2***}.

(3) The administrative expenses of a High Court, including all salaries, allowances and pensions payable to or in respect of the officers and servants of the court, shall be charged upon the Consolidated Fund of the State, and any fees or other moneys taken by the court shall form part of that Fund.

³[230. Extension of jurisdiction of High Courts to Union territories:- (1) Parliament may by law extend the jurisdiction of a High Court to, or exclude the jurisdiction of a High Court from, any Union territory.

(2) Where the High Court of a State exercises jurisdiction in relation to a Union territory,-

- (a) nothing in this Constitution shall be construed as empowering the Legislature of the State to increase, restrict or abolish that jurisdiction; and
- (b) the reference in article 227 to the Governor shall, in relation to any rules, forms or tables for subordinate courts in that territory, be construed as a reference to the President.]

231. Establishment of a common High Court for two or more States:- (1) Notwithstanding anything contained in the preceding provisions of this Chapter, Parliament may by law establish a common High Court for two or more States or for two or more States and a Union territory.

1. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.42 (w.e.f. 1-2-1977).

2. The words "in which the High Court has its principal seat" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.

3. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, s.16, for arts. 230, 231 and 232.

¹228. [ರಾಜ್ಯ ಕಾನೂನುಗಳ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಸಿಂಧುತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ವಿಲೀಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಭಂಧಗಳು]. 1977ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 10ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 13-4-1978ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

229. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ನೋಕರರು ಹಾಗೂ ವೆಚ್ಚೆಗಳು:- (1) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನೋಕರರೆನ್ನೇ ಮಾತ್ರಾತಿಗಳನ್ನು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕೀಯನು ಅಥವಾ ಅವನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥಿಂಥ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕೀಯನು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಮಾಡತಕ್ಕೂದಲ್ಲವೇಂದು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, * * * * ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಆ ನಿಯಮದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥಿಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಈ ಮೌಲ್ಯ ಸೇರಿಲಿದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕೇಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಪದಕ್ಕೆ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕೂದಲ್ಲವೇಂದು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ನೋಕರರ ಸೇವಾ ಪರತ್ತುಗಳು, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕೀಯನು ಅಥವಾ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅವನು ಅಗತ್ಯಕೆಗೊಳಿಸುವಂಥಿಂಥ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕೀಯನು ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಯು ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕೂದು:

ಪರಂತು, ವೇತನಗಳಿಗೆ, ಭತ್ತೆಗಳಿಗೆ, ರಚನೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಈ ವಿಂಡೆ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ * * * ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅನುಮೋದನೆಯು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕೂದು.

(3) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನೋಕರರಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ವೇತನಗಳು, ಭತ್ತೆಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳೂ ಸೇರಿ, ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಆಡಳಿತ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಬೆಂದ ಯಾವುದೇ ಫೀಜುಗಳು ಅಥವಾ ಇತರ ಹಣಗಳು ಆ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗಿತಕ್ಕೂದು.

³[230. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತರಿಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು:- (1) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತರಿಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತರಿಂದ ಹೊರತುಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಒಂದು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತರಿದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ,-

- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳಕ್ಕೆ ಆ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ, ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ ಅಥವಾ ರದ್ದುಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲ; ಮತ್ತು
- 227ನೇ ಅನುಭೂತಿದರಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖಿವು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತರಿದಲ್ಲಿನ ಅಧಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳು, ನಮೂನೆಗಳು ಅಥವಾ ಕೊಷ್ಟಕರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಉಲ್ಲೇಖಿವೆಂದು ಅರ್ಥಸತಕ್ಕೂದು.

231. ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಸಾಫಿಸುವುದು:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಹಿಂದಿನ ಉಪಭಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದಾಗ್ನೂ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಒಂದು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತರಿಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಸಾಫಿಸಬಹುದು.

- 197ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತನಾಲ್ಪಟೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 42ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-77ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು;
- 195ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿತ ಮೇರೆಗೆ ಆ “ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ಸ್ವಾನ್ವಿತ ಯಾವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದೆಯೋ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
- 195ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 16ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು 230, 231 ಮತ್ತು 232ನೆಯ ಅನುಭೂತಿದರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕೀಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) In relation to any such High Court,-

- (a) the reference in article 217 to the Governor of the State shall be construed as a reference to the Governors of all the States in relation to which the High Court exercises jurisdiction;
- (b) the reference in article 227 to the Governor shall, in relation to any rules, forms or tables for subordinate courts, be construed as a reference to the Governor of the State in which the subordinate courts are situate; and
- (c) the references in articles 219 and 229 to the State shall be construed as a reference to the State in which the High Court has its principal seat:

Provided that if such principal seat is in a Union territory, the references in articles 219 and 229 to the Governor, Public Service Commission, Legislature and Consolidated Fund of the State shall be construed respectively as references to the President, Union Public Service Commission, Parliament and Consolidated Fund of India.]

CHAPTER VI - SUBORDINATE COURTS

233. Appointment of district judges:- (1) Appointments of person to be, and the posting and promotion of, district judges in any State shall be made by the Governor of the State in consultation with the High Court exercising jurisdiction in relation to such State.

(2) A person not already in the service of the Union or of the State shall only be eligible to be appointed a district judge if he has been for not less than seven years an advocate or a pleader and is recommended by the High Court for appointment.

[233A. Validation of appointments of , and judgements, etc., delivered by, certain district judges:- Notwithstanding any judgement, decree or order of any court,-

- (a) (i) no appointment of any person already in the judicial service of a State or of any person who has been for not less than seven years an advocate or a pleader, to be a district judge in that State, and
  - (ii) no posting, promotion or transfer of any such person as a district judge, made at any time before the commencement of the Constitution (Twentieth Amendment) Act, 1966, otherwise than in accordance with the provisions of article 233 or article 235 shall be deemed to be illegal or void or ever to have become illegal or void by reason only of the fact that such appointment, posting, promotion or transfer was not made in accordance with the said provisions ;
- (b) no jurisdiction exercised, no judgement, decree, sentence or order passed or made, and no other act or proceedings done or taken, before the commencement of the Constitution (Twentieth Amendment) Act, 1966 by, or before, any person appointed, posted, promoted or transferred as a district judge in any State otherwise than in accordance

1. Ins. by the Constitution (Twentieth Amendment) Act, 1966, s.2.

(2) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಛ್ರಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ,-

(ಎ) 217ನೇಯ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವು ಆ ಉಚ್ಛ್ರಾಯಾಲಯವು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅಧ್ಯೋಸತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) 227ನೇಯ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವು ಅಧಿನೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳು, ನಮೂನೆಗಳು ಅಥವಾ ಕೋಷ್ಟಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಆ ಅಧಿನೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಇರುವ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅಧ್ಯೋಸತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಗಿ) 219ನೇಯ ಮತ್ತು 229ನೇಯ ಅನುಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಉಚ್ಛ್ರಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನವಿರುವ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅಧ್ಯೋಸತಕ್ಕುದು :

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಾನವು ಒಂದು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, 219ನೇಯ ಮತ್ತು 229ನೇಯ ಅನುಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲ, ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗ, ವಿಧಾನಮಂಡಲ ಮತ್ತು ಸಂಚಿತನಿಧಿ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ, ಕೇಂದ್ರ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗ, ಸಂಸತ್ತ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತನಿಧಿ - ಇವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅಧ್ಯೋಸತಕ್ಕುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ - 6 ಅಧಿನೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು

253. ಚಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ :- (1) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ, ಸ್ಥಳನಿಯತ್ತ ಮತ್ತು ಬಡ್ಟಿ - ಇವುಗಳನ್ನು ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಉಚ್ಛ್ರಾಯಾಲಯದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮೊದಲೇ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಯಾವೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಏಳು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಕಾಲ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಪ್ರೀಡರ್ ಆಗಿದ್ದ ಅವನನ್ನು ಚಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಿಸಲು ಉಚ್ಛ್ರಾಯಾಲಯವು ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಅವನು ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

[233ವಿ. ಕೆಲವು ಚಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ನೇಮಕಾತಿ ಮತ್ತು ಅವರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ತೀವ್ರ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಸಿಂಧುತ್ವ : - ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾವುದೇ ತೀವ್ರ, ಡಿಕ್ಟಿ ಅಥವಾ ಆದೇಶ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗೂ, 1966ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪೂರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ,-

(ಎ) (i) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಏಳು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಕಾಲ ನ್ಯಾಯವಾದಿಯಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಪ್ರೀಡರನಾಗಿದ್ದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು 233ನೇಯ ಅಥವಾ 235ನೇಯ ಅನುಭೇದದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ನೇಮಕಾತಿಯನ್ನು, ಮತ್ತು

(ii) ಸದರಿ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಚಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡೆ ಅಂಥ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳ ನಿಯತ್ತ, ಬಡ್ಟಿ ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆಯನ್ನು
- ಸದರಿ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿಲ್ಲವೆಂಬ ಸಂಗತಿಯ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಅವೆ ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರವಾಗಿದ್ದವು
ಎಂದು ಅಥವಾ ಈನ್ಯಾವಾಗಿದ್ದವು ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ;

(ಬಿ) 1966ನೇಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪೂರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ 233ನೇಯ ಅಥವಾ 235ನೇಯ ಅನುಭೇದದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡಿರುವ, ಸ್ಥಳ ನಿಯತ್ತ ಹೊಂದಿರುವ, ಬಡ್ಟಿ ಪಡೆದಿರುವ ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆಯಾಗಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಚೆಲಾಯಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಕೊಟ್ಟಿ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀವ್ರ, ಡಿಕ್ಟಿ, ಶಿಕ್ಷೆ ಅಥವಾ ಆದೇಶವು ಅಥವಾ ಅವನ ಸಮುದ್ರಿದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾದ ಅಥವಾ

1. 1966ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

with the provisions of article 233 or article 235 shall be deemed to be illegal or invalid or ever to have become illegal or invalid by reason only of the fact that such appointment, posting, promotion or transfer was not made in accordance with the said provisions.]

234. Recruitment of persons other than district judges to the judicial service:-

Appointments of persons other than district judges to the judicial service of a State shall be made by the Governor of the State in accordance with rules made by him in that behalf after consultation with the State Public Service Commission and with the High Court exercising jurisdiction in relation to such State.

235. Control over subordinate courts:- The control over district courts and courts subordinate thereto including the posting and promotion of, and the grant of leave to, persons belonging to the judicial service of a State and holding any post inferior to the post of district judge shall be vested in the High Court, but nothing in this article shall be construed as taking away from any such person any right of appeal which he may have under the law regulating the conditions of his service or as authorising the High Court to deal with him otherwise than in accordance with the conditions of his service prescribed under such law.

236. Interpretation:- In this Chapter -

- (a) the expression "district judge" includes judge of a city civil court, additional district judge, joint district judge, assistant district judge, chief judge of a small cause court, chief presidency magistrate, additional chief presidency magistrate, sessions judge, additional sessions judge and assistant sessions judge;
- (b) the expression "judicial service" means a service consisting exclusively of persons intended to fill the post of district judge and other civil judicial posts inferior to the post of district judge.

237. Application of the provisions of this Chapter to certain class or classes of magistrates:- The Governor may by public notification direct that the foregoing provisions of this Chapter and any rules made thereunder shall with effect from such date as may be fixed by him in that behalf apply in relation to any class or classes of magistrates in the State as they apply in relation to persons appointed to the judicial service of the State subject to such exceptions and modifications as may be specified in the notification.

PART VII

[*The States in Part B of the First Schedule.] Rep. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.*

ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹರಕೆಯು, ಅಂಥ ನೇಮಕಾತಿ, ಸ್ಥಳ ನಿಯುಕ್ತಿ, ಬಡ್ಟಿ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕೆಯು ಸದರಿ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆಸಾರ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಪಂಬ ಸಂಗತಿಯ ಕಾರಣವಾತ್ಮದಿಂದ ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರವಾಗಿವೆ ಅಥವಾ ಅಸಿಂಥವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಅಥವಾ ಎಂದಾದರೂ ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರವಾಗಿದ್ದವು ಅಥವಾ ಅಸಿಂಥವಾಗಿದ್ದವು ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದ್ದಲ್ಲ.]

234. ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಲ್ಲದ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನೌಕರಿ ಭರ್ತಿ:- ರಾಜ್ಯದ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಲ್ಲದ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಜೆಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ನಂತರ ತಾನು ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಅಂಥ ನೇಮಕಗಳನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದ್ದು.

235. ಅಧಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ:- ರಾಜ್ಯದ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಗೆ ಸೇರಿದ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರ ಪದಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ಇರುವ ಯಾವುದೇ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸ್ಥಳನಿಯುಕ್ತಿ, ಬಡ್ಟಿ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ರಚೆ ಕೊಡುವುದೂ ಸೇರಿ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಾಗಿಗೆ ಅಧಿನವಾಗಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಮೇಲಣ ನಿಯಂತ್ರಣವು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದ್ದು; ಆದರೆ ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಅಂಥ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸೇವೆ ಪರತ್ವಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಅಂತಿಮ ಮಾಡಲು ಅವನು ಹೊಂದಿರಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳಲುದಿಂದ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಿದ ಅವನ ಸೇವಾ ಪರತ್ವಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ಅನ್ಥಥಾ ಅವನೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸಲು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವುದೆಂದು ಅಧ್ಯ್ಯಸ್ತತಕ್ಕುದ್ದಲ್ಲ.

236. ಅಥವಾ ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ -

(ಎ) “ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕ” ಎಂಬ ಪದವು ಸರ್ಕಾರ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕ, ಅಡಿಷನಲ್ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕ, ಜಂಟಿ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕ, ಸಹಾಯಿಕ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕ, ಲಘು ವಿವಾದ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧಿಕ, ಜಿಫ್‌ ಪ್ರೈಸಿಡೆನ್ಟ್ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟ್, ಅಡಿಷನಲ್ ಸೇಷನ್ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕ ಮತ್ತು ಸಹಾಯಿಕ ಸೇಷನ್ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕ - ಇವರನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಲ್ಪಡ್ತದೆ;

(ಬಿ) “ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆ” ಎಂದರೆ, ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕನ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕನ ಹುದ್ದೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿರುವ ಇತರ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಿಕ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನೇಮಕಮಾಡಲಾಗುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಒಳಗೊಂಡ ಸೇವೆ ಎಂದಾಗಿ.

237. ಕೆಲವು ದರ್ಜೆ ಅಥವಾ ದರ್ಜೆಗಳ ಮ್ಯಾಡಿಸ್ಟ್‌ಟರ್‌ಗಳಿಗೆ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಅನ್ವಯ: - ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಾಗಿ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳು ರಾಜ್ಯದ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತವೇಯೋ ಹಾಗೆಯೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ದರ್ಜೆಯ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ದರ್ಜೆಗಳ ಮ್ಯಾಡಿಸ್ಟ್‌ಟರ್‌ಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಧಿಕ್ಷಾಂತರ್ಗಳನ್ನು ಮೂಲಕ ಆ ಆಧಿಕ್ಷಾಂತರ್ಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅವನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

PART VIII
[THE UNION TERRITORIES]

²[239. Administration of Union territories:- (1) Save as otherwise provided by Parliament by law, every Union territory shall be administered by the President acting, to such extent as he thinks fit, through an administrator to be appointed by him with such designation as he may specify.

(2) Notwithstanding anything contained in part VI, the President may appoint the Governor of a State as the administrator of an adjoining Union territory, and where a Governor is so appointed, he shall exercise his functions as such administrator independently of his Council of Ministers.]

³[239A. Creation of local Legislatures or Council of Ministers or both for certain Union territories:- (1) Parliament may by law create ⁴[for the Union territory of ⁵***⁶***⁷ [⁸[⁹[Pondicherry]]]
¹⁰***]]

- (a) a body, whether elected or partly nominated and partly elected, to function as a Legislature for the Union territory, or
- (b) a Council of Ministers,

or both with such Constitution, powers and functions, in each case, as may be specified in the law.

(2) Any such law as is referred to in clause (1) shall not be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368 notwithstanding that it contains any provision which amends or has the effect of amending this Constitution.]

¹¹[239AA. Special provisions with respect to Delhi:- (1) As from the date of commencement of the Constitution (Sixty-ninth Amendment) Act, 1991, the Union territory of Delhi shall be called the National Capital Territory of Delhi (hereafter in this Part referred to as the National Capital Territory) and the administrator thereof appointed under article 239 shall be designated as the Lieutenant Governor.

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 17, for the heading "THE STATES IN PART-C OF THE FIRST SCHEDULE".
2. Subs. by s. 17, ibid., for arts. 239 and 240.
3. Ins. by the Constitution (Fourteenth Amendment) Act, 1962, s.4.
4. Subs. by the Goa, Daman and Diu Reorganisation Act, 1987 (18 of 1987) s.63, for "for any of the Union Territories of Goa, Daman and Diu and Pondicherry" (w.e.f. 30-5-1987).
5. The words "Himachal Pradesh", omitted by the State of Himachal Pradesh Act, 1970 (53 of 1970), s.46 (w.e.f. 25-1-1971).
6. The words "Manipur, Tripura" omitted by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71 (w.e.f. 21-1-1972).
7. Subs. by the Constitution (Twenty-seventh Amendment) Act, 1971, s.2, for "Goa, Daman and Diu and Pondicherry" (w.e.f. 15-2-1972).
8. Subs. by the Constitution (Thirty-seventh Amendment) Act, 1975, s.2, for "Pondicherry and Mizoram".
9. Subs. by the State of Arunachal Pradesh Act, 1986 (69 of 1986) s. 42 for "Pondicherry and Arunachal Pradesh" (w.e.f. 20-2-1987).
10. The word "Mizoram" omitted by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1986) s.39 (w.e.f. 20-2-1987).
11. Ins. by the Constitution (Sixty-ninth Amendment) Act, 1991 s.2, published in the Gazette of India Extraordinary Part-II-sec-I, dated 21st Dec, 1991, (w.e.f. 1-2-92) published in the Gazette of India Part-II-section-3 sub-section (ii) dt. 31-1-92.

ಭಾಗ - 8

[ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು]

²[239. ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಡಳಿತ:- (1) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ವಯಾ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ಹೊರತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನು ನೇಮಿಸಬಹುದಾದ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಸಬಹುದಾದಂಥ ಪದನಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಬ್ಬ ಆಡಳಿತಗಾರನ ಮೂಲಕ ತನಗೆ ಯುಕ್ತಪೆಂದು ತೋರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಬಹುದು.

(2) ಭಾಗ - ರಲ್ಲಿ ಏನೇ ಆಡಕವಾಗಿದ್ದಾಗೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯವಾಲನನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಗಾರನನ್ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ರಾಜ್ಯವಾಲನು ಅಂಥ ಆಡಳಿತಗಾರನಾಗಿ ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಬಹುದು.]

³[239ಎ. ಕೆಲವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಎರಡನ್ನೂ ಸ್ವೇಚ್ಚಿಸಬಹುದು :- (1) ^{4*** 5*** 6*** 7 [8 [9 [ಪಾಂಡಿಚರಿ]]] 10***]} ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ -

(ಎ) ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಬುನಾಯಿತರಾದ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತರಾದ ಮತ್ತು ಭಾಗಶಃ ಬುನಾಯಿತರಾದ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ನಿಕಾಯವನ್ನು, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಒಂದು ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವನ್ನು

- ಅಥವಾ ಇವರಡನ್ನೂ ಸ್ವೇಚ್ಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಾ ಅವುಗಳ ರಚನೆ, ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಣೆಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಪರಿಶಾಮವಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದಾಗೂ, ಅದನ್ನು 36ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದೆದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯೊಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಲ್ಲ.]

"[239ಎಲ. ದೇಹಲಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಸಂವಿಧಾನದ (ಆರವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1991ರ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ದೇಹಲಿಗೆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಪೆಂದು ಕರೆಯಿತಕ್ಕುದು (ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ಮತ್ತು 239ನೇ ಅನುಭ್ರೀದೆದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಲಾಗುವ ಆದರ ಆಡಳಿತಗಾರನನ್ನು ಉಪ ರಾಜ್ಯವಾಲ ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು.

1. 195ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಳಿನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 17ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಇ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ರಾಜ್ಯಗಳು" ಎಂಬ ಮೂಲತೆರ್ಮೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಶಿಫ್ಟ್‌ರೆಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯುಹ್ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 17ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ 239ನೇಯ ಮತ್ತು 240ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದೆಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಅನುಭ್ರೀದೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯುಹ್ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1962ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹಡಿನಾಲ್ಯನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1987ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪ್ರಸಾರಚನೆ ಅಧಿನಿಯಮ (1987ರ 18)ದ 63ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (30-5-1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯುಹ್ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1970ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮ (1970ರ-53ನೇಯ) ದ 46ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (25-1-1971 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
6. 1971ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಸಾರಚನೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) "ಮಂಡಪ್ರ, ತಿಪ್ಪರ್" ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
7. 1971ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ, "ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಮತ್ತು ಪಾಂಡಿಚರಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (15-2-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯುಹ್ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
8. 1975ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ "ಪಾಂಡಿಚರಿ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂಗಿ" ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುಹ್ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
9. 1986ರ ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮ (1986ರ 69)ದ 42ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ "ಪಾಂಡಿಚರಿ ಮತ್ತು ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (20-2-1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯುಹ್ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
10. 1986ರ ಮಿಜೋರಾಂಗಿ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮ (1986ರ 34) ದ 39ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-2-1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
11. 1991ನೇ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಆರವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. (a) There shall be a Legislative Assembly for the National Capital Territory and the seats in such Assembly shall be filled by members chosen by direct election from territorial constituencies in the National Capital Territory.
- (b) The total number of seats in the Legislative Assembly, the number of seats reserved for Scheduled Castes, the division of the National Capital Territory into territorial constituencies (including the basis for such division) and all other matters relating to the functioning of the Legislative Assembly shall be regulated by law made by Parliament.
- (c) The provisions of articles 324 to 327 and 329 shall apply in relation to the National Capital Territory, the Legislative Assembly of the National Capital Territory, and the members thereof as they apply, in relation to a State, the Legislative Assembly of a State and the members thereof respectively; and any reference in articles 326 and 329 to "appropriate Legislature" shall be deemed to be a reference to Parliament.
- (3) (a) Subject to the provisions of this Constitution, the Legislative Assembly shall have power to make laws for the whole or any part of the National Capital Territory with respect to any of the matters enumerated in the State List or in the Concurrent List in so far as any such matter is applicable to Union territories except matters with respect to Entries 1, 2 and 18 of the State List and Entries 64, 65 and 66 of that List in so far as they relate to the said Entries 1, 2 and 18.
- (b) Nothing in sub-clause (a) shall derogate from the powers of Parliament under this Constitution to make laws with respect to any matter for a Union territory or any part thereof.
- (c) If any provision of a law made by the Legislative Assembly with respect to any matter is repugnant to any provision of a law made by Parliament with respect to that matter, whether passed before or after the law made by the Legislative Assembly, or of an earlier law, other than a law made by the Legislative Assembly, then, in either case, the law made by Parliament, or, as the case may be, such earlier law, shall prevail and the law made by the Legislative Assembly shall, to the extent of the repugnancy, be void:

Provided that if any such law made by the Legislative Assembly has been reserved for the consideration of the President and has received his assent, such law shall prevail in the National Capital Territory:

Provided further that nothing in this sub-clause shall prevent Parliament from enacting at any time any law with respect to the same matter including a law adding to, amending, varying or repealing the law so made by the Legislative Assembly.

(4) There shall be a Council of Ministers consisting of not more than ten percent of the total number of members in the Legislative Assembly, with the Chief Minister at the head to aid and advise the Lieutenant Governor in the exercise of his functions in relation to matters with respect to which the Legislative Assembly has power to make laws, except in so far as he is, by or under any law, required to act in his discretion:

Provided that in the case of difference of opinion between the Lieutenant Governor and his Ministers on any matter, the Lieutenant Governor shall refer it to the President for decision and act according to the decision given thereon by the President and pending such decision it shall be competent for the Lieutenant Governor in any case where the matter, in his opinion, is so urgent that it is necessary for him to take immediate action, to take such action or to give such direction in the matter as he deems necessary.

(2) (ಎ) ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಧಾನ ಸಭೆ ಇರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಸಾಂಸಧಿನ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚಿನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೇರ ಚಿನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಅಯ್ಯೊಮಾಗುವ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಭರ್ತಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಸಾಂಸಧಿ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ ಅನುಸಾರಿಗೆ ಕಾದಿರಿಸುವ ಸಾಂಸಧಿ ಸಂಖ್ಯೆ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತವನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚಿನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಜಿಸುವುದು (ಅಂಥ ವಿಭಜನೆಯ ಆಧಾರವೂ ಸೇರಿ) ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳು - ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯೋದಿಸಿತಕ್ಕುದು.

(ಒ) 324 ರಿಂದ 327ರ ವರ್ಗಿನ ಮತ್ತು 329ನೇ ಅನುಷ್ಠೀಪಿತಗಳ ಉಪಬಿಂಧಗಳು, ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೇಗೆ ಅನ್ಯಾಯವಾಗುವುದೋ ಹಾಗೇಯೇ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತದ ವಿಧಾನಸಭೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು “ಸಮುದಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳ” - ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 326 ಮತ್ತು 329ನೇ ಅನುಷ್ಠೀಪಿತಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(೩) (ಎ) ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಿಂಧಗಳಿಗೆ ಒಟ್ಟಪಟ್ಟಿ, ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು, ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಮವರ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ವೇಕೆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ, ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯ 1, 2 ಮತ್ತು 18ನೇ ನಮೂದುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವವುದ್ದರೆ ಮಟ್ಟಿಗೆ 64, 65 ಮತ್ತು 4ನೇ ನಮೂದುಗಳು, ಸದರ 1, 2 ಮತ್ತು 18ನೇ ನಮೂದುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವವುದ್ದರೆ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆ ನಮೂದುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತಗಳಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯವಾಗುವವುದ್ದರೆ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತದ ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) (ಎ) ಉಪ-ವಿಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಇರುವ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(ಒ) ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಿಂಧವು, ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಆ ತರುವಾಯ ಸಂಸತ್ತು ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಿಂಧಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಆ ಮುಂಬಿನ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಿಂಧಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ, ಎರಡೂ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಅಂಥ ಮುಂಚಿನ ಕಾನೂನು ಪ್ರಭಾವವೆಳ್ಳಿದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನು ಹಾಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವವುದರೆ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೊಸ್ತವಾಗಿತಕ್ಕುದು :

ವರಂತು, ವಿಧಾನಸಭೆಯು ರಚಿಸಿದಂತಹ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಹಿಂದಿನೊಳಗೆಗಾಗಿ ಕಾದಿರಿಸಿದ್ದ ಅದಕ್ಕೆ ಅವನ ಅನುಮತಿ ದೊರೆತಿದ್ದರೆ, ಅಂಥ ಕಾನೂನು ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವವೆಳ್ಳಿದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಮತ್ತು ವರಂತು, ಈ ಉಪಬಿಂಧದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಹಾಗೆ ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದು, ಅದನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವುದು, ವ್ಯಾತ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುವುದು ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವುದೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಅದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಧಿನಿಯಮಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ನೇತ್ಯಕ್ಕೆತದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಶೀಕಡಾ ಹತ್ತಕ್ಕೆ ಮೀರದಂಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿರುವವುದರೂ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು, ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಆ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು ನೇರವು ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ನೀಡತಕ್ಕುದು :

ವರಂತು, ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲ ಮತ್ತು ಅವನ ಮಂತ್ರಿಗಳ ನಧುವೆ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಯ ಉಂಟಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅದನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೀಡಿದ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆನ್ನು ಆಗುವವರೆಗೆ, ಆ ವಿಷಯವು ಅತಿ ಜರೂರು ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದು, ತಾನು ಕೂಡಲೇ ಕ್ರಮ ಕ್ಷೇತ್ರಾಳ್ಯಾಕಾರಿಗೆ ಪಡೆದೆಂದು ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರಾಳ್ಯಾಲು ಅಥವಾ ಆ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ತಾನು ಅವಶ್ಯಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿ ಭಾವಿಸುವಂಥ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ನೀಡಲು ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸ್ವೀಕರಿಸತಕ್ಕುದು.

(5) The Chief Minister shall be appointed by the President and the other Ministers shall be appointed by the President on the advice of the Chief Minister and the Ministers shall hold office during the pleasure of the President.

(6) The Council of Ministers shall be collectively responsible to the Legislative Assembly.

¹[(7) (a)] Parliament may, by law, make provisions for giving effect to, or supplementing the provisions contained in the foregoing clauses and for all matters incidental or consequential thereto.

²[(b)] Any such law as is referred to in sub-clause (a) shall not be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368 notwithstanding that it contains any provision which amends or has the effect of amending, this Constitution.]

(8) The provisions of article 239B shall, so far as may be, apply in relation to the National Capital Territory, the Lieutenant Governor and the Legislative Assembly, as they apply in relation to the Union territory of Pondicherry, the administrator and its Legislature, respectively; and any reference in that article to "clause (1) of article 239A" shall be deemed to be a reference to this article or article 239AB, as the case may be.]

³[239AB. **Provision in case of failure of Constitutional machinery:-** If the President, on receipt of a report from the Lieutenant Governor or otherwise, is satisfied -

- (a) that a situation has arisen in which the administration of the National Capital Territory can not be carried on in accordance with the provisions of article 239AA or of any law made in pursuance of that article; or
- (b) that for the proper administration of the National Capital Territory it is necessary or expedient so to do,

The President may by order suspend the operation of any provision of article 239AA or of all or any of the provisions of any law made in pursuance of that article for such period and subject to such conditions as may be specified in such law and make such incidental and consequential provisions as may appear to him to be necessary or expedient for administering the National Capital Territory in accordance with the provisions of article 239 and article 239AA.]

⁴[239B. **Power of administrator to promulgate Ordinances during recess of Legislature:-**

(1) If at any time, except when the Legislature of ⁵[the Union territory of Pondicherry] is in session, the administrator thereof is satisfied that circumstances exist which render it necessary for him to take immediate action, he may promulgate such Ordinances as the circumstances appear to him to require:

Provided that no such Ordinance shall be promulgated by the administrator except after obtaining instructions from the President in that behalf:

1. Subs. by the Constitution (Seventieth Amendment) Act, 1992, s.3, for the brackets and figures "(7)".
2. Ins by s.3 *ibid.*
3. Ins. by the Constitution (Sixty ninth Amendment) Act, 1992, s. 2. (w.e.f. 1-2-1992).
4. Ins. by the Constitution (twenty seventh Amendment) Act, 1971, s.3. (w.e.f. 30-12-1971).
5. Subs. by the Goa, Daman and Diu (Reorganisation) Act, 1987(18 of 1987), s.63 for "a Union territory referred to in Cl. (1) of article 239 A" (w.e.f. 30-5-1987).

(5) ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಮಂತ್ರಿಯ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಮಂತ್ರಿಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಇಷ್ಟವಯ್ಯಂತ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು.

(6) ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಳವ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ವಿಧಾನ ಸಭೆಗೆ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

¹[(7) (ಎ)] ಸಂಸತ್ತು, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಅಥವಾ ಅವುಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಸೇರುತ್ತದೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದ ಅಥವಾ ಅನುಷಂಗಿಕವಾದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬಹುದು.

²[(ಬಿ) (ಎ) ಉಪವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು 36ನೇ ಅನುಭೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯಿಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

(8) 239ಬಿ ಅನುಭೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅವು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಪಾಂಡಿಟರಿ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತ, ಅದರ ಆಡಳಿತಗಾರ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಭೆ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಅನ್ಯಯವಾಗುವಂತೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಬಹುದಾದಷ್ಟು ಮಕ್ಕಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತ, ಅದರ ಉಪರಾಜ್ಯಪಾಲ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಭೆ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅನ್ಯಯವಾಗಿತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಆ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ “239ಎ ಅನುಭೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡ” ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಿಲ್ಲ ಈ ಅನುಭೇದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 239ಎಬಿ ಅನುಭೇದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದೆ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.]

³239ಎಬಿ. ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವಿಫಲವಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧ:- ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಉಪ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ಪರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ -

(ಎ) 239ಎ ಅನುಭೇದಕ್ಕುನುಸಾರವಾಗಿ ಅಥವಾ ಆ ಅನುಭೇದವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಲಾಗಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಉಧ್ಬಿಸಿದೆ ಎಂದು; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ನಡೆಸಲು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯವಂದು ಅಥವಾ ವಿಹಿತವಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಕ್ಕುದರೆ

- ಅವನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ 239ಎಬಿ ಅನುಭೇದದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದ ಅಥವಾ ಆ ಅನುಭೇದವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಎಲ್ಲಾ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದ ಜಾರಿಯನ್ನು, ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪರಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸ್ಥಿತಿಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು 239ನೇ ಅನುಭೇದದ ಮತ್ತು 239ಎಬಿ ಅನುಭೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರಾಜಧಾನಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಅವಶ್ಯ ಅಥವಾ ವಿಹಿತವಂದು ತನಗೆ ಕಂಡುಬರಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕವಾದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.]

⁴[239ಎಬಿ. ವಿಧಾನಮಂಡಳ ವಿರಾಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಡಳಿತಗಾರನ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಪಾಂಡಿಟರಿ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ವಿಧಾನಮಂಡಳವು] ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಆಡಳಿತಗಾರನು ಕೂಡಲೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವ ಸ್ವಿವೇಶಗಳು ಉಧ್ಬಿಸಿವೆಯಿಂದು ಅವನಿಗೆ ಮನದಕ್ಕುದರೆ, ಆ ಸ್ವಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಂದು ತೋರಬಹುದಾದಂಥ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಆಡಳಿತಗಾರನು, ಆ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಅನುದೇಶಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ ಹೊರತು, ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

1. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಷ್ಟೆನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (7)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿದೆ.
2. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಷ್ಟೆನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತೊಂಬತ್ತೆನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1992ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1971ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಷ್ಟೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (30-12-1971ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1987ರ ಗೋವ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪ್ರಾಂತ (ಪ್ರಾಂತ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1987ರ 18) 63ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “239ಎ ಅನುಭೇದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (30-5-1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

Provided further that whenever the said Legislature is dissolved, or its functioning remains suspended on account of any action taken under any such law as is referred to in clause (1) of article 239A, the administrator shall not promulgate any Ordinance during the period of such dissolution or suspension.

(2) An Ordinance promulgated under this article in pursuance of instructions from the President shall be deemed to be an Act of the Legislature of the Union territory which has been duly enacted after complying with the provisions in that behalf contained in any such law as is referred to in clause (1) of article 239A, but every such Ordinance --

- (a) shall be laid before the Legislature of the Union territory and shall cease to operate at the expiration of six weeks from the reassembly of the Legislature or if, before the expiration of that period, a resolution disapproving it is passed by the Legislature, upon the passing of the resolution; and
- (b) may be withdrawn at any time by the administrator after obtaining instructions from the President in that behalf.

(3) If and so far as an Ordinance under this article makes any provision which would not be valid if enacted in an Act of the Legislature of the Union territory made after complying with the provisions in that behalf contained in any such law as is referred to in clause (1) of article 239A, it shall be void.]

* * * * *

240. Power of President to make regulations for certain Union territories:- (1) The President may make regulations for the peace, progress and good government of the Union territory of -

- (a) the Andaman and Nicobar Islands;
- ²[(b) Lakshadweep;]
- ³[(c) Dadra and Nagar Haveli;]
- ⁴[(d) Daman and Diu;]
- ⁵[(e) Pondicherry;]
- ⁶[(f) * * *]

1. Cl. (4) was ins. by the Constitution (Thirty-eighth Amendment) Act, 1975, s.4 (retrospectively) and omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.32 (w.e.f. 20-6-1979).
2. Subs. by the Laccadive, Minicoy and Amindivi Islands (Alteration of Name) Act, 1973 (34 of 1973) s.4, for entry (b) (w.e.f. 1-11-1973).
3. Ins. by the Constitution (Tenth Amendment) Act, 1961, s.3.
4. Subs. by Goa, Daman and Diu Reorganisation Act, 1987 (18 of 1987), s.63 for entry (d) (w.e.f. 30-5-1987).
5. Ins. by the Constitution (Fourteenth Amendment) Act, 1962, ss.5 and 7 (w.e.f. 16-8-1962).
6. Entries (f) and (g) which was ins. by the Constitution (Twenty-seventh Amendment) Act, 1971, s.4 (w.e.f. 15-2-1972) omitted by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1986), s.39 (w.e.f. 20-2-1987) and the State of Arunachal Pradesh Act, 1986 (69 of 1986), s.42 (w.e.f. 20-2-1987) respectively.

ಮತ್ತೊ ಪರಂತು; ಸದರಿ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ವಿಸಜ್ಜನೆಯಾದಾಗಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅಥವಾ 239ನೇಯ (ಎ) ಅನುಭೂತಿಯದ್ದ (1)ನೇಯ ವಿಂಡೆಡಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ; ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಳವು ಕಾರ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸ್ಥಿರತ್ವವಾಗಿರುವಾಗೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂಥ ವಿಸಜ್ಜನೆಯ ಅಥವಾ ಸ್ಥಿರತ್ವದ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾರ್ಥಕವನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬೇಕುದ್ದಲ್ಲ.

(v) ఆ ఒచ్చాడి: రాజుశ్శేత్రద్వారా విధానమండలద్వారా ముందే ఇరిసతెక్కుదు మత్తు విధానమండలవు మత్తే ఆధివేశనసేరిదాగినిందు. ఆయి వారగణు ముక్కాయివాద అనంతరా. ఆదు జారియల్లిస్తువుదు నింతుహోగతెక్కుదు. ఆధావా ఆ అవధిగే ముంబితెవాగి ఆ ఆధ్యాదోళివన్ను తిరస్కరిసువు. నిఱాయివు విధానమండలదింద ఆంగికైతెవాదరే ఆ నిఱాయివు ఆంగికైతెవాదోడనేయే ఆదు జారియల్లిస్తువుదు నింతుహోగతెక్కుదు; మత్తు

(బ) రాష్ట్రపతియింద ఆ బగ్గె అనుదేశగళన్లు పడేదుచోండ ఆడలతగారను యావుదే కాలదల్లి ఆ అధ్యాదేశవన్ను కీంతిగొచ్చుటకుపుదు.

(3) 239வ. அனுப்பீர்கள் (1) நேரம் விடங்களில் உலகிலித்தாமல் யாவும் காணவினால் அதிர்வெட்டு பெற்று விடுவது அனுப்பாது என்று மாடிக் கொடுக்க வேண்டும். அதை விடுவது அனுப்பாது என்று மாடிக் கொடுக்க வேண்டும். அதை விடுவது அனுப்பாது என்று மாடிக் கொடுக்க வேண்டும்.

240. ಕೆಲವು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜು ಕೇತಗಳಿಗಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು. ರಾಜುಪತಿಯು ಅದಿಕಾರಿ (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು

(ಎ) ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕ್ಹೋಬಾರ್ ದ್ವಿಪಗಳು;

²(ಬಿ) ಲಕ್ಷ್ಯದೇಹ:

³⁷[(ಇ) ದಾದಾ, ಮತ್ತು ನಗರ್ಹಪೇಲಿ:]

⁴[(d) ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀಪ್‌]

၅၁(၇) ပာဝန်ယူရေး

67 (ବୈଷ୍ଣବ) * * *

- ಈ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜಕೀಯಗಳ ಶಾಂತಿ, ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಉತ್ಸವ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು:

1. 1975ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂಪಿಠಾನದ (ಮುಂಪತ್ತೆಂಟಿನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಹೂಫಾಸ್ಯಂವಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂಪಿಠಾನದ (ಸಲಪತ್ನಿನಾಲ್ಕೆಂಬು ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 32ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ಇನಾಡೆ 20-6-7990ದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 4ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
  2. 1973ನೇ ಇಸವಿಯ ಲಕ್ಷ್ಯಿತವೆ, ಮನಿಕ್ರಾಂತ್ಯಾ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ವಿಭಾಗ (ಹಂತಿನ ಬದಲಾವಣೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) (1973ರ 34) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಬಿ) ನಮೂದಿನ ಬದಲಾಗಿ (1-11-73ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
  3. 1961ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂಪಿಠಾನದ (ತತ್ತ್ವನೆಯ, ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  4. 1987ರ ಗೂಪ್ತಾ, ಡಾಪ್ನಾ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘ (ಪುನಾರ್ಥನೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1987ರ 18) 63ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (30-5-1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
  5. 1962ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂಪಿಠಾನದ (ಹದಿನಾಲ್ಕೆಂಬು ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇಯ ಮತ್ತು 7ನೇಯ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಮೇರೆಗೆ (16-8-62ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  6. 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂಪಿಠಾನದ (ಆಪ್ಯತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (15-2-72ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ (ಬಾಬ್ರಾ) ಮತ್ತು (ಬಿ) ನಮೂದಾರ್ಥಗಳನ್ನು 1986ರ ಮಿಯೋಎಂಪ್ರಾ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 34) 39ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-2-87ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಮತ್ತು 1986ರ ಅರುತ್ತಾಚಲ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 69) 42ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 20-2-87ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

Provided that when any body is created under article 239A to function as a Legislature for the Union territory of Pondicherry, the President shall not make any regulation for the peace, progress and good government of that Union territory with effect from the date appointed for the first meeting of the Legislature:

[Provided further that whenever the body functioning as a Legislature for the Union Territory of ²[Pondicherry] is dissolved, or the functioning of that body as such Legislature remains suspended on account of any action taken under any such law as is referred to in clause '(1) of article 239A, the President may, during the period of such dissolution or suspension, make regulations for the peace, progress and good government of that Union territory.]

(2) Any regulation so made may repeal or amend any Act made by Parliament or ³[any other law] which is for the time being applicable to the Union territory and, when promulgated by the President, shall have the same force and effect as an Act of Parliament which applies to that territory.

241. High Courts for Union territories:- (1) Parliament may by law constitute a High Court for a ⁴[Union territory] or declare any court in any ⁵[such territory] to be a High Court for all or any of the purposes of this Constitution.

(2) The provisions of Chapter V of Part VI shall apply in relation to every High Court referred to in clause (1) as they apply in relation to a High Court referred to in article 214 subject to such modifications or exceptions as Parliament may by law provide.

⁶[(3) Subject to the provisions of this Constitution and to the provisions of any law of the appropriate Legislature made by virtue of powers conferred on that Legislature by or under this Constitution, every High Court exercising jurisdiction immediately before the commencement of the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, in relation to any Union territory shall continue to exercise such jurisdiction in relation to that territory after such commencement.

(4) Nothing in this article derogates from the power of Parliament to extend or exclude the jurisdiction of a High Court for a State to, or from, any Union territory or part thereof.]

242. [Coorg.] Rep. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.

1. Ins. by the Constitution (Twenty-seventh Amendment) Act, 1971, s.4 (w.e.f. 15-2-1972).
2. Subs. by the State of Arunachal Pradesh Act, 1986 (69 of 1986), s.42 for "Arunachal Pradesh".
3. Subs. by the Constitution (Twenty-seventh Amendment) Act, 1971, s.4, for "any existing law" (w.e.f. 15-2-1972).
4. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch., for "State specified in Part C of the First Schedule".
5. Subs. by s.29 and Sch., ibid., for "such State".
6. Subs. by s.29 and Sch., ibid., for cl. (3) and (4).

परंतु, वांडीचीर बिहूट राज्यक्षेत्रद विधानमंडलवागि कायंनिवाहिसलु 239व अनुच्छेदद मेरीग यावदै निकायवन्न सृजिसिरुवल्ल, आ विधानमंडलद मोदलनेय सभेगागि गोत्रमादिद दिनांकदिनद राष्ट्रपतियु आ बिहूट राज्यक्षेत्रद शांति, और्गति मत्तु उत्तम उदाइतकागि यावदै विनियमवन्न रजिस्तेज्जुदल्ल :

¹[ಮತ್ತೂ ಪರಂತೂ, ²[ಪಾಂಡಿಚೆರಿ] ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನಮಂಡಲವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿರುವ ನಿಕಾಯವು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದಾಗೆಲ್ಲ ಅಥವಾ 239 ಅನ್ನಬ್ರೀದದ (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಲವಾಗಿ ಆ ನಿಕಾಯವು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಸ್ಥಿತವಾಗಿರುವಾಗೆಲ್ಲ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಂಥ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ಅಥವಾ ಸ್ಥಿತದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಶಾಂತಿ, ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.]

(2) ಹಾಗೆ ರಚಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ವಿನಿಯಮವು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಅಥವಾ ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಿರುವ ಅನ್ಯಾಯಿಸುವ [ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನನ್ನು] ನಿರಸನೀಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ವಿನಿಯಮವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಹೋರಡಿಸಿರುವಾಗ ಅದು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಾಯಿಸುವ ಸಂಸತ್ತಿನ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮದಂತಹೇ ಬಿಲ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿ ಇರತಕ್ಕದ್ದು.

(2) 214ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದರಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನೇಯ ಭಾಗದ ನೇಯ ಆಧ್ಯಾಯದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ಯಾಯವಾಗುವಂತೆಯೇ (1)ನೇಯ ವಿಂದದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಸಚಿವಾದಂಧ ಮಾರ್ಪಾರ್ಕಾಡುಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕ್ಷಮ. ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅವು ಅನ್ಯಾಯಸತ್ತಕ್ಕೂ.

(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಹೀಗೆ ಸಮುಚ್ಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳಕ್ಕೆ ಪ್ರದರ್ಶನಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಗೆಯ್ದೆ, ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಲ್ಪಡಿಸಬಂಧದಲ್ಲಿ 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಂಬೇಂದು ತಿದ್ದಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮವು ಪೂರ್ವಂಭಾಗವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಪೂರ್ವಂಭವಾದ ತರುವಾಯವು, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಲ್ಪಡಿಸಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿಕೊಂಡು.

(4) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಯಾವುದಾದರೂ ಒಕ್ಕೊಟ್ಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಿಂದ ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗದಿಂದ ಆ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರಡುವೆಡುಕುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಇರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಈ ಅನುಚ್ಛೆದದಲ್ಲಿರುವುದಾವುದೂ ಅಲ್ಲಿಕರಿಸುವೆಡಿಲು.]

242. [ಕೊಡಗು] 195ನೇಯ ಜಾಪಿಯ ಸರ್ವಿಧಾಸದ (ಬಳಸೆಯ ತಿಷ್ಪಟಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯದ ಮತ್ತು ಅನುಸಂಚಯ ಮೂಲಕ ನಿರಸನ್ಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

1. 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (15-2-1972ರಂದು ಜಾಲಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  2. 1986ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅರುತ್ತಾಡೆಲ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದ 42ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಪಾಂಡಿಚರಿ ಅಧಿಕಾ ಅರುತ್ತಾಡೆಲ ಪ್ರದೇಶ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
  3. 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೇಳನೆಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (15-2-1972ರಂದು ಜಾಲಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) “ಕಾಲ್ತ್ರಿಯಲ್ಲಿರುವ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  4. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಖಳನೆಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ‘ಸಿ’ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
  5. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಅಂಥ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
  6. 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (3)ನೆಯ ಮತ್ತು (4)ನೆಯ ವಿಂಡಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲಾಗಿದೆ.

[PART IX]**THE PANCHAYATS**

243. Definitions:- In this Part, unless the context otherwise requires, -

- (a) "district" means a district in a State;
- (b) "Gram Sabha" means a body consisting of persons registered in the electoral rolls relating to a village comprised within the area of Panchayat at the village level;
- (c) "intermediate level" means a level between the village and district levels specified by the Governor of a State by public notification to be the intermediate level for the purposes of this Part;
- (d) "Panchayat" means an institution (by whatever name called) of self-government constituted under article 243B, for the rural areas;
- (e) "Panchayat area" means the territorial area of a Panchayat;
- (f) "population" means the population as ascertained at the last preceding census of which the relevant figures have been published;
- (g) "village" means a village specified by the Governor by public notification to be a village for the purposes of this Part and includes a group of villages so specified.

243A. Gram Sabha:- A Gram Sabha may exercise such powers and perform such functions at the village level as the Legislature of a State may, by law, provide.

243B. Constitution of Panchayats:- (1) There shall be constituted in every State, Panchayats at the village, intermediate and district levels in accordance with the provisions of this Part.

(2) Notwithstanding anything in clause (1), Panchayats at the intermediate level may not be constituted in a State having a population not exceeding twenty lakhs.

243C. Composition of Panchayats:- (1) Subject to the provisions of this Part, the Legislature of a State may, by law, make provisions with respect to the composition of Panchayats:

Provided that the ratio between the population of the territorial area of a Panchayat at any level and the number of seats in such Panchayat to be filled by election shall, so far as practicable, be the same throughout the State.

(2) All the seats in a Panchayat shall be filled by persons chosen by direct election from territorial constituencies in the Panchayat area and, for this purpose, each Panchayat area shall be divided into territorial constituencies in such manner that the ratio between the population of each constituency and the number of seats allotted to it shall, so far as practicable, be the same throughout the Panchayat area.

(3) The Legislature of a State may, by law, provide for the representation-

- (a) of the Chairpersons of the Panchayats at the village level, in the Panchayats at the intermediate level or, in the case of a State not having Panchayats at the intermediate level in the Panchayats at the district level;
- (b) of the Chairpersons of the Panchayats at the intermediate level, in the Panchayats at the district level;

---

1. Inserted by the Constitution (Seventy-third Amendment) Act, 1992.

[ಭಾಗ - 9]

ಪಂಚಾಯತಿಗಳು

243. ಪರಿಭಾಷೆಗಳು:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಆಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೋರತು, -

- (ಎ) “ಚಿಲ್ಲೆ” ಎಂದರೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಚಿಲ್ಲೆ;
- (ಬಿ) “ಗ್ರಾಮಸಚಿವೆ” ಎಂದರೆ ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಸೇರಿರುವ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮತ್ತಡಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ನೋಂದಾಯಿತರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ನಿರಾಯ;
- (ಸಿ) “ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟ” ಎಂದರೆ ಈ ಭಾಗದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟವೆಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಚಿಲ್ಲೆಯ ನಡುವಳಿ ಮಟ್ಟ;
- (ಡಿ) “ಪಂಚಾಯತಿ”¹ ಎಂದರೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿ 243ಬಿ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸರ್ಕಾರದ (ಯಾವುದೇ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಿ) ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆ;
- (ಇ) “ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶ” ಎಂದರೆ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಪ್ರದೇಶ;
- (ಎಫ್) “ಜನಸಂಖ್ಯೆ” ಎಂದರೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ಹೊನೆಯ ಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ;
- (ಇಂ) “ಗ್ರಾಮ” ಎಂದರೆ ಈ ಭಾಗದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮವೆಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಇದು ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಗ್ರಾಮಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

243ಎ. ಗ್ರಾಮಸಚಿವೆ:- ಗ್ರಾಮಸಚಿವೆಯು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಭಂಗಿಸಬಹುದಾದಂತಹ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಚೆಲಾಯಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದು.

243ಬಿ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ರಚನೆ:- (1) ಈ ಭಾಗದ ಉಪಭಂಗಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟ, ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡು.

(2) (1)ನೇ ಖಿಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಇವ್ಯತ್ತೆ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಮೀರೆದಷ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಿರುವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ ಇರಬಹುದು.

243ಬಿ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಂಗರಚನೆ:- (1) ಈ ಭಾಗದ ಉಪಭಂಗಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಂಗರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಪಭಂಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು:

ಪರಿಂತು, ಯಾವುದೇ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರೀಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಂಥ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ - ಇವುಗಳ ನಡುವಳಿ ಪ್ರಮಾಣವು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಒಂದೇ ರೀತಿ ಇರತಕ್ಕುದು.

(2) ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆಯ್ದುಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚುನಾವಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ - ಇವುಗಳ ನಡುವಳಿ ಪ್ರಮಾಣವು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದಾದ್ಯಂತ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರುವುದೇ ಚುನಾವಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಂಡು.

(3) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು -

- (ಎ) ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾ ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಮಾಡಿಸಿದೆ (ಇವುಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಮಾಡಿಸಿದೆ) ಅಧಿವಿಷಯದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- (ಬಿ) ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ಜಿಲ್ಲಾಮಟ್ಟದ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ;

1. 1992ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ (ಇಷ್ಟತ್ವಮೂರಣೆಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿವಿಷಯದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (c) of the members of the House of the People and the members of the Legislative Assembly of the State representing constituencies which comprise wholly or partly a Panchayat area at a level other than the village level, in such Panchayat;
- (d) of the members of the Council of States and the members of the Legislative Council of the State, where they are registered as electors within,-
  - (i) a Panchayat area at the intermediate level, in Panchayat at the intermediate level;
  - (ii) a Panchayat area at the district level, in Panchayat at the district level.

(4) The Chairperson of a Panchayat and other members of a Panchayat whether or not chosen by direct election from territorial constituencies in the Panchayat area shall have the right to vote in the meetings of the Panchayat.

(5) The Chairperson of -

- (a) a Panchayat at the village level shall be elected in such manner as the Legislature of a State may, by law, provide; and
- (b) a Panchayat at the intermediate level or district level shall be elected by, and from amongst, the elected members thereof.

243D. Reservation of Seats:- (1) Seats shall be reserved for-

- (a) the Scheduled Castes; and
- (b) the Scheduled Tribes,

-in every Panchayat and the number of seats so reserved shall bear, as nearly as may be, the same proportion to the total number of seats to be filled by direct election in that Panchayat as the population of the Scheduled Castes in that Panchayat area or of the Scheduled Tribes in that Panchayat area bears to the total population of that area and such seats may be allotted by rotation to different constituencies in a Panchayat.

(2) Not less than one-third of the total number of seats reserved under clause (1) shall be reserved for women belonging to the Scheduled Castes or, as the case may be, the Scheduled Tribes.

(3) Not less than one-third (including the number of seats reserved for women belonging to the Scheduled Castes and Scheduled Tribes) of the total number of seats to be filled by direct election in every Panchayat shall be reserved for women and such seats may be allotted by rotation to different constituencies in a Panchayat.

(4) The offices of the Chairpersons in the Panchayats at the village or any other level shall be reserved for the Scheduled Castes, the Scheduled Tribes and women in such manner as the Legislature of a State may, by law, provide:

Provided that the number of offices of Chairpersons reserved for the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes in the Panchayats at each level in any State shall bear, as nearly as may be, the same proportion to the total number of such offices in the Panchayats at each level as the population of the Scheduled Castes in the State or of the Scheduled Tribes in the State bears to the total population of the State:

Provided further that not less than one-third of the total number of offices of Chairpersons in the Panchayat at each level shall be reserved for women:

- (ಃ) ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಒಳಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವಂಥ ಚುನಾವಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಲೋಕಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯವಿಧಾನಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅಂಥ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ;
- (ಃಃ) ರಾಜ್ಯಸಭಾ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಾ ಸದಸ್ಯರು,-
- (ಇ) ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಮತದಾರರೆಂದು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಂಥ ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ;
- (ಇಇ) ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಮತದಾರರೆಂದು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ
- ಪ್ರಾತಿನಿಧಿವನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಒದಗಿಸಬಹುದು.

(4) ಪಂಚಾಯತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಇತರ ಸದಸ್ಯರು ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ವ್ಯಾಧೀಶಿಕ ಚುನಾವಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಅಯ್ಯಿಯಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಆಗಿಲ್ಲದಿರಲಿ, ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ ನೀಡಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವರಾಗಿರತಕ್ಕೂದು.

- (5) (ಎ) ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಿರತಕ್ಕೂದು; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಮಧ್ಯಂತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪೈಕಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಆ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕೂದು.

243ಕಿ. ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳ ವೀಕ್ಷಣೆ:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ-

- (ಎ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ

- ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ವೀಕ್ಷಣೆ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಭೇಟಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಆ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಅಥವಾ ಆ ಪಂಚಾಯತಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದೋ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಪಂಚಾಯತಿಯ ವಿವಿಧ ಚುನಾವಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕೂದು.

(2) (1)ನೇ ವಿಂದದ ಮೇರೆಗೆ ವೀಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮಿಾಸಲಿರಿಸತಕ್ಕೂದು.

(3) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಭೇಟಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳ ಪೈಕಿ (ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮಿಾಸಲಿರಿಸಿದ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲದಷ್ಟು ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮಿಾಸಲಿರಿಸತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಪಂಚಾಯತಿಯ ವಿವಿಧ ಚುನಾವಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕೂದು.

(4) ಗ್ರಾಮ ಮಟ್ಟದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮಿಾಸಲಿರಿಸತಕ್ಕೂದು:

ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಮಿಾಸಲಿಟ್ಟ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಲ್ಲಿನ ಅಂಥ ಪದಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಗೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದೋ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕೂದು:

ಮತ್ತು ಪರಂತು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲದಷ್ಟು ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮಿಾಸಲಿರಿಸತಕ್ಕೂದು:

Provided also that the number of offices reserved under this clause shall be allotted by rotation to different Panchayats at each level.

(5) The reservation of seats under clauses (1) and (2) and the reservation of offices of Chairpersons (other than the reservation for women) under clause (4) shall cease to have effect on the expiration of the period specified in article 334.

(6) Nothing in this Part shall prevent the Legislature of a State from making any provision for reservation of seats in any Panchayat or offices of Chairpersons in the Panchayats at any level in favour of backward-class of citizens.

243E. Duration of Panchayats, etc:- (1) Every Panchayat, unless sooner dissolved under any law for the time being in force, shall continue for five years from the date appointed for its first meeting and no longer.

(2) No amendment of any law for the time being in force shall have the effect of causing dissolution of a Panchayat at any level, which is functioning immediately before such amendment, till the expiration of its duration specified in clause (1).

(3) An election to constitute a Panchayat shall be completed -

(a) before the expiry of its duration specified in clause (1);

(b) before the expiration of a period of six months from the date of its dissolution:

Provided that where the remainder of the period for which the dissolved Panchayat would have continued is less than six months, it shall not be necessary to hold any election under this clause for constituting the Panchayat for such period.

(4) A Panchayat constituted upon the dissolution of a Panchayat before the expiration of its duration shall continue only for the remainder of the period for which the dissolved Panchayat would have continued under clause (1) had it not been so dissolved.

243F. Disqualifications for membership:- (1) A person shall be disqualified for being chosen as, and for being, a member of a Panchayat -

(a) if he is so disqualified by or under any law for the time being in force for the purposes of elections to the Legislature of the State concerned;

Provided that no person shall be disqualified on the ground that he is less than twenty-five years of age, if he has attained the age of twenty-one years;

(b) if he is so disqualified by or under any law made by the Legislature of the State.

(2) If any question arises as to whether a member of a Panchayat has become subject to any of the disqualifications mentioned in clause (1), the question shall be referred for the decision of such authority and in such manner as the Legislature of a State may, by law, provide.

243G. Powers, authority and responsibilities of Panchayats:- Subject to the provisions of the Constitution, the Legislature of a State may, by law, endow the Panchayats with such powers and authority as may be necessary to enable them to function as institutions of self-government and such law may contain provisions for the devolution of powers and responsibilities upon Panchayats at the appropriate level, subject to such conditions as may be specified therein, with respect to -

ಅಲ್ಲದೆ ಪರಂತು, ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಸಲಿಡಲಾದ ಪದಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಟ್ಟಡಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಸರದಿಯ ಮೇಲೆ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(5) (1) ಮತ್ತು (2)ನೇ ಖಂಡಗಳ ಮೇರೆಗಿನ ಸಾಫ್ತೀಗಳ ಮೀಸಲಾತಿಯು ಮತ್ತು (4)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳ (ಮಹಿಳೆಯರ ಮಾಸಲಾತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಮೀಸಲಾತಿಯು, 334ನೇ ಅನುಷ್ಠಾದದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ತರುವಾಯ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತಹೋಗತಕ್ಕುದು.

(6) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಹಿಂದುಳಿದ ನಾಗರಿಕರ ವರ್ಗದವರಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಫ್ತೀಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಮಟ್ಟಡ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಪದಗಳನ್ನು ಮಾಸಲಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧ ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

243೩. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅವಧಿ, ಇತ್ಯಾದಿ:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಏದು ವರ್ಣಗಳಿಗಂತೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ವಿಸರ್ವಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು, ಅದರ ಮೊದಲ ಸಭೆಗಾಗಿ ಗೊತ್ತಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅದು ಏದು ವರ್ಣಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು, ಅದರ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅಲ್ಲ.

(2) ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವಂಥೆ, ಯಾವುದೇ ಮಟ್ಟಡ ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಅದರ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ, ವಿಸರ್ವಿತವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು -

(ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಅದರ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿ;

(ಬಿ) ಅದರ ವಿಸರ್ವಿಸೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿ

- ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದು :

ಪರಂತು, ವಿಸರ್ವಿತ ಪಂಚಾಯತಿಯು ಯಾವ ಉಳಿದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಆ ಅವಧಿಯು ಅರು ತಿಂಗಳಿಗಂತೆ ಕೆಡಿಮೆಯಿರುವಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಅವಧಿಗೆ ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ಒಂದು ಪಂಚಾಯತಿಯು ಅದರ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿ ವಿಸರ್ವಿತವಾಗಿದ್ದು ಆ ತರುವಾಯ ರಚಿತವಾದ ಹೊಸ ಪಂಚಾಯತಿಯು, ವಿಸರ್ವಿತ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಹಾಗೆ ವಿಸರ್ವಿತವಾಗದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಅದು (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಆ ಉಳಿದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

243೪. ಸದಸ್ಯತಕ್ಕೆ ಅನರ್ಹತೆಗಳು:- (1) ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪಂಚಾಯತಿಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು, ಕೆಳಕಂಡ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅನರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸಿದಾಗೆ:

ಪರಂತು, ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ತುಂಬಿರುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಅವನು ಇಪ್ಪತ್ತೆಡು ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ವಯಸ್ಸಿನವನೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆ ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸಿರುವಾಗೆ.

(2) ಪಂಚಾಯತಿಯ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು, (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅನರ್ಹತೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವೇ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದರೆ, ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ, ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತೇಮಾನನಕ್ಕಾಗಿ ಕಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು.

243೫. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು:- ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಆ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ, ಅವು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸರ್ಕಾರದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಿಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾನೂನು-

- (a) the preparation of plans for economic development and social justice;
- (b) the implementation of schemes for economic development and social justice as may be entrusted to them including those in relation to the matters listed in the Eleventh Schedule.

243H. Powers to impose taxes by, and Funds of, the Panchayats:- The Legislature of a State may, by law,-

- (a) authorise a Panchayat to levy, collect and appropriate such taxes, duties, tolls and fees in accordance with such procedure and subject to such limits;
- (b) assign to a Panchayat such taxes, duties, tolls and fees levied and collected by the State Government for such purposes and subject to such conditions and limits;
- (c) provide for making such grants-in-aid to the Panchayat from the Consolidated Fund of the State; and
- (d) provide for Constitution of such Funds for crediting all moneys received, respectively, by or on behalf of the Panchayat and also for the withdrawal of such moneys therefrom, - as may be specified in the law.

243-1. Constitution of Finance Commission to review financial position:- (1) The Governor of a State shall, as soon as may be within one year from the commencement of the Constitution (Seventy-third Amendment) Act, 1992, and thereafter at the expiration of every fifth year, constitute a Finance Commission to review the financial position of the Panchayats and to make recommendations to the Governor as to -

- (a) the principles which should govern -
  - (i) the distribution between the State and the Panchayats of the net proceeds of the taxes, duties, tolls and fees leviable by the State, which may be divided between them under this Part and the allocation between the Panchayats at all levels of their respective shares of such proceeds;
  - (ii) the determination of the taxes, duties, tolls and fees which may be assigned to, or appropriated by, the Panchayats;
  - (iii) the grants-in-aid to the Panchayats from the Consolidated Fund of the State;
- (b) the measures needed to improve the financial position of the Panchayats;
- (c) any other matter referred to the Finance Commission by the Governor in the interests of sound finance of the Panchayats.

(2) The Legislature of a State may, by law, provide for the composition of the Commission, the qualifications which shall be requisite for appointment as members thereof and the manner in which they shall be selected.

(3) The Commission shall determine their procedure and shall have such powers in the performance of their functions as the Legislature of the State may, by law, confer on them.

(4) The Governor shall cause every recommendation made by the Commission under this article together with an explanatory memorandum as to the action taken thereon to be laid before the Legislature of the State.

- (ಎ) ಆರ್ಥಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು;
- (ಬಿ) ಹನ್ನೊಂದನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದ ವಿಷಯಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಬಹುದಂಧ ಆರ್ಥಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ಪರಿಯೋಜನೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ
-ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ, ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಂಧ ಪರಿಶ್ರೀಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಯುಕ್ತಪ್ರಾದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

243ಹೆಚ್. ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿಧಿಗಳು:- ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ,-

- (ಎ) ಅಂಥ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅಂಥ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ದಾರಿಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳು - ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು, ವಸೂಲಿಮಾಡಲು ಮತ್ತು ವಿನಿಯೋಗಿಸಲು ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪರಿಶ್ರೀಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸಿದ ಮತ್ತು ವಸೂಲಿ ಮಾಡಿದಂಥ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ದಾರಿಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳನ್ನು ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸಬಹುದು;
- (ಒ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಅಂಥ ಸಹಾಯಾನುದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು
- (ಡಿ) ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಸ್ವಿಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವಿಕರಿಸಲಾದ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ಜಮೀ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಥ ನಿಧಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಅಂಥ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

243ಬಿ. ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ರಚನೆ:- (1) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1992 ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಪ್ರತಿ ಏದನೇ ವರ್ಷವು ಮುಕ್ತಾಯವಾದಾಗ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗೆ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು; ಮತ್ತು

- (ಎ) (i) ಈ ಭಾಗದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ನಡುವೆ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಂಧ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯವು ವಿಧಿಸಬಹುದಾದ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ದಾರಿಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳ ನಿವಾಳ ಉತ್ತಮಿತಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ನಡುವೆ ವಿಶರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಮಟ್ಟಗಳ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಅಂಥ ಉತ್ತಮಿತಿಯಲ್ಲಿನ ಆಯಾ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಪಾಲನ್ನು ಹಂಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ;
(ii) ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ವಿನಿಯೋಗಿಸಬಹುದಾದ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಶುಲ್ಕಗಳು, ದಾರಿಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳನ್ನು ನಿರ್ದರ್ಶಿಸುವುದಕ್ಕೆ;
(iii) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಪರಿಚಯಿಸಿದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ನೀಡುವ ಸಹಾಯಾನುದಾನಕ್ಕೆ;
- (ಬಿ) ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳಿಗೆ;
- (ಒ) ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಸುಭದ್ರ ಹಣಕಾಸಿನ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಕೆಳಹಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ
- ಅನ್ವಯಿಸುವ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಲು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವೊಂದನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು.
- (2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಆಯೋಗದ ರಚನೆ, ಅದರ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ನೇಮೆಕೊಳ್ಳಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕ ಅರ್ಹತೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಆಯ್ದುಮಾಡತಕ್ಕ ರೀತಿ - ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.
- (3) ಆಯೋಗವು, ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ನಿರ್ದರ್ಶಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬಹುದಂಧ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.
- (4) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಈ ಅನುಭೂತಿದ್ದ ಮೇರೆಗೆ ಆಯೋಗವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಶಿಫಾರಸನ್ನ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮದ ಬಗೆಗಿನ ವಿವರಣಾತಕ್ಕ ಪತ್ರದ ಸಹಿತ, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡುಪಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

243J. Audit of accounts of Panchayats:- The Legislature of a State may, by law, make provisions with respect to the maintenance of accounts by the Panchayats and the auditing of such accounts.

243K. Elections to the Panchayats:- (1) The superintendence, direction and control of the preparation of electoral rolls for, and the conduct of, all elections to the Panchayats shall be vested in a State Election Commission consisting of a State Election Commissioner to be appointed by the Governor.

(2) Subject to the provisions of any law made by the Legislature of a State, the conditions of service and tenure of office of the State Election Commissioner shall be such as the Governor may by rule determine:

Provided that the State Election Commissioner shall not be removed from his office except in like manner and on the like grounds as a Judge of a High Court and the conditions of service of the State Election Commissioner shall not be varied to his disadvantage after his appointment.

(3) The Governor of a State shall, when so requested by the State Election Commission, make available to the State Election Commission such staff as may be necessary for the discharge of the functions conferred on the State Election commission by clause (1).

(4) Subject to the provisions of this Constitution, the Legislature of a State may, by law, make provision with respect to all matters relating to, or in connection with, elections to the Panchayats.

243L. Application to Union territories:- The provisions of this Part shall apply to the Union territories and shall, in their application to a Union territory, have effect as if the references to the Governor of a State were references to the Administrator of the Union territory appointed under article 239 and references to the Legislature or the Legislative Assembly of a State were references, in relation to a Union territory having a Legislative Assembly, to that Legislative Assembly:

Provided that the President may, by public notification, direct that the provisions of this Part shall apply to any Union territory or part thereof subject to such exceptions and modifications as he may specify in the notification.

243M. Part not to apply to certain areas:- (1) Nothing in this Part shall apply to the Scheduled Areas referred to in clause (1), and the tribal areas referred to in clause (2), of article 244.

(2) Nothing in this Part shall apply to -

- (a) the States of Nagaland, Meghalaya and Mizoram;
- (b) the Hill Areas in the State of Manipur for which District Councils exist under any law for the time being in force.

(3) Nothing in this Part -

- (a) relating to Panchayats at the district level shall apply to the hill areas of the District of Darjeeling in the State of West Bengal for which Darjeeling Gorkha Hill Council exists under any law for the time being in force;
- (b) shall be construed to affect the functions and powers of the Darjeeling Gorkha Hill Council constituted under such law.

¹[(3A) Nothing in article 243D, relating to reservation of seats for the Scheduled Castes, shall apply to the State of Arunachal Pradesh.]

(4) Notwithstanding anything in this Constitution,-

I. Ins by the Constitution (Eighty-Third Amendment) Act, 2000 s.2 (w.e.f. 8.9.2000).

243ಜೆ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಲೇಕ್ಷಪತ್ರಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ:- (1) ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಲೇಕ್ಷಪತ್ರಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಲೇಕ್ಷಪತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

243ಕೆ. ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು:- (1) ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ನಡೆಯುವ ಎಲ್ಲ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮತ್ತಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯ ಮತ್ತು ಆ ಎಲ್ಲ ಚುನಾವಣೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಅಧಿಕ್ಷೇತ್ವ, ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ - ಇವುಗಳು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ನೇಮಕಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದ್ದು ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣೆ ಆಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕೂದು.

(2) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣೆ ಆಯುಕ್ತನ ಸೇವಾ ಘರತ್ವಗಳು ಮತ್ತು ಪದವಧಿಯು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರತಕ್ಕೂದು:

ಪರಂತು, ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣೆ ಆಯುಕ್ತನನ್ನು, ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನ್ನು ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದೆ ಮತ್ತು ಅವೇ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲಲ್ಲದೆ ಇತರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣೆ ಆಯುಕ್ತನ ಸೇವಾ ಘರತ್ವಗಳನ್ನು, ಅವನ ನೇಮಕಾತಿಯ ತರುವಾಯ ಆವಸ್ಥೆ ಅನುಸೂಲವಾಗುವಂತೆ ಬದಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣೆ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಹಂಚಿಸಲಾದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವುದಾದಂಥ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವಂತೆ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣೆ ಆಯೋಗವು ಮನವಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದಾಗ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ರಾಜ್ಯಚುನಾವಣೆ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸತಕ್ಕೂದು.

(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

243ಎಲ್. ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯ:- ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತರಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಾಗ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು 239ನೇ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತರದ ಆಡಳಿತಗಾರನಿಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲ ಅಥವಾ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ವಿಧಾನ ಸಭೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತರದ ಸಂಭಂಧದಲ್ಲಿ ಆ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ, ಆ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕೂದು:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅನುಸೂಲನೆಯ ಮೂಲಕ, ಆ ಅನುಸೂಲನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತರಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕೂದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

243ಎಂಬೆಂದು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಈ ಭಾಗವು ಅನ್ವಯವಾಗಿರಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, 244ನೇ ಅನುಷ್ಠಾನದ (1) ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಅನುಸೂಲಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು (2) ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ನಾಗಾಲಾಂಡ್, ಮೇಘಾಲಯ ಮತ್ತು ಮಿಚ್ಯೋರಾಂ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ;

(ಬಿ) ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಾಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂಥ ಮಣಿಪುರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ

- ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

(3) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಡಾರ್ಜೆಲಿಂಗ್ ಗೂರ್ಖಾ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವಂಥ ವಶ್ವಿಮ ಬಂಗಾಳ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಡಾರ್ಜೆಲಿಂಗ್ ಜಿಲ್ಲಾ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕೂದಲ್ಲ;

(ಬಿ) ಸದರಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಡಾರ್ಜೆಲಿಂಗ್ ಗೂರ್ಖಾ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪರಿಷತ್ತನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕ ಉಂಟುಮಾಡುವುದಾಗಿ ಅಧ್ಯೇಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

[(ಎ) 243ಡಿ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಅನುಸೂಲಿತ ಜಾತಿಗಳ ಸ್ಥಾನಗಳ ಮೀಸಲಾತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.]

(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇಡ್ವಾಗ್ನೋ -

1. 2000ದ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಂಬತ್ತಮೂರನೇ ತಿದ್ದುವರದಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (8.9.2000 ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (a) the Legislature of a State referred to in sub-clause (a) of clause (2) may, by law, extend this Part to that State, except the areas, if any, referred to in clause (1), if the Legislative Assembly of that State passes a resolution to that effect by a majority of the total membership of that House and by a majority of not less than two-thirds of the members of that House present and voting;
- (b) Parliament may, by law, extend the provisions of this Part to the Scheduled Areas and the tribal areas referred to in clause (1) subject to such exceptions and modifications as may be specified in such law, and no such law shall be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368.

243N. Continuance of existing laws and Panchayats:- Notwithstanding anything in this Part, any provision of any law relating to Panchayats in force in a State immediately before the commencement of the Constitution (Seventy-third Amendment) Act, 1992, which is inconsistent with the provisions of this Part, shall continue to be in force until amended or repealed by a competent Legislature or other competent authority or until the expiration of one year from such commencement, whichever is earlier:

Provided that all the Panchayats existing immediately before such commencement shall continue till the expiration of their duration, unless sooner dissolved by a resolution passed to that effect by the Legislative Assembly of that State or, in the case of a State having a Legislative Council, by each House of the Legislature of that State.

243O. Bar to interference by courts in electoral matters:- Notwithstanding anything in this Constitution,

- (a) the validity of any law relating to the delimitation of constituencies or the allotment of seats of such constituencies, made or purporting to be made under article 243K, shall not be called in question in any Court;
- (b) no election to any Panchayat shall be called in question except by an election petition presented to such authority and in such manner as is provided for by or under any law made by the Legislature of a State.

- (ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳು, ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊರತುವದಿಂದ (2)ನೇ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಭಾಗವನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಆ ಸದಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತ್ತ ನೀಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಮೂರನೇ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡೆಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಒಂದು ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಹಾಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಈ ಭಾಗದ ಉಪಭಂಧಗಳನ್ನು, (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಅನುಷ್ಠಾಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಖಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು 368ನೇ ಅನುಷ್ಠಾದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುವಡಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

243ಎನ್. ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವುದು:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಈ ಭಾಗದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುವಂಥ, ಸಂವಿಧಾನ (ಎಷ್ಟುಮೂರನೇ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1992ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಭಂಧವು, ಸಕ್ರಮ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ರಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಿಂದ ತಿದ್ದುವಡಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿರಸಿತಮಾಗುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವವರೆಗೆ; ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮುಂಚಿತವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ- ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ವಲ್ಲ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಚಿಯು, ಅಥವಾ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಸದಸ್ಯ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚಿ ವಿಸಚಿಸಿದ ಹೊರತು, ಆ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವವರೆಗೆ ಅವು ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕುದು.

243ಬಿ. ಚುನಾವಣಾ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮಧ್ಯಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರ ಪ್ರತಿಫೇದಿ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಗೂ,-

- (ಎ) ಚುನಾವಣಾಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮೆನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಅಥವಾ 243ಕೆ ಅನುಷ್ಠಾದದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಾತ್ತ್ವಿಕವಾಗುವ ಅಂಥ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸ್ಥಾನಗಳ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;
- (ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಪಂಚಾಯತಿಗೆ ನಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಆದರೆ ಮೇರೆಗೆ ಉಪಭಂಧಿಸಲಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಉಪಭಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣಾ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಹೊರತು ಪ್ರತ್ಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

PART IXA
THE MUNICIPALITIES

243P. Definitions:- In this Part, unless the context otherwise requires,-

- (a) "Committee" means a Committee constituted under article 243S;
- (b) "district" means a district in a State;
- (c) "Metropolitan areas" means an area having a population of ten lakhs or more, comprised in one or more districts and consisting of two or more Municipalities or Panchayats or other contiguous areas, specified by the Governor by public notification to be a Metropolitan area for the purposes of this Part;
- (d) "Municipal area" means the territorial area of a Municipality as is notified by the Governor;
- (e) "Municipality" means an institution of self - government constituted under article 243Q;
- (f) "Panchayat" means a Panchayat constituted under article 243B;
- (g) "population" means the population as ascertained at the last preceding census of which the relevant figures have been published.

243Q. Constitution of Municipalities:- (1) There shall be constituted in every State,-

- (a) a Nagar Panchayat (by whatever name called) for a transitional area, that is to say, an area in transition from a rural area to an urban area;
- (b) a Municipal Council for a smaller urban area; and
- (c) a Municipal Corporation for a larger urban area,

in accordance with the provisions of this Part:

Provided that a Municipality under this clause may not be constituted in such urban area or part thereof as the Governor may, having regard to the size of the area and the municipal services being provided or proposed to be provided by an industrial establishment in that area and such other factors as he may deem fit, by public notification, specify to be an industrial township.

(2) In this article, " a transitional area", "a smaller urban area" or "a larger urban area" means such area as the Governor may, having regard to the population of the area, the density of the population therein, the revenue generated for local administration, the percentage of employment in non-agricultural activities, the economic importance or such other factors as he may deem fit, specify by public notification for the purposes of this Part.

243R. Composition of Municipalities:- (1) Save as provided in clause (2), all the seats in a Municipality shall be filled by persons chosen by direct election from the territorial constituencies in the Municipal area and for this purpose each Municipal area shall be divided into territorial constituencies to be known as wards.

1. Ins. by the Constitution (Seventy-fourth Amendment) Act, 1992, s.2, published in the Gazette of India, Extraordinary Part II section 1, dated 20th April, 1993.

[ಭಾಗ-೨೦.]

ಪೌರಸಭೆಗಳು

- 243ಪಿ. ಪರಿಭಾಷೆಗಳು:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ಯಥಾ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು,-
- “ಸಮಿತಿ” ಎಂತೂರೆ 243ಎಸ್ ಅನುಭೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಒಂದು ಸಮಿತಿ;
  - “ಜಿಲ್ಲೆ” ಎಂದರೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆ;
  - “ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶ” ಎಂದರೆ ಹತ್ತು ಲಕ್ಷ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಏರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಪೌರಸಭೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಪಂಚಾಯತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಇತರ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯವಾಲನು ಈ ಭಾಗದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಪ್ರದೇಶ;
  - “ಪೌರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶ” ಎಂದರೆ ರಾಜ್ಯವಾಲನು ಅಧಿಸೂಚಿಸಿದಂದ ಪೌರಸಭೆಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರ;
  - “ಪೌರಸಭೆ” ಎಂದರೆ 243ಕ್ಕೂ ಅನುಭೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸರ್ಕಾರದ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆ;
  - “ಪಂಚಾಯತಿ” ಎಂದರೆ 243ಬಿ ಅನುಭೇದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಒಂದು ಪಂಚಾಯತಿ;
  - “ಜನಸಂಖ್ಯೆ” ಎಂದರೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ಜನಗಣತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂತಿಮ ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ.

243ಕ್ಕೂ ಪೌರಸಭೆಗಳ ರಚನೆ:- ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ,-

- ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ, ಎಂದರೆ, ಗ್ರಾಮಾಳಾ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ನಗರ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ (ಯಾವುದೇ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗಲಿ) ಒಂದು ನಗರ ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು;
- ಸಣ್ಣ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಕೋನ್ವಿಲನ್ನು; ಮತ್ತು
- ದೊಡ್ಡ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಪೌರ ನಿಗಮವನ್ನು

-ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ರಚಿಸತಕ್ಕದು:

ಪರಿಂತು, ರಾಜ್ಯವಾಲನು ನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೇರಾರಿಕಾ ಕಾರ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಒದಗಿಸಿರುವ ಅಥವಾ ಒದಗಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಪೌರ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಕೇರಾರಿಕಾ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅದರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಪೌರಸಭೆಯನ್ನು ರಚಿಸದೆ ಇರಬಹುದು.

(2) ಈ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ “ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಳ್ಳಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶ”, “ಸಣ್ಣ ನಗರ ಪ್ರದೇಶ” ಅಥವಾ “ದೊಡ್ಡ ನಗರ ಪ್ರದೇಶ” ಎಂದರೆ ರಾಜ್ಯವಾಲನು ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಸಾಂಪ್ರದ್ಯತೆ, ಸ್ಥೋಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕ ದೊರೆಯುವ ರಾಜಸ್ವ, ಕೈಫಿಯೆತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ದೋಷದ ಶೇಕಡಾವಾರು, ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಅಥವಾ ಅವನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಈ ಭಾಗದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರದೇಶ.

243ಆರ್. ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅಂಗರಚನೆ:- (1) (2)ನೇ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದುದನ್ನಿಂದು, ಪೌರಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಸಾಫಾರಿಗಳನ್ನು, ಪೌರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಮೂಲಕ ಚುನಾಯಿತರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿಮಾಡತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಈ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪೌರಸಭಾ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ವಿಭಾಗಿಗೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸತಕ್ಕದು.

1. 1992ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಂಡ್ಲಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 20.4.93 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತಿರುವ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) The Legislature of a State may, by law, provide -

(a) for the representation in a Municipality of -

- (i) persons having special knowledge or experience in Municipal administration;
- (ii) the members of the House of the People and the members of the Legislative Assembly of the State representing constituencies which comprise wholly or partly the Municipal area;
- (iii) the members of the Council of States and the members of the Legislative Council of the State registered as electors within the Municipal area;
- (iv) the Chairpersons of the Committees constituted under clause (5) of article 243S:

Provided that the persons referred to in paragraph (i) shall not have the right to vote in the meetings of the Municipality;

(b) the manner of election of the Chairperson of a Municipality.

243S. Constitution and composition of Wards Committees, etc.:-(1) There shall be constituted Wards committees, consisting of one or more Wards, within the territorial area of a Municipality having a population of three lakhs or more.

(2) The Legislature of a State may, by law, make provision with respect to -

- (a) the composition and the territorial area of a Wards Committee;
- (b) the manner in which the seats in a Wards Committee shall be filled.

(3) A member of a Municipality representing a Ward within the territorial area of the Wards Committee shall be a member of that Committee.

(4) Where a Wards Committee consists of -

- (a) one ward, the member representing that Ward in the Municipality; or
- (b) two or more Wards, one of the members representing such Wards in the Municipality elected by the members of the Wards Committee,

shall be the Chairperson of that Committee.

(5) Nothing in this article shall be deemed to prevent the Legislature of a State from making any provision for the Constitution of Committees in addition to the Wards Committees.

243T. Reservation of seats:- (1) Seats shall be reserved for the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes in every Municipality and the number of seats so reserved shall bear, as nearly as may be, the same proportion to the total number of seats to be filled by direct election in that Municipality as the population of the Scheduled Castes in the Municipal area or of the Scheduled Tribes in the Municipal area bears to the total population of that area and such seats may be allotted by rotation to different constituencies in a Municipality.

(2) Not less than one-third of the total number of seats reserved under clause (1) shall be reserved for women belonging to the Scheduled Castes or as the case may be, the Scheduled Tribes.

(3) Not less than one-third (including the number of seats reserved for women belonging to the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes) of the total number of seats to be filled by direct election in every Municipality shall be reserved for women and such seats may be allotted by rotation to different constituencies in a Municipality.

(2) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು-

- (ಎ) (i) ಪೌರಸಭ್ಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಜ್ಞಾನ ಅಥವಾ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ;
(ii) ಪೌರಸಭ್ಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಿಗಳಿಗೆ ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂಥ ಚುನಾವಣ್ಣ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಲೋಕಸಭ್ಯ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭ್ಯ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ;
(iii) ಪೌರಸಭ್ಯ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭ್ಯ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ;
(iv) 243ರ್ಷ ಅನುಭೇದದ ರಂಗೆ ವಿಂಡದ ಮೇರಿಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರುಗಳಿಗೆ

-ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿವನ್ನು ಒದಗಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, (i)ನೇ ವ್ಯಾಧಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಪೌರಸಭ್ಯರು ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ನೀಡಲು ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕೂದಲ್ಲ;

- (ಬಿ) ಪೌರಸಭ್ಯರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಚುನಾವಣ್ಣ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

243ರ್ಷ. ವಿಭಾಗ ಸಮಿತಿಗಳು ಇತ್ತಾದಿಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅಂಗರಚನೆ:- (1) ಮೂರು ಲಕ್ಷ ಅಥವಾ ಅಡಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪೌರಸಭ್ಯ ಪ್ರದೇಶಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ವಿಭಾಗ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕೂದು.

(2) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು -

- (ಎ) ವಿಭಾಗಗಳ ಸಮಿತಿಯ ಅಂಗರಚನೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರ;
(ಬಿ) ವಿಭಾಗಗಳ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿನ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ರೀತಿ
- ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು.

(3) ವಿಭಾಗಗಳ ಸಮಿತಿಯ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ಒಂದು ವಿಭಾಗವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಪೌರಸಭ್ಯರು ಸದಸ್ಯನು ಆ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕೂದು.

(4) ವಿಭಾಗಗಳ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯು-

- (ಎ) ಒಂದು ವಿಭಾಗವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ, ಪೌರಸಭ್ಯರಲ್ಲಿ ಆ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಸದಸ್ಯನು; ಅಥವಾ
(ಬಿ) ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ, ವಿಭಾಗಗಳ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಆಯ್ದುಗೊಂಡು
ಪೌರಸಭ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಂಥ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿರತಕ್ಕೂದು.

(5) ಈ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ವಿಭಾಗ ಸಮಿತಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಇತರ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಧಿಸುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

243ಇ. ಸ್ಥಾನಗಳ ಮಿಾಸೆಲಾತಿ:- (1) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪೌರಸಭ್ಯರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮಿಾಸೆಲಿಡತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮಿಾಸೆಲಿಡಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಆ ಪೌರಸಭ್ಯರಲ್ಲಿ ನೇರ ಚುನಾವಣ್ಣ ಮೂಲಕ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಗೆ, ಆ ಪೌರಸಭ್ಯರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಅಥವಾ ಪೌರಸಭ್ಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ಪೌರಸಭ್ಯ ಪ್ರದೇಶದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದೋ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮತ್ತಿಗೆ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪೌರಸಭ್ಯ ವಿವಿಧ ಚುನಾವಣ್ಣ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕೂದು.

(2) (1)ನೇ ವಿಂಡದ ಮೇರಿಗೆ ಮಿಾಸೆಲಿಡಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯು ಮೂರನೇ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ, ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನಾರ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ನೇರಿದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮಿಾಸೆಲಿಡತಕ್ಕೂದು.

(3) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪೌರಸಭ್ಯರಲ್ಲಿ ನೇರ ಚುನಾವಣ್ಣ ಮೂಲಕ ಭಕ್ತಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸ್ಥಾನಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ (ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ನೇರಿದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮಿಾಸೆಲಿಡಲಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಮೂರನೇ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮಿಾಸೆಲಿಡತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪೌರಸಭ್ಯರಲ್ಲಿನ ವಿವಿಧ ಚುನಾವಣ್ಣ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡತಕ್ಕೂದು.

(4) The offices of Chairpersons in the Municipalities shall be reserved for the Scheduled Castes, the Scheduled Tribes and women in such manner as the Legislature of a State may, by law, provide.

(5) The reservation of seats under clauses (1) and (2) and the reservation of offices of Chairpersons (other than the reservation for women) under clause (4) shall cease to have effect on the expiration of the period specified in article 334.

(6) Nothing in this Part shall prevent the Legislature of a State from making any provision for reservation of seats in any Municipality or offices of Chairpersons in the Municipalities in favour of backward class of citizens.

243U. Duration of Municipalities, etc.:- (1) Every Municipality, unless sooner dissolved under any law for the time being in force, shall continue for five years from the date appointed for its first meeting and no longer:

Provided that a Municipality shall be given a reasonable opportunity of being heard before its dissolution.

(2) No amendment of any law for the time being in force shall have the effect of causing dissolution of a Municipality at any level, which is functioning immediately before such amendment, till the expiration of its duration specified in clause (1).

(3) an election to constitute a Municipality shall be completed-

- (a) before the expiry of its duration specified in clause (1);
- (b) before the expiration of a period of six months from the date of its dissolution :

Provided that where the remainder of the period for which the dissolved Municipality would have continued is less than six months, it shall not be necessary to hold any election under this clause for constituting the Municipality for such period.

(4) A Municipality constituted upon the dissolution of a Municipality before the expiration of its duration shall continue only for the remainder of the period for which the dissolved Municipality would have continued under clause (1) had it not been so dissolved.

243V. Disqualifications for membership:- (1) A person shall be disqualified for being chosen as, and for being, a member of a Municipality-

- (a) if he is so disqualified by or under any law for the time being in force for the purposes of election to the Legislature of the State concerned :

Provided that no person shall be disqualified on the ground that he is less than twenty-five years of age, if he has attained the age of twenty-one years;

- (b) if he is so disqualified by or under any law made by the Legislature of the State.

(2) If any question arises, as to whether a member of a Municipality has become subject to any of the disqualifications mentioned in clause (1), the question shall be referred for the decision of such authority and in such manner as the Legislature of a State may, by law, provide.

243W. Powers, authority and responsibilities of Municipalities, etc.:- Subject to the provisions of this Constitution, the Legislature of a State may, by law, endow -

(4) ପୌର୍ଣ୍ଣଭୀଜଳିନ ଆଦ୍ୟକ୍ରେ ପଦଗଳିନୁ ରାଜ୍ୟ ଏଥାନମୁଦ୍ଦଲଙ୍କ କାନ୍ତିନିନ ମୂଳକ ଉପଚାନ୍ଦିନ୍ଦିବିହୁଦାଦିନ୍ଦି ରିତିଯାତ୍ରି ଅନୁମୋଦିତ ଜାତିଗଭୀଗ, ଅନୁମୋଦିତ ବୁଦେଶ୍ଵରଗଭୀଗ ମୁତ୍ର ମହିଳୀଯୁରିଗ ମୋସଲିଦତକ୍ଷେତ୍ରମୁକ୍ତ.

(5) (1) ମୁହଁ (2)ନେ ବିଂଡଗଳ ମେଲେଗିନ ସାନ୍ଧଗଳ ମିାସଲାତିଯୁ ମୁହଁ (4)ନେ ବିଂଡଦ ମେଲେଗ ଆଦ୍ଦକ୍ଷର ପଦଗଳ (ମହିଳୀଯର ମିାସଲାତିଯୁ ମୋରପୁଷ୍ଟିକାରୀ) ମିାସଲାତିଯୁ 334ନେ ଅନୁଷ୍ଟ୍ରେଦଲ୍ଲି ନିରକ୍ଷେପଣିସଲାଦ ଅଧିଯୁ ମୁକ୍ତୁଯବାଦ ତରୁଵାଯୁ ଜାରିଯାଇରୁଥିବାକୁ ନିର୍ମାଣକାରୀଙ୍କୁ ଦେବାଯାଇଛନ୍ତି.

(6) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಹಿಂದುಳಿದ ನಾಗರಿಕರ ವರ್ಗದವರಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪಂಚಾಯತೀಯಲ್ಲಿ ಸಾನ್ಸ್ಕಾರಿಕ ಅಥವಾ ಪೌರಸಚಿವಾಳಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪದಗಳನ್ನು ಮಿಾಸಲಿದುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧ ಮಾಡದಂತೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಿತ್ತಪ್ಪಣಿ.

2430ಯು. ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅವಧಿ, ಇತ್ಯಾದಿ:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪೌರಸಭೆಯನ್ನು ತತ್ವಾಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಬದು ವರ್ಣಗಳಿಗಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ವಿಸರ್ಚಿಸಿದ ಹೋರತು ಅದರ ಮೊದಲ ಸಭೆಗಾಗಿ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಬದು ವರ್ಣಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕೆಯು, ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅಲ್ಲ:

ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಹಮಾಲನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಆದಕ್ಕೆ ಯುಕ್ತ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡತಕ್ಕುದು.

(2) ତେବୁଲଦିଲ୍ ଜାରିଯିଲୀରୁବ ଯୋବୁଦେ କନ୍ସାନିନ ଯୋବୁଦେ ତିଦ୍ଦୁପ୍ରଦିଯ ମୂଲକ, ଅଂଧ ତିଦ୍ଦୁପ୍ରଦିଗେ ନିକ୍ଷେପ୍ତାବ୍ଦେଲ୍ କାଯିନିଫହିସୁତ୍ରିରୁପଥ ଯୋବୁଦେ ମୁଟ୍ଟଦ ପୌରସଭୀଯଙ୍କୁ (1)ନେ ବିଂଡଦିଲ୍ ନିଦିକ୍ଷ୍ଵପ୍ରଦିଶଲାଦ ଅଦର ଆବଧିଯୁ ମୁକ୍ତୀଯିଗୋଟ୍ଟିପରେଗେ ବିଶଚ୍ଛିତବାଗିତ୍ତୁଦିଲ୍.

(3) ಪೂರ್ವಭೇದೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ನಡೆಸಬೇಕಾದ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು-

(b) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ಅದರ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತೀಗೊಳ್ಳಲುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ;

(బ) అదర విసెజ్సనేయ దినాంకదింద ఆరు తింగళ అవధియు ముక్కాయగొళ్పవుదట్టే ముండే

-ಪ್ರಾಣಗೋಳಿಸತಕ್ಕದು:

ప్రంతు, విసిడికి పౌరసబీయు యావ ఉళద అవధియవరీగి ముందువరియబహుదాగితో ఆ అవధియు ఆరు తింగళిగంత కడిమేయిరువల్లి అంధ అవధిగి పౌరసబీయన్న రచిసలు ఈ ఖండద మేరిగి యావ్వదే చునావణో నడేసువుదు అవశ్యమాగిరక్కెదల్ల.

(4) ಒಂದು ಪೌರಸಭೆಯು ಅದರ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಿವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ವಿಸರ್ವೇಶನವಾಗಿದ್ದು ಆ ತರುವಾಯ ರಚಿತವಾದ ಪೌರಸಭೆಯು, ವಿಸರ್ವೇಶನ ಪೌರಸಭೆಯು ಹಾಗೆ ವಿಸರ್ವೇಶನವಾಗಿದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ (I)ನೇ ಖಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮುಂದುವರೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಆ ಉಳಿದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಮುಂದುವರೆಯಾಗಿತ್ತೇದು.

243. සය්දස්තුතියේ අනක්තිත්: - (1) බඩුවැස්සියේ පොරස්බෝ සය්දස්නාගි ස්ථානයෙහි මුතු සය්දස්නාගිරූ හි කේෂකිංද සංධ්‍යාගලු ආනක්තිනාගිත්සුදු, ටංච්:

(v) సంబంధపెట్ట రాజు విధాన మండలద చునావణీగళే ఉద్దేశగాగా తత్కాలదల్లి జారియల్లుప యావుడే చానూనిన మూలక అధివా అదర మేరేగి అవన్ను అసహగాలిసిదాగా:

ವರಂತು, ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ವರ್ಷ ಪರ್ಯಾಯ ತುಂಬಿರುವ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಅವನು ಇಪ್ಪತ್ತೆಡು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕಡೆಮೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿನವೆನಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನರ್ಹಗೊಳಿಸಲಷ್ಟುದಲ್ಲ;

(బ) రాజ్య విదాన మండలపు రచసిద యావుదే కానూనిన మూలక అథవా మేరెగే అవస్తు హగి అనుష్టానికిసిరువాగి.

(2) ಪೌರಸಚಿಯಿಂಬ್ಬಿಸದನ್ನು, (1)ನೆಯ ವಿಂಡರಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುವೇ ಅನಹತೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿರುವನೇ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದೆ ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ, ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಮಾನನಕ್ಕಾಗಿ ಕಳ್ಳಿಸಿಕೊಂಡು.

243ಡೆಬ್ಲೂ.೪ ಹೊರಣಬೆಗೆಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ವಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು, ಇತ್ತಾದಿ:- ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ -

- (a) the Municipalities with such powers and authority as may be necessary to enable them to function as institutions of self-government and such law may contain provisions for the devolution of powers and responsibilities upon Municipalities, subject to such conditions as may be specified therein, with respect to -
  - (i) the preparation of plans for economic development and social justice;
  - (ii) the performance of functions and the implementation of schemes as may be entrusted to them including those in relation to the matters listed in the Twelfth Schedule;
- (b) the Committees with such powers and authority as may be necessary to enable them to carry out the responsibilities conferred upon them including those in relation to the matters listed in the Twelfth Schedule.

243X. Power to impose taxes by, and Funds of, the Municipalities:- The Legislature of a State may, by law,-

- (a) authorise a Municipality to levy, collect and appropriate such taxes, duties, tolls and fees in accordance with such procedure and subject to such limits;
- (b) assign to a Municipality such taxes, duties, tolls and fees levied and collected by the State Government for such purposes and subject to such conditions and limits;
- (c) provide for making such grants-in-aid to the Municipalities from the Consolidated Fund of the States; and
- (d) provide for Constitution of such Funds for crediting all moneys received, respectively by or on behalf of the Municipalities and also for the withdrawal of such moneys therefrom,

- as may be specified in the law.

243Y. Finance Commission:- (1) The Finance Commission constituted under article 243-I shall also review the financial position of the Municipalities and make recommendations to the Governor as to -

- (a) the principles which should govern -
  - (i) the distribution between the State and the Municipalities of the net proceeds of the taxes, duties, tolls and fees leviable by the State, which may be divided between them under this part and the allocation between the Municipalities at all levels of their respective shares of such proceeds;
  - (ii) the determination of the taxes, duties, tolls and fees which may be assigned to, or appropriated by, the Municipalities;
  - (iii) the grants-in-aid to the Municipalities from the Consolidated Fund of the State;
- (b) the measures needed to improve the financial position of the Municipalities;
- (c) any other matter referred to the Finance Commission by the Governor in the interests of sound finance of the Municipalities.

(2) The Governor shall cause every recommendation made by the Commission under this article together with an explanatory memorandum as to the action taken thereon to be laid before the Legislature of the State.

243Z. Audit of accounts of Municipalities:- The Legislature of a State may, by law, make provisions with respect to the maintenance of accounts by the Municipalities and the auditing of such accounts.

- (ಎ) ಪೌರಸಭೆಗಳು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಸರ್ಕಾರದ ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಲು ಅವಶ್ಯಕಾಗಿರುವ ಹುದುದೆಯನ್ನು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಅವುಗಳಿಗೆ ನೀಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾನೂನು-
- ಅಧಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದು;
  - ಹಸ್ತೀರ್ದನೇ ಅನುಸಾರಿಚಿಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದ ವಿಷಯಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಬಹುದೆಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಪರಿಯೋಜನೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ
- ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ, ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದೆಯ ಪರಶ್ರಮಾಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಹಸ್ತೀರ್ದನೇ ಅನುಸಾರಿಚಿಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿದ ವಿಷಯಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಲಾದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯತೋಳಿಸಲು ಅವುಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಗೊಳಿಸಲು ಅವಶ್ಯಕಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ನೀಡಬಹುದು.

243೧ಕ್ಕೆ. ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಪೌರಸಭೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿಧಿಗಳು:- ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ,-

- (ಎ) ಅಂಥ ಪ್ರತ್ಯೇಕೀಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಅಂಥ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ದಾರಿ ಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳು - ಇವುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು, ವಸೂಲಿಮಾಡಲು ಮತ್ತು ವಿನಿಯೋಗಿಸಲು ಪೌರಸಭೆಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪರಶ್ರಮಾಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸಿದ ಮತ್ತು ವಸೂಲಿ ಮಾಡಿದಂಥ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ದಾರಿಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳು-ಇವುಗಳನ್ನು ಪೌರಸಭೆಗೆ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸಬಹುದು;
- (ಶಿ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ಅಂಥ ಸಹಾಯಾನುದಾನಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು
- (ಟಿ) ಪೌರಸಭೆಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ಜಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಥ ನಿಧಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಅಂಥ ಹಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

243ವ್ಯೇ. ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ:- (1) 243ಬಿ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವು ಪೌರಸಭೆಗಳ ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

- (ಎ) (i) ಈ ಭಾಗದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪೌರಸಭೆಗಳ ನಡುವೆ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಯ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯವು ವಿಧಿಸಬಹುದಾದ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ದಾರಿ ಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳು ನಿವ್ವಳ ಉತ್ತಮಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಪೌರಸಭೆಗಳ ನಡುವೆ ವಿತರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಮಟ್ಟಗಳ ಪೌರಸಭೆಗಳ ನಡುವೆ ಅಂಥ ಉತ್ತಮಿಯಲ್ಲಿನ ಅಯ್ಯ ಪೌರಸಭೆಗಳ ಪಾಲನ್ನು ಹಂಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ;
- (ii) ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ವಿನಿಯೋಗಿಸಬಹುದಾದ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಗಳು, ದಾರಿಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಫೀಜುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ;
- (iii) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ನೀಡುವ ಸಹಾಯಾನುದಾನಕ್ಕೆ;
- (ಬಿ) ಪೌರಸಭೆಗಳ ಹಣಕಾಸು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳಿಗೆ;
- (ಶಿ) ಪೌರಸಭೆಗಳ ಸುಭಿದ್ರ ಹಣಕಾಸಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ್ನು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯಕ್ಕೆ
- ಅನ್ವಯಿಸುವ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ್ನು, ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಆಯೋಗವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಶಿಫಾರಸನ್ನು, ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮದ ಬಗೆಗಿನ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಪತ್ರದ ಸಹಿತ, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಮುಂದಿಗೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

243ಜಡ್. ಪೌರಸಭೆಗಳ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಪರಶ್ರೋಥನೆ:- ಪೌರಸಭೆಗಳು ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬರುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ಪರಶ್ರೋಥಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಳವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

243ZA. Elections to the Municipalities:- (1) The superintendence, direction and control of the preparation of electoral rolls for, and the conduct of, all elections to the Municipalities shall be vested in the State Election Commission referred to in article 243K.

(2) Subject to the provisions of this Constitution, the Legislature of a State may, by law, make provision with respect to all matters relating to, or in connection with, elections to the Municipalities.

243ZB. Application to Union territories:- The provisions of this Part shall apply to the Union territories and shall, in their application to a Union territory, have effect as if the references to the Governor of a State were references to the Administrator of the Union territory appointed under article 239 and references to the Legislature or the Legislative Assembly of a State were references in relation to a Union territory having a Legislative Assembly, to that Legislative Assembly:

Provided that the President may, by public notification, direct that the provisions of this Part shall apply to any Union territory or part thereof subject to such exceptions and modifications as he may specify in the notification.

243ZC. Part not to apply to certain areas:- (1) Nothing in this Part shall apply to the Scheduled Areas referred to in clause (1), and the tribal areas referred to in clause (2), of article 244.

(2) Nothing in this Part shall be construed to affect the functions and powers of the Darjeeling Gorkha Hill Council constituted under any law for the time being in force for the hill areas of the district of Darjeeling in the State of West Bengal.

(3) Notwithstanding anything in this Constitution, Parliament may, by law, extend the provisions of this Part to the Scheduled Areas and the tribal areas referred to in clause (1) subject to such exceptions and modifications as may be specified in such law, and no such law shall be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368.

243ZD. Committee for district planning:- (1) There shall be constituted in every State at the district level a District Planning Committee to consolidate the plans prepared by the Panchayats and the Municipalities in the district and to prepare a draft development plan for the district as a whole.

- (2) The Legislature of a State may, by law, make provision with respect to -

  - (a) the composition of the District Planning Committees;
  - (b) the manner in which the seats in such Committees shall be filled :

Provided that not less than four-fifths of the total number of members of such Committee shall be elected by, and from amongst, the elected members of the Panchayat at the district level and of the Municipalities in the district in proportion to the ratio between the population of the rural areas and of the urban areas in the district;

  - (c) the functions relating to district planning which may be assigned to such Committees;
  - (d) the manner in which the Chairpersons of such Committees shall be chosen.

- (3) Every District Planning Committee shall, in preparing the draft development plan,-

  - (a) have regard to -

    - (i) matters of common interest between the Panchayats and the Municipalities including spatial planning, sharing of water and other physical and natural resources, the integrated development of infrastructure and environmental conservation;

243ಜಡ್‌ಎ. ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ಚುನಾವನೆಗಳು:- (1) ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ನಡೆಯುವ ಎಲ್ಲ ಚುನಾವನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯ ಮತ್ತು ಆ ಎಲ್ಲ ಚುನಾವನೆಗಳ ನಿರ್ವಹಕೆಯ ಅಧಿಕೃತಕ್ಕೆ, ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ - ಇವುಗಳು 243ಕೆ ಅನುಷ್ಠೀದದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಕಾ ಅಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಪೌರಸಭೆಗಳ ಚುನಾವನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

243ಜಡ್‌ಬಿ. ಒಕ್ಕಾಟ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ನಯಿ:- ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಒಕ್ಕಾಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ನಯಿವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಒಕ್ಕಾಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಅನ್ನಯಿಸುವಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳನ್ನು 23ನೇ ಅನುಷ್ಠೀದದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಒಕ್ಕಾಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಗಾರನಿಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳಂತೆ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು:

• ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ, ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಫಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳು, ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕಾಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ನಯಿವಾಗಿರತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

243ಜಡ್‌ಓ. ಈ ಭಾಗವು ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ನಯಿವಾಗಿರುವುದು:- (1) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ 244ನೇ ಅನುಷ್ಠೀದದ (1)ನೇ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು (2)ನೇ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಬುಡಕಟ್ಟಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅನ್ನಯಿವಾಗಿರುವುದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಡಾರ್ಜ್‌ಲಿಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗುಡ್‌ಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ತತ್ವಾಲಂದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಡಾರ್ಜ್‌ಲಿಂಗ್ ಗೂರ್ಖ ಗುಡ್‌ಗಾಡು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಬಾಧಕಗೊಳಿಸುವುದೆಂದು ಅಧ್ಯೇಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು, ಮತ್ತು ಮಾರ್ಫಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ (1)ನೇ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ, ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು, ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು 36ನೇ ಅನುಷ್ಠೀದದ ಉದ್ದೋಜಗಳಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದುಪಡಿಯಿಂದ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

243ಜಡ್‌ಎಡಿ. ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿ:- (1) ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಮತ್ತು ಪೌರಸಭೆಗಳು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೌರಾಂತಿರಸಲು ಮತ್ತು ಇಡೀ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯ ಕರಡನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಳವು -

(ಎ) ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಂಗರಚನೆ;

(ಬಿ) ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಫ್‌ಗಳನ್ನು ಭರ್ತೀಮಾಡತಕ್ಕ ರೀತಿ

- ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲೆಯೋಳಿನ ಪೌರಸಭೆಗಳ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರು ತಮ್ಮ ವೈಕಿಯಿಂದ ಅಂಥ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಬದಲೇ ನಾಲ್ಕುಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಗ್ರಾಮಿಂತಾ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ನಡುವಳಿ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಗಿ) ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳು;

(ಒ) ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೂಪಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಮಾಡತಕ್ಕ ರೀತಿ

- ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(3) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯು; ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯ ಕರಡನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ-

(ಎ) (ಇ) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಯೋಜನೆ, ನೀರು ಮತ್ತು ಇತರ ಭೌತಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಹಂಚಿಕೆ, ಮೂಲ ಪರಿಕರಗಳ ಸಮರ್ಪಿತ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಮತ್ತು ಪೌರಸಭೆಗಳ ನಡುವಳಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ;

- (ii) the extent and type of available resources whether financial or otherwise;
- (b) consult such institutions and organisations as the Governor may, by order, specify.

(4) The Chairperson of every District Planning Committee shall forward the development plan, as recommended by such Committee, to the Government of the State.

243ZE. Committee for Metropolitan planning:- (1) There shall be constituted in every Metropolitan area, a Metropolitan planning Committee to prepare a draft development plan for the Metropolitan area as a whole.

(2) The Legislature of a State may, by law, make provision with respect to-

- (a) the composition of the Metropolitan Planning Committees;
- (b) the manner in which the seats in such Committees shall be filled;

Provided that not less than two-thirds of the members of such Committee shall be elected by, and from amongst, the elected members of the Municipalities and Chairpersons of the Panchayats in the Metropolitan area in proportion to the ratio between the population of the Municipalities and of the Panchayats in that area;

- (c) the representation in such Committees of the Government of India and the Government of the State and of such organisations and institutions as may be deemed necessary for carrying out the functions assigned to such Committees;
- (d) the functions relating to planning and co-ordination for the Metropolitan area which may be assigned to such Committees;
- (e) the manner in which the Chairpersons of such committee shall be chosen.

(3) Every Metropolitan Planning Committees shall, in preparing the draft development plan,-

- (a) have regard to -
  - (i) the plans prepared by the Municipalities and the Panchayats in the Metropolitan area;
  - (ii) matters of common interest between the Municipalities and the Panchayats, including co-ordinated spatial planning of the area, sharing of water and other physical and natural resources, the integrated development of infrastructure and environmental conservation ;
  - (iii) the overall objectives and priorities set by the Government of India and Government of the State;
  - (iv) the extent and nature of investments likely to be made in the Metropolitan area by agencies of the Government of India and of the Government of the State and other available resources whether financial or otherwise;
- (b) consult such institutions and organisations as the Governor may, by order, specify.

(4) The Chairperson of every Metropolitan Planning Committee shall forward the development plan, as recommended by such Committee, to the Government of the State.

- (ii) ಹಣಕಾಸಿನ ಸ್ವರೂಪ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ವರೂಪದ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಬಗೆ-ಇವುಗಳಿಗೆ ಗಮನ ನೀಡತಕ್ಕುದು;
- (b) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಖೇಟನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕುದು.
- (4) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಸಮಿತಿಯ ಶಿಥಾರಸು ಮಾಡಿದಂಥ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕೆಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು.
- 243ಜ್ಞಾ. ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿ:- (1) ಇಡೀ ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯ ಕರಡನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯಾಂದನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು.
- (2) ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು-
- (a) ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಂಗಯೋಜನೆ;
- (b) ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ರೀತಿ-ಇವುಗಳನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು:
- ಪರಂತು, ಅಂಥ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರ ಮೂರನೇ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡೆಮೆಯಿಲ್ಲದವು ಸದಸ್ಯರನ್ನು, ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ಪೌರಸಭೆಗಳ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ತಮ್ಮ ವೈಕೆಯಿಂದ ಪೌರಸಭೆಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ನಡುವಳಿ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಅನುಷ್ಠಾನವಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕುದು;
- (c) ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅವಕ್ಷೇಪಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸಂಖೇಟನೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿ;
- (d) ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶದ ಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಸಮನ್ವಯ - ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿ ಕೊಡಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳು;
- (e) ಅಂಥ ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕ ರೀತಿ-ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು.
- (3) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯು, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ ಕರಡನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ನೀಡತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-
- (a) (i) ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಪೌರಸಭೆಗಳು ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತಿಗಳು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಯೋಜನೆಗಳು;
- (ii) ಆ ಪ್ರದೇಶ ಸಮ್ಮಿತ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಯೋಜನೆ, ನೀರು ಮತ್ತು ಇತರ ಭೌತಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕ್ರೂತಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಹಂಚಿಕೆ, ಮೂಲ ಪರಿಕರಗಳ ಸಮಗ್ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ, ಪೌರಸಭೆಗಳು ಮತ್ತು ಪಂಚಾಯತಿಗಳ ನಡುವಳಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹಿತಾಸ್ತೀಯ ವಿಷಯಗಳು;
- (iii) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಸಮಗ್ರ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯತೇಗಳು;
- (iv) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳು ಮಹಾನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೂಡಬಹುದಾದ ಹೂಡಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸು ಸ್ವರೂಪದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ವರೂಪದ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಇತರ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪ;
- (b) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಖೇಟನೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯು ಸಮಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕುದು.
- (4) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಹಾನಗರ ಯೋಜನಾ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು, ಸಮಿತಿಯ ಶಿಥಾರಸು ಮಾಡಿದಂಥ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕೆಳುಹಿಸತಕ್ಕುದು.

243ZF. Continuance of existing laws and Municipalities:- Notwithstanding anything in this Part, any provision of any law relating to Municipalities in force in a State immediately before the commencement of the Constitution (Seventy-fourth Amendment) Act, 1992, which is inconsistent with the provisions of this Part, shall continue to be in force until amended or repealed by a competent Legislature or other competent authority or until the expiration of one year from such commencement, whichever is earlier:

Provided that all the Municipalities existing immediately before such commencement shall continue till the expiration of their duration, unless sooner dissolved by a resolution passed to that effect by the Legislative Assembly of that State or, in the case of a State having a Legislative Council, by each House of the Legislature of that State.

243ZG. Bar to interference by courts in electoral matters:- Notwithstanding anything in this Constitution,-

- (a) the validity of any law relating to the delimitation of constituencies or the allotment of seats to such constituencies, made or purporting to be made under article 243ZA shall not be called in question in any Court;
- (b) no election to any Municipality shall be called in question except by an election petition presented to such authority and in such manner as is provided for by or under any law made by the Legislature of a State.

243ಜ್ಡೋಎಫ್. ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪೌರಸಭೆಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವುದು:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಈ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುವಂಥ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ತತನಾಲ್ಕೇ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1992ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪೌರಸಭೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವೇ ಸಹ್ಯಮಾನ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳಿದಿಂದ ಅಧಿಕಾರ ಇರುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ತಿಂಡುಪಡಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನಿರಸಿತ್ವಾಗುವವರೆಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಆಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವವರೆಗೆ,- ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮುಂಚಿತವೇ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕದು:

ಪರಿಂತು, ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಪೌರಸಭೆಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು, ಅಧಿಕಾರ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಮೊಂದಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದಸೆವೆ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಿಸಿದ ಹೊರತು, ಅವುಗಳ ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವವರೆಗೆ ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕದು.

243ಜ್ಡೋಬಿ. ಚುನಾವಣೆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮತ್ತು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದರ ವ್ಯತಿಜೀಭಾಜಿತಾದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೀ, -

- (ಎ) ಚುನಾವಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮೆ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಅಧಿಕಾರ 243ನೇ ಜ್ಡೋಎ ಅನುಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಅಧಿಕಾರ ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗುವ ಅಂಥ ಚುನಾವಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸ್ಥಾನಗಳ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಸೂತಪ್ಪಣಿಸುವುದಲ್ಲ;
- (ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಪೌರಸಭೆಗೆ ನಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಕ್ಷೇತ್ರನ್ನು, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕಾರ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಲಾದಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆ ಅಜ್ಞಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಹೊರತು ಪ್ರತಿಸೂತಪ್ಪಣಿಸುವುದಲ್ಲ.

PART X

THE SCHEDULED AND TRIBAL AREAS

244. Administration of Scheduled Areas and Tribal Areas:- (1) The provisions of the Fifth Schedule shall apply to the administration and control of the Scheduled Areas and Scheduled Tribes in any State ¹* * * other than ²[the State of Assam, ³[Meghalaya, Tripura and Mizoram.]

(2) The provisions of the Sixth Schedule shall apply to the administration of the tribal areas in ²[the States of Assam, ³[Meghalaya, Tripura] and Mizoram].

⁴[244A. Formation of an autonomous State comprising certain tribal areas in Assam and creation of local Legislature or Council of Ministers or both therefor:- (1) Notwithstanding anything in this Constitution, Parliament may, by law, form within the State of Assam an autonomous State comprising (whether wholly or in part) all or any of the tribal areas specified in ⁵[Part I] of the table appended to paragraph 20 of the Sixth Schedule and create therefor -

- (a) a body, whether elected or partly nominated and partly elected, to function as a Legislature for the autonomous State, or
  - (b) a Council of Ministers,
- or both with such constitution, powers and functions, in each case, as may be specified in the law.
- (2) Any such law as is referred to in clause (1) may, in particular,-
- (a) specify the matters enumerated in the State List or the Concurrent List with respect to which the Legislature of the autonomous State shall have power to make laws for the whole or any part thereof, whether to the exclusion of the Legislature of the State of Assam or otherwise;
  - (b) define the matters with respect to which the executive power of the autonomous State shall extend;
  - (c) provide that any tax levied by the State of Assam shall be assigned to the autonomous State in so far as the proceeds thereof are attributable to the autonomous State;

1. The words and letters "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.
2. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s. 71, for "for State of Assam" (w.e.f. 21.1.1972).
3. Subs. by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1986), s.39, for "Meghalaya and Tripura and the Union territory of Mizoram" (w.e.f. 20.2.1987).
4. Ins. by the Constitution (Twenty-second Amendment) Act, 1969, s.2.
5. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act. 1971 (81 of 1971), s.71, for "Part A" (w.e.f. 21.1.1972).

બાગ-10

ಅನುಮೂಚಿತ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳು

244. അസുംബാചിത്ത പ്രദേശഗൾ ഹാനു ബുദ്ധക്ട്യു പ്രദേശഗൾ ആദിത്ത:- (1) * * *²[അസുംബാ³ [മേഘാലയ, ത്രിപ്പുര മുത്തു മിജോറാമു രാജ്യങ്ങളിൽ] ഹോർത്തുവട്ടി യാവും രാജ്യം അസുംബാചിത്ത പ്രദേശഗൾ മുത്തു അസുംബാചിത്ത ബുദ്ധക്ട്യുഗൾ ആദിത്തക്കു മുത്തുനിയുംത്രണക്കു ഐദിനിയ അസുംബാചിത്ത ഉപഭംഗാളു അന്നയാഗത്തുകൂടു.

(2) ఆర్నయీ అనుమాచియ లుపటందగళు²[అస్వామ్య] ³[మేఘాలయ మత్తు మిజోరామ్, శ్రీపుర రాజ్యగళల్లు]
ఇరువ బుడకట్టు ప్రదేశాల ఆడలుత్కే అన్నయవాగత్తెక్కుదు.

೨೪೫[244] ೬. ಅಸ್ತಿತ್ವನಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಬುಡಕಟ್ಟಿ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವನ್ನು ಅಥವಾ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಳವನ್ನು ಅಥವಾ ಅವರದನ್ನು ಸ್ವೀಕ್ಷಣೆಪಡು:— (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗೂ, ಸಂಸತ್ತು ಕುನೋನಿನ ಮೂಲಕ ಅಸ್ತಿತ್ವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆರನೆಯ ಅನುಸಂಖಿಯ 20ನೇಯ ಮ್ಯಾರಾಕ್ಕೆ ಅನುಭಂಧಿಸಿದ ಪಟ್ಟಕೆಯ [1ನೇಯ ಭಾಗ] ದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೊಳಗೊಂಡ (ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ -

(ಎ) ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಚೇನಾಯಿತವಾದ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತವಾದ ಮತ್ತು ಭಾಗಶಃ ಚೇನಾಯಿತವಾದ ಒಂದು ನಿಕಾಯವನ್ನು, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಒಂದು ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವನ್ನು,

ಅಥವಾ ಅವೇರಡನ್ನು ಸ್ವಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ರಚನೆ, ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೇಯ ಉಪಭಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ,-

(e) రాజ్యప్రభుత్వంల్లి అథవా సమవేత్తిప్రభుత్వంల్లి నమూదిసలాడ విషయగళ ప్రక్రి యావ విషయగళ ఒగ్గ స్వాయత్త రాజ్యద విధాన మండలవు అస్వాయో రాజ్యద విధాన మండలవన్న హోరతుపడిసి అథవా ఆన్ధ్రా ఆ ఇదీ స్వాయత్త రాజ్యక్షుగి అథవా అదర యావుడే భాగిక్షుగి కానూనుగళన్న రచిసువ అధికారవన్న హోదిరత్సుదేంబుదన్న నిద్రాష్టపడిసిపుటుదు;

(ಬಿ) ಯೊವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆತೆ, ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿತಕ್ಕೊಂಡು ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ದ್ವರಿಸಬಹುದು;

(ସି) ଅନ୍ତର୍ମାରୁ ରାଜ୍ୟର ବିଧିଶିଳେ ଯୋଗୁଡ଼େ ତେବେଗୀୟ ଉପକ୍ରମିତିରୁ ଆ ସାମ୍ରାଜ୍ୟରେ ରାଜ୍ୟରେ ସେରବହୁଦାଦଷ୍ଟର ମୁଣ୍ଡିଗୀ ଅଦନ୍ତେ ଆ ରାଜ୍ୟରେ ପେଟ୍ରୋକୋର୍ଡିକ୍ ଦେଇଲୁ ଉପବିଂଧୁରୁ ମୁଖ୍ୟମୁଦ୍ରା;

- 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪುಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಗ್ಗೊ ಅನುಸಂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಮೇದಲನ್ಯ ಅನುಸಂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ರಾಜ್ಯಗಳ ವೈಕ್ಯ” ಎಂಬ ತಬ್ಬಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
  - 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಕಳಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್‌ಭಾಗ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಅಸ್ತಾಂರಾಜ್ಯ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-72ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
  - 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಮಿಜೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಮೇಘಾಲಯ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಪರಾ ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಂ ಒಕ್ಕೊಟ್ಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (20-2-87ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
  - 1969ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅಭ್ಯರ್ಥನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  - 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಕಳಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್‌ಭಾಗ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ‘ಎ’ ಭಾಗ ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ (21-1-72ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

(d) provide that any reference to a State in any article of this Constitution shall be construed as including a reference to the autonomous State; and

(e) make such supplemental, incidental and consequential provisions as may be deemed necessary.

(3) An amendment of any such law as aforesaid in so far as such amendment relates to any of the matters specified in sub-clause (a) or sub-clause (b) of clause (2) shall have no effect unless the amendment is passed in each House of Parliament by not less than two-thirds of the members present and voting.

(4) Any such law as is referred to in this article shall not be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368 notwithstanding that it contains any provision which amends or has the effect of amending this Constitution.]

- (ಕ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಅನುಭ್ರೀದದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಇರುವ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖಿವು ಸ್ವಾಯತ್ತ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಬಂಧದ ಉಲ್ಲೇಖಿವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅಧ್ಯೇತಸೆತಕ್ಕದೆಂದು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;
ಮತ್ತು
- (ಾ) ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.
- (3) ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಕಾನೂನಿನ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು, (2)ನೇಯ ಶಿಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ಸಂಬಂಧಿಸುವಷ್ಟು ಮತ್ತೀಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಕೊಡುವ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೂರನೆಯ ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಅಂಗಿಕೃತವಾಗಿರುವ ಹೋರತು ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿಕ್ಕಬೇಕು.
- (4) ಈ ಅನುಭ್ರೀದದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿಮಾಡುವ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮವ್ಯಳ್ಳ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೂ, 36ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಅದನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.]

PART XI**RELATIONS BETWEEN THE UNION AND THE STATES****CHAPTER I - LEGISLATIVE RELATIONS****Distribution of Legislative Powers****245. Extent of laws made by Parliament and by the Legislatures of States:-**

(1) Subject to the provisions of this Constitution, Parliament may make laws for the whole or any part of the territory of India, and the Legislature of a State may make laws for the whole or any part of the State.

(2) No law made by Parliament shall be deemed to be invalid on the ground that it would have extra-territorial operation.

246. Subject-matter of laws made by Parliaments and by the Legislatures of States:-

(1) Notwithstanding anything in clauses (2) and (3), Parliament has exclusive power to make laws with respect to any of the matters enumerated in list I in the Seventh Schedule (in this Constitution referred to as the "Union list").

(2) Notwithstanding anything in clause (3), Parliament, and, subject to clause (1) the Legislature of any State^{1***} also, have power to make laws with respect to any of the matters enumerated in List III in the Seventh Schedule (in this Constitution referred to as the "Concurrent List").

(3) Subject to clauses (1) and (2), the Legislature of any State^{1***} has exclusive power to make laws for such State or any part thereof with respect to any of the matters enumerated in List II in the Seventh Schedule (in this Constitution referred to as the "State List").

(4) Parliaments has power to make laws with respect to any matter for any part of the territory of India not included²[in a State] notwithstanding that such matter is a matter enumerated in the State List.

247. Power of Parliament to provide for the establishment of certain additional courts:-

Notwithstanding anything in this Chapter, Parliaments may by law provide for the establishment of any additional courts for the better administration of laws made by Parliament or of any existing laws with respect to a matter enumerated in the Union List.

248. Residuary powers of legislation:- (1) Parliament has exclusive power to make any law with respect to any matter not enumerated in the Concurrent List or State List.

(2) Such power shall include the power of making any law imposing a tax not mentioned in either of those lists.

1. The words and letters "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
2. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch., for "in Part A or Part B of the First Schedule".

ಭಾಗ - 11

ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವಣ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ - 1 ವಿಧಾಯೀ ಸಂಬಂಧಗಳು

ವಿಧಾಯೀ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

245. ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ಸಂಸತ್ತು ಭಾರತದ ಸಮಗ್ರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತೆಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಸಮಗ್ರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತೆದ ಹೊರಗೂ ಪರಿಣಾಮವಾಗ್ಯಾದ್ವಾಗಿರುವದೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅಸಿಂಥವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

246. ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ವಸ್ತು ವಿಷಯ:- (1) (2)ನೇಯ ಮತ್ತು (3)ನೇಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನ್ಯ, ಏಳನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ (ಇದನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ 'ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ನಮೂದಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಅನ್ನವಾದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

(2) (3)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನ್ಯ, ಸಂಸತ್ತು, ಮತ್ತು (1)ನೇಯ ಖಂಡಕ್ಕೊಳ್ಳಬಂತೆ¹ * * * ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಸಹ, ಏಳನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ (ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು 'ಸಮವತ್ಸಿಪಟ್ಟಿ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ನಮೂದಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

(3) (1)ನೇಯ ಮತ್ತು (2)ನೇಯ ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ¹ * * * ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಏಳನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 2ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ (ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು 'ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅನ್ನವಾದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

(4) [ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ] ಒಳಗೊಂಡಿರದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತೆದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಆ ವಿಷಯವು ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದಾಗ್ನ್ಯ, ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

247. ಕೆಲವು ಹೆಚ್ಚಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಸಾಫ್ಟ್‌ನೇರಗಾಗಿ ಉಪಭಂಧಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನ್ಯ, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನುಗಳ ಉತ್ತಮ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಭಂಧಿಸಬಹುದು.

248. ಕಾನೂನು ರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಳಿದ ಅಧಿಕಾರಗಳು:- 1) ಸಮವತ್ಸಿಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಅನ್ನವಾದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

(2) ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರವು, ಆ ಎರಡು ಪಟ್ಟಿಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಯಾವುದೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿಲ್ಲದ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು.

1. 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ "ಮೊದಲನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಎ ಅಥವಾ ಬಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

249. Power of Parliament to legislate with respect to a matter in the State List in the national interest:- (1) Notwithstanding anything in the foregoing provisions of this Chapter, if the Council of States has declared by resolution supported by not less than two-thirds of the members present and voting that it is necessary or expedient in the national interest that Parliament should make laws with respect to any matter enumerated in the State List specified in the resolution, it shall be lawful for Parliament to make laws for the whole or any part of the territory of India with respect to that matter while the resolution remains in force.

(2) A resolution passed under clause (1) shall remain in force for such period not exceeding one year as may be specified therein:

Provided that, if and so often as a resolution approving the continuance in force of any such resolution is passed in the manner provided in clause (1), such resolution shall continue in force for a further period of one year from the date on which under this clause it would otherwise have ceased to be in force.

(3) A law made by Parliament which Parliament would not but for the passing of a resolution under clause (1) have been competent to make shall, to the extent of the incompetency, cease to have effect on the expiration of a period of six months after the resolution has ceased to be in force, except as respects things done or omitted to be done before the expiration of the said period.

250. Power of Parliament to legislate with respect to any matter in the State List if a Proclamation of Emergency is in operation:- (1) Notwithstanding anything in this Chapter, Parliament shall, while a Proclamation of Emergency is in operation, have power to make laws for the whole or any part of the territory of India with respect to any of the matters enumerated in the State List.

(2) A Law made by Parliament which Parliament would not but for the issue of a Proclamation of Emergency have been competent to make shall, to the extent of the incompetency, cease to have effect on the expiration of a period of six months after the Proclamation has ceased to operate, except as respects things done or omitted to be done before the expiration of the said period.

251. Inconsistency between laws made by Parliament under articles 249 and 250, and laws made by the Legislatures of States:- Nothing in articles 249 and 250 shall restrict the power of the Legislature of a State to make any law which under this Constitution it has power to make, but if any provision of a law made by the Legislature of a State is repugnant to any provision of a law made by Parliament which Parliament has under either of the said articles power to make, the law made by Parliament, whether passed before or after the law made by the Legislature of the State, shall prevail, and the law made by the Legislature of the State shall to the extent of the repugnancy, but so long only as the law made by Parliament continues to have effect, be inoperative.

252. Power of Parliament to legislate for two or more States by consent and adoption of such legislation by any other State:- (1) If it appears to the Legislatures of two or more States to be desirable that any of the matters with respect to which Parliament has no power to make laws for the States except as provided in articles 249 and 250 should be regulated in

249. ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯೀಯ ಹಿತದ್ವಾಗಿಯಿಂದ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:-

(1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಭಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ, ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹಿತದ್ವಾಗಿಯಿಂದ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಥವಾ ವಿಹಿತವೆಂದು ರಾಜ್ಯ ಸಚಿಯು, ಹಾಜರಿದ್ದ ಮತಕೊಡುವ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಎರಡರಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಬೆಂಬಲಿಸಿದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ್ದರೆ ಆ ನಿರ್ಣಯವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಆ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವಂಥ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತದ ಸಮರ್ಗ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಕಾನೂನುಬದ್ಧವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ನಿರ್ಣಯವು, ಅದರಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿಸಿದೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೀರದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯುವದನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಭಂಧಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ ಮತ್ತು ಅದು ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕೃತವಾದಾಗಲೇಲ್ಲಾ, ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವು ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಂದು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಅನ್ಯಥಾ ನಿಂತು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

(3) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗಿನ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಸಕ್ರಮವಾಗಿರುತ್ತಿರಲ್ಲಪ್ರಾಯ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಸಂಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ, ಹಾಗೆ ಸಕ್ರಮವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರೂಪಟ್ಟಿಗೆ, ಆ ನಿರ್ಣಯವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ತರುವಾಯ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ನಂತರ, ಸದರಿ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೋರತು, ಆ ಕಾನೂನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು.

250. ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ, ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಪೇಕೆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಮರ್ಗ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ಹೋರದಿಸಿ ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಸಕ್ರಮವಾಗುತ್ತಿರಲ್ಲಪ್ರಾಯ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದರೆ, ಹಾಗೆ ಸಕ್ರಮವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರೂಪಟ್ಟಿಗೆ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ತರುವಾಯ ಆರು ತಿಂಗಳಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನಂತರ, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೋರತು ಆ ಕಾನೂನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು.

251. 249 ಮತ್ತು 250ನೇ ಅನುಭೂತಿದಾರಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ನಡುವಳಿ ಅಸಾಂಗತ್ಯ:- 249 ಮತ್ತು 250ನೇಯ ಅನುಭೂತಿದಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರುವುದೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ಆದರೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಭಂಧವು, ಸಂಸತ್ತು ಸದರಿ ಅನುಭೂತಿದಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದರ ಮೇರೆಗಾದರೂ ಕಾನೂನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಸಂಸತ್ತು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಆ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಭಂಧಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ, ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಆ ಕಾನೂನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಥವಾ ಆ ತರುವಾಯ ಸಂಸತ್ತು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಆ ಕಾನೂನು ಪ್ರಭಾವವಳಿಸುತ್ತಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಳವು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವಷ್ಟರೂಪಟ್ಟಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಜಾರಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದಲ್ಲ.

252. ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಮೂಹಿಯಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಾಗಿ ಕಾನೂನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸತ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದು:- (1) 249 ಮತ್ತು 250ನೇಯ ಅನುಭೂತಿದಾರಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಭಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೋರತು ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲಪ್ರಾಯ ಆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸುವುದು ಅವೇಕ್ಷಣೀಯವೆಂದು ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳಗಳಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದರೆ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳಗಳ ಎಲ್ಲಾ ಸದನಗಳಿಂದ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಹಾಗೆಂದು ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ ಆ ನಿರ್ಣಯಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು

such States by Parliament by law, and if resolutions to that effect are passed by all the Houses of the Legislatures of those States, it shall be lawful for Parliament to pass an Act for regulating that matter accordingly, and any Act so passed shall apply to such States and to any other State by which it is adopted afterwards by resolution passed in that behalf by the House or, where there are two Houses, by each of the Houses of the Legislature of that State.

(2) Any Act so passed by Parliament may be amended or repealed by an Act of Parliament passed or adopted in like manner but shall not, as respects any State to which it applies, be amended or repealed by an Act of the Legislature of that State.

253. Legislation for giving effect to international agreements:- Notwithstanding anything in the foregoing provisions of this Chapter, Parliament has power to make any law for the whole or any part of the territory of India for implementing any treaty, agreement or convention with any other country or countries or any decision made at any international conference, association or other body.

254. Inconsistency between laws made by Parliament and laws made by the Legislatures of States:- (1) If any provision of a law made by the Legislature of a State is repugnant to any provision of a law made by Parliament which Parliament is competent to enact, or to any provision of an existing law with respect to one of the matters enumerated in the Concurrent List, then, subject to the provisions of clause (2), the law made by Parliament, whether passed before or after the law made by the Legislature of such State, or, as the case may be, the existing law, shall prevail and the law made by the Legislature of the State shall, to the extent of the repugnancy, be void.

(2) Where a law made by the Legislature of a State^{1***} with respect to one of the matters enumerated in the Concurrent list contains any provision repugnant to the provisions of an earlier law made by Parliament or an existing law with respect to that matter, then, the law so made by the Legislature of such State shall, if it has been reserved for the consideration of the President and has received his assent, prevail in the State:

Provided that nothing in this clause shall prevent Parliament from enacting at any time any law with respect to the same matter including a law adding to, amending, varying or repealing the law so made by the Legislature of the State.

255. Requirements as to recommendations and previous sanctions to be regarded as matters of procedure only:- No Act of Parliament or of the Legislature of a State,^{2***} and no provision in any such Act, shall be invalid by reason only that some recommendation or previous sanction required by this Constitution was not given, if assent to that Act was given-

- (a) Where the recommendation required was that of the Governor, either by the Governor or by the President;
- (b) Where the recommendation required was that of the Rajpramukh, either by the Rajpramukh or by the President;
- (c) Where the recommendation or previous sanction required was that of the President, by the President.

-
- 1. The words and letter "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
  - 2. The words and letters "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

ವಿನಿಯಮಗೊಳಿಸಲು ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದು ಕಾನೂನುಬಂಧವಾಗಿರತಕ್ಕದು ಹಾಗೂ ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನ್ಯಯವಾಗಿತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಯಾವ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಸದನವು ಅಥವಾ ಎರಡು ಸದನಗಳಿರುವಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನವು ಆ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಯಾಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನಿಜಾಯವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಇತರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಸಹ ಅದು ಅನ್ಯಯಾಗಿತಕ್ಕದು.

(2) ಹಾಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಆದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಅಥವಾ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಬಹುದು, ಆದರೆ ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಅನ್ಯಯಾಗಿ ಸುವಂಥ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅದು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಳದ ಒಂದು ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗಿತಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸಬಹುದಲ್ಲ.

253. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಒಷ್ಣಿದಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರಲು ಕಾನೂನು ರಚನೆ:- ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಭಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ, ಇತರ ಯಾವುದೇ ದೇಶದೊಡನೆ ಅಥವಾ ದೇಶಗಳೊಡನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಕೌಲು, ಒಷ್ಣಿದ ಅಥವಾ ಒಂಬಡಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನ, ಸಂಘ ಅಥವಾ ಇತರ ನಿರಾಯಕಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ತೀವ್ರಾನವನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಗ್ರ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕಾಗಿ, ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

254. ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳಗಳು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿಗಳ ನಡುವಳಿ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಂಸತ್ತು ಸಕ್ರಮವಾಗಿರುವುದೋ, ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ್ದ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಉಪಭಂಧಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಭಂಧಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಭಂಧವು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆಗ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಳವು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿ ಅಥವಾ ಆ ತರುವಾಯ (2)ನೇ ಖಂಡದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನು ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳದ್ವಾಗಿರತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕದು.

(2) * * * ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಳವು ಸಮವರ್ತಿಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು, ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಹಿಂದಿನ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಪಭಂಧವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ, ಆಗ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಳವು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು, ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಯಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ಅವನ್ ಅನುಮತಿ ದೊರೆತಿದ್ದರೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭುವಷ್ಟುದ್ವಾಗಿರತಕ್ಕದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಳವು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಸೇರಣಡಿ ಮಾಡುವಂಥ, ಅದಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವಂಥ, ವ್ಯಾತ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುವಂಥ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವಂಥ ಕಾನೂನು ಸೇರಿದಂತೆ ಆದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧಿನಿಯಮಿಸಿದಂತೆ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಿತಕ್ಕದಲ್ಲ.

255. ಶಿಫಾರಸುಗಳು ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಮಂಜೂರಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಿಂಬಂತೆ ವರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ * * * ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ -

- (ಎ) ರಾಜ್ಯವಾಲನ ಶಿಫಾರಸು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯವಾಲನು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ;
- (ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪುರುಷವಿನ ಶಿಫಾರಸು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದು ರಾಜ್ಯಪುರುಷವಿನು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ;
- (ಸಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಶಿಫಾರಸು ಅಥವಾ ಪೂರ್ವ ಮಂಜೂರಾತಿಯು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದು ಅದಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ
- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸು ಅಥವಾ ಪೂರ್ವ ಮಂಜೂರಾತಿಯು ಲಭಿಸಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಅಂಥ ಯಾವ ಅಧಿನಿಯಮವು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಭಂಧವು ಅಸಿಂದುವಾಗಿತಕ್ಕದಲ್ಲ.

1. 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಳಿಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಾಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸಾಚಿಯ (ಎ) ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಳಿಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಾಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸಾಚಿಯ ಎ ಅಥವಾ ಬಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

CHAPTER II - ADMINISTRATIVE RELATIONS

General

256. Obligation of States and the Union:- The executive power of every State shall be so exercised as to ensure compliance with the laws made by Parliament and any existing laws which apply in that State, and the executive power of the Union shall extend to the giving of such directions to a State as may appear to the Government of India to be necessary for that purpose.

257. Control of the Union over State in certain cases:- (1) The executive power of every State shall be so exercised as not to impede or prejudice the exercise of the executive power of the Union, and the executive power of the Union shall extend to the giving of such directions to a State as may appear to the Government of India to be necessary for that purpose.

(2) The executive power of the Union shall also extend to the giving of directions to a State as to the construction and maintenance of means of communication declared in the direction to be of national or military importance:

Provided that nothing in this clause shall be taken as restricting the power of Parliament to declare highways or waterways to be national highways or national waterways or the power of the Union with respect to the highways or waterways so declared or the power of the Union to construct and maintain means of communication as part of its functions with respect to naval, military and air force works.

(3) The executive power of the Union shall also extend to the giving of directions to a State as to the measures to be taken for the protection of the railways within the State.

(4) Where in carrying out any direction given to a State under clause (2) as to the construction or maintenance of any means of communication or under-clause (3) as to the measures to be taken for the protection of any railway, costs have been incurred in excess of those which would have been incurred in the discharge of the normal duties of the State if such direction had not been given, there shall be paid by the Government of India to the State such sum as may be agreed, or, in default of agreement, as may be determined by an arbitrator appointed by the Chief Justice of India, in respect of the extra costs so incurred by the State.

'257A. [Assistance to States by deployment of armed forces or other forces of the Union.] Rep. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 33 (w.e.f. 20-6-1979).

258. Power of the Union to confer powers, etc., on States in certain cases:- (1) Notwithstanding anything in this Constitution, the President may, with the consent of the Government of a State, entrust either conditionally or unconditionally to that Government or to its officers functions in relation to any matter to which the executive power of the Union extends.

(2) A law made by Parliament which applies in any State may, notwithstanding that it relates to a matter with respect to which the Legislature of the State has no power to make laws,

1. Ins, by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.43 (w.e.f. 3-1-1977).

ಅಧ್ಯಾಯ 2 - ಆಡಳಿತ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಸಾಮಾನ್ಯ

256. ರಾಜ್ಯಗಳ ಹಾಗೂ ಒಕ್ಕೂಟದ ಬಾಧ್ಯತೆ:- ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ನಯಿಸುವೆಂತೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನುಗಳ ಪಾಲನೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಹಾಗೆ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕಿಂದು ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ತೋರಿಬಹುದಾದಂಥ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕಿಂದು.

257. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮೇಲೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣಾ:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರದ ಚಲಾವಣೆಗೆ ಆದಚೆಣೆ ಅಧ್ಯವಾ ಪ್ರತಿಕೊಲವಾಗದ ಹಾಗೆ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕಿಂದು ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ತೋರಿಬಹುದಾದಂಥ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕಿಂದು.

(2) ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಸೈನಿಕ ಮಹತ್ವದಲ್ಲಿವೆಂಬುದಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ಫೋಣೆಸಿರುವ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಸಹ ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕಿಂದು:

ಪರಿಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಯಾವುದೂ, ಹೆದ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯವಾ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳಿಂಬುದಾಗಿ ಅಧ್ಯವಾ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳಿಂಬುದಾಗಿ ಫೋಣೆಸಿರುವದಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಧ್ಯವಾ ಹಾಗೆ ಫೋಣೆಸಲಾದ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಧ್ಯವಾ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಧ್ಯವಾ ನೋಕಾ, ಸೈನಿಕ ಮತ್ತು ವಾಯುಬಲಗಳ ಕಾರ್ಯಗಾರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಅದರ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ಭಾಗವಾಗಿ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕಿದಲ್ಲ.

(3) ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು, ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ರೈಲ್ವೇಮಾರ್ಗಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕ್ರೇಸ್ಟ್‌ಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಹ ವಿಸ್ತರಿಸತಕ್ಕಿಂದು.

(4) ಯಾವುದೇ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಅಧ್ಯವಾ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಧ್ಯವಾ ಯಾವುದೇ ರೈಲ್ವೇಮಾರ್ಗಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಕ್ರೇಸ್ಟ್‌ಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 3ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರದಿದ್ದರೆ, ರಾಜ್ಯದ ವಾಡಿಕೆಯ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಅದು ವಹಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಖಚಿತಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಖಚಿತಗಳನ್ನು ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ವಾಲಿಸುವಾಗ ವಹಿಸಿದ್ದರೆ, ಆ ರಾಜ್ಯವು ಹಾಗೆ ವಹಿಸಿದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಖಚಿತಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಟ್ಟಿಗೆಯಾಗಿಬಹುದಾದಷ್ಟು ಮೊಬಿಲಿಸ್ತು ಅಧ್ಯವಾ ಒಟ್ಟಿಗೆಯಾಗಿದ್ದರೆ, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರಿನು ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ ಮುಧ್ಯಸ್ಥಾರನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದ ಮೊಬಿಲಿಸ್ತು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕಿಂದು.

257. [(ಒಕ್ಕೂಟದ ಸರ್ವತ್ವ ಬಲಗಳು ಅಧ್ಯವಾ ಇತರ ಬಲಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವ ಮೂಲಕ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ನೇರಿದ್ದು] 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುನಾಲ್ಕನ್ಯಾಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 33ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 20-6-1979ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬಂತಿರುವುದೇ) ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.]

258. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ, ಇತ್ತಾದಿಗಳನ್ನು ಕೃದಾನ ಮಾಡಲು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇಂದ್ರಾಗ್ನಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಮೃತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯವಾ ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು, ಪರಿತ್ಯಾಸಿತವಾಗಿ ಅಧ್ಯವಾ ಪರಿತ್ಯಾಸಿತವಾಗಿ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ನಯಿಸುವ ಕಾನೂನು, ಯಾವ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಳಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲವೋ ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅದು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದಾಗೂ, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯವಾ

1. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುರೆಡನ್ಯಾಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 43ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬಂತಿರುವುದೇ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

confer powers and impose duties, or authorise the conferring of powers and the imposition of duties, upon the State or officers and authorities thereof.

(3) Where by virtue of this article power and duties have been conferred or imposed upon a State or officers or authorities thereof, there shall be paid by the Government of India to the State such sum as may be agreed, or, in default of agreement, as may be determined by an arbitrator appointed by the Chief Justice of India, in respect of any extra costs of administration incurred by the State in connection with the exercise of those powers and duties.

¹[258A. **Power of the States to entrust functions to the Union:-** Notwithstanding anything in this Constitution, the Governor of a State may, with the consent of the Government of India, entrust either conditionally or unconditionally to that Government or to its officers functions in relation to any matter to which the executive power of the State extends.]

259. [Armed Forces in States in Part B of the First Schedule.] Rep. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

260. Jurisdiction of the Union in relation to territories outside India:- The Government of India may by agreement with the Government of any territory not being part of the territory of India undertake any executive, legislative or judicial functions vested in the Government of such territory, but every such agreement shall be subject to, and governed by, any law relating to the exercise of foreign jurisdiction for the time being in force.

261. Public acts, records and judicial proceedings:- (1) Full faith and credit shall be given throughout the territory of India to public acts, records and judicial proceedings of the Union and of every State.

(2) The manner in which and the conditions under which the acts, records and proceedings referred to in clause (1) shall be proved and the effect thereof determined shall be as provided by law made by Parliament.

(3) Final judgements or orders delivered or passed by civil courts in any part of the territory of India shall be capable of execution anywhere within that territory according to law.

Disputes Relating to Waters

262. Adjudication of disputes relating to waters of inter-state river or river valleys:-

(1) Parliament may by law provide for the adjudication of any dispute or complaint with respect to the use, distribution or control of the waters of, or in, any inter-State river or river valley.

(2) Notwithstanding anything in this Constitution, Parliament may by law provide that neither the Supreme Court nor any other court shall exercise jurisdiction in respect of any such dispute or complaint as is referred to in clause (1).

1. Ins. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 18.

ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬಹುದು. ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನಮಾಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿರುವಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಆ. ರಾಜ್ಯವು ವಹಿಸಿದ ಆಡಳಿತದ ಯಾವುದೇ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಖಚಿತಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಟ್ಟಿಗೆಯಾಗಬಹುದಾದ ಮೊಬಿಲಿಸ್ತು ಅಥವಾ ಒಟ್ಟಿಗೆಯಾಗಿದ್ದರೆ; ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರ ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ ಮಧ್ಯಸ್ಥಾರನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಮೊಬಿಲಿಸ್ತು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

[258. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡಲು ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯವಾಲನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು, ಪರತ್ತು ಸಹಿತವಾಗಿ ತೀರ್ಧವಾ ಪರತ್ತು ರಹಿತವಾಗಿ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದು.]

259. [ಮೌದಳನೇಯ ಅನುಸಂಖ್ಯೆಯ (ಬಿ) ಭಾಗದ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬಳಗಳು] 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಿನೀಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣ ಮತ್ತು ಅನುಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರಸನೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

260. ಭಾರತದ ಹೋರಿಗನ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ:- ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತದ ಭಾಗವಾಗಿರದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತದ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಾಂಗ, ವಿಧಾಯಿ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಿಕ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅಂಥ ಸರ್ಕಾರದೊಡನೆ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮೂಲಕ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಆದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಒಪ್ಪಂದವೂ ವಿದೇಶೀ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತತ್ವಾದ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾಗತಕ್ಕುದು.

261. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು, ದಾಖಲೆಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು:- (1) ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೋಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ, ದಾಖಲೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತದಾದ್ಯಾಸ ಪ್ರಾಣ ವಿಶ್ವಾಸ ಮತ್ತು ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕುದು.

(2) (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳು, ದಾಖಲೆಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವ ಪರತ್ತುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ರುಚುವಾತುವಡಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಉಪಭಂಧಿಸಿರುವಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ.

(3) ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಕೊಟ್ಟ ಅಂತಿಮ ತೀವ್ರಾಗಳು ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಆಡೇಶಗಳು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತದೊಳಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಕಾನೂನಿನುಸಾರವಾಗಿ ಜಾರಿಗೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

ಜಲ ಸಂಬಂಧ ವಿಧಾನಗಳು

262. ಅಂತರರಾಜ್ಯ ನದಿ ಅಥವಾ ನದಿ ಕರ್ನಿವೆಗಳ ಜಲ ಸಂಬಂಧ ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯನಿರ್ಣಯ:- (1) ಯಾವುದೇ ಅಂತರರಾಜ್ಯ ನದಿ ಅಥವಾ ನದಿ ಕರ್ನಿವೆಯ ಅಥವಾ ನದಿಯಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ನದಿ ಕರ್ನಿವೆಯಲ್ಲಿನ ನೀರಿನ ಉಪಯೋಗ, ಹಂಚಿಕೆ ಅಥವಾ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದ ಅಥವಾ ದೂರಿನ ಬಗ್ಗೆ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಭಂಧಿಸಬಹುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ, (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದ ಅಥವಾ ದೂರಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲಿವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಭಂಧಿಸಬಹುದು.

1. 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಿನೀಯ ತಿದ್ದುವಡಿ). ಅಧಿನಿಯಮದ 14ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

Co-ordination Between States

263. Provisions with respect to an inter-State Council: If at any time it appears to the President that the public interest would be served by the establishment of a Council charged with the duty of -

- (a) inquiring into and advising upon disputes which may have arisen between States;
- (b) investigating and discussing subjects in which some or all of the States, or the Union and one or more of the States, have a common interest; or
- (c) making recommendations upon any such subject and, in particular, recommendations for the better co-ordination of policy and action with respect to that subject.

it shall be lawful for the President by order to establish such a Council, and to define the nature of the duties to be performed by it and its organisation and procedure.

ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಸಮನ್ವಯ

263. ಅರಾತರಾಜ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಉಪಕಾರಿಗಳು:- ಒಂದು ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ -

(ಎ) ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಉದ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದ ವಿಧಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಸಲಹೆ ಕೊಡುವ;

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಹೇಳಬೇಕು ಅಥವಾ ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಒಮ್ಮೆಯಾಗಿ ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೇಳಿನ ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕೆಲಸಗೊಳಿಸುವುದು ಹೊಂದಿರುವ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತನಿಖೆ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಜರ್ಮನಿಯ ಅಥವಾ

(ಗಂ) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಧಾರಿ, ಆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ

ಕಾರ್ಯನೀತಿ ಮತ್ತು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ

ಹೆತವುವೆನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಿಂದ ಸಾರ್ಥಕವಿಸಿ ಹೀಗೆ ಸಾಧನೆಯಾಗುವುದೇ ರಾಜ್ಯವರ್ತಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ

ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅವನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅದು ನೇರವೇರಿಸಬೇಕಾದ

ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಖಿಸುವುದು.

ಕಾನೂನುಬಂಧಧಾರಿಗೆತಕ್ಕದ್ದು.

PART XII**FINANCE, PROPERTY, CONTRACTS AND SUITS****CHAPTER I - FINANCE****General**

⁶³⁵
[**264. Interpretation:-** In this Part, "Finance Commission" means a Finance Commission constituted under article 280.]

265. Taxes not to be imposed save by authority of Law:- No tax shall be levied or collected except by authority of law.

266. Consolidated Funds and Public Accounts of India and of the States:- (1) Subject to the provisions of article 267 and to the provisions of this Chapter with respect to the assignment of the whole or part of the net proceeds of certain taxes and duties to States, all revenues received by the Government of India, all loans raised by that Government by the issue of treasury bills, loans or ways and means advances and all moneys received by that Government in repayments of Loans shall form one consolidated fund to be entitled "The Consolidated Fund of India", and all revenues received by the Government of a State, all loans raised by that Government by the issue of treasury bills, loans or ways and means advances and all moneys received by that Government in repayment of loans shall form one consolidated fund to be entitled "the Consolidated Fund of the State".

(2) All other public moneys received by or on behalf of the Government of India or the Government of a State shall be credited to the public account of India or the public account of the State, as the case may be.

(3) No moneys out of the Consolidated Fund of India or the Consolidated Fund of a State shall be appropriated except in accordance with law and for the purposes and in the manner provided in this Constitution.

267. Contingency Fund:- (1) Parliament may by law establish a Contingency Fund in the nature of an imprest to be entitled "the Contingency Fund of India" into which shall be paid from time to time such sums as may be determined by such law, and the said Fund shall be placed at the disposal of the President to enable advances to be made by him out of such fund for the purposes of meeting unforeseen expenditure pending authorisation of such expenditure by Parliament by law under article 115 or article 116.

---

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch., for art. 264.

ಭಾಗ - 12

ಹಣಕಾಸು ಸ್ವತ್ತು, ಕರಂಡುಗಳು ಮತ್ತು ದಾವೆಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ 1 - ಹಣಕಾಸು

ಸಾಮಾನ್ಯ

¹[264. ಅಥವ ವಿವರಣೆ:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ “ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ” ಎಂದರೆ 280ನೇಯ ಅನುಭೀದದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಲಾದ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ.]

265. ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕವಲ್ಲದೇಂತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸದಿರುವುದು:- ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕವಲ್ಲದೇ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಸಂಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

266. ಭಾರತದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳು:- (1) ಕೆಲವು ತೆರಿಗೆಗಳ ಮತ್ತು ಸುಂಕಾಗಳ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಿಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 267ನೇಯ ಅನುಭೀದದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ರಾಜಸ್ವಗಳು, ಪ್ರೇಜರಿ ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಸಾಲಗಳ ಅಥವಾ ಅಧೀಕ್ಷಣೆಯಾಯ ಮುಂಗಡಗಳ ಮೂಲಕ ಆ ಸರ್ಕಾರವು ಎತ್ತಿದ ಎಲ್ಲ ಸಾಲಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಲಗಳ ಮರುಸಂದಾಯದಲ್ಲಿ ಆ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಹಣಗಳು - ಇವೆಲ್ಲ ಸೇರಿ “ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿ” ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಒಂದು ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ರಾಜಸ್ವಗಳು, ಪ್ರೇಜರಿ ಬಿಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಮೂಲಕ; ಸಾಲಗಳ ಅಥವಾ ಅಧೀಕ್ಷಣೆಯಾಯ ಮುಂಗಡಗಳ ಮೂಲಕ ಆ ಸರ್ಕಾರವು ಎತ್ತಿದ ಎಲ್ಲ ಸಾಲಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಲಗಳ ಮರುಸಂದಾಯದಲ್ಲಿ ಆ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಹಣಗಳು - ಇವೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಆ “ರಾಜ್ಯ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿ” ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಒಂದು ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

(2) ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಣಗಳನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಲೆಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸೆಂದಬಾಣಸುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಲೆಕ್ಕೆ ಜಮೀ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(3) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ಹಣಗಳನ್ನು ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲದೆ ಮತ್ತು ಆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯ ವಿನಿಯೋಗಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

267. ಸಾದಿಲ್ಲಾರು ನಿಧಿ:- (1) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ “ಭಾರತದ ಸಾದಿಲ್ಲಾರು ನಿಧಿ” ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಸ್ವೀಕೂರುವದ ಒಂದು ಸಾದಿಲ್ಲಾರು ನಿಧಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು, ಆ ನಿಧಿಗೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಂಥ ಹೊತ್ತೆಗಳನ್ನು ಕಾಲಕೂಲಕ್ಕೆ ಸೆಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ವೆಚ್ಚನನ್ನು ಭರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ 115ನೇಯ ಅಥವಾ 116ನೇಯ ಅನುಭೀದದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ವೆಚ್ಚನನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ, ಅಂಥ ನಿಧಿಯಿಂದ ಮುಂಗಡಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಸದರಿ ನಿಧಿಯನ್ನು ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿ ಇರಿಸತಕ್ಕುದು.

1. 1956ನೇಯ ಇಸಂವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸ್ತೇಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಖ್ಯೆ ಮೇರೆಯ 264ನೇಯ ಅನುಭೀಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) The Legislature of a State may by law establish a Contingency Fund in the nature of an ~~any~~^{imprest} to be entitled "the Contingency Fund of the State" into which shall be paid from time to time such sums as may be determined by such law, and the said Fund shall be placed at the disposal of the Governor^{***} of the State to enable advances to be made by him out of such Fund for the purposes of meeting unforeseen expenditure pending authorisation of such expenditure by the Legislature of the State by law under article 205 or article 206.

Distribution of Revenues between the Union and the States

268. Duties levied by the Union but collected and appropriated by the States:- (1) Such stamp duties and such duties of excise on medicinal and toilet preparations as are mentioned in the Union List shall be levied by the Government of India but shall be collected-

- (a) in the case where such duties are leviable within any ²[Union territory], by the Government of India, and
- (b) in other cases, by the States within which such duties are respectively leviable.

(2) The proceeds in any financial year of any such duty leviable within any State shall not form part of the Consolidated Fund of India, but shall be assigned to that State.

269. Taxes levied and collected by the Union but assigned to the States:- (1) Taxes on the sale or purchase of goods and taxes on the Consignment of goods shall be levied and collected by the Government of India but shall be assigned and shall be deemed to have been assigned to the States on or after the 1st day of April, 1996 in the manner provided in clause (2).

Explanation.- For the purposes of this clause,-

- (a) the expression "taxes on the sale or purchase of goods" shall mean taxes on sale or purchase of goods other than newspapers, where such sale or purchase takes place in the course of inter-State trade or commerce;
- (b) the expression "taxes on the consignment of goods" shall mean taxes on the consignment of goods (whether the consignment is to the person making it or to any other person), where such consignment takes place in the course of inter-State trade or commerce.

(2) The net proceeds in any financial year of any such tax, except in so far as those proceeds represent proceeds attributable to Union territories, shall not form part of the Consolidated Fund of India, but shall be assigned to the States within which that tax is leviable in that year, and shall be distributed among those States in accordance with such principles of distribution as may be formulated by Parliament by law.]

1. The words "or Rajpramukhi" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

2. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch, for "State specified in part C of the first Schedule".

3. Subs. by the Constitution (Eightieth Amendment) Act, 2000.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಆ “ರಾಜ್ಯದ ಸಾದಿಲ್ಲಾಪು ನಿಧಿ” ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪದ ಒಂದು ಸಾದಿಲ್ಲಾಪು ನಿಧಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು, ಆ ನಿಧಿಗೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂದರ್ಭ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ವೆಚ್ಚನನ್ನು ಭರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ, 205ನೇಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಅನುಭೀಕ್ಷೆದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ವೆಚ್ಚನನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ವರೆಗೆ ಅಂಥ ನಿಧಿಯಿಂದ ಮುಂಗಡಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯವಾಲನಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಸದರಿ ನಿಧಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯವಾಲನ್ನು *** ವರೆದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಬಹುದು.

ಒಕ್ಕೊಟ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಪಡೆವೇ ರಾಜ್ಯಗಳ ಹಂಚಿಕೆ

268. ಒಕ್ಕೊಟವು ವಿಧಿಸಿದ ಆದರೆ ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಮತ್ತು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಮಂಕಳಗಳು - (I) ಒಕ್ಕೊಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವಂಥ ಸ್ವಾಂಪು ಸುಂಕಳಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಚೈಪಢ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಾಧನ ತಯಾರಿಕೆಗಳ ಮೇಲಿನ ಉತ್ಪಾದನಾಮಂಕಗಳನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸಬಹುದು; ಆದರೆ -

(ಎ) ಯಾವುದೇ [ಒಕ್ಕೊಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಲಿ] ಅಂಥ ಸುಂಕಳಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು, ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಇತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ, ಯಾವ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸುಂಕಳಗಳನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಧಿಸಲಾಗುವುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳು - ಅಂಥ ಸುಂಕಳಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

(2) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಸುಂಕಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಯ ನಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗಿತ್ತುದಲ್ಲಿ, ಆದರೆ ಆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕುದು.

269. ಒಕ್ಕೊಟವು: ವಿಧಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವಹಿಸುವುದು: - ³[(I)] ಸರಪಳಗಳ ಮಾರಾಟದ ಮತ್ತು ವಿರೀದಿಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸರಪಳಗಳ ರವಾನೆಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ, ಅವುಗಳನ್ನು (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉವಬಂಧಿಸಿರುವ 1996ರ ವಸ್ತ್ರೀಲ್ ಪ್ರಾಂತ ಅಥವಾ ಆ ತರುವಾಯ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆಯಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು.

ವಿವರಣೆ - ಈ ಖಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ,-

(ಎ) “ಸರಪಳಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ವಿರೀದಿಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು” ಎಂಬ ಪದವಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊರತುವದಿಕ್, ಇತರ ಸರಪಳಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ವಿರೀದಿಯ ಅಂತರ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ನಡೆಯುವಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಮಾರಾಟದ ಅಥವಾ ವಿರೀದಿಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು; ಎಂದು ಅಥವಾ ವಿರತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) “ಸರಪಳಗಳ ರವಾನೆಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು” ಎಂಬ ಪದವಿಗೆ ಸರಪಳಗಳ ರವಾನೆಯ, (ಆ ರವಾನೆಯನ್ನು, ಅದನ್ನು ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೇ ಆಗಲಿ ಮಾಡಿರಲಿ) ಅಂಥ ರವಾನೆಯ ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ನಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಆ ರವಾನೆಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು ಎಂದು ಅಥವಾ ವಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ತೆರಿಗೆಯ ನಿವ್ಯಾಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಒಕ್ಕೊಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಳೆದ್ದಂತೆ ಹೇಳಬಹುದಾದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವವ್ಯಾರ್ಥಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರತು, ಅವು ಭಾರತದ ಸಂಚಯ ನಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ, ಆದರೆ, ಆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಆ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಬಹುದಾಗಿದೆಯೋ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ತೆರಿಗೆಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ರೂಪಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಹಂಚಿಕೆಯ ತಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸಾರವಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೆತಕ್ಕುದು.]

1. 195ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾದ ಹಾಗೂ ಅನುಮಾವಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನಿ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 195ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾದ ಹಾಗೂ ಅನುಮಾವಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಮಾವಿಯ (ಈ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದಾದರೂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ” ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಇದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 2000ನೇ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಂಧತ್ವನೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[(3) Parliament may by law formulate principles for determining when a²[sale or purchase of, or consignment of, goods] takes place in the course of inter-State trade or commerce.]

270. ³[Taxes levied and distributed between the Union and the States:- (1) All taxes and duties referred to in the Union List, except the duties and taxes referred to in articles 268 and 269, respectively, surcharge on taxes and duties referred to in article 271 and any cess levied for specific purposes under any law made by Parliament shall be levied and collected by the Government of India and shall be distributed between the Union and the States in the manner provided in clause (2).

(2) Such percentage, as may be prescribed, of the net proceeds of any such tax or duty in any financial year shall not form part of the Consolidated Fund of India, but shall be assigned to the States within which that tax or duty is leviable in that year, and shall be distributed among those States in such manner and from such time as may be prescribed in the manner provided in clause (3).

(3) In this article, "prescribed" means,-

- (i) until a Finance Commission has been constituted, prescribed by the President by order, and
- (ii) after a Finance Commission has been constituted, prescribed by the President by order after considering the recommendations of the Finance Commission.]

1. Ins. by the Constitution (Sixth Amendment) Act, 1956, s.3.

2. Subs. by the Constitution (Forty-sixth Amendment) Act, 1982, s.2, for "Sale or purchase of goods".

3. Subs. by the Constitution (Eightieth Amendment) Act, 2000.

¹[(3) ²[ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ವಿರೀದಿಯು ಅಥವಾ ಸರಕು ರವಾನೆಯು] ಯಾವಾಗ ಅಂತರರಾಜ್ಯದ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದರ್ಶಿಸಲು, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ತಪ್ಪಣಿನ್ನು ರೂಪಿಸಬಹುದು.]

270. ³[ಒಕ್ಕೂಟವು ವಿಧಿಸಿದ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾದ ತೆರಿಗೆಗಳು:- (1) ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ, 268ನೇ ಮತ್ತು 269ನೇ ಅನುಭ್ರೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಸುಂಕೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸುಂಕೆಗಳನ್ನು, 271ನೇ ಅನುಭ್ರೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ತೆರಿಗೆಗಳ ಮತ್ತು ಸುಂಕೆಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಧಿಭಾರವನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗಿನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ವಿಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಉಪಕರವನ್ನು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು (2)ನೆಯ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು.

(2) ಯಾವುದೇ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗಿಯ ಅಥವಾ ಸುಂಕದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳ ವ್ಯೇಕ, ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಶೇಕಡಾ ಪ್ರಮಾಣವು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗಿತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಆ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆ ತೆರಿಗಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ಸುಂಕವನ್ನು ವಿಧಿಸಬಹುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅದನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು (3)ನೇ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾಲದಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು.

(3) ಈ ಅನುಭ್ರೀದಿಗಳಲ್ಲಿ, “ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ” ಎಂದರೆ:-

- (i) ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವೊಂದನ್ನು ರಚಿಸುವವರೆಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದುದು, ಮತ್ತು
- (ii) ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವೊಂದನ್ನು ರಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಆ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಪರ್ಯಾರ್ಥಕೊಂಡಿದ ನಂತರ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದುದು.]

-
1. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಆರ್ಥಿಕ ಶಿಫ್ಟ್‌ಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  2. 1982ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವಾತ್ತಾರ್ಥನೆಯ ಶಿಫ್ಟ್‌ಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ವಿರೀದಿ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
  3. 2000ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಂಫ್ರೆನ್ಸೆಯ ಶಿಫ್ಟ್‌ಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

271. Surcharge on certain duties and taxes for purposes of the Union:- Notwithstanding any thing in articles 269 and 270, Parliament may at any time increase any of the duties or taxes referred to in those articles by a surcharge for purposes of the Union and the whole proceeds of any such surcharge shall form part of the Consolidated Fund of India.

272. * * * *

273. Grants in lieu of export duty on jute and jute products:- (1) There shall be charged on the Consolidated fund of India in each year as grants-in-aid of the revenues of the States of Assam, Bihar, Orissa and West Bengal, in lieu of assignment of any share of the net proceeds in each year of export duty on jute and jute products to those State, such sums as may be prescribed.

(2) The sums so prescribed shall continue to be charged on the Consolidated Fund of India so long as any export duty on jute or jute products continues to be levied by the Government of India or until the expiration of ten years from the commencement of this Constitution, whichever is earlier.

(3) In this article, the expression "prescribed" has the same meaning as in article 270.

274. Prior recommendation of President required to Bills affecting taxation in which States are interested:- (1) No Bill or amendment which imposes or varies any tax or duty in which States are interested, or which varies the meaning of the expression "agricultural income" as defined for the purposes of the enactments relating to Indian Income-tax, or which affects the principles on which under any of the foregoing provisions of this Chapter, moneys are or may be distributable to States, or which imposes any such surcharge for the purposes of the Union as is mentioned in the foregoing provisions of this Chapter, shall be introduced or moved in either House of Parliament except on the recommendation of the President.

(2) In this article, the expression "tax or duty in which States are interested" means-

- (a) a tax or duty the whole or part of the net proceeds whereof are assigned to any State ; or
- (b) a tax or duty by reference to the net proceeds where of sums are for the time being payable out of the Consolidated Fund of India to any State.

271. ಒಕ್ಕಾಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಸುಂಕಗಳ ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅಧಿಭಾರ:- 269ನೇ ಮತ್ತು 270ನೇ ಅನುಷ್ಠೀದಗಳಲ್ಲಿ ಪನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೋ, ಒಕ್ಕಾಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂಸತ್ತು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಆ ಅನುಷ್ಠೀದಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಸುಂಕಗಳ ಅಧಿವಾ ತೆರಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ಅಧಿಭಾರವನ್ನು ವಿಧಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಭಾರದ ಪ್ರಾಣ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಭಾಗವಾಗಿತಕ್ಕುದು.

272. ***

273. ಸೇಣಬಿ ಮತ್ತು ಸೇಣಬಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮೇಲೆ ರಘು ಸುಂಕಕ್ಕೆ ಬಡಲಾಗಿ ಅನುದಾನಗಳು:- (1) ಆಸ್ತಾಮ್, ಬಿಹಾರ್, ಒರಿಸ್ಸಾ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸೇಣಬಿನ ಮೇಲಿನ ಮತ್ತು ಸೇಣಬಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮೇಲಿನ ರಘು ಸುಂಕದ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಡಲಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಸಹಾಯ ಅನುದಾನಗಳಿಂದ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಹಾಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಸೇಣಬಿನ ಮೇಲೆ ಅಧಿವಾ ಸೇಣಬಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ರಘು ಸುಂಕವನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸುತ್ತಿರುವವರೆಗೆ ಅಧಿವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಮುಕ್ತಯಾಗುವವರೆಗೆ - ಇವೇರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮುಂಚಿತವೇ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಗೆ ಹೊರಿಸುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಅನುಷ್ಠೀದದಲ್ಲಿ “ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದುದು” ಎಂಬ ವರದ್ವ 270ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದಲ್ಲಿರುವ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

274. ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ ತೆರಿಗ ಸಂಬಂಧವಾದ ವಿಧೀಯಕಗಳಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥ ಶಿಫಾರಸು ಅಗತ್ಯ:- (1) ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಅಧಿವಾ ಸುಂಕವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿವಾ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿವಾ ಭಾರತದ ವರಮಾನ ತೆರಿಗೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಧಿನಿಯಮಿತಿಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಲಾದಂತೆ “ಕೃಷಿ ವರಮಾನ” ಎಂಬ ಪದಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಮಾಡುವ ಅಧಿವಾ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ತತ್ತ್ವಗಳ ಮೇಲೆ ಹಣವನ್ನು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿಕೆತಕ್ಕುದೋ ಅಧಿವಾ ಹಂಚಿಬಹುದೋ ಆ ತತ್ತ್ವಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವ ಅಧಿವಾ ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಾಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಸಮೂದಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಭಾರವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೀಯಕವನ್ನು ಅಧಿವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಶಿಫಾರಸಿನ ಮೇಲೆ ಹೊರತು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವ ಸದನದಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ತರತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ ಅಧಿವಾ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಅನುಷ್ಠೀದದಲ್ಲಿ “ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವ ತೆರಿಗ ಅಧಿವಾ ಸುಂಕ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ಅರ್ಥವಿರತಕ್ಕುದು-

(ಎ) ಯಾವ ತೆರಿಗ ಅಧಿವಾ ಸುಂಕದ ಪ್ರಾಣ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅಧಿವಾ ಅದರ ಭಾಗವನ್ನು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ತೆರಿಗ ಅಧಿವಾ ಸುಂಕ; ಅಧಿವಾ

(ಬಿ) ಯಾವ ತೆರಿಗೆಯ ಅಧಿವಾ ಸುಂಕದ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮೊತ್ತಗಳ ತತ್ವಾಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾರತ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಆ ತೆರಿಗ ಅಧಿವಾ ಸುಂಕ.

275. Grants from the Union to certain States:- (1) Such sums as Parliament may by law provide shall be charged on the Consolidated Fund of India in each year as grants-in-aid of the revenues of such States as Parliament may determine to be in need of assistance, and different sums may be fixed for different States :

Provided that there shall be paid out of the Consolidated Fund of India as grants-in-aid of the revenues of a State such capital and recurring sums as may be necessary to enable that State to meet the costs of such schemes of development as may be undertaken by the State with the approval of the Government of India for the purpose of promoting the welfare of the Schedule Tribes in that State or raising the level of administration of the Scheduled Areas therein to that of the administration of the rest of the areas of that State :

Provided further that there shall be paid out of the Consolidated Fund of India as grants-in-aid of the revenues of the State of Assam sums, capital and recurring, equivalent to -

- (a) the average excess of expenditure over the revenues during the two years immediately preceding the commencement of this Constitution in respect of the administration of the tribal areas specified in ¹[Part 1] of the table appended to paragraph 20 of the Sixth Schedule; and
- (b) the costs of such schemes of development as may be undertaken by that State with the approval of the Government of India for the purpose of raising the level of administration of the said areas to that of the administration of the rest of the areas of that State.

²[(1A) On and from the formation of the autonomous State under article 244A,-

- (i) any sums payable under clause (a) of the second proviso to clause (1) shall, if the autonomous State comprises all the tribal areas referred to therein, be paid to the autonomous State, and, if the autonomous State comprises only some of those tribal areas, be apportioned between the State of Assam and the autonomous State as the President may, by order, specify ;
- (ii) there shall be paid out of the Consolidated Fund of India as grants-in-aid of the revenues of the autonomous State sums, capital and recurring, equivalent to the costs of such schemes of development as may be undertaken by the autonomous State with the approval of the Government of India for the purpose of raising the level of administration of that State to that of the administration of the rest of the State of Assam.]

(2) Until provision is made by Parliament under clause (1), the powers conferred on Parliament under that clause shall be exercisable by the President by order and any order made by the President under this clause shall have effect subject to any provision so made by Parliament :

Provided that after a Finance Commission has been constituted no order shall be made under this clause by the President except after considering the recommendations of the Finance Commission.

276. Taxes on professions, trades, callings and employments:- (1) Notwithstanding anything in article 246, no law of the Legislature of a State relating to taxes for the benefit of the State or of a Municipality, district board, local board or other local authority therein in respect of professions, trades, callings or employments shall be invalid on the ground that it relates to a tax on income.

-
- 1. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s. 71 for "part A" (w.e.f. 21-1-1972).
  - 2. Ins. by the Constitution (Twenty-second Amendment) Act, 1969, s.3.

275. ಒಕ್ಕಾಟದಿಂದ ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುದಾನಗಳು:- (1) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೋನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು, ಸಹಾಯ್ಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ಸಂಸತ್ತು ನಿರ್ದರ್ಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಸಹಾಯ ಅನುದಾನಗಳಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಾಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ರಾಜ್ಯವು ಕೈಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೋಜನೆಗಳ ವಿಚ್ಯಂಗಗಳನ್ನು ಭರಿಸಲು ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಾವಾಗಿ ಬಹುದಾದಂಥ ಬಂಡವಾಳ ಮತ್ತು ಆವರ್ತಕ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಸಹಾಯಾನುದಾನಗಳನ್ನಾಗಿ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು:

ಮತ್ತು ಪರಂತು, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ-

- (ಎ) ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 20ನೆಯ ಪ್ರಾರಂಭ ಆನುಬಂಧಿಸಿದ ಕೋಷಕದ [1ನೆಯ] ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪೂರ್ವದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಸ್ವಗಳಿಂತ ವೆಚ್ಚಿಸು ಸರಾಸರಿ ಎಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿದೆಯೋ ಆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮೊಬಲಗೀ ಸಮನಾದ; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಸದರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ರಾಜ್ಯವು ಕೈಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೋಜನೆಗಳ ವಿಚ್ಯಂಗಗಳ ಸಮನಾದ
- ಬಂಡವಾಳ ಮತ್ತು ಆವರ್ತಕ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಅನ್ನಾರ್ಥಿ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಸಹಾಯಾನುದಾನಗಳಾಗಿ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

²[(ಎ) 244(ಎ) ಅನುಷ್ಠಾನಿಕ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ವಾಯತ್ರ ರಚಿತವಾದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಅಂದಿನಿಂದ,-

- (ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಎರಡನೆಯ ಪರಂತುಕದ (ಎ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಯಾವುದೇ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು, ಆ ಸ್ವಾಯತ್ರ ರಾಜ್ಯವು ಸದರಿ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ, ಆ ಸ್ವಾಯತ್ರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಸ್ವಾಯತ್ರ ರಾಜ್ಯವು ಆ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿಬಹುದಾದಂತೆ ಆ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಅನ್ನಾರ್ಥಿ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಆ ಸ್ವಾಯತ್ರ ರಾಜ್ಯ ಇವೆರಡರ ನಡುವೆ ಹಂಚಿಕ್ಕುದು;
- (ಬಿ) ಆ ಸ್ವಾಯತ್ರ ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಅನ್ನಾರ್ಥಿ ರಾಜ್ಯದ ಉಳಿದ ಭಾಗದ ಆಡಳಿತದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಏರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಆ ಸ್ವಾಯತ್ರ ರಾಜ್ಯವು ಕೈಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೋಜನೆಗಳ ವಿಚ್ಯಂಗಗಳ ಸಮನಾದ ಬಂಡವಾಳ ಮತ್ತು ಆವರ್ತಕ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು ಆ ಸ್ವಾಯತ್ರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಸಹಾಯಾನುದಾನಗಳಾಗಿ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.]
- (ಒ) (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ಆ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಚಲಾಯಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವು ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಹಣಕಾಸು ಅಯೋಗವು ರಚಿತವಾದ ತಯಾರಾಯ, ಆ ಹಣಕಾಸು ಅಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಪರಿಯಾಲ್ಯೋಜಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಹೊರತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದ್ದಲ್ಲ.

276. ವೃತ್ತಿಗಳ, ವ್ಯಾಪಾರಗಳ, ಆರ್ಥಿಕಿಗಳ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು:- (1) 24ನೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನಿಕ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಇದ್ದುಗೂ, ವೃತ್ತಿಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಗಳು, ಆರ್ಥಿಕಿಗಳು ಅಥವಾ ಉದ್ಯೋಗಗಳು - ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರರಸಭೆಯ, ಜಿಲ್ಲೆ ಮಂಡಳಿಯ, ಸ್ಥಳೀಯ ಮಂಡಳಿಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ವಿಧಿಸತಕ್ಕ ತೆರಿಗೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ವರಮಾನದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅಸಿಂಧುವಾಗತಕ್ಕುದ್ದಲ್ಲ.

1. 1971ನೇ ಇವಿಯ ಕಾನೂನು ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಾರ್ಥಕನೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 'ವ' ಭಾಗ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಒದಗಿ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1969ನೆಯ ಇವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಷ್ಟಪ್ರಾರ್ಥಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ನೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) The total amount payable in respect of any one person to the State or to any one Municipality, district board, local board or other local authority in the State by way of taxes on professions, trades, callings and employments shall not exceed ¹[two thousand and five hundred rupees] per annum.

²[* * * * *]

(3) The power of the Legislature of a State to make laws as aforesaid with respect to taxes on professions, trades, callings and employments shall not be construed as limiting in any way the power of Parliament to make laws with respect to taxes on income accruing from or arising out of professions, trades, callings and employments.

277. Savings:- Any taxes, duties, cesses or fees which, immediately before the commencement of this Constitution, were being lawfully levied by the Government of any State or by any Municipality or other local authority or body for the purposes of the State, Municipality, district or other local area may, notwithstanding that those taxes, duties, cesses or fees are mentioned in the Union List, continue to be levied and to be applied to the same purposes until provision to the contrary is made by Parliament by law.

278. [Agreement with States in part B of the First Schedule with regard to certain financial matters]. Rep by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and sch.

279. Calculation of “net proceeds”, etc.:-(1) In the foregoing provisions of this Chapter, “net proceeds” means in relation to any tax or duty the proceeds thereof reduced by the cost of collection, and for the purposes of those provisions the net proceeds of any tax or duty, or of any part of any tax or duty, in or attributable to any area shall be ascertained and certified by the Comptroller and Auditor-General of India, whose certificate shall be final.

(2) Subject as aforesaid, and to any other express provision of this Chapter, a law made by Parliament or any order of the President may, in any case where under this part the proceeds of any duty or tax are, or may be, assigned to any State, provide for the manner in which the proceeds are to be calculated, for the time from or at which and the manner in which any payments are to be made, for the making of adjustments between one financial year and another, and for any other incidental or ancillary matters.

280. Finance Commission:- (1) The President shall, within two years from the commencement of this Constitution and thereafter at the expiration of every fifth year or at such earlier time as the President considers necessary, by order constitute a Finance Commission which shall consist of a Chairman and four other members to be appointed by the President.

(2) Parliament may by law determine the qualifications which shall be requisite for appointment as members of the Commission and the manner in which they shall be selected.

(3) It shall be the duty of the Commission to make recommendations to the President as to-

(a) the distribution between the Union and the States of the net proceeds of taxes which are to be, or may be, divided between them under this Chapter and the allocation between the States of the respective shares of such proceeds;

---

1. Subs. by the Constitution (Sixtieth Amendment) Act, 1988, s. 2, for “two hundred and fifty rupees” (w.e.f. 20-12-1988).

2. Proviso omitted by, s. 2, ibid.

(2) ವೃತ್ತಿಗಳ, ವ್ಯಾಪಾರಗಳ, ಆಚೀವಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ, ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪುರಸಭೆಗೆ, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಂಡಳಿಗೆ, ಸ್ಥಳೀಯ ಮಂಡಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಯಾರೇ ವೈಶೀಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಒಟ್ಟು ಮೊಬಲಗು ವರ್ಷವೊಂದಕ್ಕೆ [ಎರಡು ಸಾವಿರದ ಐದುನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ] ಮೂರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

* * *

(3) ವೃತ್ತಿಗಳ, ವ್ಯಾಪಾರಗಳ, ಆಚೀವಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಹೊಂದಿರುವ ಅಧಿಕಾರವು ವೃತ್ತಿಗಳು, ವ್ಯಾಪಾರಗಳು, ಆಚೀವಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗಗಳು - ಇವುಗಳಿಂದ ಒದಗಿಬರುವ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಿಸುವ ವರಮಾನ ತೆರಿಗೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸ್ತಿರುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಲಿ ಪರಿಮಿತಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿ ಅಧ್ಯೇಯತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

277. ಉಳಿಸುವಿಕೆಗಳು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪೂರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಪುರಸಭೆಯಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಅಥವಾ ನಿಕಾಯದಿಂದ ರಾಜ್ಯದ, ಪುರಸಭೆಯ, ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾನೂನುಬದ್ದಾಗಿ ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಗಳು, ಸುಂಕಾಗಳು, ಉಪಕರಗಳು ಅಥವಾ ಫೀಜುಗಳು ಒಕ್ಕಾಟಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿದ್ದಾಗೂ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಆವೇ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವುದು ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದು.

278. [ಪ್ರೇರಣಾನೀಯ ಅನುಸಂಖ್ಯೆಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳೊಡನೆ ಕೆಲವು ಹಣಕಾಸು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಬ್ಬಂದು]. 195ರಿಂದು ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೀಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣ ಮತ್ತು ಅನುಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಣಿತಮಾಗಿದೆ.

279. ನಿವ್ವಳ ಉತ್ತರವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳು ಮುಂತಾದವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕೆ ಹಾಕುವುದು:- (1) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆ ಅಥವಾ ಸುಂಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ “ನಿವ್ವಳ ಉತ್ತರವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳು” ಎಂದರೆ ಆ ಉತ್ತರವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ವಿಚಾರನ್ನು ಕಡಿತ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಉಳಿಯವ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ತರವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಉಪಬಂಧಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶದ್ದಿಂದ ಹೇಳಬಹುದಾದ ತೆರಿಗೆಯ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಅಥವಾ ಸುಂಕೆದ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ತರವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕಾಯಿಂತೆಕೆ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕೆ ಪರಿಶೋಧಕು ವಿಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು ಹಾಗೂ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆಗ್ಗೆ ಅವನ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಮತ್ತು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡುವ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶವು; ಈ ಭಾಗದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಸುಂಕೆ ಅಥವಾ ತೆರಿಗೆಯ ಉತ್ತರವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಉತ್ತರವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕೆ ಹಾಕಬೇಕು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಸಂದಾಯಗಳನ್ನು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದ ನಡುವೆ ಹೊಂದಾರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಂಗಿಕ ಅಥವಾ ಸಹಾಯಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಸಂಖಯುದು.

280. ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪೂರಂಭದಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳೊಳಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಪ್ರತಿ ಬಿಂದು ವರ್ಷಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅವಶ್ಯವಂದು ಪರ್ಯಾಯಲೋಚಿಸಿದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಮುಂಚಿಯೇ, ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು; ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಒಬ್ಬ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ನಾಲ್ಕು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ಆಯ್ದು ಮಾಡತಕ್ಕು ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

(3) ಆಯೋಗವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ-

(ಎ) ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ಒಕ್ಕಾಟ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಹಂಚಿಕೆಯಾದ ಅಥವಾ ಹಂಚಬಹುದಾದ ತೆರಿಗೆಗಳ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ತರವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳ ವಿಶರಣೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉತ್ತರವ್ಯಾಪ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಯಾ ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ಅಯಾ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಹಂಚಬಹುದು;

1. 1988ರಿಂದ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಎರಡನೂರ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜನಾಪಾಠಿಗಳಿಗಾಗಿದೆ.
2. 1988ರಿಂದ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

- (b) the principles which should govern the grants-in-aid of the revenues of the States out of the Consolidated Fund of India ;
- ¹[bb] the measures needed to augment the Consolidated Fund of a State to supplement the resources of the Panchayats in the State on the basis of the recommendation made by the Finance Commission of the State ;]
- ²[(c) the measures needed to augment the Consolidated Fund of a State to supplement the resources of the Municipalities in the State on the basis of the recommendations made by the Finance Commission of the State ;]
- ³[(d) any other matter referred to the Commission by the President in the interests of sound finance.]

(4) The Commission shall determine their procedure and shall have such powers in the performance of their functions as Parliament may by law confer on them.

281. Recommendations of the finance Commission:- The President shall Cause every recommendation made by the Finance Commission under the provisions of this Constitution together with an explanatory memorandum as to the action taken there on to be laid before each House of Parliament.

Miscellaneous Financial Provisions

282. Expenditure defrayable by the Union or a State out of its revenues:- The Union or a State may make any grants for any public propose, notwithstanding that the purpose is not one with respect to which Parliament or the Legislature of the State, as the case may be, may make laws.

283. Custody, etc. of Consolidated Funds, Contingency Funds and moneys credited to the public accounts:- (1) The custody of the Consolidated Fund of India and the Contingency fund of India, the payment of moneys into such Funds, the withdrawal of moneys there from, the custody of public moneys other than those credited to such funds received by or on behalf of the Government of India, their payment into the public account of India and withdrawal of moneys from such account and all other matters connected with or ancillary to matters aforesaid shall be regulated by law made by Parliament, and, until provision in that behalf is so made, shall be regulated by rules made by the President.

(2) The custody of the Consolidated Fund of a State and the Contingency Fund of a State, the payment of moneys into such Funds, the withdrawal of moneys there from, the custody of public moneys other than those credited to such Funds received by or on behalf of the Government of the State, their payment into the public account of the State and the withdrawal of moneys from such account and all other matters connected with or ancillary to matters aforesaid shall be regulated by law made by the Legislature of the State, and , until provision in that behalf is so made, shall be regulated by rules made by the Governor ^{** * *} of the State.

1. Sub-clause (bb) inserted by the Constitution (Seventy-third Amendment) Act, 1992, s.3 (w.e.f. 20-4- 1993).
2. Sub-clause (c) inserted by the Constitution (Seventy-fourth Amendment) Act, 1992, s. 3 (w.e.f. 20-4-1993) previously sub-clause (c) was omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
3. Sub-clause (c) re-lettered as sub-clause (d) by the Constitution (seventy- fourth Amendment) Act, 1992, s.3. (w.e.f. 20-4-93) previously sub-clause (d) was re-lettered as sub-clause (c) by the Constitution (Seventh amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
4. The words “or Rajpramukh” omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

- (b) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಕೊಡಬೇಕಾದ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜಸ್ವಗಳ ಸಹಾಯಾನುದಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ತತ್ವಗಳು;
- [(ಬಿಬಿ) ರಾಜ್ಯದ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವು ಮಾಡಿದ ಶಿಥಾರಸುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲು ಆಗತ್ಯವಾದ ಕ್ರಮಗಳು;]
- [(ಬಿಂದಿ) ರಾಜ್ಯದ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವು ಮಾಡಿದ ಶಿಥಾರಸುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರರಸಭಿಗಳ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯನ್ನು ಬಲಪಡಿಸಲು ಆಗತ್ಯವಾದ ಕ್ರಮಗಳು;]
- [(ಬಿಂದಿ) ಉತ್ತಮ ಹಣಕಾಸು ಸ್ವಿತಿಯ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ] - ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶಿಥಾರಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುತ್ತುದು.

(4) ಆಯೋಗವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ನಿರ್ದರ್ಶಿಸಿಹೋಳುತ್ತುದು. ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನೇರವೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರಧಾನ ಮಾಡಿದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತುದು.

281. ಹಣಕಾಸು. ಆಯೋಗದ ಶಿಥಾರಸುಗಳು:- ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಧಗಳ ಮೇರಿಗೆ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಿಥಾರಸನ್ನು ಆದರ ಮೇಲೆ ಕ್ಷೇತ್ರಾಳಾಧ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಜ್ಞಾಪನವನ್ತೆಯೊಡನೆ ಉಬರು ಸದನಗಳ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

ಸಂಚೀರ್ಣ ಹಣಕಾಸು ಉಪಭಂಧಗಳು

282. ಒಕ್ಕೂಟವು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ರಾಜಸ್ವಗಳಿಂದ ಭರಿಸಬಹುದಾದ ವಿಚ್ಛೇದಿಗಳನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಕಾನೂನಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾಗಿಲ್ಲವೋ. ಆ ಯಾವುದೇ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟವು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯವು ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.

283. ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಗಳ, ಸಾದಿಲ್ಲಾರು ನಿಧಿಗಳ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರಿ ಲೆಕ್ಕಾಗಳಿಗೆ ಜಮೆಯಾದ ಹಣಗಳ ಅಭಿರಕ್ಷೆ, ಇತ್ತಾದಿ:-
(1) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಸಾದಿಲ್ಲಾರು ನಿಧಿಯನ್ನು ಅಭಿರಕ್ಷಿಸುವುದು, ಅಂಥ ನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಆವುಗಳಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಹಿಂತಿಗೆದುಹೋಳುವುದು, ಅಂಥ ನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಜಮೆಯಾದ ಹಣವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಆದರ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದ ಎಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರಿ ಹಣಗಳ ಅಭಿರಕ್ಷೆ, ಆವುಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಲೆಕ್ಕದಿಂದ ಹಣಗಳನ್ನು ಹಿಂತಿಗೆದುಹೋಳುವುದು ಮತ್ತು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾದ ಇತರ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೆ ಉಪಭಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ, ಅವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಾಡಿದ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ವಿನಿಯಮಿತವಾಗತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸಾದಿಲ್ಲಾರು ನಿಧಿಯನ್ನು ಅಭಿರಕ್ಷಿಸುವುದು, ಅಂಥ ನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಆವುಗಳಿಂದ ಹಣವನ್ನು ಹಿಂತಿಗೆದುಹೋಳುವುದು, ಅಂಥ ನಿಧಿಗಳಿಗೆ ಜಮೆಯಾದ ಹಣವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಆದರ ಪರವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾದ ಎಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರಿ ಹಣಗಳ ಅಭಿರಕ್ಷೆ, ಆವುಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಲೆಕ್ಕದಿಂದ ಹಣಗಳನ್ನು ಹಿಂತಿಗೆದುಹೋಳುವುದು ಮತ್ತು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾದ ಇತರ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಳವು ಮಾಡುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೆ ಉಪಭಂಧವನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಅವು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು⁴..... ಮಾಡಿದ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ವಿನಿಯಮಿತವಾಗತಕ್ಕುದು.

- 1992ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 20-4-93ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1992ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 20-4-93ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯೂಹೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಿನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರಿಗೆ (ಬಿ) ಉಪಭಂಡವನ್ನು (ಡಿ) ಖಂಡವೆಂದು ಪ್ರಸರ್ತ ಆಕ್ಷರ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಿನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರಿಗೆ (ಡಿ) ಖಂಡವೆಂದು ಪ್ರಸರ್ತ ಆಕ್ಷರ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
- 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಿನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರಿಗೆ “ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮೋನಿದ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿನಿಡಲಾಗಿದೆ.

284. Custody of suitors' deposits and other moneys received by public servants and courts:- All moneys received by or deposited with-

- (a) any officer employed in connection with the affairs of the Union or of a State in his capacity as such, other than revenues or public moneys raised or received by the Government of India or the Government of the State, as the case may be; or
- (b) any court within the territory of India to the credit of any cause, matter, account or persons,

shall be paid into the public account of India or the public account of the State, as the case may be.

285. Exemption of property of the Union from State taxation:- (1) The Property of the Union shall, save in so far as Parliament may by law otherwise provide, be exempt from all taxes imposed by a State or by any authority within a State.

(2) Nothing in clause (1) shall, until Parliament by law otherwise provides, prevent any authority within a State from levying any tax on any property of the Union to which such property was immediately before the commencement of this Constitution liable or treated as liable, so long as that tax continues to be levied in that State.

286. Restrictions as to imposition of tax on the sale or purchase of goods:- (1) No Law of a State shall impose, or authorise the imposition of, a tax on the sale or purchase of goods where such sale or purchase takes place-

- (a) outside the State ; or
- (b) in the course of the import of the goods into, or export of the goods out of, the territory of India.

1 * * * * *

²[(2) Parliament may by law formulate principles for determining when a sale or purchase of goods takes place in any of the ways mentioned in clause (1).]

³[(3) Any law of a State shall, in so far as it imposes, or authorises the imposition of-

- (a) a tax on the sale or purchase of goods declared by Parliament by law to be of special importance in inter-State trade or commerce ; or
  - (b) a tax on the sale or purchase of goods, being a tax of the nature referred to in sub-clause (b), sub-clause (c) or sub-clause (d) of clause (29A) of article 366;
- be subject to such restrictions and conditions in regard to the system of levy, rates and other incidents of the tax as Parliament may by law specify.]

1. Explanation to cl. (1) omitted by the Constitution (sixth Amendment) Act, 1956, s. 4.
2. Subs. by the Constitution (Sixth Amendment) Act, 1956, for cl. (2) and (3).
3. Subs. by the Constitution (Forty-sixth Amendment) Act, 1982, s. 3. for cl. (3) (w.e.f. 12-2-1983).

284. ಲೋಕನೆಕ್ಕರದು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದಾವೆಗಾರರ ತೇವಣಿಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಹಣದ ಅಭಿರಕ್ಷೆ:-
ಭಾರತದ ಸರ್ಕಾರೀ ಲೆಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಂಧಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರ ಲೆಕ್ಕೆ-

- (ಅ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಅಥವಾ ಸಂಧಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು ಎತ್ತಿದ ಅಥವಾ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರನ್ನು ಅಥವಾ ಸರ್ಕಾರ ಹಣವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿತನಾದ ಯಾರೇ ಅಧಿಕಾರಿಯ ತನ್ನ ಸಾಂಭಳಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರಿಯ ವಶದಲ್ಲಿ ತೇವಣಿ ಇಡಲಾದ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು; ಅಥವಾ
- (ಆ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಖಾತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಲೆಕ್ಕೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವಶದಲ್ಲಿ ತೇವಣಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಎಲ್ಲ ಹಣವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

285. ಒಕ್ಕೂಟದ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ತೇರಿಗೆಯಂದ ವಿನಾಯಿತಿ:- (1) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಹೊರತು ರಾಜ್ಯವ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ವಿಧಿಸುವ ಎಲ್ಲ ತೇರಿಗೆಗಳಿಂದ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ವಿನಾಯಿತಿ ಇರುತ್ತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ಯಥಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರಿಗೆ, (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಯಾವ ಸ್ವತ್ತು ಈ ಸಂಖಿಪನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದಕ್ಕೆ ನಿರ್ಣಯಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ತೇರಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದಿಳೋ ಅಥವಾ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದ್ದಿಳೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಆ ಯಾವುದೇ ತೇರಿಗೆಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯುವವರಿಗೆ ಆ ತೇರಿಗೆಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ವಿಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

286. ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲೆ ತೇರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದರ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು:- (1) ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟವು ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ -

- (ಅ) ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಡೆ ನಡೆದರೆ; ಅಥವಾ
- (ಆ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತದ ಒಳಕ್ಕೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಆಮದು ಮಾಡುವಾಗ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಸರಕುಗಳನ್ನು ರಷ್ಟು ಮಾಡುವಾಗ ನಡೆದರೆ
- ಅಂಥ ಮಾರಾಟದ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ತೇರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

1 * * *

²[(2) ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟವು ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ರೀತಿಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ನಡೆಯುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಬಹುದು.]

³[(3) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು -

- (ಅ) ಅಂತರರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವವಳಿಸಿರುವ ಸರಕುಗಳಿಂಬುದಾಗಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಫೋಣಿಸಿರುವ ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟದ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲೆ; ಅಥವಾ
- (ಆ) 36ನೇ ಅನುಭೂತಿದ್ದೆ (29ಬಿ). ಖಂಡದ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ, (ಸಿ) ಉಪವಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಡಿ) ಉಪವಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಸ್ವರೂಪದ ಸರಕುಗಳ ಮಾರಾಟದ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲೆ
- ತೇರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವವ್ಯಾಪಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನು, ಆ ತೇರಿಗೆಯ ಪದ್ಧತಿ, ದರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿಸಬಹುದಾದು ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪರಿಪ್ರೇಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕದ್ದು.]

1. 1954ರ ಇಸವಿಯ ಸಂಧಾನದ (ಅರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ರೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1)ನೇಯ ಖಂಡ ವಿವರಕೆಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಿರಿಸಿದಾಗಿದೆ.

2. 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗ ಮೂಲ (2)ನೇಯ ಮತ್ತು (3)ನೇಯ ಖಂಡಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜನಾಗಿದೆ.

3. 1982ರ ಇಸವಿಯ ಸಂಪಾದನ (ನಲವತ್ತುನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜನಾಗಿದೆ.

287. Exemption from taxes on electricity:- Save in so far as Parliament may by law otherwise provide, no law of a State shall impose, or authorise the imposition of, a tax on the consumption or sale of electricity (whether produced by a Government or other persons) which is-

- (a) consumed by the Government of India, or sold to the Government of India for consumption by that Government; or
- (b) consumed in the construction, maintenance or operation of any railway by the Government of India or a railway company operating that railway, or sold to that Government or any such railway company for consumption in the construction, maintenance or operation of any railway;

and any such law imposing, or authorising the imposition of, a tax on the sale of electricity shall secure that the price of electricity sold to the Government of India for consumption by that Government, or to any such railway company as aforesaid for consumption in the construction, maintenance or operation of any railway, shall be less by the amount of the tax than the price charged to other consumers of a substantial quantity of electricity.

288. Exemption from taxation by States in respect of water or electricity in certain cases:- (1) Save in so far as the President may by order otherwise provide, no law of a State in force immediately before the commencement of this Constitution shall impose, or authorise the imposition of, a tax in respect of any water or electricity stored, generated, consumed, distributed or sold by any authority established by any existing law or any law made by Parliament for regulating or developing any inter-State river or river-valley.

Explanation. - The expression "law of a State in force" in this clause shall include a law of a State passed or made before the commencement of this Constitution and not previously repealed, notwithstanding that it or parts of it may not be then in operation either at all or in particular areas.

(2) The Legislature of a State may by law impose, or authorise the imposition of, any such tax as is mentioned in clause (1), but no such law shall have any effect unless it has, after having been reserved for the consideration of the President, received his assent; and if any such law provides for the fixation of the rates and other incidents of such tax by means of rules or orders to be made under the law by any authority, the law shall provide for the previous consent of the President being obtained to the making of any such rule or order.

289. Exemption of property and income of a State from Union taxation:- (1) The property and income of a State shall be exempt from Union taxation.

(2) Nothing in clause (1) shall prevent the Union from imposing, or authorising the imposition of, any tax to such extent, if any, as Parliament may by law provide in respect of a trade or business of any kind carried on by, or on behalf of, the Government of a State, or any operations connected therewith, or any property used or occupied for the purposes of such trade or business, or any income accruing or arising in connection therewith.

(3) Nothing in clause (2) shall apply to any trade or business, or to any class of trade or business, which Parliament may by law declare to be incidental to the ordinary functions of Government.

287. ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಕ್ತಿಗೆ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ; ವಿನಾಯಿತಿ:- ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು.

- (ಅ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಬಳಸಿದ ಅಥವಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾರಿದ; ಅಥವಾ
- (ಆ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಅಥವಾ ರೈಲ್ವೇಯನ್ನು ನಡೆಸುವ ರೈಲ್ವೇ ಕಂಪನಿಯ ಯಾವುದೇ ರೈಲ್ವೇಯ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ, ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಡೆಯಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರೈಲ್ವೇಯ ನಿರ್ಮಾಣ, ನಿರ್ವಹಣೆ ಅಥವಾ ನಡೆಯಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರೈಲ್ವೇ ಕಂಪನಿಗೆ ಮಾರಿದ

- ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಕ್ತಿಯ (ಅದು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಉತ್ಪಾದಿತವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ವೈಕ್ಯಿಳಿಂದ ಉತ್ಪಾದಿತವಾಗಿರಲಿ) ಬಳಕೆಯ ಅಥವಾ ಮಾರಾಟದ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಕ್ತಿಯ ಮಾರಾಟದ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವುದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಬಳಕೆಗಾಗಿ ಆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾರಿದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರೈಲ್ವೇ ನಿರ್ಮಾಣ, ನಿರ್ವಹಣೆ ಅಥವಾ ನಡೆಯಿಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೈಲ್ವೇಕಂಪನಿಗೆ ಮಾರಿದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಕ್ತಿಯ ಬೆಲೆಯು, ಗಣನೀಯವಾದ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸುವ ಇತರ ಬಳಕೆದಾರರ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸುವ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತೆರಿಗೆಯ ಮೊಬಿಲಿಸ್ನು ಕಳೆದರೆ ಉಳಿಯುವ ಮೊಬಿಲಿಸಿಷ್ಟ್ ಬೆಲೆಯಾಗಿರುವಂತೆ ಸುನಿಶ್ಚಿತಪಡಿಸತಕ್ಕುದು.

288. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಅಥವಾ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಗಳ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅನ್ವಯಾ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು, ಪ್ರಾರಂಭಮಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಯಾವುದೇ ಅಂತರರಾಜ್ಯ ನದಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ನದಿಯ ಕಣೆಯನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸಾಫ್ತೀತವಾದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಕಾರವು ಶೇಖರಿಸಿದ, ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ, ಬಳಸಿದ, ಹಂಚಿದ ಅಥವಾ ಮಾರಾಟಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ನೀರು ಅಥವಾ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ವಿಂಡೆಡಲ್ಲಿರುವ “ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನು” ಎಂಬ ಪದಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವ ಕಾನೂನು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದಿತೋ ಅಥವಾ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದಿತೋ ಆದರೆ ಈ ಹಿಂದಿಯೇ ನಿರ್ಸಿತವಾಗಿದ್ದಲ್ಲವೋ ರಾಜ್ಯದ ಆ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗಗಳು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲೋ ಆಗಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ್ನೂ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ (1)ನೇಯ ವಿಂಡೆಡಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಬಹುದ ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದು; ಆದರೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಯಲೋಕೇಸಿಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದ ಅದಕ್ಕೆ ಅವನ ಅನುಮತಿಯು ದೂರೆತ್ತಿದ್ದ ಹೊರತು ಅದು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಆ ಕಾನೂನಿನ ಮೇಲೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಕಾರವು ಮಾಡಬೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳ ಅಥವಾ ಆದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ತೆರಿಗೆಯ ದರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿಗದಿಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಿದ್ದರೆ ಆ ಕಾನೂನು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮನ್ನು ಅಥವಾ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥಾಸಮೃತೀಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದು.

289. ಒಕ್ಕಣಿಕೆ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆದಾಯಕ್ಕೆ ವಿನಾಯಿತಿ:- (1) ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆದಾಯವು ಒಕ್ಕಣಿಕೆ ತೆರಿಗೆಯಿಂದ ವಿನಾಯಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಂದನೇ ವಿಂಡೆಡಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ನಡೆಸುವ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಆದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯಾಪಾರದ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅನುಭೋಗಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಆದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉದ್ದೇಶಿಸುವ ಅಥವಾ ಒದಗಿ ಒರುವ ಯಾವುದೇ ಪರಮಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸ್ವತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದಾದವು ಮಟ್ಟಿಗೆ, ತೆರಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಅಥವಾ ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಒಕ್ಕಣಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) (2)ನೇ ವಿಂಡೆಡಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಸರ್ಕಾರದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದುದೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

290. Adjustment in respect of certain expenses and pensions:- Where under the provisions of this Constitution the expenses of any Court or Commission, or the pension payable to or in respect of a person who had served before the commencement of this Constitution under the Crown in India or after such commencement in connection with the affairs of the Union or of a State, are charged on the Consolidated Fund of India or the Consolidated Fund of a State, then, if -

- (a) in the case of a charge on the Consolidated Fund of India, the court or Commission serves any of the separate needs of a State, or the person has served wholly or in part in connection with the affairs of a State ; or
- (b) in the case of a charge on the Consolidated Fund of a State, the Court or Commission serves any of the separate needs of the Union or another State, or the person has served wholly or in part in connection with the affairs of the Union or another State,

there shall be charged on and paid out of the Consolidated Fund of the State or, as the case may be, the Consolidated Fund of India or the Consolidated Fund of the other State, such contribution in respect of the expenses or pension as may be agreed, or as may in default of agreement be determined by an arbitrator to be appointed by the Chief Justice of India.

[290A. Annual payment to certain Devaswom Funds:-] A sum of forty-six lakhs and fifty thousand rupees shall be charged on, and paid out of the Consolidated Fund of the State of Kerala every year to the Travancore Devaswom Fund ; and a sum of thirteen lakhs and fifty thousand rupees shall be charged on, and paid out of, the Consolidated Fund of the State of [Tamil Nadu] every year to the Devaswom Fund established in that State for the maintenance of Hindu temples and shrines in the territories transferred to that State on the 1st day of November, 1956, from the State of Travancore-Cochin.]

291. [Privy purse sums of Rulers.] Rep. by the Constitution (Twenty-Sixth Amendment) Act, 1971, s. 2.

CHAPTER II - BORROWING

292. Borrowing by the Government of India:- The executive power of the Union extends to borrowing upon the security of the Consolidated Fund of India within such limits, if any, as may from time to time be fixed by Parliament by law and to the giving of guarantees within such limits, if any, as may be so fixed.

293. Borrowing by States:- (1) Subject to the provisions of this article, the executive power of a State extends to borrowing within the territory of India upon the security of the Consolidated Fund of the State within such limits, if any, as may from time to time be fixed by the Legislature of such State by law and to the giving of Guarantees within such limits, if any, as may be so fixed.

-
1. Ins, by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 19.
  2. Subs. by the Madras State (Alteration of Name) Act, 1968 (53 of 1968), s. 4, for "Madras" (w.e.f. 14-1-1969).

290. ಕೆಲವು ವೆಚ್ಚಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಪರಿಷಿಸಿದ್ದಾಗಿ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಅರ್ಥವಾ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಭಾರತದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧಿನೆಡಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ ಒಕ್ಕೂಟದ್ದಾಗಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನೀವೇ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗಿಕಾದ ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನವನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿರುವಲ್ಲಿ-

(ಎ) ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಪೂರ್ವಿಸಿರುವಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನೀವೇಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿರುವಲ್ಲಿ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವಿಸಿರುವಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಆ ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನೀವೇಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿರುವಲ್ಲಿ - ಆ ವೆಚ್ಚಗಳ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನದ ಬಗ್ಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಬಿದ್ದರೆ, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕೀಯನು ನೇಮಿಸುವ ಮದ್ದತ್ತಸ್ವಾರ್ಥಿನಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಂತಿಗೆಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭನುಸಾರ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಆ ಇತರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಆ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

[290ಬಿ. ಕೆಲವು ದೇವಸ್ಥಾನ ನಿಧಿಗಳಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂದಾಯ:- ನಲವತ್ತಾರು ಲಕ್ಷ್ಯ ಐವತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಕೇರಳ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ತಿರುವಾಂಕೂರು ದೇವಸ್ಥಾನ ನಿಧಿಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಆ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು 195ನೇಯ ಇಸವಿ ನವೆಂಬರ್ ೧೯೬೫ ಒಂದನೇಯ ದಿನಾಂಕದೆಂದು ತಿರುವಾಂಕೂರು-ಕೊಳ್ಳಿ ರಾಜ್ಯದಿಂದ [ತಮಿಳುನಾಡು] ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಲಾಯಿತೋ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿರುತ್ತಕ್ಕ ಹಿಂದೂ ದೇವಾಲಯಗಳ ಹಾಗೂ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ತಮಿಳುನಾಡು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವ ದೇವಸ್ಥಾನ ನಿಧಿಗೆ ಹದಿಮೂರು ಲಕ್ಷ್ಯ, ಐವತ್ತು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ಮೊತ್ತವನ್ನು ತಮಿಳುನಾಡು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಆ ನಿಧಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.]

291. [ರಾಜರ ರಾಜಧಾನೀ ಮೊತ್ತಗಳು.] 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅಷ್ಟಾರಸೆಯ ತಿದ್ದುವದಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ನಿರಸಿತವಾಗಿದೆ.

ಆಧ್ಯಾತ್ಮ-2 ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು

292. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು:- ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳು, ಯಾವುವಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಭದ್ರತೆಯ ಮೇಲೆ ಸಾಲವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳು ಯಾವುವಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಆ ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಶಾತ್ರೀಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

293. ರಾಜ್ಯಗಳು ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು:- (1) ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ಅಂಥ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳು, ಯಾವುವಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಭದ್ರತೆಯ ಮೇಲೆ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿಮಿತಿಗಳು ಯಾವುವಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಆ ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಶಾತ್ರೀಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

1. 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಿಳಿನೇಯ ತಿದ್ದುವದಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 19ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೆಲಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1964ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಮದ್ದಾಸು ರಾಜ್ಯದ (ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1964ನೇಯ ಇಸವಿಯ 53ನೇಯ ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಮದ್ದಾಸು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (14-1-69 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) The Government of India may, subject to such conditions as may be laid down by or under any law made by Parliament, make loans to any State or, so long as any limits fixed under article 292 are not exceeded, give guarantees in respect of loans raised by any State, and any sums required for the purpose of making such loans shall be charged on the Consolidated Fund of India.

(3) A State may not without the consent of the Government of India raise any loan if there is still outstanding any part of a loan which has been made to the State by the Government of India or by its predecessor Government, or in respect of which a guarantee has been given by the Government of India or by its predecessor Government.

(4) A consent under clause (3) may be granted subject to such conditions, if any, as the Government of India may think fit to impose.

CHAPTER III - PROPERTY, CONTRACTS, RIGHTS, LIABILITIES, OBLIGATIONS AND SUITS

294. Succession to property, assets, rights, liabilities and obligations in certain cases:-

As from the commencement of this Constitution -

- (a) all property and assets which immediately before such commencement were vested in His Majesty for the purposes of the Government of the Dominion of India and all property and assets which immediately before such commencement were vested in His Majesty for the purposes of the Government of each Governor's Province shall vest respectively in the Union and the corresponding States ; and
- (b) all rights, liabilities and obligations of the Government of the Dominion of India and of the Government of each Governor's Province, whether arising out of any contract or otherwise, shall be the rights, liabilities and obligations respectively of the Government of India and the Government of each corresponding State;

subject to any adjustment made or to be made by reason of the creation before the commencement of this Constitution of the Dominion of Pakistan or of the Provinces of West Bengal, East Bengal, West Punjab and East Punjab.

295. Succession to property, assets, rights, liabilities and obligation in other cases:-

(1) As from the commencement of this Constitution -

- (a) all property and assets which immediately before such commencement were vested in any Indian State corresponding to a State specified in part B of the First Schedule shall vest in the Union, if the purposes for which such property and assets were held immediately before such commencement will thereafter be purposes of the Union relating to any of the matters enumerated in the Union List ; and
- (b) all rights, liabilities and obligations of the Government of any Indian State corresponding to a State specified in Part B of the First Schedule, whether arising out of any contract or otherwise, shall be the rights, liabilities and obligations of the Government of India, if the purposes for which such rights were acquired or liabilities or obligations were incurred before such commencement will thereafter be purposes of the Government of India relating to any of the matters enumerated in the Union List ;

subject to any agreement entered into in that behalf by the Government of India with the Government of that State.

(2) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪರತ್ತುಗೆಳಿಗೊಳಿಸಬಹುದು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು ಅಥವಾ 292ನೇ ಆನ್‌ಫೈದದ ಮೇರೆಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪರಿಮಿತಿಗಳನ್ನು ಮಾರಬೆ ಇರುವವರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಎತ್ತಿದ್ದ ಸಾಲಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಖಾತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಅಗತ್ಯವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಮೌತ್ತಿಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸತಕ್ಕುದು.

(3) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಅಥವಾ ಅದರ ಪೂರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸರ್ಕಾರವು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸಾಲದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು ಅಥವಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಅಥವಾ ಅದರ ಪೂರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸರ್ಕಾರವು ಯಾವ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಖಾತ್ರಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೀರೋ ಆ ಸಾಲದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು ಇನ್ನೂ ಬಾಕಿ ಇರುವಾಗ, ಆ ರಾಜ್ಯವು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಸಮೃದ್ಧಿಯಲ್ಲದೆ ಯಾವುದೇ ಸಾಲವನ್ನು ಎತ್ತುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ.

(4) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ವಿಧಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಪರತ್ತುಗೆಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, 3ನೇ ವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ-3 ಸ್ವತ್ತು, ಕರಾರುಗಳು, ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೋಣಿಗಾರಿಕೆಗಳು, ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಮತ್ತು ದಾವೆಗಳು

294. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತ್ತು ಆಸ್ತಿ ಹಕ್ಕು ಹೋಣಿಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆ- ಇವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಡೋಮಿನಿಯನ್ ಅಥವಾ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ, ಪೂರ್ವ ಬಂಗಾಳ, ಪಶ್ಚಿಮ ಪಂಚಾಬ್ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ ಪಂಚಾಬ್ ಪ್ರಾಂತಗಳನ್ನು ಸ್ವಜಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಯಾವುದೇ ಹೋಣಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಗಿನಿಂದ-

(ಎ) ಹಾಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಭಾರತದ ಡೋಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಸಾಮೃದ್ಧಿನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಾಂತ ಸರ್ಕಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಸಾಮೃದ್ಧಿನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸಂವಾದಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಭಾರತದ ಡೋಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರದ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಾಂತ ಸರ್ಕಾರದ ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೋಣಿಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಯಾವುದೇ ಕರಾರಿನ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಉಂಟಾಗಿರಲಿ ಅವ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಮತ್ತು ಸಂವಾದಿ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೋಣಿಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಆಗಿರತಕ್ಕುದು.

295. ಇತರ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವತ್ತು ಆಸ್ತಿ ಹಕ್ಕು ಹೋಣಿಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆ-ಇವುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ:- (1) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಆಯಾ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದೊಡನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಒಷ್ಣಂದಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಗಿನಿಂದ-

(ಎ) ಹಾಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಮೊದಲನೇಯ ಅನುಸೂಚಿತ ಬಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಯಾವುದೇ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತು ಮತ್ತು ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ. ಇಟ್ಟಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದ್ದೋ ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅವ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೋಣಿಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಆಗಿರತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಮೊದಲನೇಯ ಅನುಸೂಚಿತ ಬಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಯಾವುದೇ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳು, ಹೋಣಿಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಯಾವುದೇ ಕರಾರಿನ ಮೂಲಕ ಉಂಟಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಉಂಟಾಗಿರಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ. ಅಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಆರ್ಥಿಕಸಲಾಯಿತೋ ಅಥವಾ ಹೋಣಿಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಬಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ವಹಿಸಿಹೋಳುಲಾಯಿತೋ ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ ಒಕ್ಕೂಟಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿರುವ ಅಗಿರತಕ್ಕುದು, ಹೋಣಿಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳು ಆಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) Subject as aforesaid, the Government of each State specified in part B of the First Schedule shall, as from the commencement of this Constitution, be the successor of the Government of the corresponding Indian State as regards all property and assets and all rights, liabilities and obligations, whether arising out of any contract or otherwise, other than those referred to in clause (1).

296. Property accruing by escheat or lapse or as *Bona Vacantia*:—Subject as hereinafter provided, any property in the territory of India which, if this Constitution had not come into operation, would have accrued to His Majesty or, as the case may be, to the Ruler of an Indian State by escheat or lapse, or as *bona vacantia* for want of a rightful owner, shall, if it is property situate in a State, vest in such State, and shall, in any other case, vest in the Union:

Provided that any property which at the date when it would have so accrued to His Majesty or to the Ruler of an Indian State was in the possession or under the control of the Government of India or the Government of a State shall, according as the purposes for which it was then used or held were purposes of the Union or of a State, vest in the Union or in that State.

Explanation.—In this article the expressions "Ruler" and "Indian State" have the same meanings as in article 363.

[297. Things of value within territorial waters or continental shelf and resources of the exclusive economic Zone to vest in the Union:](1) All lands, minerals and other things of value underlying the ocean within the territorial waters, or the continental shelf, or the exclusive economic zone, of India shall vest in the Union and be held for the purposes of the Union.

(2) All other resources of the exclusive economic zone of India shall also vest in the Union and be held for the purposes of the Union.

(3) The limits of the territorial waters, the continental shelf, the exclusive economic zone, and other maritime zones, of India shall be such as may be specified, from time to time, by or under any law made by Parliament.]

[298. Power to carry on trade, etc.:—The executive power of the Union and of each State shall extend to the carrying on of any trade or business and to the acquisition, holding and disposal of property and the making of contracts for any purpose:

Provided that—

- (a) the said executive power of the Union shall, in so far as such trade or business or such purpose is not one with respect to which Parliament may make laws, be subject in each State to legislation by the State; and,
- (b) the said executive power of each State shall, in so far as such trade or business or such purpose is not one with respect to which the State Legislature may make laws, be subject to legislation by Parliament.]

1. Subs. by the Constitution (Fortieth Amendment) Act, 1976, s. 2, for art. 297 (w.e.f. 27-5-1976).

2. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 20 for art. 298.

296. ರಾಜುಗಾಮಿತ್ವ ಅಥವಾ ರೆಡಿಯೋತ್ ಅಥವಾ ಸ್ಟ್ರೋಮಿಲ್‌ಹೆಚ್-ಎಪ್ಸೆನ್‌ಬಿಂದೆ ಒದಗಿ ಬರುವ ಸ್ವತ್ತು— ಇದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಉಪಭೂದಿಸಿರುವದ್ದೇ ಒಕೆಪಟ್ಟಿ, ಈ ಸಂಪರ್ಕಾನ್ವಯ ಕಾರಿಗೆ ಬಾರದಿದ್ದೀರು. ರಾಜುಗಾಮಿತ್ವದಿಂದಾಗಿ ಅಥವಾ ರೆಡಿಯೋತ್ಯಾಯಿತಾದಾಗಿ ಅಥವಾ ಹಕ್ಕಿಷ್ಟ ಒಕೆಯನಿಲ್ಲದೆ ಕಾರಣ ಸ್ಟ್ರೋಮಿಲ್‌ಹೆಚ್-ಎಪ್ಸೆನ್‌ದಿಂದಾಗಿ ಖಾರೆತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಯಾವ ಸ್ವತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯಪ್ರಸಿಗೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ದೇಶಿಕೆಯ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜುಗಿನೆ ಒದಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದಿರ್ತೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದೆ ಅದು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸ್ವರ್ಂದಭಕ್ತಿದಲ್ಲಿ ಒಕೆಯನಿಲ್ಲದೆ ನಿಹಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ:

“ పరంతు, యావ దినుచేదు యావ స్తుతిసామృటినిగా అధికా దీశయ రాజుద్ద రాజునిగా ఒడిశిరిపుషుకుగిర్చితోసా దివాంకెదు ఆ స్తుతి భూరిత స్కాంరద్ ఆథికా ఒందు రాజు స్కాంరద్ స్తుధినిదల్లి ఆథికా వియంత్రణదల్లి ఇద్దరే ఆ స్తుత్మన్న ఒచ్చుటిద ఆథికా రాజుద్ద యావ ఖద్దేలగళిగా, ఆగ లుపయోలినిసలున్కిర్దితోసా అధికా ఇష్టశోభలుగిప్పే ఆ లుప్పేలేగళిగుసురువాగి అదు ఒచ్చుటిదల్లి ఆథికా ఆ రాజుదల్లి నిఱితమాగేచ్చుము.

ವಿವರಕ್ಕೆ ಈ ಅನುಭೂತಿದೆಲ್ಲವೂ “ರಾಜು” ಮತ್ತು “ದೇಶಿಯ ರಾಜು”. ಎಂಬ ಪದೋಣಿಗೆ 365ನೀಯ ಅನುಭೂತಿದೆಲ್ಲಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಇರಿತಪ್ಪಣಿ.

[297.] రాజు క్షేత్రియ సముద్రదల్ని అధికా కాంటనెంపుల తీర్లల్ని ల్విన బెలే బాటువ వస్తుగోళు మత్తు అనస్తే ఆధ్వర్యిక వలయద సౌమణ్ణలగుళు ఒకొక్కడదల్ని నిహితమాగితచ్చుదు:- (1) ఖారతద రాజుక్షేత్రియ సముద్రదల్ని అధికా కాంటనెంపుల తీర్లల్ని అధికా వలయదల్ని సాగరద కెళుగియవ ఎల్ల భూమిగుళు, వివిధగుళు మత్తు బెలే బాటువ జలర వస్తుగుళు ఒకొక్కడదల్ని నిహితమాగితచ్చుదు మత్తు ఒకొక్కడ ఉద్దేశ్యిగిం అదరే వశదల్నిరకిచ్చుదు.

(2) ಭಾರತದ ಅನ್ವೆ ಆರ್ಥಿಕ ವಲಯದ ಇರು ಎಲ್ಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳೂ ಒಕ್ಕೊಟಿದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿತ್ತುದು. ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೊಟಿದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಅದರ ವರ್ಣದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ.

(3) ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಯ ಸಮುದ್ರದ್ವೆ, ಕಾಂಚಿನೆಂಟಲ್ ಹೆಲ್ನಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಅನನ್ಯ ಆಧಿಕ ಪೆಲಯದ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಮುದ್ರಿಯ ಪೆಲಯಗಳ ಪರಿಮಿತಿಗಳು, ಸಂಸ್ತು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶ ಮಾರ್ಗ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದು.]

“298. වාසාර්-මුංතාදේන්තු නේසේලා පැඩිකාර්- ඔක්තුපියියාදා තාදුද් කයෙකාග් පැඩිචාර්ව යාච්දී වාසාර්වේන්තු පැත්තා පූජාපාර්න්තු නේසේතුපේරුදේ මුතු යාච්දී එදුඹ්ඛා පැසේස්වාදේ, දාර්ඝ මාධ්‍යවාදේ, ඩිල් මාධ්‍යවාදේ මුතු කරායි පිසේනු මාධ්‍යකාංගවදක් මාව්‍යාගිංච්කු:

ప్రశ్నలు

(v) ಮೂವೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದರೂ ಸಂಸೆತ್ತು ಕಾನೂನಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದರೂ ಕಾಯಾಂಗಿ ಅಥಿಕಾರವು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ರಾಜ್ಯವು ರಚಿಸುವ ಕಾನೂನಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತ್ತಾದ್ದು, ಮತ್ತು

(vi) ಯಾವ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದರೂ ಈ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲವು ಕಾನೂನಷ್ಟು ಮೊಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ತಂತ್ರ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವು ಸದರೂ ಕಾಯಾಂಗಿ ಅಥಿಕಾರವು ಸಂಸೆತ್ತು ರಚಿಸುವ ಕಾನೂನಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತ್ತಾದ್ದು.]

1. 1976 ಹೇತು ಇನ್‌ಸೆಟ್‌ಯ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿ (ಪ್ರೈವೇಟ್‌ಕ್ಲಾಸ್‌ ಅಥವಾ ಪ್ರೈವೇಟ್‌) ಅಧಿಕಾರಿಯವರು ಕ್ರೇತಹದ ಮೂಲಕ 297 ಹೆಚ್. ಅನುಷ್ಠಾನದ್ದೆ ಬುದ್ಧಿಗಿ (27-5-76 ರಿಂದ ಕಾರಿಗರ ಒಮ್ಮೆವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯೇಕೀಯವಾಗಿ.

2. 1956ಯ ಇವನ್ನಿನ್ನು ಸಂಪಿಥಾನದ (ಪಕ್ಷಸೆರ್ವೆ-ಶಿಕ್ಷ್ಯಪದ) ಅಧಿವಿಯಮದ 205ಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ 298ಯೆ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ಅವುಗಳಾಗಿ ಪ್ರಕಾರ ಉತ್ಪನ್ನಗೊಂಡಿ.

299. Contracts:- (1) All contracts made in the exercise of the executive power of the Union or of a State shall be expressed to be made by the President, or by the Governor¹... of the State, as the case may be, and all such contracts and all assurances of property made in the exercise of that power shall be executed on behalf of the President or the Governor^{1***} by such persons and in such manner as he may direct or authorise.

(2) Neither the President nor the Governor^{1***} shall be personally liable in respect of any contract or assurance made or executed for the purposes of this Constitution, or for the purposes of any enactment relating to the Government of India heretofore in force, nor shall any person making or executing any such contract or assurance on behalf of any of them be personally liable in respect thereof.

300. Suits and proceedings:- (1) The Government of India may sue or be sued by the name of the Union of India and the Government of a State may sue or be sued by the name of the State and may, subject to any provisions which may be made by Act of Parliament or of the Legislature of such State enacted by virtue of powers conferred by this Constitution, sue or be sued in relation to their respective affairs in the like cases as the Dominion of India and the corresponding Provinces or the corresponding Indian States might have sued or been sued if this Constitution had not been enacted.

(2) If at the commencement of this Constitution-

(a) any legal proceedings are pending to which the Dominion of India is a party, the Union of India shall be deemed to be substituted for the Dominion in those Proceedings; and

(b) any legal proceedings are pending to which a Province or an Indian State is a party, the corresponding State shall be deemed to be substituted for the Province or the Indian State in those proceedings.

²[CHAPTER IV - RIGHT TO PROPERTY]

300A. Persons not to be deprived of property save by authority of law:- No persons shall be deprived of his property save by authority of law.]

1. The words "or the Rajpramukh" omitted by s. 29 and Sch., by the Constitution of India (Seventh Amendment) Act, 1956.

2. Ins. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 34 (w.e.f. 20-6-1979).

299. ಕರಾರುಗಳು:- (1) ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚೆಲ್ಲಾಯಿಸಿ ಮಾಡಲಾದ ಎಲ್ಲಾ ಕರಾರುಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು^[***] ಮಾಡಿದಂತೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತುದು ಮತ್ತು ಆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚೆಲ್ಲಾಯಿಸಿ ಮಾಡಿದಂಥೀಲ್ಲ ಕರಾರುಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ವತ್ತಿನ ಎಲ್ಲ ಹಸ್ತಾಂತರಣ ಪತ್ರಗಳು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು^[***] ಪರವಾಗಿ ಅವನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದಾದಂಥೀಲ್ಲ ಮತ್ತು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥೀಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದಾದಂಥೀಲ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಬರೆದುಕೊಡತಕ್ಕುದು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು^[***] ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈವರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಂಥೀಲ್ಲ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಕರಾರಿಗೆ ಅಥವಾ ಹಸ್ತಾಂತರಣ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವ್ಯೇಯಕ್ಕಿಕೆವಾಗಿ ಹೊಣೆಯಾಗಿತ್ತುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರೋಬ್ಬರ ಪರವಾಗಿ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕರಾರನು ಅಥವಾ ಹಸ್ತಾಂತರಣ ಪತ್ರವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಡುವ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಧಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವ್ಯೇಯಕ್ಕಿಕೆವಾಗಿ ಹೊಣೆಯಾಗಿತ್ತುದಲ್ಲ.

300. ದಾವೆಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು:- (1) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಒಕ್ಕೂಟದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ದಾವೆಯನ್ನು ಹೂಡಬಹುದು ಅಥವಾ ದಾವೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿಬಹುದು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ದಾವೆಯನ್ನು ಹೂಡಬಹುದು ಅಥವಾ ದಾವೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅಧಿನಿಯಮಿಸಿದ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಳದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಿಸಿದ್ದು; ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಅಧಿನಿಯಮಿತವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಭಾರತದ ದೊಮ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಆ ಸಂವಾದಿ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳು ಯಾವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ದಾವೆಯನ್ನು ಹೂಡಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಅಥವಾ ದಾವೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಅಂಥವೇ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಅವುಗಳ ಅನುಕ್ರಮ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ದಾವೆಯನ್ನು ಹೂಡಬಹುದು ಅಥವಾ ದಾವೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿಬಹುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗ-

(ಎ) ಭಾರತದ ದೊಮ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು ಇತ್ತುದ್ದುದಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಆ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ದೊಮ್ಮಿನಿಯನ್ನಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಭಾರತದ ಒಕ್ಕೂಟವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಒಂದು ಪ್ರಾಂತ್ಯವು ಅಥವಾ ಒಂದು ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು ಇತ್ತುದ್ದುದಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಆ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಅಧಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

2 ಅಧ್ಯಾಯ 4 - ಸ್ವತ್ತಿನ ಹಕ್ಕು

300ಬಿ. ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ - ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

1. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಿನೆಯ ತಿಷ್ಯಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಾಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತಾರ್ಥನೇಯ ತಿಷ್ಯಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 34ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

PART XIII**TRADE, COMMERCE AND INTERCOURSE WITHIN THE TERRITORY OF INDIA**

301. Freedom of trade, commerce and intercourse:- Subject to the other provisions of this Part, trade, commerce and intercourse throughout the territory of India shall be free.

302. Power of Parliament to impose restrictions on trade, commerce and intercourse:- Parliament may by law impose such restrictions on the freedom of trade, commerce or intercourse between one State and another or within any part of the territory of India as may be required in the public interest.

303. Restrictions on the legislative powers of the Union and of the States with regard to trade and commerce:- (1) Notwithstanding anything in article 302, neither Parliament nor the Legislature of a State shall have power to make any law giving, or authorising the giving of, any preference to one State over another, or making, or authorising the making of, any discrimination between one State and another, by virtue of any entry relating to trade and commerce in any of the Lists in the Seventh Schedule.

(2) Nothing in clause (1) shall prevent Parliament from making any law giving, or authorising the giving of, any preference or making, or authorising the making of, any discrimination if it is declared by such law that it is necessary to do so for the purpose of dealing with a situation arising from scarcity of goods in any part of the territory of India.

304. Restrictions on trade, commerce and intercourse among States:- Notwithstanding anything in article 301 or article 303, the Legislature of a State may by law-

(a) impose on goods imported from other States¹ [or the Union territories] any tax to which similar goods manufactured or produced in that State are subject, so, however, as not to discriminate between goods so imported and goods so manufactured or produced; and

(b) impose such reasonable restrictions on the freedom of trade, commerce or intercourse with or within that State as may be required in the public interests:

Provided that no Bill or amendment for the purposes of clause (b) shall be introduced or moved in the Legislature of a State without the previous sanction of the President.

1. Ins. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

ಭಾಗ - 13

ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ವಮೋಳಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ

301. ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ ಸ್ನಾತಂತ್ರ್ಯ ಈ ಭಾಗದ್ದೇ ಉಪಬಂಧಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ವದ್ವಾರೆ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕವು ಮುಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದ್ದು.

302. ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕದ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಸಂಸ್ಥಿತ ಅಧಿಕಾರ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಇನ್ನಿಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವೆ ಪಡೆಯುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ವದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುವ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಅಥವಾ ಸಂಪರ್ಕದ ಸ್ನಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮೇಲೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತೆಷ್ಟಿಸಿಯಂದ ಆಗತ್ಯವಾಗಿಬಹುದಂಥೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಥಿತ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿಧಿಸಬಹುದು.

303. ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾಯಿ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳು -

(I) 302ನೇ ಅನುಭೂತಿದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನಿ, ವಿಕಾಸ ಅನುಸಂಖ್ಯೆಯ ಯಾವುದೇ ವರ್ಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ, ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇರುವ ಯಾವುದೇ ನಮೂದನೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಇನ್ನಿಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ಅಥವಾ ಕೊಡುವದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಇನ್ನಿಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವೆ ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಮಾಡುವದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಾನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಗೊಳಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಳದೇ ಗೊಳಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದ್ದಲ್ಲ.

(2) (I) ನೇ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ವದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರಿ ಅಭಾವದಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಹೊಡುವ ಅಥವಾ ಕೊಡುವದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಮಾಡುವದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಾನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯವಂದು ಅಂಥ ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಖೋಲಿಸಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನಾನ್ನು ಮಾಡಂತೆ ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸುವ ವಿಧಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

304. ರಾಜ್ಯಗಳ ನಡುವೆ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ - ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿಂದ 301ನೇಯ ಅಥವಾ 302ನೇಯ ಅನುಭೂತಿದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನಿ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಳವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ -

(ಎ) "ಈ ರಾಜ್ಯಗಳಿಂದ" [[ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ವಗಳಿಂದ]] ಅಮಾದಾದ ಸರಕಾರಿ ಮೇಲೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ತಯಾರಾದ ಅಥವಾ ಉತ್ತರದಿತವಾದ ಅದೇ ಬಗ್ಗೆಯ ಸರಕಾರಿ ಯಾವ ತೆರಿಗೆ ಒಳಗೊಳಿಸಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಅಮಾದಾದ ಸರಕಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ತಯಾರಾದ ಅಥವಾ ಉತ್ತರದಿತವಾದ ಸರಕಾರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದ ಹಾಗೆ ವಿಧಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಆ ರಾಜ್ಯಮಂಡಿಗೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದೋಳಿಗೆ ನಡೆಯುವ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ - ಇವುಗಳ ಸ್ನಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮೇಲೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತೆಷ್ಟಿಸಿಯಂದ ಆಗತ್ಯವಾಗಿಬಹುದಂಥೆ ಯಾವ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಬಹುದು: ಪರಿಂತು, (ಬಿ), ವಿಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧೀಯಕಾನ್ನು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುವಾದಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಿಂದ ಉಲ್ಲಾಸ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಳದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ ಮತ್ತು ತರತಕ್ಕದಲ್ಲ.

1. 1956ನೇಯ ಕಾನೂನಿನ ಸಂವಿಧಾನದ (ಉಕ್ಕೆಯ ತಿದ್ದುವಾದಿ) ಅಧಿವಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಖ್ಯೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

[305. **Saving of existing laws and laws providing for State monopolies.**—Nothing in articles 301 and 303 shall affect the provisions of any existing law except in so far as the President may by order otherwise direct ; and nothing in article 301 shall affect the operation of any law made before the commencement of the Constitution (Fourth Amendment) Act, 1955, in so far as it relates to , or prevent Parliament or the Legislature of a State from making any law relating to, any such matter as is referred to in sub-clause (ii) of clause (6) of article 19.]

306. *[Power of certain States in Part B of the First Schedule to impose restrictions on trade and commerce.] Rep. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.*

307. Appointment of authority for carrying out the purposes of articles 301 to 304.

Parliament may by law appoint such authority as it considers appropriate for carrying out the purposes of articles 301, 302, 303 and 304, and confer on the authority so appointed such powers and such duties as it thinks necessary.

---

1. Subs. by the Constitution (Fourth Amendment) Act, 1955, s.4.

[305. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ವಿಕಾಸಮ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಭಂಡಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಳಿಸುವಿಕೆ:-
301ನೇಯ ಮತ್ತು 303ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅನ್ವಯ ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟರ
ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ; ಮತ್ತು 301ನೇಯ
ಅನುಷ್ಠೀದಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, 1955ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪದಿ) ಆಧಿನಿಯಮುವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದಕ್ಕೆ
ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಜಾರಿಗೆ, ಆ ಕಾನೂನು 19ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ (6)ನೇಯ ಖಂಡದ (i)ನೇಯ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ
ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವವ್ಯಾರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ
ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಿದುತ್ತೆ ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಳವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

306. [ಎಂಬಾರ ಮತ್ತು ಏಳೆಜ್ಡರ ಮೇರೆ ಪರಿಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಲು ಮೌದಲನೇಯ ಅನುಸಂಚಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ
ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಗಳ ಆಧಿಕಾರ.] 1955ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸೆಯ ತಿದ್ದುಪದಿ) ಆಧಿನಿಯಮುದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು
ಅನುಸಂಚಯ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ.

307. 301ರಿಂದ 304ರವರೆಗಿನ ಅನುಷ್ಠೀದಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಾಧಿಕಾರದ ನೇಮಕ:-
ಸಂಸತ್ತು, 301ನೇಯ, 302ನೇಯ, 303ನೇಯ ಮತ್ತು 304ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಾನು
ಸಮುಚ್ಚಿತವೆಂದು ಪರ್ಯಾಯಲೋಚನೆಸುವಂಥ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ
ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಆಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಬಹುದು.

1. 1955ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪದಿ) ಆಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯುಂಟುಜೊಂಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

PART XIV.**SERVICES UNDER THE UNION AND THE STATES****CHAPTER I - SERVICES**

308. Interpretation: - In this part, unless the context otherwise requires, the expression "State" [does not include the State of Jammu and Kashmir.]

309. Recruitment and conditions of service of persons serving the Union or a State:- Subject to the provisions of this Constitution, Acts of the appropriate Legislature may regulate the recruitment, and conditions of service of persons appointed, to public services and posts in connection with the affairs of the Union or of any State :

Provided that it shall be competent for the President or such person as he may direct in the case of services and posts in connection with the affairs of the Union, and for the Governor ^{2***} of a State or such person as he may direct in the case of services and posts in connection with the affairs of the State, to make rules regulating the recruitment, and the conditions of service of persons appointed, to such services and posts until provision in that behalf is made by or under an Act of the appropriate Legislature under this article, and any rules so made shall have effect subject to the provisions of any such Act.

310. Tenure of office of persons serving the Union or a State:- (1) Except as expressly provided by this Constitution, every person who is a member of a defence service or of a civil service of the Union or of an all-India service or holds any post connected with defence or any civil post under the Union holds office during the pleasure of the President and every person who is a member of a civil service of a State or holds any civil post under a State holds office during the pleasure of the Governor ^{3***} of the State.

(2) Notwithstanding that a person holding a civil post under the Union or a State holds office during the pleasure of the President or, as the case may be, of the Governor ^{4***} of the State, any contract under which a person, not being a member of a defence service or of an all India service or of a civil service of the Union or a State, is appointed under this Constitution to hold such a post may, if the President or the Governor ^{4***} as the case may be, deems it necessary in order to secure the services of a person having special qualifications, provide for the payment to him of compensation, if before the expiration of an agreed period that post is abolished or he is, for reasons not connected with any misconduct on his part, required to vacate that post.

311. Dismissal, removal or reduction in rank of persons employed in civil capacities under the Union or a State:- (1) No person who is a member of a civil service of the Union or

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch., for "means a State specified in Part A or part B of the First Schedule".
2. The words "or Rajpramukh" omitted by s. 29 and Sch., ibid.
3. The words "or as the case may be, the Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
4. The words "or, Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

ಒಕ್ಕಣಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಧಿನದಲ್ಲಿನ ಸೇವೆಗಳು

ಅಧಾರ್ಯ - 1 ಸೇವೆಗಳು

308. ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಾಜ್ಯ:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ವಯ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು 'ರಾಜ್ಯ' ಎಂಬ ಪದವು 'ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ.]

309. ಒಕ್ಕಣಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನೋಕರಿ ಭರ್ತೀ ಮತ್ತು ಸೇವಾ ಪರತ್ವಗಳು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳು ಒಕ್ಕಣಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿನ ಲೋಕೇಷನೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೋಕರಿ ಭರ್ತೀ ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಪರತ್ವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿನಿಯಮಿಸಬಹುದು:

ಪರಿಂತು, ಒಕ್ಕಣಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ ಅವನು ನಿದ್ರೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸೇವೆಗಳ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು² * * * ಅಧಿಕಾರ ಅವನು ನಿದ್ರೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಈ ಅನುಷ್ಠೀದ್ವರ್ಮೇರಿಗೆ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನಮಂಡಳದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕಾರ ಅಧಿಕಾರ ಮೇರಿಗೆ, ಆಂತರ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೋಕರಿ ಭರ್ತೀ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಪರತ್ವಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಕ್ಷಮನಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ರಚಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನಿಯಮಗಳು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಿಸಬಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

310. ಒಕ್ಕಣಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪದಾವಧಿ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ಒಕ್ಕಣಿ ರಕ್ಷಣಾ ಸೇವೆಯ ಅಧಿಕಾರ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಅಧಿಕಾರ ಭಾರತ ಸೇವೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ಒಕ್ಕಣಿ ಅಥವಾ ರಕ್ಷಣೀ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಅಧಿಕಾರ ಯಾವುದೇ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವಾ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ್³ * * * ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಕ್ಕಣಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ್⁴ * * * ಇಷ್ಟಪರ್ಯಂತ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದಾಗಿದ್ದಾಗೂ, ರಕ್ಷಣಾ ಸೇವೆಯ ಅಧಿಕಾರ ಅವಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಯ ಅಧಿಕಾರ ಒಕ್ಕಣಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರಿಗೆ ಅಂಥ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಲು, ಯಾವುದೇ ಕರಾರಿನ ಮೇರಿಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಿದರೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡುವುದು, ವಿಶೇಷ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ್⁴ * * * ಭಾವಿಸಿದರೆ, ಅಂಥ ಕರಾರಿನಲ್ಲಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿದ ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆ ಹುದ್ದೆಯ ರದ್ದುದರೆ ಅಧಿಕಾರ ಯಾವುದೇ ದುರ್ವರ್ತನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡಿದ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆ ಹುದ್ದೆಯ ಧಾರಕನನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ನಷ್ಟಪರಿಹಾರವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಕರಾರಿನಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು.

311. ಒಕ್ಕಣಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯೋಜಿತರಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ವರ್ಜಾ ಮಾಡುವುದು, ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು ಅಧಿಕಾರ ಅವರ ದಜ್ಞಾಯನ್ನು ಇಳಿಸುವುದು:- (1) ಒಕ್ಕಣಿ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಅಧಿಕಾರ ಅವಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಯ

1. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಿಳಿನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಚಯ ಮೇರಿಗೆ "ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸಂಚಯ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಎಂದರ್ಥ" ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯ್ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಚಯ ಮೇರಿಗೆ "ಅಧಿಕಾರ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಿಳಿನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಚಯ ಮೇರಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ "ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ" ಮತ್ತು "ಅಧಿಕಾರ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಿಳಿನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಚಯ ಮೇರಿಗೆ "ಅಧಿಕಾರ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

an all India service or a civil service of a State or holds a civil post under the Union or a State shall be dismissed or removed by an authority subordinate to that by which he was appointed.

¹[(2) No such person as aforesaid shall be dismissed or removed or reduced in rank except after an inquiry in which he has been informed of the charges against him and given a reasonable opportunity of being heard in respect of those charges ^{2***} :

³[Provided that where it is proposed after such inquiry, to impose upon him any such penalty, such penalty may be imposed on the basis of the evidence adduced during such inquiry and it shall not be necessary to give such person any opportunity of making representation on the penalty proposed :

Provided further that this clause shall not apply]-

- (a) where a person is dismissed or removed or reduced in rank on the ground of conduct which has led to his conviction on a criminal charge ; or
- (b) where the authority empowered to dismiss or remove a person or to reduce him in rank is satisfied that for some reason, to be recorded by that authority in writing, it is not reasonably practicable to hold such inquiry ; or
- (c) where the President or the Governor, as the case may be, is satisfied that in the interest of the security of the State it is not expedient to hold such inquiry.

(3) If, in respect of any such person as aforesaid, a question arises whether it is reasonably practicable to hold such inquiry as is referred to in clause (2), the decision thereon of the authority empowered to dismiss or remove such person or to reduce him in rank shall be final.]

312. All India Services:- (1) Notwithstanding anything in ³[Chapter VI of Part VI or Part XI], if the Council of States has declared by resolution supported by not less than two- thirds of the members present and voting that it is necessary or expedient in the national interest so to do, Parliament may by law provide for the creation of one or more all-India services ⁴[including an all-India judicial service] common to the Union and the States, and, subject to the other provisions of this Chapter, regulate the recruitment, and the conditions of service of persons appointed, to any such service.

(2) The services known at the commencement of this Constitution as the Indian Administrative Service and the Indian Police Service shall be deemed to be services created by Parliament under this article.

⁵[(3) The All-India judicial service referred to in clause (1) shall not include any post inferior to that of a district judge as defined in article 236.

1. Subs. by the Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, s. 10, for cl (2) and (3).
2. Certain words omitted by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s. 44 (w.e.f. 3-1-1977).
3. Subs. by s. 45 ibid (w.e.f. 3-1-1977) for " part XI".
4. Subs. by the Constitution (Forty- Second Amendment) Act, 1976, s. 45, (w.e.f. 3-1-1977).
5. Ins. by s. 45 ibid., (w.e.f. 3-1-1977).

ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಿವಿಲ್ ಮುದ್ದೆಯನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು, ಅವನು ಯಾವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯಿಂದ ನೇಮಕಗೊಂಡನೋ ಆ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಧಿನಿರ್ನಾಗಿರುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯ ವಚಾ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

¹ [2] ಹೀಂದೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅವನ ವಿರುದ್ಧ ಆಪಾಡನೀಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಆ ಆಪಾಡನೀಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುತ್ತೆ
² * * * ಅಹಮಾಲನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಶಕ್ತಿ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿ ವಿಚಾರಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿದ ತರುವಾಯವಲ್ಲದೆ, ವಚಾ ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅವನ ದರ್ಜೆಯನ್ನು ಇಳಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

³[ಪರಂತು, ಅಂಥ ವಿಚಾರಕೆಯ ತರುವಾಯ ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಅವನಿಗೆ ವಿಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದರೆ ಅಂಥ ವಿಚಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಿತ ದಂಡನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮನವಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಕೆಳಕಂಡ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ವಿಂಡವು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ]-

- (ಎ) ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಆರೋಪದ ಮೇಲೆ ಅಪರಾಧ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವರ್ತನೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ವಚಾ ಮಾಡಿರುವಾಗ, ತೆಗೆದುಹಾಕಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ದರ್ಜೆಯಿಂದ ಇಳಿಸಿರುವಾಗ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ವಚಾ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ತೆಗೆದುಹಾಕಲು ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ದರ್ಜೆಯಿಂದ ಇಳಿಸಲು ಶಕ್ತನಾದ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಂಥ ವಿಚಾರಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಯಶಕ್ತಿವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಅಭಿಲೋವಿಸಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಕಾರಣದಿಂದ ಮನದಬ್ಜುದಾಗ; ಅಥವಾ
- (ಸಿ) ಅಂಥ ವಿಚಾರಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ರಾಜ್ಯದ ಭದ್ರತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಹಿತವಲ್ಲವೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ-ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯವಾಲನಿಗೆ ಮನದಬ್ಜುದಾಗ.

(3) ಹೀಂದೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುತ್ತೆ (2)ನೇಯ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂಥ ವಿಚಾರಕೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಯಶಕ್ತಿವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದರೆ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ವಚಾ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ತೆಗೆದುಹಾಕಲು ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ದರ್ಜೆಯಿಂದ ಇಳಿಸಲು ಶಕ್ತನಾದ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ರೀಗೋಳ್ಜ್ವವ ತೀರ್ಮಾನವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

312: ಅವಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಗಳು:- (1) ³[ನೇಯ ಭಾಗದ ಈಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 11ನೇಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ] ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೋ, ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ರೀತಿಯ ಒಂದು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚನ ಅವಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ⁴[ಒಂದು ಅವಿಲ ಭಾರತ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು] ಸ್ವಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸುವುದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹಿತದ್ವಿಷಿಯಿಂದ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಥವಾ ವಿಹಿತವೆಂದು ರಾಜ್ಯಸಚಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಜರಿದ್ದ ಮತದಾನ ಮಾಡುವ ಸದಸ್ಯರ ವೈಕಿ ಮೂರನೇ ವರದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲದವು ಸದಸ್ಯರು ಬೆಂಬಲಿಸಿದ ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ಆ ಸದನವು ಫೋರ್ಮಿಸಿದರೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಹಾಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಗೆ ನೌಕರಿ ಭರ್ತ್ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಪ್ರರ್ತ್ಯಾಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತು ವಿನಿಯೊಸಬಹುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಆರ್ಡಿಟ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಭಾರತ ಪ್ರೌಲೀಸ್ ಸೇವೆ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಈ ಅನುಷ್ಠೀದದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಸ್ವಚಿಸಿದ ಸೇವೆಗಳಿಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

⁵(3) (1)ನೇಯ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಅವಿಲ ಭಾರತ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಯು 23ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿತವಾದಂತೆ ಚಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕೆನ ಹುದ್ದೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾದ ಯಾವುದೇ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

1. 1963ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹಿನ್ದಿನ್ದರೆನ್ಯು ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 10ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (2)ನೇಯ ಮತ್ತು (3)ನೇಯ ವಿಂಡಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ವಿಂಡಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೆರದೆನ್ಯು ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 44ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೆರದೆನ್ಯು ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 45ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “XI ನೇಯ ಭಾಗ” ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೆರದೆನ್ಯು ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 45ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೆರದೆನ್ಯು ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 45ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(4) The law providing for the creation of the all-India judicial service aforesaid may contain such provisions for the amendment of Chapter VI of Part VI as may be necessary for giving effect to the provisions of that law and no such law shall be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368.

¹[312A. **Power of Parliament to vary or revoke conditions of service of officers of certain services:-** (1) Parliament may by law-

- (a) vary or revoke, whether prospectively or retrospectively, the conditions of services as respects remuneration, leave and pension and the rights as respects disciplinary matters of persons who, having been appointed by the Secretary of State or Secretary of State in Council to a civil service of the Crown in India before the commencement of this Constitution, continue on and after the commencement of the Constitution (Twenty-eighth Amendment) Act, 1972, to serve under the Government of India or of a State in any service or post ;
- (b) vary or revoke, whether prospectively or retrospectively, the conditions of service as respects pension of persons who, having been appointed by the Secretary of State or Secretary of State in Council to a civil service of the Crown in India before the commencement of this Constitution, retired or otherwise ceased to be in service at any time before the commencement of the Constitution (Twenty-eighth Amendment) Act, 1972 :

Provided that in the case of any such person who is holding or has held the office of the Chief Justice or other Judge of the Supreme Court or a High Court, the Comptroller and Auditor-General of India, the Chairman or other member of the Union or a State Public Service Commission or the Chief Election Commissioner, nothing in sub-clause (a) or sub-clause (b) shall be construed as empowering Parliament to vary or revoke, after his appointment to such post, the conditions of his service to his disadvantage except in so far as such conditions of service are applicable to him by reason of his being a person appointed by the Secretary of State or Secretary of State in Council to a civil service of the Crown in India.

(2) Except to the extent provided for by Parliament by law under this article, nothing in this article shall affect the power of any Legislature or other authority under any other provision of this Constitution to regulate the conditions of service of persons referred to in clause (1).

(3) Neither the Supreme court nor any other court shall have jurisdiction in -

- (a) any dispute arising out of any provision of, or any endorsement on, any covenant, agreement or other similar instrument which was entered into or executed by any person referred to in clause (1), or arising out of any letter issued to such person, in relation to his appointment to any civil service of the Crown in India or his continuance in service under the Government of the Dominion of India or a Province thereof ;
- (b) any dispute in respect of any right, liability or obligation under article 314 as originally enacted.

1. Ins. by the Constitution (Twenty-eighth Amendment) Act, 1972, s.2 (w.e.f. 29-8-1972).

(4) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅವಿಲ ಭಾರತ ನ್ಯಾಯಿಕ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸ್ವಚಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೇಯ ಭಾಗದ ನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯವನ್ನು ತಿದ್ದುವಡಿ ಮಾಡಲು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವ ಕಾನೂನು ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು 36ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುವಡಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[312e. ಕೆಲವು ಸೇವೆಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಸೇವಾ ಪರತ್ಯಾಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಸ್ವಗೊಳಿಸಲು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲು ಸಂಸ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:- ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ -

- (a) ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸೇಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್‌ನಿಂದ ಅಥವಾ ಸೇಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್ ಇನ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮೃಟನ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಗೆ ನೇಮಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೀಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972-ಇದು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪರಿಶ್ರಮಧನ, ರಜೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸೇವಾ ಪರತ್ಯಾಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಶಿಸ್ತಪೂಲನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅವರ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಉತ್ತರಾಸ್ಯಯವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪೂರ್ವಾಸ್ಯಯವಾಗಿ ವ್ಯತ್ಸ್ವಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು;
- (b) ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸೇಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್‌ನಿಂದ ಅಥವಾ ಸೇಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್ ಇನ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮೃಟನ ಒಂದು ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಗೆ ನೇಮಕೊಂಡಿದ್ದ, ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೀಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972-ಇದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಹೊಂದಿರುವುದು ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇಳನದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿನ ಸೇವಾ ಪರತ್ಯಾಗಳನ್ನು ಉತ್ತರಾಸ್ಯಯವಾಗಿ ಅಥವಾ ಪೂರ್ವಾಸ್ಯಯವಾಗಿ ವ್ಯತ್ಸ್ವಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು:

ವರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸರ್ವೋಚ್ಛೇದ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಉಳಿಕ್ಕಣ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನ ಅಥವಾ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನ, ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕಿನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕಿಪರಿಶೋಧಕನ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಇತರ ಸದಸ್ಯನ ಅಥವಾ ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕರ್ಮಾಣಂತರನ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಅಥವಾ ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, (ಬಿ) ಉಪ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಅವನು ಅಂಥ ಪದಕ್ಕೆ ನೇಮಕೊಂಡ ತರುವಾಯ, ಅವನು ಸೇಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್‌ನಿಂದ ಅಥವಾ ಸೇಕ್ರೆಟರಿ ಆಫ್ ಸ್ಟೇಟ್ ಇನ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮೃಟನ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಗೆ ನೇಮಕೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರುವನೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಸೇವಾ ಪರತ್ಯಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಅನ್ಯಾಸಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತು, ಅವನಿಗೆ ಅನುನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಅಂಥ ಸೇವಾ ಪರತ್ಯಾಗಳನ್ನು ವ್ಯತ್ಸ್ವಗೊಳಿಸಲು ಅಥವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲು ಸಂಸ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಧ್ಯೇತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಅನುಷ್ಠೀದದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಷ್ಟು ಹೊರತುವಡಿಸಿ, ಈ ಅನುಷ್ಠೀದದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಪರತ್ಯಾಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸಲು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಉಪಬಂಧದ ಮೇರೆಗೆ ಇರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವನ್ನಂಟು ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಸರ್ವೋಚ್ಛೇದ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೇ ಆಗಲಿ -

- (ಬಿ) (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯ, ಒವ್ವಂದೆ ಅಥವಾ ಆದೇ ಬಾಯಿ ಇತರ ಲಿಖಿತದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಿಂದ ಅಥವಾ ಆದರ ಮೇಲಿನ ಯಾವುದೇ ಹಿಂಬರಹಡಿಂದ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಅಥವಾ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಮೃಟನ ಯಾವುದೇ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಗೆ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ದೋಷಿಸಿದ್ದಿರುವ ಹೊಗುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಹೊಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಪತ್ರಾಧಿಂದ ಉಧ್ವಾಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ;
- (ಬಿ) ಮೂಲತಃ ಅಧಿನಿಯಮಿತವಾಗಿದ್ದಂತೆ, 314ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕು, ಹೊಣೆಗಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಬಾಧ್ಯತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ
- ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

1. 1972ನೇಯ ಇವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೀಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (29-8-72ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(4) The provisions of this article shall have effect notwithstanding anything in article 314 as originally enacted or in any other provision of this Constitution.]

313. Transitional provisions:- Until other provision is made in this behalf under this Constitution, all the laws in force immediately before the commencement of this Constitution and applicable to any public service or any post which continues to exist after the commencement of this Constitution, as an all-India service or as service or post under the Union or a State shall continue in force so far as consistent with the provisions of this Constitution.

314. [Provision for protection of existing officers of certain services.] Rep. by the Constitution (Twenty-eighth Amendment) Act, 1972, s.3 w.e.f 29-8-1972.

CHAPTER II - PUBLIC SERVICE COMMISSIONS

315. Public Service Commissions for the Union and for the States:- (1) Subject to the provisions of this article, there shall be a Public Service Commission for the Union and a Public Service Commission for each State.

(2) Two or more States may agree that there shall be one Public Service Commission for that group of States, and if a resolution to that effect is passed by the House or, where there are two Houses, by each House of the Legislature of each of those States, Parliament may by law provide for the appointment of a Joint State Public Service Commission (referred to in this Chapter as Joint Commission) to serve the needs of those States.

(3) Any such law as aforesaid may contain such incidental and consequential provisions as may be necessary or desirable for giving effect to the purposes of the law.

(4) The Public Service Commission for the Union, if requested so to do by the Governor^{1***} of a State may, with the approval of the President, agree to serve all or any of the needs of the State.

(5) References in this Constitution to the Union Public Service Commission or a State Public Service Commission shall, unless the context otherwise requires, be construed as references to the Commission serving the needs of the Union or, as the case may be, the State as respects the particular matter in question.

316. Appointment and term of office of members:- (1) The Chairman and other members of a Public Service Commission shall be appointed, in the case of the Union Commission or a Joint Commission, by the President, and in the case of a State Commission, by the Governor^{1***} of the State :

Provided that as nearly as may be one-half of the members of every Public Service Commission shall be persons who at the dates of their respective appointments have held office for at least ten years either under the Government of India or under the Government of a State, and in computing the said period of ten years any period before the commencement of this Constitution during which a person has held office under the Crown in India or under the Government of an Indian State shall be included.

---

1. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.

(4) ମୂଲତଃ ଅଧିନିୟମିତମାନିଦ୍ରିୟ 314ନେମ୍ ଅନୁଷ୍ଟିତଦେଖି ଆଧିକା କୁ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ଜୀବନରେ ଯାହାଦେଇ ଉପବିଂଧୁରେ ଫନ୍ଦେ ଜାଦ୍ୟଗୌଡ଼ୀ, କୁ ଅନୁଷ୍ଟିତଦେ ଉପବିଂଧୁରେ ପରିଣାମକାରୀ ଯାଗିରତକ୍ଷେତ୍ରେ ଥିଲୁଛି ।

313. ମୁଦ୍ରକାଳୀନ ଉପଚଂଧଗଳୁ:- କୁ ସଂବିଧାନଦ ମେଲିଗ କୁ ବିନ୍ଦୁ ଐତିହ୍ୟ ଉପଚଂଧବନ୍ଦ ମାତ୍ରାପରୀଗ, କୁ ସଂବିଧାନପୁ ପ୍ରାରଂଭମାଗୁପୁଦକ୍ଷେ ନିକଟପୂର୍ବଦଲ୍ଲ ଜ୍ଞାରିଯିଲ୍ଲିଦ୍ଧ ମୁତ୍ତୁ କୁ ସଂବିଧାନପୁ ପ୍ରାରଂଭମାଦ ମେଲେ ଅବିଲ ଭାରତ ସେବେଯାଗି ଆଧିଵା ଒ହୁଟିଦ ଆଧିଵା ରାଜ୍ୟଦ ଅଧିନଦିଲ୍ଲିନ ସେବେଯାଗି ଆଧିଵା ମୁଦ୍ରୀଯାଗି ମୁମଂଦୁପରିଯତକ୍ଷେ ଯାପୁଦେ ଲୋକେସେବେଗି ଆଧିଵା ଯାପୁଦେ ମୁଦ୍ରୀ ଅନ୍ତେଯିପତକ୍ଷେ ଏଲ୍ଲ କାନ୍ଦାନୁଗଳୁ କୁ ସଂବିଧାନଦ ଉପଚଂଧଗାଙ୍ଗି ସୁସଂଗତିବାଗିରୁପଷ୍ଟର ମୁଟ୍ଟେଗି ଜ୍ଞାରିଯିଲ୍ଲିରୁପୁଦ ମୁମଂଦୁପରିଯତକ୍ଷେଦ.

314. [ಕೆಲವು ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಿತ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾರಿಗಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಐಪ್ಟೆಂಟನೆಯ ತದ್ದುವಡಿ] ಅಧಿಸಿಯಮದ ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (29-8-72 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತಂತೆ) ನಿರ್ಸೀತವಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾತ್ಮ - 2 ಲೋಕಸೇವಾ ಅರ್ಥಗಳು

315. ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಲೋಕಸೇವಾ ಅರ್ಥಾಗಳು:- (1) ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಪಂಥಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಒಂದು ಲೋಕಸೇವಾ ಅರ್ಥಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ ಒಂದೊಂದು ಲೋಕಸೇವಾ ಅರ್ಥಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಒಂದು ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗವಿರತಪ್ಪದೆಂದು ಆ ರಾಜ್ಯಗಳು ಒಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಒಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳ ವೈಶಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಎರಡು ಸದಸ್ಯಗಳಿರುವ ಸಂಭಾಷದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದರೆ, ಸಂಸತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವೇನುಲ್ಲು ಒಂದು ಜಂಟಿ ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗವನ್ನು (ಕ್ಷಾ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಜಂಟಿ ಅಯೋಗವೆಂಬುದಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿ) ನೇಮಕ ಮಾಡಲು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

(3) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದಿಗೆತ್ತಿಸಿಲ್ಲ ಅವಶ್ಯಕಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಥವಾ ಅವೇಕ್ಷಣೀಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಅಥವಾ ಅನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಅಂಥ ಕಾನೂನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

(4) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ¹*.*.* ಆ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರ ಯಾವುದೇ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕೆಂದು ಒಳ್ಳಣಿ
ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗವನ್ನು ಹೋಗಿದರೆ, ಅದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಹುದು.

(5) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ವಯ ಆಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, ಸರಂಬಂಧಪಟ್ಟ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನ್ವನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಎಂದು ಅರ್ಥಸೂತ್ಪರ್ಯಾದ್ಯ.

316. ಸದಸ್ಯರ ನೇಮಕಾತಿ ಮತ್ತು ಪದಾವಧಿ:- (1) ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯವಾ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯವಾಲನು
 1 * * * ನೇಮಕ ಮಾಡತೆಸ್ತು:

ವರಂತು, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದಾದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅರ್ಥದಪ್ಪು ಸದಸ್ಯರು, ಅವರು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ದಿನಾಂಕಗಳಿಂದು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನೇತರಾಗುಲಿ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನೇತರಾಗುಲಿ ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದವರಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಲೇಕ್ಕೆ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಭಾರತ ಸಾಮ್ರಾಣ್ಯನ ಅಧಿನೇತರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನೇತರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ.

1. 1955ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪಿಂಚನೆಯ ತಿದ್ಯುಪದಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು”ಎಂಬ ಶब್ದಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

¹[(1A) If the office of the Chairman of the Commission becomes vacant or if any such Chairman is by reason of absence or for any other reason unable to perform the duties of his office, those duties shall, until some person appointed under clause (1) to the vacant office has entered on the duties thereof or, as the case may be, until the Chairman has resumed his duties, be performed by such one of the other members of the Commission as the President, in the case of the Union Commission or a Joint Commission, and the Governor of the State in the case of a State Commission, may appoint for the purpose].

(2). A member of a Public Service Commission shall hold office for a term of six years from the date on which he enters upon his office or until he attains, in the case of the Union Commission, the age of sixty-five years, and in the case of a State Commission or a Joint Commission, the age of [sixty-two years], whichever is earlier :

Provided that-

- (a) a member of a public Service Commission may, by writing under his hand addressed, in the case of the Union Commission or a Joint Commission, to the President, and in the case of a State Commission, to the Governor^{3***} of the State, resign his office ;
- (b) a member of a Public Service Commission may be removed from his office in the manner provided in clause (1) or clause (3) of article 317.

(3) A person who holds office as a member of a Public Service Commission shall, on the expiration of his terms of office, be ineligible for re-appointment to that office.

317. Removal and suspension of a member of a Public Service Commission:-

(1) Subject to the provisions of clause (3), the Chairman or any other member of a Public Service Commission shall only be removed from his office by order of the President on the ground of misbehaviour after the Supreme Court, on reference being made to it by the President, has, on inquiry held in accordance with the procedure prescribed in that behalf under article 145, reported that the Chairman or such other member, as the case may be, ought on any such ground to be removed.

(2) The President, in the case of the Union Commission or a Joint Commission, and the Governor^{3***} in the case of a State Commission, may suspend from office the Chairman or any other member of the Commission in respect of whom a reference has been made to the Supreme Court under clause (1) until the President has passed orders on receipt of the report of the Supreme Court on such reference.

(3) Notwithstanding anything in clause (1), the President may by order remove from office the Chairman or any other member of a Public Service Commission if the Chairman or such other member, as the case may be,-

- (a) is adjudged an insolvent ; or
- (b) engages during his term of office in any paid employment outside the duties of his office ; or

1. Ins. by the Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, s.11.
2. Subs. by the Constitution (Forty-first Amendment) Act, 1976, s. 2 for "sixty years".
3. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

[1. ಆಯೋಗದ ಅಧಕ್ಷನ ಪದವು ಖಾಲಿಯಾದರೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾರೇ ಅಧಕ್ಷನು ತನ್ನ ಗೈರುಹಾಜರಿಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ತನ್ನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೀರವೇರಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥನಾದರೆ, ಹಾಗೆ ಖಾಲಿಯಾದ ಪದಕ್ಕೆ (1)ನೀಯ ವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕೆಗೊಂಡ ಯಾರೇ ವೈಕ್ರಿಯ ಆ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಧಕ್ಷನೇ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಣ ಮುಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ, ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಆ ಆಯೋಗದ ಇತರ ಸದಸ್ಯರುಗಳ ಪೈಕಿ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು ಅಂಥ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನೀರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು.]

(2) ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯನು, ತನ್ನ ಪದವನ್ನು ಹಿಂಸಿಕೊಂಡ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅರುವರ್ವರ್ಗ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ, ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅರವತ್ತೆಂದು ವರ್ವರ್ಗಳು ತುಂಬವವರೆಗೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ² [ಅರವತ್ತೆರಡು ವರ್ವರ್ಗಳು] ತುಂಬವವರೆಗೆ-ತೆ ಎರಡು ಅವಧಿಗಳ ಪೈಕಿ ಯಾವುದು ಮುಂಚಿತವಾದುದೋ ಆ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಿಶು-

(ಎ) ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು, ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ³ * * * ತಾನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ತನ್ನ ಪದಕ್ಕೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಬಹುದು;

(ಬಿ) ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನನ್ನು 317ನೇಯ ಅನುಜ್ಞೀದದ (1)ನೀಯ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (3)ನೀಯ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು.

(೩) ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ವೈಕ್ರಿಯ ಪದಾವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣಿ ನೇಮಕೆಗೊಳ್ಳಲು ಅವನು ಅನುಮತಿನಾಗಿತಕ್ಕುದು.

317. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕುವುದು ಮತ್ತು ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿದುವುದು:- (1) (3)ನೀಯ ವಿಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲ; ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವನೇ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ದುರವರ್ತನೆಯ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ ಕೋರಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು 14ನೇಯ ಅನುಜ್ಞೀದದ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಲಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸಿ, ಆ ಅಧಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಥ ಇತರ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕದೆಂದು ವರದಿ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯವೇ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ, ಅವನನ್ನು ಪದದಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಕ್ಕೂಟ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಜಂಟಿ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಆಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು³ * * * ಆಯೋಗದ ಯಾವ ಅಧಕ್ಷನಿಗೆ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ (1)ನೀಯ ವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೇಳಿ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಅಧಕ್ಷನನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಅಂಥ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ತರುವಾಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಅಮಾನತ್ತಿನಲ್ಲಿಡಬಹುದು.

(3) (1)ನೀಯ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ, ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಇತರ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು,-

(ಎ) ಚರ್ಚಾ ಮೆಂದು ನ್ಯಾಯಿನಿಂದಿನಾದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅವನ ಪದಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲದ ಬೇರೆ ವೇತನ ಪಡೆಯುವ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

1. 1963ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹೆದನ್ಯಾಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿವಿಯಮದ 11ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವಕ್ತೊಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿವಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಅರವತ್ತು ವರ್ವರ್ಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಸ್ವತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿವಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಾಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ “ರಾಜಪ್ರಮುಖಿನಿಗೆ”, ಒಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

- (c) is, in the opinion of the President, unfit to continue in office by reason of infirmity of mind or body.
- (4) If the Chairman or any other member of a Public Service Commission is or becomes in any way concerned or interested in any contract or agreement made by or on behalf of the Government of India or the Government of a State or participates in any way in the profit thereof or in any benefit or emolument arising there from otherwise than as a member and in common with the other members of an incorporated company, he shall, for the purposes of clause (1), be deemed to be guilty of misbehaviour.

318. Power to make regulations as to conditions of service of members and staff of the Commission:- In the case of the Union Commission or a Joint Commission, the President and, in the case of a State Commission, the Governor^{1***} of the State may by regulation-

- (a) determine the number of members of the Commission and their conditions of service; and
- (b) make provision with respect to the number of members of the staff of the Commission and their conditions of service:

Provided that the conditions of service of a member of a Public Service Commission shall not be varied to his disadvantage after his appointment.

319. Prohibition as to the holding of offices by members of Commission on ceasing to be such members:- On ceasing to hold office-

- (a) the Chairman of the Union Public Service Commission shall be ineligible for further employment either under the Government of India or under the Government of a State;
- (b) the Chairman of a State Public Service Commission shall be eligible for appointment as the Chairman or any other member of the Union Public Service Commission or as the Chairman of any other State Public Service Commission, but not for any other employment either under the Government of India or under the Government of a State;
- (c) a member other than the Chairman of the Union Public Service Commission shall be eligible for appointment as the Chairman of the Union Public Service Commission or as the Chairman of a State Public Service Commission, but not for any other employment either under the Government of India or under the Government of a State;
- (d) a member other than the Chairman of a State Public Service Commission shall be eligible for appointment as the Chairman or any other member of the Union Public Service Commission or as the Chairman of that or any other State Public Service Commission, but not for any other employment either under the Government of India or under the Government of a State.

320. Functions of Public Service Commissions:- (1) It shall be the duty of the Union and the State Public Service Commissions to conduct examinations for appointments to the services of the Union and the services of the State respectively.

(2) It shall also be the duty of the Union Public Service Commission, if requested by any two or more States so to do, to assist those States in framing and operating schemes of joint recruitment for any services for which candidates possessing special qualifications are required.

1. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s 29 and Sch.

- (ಗಿ) ಮಾನಸಿಕ ಅಥವಾ ಶಾರೀರಿಕ ದೈಖಿಲ್ಯದ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಯೋಗ್ಯನಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಹುದ್ದರೆ

- ಅಂಥ ಅದ್ವಿತೀಯ ಅರ್ಥವಾ ಆ ಯಾರೇ ಇತರ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಪದವಿನ ತೇಗೆದುಹಾಕಬಹುದು.

- (4) ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾರೆ ಸದಸ್ಯನು, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಕರಾರು ಅಥವಾ ಒಪ್ಪಂದದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಹಿತಾಸ್ತೇ ಉಳಿಪನಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಲಾಭದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಿಗಮಿತ ಕಂಪನಿಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಅದರ ಇತರ ಸದಸ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಒಳಗೊಡಿಯಲ್ಲದೆ, ಅದರಿಂದ ಉಧ್ವವಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಯೋಜನ ಅಥವಾ ಉಪಲಬ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಥಾ ಪಾಲೋಂಡರೆ ಅವನು (1)ನೇಯ ವಿಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ದುರ್ವರ್ತನೆಯ ತಪ್ಪಿತಸ್ವನಾಗಿದ್ದಾನಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

318. ಅಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಶಿಬ್ಬಂದಿಯ ಸೇವಾ ಪರಶ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರ:- ಒಕ್ಕೂಟಿ ಅಯೋಗದ ಅಧ್ಯವಾಜಂಟಿ ಅಯೋಗದ ಸರಂಭಿಕದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಅಯೋಗದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ¹ * * * ವಿನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ -

- (e) ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಸೇವಾ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸಬಹುದು; ಮತ್ತು

- (ಬಿ) ಅಯೋಗದ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಸೇವಾ ಪರಿಶ್ರಮೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಭಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು:

ವರಂತು, ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯ್ಯೋಗದ ಸದಸ್ಯನ ಸೇವಾ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು, ಅವನ ನೇಮಕಾತಿಯ ತರುವಾಯ ಅವನಿಗೆ ಅನನ್ನಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗೊಳಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

319. ಅಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರು, ಹಾಗೆ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ಮೇಲೆ ಪದಗಳನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ನಿಷೇಧ:- ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ಮೇಲೆ -

- (ಎ) ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕನೇವಾ ಅಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿರ್ದಲಾಗುಲೇ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿರ್ದಲಾಗುಲೇ ಮತ್ತೆ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅನ್ಹೆನಾಗಿರತಪ್ಪದ್ದು;

- (iii) ଒ଚୁଟ ଲୋକେବେ ଆଯୋଗଦ ଅଧ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରାଳ୍ପଦ ଇତର ଯୋରେ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଒ଚୁଟ ଲୋକେବେ ଆଯୋଗଦ ଅଧ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରାଳ୍ପଦ ଅଧ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରାଳ୍ପଦ ନେମକିନୋଳ୍ପଲ୍ଲୁ ଅହ୍ୟନାଗିରତକୁଠୁ. ଆଦରେ ଭାରତ ସକାରଦ ଅଧିନେତ୍ରାଳ୍ପଦ ଅଧ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରାଳ୍ପଦ ଅଧିନେତ୍ରାଳ୍ପଦ ଇତର ଯୋବୁଦେ ଉଦ୍ଘୋଗପନ୍ଥ ପ୍ରଦେଶରୁ ଅହ୍ୟନାଗିରତକୁଠୁ;

- (d) ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಲ್ಲಿದ್ದ ಇತರ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನು, ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಅಧವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಧವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ನೇಮಕನೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದು. ಅದರೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿದಳಾಗಲಿ. ಅಧವಾ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿದಳಾಗಲಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೋಽಗವನು ಪಡೆಯಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ.

320. ଲୋକେଶ୍ଵର ଆଯୋଗଙ୍କ ପ୍ରକାର୍ୟଙ୍କୁ:- (1) ଒ଚ୍ଚାଳୁଟି ନେହେଣିଗେ ମୁତ୍ତୁ ଡିଂଦୁ ରାଜ୍ୟର ନେହେଣିଗେ ନେମକାତିଗିଳନ୍ତି ମୋଦୁପୁଦ୍ଧକ୍ଷା ପରେକ୍ଷେଗିଳନ୍ତି ନାହିଁମୁହୁଦୁ ଅନୁକ୍ରମବାଗି ଒ଚ୍ଚାଳୁଟି ଲୋକେଶ୍ଵର ଆଯୋଗର ମୁତ୍ତୁ ଉଠା ରାଜ୍ୟ ଲୋକେଶ୍ଵର ଆଯୋଗର କର୍ତ୍ତବ୍ୟବାଗିରତକୁରୁ.

(2) ಯಾವುದೇ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳು, ವಿಶೇಷ ಅರ್ಹತೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಜಂಟಿಯಾಗಿ ನೋಕರಿ ಬೆತ್ತಿರ ಮಾಡುವ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಒಮ್ಮೆ ಲೋಕಸೇವೆ ಅಯೋಜನೆ ಕೋರಿದರೆ ಆ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದೂ ಸಹ ಅದರ ಕೆರೆವ್ವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

1. 195ನೇಯ ಜಾಸ್ತಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪಿಳನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪ್ರಯೋಗಿಗಳ ವಿಷಯದ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

(3) The Union Public Service Commission or the State Public Service Commission, as the case may be, shall be consulted-

- (a) on all matters relating to methods of recruitment to Civil Services and for Civil Posts;
- (b) on the principles to be followed in making appointments to civil services and posts and in making promotions and transfers from one service to another and on the suitability of candidates for such appointments, promotions or transfers;
- (c) on all disciplinary matters affecting a person serving under the Government of India or the Government of a State in a Civil capacity, including memorials or petitions relating to such matters;
- (d) on any claim by or in respect of a person who is serving or has served under the Government of India or the Government of a State or under the Crown in India or under the Government of an Indian State, in a civil capacity, that any costs incurred by him in defending legal proceedings instituted against him in respect of acts done or purporting to be done in the execution of his duty should be paid out of the Consolidated Fund of India, or, as the case may be, out of the Consolidated Fund of the State;
- (e) on any claim for the award of a pension in respect of injuries sustained by a person while serving under the Government of India or the Government of a State or under the Crown in India or under the Government of an Indian State, in a civil capacity, and any question as to the amount of any such award,

and it shall be the duty of a Public Service Commission to advise on any matter so referred to them and on any other matter which the President, or, as the case may be, the Governor^{1***} of the State, may refer to them:

Provided that the President as respects the all-India services and also as respects other services and posts in connection with the affairs of the Union and the Governor,^{2***} as respects other services and posts in connection with the affairs of a State, may make regulation specifying the matters in which either generally, or in any particular class of case or in any particular circumstances, it shall not be necessary for a Public Service Commission to be consulted.

(4) Nothing in clause (3) shall require a Public Service Commission to be consulted as respects the manner in which any provision referred to in clause (4) of article 16 may be made or as respects the manner in which effect may be given to the provisions of article 335.

(5) All regulations made under the proviso to clause (3) by the President or the Governor^{1***} of a State shall be laid for not less than fourteen days before each House of Parliament or the House or each House of the Legislature of the State, as the case may be, as soon as possible after they

1. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s 29 and Sch.

2. The words "or Rajpramukh as the case may be" omitted by s 29 and Sch.

- (3) ಒಕ್ಕಣಿಗೆ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ:-
- (ಎ) ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಿವಿಲ್ ಹೃದ್ದೀಗಳಿಗೆ ನೌಕರಿಭಿತ್ತಿ ಮಾಡುವ ವಿಧಾನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಏಲ್ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ;
- (ಬಿ) ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹೃದ್ದೀಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬಡ್ಡಗಳನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಒಂದು ಸೇವೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಸೇವೆಗೆ ವರ್ಗಾವಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ತತ್ವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ನೇಮಕಾತಿಗಳು, ಬಡ್ಡಗಳು ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳ ಸೂಕ್ತತೆಯ ಬಗ್ಗೆ;
- (ಬಿ) ಶಿಸ್ತಪಾಲನಾ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮನವಿಗಳು ಅಥವಾ ಅಜಿಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಹೃದ್ದೀಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಶಾಮ ಬೀರುವಂಥ ಎಲ್ಲ ಶಿಸ್ತಪಾಲನಾ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ;
- (ಬಿ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯನ ಅಧಿನಿದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದೇಶಿಯ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಹೃದ್ದೀಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಾತ್ಯಯವಾಗುವ ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ವಿರುದ್ಧ ಹೂಡಲಾದ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವನಿಗೆ ತಗ್ಲಿದ ಯಾವುದೇ ಖಚಿತಗಳನ್ನು, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಅವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕ್ಷೇಮಿನ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು
- (ಉ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯನ ಅಧಿನಿದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದೇಶಿಯ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಹೃದ್ದೀಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಾತ್ಯಯವಾಗುವ ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ವಿರುದ್ಧ ಹೂಡಲಾದ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವನಿಗೆ ತಗ್ಲಿದ ಯಾವುದೇ ಖಚಿತಗಳನ್ನು, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಅವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕ್ಷೇಮಿನ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು
- (ಇ) ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯನ ಅಧಿನಿದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದೇಶಿಯ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಹೃದ್ದೀಯಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಥವಾ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅವನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಾತ್ಯಯವಾಗುವ ಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ವಿರುದ್ಧ ಹೂಡಲಾದ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅವನಿಗೆ ತಗ್ಲಿದ ಯಾವುದೇ ಖಚಿತಗಳನ್ನು, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಅವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕ್ಷೇಮಿನ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು

- ಸಮಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕುದು,

ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು¹ * * * ತನಗೆ ಕೆಳಕುಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡುವುದು ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯಕಾಗಿಲ್ಲವೋ ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅವಿಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕಣಿದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಸೇವೆಗಳ ಮತ್ತು ಹೃದ್ದೀಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಸೇವೆಗಳ ಮತ್ತು ಹೃದ್ದೀಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು² * * * ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯಕಾಗಿಲ್ಲವೋ ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರಿಸಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

(4) (3)ನೇಯ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, 16ನೇಯ ಅನುಜ್ಞೀದದ (4)ನೇಯ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ 33ನೇಯ ಅನುಜ್ಞೀದದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಗತಿಗೊಳಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸತಕ್ಕುದ್ದಲ್ಲ.

(5) (3)ನೇಯ ವಿಂಡದ ಪರಂತುಕದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು¹ * * * ರಚಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು, ಆಪ್ಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ರಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಅದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಸಂಸ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಸದನದ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ಎರಡು ಸದನಗಳಿರುವಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು.

1. 1956ನೇಯ ಇಸ್ತಿರು ಸಂವಿಧಾನದ (ಇನ್ನೇಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಾರಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೇಯ ಇಸ್ತಿರು ಸಂವಿಧಾನದ (ಇನ್ನೇಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು ಅನುಸಾರಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

are made; and shall be subject to such modifications, whether by way of repeal or amendment, as both Houses of Parliament or the House or both Houses of the Legislature of the State may make during the session in which they are so laid.

321. Power to extend functions of Public Service Commissions:- An Act made by Parliament or, as the case may be, the Legislature of a State may provide for the exercise of additional functions by the Union Public Service Commission or the State Public Service Commission as respects the services of the Union or the State and also as respects the services of any local authority or other body corporate constituted by law or of any public institution.

322. Expenses of Public Service Commissions:- The expenses of the Union or a State Public Service Commission, including any salaries, allowances and pensions payable to or in respect of the members or staff of the Commission, shall be charged on the Consolidated Fund of India or, as the case may be, the Consolidated Fund of the State.

323. Reports of Public Service Commissions:- (1) It shall be the duty of the Union Commission to present annually to the President a report as to the work done by the Commission and on receipt of such report the President shall cause a copy thereof together with a memorandum explaining, as respects the cases, if any, where the advice of the Commission was not accepted, the reasons for such non-acceptance to be laid before each House of Parliament.

(2) It shall be the duty of a State Commission to present annually to the Governor^{1 ***} of the State a report as to the work done by the Commission, and it shall be the duty of a Joint Commission to present annually to the Governor^{1 ***} of each of the States the needs of which are served by the Joint Commission a report as to the work done by the Commission in relation to that State, and in either case the Governor^{2 ***} shall, on receipt of such report, cause a copy thereof together with a memorandum explaining, as respects the cases, if any, where the advice of the Commission was not accepted, the reasons for such non-acceptance to be laid before the Legislature of the State.

1. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

2. The words "or Rajpramukh as the case may be" omitted by s. 29 and Sch. *ibid*.

ಸದನದ ಮುಂದೆ, ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದವು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಇಡತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಯಾವ ಅಧಿಕೇಶನದಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಅಧಿಕೇಶನದಲ್ಲಿ ನಿರಸನ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯರು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಳದ ಸದಸ್ಯ ಅಥವಾ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯರು ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಮಾರ್ಪಾಟಗಳಿಗೆ ಅವ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕುದು.

321. ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗಗಳ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ:- ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಅಧಿನಿಯಮವು ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸೇವೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಥವಾ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ರಚಿಸಿದ ಇತರ ನಿಗಮ ನಿರಾಯಕ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸೇವೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಹ ಒಕ್ಕೂಟ ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಬ್ಲುಹುದು.

322. ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗಗಳ ವೆಚ್ಚಗಳು:- ಅಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಯಾವುದೇ ವೇತನಗಳು, ಭತ್ತಗಳು ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಒಕ್ಕೂಟ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗದ ವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂಚಿತವಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತವಿಧಿಯ ಮೇಲೆ ಹೂರಿಸತಕ್ಕುದು.

323. ಲೋಕಸೇವಾ ಅಯೋಗಗಳ ವರದಿಗಳು:- (1) ಒಕ್ಕೂಟ ಅಯೋಗವು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ವರದಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಸುವುದು ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಂಥ ವರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅದರ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು, ಅಯೋಗದ ಸಲಹೆಯು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭಗೇಣಾದರೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾಗೆ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗದೆ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಒಂದು ವಿವರಣೆ ಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇರಿಸುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಅಯೋಗವು ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ¹ * * * ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ವರದಿಯನ್ನು ಒಟ್ಟಿಸುವುದು ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಜಂಟಿ ಅಯೋಗವು, ಯಾವ ರಾಜ್ಯಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳ ಪೂರ್ವೇಕಾಗಿ ಇದ್ದೋ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ¹ * * * ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ, ಆ ಜಂಟಿ ಅಯೋಗವು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸದ ಬಗ್ಗೆ ವರದಿಯನ್ನು ಒಟ್ಟಿಸುವುದು ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ವರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ತರುವಾಯ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು² * * * ಅದರ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಅಯೋಗದ ಸಲಹೆಯು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭಗೇಣಾದರೂ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಆ ಸಲಹೆಯು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೇನೆಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ವಿವರಣೆ ಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇರಿಸುವಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

1. 195ನೇಯ ಇಸಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಂದಿನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಾರಿಯ ಮೇರಿಗೆ “ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನಿಗೆ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಸಿದಲಾಗಿದೆ.

2. 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಾರಿಯ ಮೇರಿಗೆ “ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜಪ್ರಮುಖನಿಗೆ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಸಿದಲಾಗಿದೆ.

[PART XIV-A]**TRIBUNALS**

323A. Administrative tribunals. (1) Parliament may, by law, provide for the adjudication or trial by administrative tribunals of dispute and complaints with respect to recruitment and conditions of service of persons appointed to public services and posts in connection with the affairs of the Union or of any State or of any local or other authority within the territory of India or under the control of the Government of India or of any corporation owned or controlled by the Government.

(2) A law made under clause (1) may—

- (a) provide for the establishment of an administrative tribunal for the Union and a separate administrative tribunal for each State or for two or more States;
- (b) specify the jurisdiction, powers (including the power to punish for contempt) and authority which may be exercised by each of the said tribunals;
- (c) provide for the procedure (including provisions as to limitation and rules of evidence) to be followed by the said tribunals;
- (d) exclude the jurisdiction of all courts, except the jurisdiction of the Supreme Court under article 136, with respect to the disputes or complaints referred to in clause (1);
- (e) provide for the transfer to each such administrative tribunal of any cases pending before any court or other authority immediately before the establishment of such tribunal as would have been within the jurisdiction of such tribunal if the causes of action on which such suits or proceedings are based had arisen after such establishment;
- (f) repeal or amend any order made by the President under clause (3) of article 371D;
- (g) contain such supplemental, incidental and consequential provisions (including provisions as to fees) as Parliament may deem necessary for the effective functioning of, and for the speedy disposal of cases by, and the enforcement of the orders of, such tribunals.

(3) The provisions of this article shall have effect notwithstanding anything in any other provision of this Constitution or in any other law for the time being in force.

323B. Tribunals for other matters. (1) The appropriate Legislature may, by law, provide for the adjudication or trial by tribunals of any disputes, complaints, or offences with respect to all or any of the matters specified in clause (2) with respect to which such Legislature has power to make laws.

¹ Ins. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s.46 (w.e.f. 3-1-1977).

[ಭಾಗ - 14]

ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಕು

323. ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಕು:- (1) ಒಚ್ಚೊಟಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ತೆಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಥವಾ ಸರ್ಕಾರದ ಒಳಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ನಿಗಮದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಲೋಕೋವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೋಕಿ ಭೂತಿಕ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವರಿಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸೇವೆ ಪರಿಶ್ರೋಗಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ದೂರಗಳನ್ನು ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಕು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಕು ಅಥವಾ ಅಧಿವಿಚಾರಕ ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

(2) (1)ನೇಯ ವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು-

(ಅ) ಒಚ್ಚೊಟಿಕ್ಕೆ ಒಂದು ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಸದರಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವೂ ಒಲಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು (ನಿಂದನೆಗಾಗಿ ದಂಡನೆ ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೊಂಡಿರುವುದು), ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು;

(ಟಿ) ಸದರಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ (ಕಾಲಪರಿಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಸಾಕ್ಷ್ಯ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಕಾಯ್ದಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;

(ಡಿ) (1)ನೇಯ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಖಾಲ್ಲೆ ವಿಧಿ ವಿವಾದಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ದೂರಗಳ ಬಗ್ಗೆ 13ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು; ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು;

(ಇ) ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ನಿರ್ಕಟವಾಗೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ಇತ್ತಡಿದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಅಂಥ ದಾವಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಅಧಾರವಾಗಿರುವ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಕಾರಣಗೆ, ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ನಂತರ ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದ್ದರೆ, ಯಾವ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಾಗಿ ಬಲುತ್ತಡ್ವೋ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಕ್ಕೆ ಅವರಿಗಳನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;

(ಎಫ್) 37ಕ್ಕಿಂತ ಅನುಷ್ಠಾನದ ತನೆ ವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪತಿಯ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪ್ರದಿ ಮಾಡಬಹುದು;

(ಬಿ) ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ಪರಿಷಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಮತ್ತು ಅನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಆದೇಶಗಳ ಜಾರಿಗಾಗಿ ಸಂಸ್ತುಪ್ತಿ ಅವಕ್ಷವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ (ಖಾಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಕೊಂಡಿರುವುದು) ಪ್ರಾರ್ಥ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುವಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳಿಸಬಹುದು.

(ಜಿ) ಈ ಸಂಪಿಠಾನದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತಾತ್ಪರ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರುವುದು, ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದ ತನೆ ಪರಿಷಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕೆ.

323. ಇತರ ವಿವೆಯಗಳಾಗಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಕು:- (1) ಸಮುಚ್ಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು, (2)ನೇಯ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಪ್ರದಿಸಿದ ನ್ಯಾಯಾದ ವಿವೆಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಆ ವಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿವೆಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದಗಳ ದೂರಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಆವರಾಧಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣ ಅಥವಾ ಅಧಿವಿಚಾರಕ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಂಥ ವಿಧಾನಮಂಡಳವು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

(2) The matters referred to in clause (1) are the following, namely:-

- (a) levy, assessment, collection and enforcement of any tax;
- (b) foreign exchange, import and export across customs frontiers;
- (c) industrial and labour disputes;
- (d) land reforms by way of acquisition by the State of any estate as defined in article 31A or of any rights therein or the extinguishment or modification of any such rights or by way of ceiling on agricultural land or in any other way;
- (e) ceiling on urban property;
- (f) elections to either House of Parliament or the House or either House of the Legislature of a State, but excluding the matters referred to in article 329 and article 329A;
- (g) production, procurement, supply and distribution of food-stuffs (including edible oilseeds and oils) and such other goods as the President may, by public notification, declare to be essential goods for the purpose of this article and control of prices of such goods;
- ¹[(h) rent, its regulation and control and tenancy issues, including the right, title and interest of land lords and tenants;]
- (i) offences against laws with respect to any of the matters specified in sub-clauses (a) to (h) and fees in respect of any of those matters;
- (j) any matters incidental to any of the matters specified in sub-clauses (a) to (i).

(3) A law made under clause (1) may,-

- (a) provide for the establishment of a hierarchy of tribunals;
- (b) specify the jurisdiction, powers (including the power to punish for contempt) and authority which may be exercised by each of the said tribunals;
- (c) provide for the procedure (including provisions as to limitation and rules of evidence) to be followed by the said tribunals;
- (d) exclude the jurisdiction of all courts, except the jurisdiction of the Supreme Court under article 136, with respect to all or any of the matters falling within the jurisdiction of the said tribunals;
- (e) provide for the transfer to each such tribunal of any cases pending before any court or any other authority immediately before the establishment of such tribunal as would have been within the jurisdiction of such tribunal if the causes of action on which such suits or proceedings are based had arisen after such establishment;

---

1. Inserted by Constitution (Seventy-fifth Amendment) Act, 1993, s. 2, and sub clauses (h) and (i) as relettered sub-clauses (i) and (j).

- (2) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳು ಈ ಕೆಳಕಂಡೆಂತಿವೆ, ಎಂದರೆ:-
- (ಎ) ಯಾವುದೇ ತೆಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು, ನಿರ್ದಿಷ್ಟಸುವುದು, ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು. ಮತ್ತು ಅವನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದು;
- (ಬಿ) ವಿಶೇಷ ವಿನಿಮಯ, ಸೀಮಾ ಸುಂಕ, ಸರಹದಿನ ಆಚಿ-ಆಚಿ-ನಡೆಯುವ ಆಮದು. ಮತ್ತು ರಷ್ಟು;
- (ಬಿಂದಿ) ಕ್ರೋರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾಮ್ರಿಕ ವಿವಾದಗಳು;
- (ಬಿಂದಿಎಂಬೆಂದು) 31ಎ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿತವಾದಂತೆ ರಾಜ್ಯವು ಯಾವುದೇ ಎಸ್ಟೇಟನ್ನು, ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಆಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ಮಾಪಾರಿಸುವ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಕ್ಷಮಿ ಭಾವಿಯ ಮೇಲೆ ಗರಿಷ್ಟ ಪರಿಮಿತಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗುವ ಭಾ ಸುಧಾರಣೆಗಳು;
- (ಬಿಂದಿಎಂಬೆಂದು) ನಗರ ಆಸ್ತಿಯ ಮೇಲೂ ಗರಿಷ್ಟ ಪರಿಮಿತಿ;
- (ಎಂದಿ) 329 ಮತ್ತು 329ಎ ಅನುಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಸಂಸ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳಿ ಸದನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನಕ್ಕೆ ನಡೆಯುವ ಬುನಾವಣೆಗಳು;
- (ಬಿ) ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳ (ಖಾದ್ಯ ಎಣ್ಣೆ ಬೀಜಗಳು ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಮತ್ತು ಈ ಅನುಭೇದದ ಉದ್ದೇಶವುಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಫೋಣಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಸರಕುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ವಿತರಣೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸರಕುಗಳ ಬೆಲೆಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ;
- [(ಬಂದಿ) ಭೂ ಮಾಲೀಕರ ಮತ್ತು ಬಾಡಿಗೆದಾರರ ಹಕ್ಕು, ಸ್ವಾಮ್ಯ ಮತ್ತು ಹಿತಾಸ್ತಕ್ಯಾಯನ್ನೊಂಡು ಬಾಡಿಗೆ, ಅದರ ವಿನಿಯಮನ ಹಾಗೂ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಬಾಡಿಗೆದಾರರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿವಾದಗಳು;]
- (ಬಿ) (ಎ) ಯಿಂದ (ಬಂದಿ) ವರೆಗಿನ ಉಪವಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ವ್ಯೇಚಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಅವರಾಧಗಳು, ಮತ್ತು ಆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಖೀಚುಗಳು;
- (ಬಿಂದಿ) (ಎ) ಯಿಂದ (ಬಿ) ವರೆಗಿನ ಉಪವಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ವ್ಯೇಚಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ.

- (3) (1)ನೇ ಖಂಡ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು,-

- (ಎ) ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ಕ್ರಮಬಿಧ್ಯ ಶ್ರೇಷ್ಠಿಯ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಸದರಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವೂ ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು (ನಿಂದನೆಗಾಗಿ ದಂಡನೆ ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು) ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಸದರಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ (ಹಾಲಪರಿಮಿತಿ ಹಾಗೂ ಸಾಕ್ಷ್ಯ ನಿಯಮಗಳು-ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳೂ ಸೇರಿ) ಕಾರ್ಯ ವಿಧಾನವನ್ನು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿಂದಿ) ಸದರಿ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ಬರುವ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, 13ನೇ ಅನುಭೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಉಳಿದು, ಇತರ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿಂದಿಎಂಬೆಂದು) ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ನಿಕಟಪ್ರಾವರ್ದನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯಾದಿಕರಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು, ಅಂಥ ದಾವೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ವ್ಯಾಜ್ಞ ಕಾರಣಗಳು ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ನಂತರ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದರೆ ಯಾವ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೂ ಒಳಪಡಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದವೇ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಕ್ಕೆ ಅವನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಲು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;

1. 1993ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಪ್ಪತ್ತೆದ್ದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಮುಂಚೆನ (ಬಂದಿ) ಖಂಡಗಳಿಗೆ (ಒ) ಮತ್ತು (ಬಿ) ಖಂಡಗಳಿಂದ ಪುನರ್ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

(f) contain such supplemental, incidental and consequential provisions (including provisions as to fees) as the appropriate Legislature may deem necessary for the effective functioning of, and for the speedy disposal of cases by, and the enforcement of the orders of, such tribunals.

(4) The provisions of this article shall have effect notwithstanding anything in any other provision of this Constitution or in any other law for the time being in force.

Explanation. In this article, "appropriate Legislature" in relation to any matter, means Parliament or, as the case may be, a State Legislature competent to make laws with respect to such matter in accordance with the provisions of Part XI.]

(ಎಂ) ಅಂಥ ಹ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ಪರಿಣಾಮವಾರಿಯಾಗಿ ಕಾಯೆನಿವೆಹಿಸಲು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಲೀವಾರ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅವಗಾಂ ಆದ್ಯಾಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಸಮುಚ್ಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು

ಅವಶ್ಯವೇಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥೆ (ಫೀಜುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನೊಳಿಸಿದು) ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ

ಮತ್ತು ಅನುಷ್ಠಾನಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳಿಸಬಹುದು.

(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ್ದೆ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತತ್ವಾಲ್ಲಾದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ

ಬನ್ನೆ ಇದ್ದಾಗಿಲ್ಲ ಈ ಅನುಭ್ಯೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮವಾರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ವಿವರಕ್ಕೆ— ಈ ಅನುಭ್ಯೇದದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ “ಸಮುಚ್ಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳ” ಎಂದರೆ ಸಂಸತ್ತು

ಅಥವಾ ಸಂಧಭಾಂಪುಸಾರ 11ನೇ ಖಾಗಿದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನುಸಾರವಾಗಿ ಅಂಥ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಹ್ಯಮಾಡ

ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲ.

PART XV**ELECTIONS****324. Superintendence, direction and control of elections to be vested in an Election Commission:-**

(1) The superintendence, direction and control of the preparation of the electoral rolls for, and the conduct of, all elections to Parliament and to the Legislature of every State and of elections to the offices of President and Vice President held under this Constitution^{1 ***} shall be vested in a Commission (referred to in this Constitution as the Election Commission).

(2) The Election Commission shall consist of the Chief Election Commissioner and such number of other Election Commissioners, if any, as the President may from time to time fix and the appointment of the Chief Election Commissioner and other Election Commissioners shall, subject to the provisions of any law made in that behalf by Parliament, be made by the President.

(3) When any other Election Commissioner is so appointed the Chief Election Commissioner shall act as the Chairman of the Election Commission.

(4) Before each general election to the House of the People and to the Legislative Assembly of each State, and before the first general election and thereafter before each biennial election to the Legislative Council of each State having such Council, the President may also appoint after consultation with the Election Commission such Regional Commissioners as he may consider necessary to assist the Election Commission in the performance of the Functions conferred on the Commission by clause (1).

(5) Subject to the provisions of any law made by Parliament, the conditions of service and tenure of office of the Election Commissioners and the Regional Commissioners shall be such as the President may by rule determine:

Provided that the Chief Election Commissioner shall not be removed from his office except in like manner and on the like grounds as a Judge of the Supreme Court and the conditions of service of the Chief Election Commissioner shall not be varied to his disadvantage after his appointment:

Provided further that any other Election Commissioner or a Regional Commissioner shall not be removed from office except on the recommendation of the Chief Election Commissioner.

(6) The President, or the Governor^{2 ***} of a State, shall, when so requested by the Election Commission, make available to the Election Commission or to a Regional Commissioner such staff as may be necessary for the discharge of the functions conferred on the Election Commission by clause (1).

325. No person to be ineligible for inclusion in, or to claim to be included in a special electoral roll on grounds of religion, race, caste or sex:- There shall be one general electoral roll for every territorial constituency for election to either House of Parliament or to the House or either House of the Legislature of a State and no person shall be ineligible for inclusion in any such roll or claim to be included in any special electoral roll for any such constituency on grounds only of religion, race, caste, sex or any of them.

1. The words "including the appointment of election tribunals for the decision of doubts and disputes arising out of or in connection with elections to Parliament and to the Legislature of States" omitted by the Constitution (Nineteenth Amendment) Act, 1966, s. 2.

2. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956; s. 29 and Sch.

ಭಾಗ - 15

ಚುನಾವಣೆಗಳು

324. ಚುನಾವಣೆಗಳ ಅಧಿಕೃತನೆ, ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣವು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುದು:-

(1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ^{1 * * *} ಸಂಸತ್ತಿನ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪದಗಳ ಎಲ್ಲ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯ ಮತ್ತು ಆ ಎಲ್ಲ ಚುನಾವಣೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಅಧಿಕೃತನೆ, ನಿರ್ದೇಶನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ-ಇವುಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಒಂದು ಆಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುತ್ತದ್ದು.

(2) ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕರ್ಮಾಣಣರನನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದವನ್ನು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಇತರ ಚುನಾವಣಾ ಕರ್ಮಾಣಣರನು ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಅವರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದ್ದು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕರ್ಮಾಣಣರನ ಮತ್ತು ಇತರ ಚುನಾವಣಾ ಕರ್ಮಾಣಣರನನ್ನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಪಟ್ಟಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.

(3) ಇತರ ಯಾವನೇ ಚುನಾವಣಾ ಕರ್ಮಾಣಣರನು ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡಾಗಿ, ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕರ್ಮಾಣಣರನು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(4) ಲೋಕಸಭೆಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಪ್ರತಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ಮತ್ತು ಮೌದಲನೆಯ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮತ್ತು ಅನಂತರ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರತಿ ದ್ವಿಪೂರ್ವಿಕ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಮುಂಚೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ (1)ನೆಯ ಬಿಂಡದ ಮೂಲಕ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರದರ್ಶನಾದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸುವಲ್ಲಿ ಆ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ತಾನು ಅವಕ್ಷೇಪಣೆಯ ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಕ ಕರ್ಮಾಣಣರನು ಸಹ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು.

(5) ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ಚುನಾವಣಾ ಕರ್ಮಾಣಣರನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಕ ಕರ್ಮಾಣಣರನು ಸೇವಾ ಪರಿಶ್ರಮೆಗಳು ಮತ್ತು ಪದಾವಧಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ನಿಯಮದಾಮೂಲಕ ನಿರ್ದ್ವರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು:

ಪರಂತು, ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕರ್ಮಾಣಣರನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕನನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಬವಂತಹ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂತಹವೇ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಅಲಂಕ್ರಾಣ ಅವನ ಪದಾವಧಿ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕರ್ಮಾಣಣರನ ಸೇವಾ ಪರಿಶ್ರಮೆಗಳನ್ನು ಅವನ ನೇಮಿಕದ ತರುವಾಯ ಅವನಿಗೆ ಅನಾನುಕೂಲವಾಗಿವಂತೆ ವೃತ್ತಸ್ಥಿರೋಜತಕ್ಕದಲ್ಲಿ:

ಮತ್ತು ಪರಂತು, ಇತರ ಯಾವನೇ ಚುನಾವಣಾ ಕರ್ಮಾಣಣರನ್ನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥಿಕ ಕರ್ಮಾಣಣರನ್ನು, ಮುಖ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕರ್ಮಾಣಣರನ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇಲಲ್ಲಿ ಪದಾವಧಿ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕದಲ್ಲಿ.

(6) ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗವು ತನಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥಿಕ ಕರ್ಮಾಣಣರನಿಗೆ, (1)ನೇ ಬಿಂಡದ ಮೂಲಕ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರದರ್ಶನಾದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವಕ್ಷೇಪಣಾಗಿ ಬಹುದಾದಂತೆ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು ^{2 * * *} ಸೋರಿದಾಗಿ ಅವನು ಹಾಗೆ ಒದಗಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

325. ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಲಂಗದ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾರೇ ವೃಕ್ಷಿಯ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಅನರ್ಹನಾಗಿರುವುದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿಶೇಷ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವಂತೆ ಅವನು ಕ್ಷೇಮು ಮಾಡಲಾಗದಿರುವುದು:- ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಸದನಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆ ನಡೆಸಲು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯು ಇರತಕ್ಕದ್ದು, ಮತ್ತು ಯಾರೇ ವೃಕ್ಷಿಯ, ಧರ್ಮ, ಮೂಲವಂಶ, ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಲಂಗ ಇವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವೃಕ್ಷಿಯ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಅವನು ಅನರ್ಹಗೊಂಡಿತಕ್ಕದ್ದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಸೇರಿಸುವಂತೆ ಅವನು ಕ್ಷೇಮು ಮಾಡತಕ್ಕದಲ್ಲಿ.

1. 1966ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ, “ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತಿಗೂ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಳಗಳಿಗೂ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳಿಂದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನೂ, ವಿವಾದಗಳನ್ನೂ ಇತ್ಯಧ್ರ್ವಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಚುನಾವಣಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಗಳ ನೇಮಕಾತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಒಳಗೆಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಾರಿಯ ಮೇರೆಗೆ, “ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

326. Elections to the House of the People and to the Legislative Assemblies of States to be on the basis of adult suffrage:- The elections to the House of the People and to the Legislative Assembly of every State shall be on the basis of the adult suffrage; that is to say, every person who is a citizen of India and who is not less than¹[eighteen years] of age on such date as may be fixed in that behalf by or under any law made by the appropriate Legislature and is not otherwise disqualified under this Constitution or any law made by the appropriate Legislature on the ground of non-residence, unsoundness of mind, crime or corrupt or illegal practice, shall be entitled to be registered as a voter at any such election.

327. Power of Parliament to make provisions with respect to elections to Legislatures:- Subject to the provisions of this Constitution, Parliament may from time to time by law make provision with respect to all matters relating to, or in connection with, elections to either House of Parliament or to the House or either House of the Legislature of a State including the preparation of electoral rolls, the delimitation of constituencies and all other matters necessary for securing the due constitution of such House or Houses.

328. Power of Legislature of a State to make provisions with respect to elections to such Legislature:- Subject to the provisions of this Constitution and in so far as provision in that behalf is not made by the Parliament, the Legislature of a State may from time to time by law make provision with respect to all matters relating to, or in connection with, the elections to the House or either House of the Legislature of the State including the preparation of electoral rolls and all other matters necessary for securing the due constitution of such House or Houses.

329. Bar to interference by courts in electoral matters:- ²[Notwithstanding anything in this Constitution^{3***}],

- (a) the validity of any law relating to the delimitation of constituencies or the allotment of seats to such constituencies, made or purporting to be made under article 327 or article 328, shall not be called in question in any court;
- (b) no election to either House of Parliament or to the House or either House of the Legislature of a State shall be called in question except by an election petition presented to such authority and in such manner as may be provided for by or under any law made by the appropriate Legislature.

329A. [Special provision as to elections to Parliament in the case of Prime Minister and Speaker.] Rep. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 36 (w.e.f. 20-6-1979).

1. Subs. by the Constitution (Sixty-first Amendment) Act, 1988 s. 2.
2. Subs. by the Constitution (Thirty-ninth Amendment) Act, 1975, s. 3, for certain words.
3. The words, figures and letter "but subject to the provisions of article 329A" omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 35 (w.e.f. 20-6-1979).

326. ಲೋಕಸಚಿಯ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಸಚಿಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳು ವರ್ಯಸ್ಯ ಮತಾಧಿಕಾರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವುದು:- ಲೋಕಸಚಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಚಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು ವರ್ಯಸ್ಯ ಮತಾಧಿಕಾರದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯತಕ್ಕದು ಎಂದರೆ, ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಂದು [ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷ] ವರ್ಯಸ್ಯಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದವನಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಆಧಾರ ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ, ಅನಿವಾಸ, ಅಸ್ವಸ್ಥಚಿತ್ತತೆ, ಅಪರಾಧ ಅಥವಾ ಪ್ರವ್ಯಾಪಕಾರ ಅಥವಾ ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರ ಆಚರಣೆ-ಈ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಅನ್ಯಧಾ ಅನರ್ಹನಾಗಿಲ್ಲದಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮತದಾರನಾಗಿ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ನೋಂದಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಕ್ಕಿಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದು.

327. ವಿಧಾನ ಮಂಡಲಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರಃ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆ, ಚುನಾವಣ್ಣ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಿಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನದ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ರಚನೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸಲು ಅವಶ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲ ಇತರ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಂದು ಅಂಥ ಸದನದ ಅಥವಾ ಸದನಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ಯಯಿಸುವ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

328. ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಂಥ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರಃ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಿಸಬೇಕು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಉಪಬಂಧ ಮಾಡಿಲ್ಲದಿರುವವು ಮಣಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸದನ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ರಚನೆಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನೊಂದು ಅಂಥ ಸದನ ಅಥವಾ ಸದನಗಳ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ಯಯಿಸುವ ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

329. ಚುನಾವಣ್ಣ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಹಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫೇದಿ:- [ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದ್ವಾಗ್ಯ ^{3***}],

- (ಎ) ಚುನಾವಣ್ಣ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಿಮಾ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಚುನಾವಣ್ಣ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಾಫಾಗಳನ್ನು ಹಂಚುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ, 327ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಅಥವಾ 328ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದೆ ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಸ್ತಿತಪಡುವುದಲ್ಲ;
- (ಬಿ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಗೆ ನಡೆದ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಸಮುಚಿತ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರತಿಧಿಕಾರಿಗೆ, ನಿಗದಿಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣ್ಣ ಅರ್ಜಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಹೊರತು ಅನ್ಯಧಾ ಪ್ರತಿಸ್ತಿತಪಡುವುದಲ್ಲ.

329ಎ. (ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಥಮ ಮಂತ್ರಿ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಶೇಷ ಉಪಾಯಗಳಿಗೆ) 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (44ನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ರ್ಹನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 20-6-79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತಂತೆ) ನಿರ್ಸಿತವಾಗಿವೆ.

1. 1988ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಆರ್ಥಕ್ತುಂದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ರ್ಹೆ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1975ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 35ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತಂತೆ) “ಅದರೆ 329 ಅನುಷ್ಠಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಿಸಬೇಕು” ಎಂಬ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು, ಅಂತಿಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಕೆರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

PART XVI

SPECIAL PROVISIONS RELATING TO CERTAIN CLASSES

330. Reservation of seats for Scheduled Castes and Scheduled Tribes in the House of the people:- (1) Seats shall be reserved in the House of the People for-

(a) the Scheduled Castes;

¹[(b) the Scheduled Tribes except the Scheduled Tribes in the autonomous districts of Assam; and]

(c) the Scheduled Tribes in the autonomous districts of Assam.

(2) The number of seats reserved in any State ²[or Union territory] for the Scheduled Castes or the Scheduled Tribes under clause (1) shall bear, as nearly as may be, the same proportion to the total number of seats allotted to that State ²[or Union territory] in the House of the People as the population of the Scheduled Castes in the State ²[or Union territory]; or of the Scheduled Tribes in the State ²[or Union territory] or part of the State ²[or Union territory], as the case may be, in respect of which seats are so reserved, bears to the total population of the State ²[or Union territory].

³[(3) Notwithstanding anything contained in clause (2), the number of seats reserved in the House of the People for the Scheduled Tribes in the autonomous districts of Assam shall bear to the total number of seats allotted to that State a proportion not less than the population of the Scheduled Tribes in the said autonomous districts bears to the total population of the State.]

⁴[Explanation.- In this article and in article 332, the expression "population" means the population as ascertained at the last preceding census of which the relevant figures have been published:

Provided that the reference in this *Explanation* to the last preceding census of which the relevant figures have been published shall, until the relevant figures for the first census taken after the year 2000 have been published, be construed as a reference to the 1971 census.]

331. Representation of the Anglo-Indian community in the House of the People:- Notwithstanding anything in article 81, the President may, if he is of opinion that the Anglo-Indian community is not adequately represented in the House of the People, nominate not more than two members of that community to the House of the People.

1. Subs. by the Constitution (Fifty-first Amendment) Act, 1984, s. 2, for sub-clause (b), (w.e.f. 16-6-1986).
2. Ins. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
3. Ins. by the Constitution (Thirty-first Amendment) Act, 1973, s. 3.
4. Ins. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s. 47 (w.e.f. 3-1-1977).

ಭಾಗ - 16

ಕೆಲವು ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು

330. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಫಾಗಳನ್ನು ವೊಸಲಿದುವುದು:-

(1) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ-

(ಎ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ;

[(ಬಿ) ಅಸ್ವಾಂ ಸ್ವಾಯತ್ತ-ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ;
ಮತ್ತು]

(ಬಿ) ಅಸ್ವಾಮಾನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ
- ಸಾಫಾಗಳನ್ನು ವೊಸಲಿದತಕ್ಕದು.

(2) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ² [ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತು] ದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಮೀರುತ್ತಿರುವ ಸಾಫಾಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಯಾವ ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತು ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ ಸಾಫಾಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ವೊಸಲಿದಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ರಾಜ್ಯ² [ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತು]ದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದ² [ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತು] ದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ² [ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತು]ದ ಭಾಗದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದ² [ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತು]ದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ, ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯ² [ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತು] ಹಂಚಿಲಾದ ಸಾಫಾಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದು.

[(3) (2)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗೂ, ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ವಾಮಾ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಸಾಫಾಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಜನಸರಖ್ಯೆಯು ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೋ ಆ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಿರುವ ಸಾಫಾಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕದು.]

[ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 332ನೇಯ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ “ಜನಸಂಖ್ಯೆ” ಎಂದರೆ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಜನಗಣತಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಖಿಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂತರ್ಭಾಗಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಸಂಖ್ಯೆ:

ಪರಿಂತು, ಈ ವಿವರಕೊಳ್ಳಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದಿನ ಕೊನೆಯ ಸಲದ ಅಂತರ್ಭಾಗಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು 2000ರ ಇಸವಿಯ ತರಹಯಾ ಮೊದಲ ಸಲ ನುಡಿಲಾಗುವ ಜನಗಣತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಂತರ್ಭಾಗಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದರೆ, 1971ರ ಜನಗಣತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅಧ್ಯೇನತಕ್ಕದು.]

331. ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗೋಲ್-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ವ್ಯಾತಿನಿಧ್ಯಾ:- 81ನೇಯ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗೋಲ್-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ವ್ಯಾತಿನಿಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರೆ, ಅವನು ಆ ಸಮುದಾಯದ ಇಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚೆಲ್ಲದಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಗೆ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡಬಹುದು.

- 1984ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಖರ್ಚುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (16.6.1986 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) (ಬಿ) ಉಪಭಾಂತಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಖರ್ಚುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿತ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1973ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂದನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೊಂದನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 47ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 3-1-77 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

332. Reservation of seats for Scheduled Castes and Scheduled Tribes in the Legislative Assemblies of the States:- (1) Seats shall be reserved for the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes,¹[²[except the Scheduled Tribes in the autonomous districts of Assam],] in the Legislative Assembly of every State ^{3***.}

(2) Seats shall be reserved also for the autonomous districts in the Legislative Assembly of the State of Assam.

(3) The number of seats reserved for the Scheduled Castes or the Scheduled Tribes in the Legislative Assembly of any State under clause (1) shall bear, as nearly as may be, the same proportion to the total number of seats in the Assembly as the population of the Scheduled Castes in the State or of the Scheduled Tribes in the State or part of the State, as the case may be, in respect of which seats are so reserved, bears to the total population of the State.

⁴[(3A) Notwithstanding anything contained in clause (3), until the taking effect, under article 170, of the re-adjustment, on the basis of the first census after the year 2000, of the number of seats in the Legislative Assemblies of the State of Arunachal Pradesh, Meghalaya, Mizoram and Nagaland, the seats which shall be reserved for the Scheduled Tribes in the Legislative Assembly of any such State shall be,-

- (a) if all the seats in the Legislative Assembly of such State in existence on the date of coming into force of the Constitution (Fifty-seventh Amendment) Act, 1987 (hereafter in this clause referred to as the existing Assembly) are held by members of the Scheduled Tribes, all the seats except one;
- (b) in any other case, such number of seats as bears to the total number of seats, a proportion not less than the number (as on the said date) of members belonging to the Scheduled Tribes in the existing Assembly bears to the total number of seats in the existing Assembly.

⁵[(3B) Notwithstanding anything contained in clause (3), until the re-adjustment, under article 170, takes effect on the basis of the first census after the year 2000, of the number of seats in the Legislative Assembly of the State of Tripura, the seats which shall be reserved for the Scheduled Tribes in the Legislative Assembly shall be, such number of seats as bears to the total number of seats, a proportion not less than the number, (as on the date of coming into force of the Constitution (Seventy-second Amendment) Act, 1992, of members belonging to the Scheduled Tribes in the Legislative Assembly in existence on the said date bears to the total number of seats in that Assembly.]

(4) The number of seats reserved for an autonomous district in the Legislative Assembly of the State of Assam shall bear to the total number of seats in that Assembly a proportion not less than the population of the district bears to the total population of the State.

1. Subs. by the Constitution (fifty-first Amendment) Act, 1984, s. 2 for certain words (w.e.f. 16-6-1986).
2. Subs. by the Constitution (Thirty-first Amendment) Act, 1973, s. 4. for certain words.
3. The words and letters" specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
4. Ins. by the Constitution (Fifty-seventh Amendment) Act, 1987, s. 2 (w.e.f. 21-9-1987).
5. Inserted by Constitution (Seventy-second Amendment) Act, 1992.

332. ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ವಿಂತೆದ್ದರ್ಶನಾದು:-

(1) * * * ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು² [ಅನ್ವಾಂನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳನ್ನು ಹೊರತುವಡಿಸಿ],] ಇತರ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ವಿಂತೆದ್ದರ್ಶನಾದು.

(2) ಅಸ್ವಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೂ ಸಹ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ವಿಂತೆದ್ದರ್ಶನಾದು.

(3) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ, ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಅಥವಾ ಸಂಭಾಷನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರ್ದೀ ಆದ್ದರಿಂದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದೇ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಆ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೊಂದಿರುತ್ತದ್ದು.

⁴[(ಒ) 3ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದಾಗ್ನೂ, 2000ದ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ನಡೆಸುವ ಮೊದಲ ಜನಗಣತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅರುತ್ತಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ, ಮೇರಾಲಯ, ಮಿಚೋರಾಂ ಮತ್ತು ನಾಗಾಲಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮರುಹೊಂದಾಳಕೆಯು 170ನೇ ಅನುಭೂತಿದ್ದ ಮೇರೆಗೆ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ,-

(ಎ) ಸಂವಿಧಾನ (ಇವತ್ತೇಳನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1987 - ಇದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವ ದಿನಾಂಕದಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭೆಯ (ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಾನಸಭೆಯಿಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ಎಲ್ಲ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳ ಸದಸ್ಯರು ಧಾರೀ ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಒಂದು ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಹೊರತುವಡಿಸಿ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳವರಿಗೆ ವಿಂತೆದ್ದರ್ಶನಾದು;

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಇತರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, (ಸದರಿ ದಿನಾಂಕದು) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದೋ ಆದಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಒಟ್ಟು ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳಿಗೆ ಆದಕ್ಕೂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಪ್ಪು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳವರಿಗೆ ವಿಂತೆದ್ದರ್ಶನಾದು.

⁵[(ಬಿ) (3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ, 2000ದ ಇಸವಿಯ ತರುವಾಯ ನಡೆಸುವ ಮೊದಲನೀಯ ಜನಗಣತಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ತಿಪ್ರಥಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮರುಹೊಂದಾಳಕೆಯು 170ನೇ ಅನುಭೂತಿದ್ದ ಮೇರೆಗೆ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವವರೆಗೆ, ಆ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಮೊದಲಿದ್ದತಕ್ಕ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳು ಸಂವಿಧಾನದ ಎಷ್ಟುರೆಡನೇ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1992 ಇದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವ ದಿನಾಂಕದಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಸದಸ್ಯರ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳು ಇದ್ದವೋ ಆ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಪ್ಪು ಇರತಕ್ಕದ್ದು.]

(4) ಅಸ್ವಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ, ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯು ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರ್ದೀ ಆ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಪ್ಪು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಆ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಸಾಫ್ಟ್‌ಗಳ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರುತ್ತದ್ದು. “

1. 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇನ್ನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೀಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ” ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1984ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇವತ್ತೇಳನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1973ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂಲವತ್ತೊಂದನೀಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಕೆಲವು ಪದಗಳಿಗೆ” ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1987ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇವತ್ತೇಳನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21.9.1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1992ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಷ್ಟುರೆಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(5) The constituencies for the seats reserved for any autonomous district of Assam shall not comprise any area outside that district.^{1***}

(6) No person who is not a member of a Scheduled Tribe of any autonomous district of the State of Assam shall be eligible for election to the Legislative Assembly of the State from any constituency of that district.^{1***}

333. Representation of the Anglo-Indian community in the Legislative Assemblies of the States:- Notwithstanding anything in article 170, the Governor^{2***} of a State may, if he is of opinion that the Anglo-Indian community needs representation in the Legislative Assembly of the State and is not adequately represented therein³ [nominate one member of that community to the Assembly].

334. Reservation of seats and special representation to cease after⁴ [Sixty years]:- Notwithstanding anything in the foregoing provisions of this Part, the provisions of this Constitution relating to-

- (a) the reservation of seats for the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes in the House of the People and in the Legislative Assemblies of the States; and
- (b) the representation of the Anglo-Indian community in the House of the People and in the Legislative Assemblies of the States by nomination, shall cease to have effect on the expiration of a period of⁴ [Sixty years] from the commencement of this Constitution;

Provided that nothing in this article shall affect any representation in the House of the People or in the Legislative Assembly of a State until the dissolution of the then existing House or Assembly, as the case may be.

335. Claims of Scheduled Castes and Scheduled Tribes to services and posts:- The claims of the members of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes shall be taken into consideration, consistently with the maintenance of efficiency of administration, in the making of appointments to services and posts in connection with the affairs of the Union or of a State.

[Provided that nothing in this article shall prevent in making of any provision in favour of the members of the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes for relaxation in qualifying marks in any examination or lowering the standards of evaluation, for reservation in matters of promotion to any class or classes of services or posts in connection with the affairs of the Union or of a State.]

336. Special provision for Anglo-Indian community in certain services:- (1) During the first two years after the commencement of this Constitution, appointments of members of the Anglo-Indian community to posts in the railway, customs, postal and telegraph services of the Union shall be made on the same basis as immediately before the fifteenth day of August, 1947.

During every succeeding period of two years, the number of posts reserved for the members of the said community in the said services shall, as nearly as possible, be less by ten percent, than the numbers so reserved during the immediately preceding period of two years:

Provided that at the end of ten years from the commencement of this Constitution all such reservations shall cease.

1. Certain words omitted by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s 71 (w.e.f. 21-1-1972).
2. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
3. Subs. by the Constitution (Twenty-third Amendment) Act, 1969, s. 4 for "nominate such number of members of the community to the Assembly as he considers appropriate".
4. Subs. by the Constitution (Seventy Ninth Amendment) Act, 1989, s. 2, (w.e.f. 25-1-2000).
5. Ins. by the Constitution (Eighty-Second Amendment) Act, 2000 s.2, (w.e.f. 8.9.2000).

(5) ಅಸ್ವಾಮ್ಯನ ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಮಿಂದಿಟ್ಟಿ ಸಾಫ್ತೆಗಳಾಗಿ ಇರುವ ಚುನಾವಕ್ಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ^{1***} ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊರಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(6) ಅಸ್ವಾಮ್ಯ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿರದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ^{1***} ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಕ್ಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಚುನಾಯಿತನಾಗಲು ಅರ್ಹನಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

333. ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗೋಲ್-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ- 170ನೇಯ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನ್ಯ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ^{2***} ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗೋಲ್-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರೆ ಅವನು ³[ಆ ಸಮುದಾಯದ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡಬಹುದು.]

334. ಸಾಫ್ತೆಗಳನ್ನು ಮಿಂದಿಟ್ಟಿರುವುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯ-ಇವು ⁴[ಅರವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ] ನಂತರ ನಿಂತು ಹೋಗತಕ್ಕುದು:- ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಭಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನ್ಯ-

(ಎ) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಸಾಫ್ತೆಗಳನ್ನು ಮಿಂದಿಟ್ಟಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗೋಲ್-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ನಾಮ ನಿರ್ದೇಶನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ

- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಧಗಳು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ⁴[ಅರವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ] ಆವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನಂತರ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಆಗ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವಂಧ ಲೋಕಸಭೆಯು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗುವವರಿಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾತಿನಿಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವನ್ನಿಂತುಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

335. ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಕ್ಷೇಮಗಳು:- ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸೇವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಕ್ಷೇಮಗಳನ್ನು, ಆಡಳಿತ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಸುಸಂಗತವಾಗಿರುವಂತೆ, ಪರ್ಯಾಯಲೋಚನೆಗೆ ತೆಗೆದುಹಳ್ಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು:

⁵[ಪರಂತು, ಈ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸೇವೆಗಳ ಅಥವಾ ಹುದ್ದೆಗಳ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಬಡ್ಡಿ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಿಂದಾತಿಗಾಗಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಪರಿಣೈಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಹತಾದಾಯಕ ಅಂಶಗಳ ಸದಿಲಿಕೆಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನದ ಮಾನಕಗಳನ್ನು ತಗಿನ್ನುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಉಪಭಂಧ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

336. ಕೆಲವು ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗೋಲ್-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಭಂಧ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ, ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ರೈಲ್ಸ್, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಅಂಚಿ ಮತ್ತು ತಂತಿ-ಈ ಸೇವೆಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಂಗೋಲ್-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರ ನೇಮಕಾತಿಗಳನ್ನು, 1947ನೇಯ ಇಸವಿ ಆಗಸ್ಟ್ ಹದಿನ್ಯೇದನೆಯ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದಂತಹ ಅಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

ಆ ತರುವಾಯದ ಪ್ರತಿ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಸಮುದಾಯದ ಪಂಗಡದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮಿಂದಿಟ್ಟಿ ಹುದ್ದೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಹಾಗೆ ಮಿಂದಿಟ್ಟಿ ಹುದ್ದೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದಪ್ಪು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೀರ್ಕಡಾ ಹತ್ತರಿಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ಆ ಎಲ್ಲ ಮಿಂದಾತಿಗಳು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು.

1. 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪನ್ನರುಚನೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972ರಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಕೆಲವು ತಬ್ಬಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು” ಎಂಬ ತಬ್ಬಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1969ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಮೂರನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ತಾನು ಸಮುಚಿತವೆಂದು ಪರ್ಯಾಯಲೋಚಿಸುವಂಥ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಆ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು” ಎಂಬ ವರ್ಣನೆ ಬರಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1999ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 25-1-2000 ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 2000ದ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಂಭತ್ತವರಚನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (8.9.2000 ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) Nothing in clause (1) shall bar the appointment of members of the Anglo-Indian community to posts other than, or in addition to, those reserved for the community under that clause if such members are found qualified for appointment on merit as compared with the members of other communities.

337. Special Provision with respect to educational grants for the benefit of Anglo-Indian community:- During the first three financial years after the commencement of this Constitution, the same grants, if any, shall be made by the Union and by each State ^{1***} for the benefit of the Anglo-Indian community in respect of education as were made in the financial year ending on the thirty-first day of March, 1948.

During every succeeding period of three years the grants may be less by ten percent than those for the immediately preceding period of three years:

Provided that at the end of ten years from the commencement of this Constitution such grants, to the extent to which they are a special concession to the Anglo-Indian community, shall cease:

Provided further that no educational institution shall be entitled to receive any grant under this article unless at least forty percent of the annual admissions therein are made available to members of communities other than the Anglo-Indian community.

[338. National Commission for Scheduled Castes and Scheduled Tribes]:- (1) There shall be a Commission for the Scheduled Castes and Scheduled Tribes to be known as the National Commission for the Scheduled Castes and Scheduled Tribes.

(2) Subject to the provisions of any law made in this behalf by Parliament, the Commission shall consist of a Chairperson, Vice-Chairperson and five other Members and the conditions of service and tenure of office of the Chairperson, Vice-Chairperson and other Members so appointed shall be such as the President may by rule determine.

(3) The Chairperson, Vice-Chairperson and other Members of the Commission shall be appointed by the President by warrant under his hand and seal.

(4) The Commission shall have the power to regulate its own procedure.

(5) It shall be the duty of the Commission-

- (a) to investigate and monitor all matters relating to the safeguards provided for the Scheduled Castes and Scheduled Tribes under this Constitution or under any other law for the time being in force or under any order of the Government and to evaluate the working of such safeguards;
- (b) to inquire into specific complaints with respect to the deprivation of rights and safeguards of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes;
- (c) to participate and advise on the planning process of socio-economic development of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes and to evaluate the progress of their development under the Union and any State;
- (d) to present to the President, annually and at such other times as the Commission may deem fit, reports upon the working of those safeguards;

1. The words and letters "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

2. Subs. by the Constitution (Sixty-fifth Amendment) Act, 1990, s.2(a), (w.e.f. 7-6-1990).

(2) ಇತರ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ಅಂಗೋಲ್-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರು ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನೇಮಕಗೊಳ್ಳಲು ಅಂತರಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಅವರನ್ನು (1)ನೇಯ ವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಮಿಂತಲಿಟ್ಟಿ ಹುದ್ದೆಗಳಲ್ಲದ ಇತರ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಿಂತಲಿಟ್ಟಿ ಹುದ್ದೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಇತರ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕ ಮಾಡುವುದನ್ನು (1)ನೇಯ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಪ್ರತಿಷೇಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

337. ಅಂಗೋಲ್-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅನುದಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಮೇಲೆ ಮೌದಲನೆಯ ಮೂರು ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟವು ಮತ್ತು^{1*} * *ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವು, ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ ಅಂಗೋಲ್-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಡಲಾಗಿದ್ದಂಥಿವೇ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು 1948ನೇಯ ಇಸವಿ ಮಾರ್ಚ್ ಮೂವತ್ತೊಂದನೆಯ ದಿನದಂದು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕುದು.

ಆ ತರುವಾಯದ ಪ್ರತಿ ತೈವಾಷಿಕ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಅದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದ ತೈವಾಷಿಕ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲಾಗಿದ್ದ ಅನುದಾನಗಳಿಗಿಂತ ಶೇಷದ ಹತ್ತರಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು:

ವರಂತು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಅನುದಾನಗಳು, ಅಂಗೋಲ್-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ರಿಂಬಾಯಿತಿಯಾಗಿರುವಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅವು ನಿಂತಹೋಗತಕ್ಕುದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಯಾವುದೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಷದ ಪ್ರವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಕ ಶೇಷದ ನಲವತ್ತರಷ್ಟು ಪ್ರವೇಶಗಳು ಅಂಗೋಲ್-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇತರ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಯು, ಈ ಅನುಷ್ಠಿತದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

[338. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗ್ಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗ]:-(1) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗ್ಗಳಾಗಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗ್ಗಳ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಒಂದು ಆಯೋಗವು ಇರತಕ್ಕುದು.

(2) ಸಂಸ್ತು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೂಳಿಪಟ್ಟಿ, ಆಯೋಗವು ಅಧ್ಯಕ್ಷ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಇತರ ಐವರು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಅಧ್ಯಕ್ಷ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಇತರ ಸದಸ್ಯರ ಸೇವಾ ಘರತ್ವಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಪದವಧಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದಂತೆ ಇರತಕ್ಕುದು.

(3) ಆಯೋಗದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ, ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಇತರ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ತಾನು ಸಹಿಮಾಡಿ, ಹೊರತು ಹಾಕಿದ ವಾರಂಟಿನ ಮೂಲಕ ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(4) ಆಯೋಗವು ತನ್ನದೇ ಆದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿಯಮಿಸಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(5) ಕೆಳಕಂಡ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಆಯೋಗದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸರ್ಕಾರದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗ್ಗಳವರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿರುವ ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತನಿಖೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಮೇಲ್ಮೈಪಾರಣೆ ನಡೆಸುವುದು ಹಾಗೂ ಅಂಥ ರಕ್ಷಣಾ ಕ್ರಮಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನವನ್ನು ಮಾಡುವುದು;

(ಬಿ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗ್ಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರಕ್ಷಣಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿರ್ವಹಣೆ ದಾರುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುವುದು;

(ಬಿ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗ್ಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆಧಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಯೋಜನಾ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಕುರಿತು ಸಲಹೆ ನೀಡುವುದು ಹಾಗೂ ಅವರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಒಕ್ಕೂಟವು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಕ್ರೀಗೊಂಡ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕ್ರಮಗಳ ಪ್ರಗತಿಯ ಮೌಲ್ಯಮಾಪನ ಮಾಡುವುದು;

(ಡಿ) ರಕ್ಷಣಾ ಕ್ರಮಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ ಕುರಿತು ವರದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಮತ್ತು ಆಯೋಗವು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಂಥ ಇತರ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವುದು;

1. 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಫೆಬ್ರವರಿ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿತ ಮೇರೆಗೆ “ಹೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿತ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಹಣೆಪಡಿಸಿರತಕ್ಕ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1990ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತೆಒಂದನೆಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2 (ಎ) ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (7-6-1990ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯೇಕೋಜನಾಗಿದೆ.

- (e) to make in such reports recommendation as to the measures that should be taken by the Union or any State for the effective implementation of those safeguards and other measures for the protection, welfare and socio-economic development of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes; and
- (f) to discharge such other functions in relation to the protection, welfare and development and advancement of the Scheduled Castes and Scheduled Tribes as the President may, subject to the provisions of any law made by Parliament, by rule specify.

(6) The President shall cause all such reports to be laid before each House of Parliament along with a memorandum explaining the action taken or proposed to be taken on the recommendations relating to the Union and the reasons for the non-acceptance, if any, of any of such recommendations.

(7) Where any such report, or any part thereof, relates to any matter with which any State Government is concerned, a copy of such report shall be forwarded to the Governor of the State who shall cause it to be laid before the Legislature of the State along with a memorandum explaining the action taken or proposed to be taken on the recommendations relating to the State and the reasons for the non-acceptance, if any, of any of such recommendations.

(8) The Commission shall, while investigating any matter referred to in sub-clause (a) or inquiring into any complaint referred to in sub-clause (b) of clause (5), have all the powers of a civil court trying a suit and in particular in respect of the following matters, namely:-

- (a) summoning and enforcing the attendance of any person from any part of India and examining him on oath;
- (b) requiring the discovery and production of any document;
- (c) receiving evidence on affidavits;
- (d) requisitioning any public record or copy thereof from any court or office;
- (e) issuing commissions for the examination of witnesses and documents;
- (f) any other matter which the President may, by rule, determine.

(9) The Union and every State Government shall consult the Commission on all major policy matters affecting Scheduled Castes and Scheduled Tribes.]

¹[(10)] In this article, references to the Scheduled Castes and Scheduled Tribes shall be construed as including references to such other backward classes as the President may, on receipt of the report of a Commission appointed under clause (1) of article 340, by order specify and also to the Anglo-Indian community.

339. Control of the Union over the administration of Scheduled Areas and the welfare of Scheduled Tribes:- (1) The President may at any time and shall, at the expiration of ten years from the commencement of this Constitution by order appoint a Commission to report on the administration of the Scheduled Areas and the welfare of the Scheduled Tribes in the State.^{2***}

1. Clause (3) renumbered as clause (10) by the Constitution (Sixty-fifth Amendment) Act, 1990, s. 2 (c), 7-6-1990.
2. The words and letters "specified in Part A and Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

(೭) ಆ ರಕ್ಷಣಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪರಿಶಾಮರಾಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯಗತಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟವು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳವರ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳವರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಇತರ ಕ್ರಮಗಳು-ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಂಥ ವರದಿಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಫಾರಸ್ನು ಮಾಡುವುದು; ಮತ್ತು

(ಎಫ್) ಸಂಸತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಿಸಬೇಕು ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳವರ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳವರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಕಲ್ಯಾಣ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗೂ ಪ್ರಗತಿ-ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುಂಥು ಇತರ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ನೇರವೇರಿಸುವುದು.

(೮) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಿಫಾರಸ್ನುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈಗೊಳಿಸಬೇಕು ಅಥವಾ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಶಿಫಾರಸ್ನುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸ್ನು ಅಂಗಿರಿಸಿದಿದ್ದರೆ, ಅಂಗಿರಿಸಿದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇರುವ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ವಿವರಣ ಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಅಂಥ ಎಲ್ಲಾ ವರದಿಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(೯) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವರದಿಯು ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ವರದಿಯ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು, ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಿಫಾರಸುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈಗೊಳಿಸಬೇಕು ಅಥವಾ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಶಿಫಾರಸುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಶಿಫಾರಸ್ನು ಅಂಗಿರಿಸಿದಿದ್ದರೆ, ಅಂಗಿರಿಸಿದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇರುವ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ವಿವರಣ ಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ಅಂಥ ವರದಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯವಿಧಾನಮಂಡಳದ ಮುಂದೆ ಇಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(೧೦) ಆಯೋಗವು, (೫)ನೇ ಖಂಡದ (೧) ಉಪಭಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ತನಿಖೆ ಮಾಡುವಾಗ ಅಥವಾ (೧) ಉಪಭಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಧೂರಿನ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುವಾಗ, ದಾವರು ಅಧಿವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುವ ಸಿವಿಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಭಾರತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಿಂದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಹಾಜರಾಗುವಂತೆ ಸಮನು ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಒತ್ತಾಯಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದು;

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ದಸ್ತಾವೇಚನ್ನು ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವಂತೆ ಮತ್ತು ಹಾಜರುಪಡಿಸುವಂತೆ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸುವುದು;

(ಬಿಂದಿ) ಶಪಥ ಪತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಸಾಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು;

(ಡಿ) ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಕಳೇರಿಯಂದ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರ ದಾವಿಲೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು;

(ಇ) ಸಾಕ್ಷ್ಯದಾರರನ್ನು ಮತ್ತು ದಸ್ತಾವೇಚಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆರೊಷನುಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದು;

(ಎಫ್) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯ.

(೧೧) ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು, ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳವರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಧಾನ ಕಾರ್ಯನೀತಿಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆಯೋಗದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸತಕ್ಕುದು.]

[(೧೦)] ಈ ಅನುಭೂತಿದಲ್ಲಿ, ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, 340ನೇಯ ಅನುಭೂತಿದಲ್ಲಿ (೧)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕೊಂಡ ಆಯೋಗವು ನೀಡಿದ ವರದಿಯ ತಲುಪಿದ ತರುವಾಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಹಿಂದೆಇದ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಆಗ್ನೇಯ-ಇಂಡಿಯನ್ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅವನ್ನು ಅಧ್ಯೇತಸತಕ್ಕುದು.

339. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳ ಕಲ್ಯಾಣದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣಾ:- (೧) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ² * * * ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳ ಕಲ್ಯಾಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವರದಿ ಮಾಡಲು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಆಯೋಗವನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ತರುವಾಯ ಅದನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

1. 1990ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತಬಂದೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2(ಬಿ) ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (೩)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು (೧೦)ನೇ ಖಂಡವೆಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

2. 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿತ ಮೇರೆಗೆ, “ಮಾಡಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಕರೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾಗಿದೆ.

The order may define the composition, powers and procedure of the Commission and may contain such incidental or ancillary provisions as the President may consider necessary or desirable.

(2) The executive power of the Union shall extend to the giving of directions to¹ [a State] as to the drawing up and execution of schemes specified in the directions to be essential for the welfare of the Scheduled Tribes in the State.

340. Appointment of a Commission to investigate the conditions of backward classes:-

(1) The President may by order appoint a Commission consisting of such persons as he thinks fit to investigate the conditions of socially and educationally backward classes within the territory of India and the difficulties under which they labour and to make recommendations as to the steps that should be taken by the Union or any State to remove such difficulties and to improve their conditions and as to the grants that should be made for the purpose by the Union or any State and the conditions subject to which such grants should be made, and the order appointing such Commission shall define the procedure to be followed by the Commission.

(2) A Commission so appointed shall investigate the matters referred to them and present to the President a report setting out the facts as found by them and making such recommendations as they think proper.

---

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch, for "any such State".

ಆ ಆದೇಶವು ಅಂಥ ಆಯೋಗದ ರಚನೆ, ಅದರ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಧವಾ ಅವೇಕ್ಷಣೀಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದೆಂಥ ಪ್ರಸಂಗಿಕ ಅಧವಾ ಸಹಾಯಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಆ ಆದೇಶವು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

(2) ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಗಂ ಅಧಿಕಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುದ್ಧಿಪ್ರಯೋಗ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ನಿರ್ದೇಶನದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ [ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ] ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿರುತ್ತದು.

340. ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಸ್ಥಿಗಿತಿಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಯೋಗದ ನೇಮಕಾತಿ:- (1) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವ ವರ್ಗಗಳ ಸ್ಥಿಗಿತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಅಂಥ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿರಾರಿಸಲು ಹಾಗೂ ಅವರ ಸ್ಥಿರತ್ವ ಉತ್ತಮಪಡಿಸಲು ಒಕ್ಕೂಟವು ಅಧವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟವು ಅಧವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ಕೊಡಬೇಕಾದ ಅನುದಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಆ ಅನುದಾನಗಳನ್ನು ಯಾವ ಪರತ್ವಗಳಿಗೊಳಿಪಡ್ಣ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಪರತ್ವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಫಾರಸ್ಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಆಯೋಗವನ್ನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನೇಮಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಆಯೋಗವನ್ನು ನೇಮಿಸುವ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಯೋಗವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಿದ್ದು.

(2) ಹಾಗೆ ನೇಮಕಿಗೊಂಡ ಆಯೋಗವು, ತನಗೆ ಒಳಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕಿಂತ ಮತ್ತು ತನಗೆ ಕಂಡುಬಂದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನಮೂದಿಸಿ ತಾನು ಉಚಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಶಿಫಾರಸ್ಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ವರದಿಯನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಳಿಸಲಿದ್ದು.

1. 195ನೇಯ ಇಸಾರಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸೆಯ ತಿದ್ಯಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, “ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

(3) The President shall cause a copy of the report so presented together with a memorandum explaining the action taken thereon to be laid before each House of Parliament.

341. Scheduled Castes:- (1) The President ¹[may with respect to any State ²[or Union territory], and where it is a State^{3***} after consultation with the Governor ^{4* * *} thereof] by public notification, ⁵specify the castes, races or tribes or parts of or groups within castes, races or tribes which shall for the purposes of this Constitution be deemed to be Scheduled Castes in relation to that State ²[or Union territory, as the case may be.]

(2) Parliament may by law include in or exclude from the list of Scheduled Castes specified in a notification issued under clause (1) any caste, race or tribe or part of or group within any caste, race or tribe, but save as aforesaid notification issued under the said clause shall not be varied by any subsequent notification.

1. Subs. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s. 10 for "may, after consultation with the Governor or Rajpramukh of a State".
2. Ins. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
3. The words and letters "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
4. The words "or Rajpramukh" omitted by s. 29 and Sch., *ibid*.
5. See the Constitution (Scheduled Castes) Order, 1950 (C.O. 19), the Constitution (Scheduled Castes) (Union Territories) Order, 1951, (C.O. 32), the Constitution (Jammu and Kashmir) Scheduled Castes order, 1956 (C.O. 52), the Constitution (Dadra and Nagar Haveli) Scheduled Castes Order, 1962, (C.O. 64), the Constitution (Pondicherry) Scheduled Castes Order, 1964 (C.O. 68), the Constitution (Goa, Daman and Diu) Scheduled Castes Order, 1968 (C.O. 81) and the Constitution (Sikkim) Scheduled Castes Order, 1978 (C.O. 110).

(3) ಹಾಗೆ ಒಟ್ಟಿಸಲಾದ ವರದಿಯ ಪ್ರತಿಯನ್ನು, ಅದರ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮೋಂಡ ಕ್ರಮವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ಒಂದು ವಿವರಣೆ ಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದ್ದು.

341. ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ¹[ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ] [ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತಕ್ಕೆ] ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮತ್ತು ²* * * ರಾಜ್ಯವಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದರ ರಾಜ್ಯವಾಲನೊಡನೆ ⁴* * * ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ] ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ²[ಅಥವಾ ಸಂಧಾನಸುಸಾರ ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತಕ್ಕೆ] ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ¹[ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳೆಂಬದಾಗಿ ಭಾವಿಸಬೇಕಾದ ಜಾತಿಗಳು, ಮೂಲ ವಂಶಗಳು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಜಾತಿಯ, ಮೂಲವಂಶದ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವುಗಳೊಳಗಿನ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು.]

(2) ಸಂಸತ್ತು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಯಾವುದೇ ಜಾತಿ, ಮೂಲ ವಂಶ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಜಾತಿಯ, ಮೂಲವಂಶದ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರೊಳಗಿನ ಗುಂಪನ್ನು (1)ನೇಯ ವಿಂದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಅದರಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು; ಆದರೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಹೊರತು, ಸದರಿ ವಿಂದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯನ್ನು ಆ ತರುವಾಯದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಪ್ರಸ್ತುತಿಸಿತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

1. 1951ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೇಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 10ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯವಾಲನೊಡನೆ ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನೊಡನೆ ಪರಾಮರ್ಶದ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕೀಯೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಿನೇಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1956 ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಿನೇಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಬ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರತಕ್ಕೆ” ಎಂಬ ಶಿಫ್ಟ್‌ನೊಂದು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನೊಡನೆ”. ಎಂಬ ಶಿಫ್ಟ್‌ನೊಂದು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ನೋಡಿ:

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೇಯ ಭಾಗದ 3ನೇಯ ಅನುಭಾಗದ 163ನೇಯ ಪ್ರಟಿದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಬಿ. 19ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮತ್ತು 1950ನೇಯ ಇಸವಿ ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ 10ನೇಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುವಡಿಸೋಂದಿದ್ದ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕೆ ಸಂಪರ್ಕಿಸಿದೆ (ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿ). 1950ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೇಯ ಭಾಗದ 3ನೇಯ ಅನುಭಾಗದ 1198ನೇಯ ಪ್ರಟಿದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಬಿ. 32ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು 1951ನೇಯ ಇಸವಿ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ 20ನೇಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕೆ ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿ) (ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತಕ್ಕೆ) 1951ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೇಯ ಭಾಗದ 3ನೇಯ ಅನುಭಾಗದ 2686(ಎ) ಪ್ರಟಿದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಬಿ. 52ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮತ್ತು 1956ನೇಯ ಇಸವಿ ಡಿಸೆಂಬರ್ 22ನೇಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕೆ ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿ 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೇಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೇಯ ಅನುಭಾಗದ 389ನೇಯ ಪ್ರಟಿದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಬಿ. 64ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮತ್ತು 1962ನೇಯ ಇಸವಿ ಜೂನ್ 30ನೇಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕೆ ಸಂವಿಧಾನ (ದಾದ್ಯ ಮತ್ತು ನಗರ ಹವೇಲಿ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿ 1962ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೇಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೇಯ ಅನುಭಾಗದ 327ನೇಯ ಪ್ರಟಿದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಬಿ. 68ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮತ್ತು 1964ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಮಾರ್ಚ್ 5ನೇಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕೆ ಸಂವಿಧಾನ (ಪಾಂಡಿಚೆರಿಯ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿ 1964ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೇಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೇಯ ಅನುಭಾಗದ 7ನೇಯ ಪ್ರಟಿದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಬಿ. 81ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮತ್ತು 1968ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳ 12ನೇಯ ತಾರೀಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕೆ ಸಂವಿಧಾನ (ಗೋವಾ ದಾಮನ ಮತ್ತು ದೀಪ್ರೋ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿ 1968ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನ (ಸ್ಕಿಂಪ್ರೋ) ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿ 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ (ಸಿ.ಬಿ.110).

342. Scheduled Tribes:- (1) The President¹[may with respect to any State²[or Union territory], and where it is a State,^{3***} after consultation with the Governor^{4***} thereof], by public notification,⁵ specify the tribes or tribal communities or parts of or groups within tribes or tribal communities which shall for the purposes of this Constitution be deemed to be Scheduled Tribes in relation to that State²[or Union territory, as the case may be].

(2) Parliament may by law include in or exclude from the list of Scheduled Tribes specified in a notification issued under clause (1) any tribe or tribal community or part of or group within any tribe or tribal community, but save as aforesaid a notification issued under the said clause shall not be varied by any subsequent notification.

1. Subs. by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s. 11 for "may, after consultation with the Governor or Rajpramukh of a State".
2. Ins. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
3. The words and letters "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by s. 29 and Sch. *ibid.*
4. The words "or Rajpramukh" omitted by s. 29 and Sch., *ibid.*
5. See the Constitution (Scheduled Castes) Order, 1950 (C.O. 19), the Constitution (Scheduled Castes) (Union Territories) Order, 1951, (C.O. 32), the Constitution (Jammu and Kashmir) Scheduled Castes order, 1956 (C.O. 52); the Constitution (Dadra and Nagar Haveli) Scheduled Castes Order, 1956, (C.O. 64), the Constitution (Pondicherry) Scheduled Castes Order, 1964 (C.O. 68), the Constitution (Goa, Daman and Diu) Scheduled Castes Order, 1968 (C.O. 81) and the Constitution (Sikkim) Scheduled Castes Order, 1978 (C.O. 110).

342. ಅನುಸಂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ¹[ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ ²[ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಕ್ಕೆ]] ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ, ಮತ್ತು ಅದು ³* * * ರಾಜ್ಯವಾಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅದರ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ⁴* * * ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ] ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ²[ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭನುಸಾರ ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ]ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ⁵[ಅನುಸಂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳೀಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾದ ಅನುಸಂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರೊಳಗಿನ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು.]

(2) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಯಾವುದೇ ಬುಡಕಟ್ಟನ್ನು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಸಮುದಾಯದ ಭಾಗವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರೊಳಗಿನ ಗುಂಪನ್ನು, (1)ನೇಯ ವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಅನುಸಂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೇರಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಅದರಿಂದ ತೆಗೆದುಹಾಕಬಹುದು; ಅದರ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಹೊರತು ಸದರಿ ವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಲಾದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯನ್ನು ಆ ತರುವಾಯದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ವ್ಯತ್ಸ್ವಗೊಳಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

1. 1951 ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೌದಲನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ), ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ, “ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ಅಥವಾ ರಾಜ ಪ್ರಮುಖನೊಡನೆ ಪರಾಮರ್ಶ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುಂಟುಜೊಂಡಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1956ನೇಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, “ಮೌದಲನೇಯ ಅನುಸಂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರತಕ್ಕ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. 9ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, “ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನೊಡನೆ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

1. ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರತಕ್ಕ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ನೋಡಿ:

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೇಯ ಭಾಗದ 3ನೇಯ ಅನುಭಾಗದ 597ನೇಯ ಪ್ರಾಣಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಬ.22ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1950ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ 9ನೇಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ, ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸಂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) 1950ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೇಯ ಭಾಗದ 3ನೇಯ ಅನುಭಾಗದ 1198(ಬಿ) ಪ್ರಾಣಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಬ.33ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1951ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ 20ನೇಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸಂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) (ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳಿಗೆ) 1951ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೇಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೇಯ ಅನುಭಾಗದ 151ನೇಯ ಪ್ರಾಣಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಬ. 58ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1959ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳ 31ನೇಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಅಂಡವಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳ) ಅನುಸಂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1959ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೇಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೇಯ ಅನುಭಾಗದ 389ನೇಯ ಪ್ರಾಣಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಬ. 65ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1962ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಜೂನ್ ತಿಂಗಳ 30ನೇಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಧಾರ್ದ ಮತ್ತು ನಗರಹರ್ಮವೆಲೆಯ) (ಅನುಸಂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) 1962ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೇಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೇಯ ಅನುಭಾಗದ 311ನೇಯ ಪ್ರಾಣಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಬ. 78ನೇಯ ತಾರೀಖಿನ ಮತ್ತು 1967ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಜೂನ್ ತಿಂಗಳ 24ನೇಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಅನುಸಂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) (ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ) 1967ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅದೇಶ.

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೇಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೇಯ ಅನುಭಾಗದ 8ನೇಯ ಪ್ರಾಣಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಬ. 82ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1968ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳ 12ನೇಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ಗೊಡ್ಡೆ, ಧಾರ್ದ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘ) ಅನುಸಂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1968ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅದೇಶ; ಮತ್ತು

ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 2ನೇಯ ಭಾಗದ 3(1)ನೇಯ ಅನುಭಾಗದ 641ನೇಯ ಪ್ರಾಣಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಿ.ಬ. 88ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1970ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಜೂಲೈ ತಿಂಗಳ 23ನೇಯ ತಾರೀಖಿನ ಕಾನೂನು ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಅಧಿಸೂಚನೆಯೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ನಾಗಾಲಾಂಡ್) ಅನುಸಂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1970ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅದೇಶ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನ (ಸಿಕ್ಕಿಂ) ಅನುಸಂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅದೇಶ (ಸಿ.ಬ. 110).

PART XVII
OFFICIAL LANGUAGE
CHAPTER I - LANGUAGE OF THE UNION

343. Official language of the Union:- (1) The official language of the Union shall be Hindi in Devanagari script.

The form of numerals to be used for the official purposes of the Union shall be the international form of Indian numerals.

(2) Notwithstanding anything in clause (1), for a period of fifteen years from the commencement of this Constitution, the English language shall continue to be used for all the official purposes of the Union for which it was being used immediately before such commencement:

Provided that the President may, during the said period, by order¹ authorise the use of the Hindi language in addition to the English language and of the Devanagari form of numerals in addition to the international form of Indian numerals for any of the official purposes of the Union.

(3) Notwithstanding anything in this article, Parliament may by law provide for the use, after the said period of fifteen years, of

- (a) the English language, or
- (b) the Devanagari form of numerals,

for such purposes as may be specified in the law.

344. Commission and Committee of Parliament on official language:- (1) The President shall, at the expiration of five years from the commencement of this Constitution and thereafter at the expiration of ten years from such commencement, by order constitute a Commission which shall consist of a Chairman and such other members representing the different languages specified in the Eighth Schedule as the President may appoint, and the order shall define the procedure to be followed by the Commission.

(2) It shall be the duty of the Commission to make recommendations to the President as to-

- (a) the progressive use of the Hindi language for the official purposes of the Union;
- (b) restrictions on the use of the English language for all or any of the official purposes of the Union;
- (c) the language to be used for all or any of the purposes mentioned in article 348;
- (d) the form of numerals to be used for any one or more specified purposes of the Union;
- (e) any other matter referred to the Commission by the President as regards the official language of the Union and the language for communication between the Union and a State or between one State and another and their use.

(3) In making their recommendations under clause (2), the Commission shall have due regard to the industrial, cultural and scientific advancement of India, and the just claims and the interest of persons belonging to the non-Hindi speaking areas in regard to the public services.

(4) There shall be constituted a Committee consisting of thirty members, of whom twenty shall be members of the House of the People and ten shall be members of the Council of States to be elected respectively by the members of the House of the People and the members of the Council of States in accordance with the system of proportional representation by means of the single transferable vote.

---

1. See C.O. 41.

ಭಾಗ-17

ರಾಜಭಾಷೆ

ಅಧ್ಯಾಯ-1 ಒಕ್ಕೂಟದ ಭಾಷೆ

343. ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಜಭಾಷೆ:- (1) ದೇವನಾಗರಿ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿರುವ ಹಿಂದಿಯು ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಜಭಾಷೆ ಆಗಿರತಕ್ಕುದು.

ಒಕ್ಕೂಟದ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಕಿಗಳ ರೂಪವು ಭಾರತೀಯ ಅಂಕಿಗಳ ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೂಪವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) (1)ನೇಯ ಖಿಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಯಾವ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೇನ್ ಆ ಎಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರೀ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಹದಿನ್ಯೇಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು 'ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಸದರಿ ಆವಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳ ವೈಕಿ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಭಾರತೀಯ ಅಂಕಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ದೇವನಾಗರಿ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಅಂಕಿಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದು.

(3) ಈ ಅನುಚ್ಛೀದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ, ಸಂಸತ್ತು ಸದರಿ ಹದಿನ್ಯೇಮುಂದು ವರ್ಷಗಳ ಆವಧಿಯ ತರುವಾಯ-

(ಎ) ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯನ್ನು, ಆಥವಾ

(ಬಿ) ದೇವನಾಗರಿ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಅಂಕಿಗಳನ್ನು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ, ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

344. ರಾಜಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಯೋಗ ಮತ್ತು ಸಂಸತ್ತ ಸಮಿತಿ:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಏದು ವರ್ಷಗಳು ಕೆಳೆದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಕೆಳೆದ ಮೇಲೆ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಆಯೋಗವನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು. ಆ ಆಯೋಗವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕ ಒಬ್ಬ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಮತ್ತು ಎಂಟನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ವಿವಿಧ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಇತರ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಆಯೋಗವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಆಯೋಗವು ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಒಕ್ಕೂಟದ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ;

(ಬಿ) ಒಕ್ಕೂಟದ ಎಲ್ಲ ಆಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ;

(ಬಿ) 348ನೇಯ ಅನುಚ್ಛೀದದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಆಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ;

(ದಿ) ಒಕ್ಕೂಟದ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಆಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಕಿಗಳ ರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ;

(ಇ) ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಜ ಭಾಷೆಯ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವಳಿ ಆಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಇನ್ನಾಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವಳಿ ಸಂಪರ್ಕ ಭಾಷೆಯ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಉಪಯೋಗದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆಯೋಗಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ.

(3) (2)ನೇಯ ಖಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಆಯೋಗವು ತನ್ನ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಚೆಂದ್ಯಮಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಉಸ್ನತಿಗೆ ಮತ್ತು ಲೋಕಸೇವೆಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನ್ಯಾಯವಾದ ಕ್ಷೇಮಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಯೆಕ್ಕೆಗೆ ಗಮನವನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕುದು.

(4) ಮೂವತ್ತು ಜನ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಕೂಡಿದೆ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು, ಆ ವೈಕಿ ಇವುತ್ತು ಜನ ಲೋಕಸೆಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ಹತ್ತು ಜನ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಇರತಕ್ಕುದು, ಲೋಕಸೆಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾದ ಇವುತ್ತು ಜನರನ್ನು ಲೋಕಸೆಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾದ ಹತ್ತು ಜನರನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಏಕ ವರ್ಗವಣೀಯ ಮತ್ತದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಮಾಣಾನುಸಾರ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಪದ್ಧತಿಗೆನುಸಾರವಾಗಿ ಬುನಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(5) It shall be the duty of the Committee to examine the recommendations of the Commission constituted under clause (1) and to report to the President their opinion thereon.

(6) Notwithstanding anything in article 343, the President may, after consideration of the report referred to in clause (5), issue directions in accordance with the whole or any part of that report.

CHAPTER II - REGIONAL LANGUAGES

345. Official language or languages of a State:- Subject to the provisions of articles 346 and 347, the Legislature of a State may by law adopt any one or more of the languages in use in the State or Hindi as the language or languages to be used for all or any of the official purposes of that State:

Provided that, until the Legislature of the State otherwise provides by law, the English language shall continue to be used for those official purposes within the State for which it was being used immediately before the commencement of this Constitution.

346. Official language for communication between one State and another or between a State and the Union:- The language for the time being authorised for use in the Union for official purposes shall be the official language for communication between one State and another State and between a State and the Union:

Provided that if two or more States agree that the Hindi language should be the official language for communication between such States, that language may be used for such communication.

347. Special provision relating to language spoken by a section of the population of a State:- On a demand being made in that behalf the President may, if he is satisfied that a substantial proportion of the population of a State desire the use of any language spoken by them to be recognised by that State, direct that such language shall also be officially recognised throughout that State or any part thereof for such purpose as he may specify.

CHAPTER III - LANGUAGE OF THE SUPREME COURT, HIGH COURTS, ETC.

348. Language to be used in the Supreme Court and in the High Courts and for Acts, Bills, etc.:-(1) Notwithstanding anything in the foregoing provisions of this Part, until Parliament by law otherwise provides-

- (a) all proceedings in the Supreme Court and in every High Court,
- (b) the authoritative texts-
  - (i) of all Bills to be introduced or amendments thereto to be moved in either House of Parliament or in the House or either House of the Legislature of a State,
  - (ii) of all Acts passed by Parliament or the Legislature of a State and of all Ordinances promulgated by the President or the Governor^{1***} of a State, and

---

1. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act. 1956, s. 29 and Sch.

(5) ಆ ಸಮಿತಿಯು, (1)ನೇಯ ವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡುವುದು ಅದ್ಯತ್ವ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(6) 343ನೇಯ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನಾ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, (5)ನೇಯ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ವರದಿಯನ್ನು ಪರಿಹಾರ್ಯೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಆಜ್ಞೆ ವರದಿಗಳುಸಾರ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೂಸಾರ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು:

ಅಧ್ಯಾಯ-2 ಪಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಗಳು

345. ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಭಾಷೆ ಅಥವಾ ರಾಜಭಾಷೆಗಳು:- 346 ಮತ್ತು 347ನೇಯ ಅನುಭೇದಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಗಿ ಅಧವಾ ಭಾಷೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು:

ಪರಿಂತು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ವಯಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ; ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗೆ, ಈ ಸಂಪಿಠಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪ್ರಾವಣದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಆ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಆ ಭಾಷೆಯು ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕುದು:

346. ರಾಜ್ಯ-ರಾಜ್ಯಗಳ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ-ಒಕ್ಕೂಟಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಭಾಷೆ-ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿರುವ ಭಾಷೆಯು, ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವಳಿ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ರಾಜಭಾಷೆಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಒಟ್ಟಿಕೊಂಡರೆ, ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಗಳು ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಂಥ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು.

347. ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಮುದ್ರಾಯದ ಒಂದು ವಿಭಾಗದವರು ಮಾತನಾಡುವ ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:- ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಮುದ್ರಾಯದ ವೈಕಿಂಗಣಿಯ ಪ್ರಮಾಣದ ಜನ ತಾವು ಮಾತನಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಆ ರಾಜ್ಯವು ಮನ್ವಾತ್ಮಕ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆಂದು; ಆ ಪ್ರತಿತ್ವ ಅವರು ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನುಷ್ಯದರೆ, ಆವನು, ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯದಾದ್ಯಂತ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಭಾಷೆಗೂ ಸಹ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಮನ್ವಾತ್ಮಕ ಕೊಡತಕ್ಕಿರುವುದಿಂದ ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

ಅಧ್ಯಾಯ-3 ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನಾಯಾಲಯ ಮುಂತಾದವರ್ಗ ಭಾಷೆ

348. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಧಿನಿಯಮಗಳು, ವಿಧೇಯಕಗಳು ಮುಂತಾದವರ್ಗಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆ:- (1) ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನಾ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ವಯಾ ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ-

- (ಎ) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನಾಯಾಲಯದ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉಚ್ಚ ನಾಯಾಲಯದ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು;
- (ಬಿ) (i) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಸದನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಧೇಯಕಗಳು ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು,
- (ii) ಸಂಸತ್ತ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು^{1***} ಹೊರಡಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಅಧಾರ್ದೇಶಗಳು, ಮತ್ತು

1. 1956ನೇಯ ಇವಿಂದು ಸಂವಿಧಾನದ (ಏನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಧಾನ ಮೇರೆಗೆ “ಅಧಿಕಾರ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಂಧಿಸಿದಳಾಗಿದೆ.

(iii) of all orders, rules, regulations and bye-laws issued under this Constitution or under any law made by Parliament or the Legislature of a State,

shall be in the English language.

(2) Notwithstanding anything in sub-clause (a) of clause (1), the Governor^{1***} of a State may, with the previous consent of the President, authorise the use of the Hindi language, or any other language used for any official purposes of the State, in proceedings in the High Court having its principal seat in that State:

Provided that nothing in this clause shall apply to any judgement, decree or order passed or made by such High Court.

(3) Notwithstanding anything in sub-clause (b) of clause (1), where the Legislature of a State has prescribed any language other than the English language for use in Bills introduced in, or Acts passed by, the Legislature of the State or in Ordinances promulgated by the Governor^{1***} of the State or in any order, rule, regulation or bye-law referred to in paragraph (iii) of that sub-clause, a translation of the same in the English language published under the authority of the Governor^{1***} of the State in the Official Gazette of that State shall be deemed to be the authoritative text thereof in the English language under this article.

349. Special procedure for enactment of certain laws relating to language:- During the period of fifteen years from the commencement of this Constitution, no Bill or amendment making provision for the language to be used for any of the purposes mentioned in clause (1) of article 348 shall be introduced or moved in either House of Parliament without the previous sanction of the President, and the President shall not give his sanction to the introduction of any such Bill or the moving of any such amendment except after he has taken into consideration the recommendations of the Commission constituted under clause (1) of article 344, and the report of the Committee constituted under clause (4) of that article.

CHAPTER IV - SPECIAL DIRECTIVES

350. Language to be used in representations for redress of grievances:- Every person shall be entitled to submit a representation for the redress of any grievance to any officer or authority of the Union or a State in any of the languages used in the Union or in the State, as the case may be.

[350A. Facilities for instruction in mother-tongue at primary stage:-] It shall be the endeavour of every State and of every local authority within the State to provide adequate facilities for instruction in the mother-tongue at the primary stage of education to children belonging to linguistic minority groups; and the President may issue such directions to any State as he considers necessary or proper for securing the provision of such facilities.

---

1. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

2. Ins. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 21.

(iii). ಈ ಸಂವಿಧಾನದ್ವಾರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಹೋರಡಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಆದೇಶಗಳು, ನಿಯಮಗಳು, ವಿನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಉಪವಿಧಿಗಳು

- ಇವುಗಳ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠಗಳು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕೂದು.

(2) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇಡ್ಯಾಗ್ಲ್ಯಾ, ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು * * *ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಾನವುಳ್ಳ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪೂರ್ವಸಮೃತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದು:

ಪರಿಂತು, ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಅಂಥ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕೊಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ತೀವ್ರ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಕಿಂತ ಅಥವಾ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

(3) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇಡ್ಯಾಗ್ಲ್ಯಾ, ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು, ಮಂಡಿಸಲಾದ ವಿಧೇಯಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಂಗಿಕರಿಸಿದ ಆಧಿನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು * * * ಹೋರಡಿಸಿದ ಅಧ್ಯಾದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ಉಪಖಂಡದ (ಿii)ನೇಯ ಪೂರ್ವಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ, ನಿಯಮದಲ್ಲಿ, ವಿನಿಯಮದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿರತ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿರುವಲ್ಲಿ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು * * * ಅಧಿಕಾರದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜಾತ್ಮಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಅದರ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷಾಂತರವು ಈ ಅನುಷ್ಠೀದದ ಮೇರೆಗೆ ಅದರ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕೂದು.

349. ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅಧಿನಿಯಮಸ್ವದಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಹದಿನೇಢು ಖಂಡಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ 348ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಉದ್ದೇಶಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಯಾವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಖಂಡಸ್ವವ ಸಲುವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪೂರ್ವ ಮಂಜೂರಾತಿಯಲ್ಲಿರೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಉಭಯು ಸದ್ಯಾಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಯಾವುದೇ ಸದ್ಯಾಗಳ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ತರತಕ್ಕೂದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, 344ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಆಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಅನುಷ್ಠೀದದ (4)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸಮಿತಿಯ ವರದಿಯನ್ನು ಪರ್ಯಾಯಲೋಕನೇಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಹೋರತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ತರಲು ಅಥವಾ ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಮಂಡಿಸಲು ಮರ್ಚಿಸಿರಾತಿಯನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

ಅಧ್ಯಾಯ-4 ವಿಶೇಷ ನಿರ್ದೇಶನಗಳು

350. ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳ ನಿವಾರಣೆ ಕೋರಿ. ಸಲ್ಲಿಸುವ ಮನವಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾಷೆ:- ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಯಾವುದೇ ಕುಂದುಕೊರತೆಯ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಯಾವನೇ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಕ್ಕೂಟದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಭಾಷೆಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಯಾವುದೇ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮನವಿಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಹಷ್ಟುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕೂದು.

*350ಎ. ಪ್ರಾಧಿಕೀಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು:- ಭಾಷಾ ಅಲ್ಲಸಂಖ್ಯಾತ ಖಗರಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವು ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು. ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಾವು ಪ್ರಯೋಗಿಸತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಥವಾ ಯುಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊಡುವಬಹುದು.

1. 195ನೇಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಿಳಿಯೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಅಥವಾ ರಾಜಾತ್ಮಕಮುಖ್ಯ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 195ನೇಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಿಳಿಯೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 21ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

350B. Special Officer for linguistic minorities:- (1) There shall be a special officer for linguistic minorities to be appointed by the President.

(2) It shall be the duty of the special officer to investigate all matters relating to the safeguards provided for linguistic minorities under this Constitution and report to the President upon those matters at such intervals as the President may direct, and the President shall cause all such reports to be laid before each House of Parliament, and sent to the Governments of the States concerned.]

351. Directive for development of the Hindi language:- It shall be the duty of the Union to promote the spread of the Hindi language, to develop it so that it may serve as a medium of expression for all the elements of the composite culture of India and to secure its enrichment by assimilating without interfering with its genius, the forms, style and expressions used in Hindustani and in the other languages of India specified in the Eighth Schedule, and by drawing wherever necessary or desirable, for its vocabulary, primarily on Sanskrit and secondarily on other languages.

350ಬಿ. ಭಾವಾ ಅಲ್ಲಸಂಖ್ಯಾತರಿಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಆಧಿಕಾರಿ:- (1) ಭಾವಾ ಅಲ್ಲಸಂಖ್ಯಾತರಿಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನೇಮಕಮಾಡುವ ಒಬ್ಬ ವಿಶೇಷ ಆಧಿಕಾರಿ ಇರತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ, ಭಾವಾ ಅಲ್ಲಸಂಖ್ಯಾತರಿಗಾಗಿ ಒದಗಿಸುವ ರಕ್ಷಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಂತರಾಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಆ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡುವುದು ವಿಶೇಷ ಆಧಿಕಾರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಂಥ ಎಲ್ಲ ವರದಿಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಥಿತಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಿರುವುದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇಡುವ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧವಣಿಕ್ಯಾಸ್ಕರಗಳಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.]

351. ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ನಿರ್ದೇಶನ:- ಭಾರತದ ಸಂಮಿಶ್ರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಎಲ್ಲ ಮೂಲತತ್ವಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿರುವಂತೆ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅದರ ಜಾಯಮಾನಕ್ಕೆ ಚ್ಯಾಲೆಂಪ್ಲಿ ಭಾರದಂತೆ ಹಿಂದಿಸಾಧನಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿತಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿಸಿದ ಭಾರತದ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗಿರುವ ದೂರವೆಣಿಗೆ, ಶೈಲಿ ಮತ್ತು ಪದಾವಳಿಗಳನ್ನು ಏಕರೂಪಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯವಾದಾಗಲೇಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅವಕ್ಷೇತವಾದೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಅದರ ಶಬ್ದಭಂಡಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದಲೂ, ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಿಂದಲೂ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹೊಂದು ಹಿಂದಿಭಾಷೆಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯ ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಉನ್ನತಿಗೊಳಿಸುವುದು ಒಕ್ಕಾಟದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

PART XVIII**EMERGENCY PROVISIONS**

352. Proclamation of Emergency:- (1) If the President is satisfied that a grave emergency exists whereby the security of India or of any part of the territory thereof is threatened; whether by war or external aggression or¹ [armed rebellion], he may, by Proclamation, make a declaration to that effect² [in respect of the whole of India or of such part of the territory thereof as may be specified in the Proclamation].

³[Explanation- A Proclamation of Emergency declaring that the security of India or any part of the territory thereof is threatened by war or by external aggression or by armed rebellion may be made before the actual occurrence of war or of any such aggression or rebellion, if the President is satisfied that there is imminent danger thereof.]

⁴[(2) A Proclamation issued under clause (1) may be varied or revoked by a subsequent Proclamation.

(3) The President shall not issue a Proclamation under clause (1), or a Proclamation varying such Proclamation unless the decision of the Union Cabinet (that is to say, the Council consisting of the Prime Minister and other Ministers of Cabinet rank appointed under article 75) that such a Proclamation may be issued has been communicated to him in writing.]

(4) Every Proclamation issued under this article shall be laid before each House of Parliament and shall, except where it is a Proclamation revoking a previous Proclamation, cease to operate at the expiration of one month unless before the expiration of that period it has been approved by resolutions of both Houses of Parliament:

Provided that if any such Proclamation (not being a Proclamation revoking a previous Proclamation) is issued at a time when the House of the People has been dissolved, or the dissolution of the House of the People takes place during the period of one month referred to in this clause, and if a resolution approving the Proclamation has been passed by the Council of States, but no resolution with respect to such Proclamation has been passed by the House of the People before the expiration of that period, the Proclamation shall cease to operate at the expiration of thirty days from the date on which the House of the People first sits after its reconstitution, unless before the expiration of the said period of thirty days a resolution approving the Proclamation has been also passed by the House of the People.

(5) A Proclamation so approved shall, unless revoked, cease to operate on the expiration of a period of six months from the date of the passing of the second of the resolutions approving the Proclamation under clause (4):

1. Substituted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.37 "internal disturbance" (w.e.f. 20-6-1979).
2. Inserted by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s.48, (w.e.f. 3-1-1977).
3. Inserted by the Constitution (Forty-Fourth Amendment) Act, 1978, s.37 (w.e.f. 20-6-1979).
4. Substituted by s.37, ibid, for cl. (2), (2A) and (3). (w.e.f. 20-6-1979).

ಭಾಗ-18

ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳು

352. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ - (1) ಭಾರತದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಯುದ್ಧಾಂಡಾಗಲೀ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಬಾಹ್ಯ ಅಕ್ರಮಾಂಡಾಗಲೀ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ [ಸಶಸ್ತ್ರ ದಂಗೀಯಾಂಡಾಗಲೀ] ಬೆದರಿಕೆಯ ಗಂಭೀರ ತುರ್ತುಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಚ್ಛಾದರೆ, ಅವನು ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯ ಮೂಲಕ [ಇಡೀ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಾಪದಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ] ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹೋಗಿಸಬಹುದು.

[ವಿವರಣೆ:- ಭಾರತದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಯುದ್ಧಾಂಡ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಅಕ್ರಮಾಂಡ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಶಸ್ತ್ರ ದಂಗೀಯಾಂಡ ಅವಾಯವ ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಚ್ಛಾದರೆ, ಅಂಥ ಯುದ್ಧವು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಕ್ರಮಾಂಡ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ದಂಗೀಯ ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಘಟಿಸುವದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ, ಅಂಥ ಬೆದರಿಕೆಯು ಒದಗಿದೆಯೆಂದು ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ಹೋರಿಸಬಹುದು.]

[(2) (1)ನೇ ಖಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೋರಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ತದನುತ್ತರವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯ ಮೂಲಕ ವೃತ್ತಸ್ತೋಳಿಸಬಹುದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ರದ್ದುಪಡಿಸಬಹುದು.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು (1)ನೇ ಖಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ವೃತ್ತಸ್ತೋಳಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು, ಒಕ್ಕೊಟಿದ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು (ಎಂದರೆ 75ನೇ ಅನುಭ್ರೀದದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಪ್ರಥಾನಮಂತ್ರಿ ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರಾಟ ದರ್ಜೆಯ ಇತರ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಂದ ಹೊದಿದ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ) ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ಹೋರಿಸಿಸಬಹುದೊಂಬ ತೀರ್ಮಾನಾನ್ಮಾನ್ಯ ತನಗೆ ಬರಹದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿದ ಹೋರತು, ಹೋರಿಸಿತಕ್ಕೆದಲ್ಲ.]

(4) ಈ ಅನುಭ್ರೀದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೋರಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ಸಂಸ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಇರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದು ಈ ಮುಂಚಿನ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದ ಹೋರತು, ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮುಗಿಯುತ್ತಲೆ, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿ ಸಂಸ್ತಿನ ವರದು ಸದನಗಳಿಂದಲೂ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಮೂಲಕ ಅದು ಅನುಮೋದಿತವಾಗಿಲ್ಲದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗಿತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು, (ಅದು ಮುಂಚಿನ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯಾಗಿರಿದ್ದು) ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ವಣನೀಯಾಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೋರಿಸಿದ್ದರೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ವಣನೀಯು ಈ ಖಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ನಡೆದರೆ, ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದು; ಅದರೆ ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವದರೊಳಗೆ, ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಪ್ರಸಂಘಟಿತವಾದ ಬಳಿಕ ಅದು ಮೊದಲನೇಯ ಸಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಗಿಯುತ್ತಲೇ, ಸದರಿ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಪೂರ್ವಸುವರದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದಲೂ ಸಹ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಹೋರತು, ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗಿತಕ್ಕುದು.

(5) ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿದ್ದರೆ, (4)ನೇಯ ಖಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯಗಳಲ್ಲಿ, ವರದನೆಯದನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅರು ತಿಂಗಳಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಲೇ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗಿತಕ್ಕುದು:

1. 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತುನಾಲ್ಕನ್ನೆಯ ತಿಂದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಅಂತರಿಕ ಅಶಾಂತಿಯಿಂದ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (ಇನಾಂಕ 20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯೂರ್ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತು ವರದನೆಯ ತಿಂದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 48ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತುನಾಲ್ಕನ್ನೆಯ ತಿಂದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತುನಾಲ್ಕನ್ನೆಯ ತಿಂದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 2, 2(ಎ) ಮತ್ತು 3ನೇಯ ಖಿಂಡಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯೂರ್ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

Provided that if and so often as a resolution approving the continuance in force of such a Proclamation is passed by both Houses of Parliament the Proclamation shall, unless revoked, continue in force for a further period of six months from the date on which it would otherwise have ceased to operate under this clause:

Provided further that if the dissolution of the House of the People takes place during any such period of six months and a resolution approving the continuance in force of such Proclamation has been passed by the Council of States but no resolution with respect to the continuance in force of such Proclamation has been passed by the House of the People during the said period, the Proclamation shall cease to operate at the expiration of thirty days from the date on which the House of the People first sits after its reconstitution unless before the expiration of the said period of thirty days, a resolution approving the continuance in force of the Proclamation has been also passed by the House of the People.

(6) For the purposes of clauses (4) and (5), a resolution may be passed by either House of Parliament only by a majority of the total membership of that House and by a majority of not less than two-thirds of the members of that House present and voting.

(7) Notwithstanding anything contained in the foregoing clauses, the President shall revoke a Proclamation issued under clause (1) or a Proclamation varying such Proclamation if the House of the People passes a resolution disapproving, or, as the case may be, disapproving the continuance in force of, such Proclamation.

(8) Where a notice in writing signed by not less than one-tenth of the total number of members of the House of the People has been given, of their intention to move a resolution for disapproving, or, as the case may be, for disapproving the continuance in force of, a Proclamation issued under clause (1) or a Proclamation varying such Proclamation,

- (a) to the Speaker, if the House is in session; or
- (b) to the President, if the House is not in session;

[A special sitting of the House shall be held within fourteen days from the date on which such notice is received by the Speaker, or, as the case may be, by the President, for the purpose of considering such resolution.]

¹[²(9)] The Power conferred on the President by this article shall include the power to issue different Proclamations on different grounds, being war or external aggression or ³[armed rebellion] or imminent danger of war or external aggression or ³[armed rebellion], whether or not there is a Proclamation already issued by the President under clause (1) and such Proclamation is in operation.

* * * *

1. Ins by the Constitution (Thirty-eighth Amendment) act, 1975, s. 5 (retrospectively).

2. Cl. (4) re-numbered as cl. (9) by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 37, (w.e.f. 20-6-1979).

3. Subs by s. 37, ibid, for "Internal disturbance" (w.e.f. 20-6-1979).

4. Cl. (5) omitted by s. 37, ibid (w.e.f. 20-6-1979).

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳು ಅನುಮೋದಿಸಿದರೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದಿಸಿದಾಗಲ್ಲಾ; ಆ ಉದ್ದೇಶಕೆಯನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿರದ ಹೊರತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅದು ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವದು ಅನ್ವಯ. ನಿಂತುಹೊಗಿತ್ತೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದು:

ಮತ್ತು ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಆರು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯಾಗಿ ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ವಾಸಿಯಾದರೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದು, ಆದೆ ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಆ ಸದರಿ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಸಭೆಯು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದದ್ದೇ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಪುನರ್ಭಾರಿತವಾದ ಬಳಿಕ ಮೊದಲನೇಯ ಸಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತೇ ದಿನಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ, ಆ ಮೂವತ್ತೇ ದಿನಗಳು ಮುಗಿಯುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ. ಆ ಉದ್ದೇಶಕೆಯು ಮುಂದುವರಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯು ಸಹ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಹೊರತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವದು ನಿಂತುಹೊಗಿತ್ತುದು.

(6) (4)ನೇಯ ಮತ್ತು (5)ನೇಯ ಖಂಡಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನವು ಆ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಒಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಹಾಜರಿದ್ದ ಮತ್ತೀಡುವ ಆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರ ಮೂರನೇ ಎರಡಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಒಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಬಹುದು.

(7) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದಾಗ್ನಾ, (1) ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶಕೆಯನ್ನು ಇಂಥಾ ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಕೆಯನ್ನು ವ್ಯತ್ಸ್ವಿಸಿಕೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕೆಯನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯು ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿರುವ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅದರ ಜಾರಿಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿದಿರುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವ ತಮ್ಮ ಆಶಯದ ಬಗ್ಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಹತ್ತನೇ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ ಲಿವಿತ ಸೂಚನೆಯನ್ನು,-

(ಎ) ಆ ಸಭೆಯು ಅಧಿವೇಳನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಆ ಸಭೆಯು ಅಧಿವೇಳನದಲ್ಲಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ

-ಕೊಟ್ಟಿರುವಲ್ಲ ಅಂಥ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹದಿನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಪರ್ಯಾಯ ಲೋಚಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸಭೆಯು ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಉಪವೇಳನವನ್ನು ನಡೆಸಬಹುದು.]

[“(9) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಕುಗಳೇ ಉದ್ದೇಶಕೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಎಂದರೆ, ಯುದ್ಧ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದ ಅಥವಾ [ಸಶಸ್ತ್ರ ದಂಗೆಯ] ಅಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಯುದ್ಧ ಅಥವಾ [ಸಶಸ್ತ್ರ ದಂಗೆಯ] ಅವಾಯವ ಸ್ವಿಂತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಅಧಾರದ ಮೇಲೆ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉದ್ದೇಶಕೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಈ ಅನುಭೀದಿದ ಮೂಲಕ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಾದ ಅಧಿಕಾರವು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

4. * * * *

1. 4ನೇಯ ಖಂಡವನ್ನು 1975ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂಟನೇಯ ತಿಂಗಳು) ಅಧಿನಿಯಮದ ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. [ಷಾಫ್ಟ್‌ಫ್ಲೈಟ್‌ಹಾಗಿ].
2. 1978ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿಂಗಳು) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 20.6.79 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ (4)ನೇಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ (9) ಎಂದು ಪ್ರಸರಾ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.
3. 1978ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿಂಗಳು) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಅಂತರಿಕ್ಷಾಂತಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1978ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿಂಗಳು) ಅಧಿನಿಯಮದ 37ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (5)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಒಟ್ಟುಬೆಂದಲಾಗಿದೆ.

353. Effect of Proclamation of Emergency:- While a Proclamation of Emergency is in operation, then -

- (a) notwithstanding any thing in this Constitution, the executive power of the Union shall extend to the giving of directions to any State as to the manner in which the executive power thereof is to be exercised;
- (b) the power of Parliament to make Laws with respect to any matter shall include power to make laws conferring powers and imposing duties, or authorising the conferring of powers and the imposition of duties, upon the Union or Officers and authorities of the Union as respects that matter, notwithstanding that it is one which is not enumerated in the Union List:

[Provided that where a Proclamation of Emergency is in Operation only in any part of the territory of India,-

- (i) the executive power of the Union to give directions under clause (a), and
- (ii) the power of Parliament to make Laws under clause (b),

shall also extend to any State other than a State in which or in any part of which the Proclamation of Emergency is in operation if and in so far as the security of India or any Part of the territory thereof is threatened by activities in or in relation to the part of the territory of India in which the Proclamation of Emergency is in Operation.]

354. Application of Provisions relating to Distribution of revenues while a Proclamation of Emergency is in Operation:- (1) The President may, while a Proclamation of Emergency is in operation, by order direct that all or any of the provisions of articles 268 to 279 shall for such period, not extending in any case beyond the expiration of the financial year in which such Proclamation ceases to operate, as may be specified in the order, have effect subject to such exceptions or modifications as he thinks fit.

(2) Every order made under clause (1) shall, as soon as may be after it is made, be laid before each House of Parliament.

355. Duty of the Union to protect States against external aggression and internal disturbance:- It shall be the duty of the Union to Protect every State against external aggression and internal disturbance and to ensure that the Government of every State is carried on in accordance with the provisions of this Constitution.

356. Provisions in case of failure of Constitutional machinery in States:- (1) If the President on receipt of a report from the Governor¹*** of a State or otherwise, is satisfied that a situation has arisen in which the Government of the State cannot be carried on in accordance with the provisions of this Constitution, the President may by Proclamation-

- (a) assume to himself all or any of the functions of the Government of the State and all or any of the powers vested in or exercisable by the Governor²*** or anybody or authority in the State other than the Legislature of the State;

---

1. Ins. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s. 49 (w.e.f. 3-1-1977).

2. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.

353. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಣೆಯ ಪರಿಣಾಮ:- ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ-

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇಡ್ಡಗ್ಗೂ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು; ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚೆಲಾಯಿಸಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತುದು;

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವು, ಆ ವಿಷಯವು ಒಕ್ಕೂಟಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿಲ್ಲದ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದಾಗ್ಗೂ, ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು:

[ಪರಂತು, ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಣೆಯು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ,-

(ಇ) (ಎ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಗೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು, ಮತ್ತು

(ಇಂ) (ಬಿ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸ್ತಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವು.

-ಭಾರತದ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವೋ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವಿಗೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸದೆಯುತ್ತಿರುವ ಚೆಮುವಟಕೆಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಬೆದರಿಕೆ ಉಂಟಾಗುವಂತಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಉಂಟಾಗುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹ, ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿತ್ತುದು.]

354. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ರಾಜ್ಯಗಳ ಹಂಚಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಭಂಧಗಳ ಅನ್ವಯ:- (1) ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯವರಿಗೆ, ಅದರ ಯಾವ ಹಣಕಾಸು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತದೋ ಆ ವರ್ಷವು ಮುಕ್ಕಾಯಿವಾದ ನಂತರ, ಅಂಥ ಅವಧಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಸದೆ, ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ವಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ 268ರಿಂದ 279ರ ವರೆಗೆ ಅನುಭ್ರೀದಗಳ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉಪಭಂಧಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿತ್ತುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು:

(2) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆದೇಶವನ್ನು, ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಆದಮ್ಮೆ ಬೇಗನೆ, ಸಂಸ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದ ಮುಂದಿಡತಕ್ಕುದು.

355. ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣ ಮತ್ತು ಅಂತರಿಕ ಗಲಭೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ಒಕ್ಕೂಟದ ಕರ್ತವ್ಯ:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಮತ್ತು ಅಂತರಿಕ ಗಲಭೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತವೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಸದೆಯುವುದನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವುದು ಒಕ್ಕೂಟದ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

356. ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನತ್ವಕ್ಕೆ ಘಟಣೆಯು ವಿಫಲಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಉಪಭಂಧಗಳು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ನಡೆಸಲು ಶಕ್ತಿವಿಲ್ಲದಂಥ ಸನ್ವಿವೇಶವು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದೆಯಿಂದು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ 2* * * ಪರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಪ್ಪಾದರೆ, ಅವನು ಉದ್ದೇಶಣೆಯ ಮೂಲಕ-

(ಎ) ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದೆ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವೇ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಲ್ಲಿ 2* * * ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನಿರಾಯಕದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅವನು ಅಥವಾ ಅದು ಚೆಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಅಥವಾ ಯಾವೇ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು;

1. 197ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತಪರಡನೆಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 49ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪಳಸೆಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಾರಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

- (b) declare that the powers of the Legislature of the State shall be exercisable by or under the Authority of Parliament;
- (c) make such incidental and consequential provisions as appear to the President to be necessary or desirable for giving effect to the objects of the Proclamation, including provisions for suspending in whole or in part the operation of any provisions of this Constitution relating to any body or authority in the State:

Provided that nothing in this clause shall authorise the President to assume to himself any of the powers vested in or exercisable by a High Court, or to suspend in whole or in part the operation of any provision of this Constitution relating to High Courts.

(2) Any such Proclamation may be revoked or varied by a subsequent Proclamation.

(3) Every Proclamation under this article shall be laid before each House of Parliament and shall, except where it is a Proclamation revoking a previous Proclamation cease to operate at the expiration of two months unless before the expiration of that period it has been approved by resolutions of both Houses of Parliament:

Provided that if any such Proclamation (not being a Proclamation revoking a previous Proclamation) is issued at a time when the House of the People is dissolved or the dissolution of the House of the People takes place during the period of two months referred to in this clause, and if a resolution approving the Proclamation has been passed by the Council of States, but no resolution with respect to such Proclamation has been passed by the House of the People before the expiration of that period, the Proclamation shall cease to operate at the expiration of thirty days from the date on which the House of the People first sits after its reconstitution unless before the expiration of the said period of thirty days a resolution approving the Proclamation has been also passed by the House of the People.

(4) A Proclamation so approved shall, unless revoked, cease to operate on the expiration of a period of ¹[six months from the date of issue of the Proclamation]:

Provided that if and so often as a resolution approving the continuance in force of such a Proclamation is passed by both Houses of Parliament, the Proclamation shall, unless revoked, continue in force for a further period of ²[six months] from the date on which under this clause it would otherwise have ceased to operate, but no such Proclamation shall in any case remain in force for more than three years:

Provided further that if the dissolution of the House of the People takes place during any such period of ²[six months] and a resolution approving the continuance in force of such Proclamation has been passed by the Council of States, but no resolution with respect to the continuance in force of such Proclamation has been passed by the House of the People during the said period, the Proclamation shall cease to operate at the expiration of thirty days from the date on which the House of the People first sits after its reconstitution unless before the expiration of the said period of thirty days a resolution approving the continuance in force of the Proclamation has been also passed by the House of the People:

1. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.38; for "one year from the date of the passing of the second of the resolutions approving the Proclamation under clause (3)" (w.e.f.20-6-1979). The words, "one year" were subs. for the original words "six months" by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.50 (w.e.f. 3-1-1977).
2. Subs. by the Constitution (fourty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 38, for "one year" (w.e.f.20-6-1979). The words, "one year" were subs. for the original words "six months" by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s 50 (w.e.f. 3-1-1977).

- (ಬಿ) ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಚೆಲಾಯಿಸುತ್ತಿರುವುದು; ಹೊಗೆಣಿಸಬಹುದು;
- (ಸಿ) ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಬಾಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಭಂಧಗಳ ಜಾರಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಅಮಾನತ್ತುಗೊಳಿಸುವ ಉಪಭಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅಥವಾ ಅವಕ್ಷೇತ್ರೀಯವೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಕಂಡುಬರುವಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ಉಪಭಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಉಚ್ಚ ನಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಆಥವಾ ಆದು ಚೆಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿರುವ ಆಧಿಕಾರಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಉಚ್ಚ ನಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಭಂಧದ ಜಾರಿಯನ್ನು ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಅಮಾನತ್ತುಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅವನನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

(2) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯನ್ನು ತದನಂತರದ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯ ಮೂಲಕ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ವ್ಯತ್ಸ್ಥಗೊಳಿಸಬಹುದು.

(3) ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೇರಿಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯನ್ನು, ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆದು ಈ ಮುಂಚಿನ ಒಂದು ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು, ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುನ್ನ, ಸಂಸತ್ತಿನ ಏರಡೂ ಸದನಗಳಿಂದ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಮೂಲಕ ಆದು ಅನುಮೋದಿತವಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಲೇ ಆದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತು ಹೋಗತಕ್ಕದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯನ್ನು (ಆದು ಮುಂಚಿನ ಒಂದು ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯಾಗಿರದ್ದು) ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ವಫಾರ್ಮಿಯಾಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದೇ ಅಥವಾ ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ವಫಾರ್ಮಿಯು ಈ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಏರಡು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ನಡೆದರೆ ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗಿಕೃತವಾಗಿದ್ದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಿದೆ ಅಂಗಿಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಪ್ರನಾಫಾಟಿತವಾದ ಬಳಿಕ ಆದು ಮೊದಲನೇಯ ಸಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಲೇ, ಆ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿ, ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದಲೂ ಸಹ ಆ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗಿಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು, ಆ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದು.

(4) ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿದ್ದರೆ, [“ಆ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳು] ಅವಧಿಯ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಏರಡೂ ಸದನಗಳು ಅಂಗಿಕರಿಸಿದರೆ, ಮತ್ತು ಅಂಗಿಕರಿಸಿದಾಗಲೇಲ್ಲಾ, ಆ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು ಈ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, ಆದು ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಆನ್ಯಧಾ ನಿಂತುಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತೂ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮತ್ತೆ [ಆರು ತಿಂಗಳು] ಅವಧಿಯವರಿಗೆ ಆದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯು ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದು:

ಮತ್ತು ಪರಂತು, ಅಂಥ [ಆರು ತಿಂಗಳು] ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ವಫಾರ್ಮಿಯಾದರೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯು ಅಂಗಿಕರಿಸಿದ್ದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಆ ಸದರಿ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಸಭೆಯು ಅಂಗಿಕರಿಸದಿದ್ದರೆ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಪ್ರನಾಫಾಟಿತವಾದ ಬಳಿಕ ಮೊದಲನೇಯ ಸಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತಲೇ, ಆ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿ ಆ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸುವುದನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯೂ ಸಹ ಅಂಗಿಕರಿಸಿದ ಹೊರತು ಆ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕದು:

1. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತುನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 38ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “(3)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಉದ್ದೋಷಕ್ಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೇಯದ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ತಾರೀಖಿನಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷ” ಎಂಬ ಪದಗಳು, ಅವರಂತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅಂಗಿಕಾಗಿ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 20.06.79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ. 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತುವರದನೇಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 50ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಅರು ತಿಂಗಳು” ಎಂಬ ಮೂಲ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ಒಂದು ವರ್ಷ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿತ್ತು.
2. 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತುನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 38ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಒಂದು ವರ್ಷ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 20.6.79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ. 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತುವರದನೇಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 50ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಅರು ತಿಂಗಳು” ಎಂಬ ಮೂಲಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ಒಂದು ವರ್ಷ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

[Provided also that in the case of the Proclamation issued under clause (1) on the 11th day of May, 1987 with respect to the State of Punjab, the reference in the first proviso to this clause to "three years" shall be construed as a reference to [Five years].

³[(5) Notwithstanding anything contained in clause (4), a resolution with respect to the continuance in force of a Proclamation approved under clause (3) for any period beyond the expiration of one year from the date of issue of such Proclamation shall not be passed by either House of Parliament unless-

- (a) a Proclamation of Emergency is in operation, in the whole of India or, as the case may be, in the whole or any part of the State, at the time of the passing of such resolution, and
- (b) the Election Commission certifies that the continuance in force of the Proclamation approved under the clause (3) during the period specified in such resolution is necessary on account of difficulties in holding general elections to the Legislative Assembly of the State Concerned:]

⁴ [Provided that nothing in this Clause shall apply to the Proclamation issued under clause (1) on the 11th day of May, 1987 with respect to the State of Punjab.]

357. Exercise of legislative powers under Proclamation issued under article 356:-

(1) Where by a Proclamation issued under clause (1) of article 356, it has been declared that the powers of the Legislature of the State shall be exercisable by or under the authority of Parliament, it shall be competent-

- (a) for Parliament to confer on the President the power of the Legislature of the State to make Laws, and to authorise the President to delegate, subject to such conditions as he may think fit to impose, the power so conferred to any other authority to be specified by him in that behalf;
- (b) for Parliament, or for the President or other authority in whom such power to make laws is vested under sub-clause (a), to make laws conferring powers and imposing duties, or authorising the conferring of powers and the imposition of duties, upon the Union or officers and authorities thereof;
- (c) for the President to authorise when the House of the People is not in session expenditure from the Consolidated Fund of the State pending the sanction of such expenditure by Parliament.

1. Inserted by the Constitution (Sixty-fourth Amendment) Act, 1990, s. 2(a) (w.e.f. 16-4-1990).
2. For the words "three years and six months" the words "four years" subs. by the Constitution (Sixty-Seventh Amendment) Act, 1990, s.2 (w.e.f. 4-10-1990), and for the words "four years" the words "Five years" Substituted by the Constitution (Sixty-eighth Amendment) Act, 1991 s.2 (w.e.f. 12-3-1991).
3. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 38, for cl. (5) (w.e.f. 14-6-1979). cl.(5) was ins. by the Constitution (Thirty-eighth Amendment) Act, 1975, s.6 (retrospectively).
4. Proviso subs. by the Constitution (Fifty ninth Amendment) Act, 1988, s.2, Omitted by the Constitution (Sixty-third Amendment) Act, 1989,s.2, (w.e.f. 6-1-1990) and similar proviso inserted by the Constitution (Sixty-fourth Amendment) Act, 1990, s.2 (b), (w.e.f. 16-4-1990).

[ಅಲ್ಲದೆ ಪರಂತು, (1)ನೇ ಖಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಪಂಚಾಬು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 1987ರ ಮೇ 11ನೇ ದಿನದಂದು ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಖಿಂಡದ ವೋದಲನೆಯ ಪರಂತುಕೆದಲ್ಲಿ “ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗಂತೆ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು “[“ಬಹು ವರ್ಷಗಳಿಗಂತೆ”] ಎಂಬುದಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅಭ್ಯರ್ಥಿಸತಕ್ಕುದು.]

[ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದಾಗ್ನೂ, (3)ನೇಯ ಖಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಯಾವ ಸದನವೇ ಆಗಲಿ-

- (ಎ) ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಭಾರತದಾದ್ಯಂತ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಇಡೀ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುವರಿಸಿತ್ತಿಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಹೊರತು; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ (3)ನೇಯ ಖಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುವುದು, ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಹೊಂದರೆಗಳ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಜನೆ ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿದ ಹೊರತು ಅಂಗೀಕರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ:

[ಪರಂತು, ಈ ಖಿಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, (1)ನೇ ಖಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಪಂಚಾಬು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 1987ರ ಮೇ 11ನೇ ದಿನದಂದು ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಗೆ ಅನ್ಯಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ]

357. 35ನೇಯ ಅನುಭೂತಿದಿಂದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ ವಿಧಾಯಿ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಚಲಾವಣೆ:- (1) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದೆಂದು 35ನೇಯ ಅನುಭೂತಿದಿಂದ (1)ನೇಯ ಖಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯ ಮೂಲಕ ಶೋಷಿಸಿರುವಲ್ಲಿ-

- (ಎ) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಕಾನೂನು ರಚನಾಧಿಕಾರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ವಿಧಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸೆಬಹುದಾದಂಥ ಪರಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಅವನು ಆ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬೇಕಾದ ಇತರ ಯಾವನೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ಸಂಸತ್ತು ಸಕ್ಷಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು;
- (ಬಿ) ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಅಧಿಕಾರ (ಎ) ಉವಲಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನು ರಚನಾ ಅಧಿಕಾರವು ಯಾರಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವುದೋ ಆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಸಕ್ಷಮರಾಗಿರತಕ್ಕುದು;
- (ಒ) ಲೋಕಸಭೆಯು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ, ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಮಂಜೂರಾತಿ ದೊರೆಯುವರೆಗೆ ಹಾಗೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಆಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಕ್ಷಮನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

1. 1990ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಆರವತ್ತನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1991ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಆರವತ್ತೆಂಟನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 35ನೇಯ ಅನುಭೂತಿದಿಂದ (4)ನೇಯ ಖಿಂಡದ ಮೂರನೆಯ ಪರಂತುಕೆದಲ್ಲಿ “ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ಬಹು ವರ್ಷಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1990ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಆರವತ್ತೆಂಟನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 25ನೇಯ ಅನುಭೂತಿದಿಂದ (8)ನೇಯ ಖಿಂಡದ ಮೂರನೆಯ ಪರಂತುಕೆದಲ್ಲಿ “ಮೂರು ವರ್ಷಗಳು ಮತ್ತು ಈ ತಿಂಗಳುಗಳಿಗಂತೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಗಂತೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.
3. 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 38ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (5)ನೇಯ ಖಿಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ 20-6-1970ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1975ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂಟನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (5)ನೇಯ ಖಿಂಡವನ್ನು (ಪೂರ್ವಾನ್ವಯಾಯಾಗಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.
4. 1990ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಆರವತ್ತನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

⁴[(2) Any law made in exercise of the Power of the Legislature of the State by Parliament or the President or other Authority referred to in sub-clause (a) of clause (1) which Parliament or the President or such other authority would not, but for the issue of a Proclamation under article 356, have been competent to make shall, after the Proclamation has ceased to operate, continue in force until altered or repealed or amended by a competent Legislature or other Authority.]

358. Suspension of provisions of article 19 during emergencies:- ²[(1)] ³[While a Proclamation of Emergency declaring that the security of India or any part of the territory thereof is threatened by war or by external aggression is in operation], nothing in article 19 shall restrict the Power of the State as defined in Part III to make any law or to take any executive action which the State would but for the provisions contained in that part be competent to make or to take, but any law so made shall, to the extent of the incompetency, cease to have effect as soon as the Proclamation ceases to operate, except as respect things done or omitted to be done before the law so ceases to have effect.

⁴[Provided that ⁵[where such Proclamation of Emergency] is in operation only in any part of the territory of India, any such law may be made, or any such executive action may be taken, under this article in relation to or in any State or Union Territory in which or in any part of which the Proclamation of Emergency is not in operation, if and in so far as the security of India or any Part of the territory thereof is threatened by activities in or in relation to the part of the territory of India in which the Proclamation of Emergency is in operation.

⁶[(2) Nothing in clause (1) shall apply-

- (a) to any law which does not contain a recital to the effect that such law is in relation to the Proclamation of Emergency in operation when it is made; or
- (b) to any executive action taken otherwise than under a law containing such a recital.]

1. Subs. by the Constitution (Forty-Second Amendment) Act, 1976, s. 51, for cl. (2) (w.e.f. 3-1-1977).
2. Art. 358 re-numbered as cl.(1) thereof by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.39 (w.e.f. 20-6-1979).
3. Subs. by s.39, *ibid.*, for "While a Proclamation of Emergency is in Operation" (w.e.f. 20-6-1979).
4. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s. 52 (w.e.f. 3-1-1977).
5. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 39, for "where a Proclamation of Emergency" (w.e.f. 20-6-1979).
6. Ins. by s. 39, *ibid.*, (w.e.f. 20-6-1979).

[2] ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸಿ ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ (1)ನೇಯ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, 35ನೇಯ ಅನುಭೀದದ ಮೇರೆಗೆ ಒಂದು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸದೆ ಇದಿಂದರೆ ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಸಕ್ಷಮವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲಪೋ; ಆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತಹೋದ ತರುವಾಯ ಸಕ್ಷಮ: ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಅದನ್ನು ಬಡಲಾಯಿಸುವವರೆಗೆ, ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವವರೆಗೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು.]

358. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ 19ನೇಯ ಅನುಭೀದದ ಉಪಭಂಧಗಳ ಅನೂತಳೆ: [1] [ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಯಾದ್ಯಂದಿದ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದ ಭಿತ್ತಿ ಉಂಟಾಗಿದೆಯಂದು ಹೋಷಿಸುವ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ] ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ರಾಜ್ಯವು 3ನೇಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಉಪಭಂಧಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಸಕ್ಷಮವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲಾ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು, ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಿದ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು 19ನೇಯ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತಹೋದ ಕೂಡಲೇ, ಆ ಕಾನೂನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ಷಮವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವವೂ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತಹೋಗತಕ್ಕುದು:

[ಪರಿಂತು, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ [ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು] ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಲ್ಲಿ, ಯಾವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೊಟ್ಟಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲಪೋ; ಆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೊಟ್ಟಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಭಾರತದ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದೋ, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ನಡೆಯುವ ಒಟ್ಟುವಟಕಿಗಳ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಭಿತ್ತಿಯುಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಉಂಟಾಗಿರುವವೂ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಈ ಅನುಭೀದದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು.]

[2] (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ-

- (ಎ) ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಕಾನೂನಾಗಿದೆ. ಎಂಬ ಒಕ್ಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲಪೋ ಆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿಗೆ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಅಂಥ ಒಕ್ಕೊಂಡಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗಳ್ಲಿಂದ ಅನ್ನಥಾ ಕೈಗೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಿತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ]

1. 1976ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 51ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (2)ನೇಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (ದಿನಾಂಕ: 3-1-1977ರಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1978ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 358ನೇಯ ಅನುಭೀದವನ್ನು ಅದರ (1)ನೇಯ ಖಂಡವೆಂದು (ದಿನಾಂಕ 20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರಸರಣಂಶ್ಯೇ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1978ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ” ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1976ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 52ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1978ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು” ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1978ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 39ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

359. Suspension of the enforcement of the rights conferred by Part III during emergencies:- (1) Where a Proclamation of emergency is in operation, the President may by order declare that the rights to move any court for the enforcement of such of¹[the rights conferred by Part III (except articles 20 and 21)] as may be mentioned in the order and all proceedings pending in any court for the enforcement of the rights so mentioned shall remain suspended for the period during which the Proclamation is in force or for such shorter period as may be specified in the order.

²[(1A) While an order made under clause (1) mentioning any of¹[the rights conferred by Part III (except articles 20 and 21)] is in operation, nothing in that part conferring those rights shall restrict the power of the State as defined in the said Part to make any law or to take any executive action which the State would but for the provisions contained in that Part be competent to make or to take, but any law so made shall, to the extent of the incompetency, cease to have effect as soon as the order aforesaid ceases to operate, except as respects things done or omitted to be done before the law so ceases to have effect:

³[Provided that where a Proclamation of Emergency is in operation only in any part of the territory of India, any such law may be made, or any such executive action may be taken, under this article in relation to or in any State or Union territory in which or in any part of which the Proclamation of Emergency is not in operation, if and in so far as the security of India or any part of the territory thereof is threatened by activities in or in relation to the part of the territory of India in which the Proclamation of Emergency is in operation.]

⁴[(1B) Nothing in clause (1A) shall apply-

- (a) to any law which does not contain a recital to the effect that such law is in relation to the Proclamation of Emergency in operation when it is made; or
  - (b) to any executive action taken otherwise than under a law containing such a recital.
- (2) An order made as aforesaid may extend to the whole or any part of the territory of India:

⁵[Provided that where a Proclamation of Emergency is in operation only in a part of the territory of India, any such order shall not extend to any other part of the territory of India unless the President, being satisfied that the security of India or any Part of the territory thereof is threatened by activities in or in relation to the part of the territory of India in which the Proclamation of Emergency is in operation, considers such extension to be necessary.]

-
1. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.40 for "the rights conferred by Part III" (w.e.f. 20-6-1979).
  2. Ins. by the Constitution (Thirty-eighth Amendment) Act, 1975, s. 7 (retrospectively).
  3. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s. 53 (w.e.f. 3-1-1977).
  4. Ins. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.40 (w.e.f. 20-6-1979).
  5. Ins. by the Constitution (forty-second Amendment) Act, 1976, s.53 (w.e.f. 3-1-1977).

359. ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಜಾರಿಯ ಅವಾನತು:-

(1) ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಾಂಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ¹[ಒಂದೇ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾದ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ (20 ಮತ್ತು 21ನೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ)] ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಕೋರುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಮೂದಿಸಿದ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚಿದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು, ಆ ಉದ್ದೇಶಾಂಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಆವಧಿಯವರಿಗೆ ಅಥವಾ ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇನ್ನೂ ಕಡಿಮೆ ಆವಧಿಯವರಿಗೆ ಅಪಾನತಿನಲ್ಲಿರುತ್ತದೆಯಂತಹ ಫೋಣಿಸಬಹುದು.

²[(1ಎ) ¹[ಒಂದೇ ಭಾಗದಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶಿತವಾದಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಹಕ್ಕನ್ನು (20 ಮತ್ತು 21ನೆಯ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ)] ನಮೂದಿಸಿ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವ ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಕಾಯಾಂಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಸಕ್ರಮವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಕಾಯಾಂಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿತ್ತುದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಆದೇಶವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ಕೂಡಲೇ ಆ ಕಾನೂನು ಹಾಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾಯಾಂಗಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಮವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು:]

³[ಪರಂತು, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಾಂಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಲ್ಲಿ, ಯಾವ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಾಂಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದಿಲ್ಲಾಗೇ, ಆ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ, ಭಾರತದ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಾಂಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ನಡೆಯುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಭಾರತದ ಅಧರ ಆದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಭೀತಿಯಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಉಂಟಾಗಿರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ, ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕಾಯಾಂಗ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು.]

⁴[(1ಬಿ) (1ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ-

- (ಎ) ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಾಂಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂಥ ಕಾನೂನಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಒಕ್ಕೂಟಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲಾಗೇ ಆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿಗೆ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಅಂಥ ಒಕ್ಕೂಟಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗಳಲ್ಲದ ಅನ್ಯಥಾ ಕೈಗೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಕಾಯಾಂಗ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ -ಅನ್ನೆಯಿಸಿತ್ತುದಲ್ಲ.]

(2) ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಲಾದ ಆದೇಶವು ಸಮಗ್ರ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಅಧರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗಿಬಹುದು:

⁵[ಪರಂತು, ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಾಂಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಲ್ಲಿ, ಭಾರತದ ಯಾವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ತುರ್ತುಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಾಂಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದೋ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ನಡೆಯುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಆದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಭೀತಿ ಉಂಟಾಗಿದೆಯೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮನದಟ್ಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಂಥ ವಿಸ್ತರಣೆಯು ಅವಶ್ಯಕವಂತಹ ಪರ್ಯಾಂತೋಚಿಸಿದೆ ಹೊರತು, ಆಂಥ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿತ್ತುದಲ್ಲ.]

1. 1978ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ 40ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-19790ಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) “ಒಂದೇ ಭಾಗದಿಂದ ಕೊಡಲಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1975ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತಾವಾಗಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1976ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುವರದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 53ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1978ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 40ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1976ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುವರದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 53ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(3) Every order made under clause (1) shall, as soon as may be after it is made, be laid before each House of Parliament,

¹359A. * * *

360. Provisions as to financial emergency:-(1) If the President is satisfied that a situation has arisen whereby the financial stability or credit of India or of any part of the territory thereof is threatened, he may by a Proclamation make a declaration to that effect.

²[(2) A Proclamation issued under clause (1)-

- (a) may be revoked or varied by a subsequent Proclamation;
- (b) shall be laid before each House of Parliament;
- (c) shall cease to operate at the expiration of two months, unless before the expiration of that period it has been approved by resolutions of both Houses of Parliament:

Provided that if any such Proclamation is issued at a time when the House of the People has been dissolved or the dissolution of the House of the People takes place during the period of two months referred to in the sub-clause (c), and if a resolution approving the Proclamation has been passed by the Council of States, but no resolution with respect to such Proclamation has been passed by the House of the People before the expiration of that period, the Proclamation shall cease to operate at the expiration of thirty days from the date on which the House of the People first sits after its reconstitution unless before the expiration of the said period of thirty days a resolution approving the Proclamation has been also passed by the House of the People.]

(3) During the period any such Proclamation as is mentioned in clause (1) is in operation, the executive authority of the Union shall extend to the giving of directions to any State to observe such canons of financial propriety as may be specified in the directions, and to the giving of such other directions as the President may deem necessary and adequate for the purpose.

(4) Notwithstanding anything in this Constitution-

- (a) any such direction may include-
  - (i) a provision requiring the reduction of salaries and allowances of all or any class of persons serving in connection with the affairs of a State;
  - (ii) a provision requiring all Money Bills or other Bills to which the provisions of article 207 apply to be reserved for the consideration of the President after they are passed by the Legislature of the State;
- (b) it shall be competent for the President during the period any Proclamation issued under this article is in operation to issue directions for the reduction of salaries and allowances of all or any class of persons serving in connection with the affairs of the Union including the judges of the Supreme Court and the High Courts.

³ * * * *

1. Art.359 A omitted by the Constitution (Sixty-third Amendment) Act, 1989 (w.e.f. 6-1-1990).
2. Subs. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 41, for cl. (2) (w.e.f. 20-6-1979).
3. Cl. (5) was ins. by the Constitution (Thirty-eighth Amendment) Act, 1975, s. 8 (retrospectively) and omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 41 (w.e.f. 20-6-1979).

(3) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಆದೇಶವನ್ನು ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಸಂಸ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕುದು.

¹³⁵⁹ವ. * * * *

360. ಹಣಕಾಸಿನ ತುರ್ತುವರಿಸ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಭಾರತದ ಆಥವಾ ಅರರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಹಣಕಾಸಿನ ಸ್ವಿರತೆಗೆ ಆಥವಾ ಪತ್ರಿಗೆ ಭಿತ್ತಿ ಉಂಟಾಗುವಂಧ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉದ್ದೇಶಿಸಿದೆಯೊಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಿಕ್ಷಾದರೆ, ಅವನು ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ಆ.ಬಿಗ್ ಒಂದು ಫೋಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

²[(2) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು-

(ಎ) ತದನಂತರದ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಮೂಲಕ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಆಥವಾ ವ್ಯತ್ಸ್ವಗೊಳಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಸಂಸ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ಎರಡು ತಿಂಗಳಾಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿ ಸಂಸ್ತಿನ ವರಡೂ ಸದನಗಳು ನಿರ್ಣಯಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಮೋದಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು, ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತು ಹೋಗತಕ್ಕುದು:

ವರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ವಣನೆಯಾಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ ಆಥವಾ ಲೋಕಸಭೆಯ ವಿಸರ್ವಣನೆಯು (ಇ) ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ನಡೆದರೆ ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದು ಆದರೆ ಅಂಥ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಪ್ರಾಣಾರ್ಥಿಕತವಾದ ಬಳಿಕ ಆದು ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತೇ ಆ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದಲೂ ಸೇರಾ ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು, ಆ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದು.]

(3) (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವಂಧ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಒಕ್ಕೂಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು, ಆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವ ಹಣಕಾಸಿನ ಡೆಟಿಕ್ಟ್ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ವಾಲಿಸಲು ನೀಡುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ಘೋಷಕ್ಕೆ ಅವಕ್ಷವೆಂದು ಮತ್ತು ಸಾಕಷ್ಟೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಭಾವಿಸಬಹುದಂಥ ಇತರ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಹೊಡುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕುದು.

(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದುಗೂ-

(ಎ) ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವು-

(i) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳ ಆಥವಾ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವೇತನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಆಗತ್ಯಪಡಿಸುವ ಉಪಬಂಧವನ್ನು;

(ii) ಎಲ್ಲಧನ ವಿಧೇಯಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ಘೋಷಕ್ಕೆ ಅವಕ್ಷವೆಂದು ಮತ್ತು ಸಾಕಷ್ಟೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಭಾವಿಸಬಹುದಂಥ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದಿಂದ ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ತರುವಾಯ ಅವಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಯಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸುವಂತೆ ಆಗತ್ಯಪಡಿಸುವ ಉಪಬಂಧವನ್ನು
- ಒಳಗೊಳ್ಳಬಹುದು;

(ಬಿ) ಈ ಅನುಭೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಉದ್ಘೋಷಣೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೇಚ್ಛೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚಾರ್ಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ಒಕ್ಕೂಟದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲ ವರ್ಗಗಳ ಆಥವಾ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವೇತನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವಂತೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಕ್ಷಮನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

3 * * * *

1. 1989ನೇಯ ಆಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರವತ್ತಮಾರ್ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 359ವ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು (6-1-90ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1978ನೇಯ ಆಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 41ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (2)ನೇಯ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1975ನೇಯ ಆಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆಂಟನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 8ಿಂದ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (5)ನೇಯ ಖಂಡವನ್ನು (ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತ್ವಯಾಗಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಮತ್ತು 1978ನೇಯ ಆಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 41ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

PART XIX

MISCELLANEOUS

361. Protection of President and Governors and Rajpramukhs:- (1) The President, or the Governor or Rajpramukh of a State, shall not be answerable to any court for the exercise and performance of the powers and duties of his office or for any act done or purporting to be done by him in the exercise and performance of those powers and duties:

Provided that the conduct of the President may be brought under review by any court, tribunal or body appointed or designated by either House of Parliament for the investigation of a charge under article 61:

Provided further that nothing in this clause shall be construed as restricting the right of any person to bring appropriate proceedings against the Government of India or the Government of a State.

(2) No criminal proceedings whatsoever shall be instituted or continued against the President, or the Governor ^{1* * *} of a State, in any court during his term of office.

(3) No Process for the arrest or imprisonment of the President, or the Governor ^{1* * *} of a State, shall issue from any court during his term of office.

(4) No civil proceedings in which relief is claimed against the President or the Governor ^{1***} of a State, shall be instituted during his term of office in any court in respect of any act done or purporting to be done by him in his personal capacity, whether before or after he entered upon his office as President, or as Governor ^{1* * *} of such State, until the expiration of two months next after notice in writing has been delivered to the President or the Governor ^{1* * *} as the case may be, or left at his office stating the nature of the proceedings, the cause of action therefore, the name, description and place of residence of the party by whom such proceedings are to be instituted and the relief which he claims.

[361A. Protection of publication of proceedings of Parliament and State Legislatures:-]
 (1) No person shall be liable to any proceedings, civil or criminal, in any court in respect of the publication in a newspaper of a substantially true report of any proceedings of either House of Parliament or the Legislative Assembly, or, as the case may be, either House of the Legislature, of a State, unless the publication is proved to have been made with malice:

Provided that nothing in this clause shall apply to the publication of any report of the proceedings of a secret sitting of either House of Parliament or the Legislative Assembly, or, as the case may be, either House of the Legislature, of a State.

(2) Clause (1) shall apply in relation to reports or matters broadcast by means of wireless telegraphy as part of any programme or service provided by means of a broadcasting station as it applies in relation to reports or matters published in a newspaper.

Explanation.- In this article, "newspaper" includes a news agency report containing material for publication in a newspaper.]

1. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.
2. Ins. by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.42 (w.e.f. 20-6-1979).

ಭಾಗ-19

ಸಂಕೇತ

361. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ಹಾಗೂ ರಾಜಪ್ರಮುಖರಿಗೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:-(1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು ತನ್ನ ಪದದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಚಲಾವಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ನೇರವೇರಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಆ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಚಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ನೇರವೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದಂತೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಜವಾಬ್ದಾರನಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ವರ್ತನೆಯು, 61ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗಿನ ಆರೋಪದ ತನಿಖೀಗಾಗಿ ಸಂಸ್ತಿನ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಸದನದಿಂದ ನೇಮಕೊಂಡ ಅಥವಾ ಹೆಸರಿಸಲಾದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ, ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಥವಾ ನಿಕಾಯದ ಪುನರ್ವರ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಬಹುದು:

ಮತ್ತೊ ಪರಂತು, ಈ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಸಮುಚಿತ ವ್ಯವಹರಣಗಳನ್ನು ಹೊಡಲು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಹಕ್ಕನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವುದಾಗಿ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ^{1 * * *} ಪದವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೇ ಶ್ರೀಮಿನಲ್ಲ ವ್ಯವಹರಣಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಹೊಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅದು ಮುಂದುವರಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ^{1 * * *} ಪದವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ದಸ್ತಗಿರಿ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರಿಸಲು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವುದೇ ಆದೇಶಿಕೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಾಗಿ ^{1 * * *} ಪದವನ್ನು ಏಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿರುವ ಅಥವಾ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ತರುವಾಯ ಅವನು ವ್ಯೇಯಿತಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದಂತೆ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗುವ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ^{1***} ವಿರುದ್ಧ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕ್ಷೇತ್ರ ಮುದುವ ಯಾವುದೇ ಸಿವಿಲ್ ವ್ಯವಹರಣಗಳನ್ನು ಅವನ ಪದವಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ, ಆ ವ್ಯವಹರಣಗಳ ಸ್ಥರೂಪ, ಆದರ ವ್ಯಾಜ್ಯದ ಕಾರಣ, ಅಂಥ ವ್ಯವಹರಣಗಳನ್ನು ಹೊಡುವ ಪಕ್ಷಕಾರನ ಹೇಸರು, ವಣಿನೇ, ನಿರ್ವಾಸಸಾನಿ ಮತ್ತು ಅವನು ಕ್ಷೇತ್ರ ಮುದುವ ಪರಿಹಾರ ಇವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಲಿಖಿತ ನೋಟೀಸನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ^{1 * * *} ತಲುಪಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಅಥವಾ ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿ ಅನಂತರ, ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಮುಗಿಯುವವರೆಗೆ ಹೊಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

²[361. ಸಂಸತ್ತು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳ ವ್ಯವಹರಣಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ:-(1) ಸಂಸ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ವ್ಯವಹರಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಾರಭೂತವಾಗಿ ನಿಜವಾದ ಪರದಿಯನ್ನು ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಆ ಪ್ರಕಟಣೆಯನ್ನು ದ್ವೇಷಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯಂದು ರುಚುವಾತ್ಮಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸಿವಿಲ್ ಅಥವಾ ಶ್ರೀಮಿನಲ್ಲ ವ್ಯವಹರಣಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಈ ವಿಂಡದಲ್ಲಿರುವುದಾವುದೂ, ಸಂಸ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಸದನದ ರಹಸ್ಯ ಉಪವೇಶನದ ವ್ಯವಹರಣಗಳ ಯಾವುದೇ ಪರದಿಯ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಪರದಿಗಳ ಅಥವಾ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ (1)ನೆಯ ವಿಂಡವು ಅನ್ವಯಿಸುವಂತೆ ಪ್ರಸಾರ ಕೆಂದ್ರದ ಮೂಲಕ ಬಿತ್ತರಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದ ಅಥವಾ ಸೇವೆಯ ಅಂಗವಾಗಿ, ವೈರ್ಲೆನ್ಸ್ ಟೆಲಿಗ್ರಾಫ್ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿದ ಪರದಿಗಳ ಅಥವಾ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ವಿಂಡವು ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ‘ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಕೆ’ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಣೆಗಾಗಿ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ವಾತಾ ವಜ್ಞನಿಯ ಪರದಿಯೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.]

1. 195ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಿನೆಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕಟಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಮಾಳಿಯ ಮೇರೆಗೆ, “ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನಿಗೆ” ಎಂಬುತ್ತಬ್ಬಾಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 1978ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನ್ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 42ನೆಯ ಪ್ರಕಟಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 20-6-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

362. [Rights and Privileges of Rulers of Indian States.] Rep. by the Constitution (Twenty-sixth Amendment) Act, 1971, s. 2.

363. Bar to interference by courts in disputes arising out of certain treaties, agreements, etc.:- (1) Notwithstanding anything in this Constitution but subject to the provisions of article 143, neither the Supreme Court nor any other Court shall have jurisdiction in any dispute arising out of any provision of a treaty, agreement, covenant, engagement, *sanad* or other similar instrument which was entered into or executed before the commencement of this Constitution by any Ruler of an Indian State and to which the Government of the Dominion of India or any of its predecessor Governments was a party and which has or has been continued in operation after such commencement, or in any dispute in respect of any right accruing under or any liability or obligation arising out of any of the provisions of this Constitution relating to any such treaty, agreement, covenant, engagement, *sanad* or other similar instrument.

(2) In this article-

- (a) "Indian State" means any territory recognised before the commencement of this Constitution by His Majesty or the Government of the Dominion of India as being such a State; and
- (b) "Ruler" includes the Prince, Chief or other person recognised before such commencement by His Majesty or the Government of Dominion of India as the Ruler of any Indian State.

[363A. Recognition granted to Rulers of Indian States to cease and privy purses to be abolished:-] Notwithstanding any thing in this Constitution or in any law for the time being in force-

- (a) the Prince, Chief or other person who, at any time before the commencement of the Constitution (Twenty-sixth Amendment) Act, 1971, was recognised by the President as the Ruler of an Indian State or any person who, at any time before such commencement, was recognised by the President as the successor of such Ruler shall, on and from such commencement, cease to be recognised as such Ruler or the successor of such Ruler;
- (b) on and from the commencement of the Constitution (Twenty-sixth Amendment) Act, 1971, privy purse is abolished and all rights, liabilities and obligations in respect of privy purse are extinguished and accordingly the Ruler or, as the case may be, the successor of such Ruler, referred to in clause (a) or any other person shall not be paid any sum as privy purse.]

364. Special provisions as to major ports and aerodromes:- (1) Notwithstanding anything in this Constitution, the President may by public notification direct that as from such date as may be specified in the notification-

- (a) any law made by Parliament or by the Legislature of a State shall not apply to any major port or aerodrome or shall apply thereto subject to such exceptions or modifications as may be specified in the notification, or

---

1. Ins. by the Constitution (Twenty-Sixth Amendment) Act, 1971, s.3.

362. [ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜರಾಗಳ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಗಳು] 1971ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧಿತವಾಗಿದೆ.

363. ಕೆಲವು ಕೌಲುಗಳು, ಒಪ್ಪಂದಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ವಿವಾದಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಹಾಕ್ಕೀವಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಷೇಧ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನಿ, ಆದರೆ 143ನೇಯ ಅನುಭೀಕ್ಷೆದಿಂದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜನು ಯಾವ ಕೌಲು, ಒಪ್ಪಂದ, ಒಡಂಬಡಿಕೆ, ವಚನಬಂಧ, ಸನ್ನದು ಅಥವಾ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಲಿಖಿತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನೋ ಅಥವಾ ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದನೋ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಭಾರತದ ದೊಮೆನಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಅದರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿ ಸರ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಸರ್ಕಾರವು ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿತ್ತೋ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರೆದಿದ್ದೋ ಅಥವಾ ಯಾವುದರ ಜಾರಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲಾಗಿದ್ದೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕೌಲು, ಒಪ್ಪಂದ, ಒಡಂಬಡಿಕೆ, ವಚನಬಂಧ, ಸನ್ನದು ಅಥವಾ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಲಿಖಿತದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕೌಲು, ಒಪ್ಪಂದ, ಒಡಂಬಡಿಕೆ, ವಚನಬಂಧ, ಸನ್ನದು ಅಥವಾ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಲಿಖಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದ ಮೇರೆಗೆ ಒದಗಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗೆ ಅಥವಾ ಬಾಧ್ಯತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೇ ಆಗಲಿ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.

(2) ಈ ಅನುಭೀಕ್ಷೆದದಲ್ಲಿ-

- (ಎ) “ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ” ಎಂದರೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸಾಮೃಟಿನಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ದೊಮೆನಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ ಎಂದು ಮನ್ನಣಿ ಪಡೆದಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತ; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) “ರಾಜ” ಎನ್ನವುದರಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸಾಮೃಟಿನಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ದೊಮೆನಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಯಾವುದೇ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜನೆಂದು ಮನ್ನಣಿ ಪಡೆದಿದ್ದ ಯಾವನೇ ರಾಜಕುಮಾರ, ಪ್ರಮುಖ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

[363ಎ. ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮನ್ನಣೆಯು ನಿಂತಹೋಗುವುದು ಮತ್ತು ರಾಜಧನಗಳನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನಿ-

- (ಎ) 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಒಂದು ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜನೆಂದು ಮನ್ನಣಿ ಪಡೆದಿದ್ದ ರಾಜಕುಮಾರ, ಪ್ರಮುಖ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಅಂಥ ರಾಜನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ ಎಂದು ಮನ್ನಣಿ ಪಡೆದಿದ್ದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಅಂಥ ರಾಜನೆಂದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ರಾಜನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ ಎಂದು ಮನ್ನಣಿ ಪಡೆದಿರುವುದು ನಿಂತಹೋಗತಕ್ಕಿಂದು;
- (ಬಿ) 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಮತ್ತು ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ರಾಜಧನವನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ರಾಜಧನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಬಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ರಾಜನಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಥ ರಾಜನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಥವಾ ಯಾರೇ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ರಾಜಧನವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕೂದಲ್ಲ.]

364. ದೊಡ್ಡ ಬಂದರುಗಳ ಮತ್ತು ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಂಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ, ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ-

- (ಎ) ಸಂಸತ್ತು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಯಾವುದೇ ದೊಡ್ಡ ಬಂದರಿಗೆ ಅಥವಾ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಂಗಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಾಯಿಸತಕ್ಕೂದಲ್ಲವೇಂದು ಅಥವಾ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಅನ್ಯಾಯಿಸತಕ್ಕೂದೆಂದು, ಅಥವಾ

1. 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (b) any existing law shall cease to have effect in any major port or a aerodrome except as respects things done or omitted to be done before the said date, or shall in its application to such port or aerodrome have effect subject to such exceptions or modifications as may be specified in the notification.
- (2) In this article-
- (a) "major port" means a port declared to be a major port by or under any law made by Parliament or any existing law and includes all areas for the time being included within the limits of such port;
  - (b) "aerodrome" means aerodrome as defined for the purposes of the enactments relating to airways, aircraft and air navigation.

365. Effect of failure to comply with, or to give effect to, directions given by the Union:-
 Where any State has failed to comply with, or to give effect to, any directions given in the exercise of the executive power of the Union under any of the provisions of this Constitution, it shall be lawful for the President to hold that a situation has arisen in which the Government of the State cannot be carried on in accordance with the provisions of this Constitution.

366. Definitions:- In this Constitution, unless the context otherwise requires, the following expressions have the meanings hereby respectively assigned to them, that is to say-

- (1) "agricultural income" means agricultural income as defined for the purposes of the enactments relating to Indian Income-Tax ;
- (2) "an Anglo-Indian" means a person whose father or any of whose other male progenitors in the male line is or was of European descent but who is domiciled within the territory of India and is or was born within such territory of parents habitually resident therein and not established there for temporary purposes only;
- (3) "article" means an article of this Constitution;
- (4) "borrow" includes the raising of money by the grant of annuities, and 'loan' shall be construed accordingly;

1 * * * *

- (5) "clause" means a clause of the article in which the expression occurs;
  - (6) "corporation tax" means any tax on income, so far as that tax is payable by companies and is a tax in the case of which the following conditions are fulfilled:-
- (a) that is not chargeable in respect of agricultural income;
  - (b) that no deduction in respect of the tax paid by companies is, by any enactments which may apply to the tax, authorised to be made from dividends payable by the companies to individuals;

---

1. Cl. (4A) was ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s. 54 (w.e.f. 1-2-1977) and omitted by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s.11 (w.e.f. 3-4-1978).

- (b) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಸದರಿ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊರತು, ಯಾವುದೇ ದೊಡ್ಡ ಬಂದರಿನ ಅಥವಾ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತಹೋಗಿತ್ತುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಅಂಥ ಬಂದರಿಗೆ ಅಥವಾ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಾಯಿಸುವಾಗ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾವಾದುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು
- ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.
- (2) ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ-
- (ಎ) “ದೊಡ್ಡ ಬಂದರು” ಎಂದರೆ ಸಂಸ್ತು ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ಬಂದರೆಂದು ಘೋಷಿಸಲಾಗಿರುವ ಬಂದರು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಬಂದರಿನ ಪರಿಮಿತಿಗಳೊಳಗೆ ತತ್ವಾಲ್ಯಾಂತರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಅದು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;
- (ಬಿ) “ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣ” ಎಂದರೆ ವಾಯುಮಾರ್ಗಗಳು, ವಿಮಾನ ಮತ್ತು ವಿಮಾನ ಯಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಧಿನಿಯಮಿತಿಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣವೆಂದು ಪರಿಭಾಷಿಸಲಾಗಿರುವ ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣ.

365. ಒಕ್ಕೊಟಪ್ಪ ನೀಡಿದ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ವಾಲಿಸಲು ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು ತಜ್ಜದುದರ ಪರಿಣಾಮ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಮೇರೆಗೆ ಒಕ್ಕೊಟದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸಿ ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ವಾಲಿಸಲು ಅಥವಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವು ತಪ್ಪಿದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಡಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಸಲು ಶಕ್ತಿವಿಲ್ಲದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಉಧ್ಬಿಷಿತೆ ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಭಾವಿಸುವುದು ಕಾನೂನುಬ್ದ್ವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

366. ಪರಿಭಾಷೆಗಳು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ, ಸಂಭಾಷಣೆ ಅನ್ಯಥಾ ಅಗ್ತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದಗಳಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆಂಧ ಅಧ್ಯಾಗ್ಯೇ ಇರುತ್ತವೆ; ಎಂದರೆ:-

(1) “ಕೃಷಿ ವರಮಾನ” ಎಂದರೆ ಭಾರತೀಯ ವರಮಾನ ತೆರಿಗೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಪರಿಭಾಷಿತವಾದ ಕೃಷಿ ವರಮಾನ;

(2) “ಆಂಗ್ಸ್ತೀಲ್ ಇಂಡಿಯನ್” ಎಂದರೆ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ತಂದೆಯಾಗಲ ಅಥವಾ ತಿತ್ಯಪರಂಪರೆಯ ಇತರ ಪ್ರಾರ್ಥಿತ್ವರೂಪರಲ್ಲಿ ಯಾರೇ ಆಗಲ ಯೂರೋಪೀಯ ಸಂತಕಿಯವನಾಗಿರುವನೋ ಅಥವಾ ಆಗ್ನಿಧ್ಯನೋ ಮತ್ತು ಆ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದೇಳಿಗೆ ಅಧಿವಾಸಿಯಾಗಿರುವನೋ ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ ನೆಲೆಸಿರದ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿರುವ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಂದ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ಪಡೆದಿರುವನೋ ಅಥವಾ ಪಡೆದಿದ್ದನೋ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿ;

(3) “ಅನುಷ್ಠಾನ” ಎಂದರೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ಅನುಷ್ಠಾನ;

(4) “ಸಾಲ ತೆರಿಗೆಕೊಳ್ಳುವುದು” ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ವರ್ವಾಶನಗಳ ಅನುದಾನದ ಮೂಲಕ ಹಣದ ಸಾಲ ಎತ್ತುವುದು ಸೇರಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು “ಸಾಲ” ಎಂಬುದನ್ನು ಅಕ್ಷಯಸತ್ತದ್ವಾಗಿ ಅಷ್ಟುಸತ್ತದ್ವಾಗಿರುತ್ತದೆ;

1 * * * *

(5) “ಖಂಡ” ಎಂದರೆ ಯಾವ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಆ ಪದವು ಬಂದಿದೆಯೋ ಆ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಖಂಡ;

(6) “ನಿಗಮ ತೆರಿಗೆ” ಎಂದರೆ ಪರಮಾನದ ಮೇಲೆ ಕಂಪನಿಗಳು ಯಾವ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಮತ್ತು ಯಾವ ತೆರಿಗೆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಪರಿಸ್ತಗಳು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಂಥವರ್ಗಳಾಗಿವೆಯೋ ಆ ತೆರಿಗೆ:-

(ಎ) ಅದನ್ನು ಕೃಷಿ ವರಮಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿರಬಾರದು;

(ಬಿ) ಕಂಪನಿಗಳು ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆ ತೆರಿಗೆಗೆ ಅನ್ಯಾಯಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಿತಿಗಳ ಮೂಲಕ, ಕಂಪನಿಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಯಾವುದೇ ಲಾಭಾಂಶಗಳಿಂದ ಯಾವುದೇ ಕಳೆತವನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಿರಬಾರದು;

1. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತುಪಾರದಿನೆಯ ತಿದ್ದುಪದಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 54ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಖಂಡ (4) ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು 1977ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತುಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪದಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-4-1978ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

- (c) that no provision exists for taking the tax so paid into account in computing for the purposes of Indian income-tax the total income of individuals receiving such dividends, or in computing the Indian income-tax payable by, or refundable to, such individuals;
- (7) "corresponding Province", "corresponding Indian State" or "corresponding State" means in cases of doubt such Province, Indian State or State as may be determined by the President to be the corresponding Province, the corresponding Indian State or the corresponding State, as the case may be, for the particular purpose in question;
- (8) "debt" includes any liability in respect of any obligation to repay capital sums by way of annuities and any liability under any guarantee, and "debt charges" shall be construed accordingly;
- (9) "estate duty" means a duty to be assessed on or by reference to the principal value, ascertained in accordance with such rules as may be prescribed by or under laws made by Parliament or the Legislature of a State relating to the duty, of all property passing upon death or deemed, under the provisions of the said laws, so to pass;
- (10) "existing law" means any law, Ordinance, order, bye-law, rule or regulation passed or made before the commencement of this Constitution by any Legislature, authority or person having power to make such a law, Ordinance, order, bye-law, rule or regulation;
- (11) "Federal Court" means the Federal Court constituted under the Government of India Act, 1935;
- (12) "goods" includes all materials, commodities and articles;
- (13) "guarantee" includes any obligation undertaken before the commencement of this Constitution to make payments in the event of the profits of an undertaking falling short of a specified amount;
- (14) "High Court" means any court which is deemed for the purposes of this Constitution to be a High court for any State and includes-
  - (a) any court in the territory of India constituted or reconstituted under this Constitution as a High Court, and
  - (b) any other court in the territory of India which may be declared by Parliament by law to be a High Court for all or any of the purposes of this Constitution;
- (15) "Indian State" means any territory which the Government of the Dominion of India recognised as such a State;
- (16) "Part" means a Part of this Constitution;
- (17) "pension" means a pension, whether Contributory or not, of any kind whatsoever payable to or in respect of any person, and includes retired pay so payable, a gratuity so payable and any sum or sums so payable by way of the return, with or without interest thereon or any other addition thereto, of subscriptions to a provident fund;
- (18) "Proclamation of Emergency" means a Proclamation issued under clause (1) of article 352;
- (19) "public notification" means a notification in the Gazette of India, or, as the case may be, the Official Gazette of a State;

- (6) “ಅಂಥ ಲಾಭಾಂಶಗಳನ್ನು, ಪಡೆಯುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಒಟ್ಟು ಅಥವಾ ಯವನ್ನು ಭಾರತೀಯ ವರಮಾನ ತೆರಿಗೆ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಲೇಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಬೇಕಾದ ಭಾರತೀಯ ವರಮಾನ ತೆರಿಗಿಯನ್ನು ಲೇಕ್ಕ ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಿದ ತೆರಿಗಿಯನ್ನು ಲೇಕ್ಕಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಹಾಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವ ಉಪಬಂಧವೂ ಇರಬಾರದು;
- (7) “ಸಂಘಾದಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯ”, “ಸಂಘಾದಿ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ” ಅಥವಾ “ಸಂಘಾದಿ ರಾಜ್ಯ” ಎಂದರೆ ಸಂದೇಹ ಬಂದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಕ್ತವಾದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಸಂಘಾದಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯ, ಸಂಘಾದಿ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ಸಂಘಾದಿ ರಾಜ್ಯ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಾಂತ್ಯ, ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ;
- (8) “ಖುಣಿ” ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಮೂಲಧಾರ ಮೊತ್ತಗಳನ್ನು, ವರ್ಷಾಶೈನಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮರು ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಬಾಧ್ಯತೆಗೆ ಸೆಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವುದೇ ಹೋಜೆಗಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಯಾವುದೇ ಖಾತ್ರಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಇರತಕ್ಕ ಯಾವುದೇ ಹೋಜೆಗಾರಕೆಯು ಸೇರಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು “ಖುಣಿಗಳನ್ನು ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಅಧ್ಯೋಸತಕ್ಕೂದು”;
- (9) “ಎಸ್ವೈಚ್ ಸುಂಕೆ” ಎಂದರೆ ಆ ಸುಂಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಪತ್ತು ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅವಗಳ ಮೇರೆಗೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಿಯಮಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ, ಮರಣಾನಂತರ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಅಥವಾ ಆ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಹಾಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುವ ಎಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮೂಲ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾದ ಸುಂಕೆ;
- (10) “ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನು” ಎಂದರೆ ಕಾನೂನು, ಅಧ್ಯಾದೇಶ, ಆದೇಶ, ಉಪವಿಧಿ, ನಿಯಮ ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅಧಿಕಾರವಳಿಸಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದಂಥ ಅಥವಾ ರಚಿಸಿದಂಥ ಕಾನೂನು; ಅಧ್ಯಾದೇಶ, ಆದೇಶ, ಉಪವಿಧಿ, ನಿಯಮ ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮನ್ನು;
- (11) “ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯ” ಎಂದರೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1935ರ ಮೇರೆಗೆ ಖಚಿತವಾದ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯ;
- (12) “ಸರಕು” ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ವ್ಯಾಪಾರ ಸರಕುಗಳ ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ;
- (13) “ಖಾತ್ರಿ” ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ, ಯಾವುದೇ ಖುದುಮದ ಲಾಭಗಳ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಮೊತ್ತಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಬಿಧ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಲು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಬಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;
- (14) “ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ” ಎಂದರೆ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ-
- (ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಲಿಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿ ಖಚಿತವಾದ ಅಥವಾ ಪ್ರಸರಣಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು, ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಎಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಖೋಷಿಸಬಹುದಾದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಲಿನ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು - ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;
- (15) “ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯ” ಎಂದರೆ, ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯವೆಂದು ಭಾರತದ ದೊಮಿನಿಯನ್ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಮನ್ಯಣಿ ಪಡೆದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತ;
- (16) “ಭಾಗ” ಎಂದರೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಭಾಗ;
- (17) “ನಿವೃತ್ತಿಪೇಠನ” ಎಂದರೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವನೆ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಂತಿಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅನ್ವಯ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ನಿವೃತ್ತಿಪೇಠನ, ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಸೇವಾನಿವೃತ್ತಿಪೇಠನ, ಉಪದಾನ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯ ನಿಧಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವಂತಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬಳಸ್ತ ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ಬಳಸ್ತ ರಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಸೇವಣಿಯೊಂದಿಗೆ ವಾಪಸಾತಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಯಾವುದೇ ಮೂತ್ತ ಅಥವಾ ಮೊತ್ತಗಳು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ;
- (18) “ತುರುಪರಿಸ್ತಿಯ ಉದ್ದೇಶಾವಕಾಸ” ಎಂದರೆ 352ನೇಯ ಅನುಭೇದದ (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಹೋರಡಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶಾವಕಾಸ;
- (19) “ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆ” ಎಂದರೆ ಭಾರತದ ರಾಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೋರಡಿಸಿದ ಅಧಿಸೂಚನೆ;

(20) "railway" does not include-

- (a) a tramway wholly within a municipal area, or
- (b) any other line of communication wholly situated in one State and declared by Parliament by law not to be a railway;

* * * *

²[(22) "Ruler" means the Prince, Chief or other person who, at any time before the commencement of the Constitution (Twenty-sixth Amendment) Act, 1971, was recognised by the President as the Ruler of an Indian State or any person who, at any time before such commencement, was recognised by the President as the successor of such ruler;]

(23) "Schedule" means a Schedule to this Constitution;

(24) "Scheduled Castes" means such castes, races or tribes or parts of or groups within such castes, races or tribes as are deemed under article 341 to be Scheduled Castes for the purposes of this Constitution;

(25) "Scheduled Tribes" means such tribes or tribal communities or parts of or groups within such tribes or tribal communities as are deemed under article 342 to be Scheduled Tribes for the purposes of this Constitution;

(26) "securities" includes stock;

³* * * *

(27) "sub-clause" means a sub-clause of the clause in which the expression occurs ;

(28) "taxation" includes the imposition of any tax or impost, whether general or local or special, and "tax" shall be construed accordingly;

(29) "tax on income" includes a tax in the nature of an excess profits tax;

⁴[(29A) "tax on the sale or purchase of goods" includes-

- (a) a tax on the transfer, otherwise than in pursuance of a contract, of property in any goods for cash, deferred payment or other valuable consideration;
- (b) a tax on the transfer of property in goods (whether as goods or in some other form) involved in the execution of a works contract;
- (c) a tax on the delivery of goods on hire-purchase or any system of payment by instalments;
- (d) a tax on the transfer of the right to use any goods for any purpose (whether or not for a specified period) for cash, deferred payment or other valuable consideration;

1. Cl.(21) omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

2. Subs. by the Constitution (Twenty-sixth Amendment) Act, 1971, s. 4 for cl. (22).

3. Cl. (26A) was ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s. 54 (w.e.f. 1-2-1977) and omitted by the Constitution (Forty-third Amendment) Act, 1977, s. 11 (w.e.f. 13.4.1978).

4. Ins. by the Constitution (Forty-sixth Amendment) Act, 1982, s.4.

(20) “ರ್ಯಾಲ್ಸ್” ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ-

(ಬಿ) ಪ್ರಾತಿಯಾಗಿ ಹೌರಸಭಾ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗೆ ಇರುವ ಟ್ರಾಮ್‌ವೇ, ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಪ್ರಾತಿಯಾಗಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದೊಳಗೆ ಇದ್ದು, ರ್ಯಾಲ್ಸ್ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಸಂಸ್ತಿನಿಂದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಫೋಣಿತವಾಗಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂಚಾರ ಮಾರ್ಗವು ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ;

* * * * *

²[(22) “ರಾಜ್” ಎಂದರೆ, ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಒಂದು ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜನೆಂದು ಮನ್ವಣಿಪಡೆದ ರಾಜಕುಮಾರ, ಪ್ರಮುಖ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಘಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಅಂಥ ರಾಜನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿ ಎಂದು ಮನ್ವಣಿಪಡೆದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿ;]

(23) “ಅನುಸೂಚಿ” ಎಂದರೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅನುಸೂಚಿ;

(24) “ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು” ಎಂದರೆ 341ನೆಯ ಅನುಭೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿರುವಂಥ ಜಾತಿಗಳು, ಮೂಲವಂಶಗಳು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಜಾತಿ, ಮೂಲವಂಶ ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾಗಗಳು ಅಥವಾ ಗುಂಪುಗಳು;

(25) “ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳು” ಎಂದರೆ 342ನೆಯ ಅನುಭೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿರುವಂಥ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳು ಅಥವಾ ಬುಡಕಟ್ಟಿಸುಮುದಾಯಗಳು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಅಥವಾ ಆದರ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾಗಗಳು ಅಥವಾ ಗುಂಪುಗಳು;

(26) “ಭದ್ರತೆಗಳು” ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಕ್ಷೂ ಸೇರುತ್ತದೆ;

* * * * *

(27) “ಉಪವಿಂಡ” ಎಂದರೆ, ಉಪವಿಂಡ ಎಂಬ ಪದವು ಯಾವ ಖಿಂಡದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಖಿಂಡದ ಉಪವಿಂಡ;

(28) “ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸುವುದು” ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವೋ, ಸ್ಥಳೀಯವೋ, ವಿಶೇಷವೋ ಆದ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆ ಅಥವಾ ಸುಂಕ ವಿಧಿಸುವುದೂ ಸೇರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಅಧ್ಯೇಯಸೆತ್ತುದು;

(29) “ವರಮಾನದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆ” ಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಲಾಭ ತೆರಿಗೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ತೆರಿಗೆಯು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

⁴[(29) “ಸರಹಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆ” ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ತೆರಿಗೆಗಳು ಸೇರುತ್ತವೆ-

(ಬಿ) ನಗದು ಹಣಕ್ಕಾಗಿ, ಮುಂದೂಡಿದ ಸಂದಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಮೌಲ್ಯಪೂರ್ಣ ಇತರ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವೇ ಸರಹಗಳಲ್ಲಿ ಒಡೆತನದ ವರ್ಗವರ್ಕೆಯ ಮೇಲೆ ಕರಾರಿಗನುಸಾರವಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ತೆರಿಗೆ;

(ಬಿ) ಕಾಮಗಾರಿ ಕರಾರಿನ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ (ಸರಹಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ) ಸರಹಗಳಲ್ಲಿನ ಒಡೆತನದ ವರ್ಗವರ್ಕೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ತೆರಿಗೆ;

(ಬಿ) ಕಂತು ಖರೀದಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಕಂತುಗಳ ಸಂದಾಯದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದಾತಿಯ ಮೇಲೆ ಮಾಡಲಾಗುವ ಸರಹಗಳ ವರ್ಗವರ್ಕೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ತೆರಿಗೆ;

(ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಸರಹಗಳ ಉಪಯೋಗದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು (ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅವಧಿಗಾಗಿ ಇರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ) ನಗದು ಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದೂಡಿದ ಸಂದಾಯಕ್ಕಾಗಿ, ಅಥವಾ ಮೌಲ್ಯಪೂರ್ಣ ಇತರ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕಾಗಿ ವರ್ಗವರ್ಕೆ ಮಾಡುವುದರ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ತೆರಿಗೆ;

1. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಖಳಗೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, (21)ನೆಯ ಖಿಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (22)ನೆಯ ಖಿಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುಪರಿಷತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 54ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-2-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) (26) ಖಿಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು 1977ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (13-4-78ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿತ್ತು.
4. 1982ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತುಪರಿಷತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(e) a tax on the supply of goods by any unincorporated association or body of persons to a member thereof for cash, deferred payment or other valuable consideration;

(f) a tax on the supply, by way of or as part of any service or in any other manner whatsoever, of goods, being food or any other article for human consumption or any drink (whether or not intoxicating), where such supply or service is for cash, deferred payment or other valuable consideration;

and such transfer, delivery or supply of any goods shall be deemed to be a sale of those goods by the person making the transfer, delivery or supply and a purchase of those goods by the person to whom such transfer, delivery or supply is made;]

[(30) "Union Territory" means any Union territory specified in the First Schedule and includes any other territory comprised within the territory of India but not specified in that Schedule.]

367. Interpretation:- (1) Unless the context otherwise requires, the General Clauses Act, 1897, shall, subject to any adaptations and modifications that may be made therein under article 372, apply for the interpretation of this Constitution as it applies for the interpretation of an Act of the Legislature of the Dominion of India.

(2) Any reference in this Constitution to Acts or laws of, or made by, Parliament, or to Acts or laws of, or made by, the Legislature of a State,^{2* * *}, shall be construed as including a reference to an Ordinance made by the President or, to an Ordinance made by a Governor^{3* * *} as the case may be.

(3) For the purposes of this Constitution "foreign State" means any State other than India:

Provided that, subject to the provisions of any law made by Parliament, the President may by order⁴ declare any State not to be a foreign State for such purposes as may be specified in the order.

1. Subs. by the Constitution (seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch. for cl.(30).

2. The words and letters "specified in Part A or Part B of the First Schedule" omitted by s.29 and Sch. *ibid.*

3. The words "or Rajpramukh" omitted by s. 29 and Sch. *ibid.*

4. See the Constitution (Declaration as to Foreign States) Order, 1950 (C.O. 2).

- (೩) ನಿಗಮಿತವಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಥವಾ ವೈಕೀಕರಿಸಿದ ನಿಕಾಯವು ತನ್ನ ಯಾವನೇ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ನಗದು ಹಣಕಾಗಿ, ಮುಂದೂಡಿದ ಸಂದಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಮೌಲ್ಯಭ್ರಂಶ ಇತರ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಸರಪಗಳ ಸರಬರಾಜಿನ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ತೆರಿಗೆ;
- (೨೦) ಮಾನವನ ಆಹಾರವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅವನು ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಪನ್ನುವಾಗಿರುವ (ಅಥವಾ ಮಾಡಕವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅಲ್ಲದಿರುವ) ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಾನೀಯವಾಗಿರುವ ಸರಪಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ, ಸೇವಾ ಭಾಗವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೇ ಬಗೆಯಲ್ಲಾಗಲಿ. ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವುದರ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ತೆರಿಗೆ; ಆದರೆ ಅಂಥ ಸರಬರಾಜು ಅಥವಾ ಸೇವೆಯು ನಗದು ಹಣಕಾಗಿ, ಮುಂದೂಡಿದ ಸಂದಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಮೌಲ್ಯಭ್ರಂಶ ಇತರ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಸರಬರಾಜು ಅಥವಾ ಸೇವೆಯಾಗಿರಬೇಕು;
- ಮತ್ತು ಯಾವುವೇ ಸರಪಗಳ ಅಂಥ ವರ್ಗವನ್ನೇ, ವಶಾವಕ್ತೆ ಅಥವಾ ಸರಬರಾಜನ್ನು ಆ ವರ್ಗವನ್ನೇ, ವಶಾವಕ್ತೆ ಅಥವಾ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವ ವೈಕೀಕ್ಯ ಆ ಸರಪಗಳ ವರ್ಗವನ್ನೇ, ವಶಾವಕ್ತೆ ಅಥವಾ ಸರಬರಾಜು ಹೆಚ್ಚಿರುವ ವೈಕೀಕ್ಯ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;]
- [(30) “ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತ” ಎಂದರೆ, ಮೊದಲನೇಯ ಅನುಸೂಚಿತಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಆದರೆ ಆ ಅನುಸೂಚಿತಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡುತ್ತದೆ.]

367. ಅರ್ಥ-ವಿವರಣೆ:- (1) ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ನಧಾ ಅಗತ್ಯಪದಿಸಿದ ಹೊರತು, ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಂಡಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1897-ಇದು ಭಾರತದ ದೊಮುನಿಯನ್ನಿನ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಅರ್ಥ-ವಿವರಣೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಅನ್ನಯಿಸುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೇಯೇ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರ್ಥ-ವಿವರಣೆಗೆ 372ನೇಯ ಅನುಜ್ಞೀದದ ಮೇರೆಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಯಾವುವೇ ಆಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಕ್ಕಪಟ್ಟಿ ಅನ್ನಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಅದರಿಂದ ಮಾಡಲಾದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅಥವಾ ಕಾನೂನುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ *** ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಥವಾ ಅದರಿಂದ ಮಾಡಲಾದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅಥವಾ ಕಾನೂನುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು³ *** ಹೊರಡಿಸಿದ ಅಧ್ಯಾದೇಶದ ಬಗೆಗಿನ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಅರ್ಥ-ಸತತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ “ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯ” ಎಂದರೆ ಭಾರತವಲ್ಲದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯ:

ಪರಿಂತು, ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಭಂಗಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಒಂದು ಆದೇಶದ⁴ *** ಮೂಲಕ, ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ಘೋಷಿಸಬಹುದು.

1. 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಿಳಿನೆಯ ತಿಳ್ಳಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿತ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (30)ನೇಯ ವಿಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿತ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೇಯ ಅನುಸೂಚಿತ” (ಎ) ಭಾಗ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಎಂಬ ತಿಳ್ಳಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿತ ಮೂಲಕ “ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು” ಎಂಬ ತಿಳ್ಳಗಳನ್ನು ಬಿಂಬಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. ಭಾರತದ ಅಸಾಧಾರಣ ರಾಜಪತ್ರದ 4ಿನೇಯ ಪ್ರತಿದಿನ್ ಸಿ.ಸಿ. 2ಿನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಜನವರಿ 23ನೇಯ ತಾರಿಖಿನ ವಿಧಿ ಮಂತ್ರಾಲಯದ ಆದೇಶದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿರತಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ (ವಿದೇಶಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಷಯದ ಫೌಂಡಷನ್ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿ) 1950ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶದನ್ನು ನೋಡಿ.

PART XX**AMENDMENT OF THE CONSTITUTION**

368. ¹[Power of Parliament to amend the Constitution and procedure therefor]:- ²[(1) Notwithstanding anything in this Constitution, Parliament may in exercise of its constituent power amend by way of addition, variation or repeal any provision of this Constitution in accordance with the procedure laid down in this article.]

³[(2) An amendment of this Constitution may be initiated only by the introduction of a Bill for the purpose in either House of Parliament, and when the Bill is passed in each House by a majority of the total membership of that House and by a majority of not less than two-thirds of the members of that House present and voting, ⁴[it shall be presented to the President who shall give his assent to the Bill and thereupon] the Constitution shall stand amended in accordance with the terms of the Bill:

Provided that if such amendment seeks to make any change in-

- (a) article 54, article 55, article 73, article 162 or article 241, or
- (b) Chapter IV of Part V, Chapter V of Part VI, or Chapter I of Part XI, or
- (c) any of the Lists in the Seventh Schedule, or
- (d) the representation of States in Parliament, or
- (e) the provisions of this article,

the amendment shall also required to be ratified by the Legislatures of not less than one half of the States ^{5 * * *} by resolutions to that effect passed by those Legislatures before the Bill making provision for such amendment is presented to the President for assent.

²[(3) Nothing in article 13 shall apply to any amendment made under this article.]

⁶[(4) [No amendment of this Constitution (including the provisions of Part III) made or purporting to have been made under this article [whether before or after the commencement of s.55 of the Constitution (Forty-second Amendment) Act,1976] shall be called in question in any court on any ground.

(5) For the removal of doubts, it is hereby declared that there shall be no limitation whatever on the constituent power of Parliament to amend by way of addition, variation or repeal the provisions of this Constitution under this article.]

1. Subs. by the Constitution (Twenty-fourth Amendment) Act, 1971, s. 3, for "Procedure for amendment of the Constitution".
2. Ins. by s.3, *ibid.*
3. Art.368 renumbered as cl. (2)by s. 3. *ibid.*
4. Subs. by s. 3, *ibid.*, for "it shall be presented to the President for his assent and upon such assent being given to the Bill".
5. The words and letters "specified in Parts A and B of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.
6. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.55 (w.e.f. 3-1-1977).

ಭಾಗ-20

ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿ

368. ¹[ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ]:- ²[(1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನಾ, ಸಂಸತ್ತು ತನ್ನ ಸಂವಿಧಾನಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಿದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು, ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸೇರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ವ್ಯತ್ಸ್ಥಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು.]

³[(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಒಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು, ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದಾದರೋಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದನದಲ್ಲಿ ಆ ಸದನದ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಮತ್ತು ಆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಹಾಜರಿದ್ದ ಮತ್ತೆಕೊಡುವ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ವರದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದಿಂದ ಆ ವಿಧೇಯಕವು ಅಂಗೀಕೃತವಾದ ಬಳಿಕೆ ⁴[ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಸತಕ್ಕುದು; ಅದಕ್ಕೆ ಅವನು ತನ್ನ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನೀಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ] ಆ ವಿಧೇಯಕದ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಗನುಸಾರ ಸಂವಿಧಾನವು ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗಿ ಇರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ-

- (ಎ) 54ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ; 55ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ; 73ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ; 162ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಕನೆಯ ಭಾಗದ 4ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ, 5ನೆಯ ಭಾಗದ ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ಅಥವಾ 11ನೆಯ ಭಾಗದ 1ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ-ಇವುಗಳಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ
- (ಒ) ಏಳನೆಯ ಅನುಸಂಚಿಯಲ್ಲಿನ ಪಟ್ಟಿಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ
- (ಡಿ) ಸಂಸತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗಿರುವ ಪ್ರತಿನಿಧಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ
- (ಇ) ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ

-ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದರೆ; ಅಂಥ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ⁵***. ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಳಗಳು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ನಿಜಾಯಗಳ ಮೂಲಕ, ಆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಅನುಸಮ್ಭಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

²[(3) 13ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

⁶[(4) [1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 55ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತರುವಾಯವಾಗಲಿ] ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗುವ (3ನೆಯ ಭಾಗದ ಉಪಬಂಧಗಳೂ ಒಳಗೊಂಡಂತೆ). ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕಾರೆಣಿದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(5) ಸಂದೇಹಗಳ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಮೇರೆಗೆ, ನೇರಡಿ, ವ್ಯತ್ಸ್ಥಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವಿಕೆ-ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಇರುವ ಸಂವಿಧಾನಾಧಿಕಾರವು ಯಾವುದೇ ಪರಿಮಿತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ಎಂದು ಈ ಮೂಲಕ ಫೋಷಿಸಲಾಗಿದೆ.]

1. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಾಗಿ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ” ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 368ನೆಯ ಅನುಚ್ಛೇದವನ್ನು (2) ನೆಯ ವಿಂದ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದೀರುತ್ತಿದೆ.
4. 3ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ, “ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮತಿಗಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿ ಬರಕ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಿನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಮಾಡಲನೆಯ ಅನುಸಂಚಿಯ (ಎ) ಮತ್ತು (ಬಿ) ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ.
6. 1976ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತುರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 55ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಿರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

PART XXI

[TEMPORARY, TRANSITIONAL AND SPECIAL PROVISIONS]

369. Temporary power to Parliament to make laws with respect to certain matters in the State List as if they were matters in the Concurrent List:- Notwithstanding anything in this Constitution, Parliament shall, during a period of five years from the commencement of this Constitution, have power to make laws with respect to the following matters as if they were enumerated in the Concurrent List, namely:-

- (a) trade and commerce within a State in, and the production, supply and distribution of, cotton and woollen textiles, raw cotton (including ginned cotton and unginned cotton or *kapas*), cotton seed, paper (including news print), food stuffs (including edible oilseeds and oil), cattle fodder (including oil-cakes and other concentrates), coal (including coke and derivatives of coal) iron, steel and mica;
- (b) offences against laws with respect to any of the matters mentioned in clause (a), jurisdiction and powers of all courts except the Supreme Court with respect to any of those matters, and fees in respect of any of those matters but not including fees taken in any court;

but any law made by Parliament, which Parliament would not but for the provisions of this article have been competent to make, shall, to the extent of the incompetency, cease to have effect on the expiration of the said period, except as respects things done or omitted to be done before the expiration thereof.

[370. Temporary provisions with respect to the State of Jammu and Kashmir:]

- (1) Notwithstanding anything in this Constitution,-
  - (a) the provisions of article 238 shall not apply in relation to the State of Jammu and Kashmir;
  - (b) the power of Parliament to make laws for the said State shall be limited to-
    - (i) those matters in the Union List and the Concurrent List which, in consultation with the Government of the State, are declared by the President to correspond to matters specified in the instrument of Accession governing the accession of the State to the Dominion of India as the matters with respect to which the Dominion Legislature may make laws for that State; and

1. Subs. by the Constitution (Thirteenth Amendment) Act, 1962, s. 2, for "TEMPORARY AND TRANSITIONAL PROVISIONS" (w.e.f. 1-12-1963).
2. In exercise of the powers conferred by this article the President, on the recommendation of the Constituent Assembly of the State of Jammu and Kashmir, declared that, as from the 17th day of November, 1952, the said art. 370 shall be operative with the modifications that for the *Explanation* in cl. (1) thereof the following *Explanation* is substituted namely:

Explanation.- For the purposes of this article, the Government of the State means the person for the time being recognised by the President on the recommendation of the Legislative Assembly of the State as the *Sadar-1-Riyasat of Jammu and Kashmir, acting on the advice of the Council of Ministers of the State for the time being in office".

*Now "Governor" (Ministry of Law Order C.O. 44, dated the 15th November 1952).

ಭಾಗ-21

[ತಾತ್ವಾಲಿಕ, ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು]

369. ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಅವು ಸಮವತ್ತಿಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸ್ಥಿಗೆ ತಾತ್ವಾಲಿಕ ಅಧಿಕಾರ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಅವು ಸಮವತ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಸಂಸ್ಥಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರವಿರತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

- (ಅ) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದೊಳಗೆ, ಹತ್ತಿಯ ಮತ್ತು ಉತ್ತೀಯ ಬಟ್ಟೆಗಳು, ಕಷ್ಟಹತ್ತಿ, (ಹತ್ತಿದ್ದ ಹತ್ತಿ ಮತ್ತು ಎಕ್ಕಿದಿರುವ ಹತ್ತಿ ಅಧಿಕಾರ ಕಾನೂನು ಒಳಗೊಂಡು) ಹತ್ತಿಯ ಬೀಜ, ಕಾಗದ (ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಯ ಮುದ್ರಣ ಕಾಗದವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು), ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು (ಖಾದ್ಯ ಎಣ್ಣೆ ಬೀಜಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು), ದಸರಳ ಮೇವು (ಎಣ್ಣೆಯ ಹಿಂಡಿಗಳು, ಇತರ ಸಾರಕ್ಕರೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು), ಕಲ್ಲಿದ್ದಲ್ಲಿ (ಕೋಕ್ ಮತ್ತು ಕಲ್ಲಿದ್ದಲ್ಲಿನ ಜನ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು), ಕಬ್ಬಿಣ, ಉಕ್ಕು ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಕ್ತಾವುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾರಿಜ್ಞ, ಉತ್ಪತ್ತಿ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಹಂಚಿಕೆ;
- (ಆ) ಬಿಂಡೆದಲ್ಲಿನ ನಮೂದಾದಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅವರಾಧಗಳು, ಆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಕುರಿತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಹೊರತು ಎಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಆ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಥೀಜುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಫೀಜುಗಳು;

ಆದರೆ, ಸಂಸ್ತು ಯಾವ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಈ ಅನುಭ್ರೀದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕೆಮ್ಮಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲಫೌರ್ ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಸಂಸ್ತು ಮಾಡಿದ್ದರೆ, ಹಾಗೆ ಸಕ್ಕೆಮ್ಮಾಗಿಲ್ಲದಿರುವಪ್ಪರ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಸದರಿ ಅವಧಿಯ ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ, ಹಾಗೆ ಮುಗಿಯುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಅಧಿವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹೊರತು ಅದು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಮೋಗಿತಕ್ಕುದು.

²[370. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ತಾತ್ವಾಲಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ,-

- (ಅ) 238ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದದ ಉಪಬಂಧಗಳು. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;
- (ಆ) ಸದರಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಂಸ್ಥಿಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರವು-

(ಇ) ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ದೊಮ್ಮೆನಿಯನ್ನಿನ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೋ ಆ ವಿಷಯಗಳಿಂಬಾದಾಗಿ, ಭಾರತದ ದೊಮ್ಮೆನಿಯನ್ನಿಗೆ. ಆ ರಾಜ್ಯವು ಸೇರುವುದರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯಿಸುವ ಸೇರ್ವೆಡೆ ಲಿವಿತದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಮತ್ತು ಸಮವತ್ತಿಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿನ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಫೋರ್ಮಿಸುತ್ತಾನೋ ಅಂಥ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಪರಿಮಿತವಾಗಿತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

1. 1962ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಕದಿಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗೆ “ತಾತ್ವಾಲಿಕ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಉಪಬಂಧಗಳು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-12-1963ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯುಮೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. ಈ ಅನುಭ್ರೀದದ ಮೇರಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿರುವ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚರಾಯಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ ಸಭೆಯ ಶಿಫಾರಸಿನ ಮೇರಿಗೆ ಮೇಲ್ಮೂದ ಅನುಭ್ರೀದವು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಮಾರ್ಪಾಟಿಗೊಂದಿಗೆ ಎಂದರೆ ಅಧರ (1) ನೇಯ ಬಿಂಡೆದಲ್ಲಿ ಈಗಿರುವ ವಿವರಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿವರಗಳಿಗೆ ನೇಮಿಸಿ, 1952ನೇಯ ಇಸವಿಯ ನಮ್ಮೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಹದಿನೇಳನೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಳ್ಳಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಎಂದು ಫೋರ್ಮಿಸಿದನು, ಎಂದರೆ,-

“ವಿವರಗಳೆಂದು ಈ ಅನುಭ್ರೀದದ ಉಪಬಂಧಗಳಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರಪೆಡರೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಶಿಫಾರಸಿನ ಮೇರಿಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ * ಸರ್ತ್ಯಾ-ವಿ-ರಿಂಯಾಸ್ತ್ರೋ ಎಂದು ತತ್ವಾಲ್ಲಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಮನ್ವತ್ವ ಪಡೆದು ತತ್ವಾಲ್ಲಭದಲ್ಲಿ ಪಡೆದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹಕೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಎಂದು ಅಧರ.

* (ಗ.ಣ.44ನೇಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಹಾಗೂ 1952ನೇಯ ಇಸವಿ ನಮ್ಮೆಂಬರ್ ಹದಿನೇಯನೆಯ ವಿಧಿಮಂತ್ರಾಲಯ ಆದೇಶದ ಪ್ರಕಾರ) ಈಗ “ರಾಜ್ಯಪಾಲನು”.

- (ii) such other matters in the said Lists as, with the concurrence of the Government of the State, the President may by order specify.

Explanation.- For the purposes of this article, the Government of the State means the person for the time being recognised by the President as the Maharaja of Jammu and Kashmir acting on the advice of the Council of Ministers for the time being in office under the Maharaja's Proclamation dated the fifth day of March, 1948;

- (c) the provisions of article 1 and of this article shall apply in relation to that State;
- (d) such of the other provisions of this Constitution shall apply in relation to that State subject to such exceptions and modifications as the President may by order¹ specify:

Provided that no such order which relates to the matters specified in the Instrument of Accession of the State referred to in paragraph (i) of sub-clause (b) shall be issued except in consultation with the Government of the State:

Provided further that no such order which relates to matters other than those referred to in the last preceding proviso shall be issued except with the concurrence of that Government.

(2) If the concurrence of the Government of the State referred to in paragraph (ii) of sub-clause (b) of clause (1) or in the second proviso to sub-clause (d) of that clause be given before the Constituent Assembly for the purpose of framing the Constitution of the State is convened, it shall be placed before such Assembly for such decision as it may take thereon.

(3) Notwithstanding anything in the foregoing provisions of this article, the President may, by public notification, declare that this article shall cease to be operative or shall be operative only with such exceptions and modifications and from such date as he may specify:

Provided that the recommendation of the Constituent Assembly of the State referred to in clause (2) shall be necessary before the President issues such a notification.

[371. Special provision with respect to the States of ^{3***} Maharashtra and Gujarat:- ^{4***}

(2) Notwithstanding anything in this Constitution, the President may by order made with respect to ⁵[the State of Maharashtra or Gujarat], provide for any special responsibility of the Governor for-

- (a) the establishment of separate development boards for Vidarbha, Marathwada, ⁶[and the rest of Maharashtra or, as the case may be] Saurashtra, Kutch and the rest of the Gujarat with the provision that a report on the working of each of these boards will be placed each year before the State Legislative Assembly;

1. See the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954, (C.O. 48), as amended from time to time in Appendix-I.
2. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 22, for art. 371.
3. The words "Andhra Pradesh", omitted by the Constitution (Thirty-second Amendment) Act, 1973, s.2 (w.e.f. 1-7-1974).
4. Cl.(1) omitted by s.2. *ibid.*, (w.e.f. 1-7-1974).
5. Subs. by the Bombay Reorganisation Act, 1960 (11 of 1960), s. 85 for "the State of Bombay" (w.e.f. 1-5-1960).
6. Subs. by s. 85, *ibid.*, for "the rest of Maharashtra," (w.e.f. 1-5-1960).

(ii) ಸದರಿ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿನ ಇತರ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಮತಿಯೊಂದನ್ನೇ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದೋ ಅಂಥ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಪರಿಮಿತವಾಗಿತಕ್ಕುದು.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಭೀದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ, “ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ” ಎಂದರೆ, 1948ನೇಯ ಇಸವಿ ಮಾರ್ಚ್ ೫ ನೆಯ ದಿನಾಂಕದಂದು ಮಹಾರಾಜನು ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶವು ಮೇರೆಗೆ ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಪದದಲ್ಲಿರುವ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸೆಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದುವ ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಮಹಾರಾಜನಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಮನ್ಯನ್ ಪಡೆದ ವ್ಯಕ್ತಿ;

(ಾ) 1ನೇಯ ಅನುಭೀದದ ಮತ್ತು ಈ ಅನುಭೀದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಯಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಚಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅಂಥ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಯಿಸತಕ್ಕುದು:

ಪರಿಂತು, (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದ (i)ನೇಯ ಪ್ರಾರ್ಥಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸೇವಕದೇ ಲಿಖಿತದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗಿದ್ದೋ ಆ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂಥ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಆ ಸರ್ಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸದ ಹೊರತು ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಮತ್ತು ಪರಿಂತು, ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಪರಿಂತುಕಡಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲದ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂಥ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಆ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಮತಿಯಲ್ಲದ ಹೊರಡಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(2) ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ರಚಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯನ್ನು ಕರೆಯುವ ಮುಂಚಿಯೇ (1)ನೇಯ ವಿಂಡೆ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದ (ಿ)ನೇಯ ಪ್ರಾರ್ಥಾದಲ್ಲಿ ಆಧಿಕಾ ಆ ವಿಂಡೆ (ಡಿ) ಉಪಖಂಡ ಎರಡನೇಯ ಪರಿಂತುಕಡಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದಂತೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಮತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಾದರೆ ಆ ಸಭೆಯು ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೈಹೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ತೀವ್ರಾನಕ್ಕಾಗಿ ಅದನ್ನು ಆ ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಈ ಅನುಭೀದವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗಿತಕ್ಕುದೆಂದು ಆಧಿಕಾ ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಚಿಗಳೊಂದೆ ಮಾತ್ರವೇ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕುದೆಂದು ಹೋಚಿಸಬಹುದು:

ಪರಿಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಂಥ ಅಧಿಸೂಚನೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ (2)ನೇಯ ವಿಂಡೆಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾದ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಶಿಫಾರಸನ್ನು ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

²[371. ³ *** ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತ್ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಖಂಡ:- ⁴ ***]

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು “[ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಆಧಿಕಾ ಗುಜರಾತ್] ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಲನ ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ವಿದ್ಭರ್, ಮರಾಠವಾಡ “[ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಉಳಿದ ಭಾಗ ಆಧಿಕಾ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿನ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತಿನ ಉಳಿದ ಭಾಗ ಇವೆಗಳಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಆಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಲಿಗಳನ್ನು ಸಾಫಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಂಡಲಿಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ವರದಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಇರಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು;

1. ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಯಾದಂತೆ 1954ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಯ) ಆದೇಶ (ಸಿ.ಎ.48) ವನ್ನು ಅನುಬಂಧ (ಇ)ರಲ್ಲಿ ನೋಡಿ.

2. 195ಡೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಇನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 22ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ; ಮೂಲ 371ನೇಯ ಅನುಭೀದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ:

3. 1973ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೇರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಅಂದ್ರಪ್ರದೇಶ”, ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು (1-7-1974ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

4. 1973ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೇರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1)ನೇಯ ವಿಂಡವನ್ನು (1-7-1974ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

5. 1960ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ಬಳಿಕೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1960ನೇ ಇಸವಿಯ 11ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 45ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) “ಮುಂಬಯಿ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

6. 45ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ, “ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಉಳಿದ ಭಾಗ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (b) the equitable allocation of funds for developmental expenditure over the said areas, subject to the requirements of the State as a whole; and
- (c) equitable arrangement providing adequate facilities for technical education and vocational training, and adequate opportunities for employment in services under the control of the State Government, in respect of all the said areas, subject to the requirements of the State as a whole.]

[371.A **Special provision with respect to the State of Nagaland:-** (I) Notwithstanding anything in this Constitution.-

- (a) no Act of Parliament in respect of -
  - (i) religious or social practices of the Nagas,
  - (ii) Naga customary law and procedure,
  - (iii) administration of civil and criminal justice involving decisions according to Naga customary law,
  - (iv) Ownership and transfer of land and its resources,
 shall apply to the State of Nagaland unless the Legislative Assembly of Nagaland by a resolution so decides;
- (b) the Governor of Nagaland shall have special responsibility with respect to law and order in the State of Nagaland for so long as in his opinion internal disturbances occurring in the Naga Hills - Tuensang Area immediately before the formation of that State continue therein or in any part thereof and in the discharge of his functions in relation thereto the Governor shall, after consulting the Council of Ministers, exercise his individual judgement as to the action to be taken:

Provided that if any question arises whether any matter is or is not a matter as respects which the Governor is under this sub-clause required to act in the exercise of his individual judgement, the decision of the Governor in his discretion shall be final, and the validity of anything done by the Governor shall not be called in question on the ground that he ought or ought not to have acted in the exercise of his individual judgement:

Provided further that if the President on receipt of a report from the Governor or otherwise is satisfied that it is no longer necessary for the Governor to have special responsibility with respect to law and order in the State of Nagaland, he may by order direct that the Governor shall cease to have such responsibility with effect from such date as may be specified in the order;

- (c) in making his recommendation with respect to any demand for a grant, the Governor of Nagaland shall ensure that any money provided by the Government of India out of the Consolidated Fund of India for any specific service or purpose is included in the demand for a grant relating to that service or purpose and not in any other demand;

---

1. Ins. by the Constitution (Thirteenth Amendment) Act, 1962 s. 2 (w.e.f. 1-12-1963).

- (ಬಿ) ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೂಳಿಪಟ್ಟು, ಸದರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ನ್ಯಾಯ ಸಮೂಹವಾಗಿ ನಿಧಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡುವುದು; ಮತ್ತು
- (ಗಿ) ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೂಳಿಪಟ್ಟು, ಸದರಿ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ವ್ಯತ್ಯಾಸರ್ಥಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಸೇವೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಉದ್ದೇಶಗಾವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ನ್ಯಾಯ ಸಮೂಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು.]

[371ಎ.. ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೊಂದು]

- (ಎ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು,-

- (ಇ) ನಾಗಾಜನರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಚರಣೆಗಳು,
- (ಇಇ) ನಾಗಾಜನರ ರೂಢಿಜನ್ಯ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ,
- (ಇಇಇ) ನಾಗಾಜನರ ರೂಢಿಜನ್ಯಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ತೀವ್ರಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಿವಿಲ್ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯದ ಆಡಳಿತ,
- (ಇಇಇಇ) ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಒಡೆತನ ಮತ್ತು ವಾರಣವಣ.

-ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನ್ಯಯವಾಗಿತ್ತುದೆಂದು ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಒಂದು ನಿಣಾಯದ ಮೂಲಕ ತೀವ್ರಾನಿಸಿದ ಹೊರತು ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ;

- (ಬಿ) ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ರಚನೆಗೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ನಾಗಾಬಿಟ್ಟಿಗಳ ತ್ಯಾನೋಸಾಂಗ್ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅಂತರಿಕ ಗುಳಿಫೀಸು, ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತೇಯೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಹಿಸುವರೆಗೆ, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧಿಷ್ಟಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದ ಬಳಿಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ವ್ಯೇಯಕ್ಕಿಕೆ ವಿವೇಚನೆಗನುಸಾರ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ವ್ಯೇಯಕ್ಕಿಕೆ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆಯೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದರೆ, ಅವನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನೆಗನುಸಾರ ಕೈಗೊಂಡ ತೀವ್ರಾನವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವ್ಯೇಯಕ್ಕಿಕೆ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಅಥವಾ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಕೈಗೊಂಡ ಕ್ರಮದ ಸಿಂಧುತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಮತ್ತು ಪರಂತು, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನು ಹಾಗೂ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇರಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಲ್ಲವೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ವರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾದರೆ, ಅವನು ಅದೇಶದ ಮೂಲಕ, ಆ ಅದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅಂಥ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹೊಂದಿರುವುದು ನಿಂತಹೋಗಿತಕ್ಕುದು ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;

- (ಗಿ) ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಯಾವುದೇ ಅನುದಾನದ ಬೇಡಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಫಾರಸ್ನನ್ನು ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಒದಗಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಹಣವು ಆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸೇವೆಗೆ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅನುದಾನದ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ಯಾವುದೇ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಲ್ಲಯಿಂಬುದನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು;

1. 1962ಡಿಯೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ವರದಿಯೆ ಪ್ರಸರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-12-1963ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- d) as from such date as the Governor of Nagaland may by public notification in this behalf specify, there shall be established a regional council for the Tuensang district consisting of thirty-five members and the Governor shall in his discretion make rules providing for-
  - (i) the composition of the regional council and the manner in which the members of the regional council shall be chosen;

Provided that the Deputy Commissioner of the Tuensang district shall be the Chairman *ex-officio* of the regional council and the Vice-Chairman of the regional council shall be elected by the members thereof from amongst themselves;

- (ii) the qualifications for being chosen as, and for being, members of the regional council;
- (iii) the term of office of, and the salaries and allowances, if any, to be paid to members of, the regional council;
- (iv) the procedure and conduct of business of the regional council;
- (v) the appointment of officers and staff of the regional council and their conditions of services; and
- (vi) any other matter in respect of which it is necessary to make rules for the Constitution and proper functioning of the regional council.

(2) Notwithstanding anything in this Constitution, for a period of ten years from the date of the formation of the State of Nagaland or for such further period as the Governor may, on the recommendation of the regional council, by public notification specify in this behalf,-

- (a) the administration of the Tuensang district shall be carried on by the Governor;
- (b) where any money is provided by the Government of India to the Government of Nagaland to meet the requirements of the State of Nagaland as a whole, the Governor shall in his discretion arrange for an equitable allocation of that money between the Tuensang district and the rest of the State;
- (c) no Act of the Legislature of Nagaland shall apply to the Tuensang district unless the Governor, on the recommendation of the regional council, by public notification so directs and the Governor in giving such direction with respect to any such Act may direct that the Act shall in its application to the Tuensang district or any part thereof have effect subject to such exceptions or modifications as the Governor may specify on the recommendation of the regional council;

Provided that any direction given under this sub-clause may be given so as to have retrospective effect;

- (d) the Governor may make regulations for the peace, progress and good government of the Tuensang district and any regulations so made may repeal or amend with retrospective effect, if necessary, any Act of Parliament or any other law which is for the time being applicable to that district;

(d) ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಿಂದ, ತ್ಯಾನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಮೂವತ್ತೇಢು ಸದಸ್ಯರುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಒಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿತ್ತುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಲು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ-

(i) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರುಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಮಾಡುವ ರೀತಿ:

ಪರಂತು, ತ್ಯಾನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಕಮಿಷನರನು ಆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪದನಿಮಿತ್ತ ಸಭಾಪತಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಉಪಸಭಾಪತಿಯು ಆದರ ಸದಸ್ಯರೊಳಗಿಂದ ಚುನಾಯಿತನಾಗಿತಕ್ಕುದು;

(ii) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಆಯ್ದು ಆಗುವದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಆದರ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವದಕ್ಕೆ ಅಹಂತೆಗಳು;

(iii) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಪದಾವಧಿ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ತಗಳೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ, ಅಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭತ್ತಗಳು;

(iv) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ವ್ಯವಹಾರದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ ಮತ್ತು ನಡವಳಿಕೆ;

(v) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ನೇಮಕಾತಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಸೇವಾ ಷರತ್ತಗಳು; ಮತ್ತು

(vi) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಆದರ ಸಮರ್ಪಕ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯಕವೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯ.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇಡ್ಗಾಗ್, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ರಚನೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ, ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ,-

(a) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತ್ಯಾನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದು;

(b) ಇಡೀ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಆಗತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ವೇನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಹಣವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ಹಣವನ್ನು ತ್ಯಾನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಉಳಿದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಯಸಮೃತವಾಗಿ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಪರಾಬಾಧ ಮಾಡಬಹುದು;

(c) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು ತ್ಯಾನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಹೊರತು, ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಆ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಹಾಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ ಬಗ್ಗೆ ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಕೊಡುವಾಗ, ಆ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ತ್ಯಾನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಆದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಉಪಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನ್ನಯವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ಕೊಡಬಹುದು;

(d) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತ್ಯಾನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಾಂತಿ, ಪ್ರಗತಿ ಮತ್ತು ಒಳ್ಳೆಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿನಿಯಮಗಳು ಸಂಸ್ತಿನ್ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಅಥವಾ ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಅವಶ್ಯವೇನಿಸಿದರೆ, ಪೂರ್ವಾನ್ನಯವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ನಿರಸನೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು;

- (e) (i) one of the members representing the Tuensang district in the Legislative Assembly of Nagaland shall be appointed Minister for Tuensang affairs by the Governor on the advice of the Chief Minister and the Chief Minister in tendering his advice shall act on the recommendation of the majority of the members as aforesaid;¹
  - (ii) the Minister for Tuensang affairs shall deal with, and have direct access to the Governor, on all matters relating to the Tuensang district but he shall keep the Chief Minister informed about the same;
  - (f) notwithstanding anything in the foregoing provisions of this clause, the final decision on all matters relating to the Tuensang district shall be made by the Governor in his discretion;
  - (g) in articles 54 and 55 and clause (4) of article 80, references to the elected members of the Legislative Assembly of a State or to each such member shall include references to the members or member of the Legislative Assembly of Nagaland elected by the regional council established under this article;
  - (h) in article 170-
    - (i) clause (1) shall, in relation to the Legislative Assembly of Nagaland, have effect as if for the word 'sixty' the word 'forty-six' had been substituted;
    - (ii) in the said clause, the reference to direct election from territorial constituencies in the State shall include election by the members of the regional council established under this article;
    - (iii) in clauses (2) and (3), references to territorial constituencies shall mean references to territorial constituencies in the Kohima and Mokokchung districts.
- (3) If any difficulty arises in giving effect to any of the foregoing provisions of this article, the President may by order do anything (including any adaptation or modification of any other article) which appears to him to be necessary for the purpose of removing that difficulty:

Provided that no such order shall be made after the expiration of three years from the date of the formation of the State of Nagaland.

Explanation.- In this article, the Kohima, Mokokchung and Tuensang districts shall have the same meanings as in the State of Nagaland Act, 1962.]

1. Paragraph 2 of the Constitution (Removal of Difficulties) Order No. X provides (w.e.f.. 1-12-1963) that article 371-A of the Constitution of India shall have effect as if the following proviso were added to paragraph (i) of sub-clause (e) of clause (2) thereof, namely:

"Provided that the Governor may, on the advice of the Chief Minister, appoint any person as Minister for Tuensang affairs to act as such until such time as persons are chosen in accordance with law to fill the seats allocated to the Tuensang district in the Legislative Assembly of Nagaland".

- (ಇ) (i) ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನ ವಿಧಾನಸರ್ಭೀಯಲ್ಲಿ ತ್ಯಾನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತಿರುವ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ತ್ಯಾನ್‌ಸಾಂಗ್ನ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮಂತ್ರಿ ಎಂದು ನೇಮಕ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ತನ್ನ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ¹ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸದಸ್ಯರುಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಂಬೀಯ ಸದಸ್ಯರ ಶಿಥಾರಸ್ಟಿನ ಮೇರೆಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು;
- (ii) ತ್ಯಾನ್‌ಸಾಂಗ್ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮಂತ್ರಿಯು ತ್ಯಾನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅವನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ನೇರ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು; ಆದರೆ ಆ ಮಂತ್ರಿಯು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸತಕ್ಕುದು;
- (ಎಫ್) ಈ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗೂ, ತ್ಯಾನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮ ತೀವ್ರಾನವನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ಕೈಗೊಳಿಸುತ್ತಕ್ಕುದು;
- (ಜಿ) 54ನೇಯ ಮತ್ತು 55ನೇಯ ಅನುಭೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ 80ನೇಯ ಅನುಭೇದದ (4) ನೇಯ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸರ್ಭೀಯ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿವಾ ಅಂಥ ಪ್ರತಿ ಸದಸ್ಯರ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಈ ಅನುಭೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದಂಥ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮೂಲಕ ಚುನಾಯಿತರಾದ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನ ವಿಧಾನಸರ್ಭಾ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿವಾ ಸದಸ್ಯನ ಬಗೆಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು;
- (ಎಚ್) 170ನೇಯ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ-
- (i) ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡಿನ ವಿಧಾನಸರ್ಭೀಯ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ; (1)ನೇ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವ “ಅರವತ್ತು” ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ “ನೆಲ್ಲಾತ್ಮರ್ಕಿಂತೆ” ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋಂ ಹಾಗೆ ಆ ವಿಂಡವು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು;
  - (ii) ಸದರಿ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೇರ ಚುನಾವಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಉಲ್ಲೇಖವು, ಈ ಅನುಭೇದದ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುವ ಚುನಾವಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಳಿಸುತ್ತಕ್ಕುದು;
  - (iii) (2)ನೇಯ ಮತ್ತು (3)ನೇಯ ವಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಗೆ ಕೊಳಿಮಾ ಮತ್ತು ಮೊಕೊಕೊಚೆಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದು ಆಧ್ಯ.
- (3) ಈ ಅನುಭೇದದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಾರ್ಯ ರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕೊಂಡರೆಯು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ (ಇತರ ಯಾವುದೇ ಅನುಭೇದದ ಅಳವಡಿಕೆ ಅಧಿವಾ ಪೊರಾಣದೂ ಸೇರಿದಂತೆ) ಆ ಕೊಂಡರೆಯನ್ನು ನಿರಾರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ತನಗೆ ಅವಶ್ಯವಂದ ತೊರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು:

ಪರಂತು, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ರಚನೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನಂತರ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ಎವರಂತೆ- ಈ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ಕೊಳಿಮಾ, ಮೊಕೊಕೊಚೆಂಗ್ ಮತ್ತು ತ್ಯಾನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ, 1962ನೇಯ ಇಸವಿಯ ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದಲ್ಲಿರ್ತಕ್ಕಂಥ ಅಧಂಗಗಳೇ ಇರತಕ್ಕುದು.]

1. ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರತಕ್ಕ ಪರಂತುಕವನ್ನು 371ವ ಅನುಭೇದದ 2ನೇಯ ವಿಂಡದ (1) ಉಪಬಿಂಡದ (1)ನೇಯ ವ್ಯಾಧಾಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋಂ ಹಾಗೆ 371ವ ಅನುಭೇದವು (1-12-1963ರಿಂದ) ಪ್ರಭಾವಪುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಎಂದು ಸಂವಿಧಾನದ (ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ) 10ನೇಯ ಆದೇಶದ ಎರಡನೇಯ ಪ್ರಾರೂದ್ಲಿ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕೆಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ; ಆ ಪರಂತುಕೆನೆಂದರೆ:-

“ಪರಂತು, ನಾಗಾಲ್ಯಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸರ್ಭೀಯಲ್ಲಿ ತ್ಯಾನ್‌ಸಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಡಲಾಗಿರುವ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡಲು ಕಾನೆನಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ವ್ಯಾಕ್ರಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಮಾಡುವ ಸಮಯದವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ತ್ಯಾನ್‌ಸಾಂಗ್ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮಂತ್ರಿಯಂತೆ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು.”

¹[371 B. **Special provision with respect to the State of Assam:-** Notwithstanding anything in this Constitution, the President may, by order made with respect to the State of Assam, provide for the Constitution and functions of a committee of the Legislative Assembly of the State consisting of members of that Assembly elected from the tribal areas specified in ²[Part I] of the table appended to paragraph 20 of the Sixth Schedule and such number of other members of that Assembly as may be specified in the order and for the modifications to be made in the rules of procedure of that Assembly for the Constitution and proper functioning of such committee.]

³[371C. **Special provision with respect to the State of Manipur:-** (1) Notwithstanding anything in this Constitution, the President may, by order made with respect to the State of Manipur, provide for the Constitution and functions of a committee of the Legislative Assembly of the State consisting of members of that Assembly elected from the Hill Areas of that State, for the modifications to be made in the rules of business of the Government and in the rules of procedure of the Legislative Assembly of the State and for any special responsibility of the Governor in order to secure the proper functioning of such committee.

(2) The Governor shall annually, or whenever so required by the President, make a report to the President regarding the administration of the Hill Areas in the State of Manipur and the executive power of the Union shall extend to the giving of directions to the State as to the administration of the said areas.

Explanation.- In this article, the expression "Hill Areas" means such areas as the President may, by order, declare to be Hill Areas].

⁴ [371D. **Special provisions with respect to the State of Andhra Pradesh:-** (1) The President may by order made with respect to the State of Andhra Pradesh provide, having regard to the requirements of the State as a whole, for equitable opportunities and facilities for the people belonging to different parts of the State, in the matter of public employment and in the matter of education, and different provisions may be made for various parts of the State.

(2) An order made under clause (1) may, in particular,-

- (a) require the State Government to organise any class or classes of posts in a civil service of, or any class or classes of civil posts under, the State into different local cadres for different parts of the State and allot in accordance with such principles and procedure as may be specified in the order the persons holding such posts to the local cadres so organised;
- (b) specify any part or parts of the State which shall be regarded as the local area-
  - (i) for direct recruitment to posts in any local cadre (whether organised in pursuance of an order under this article or constituted otherwise) under the State Government;

1. Inserted by the Constitution (Twenty-Second Amendment) Act, 1969, s.4.

2. Substituted by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71 for "Part A" (w.e.f. 21-1-1972).

3. Inserted by the Constitution (Twenty-seventh Amendment) Act, 1971, s.5. (w.e.f. 15.2.1972).

4. Inserted by the Constitution (Thirty-Second Amendment) Act, 1973, s.3. (w.e.f. 1-7-1974).

¹[371ಬಿ. ಅನ್ವಾಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇಡ್ಯಾಗ್ನ್ಯಾ, ಅನ್ವಾಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಆರನೇಯ ಅನುಮೂಲಿಕೆಯ 20ನೇಯ ಪ್ರಾರ್ಥಾಗೆ ಅನುಭಂಧಿಸಿದ ಕೋಷ್ಟಕದ² [1ನೇಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ] ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಖಚಿತಪ್ರಾರ್ಥಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಅನ್ವಾಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಚುನಾಯಿತರಾದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿಸಬಹುದಾದವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ, ಆ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಇತರ ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವ ಆ ಸಭೆಯ ಒಂದು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಮಿತಿಯ ರಚನೆ ಹಾಗೂ ಅದರ ಸಮರ್ಪಕ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಕನಾಗಿ ಆ ಸಭೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮಾರ್ಪಾಟಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.]

³[371ಃ. ಮಣಿಪುರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇಡ್ಯಾಗ್ನ್ಯಾ, ಮಣಿಪುರ ರಾಜ್ಯದ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಚುನಾಯಿತರಾದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸಮಿತಿಯ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಮಿತಿಯ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವದನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಮಣಿಪುರ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರೀ ವ್ಯವಹಾರ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮಾರ್ಪಾಟಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದಾಗಲೇಲ್ಲ, ಮಣಿಪುರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಸಂಘರ್ಷ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ಸದರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ವಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಚ್ಛೇದದಲ್ಲಿ “ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳು” ಎಂದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಎಂದು ಫೋಣಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳು.]

⁴[371ಒ. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದ ಅಗತ್ಯಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಭಿನ್ನ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಜನರಿಗೆ ನ್ಯಾಯಸಮೃತವಾದ ಅವಕಾಶಗಳು ಹಾಗೂ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ದೊರೆಯುವಂತೆ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

- (2) (1)ನೇಯ ವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ,-
- (ಎ) ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದ ಅಗತ್ಯಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಭಿನ್ನ ಸ್ಥಳೀಯ ಕೇಂದ್ರೋಗಳಿಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಲು ಮತ್ತು ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ತತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ, ಅಂಥ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಧಾರಣೆ ಮಾಡಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು, ಹಾಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಲಾದ ಸ್ಥಳೀಯ ಕೇಂದ್ರೋಗಳಿಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಹಂಚಿವಂತೆ ಆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) (i) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿರ್ದಿಷ್ಟವು (ಈ ಅನುಚ್ಛೇದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಆದೇಶದ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅನ್ಯಥಾ ರಚಿಸಿದ) ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಕೇಂದ್ರೋಗಿಗೆ ಸೇರಿದ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ನೋಕರಿ ಭಕ್ತಿಕ್ರಿಯಾಡುವ ಸಲುವಾಗಿ;

1. 1969ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಷ್ಟತ್ತೆರದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಕಾಳಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಸ್ತರಾರ್ಥಕೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ 81ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ 71ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972ರಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) “ಇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಷ್ಟತ್ತೆರದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (15-2-1972ರಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1973ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂಲಪ್ರತ್ಯೇಕದ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-7-74ರಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (ii) for direct recruitment to posts in any cadre under any local authority within the State; and
  - (iii) for the purposes of admission to any University within the State or to any other educational institution which is subject to the control of the State Government;
  - (c) specify the extent to which, the manner in which and the conditions subject to which, preference or reservation shall be given or made-
    - (i) in the matter of direct recruitment to posts in any such cadre referred to in sub-clause (b) as may be specified in this behalf in the order;
    - (ii) in the matter of admission to any such University or other educational institution referred to in sub-clause (b) as may be specified in this behalf in the order,
- to or in favour of candidates who have resided or studied for any period specified in the order in the local area in respect of such cadre, University or other educational institution, as the case may be.

(3) The President may, by order, provide for the Constitution of an Administrative Tribunal for the State of Andhra Pradesh to exercise such jurisdiction, powers and authority [including any jurisdiction, power and authority which immediately before the commencement of the Constitution (Thirty-second Amendment) Act, 1973, was exercisable by any court (other than the Supreme Court) or by any tribunal or other authority] as may be specified in the order with respect to the following matters, namely:-

- (a) appointment, allotment or promotion to such class or classes of posts in any civil service of the State, or to such class or classes of civil posts under the State, or to such class or classes of posts under the control of any local authority within the State, as may be specified in the order;
- (b) seniority of persons appointed, allotted or promoted to such class or classes of posts in any civil service of the State, or to such class or classes of civil posts under the State, or to such class or classes of posts under the control of any local authority within the State, as may be specified in the order;
- (c) such other conditions of service of persons appointed, allotted or promoted to such class or classes of posts in any civil service of the State or to such class or classes of civil posts under the State or to such class or classes of posts under the control of any local authority within the State, as may be specified in the order.

(4) An order made under the clause (3) may-

- (a) authorise the Administrative Tribunal to receive representations for the redress of grievances relating to any matter within its jurisdiction as the President may specify in the order and to make such orders thereon as the Administrative Tribunal deems fit;
- (b) contain such provisions with respect to the powers and authorities and procedure of the Administrative Tribunal (including provisions with respect to the powers of the Administrative Tribunal to punish for contempt of itself) as the President may deem necessary;

- (ii) ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧಿನಂದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕೇಡರ್‌ಗೆ ಸೇರಿದ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ನೇರಕಿರಿ ಭರ್ತಿಸುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲವಾಗಿ; ಮತ್ತು
- (iii) ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣಕೊಳ್ಳಲಷ್ಟಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ
- ಆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವ ಭಾಗವನ್ನು ಅಥವಾ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಿಕ್ಕುದೋಣಿ ಆ ಭಾಗ ಅಥವಾ ಭಾಗಗಳು ಯಾವುವು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಬಹುದು;
- (ಾ) (i) (ಬಿ) ಉಪಭಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದಂಥ ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ಕೇಡರಿನಲ್ಲಿನ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇರ ನೇರಕಿರಿ ಭರ್ತಿಸುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ;
- (ii) (ಬಿ) ಉಪಭಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದು, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಕೊಡುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವ ಫರ್ಮಲ್‌ಗಳಿಗೊಳಿಸಬೇಕು, ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನಾರ ಅಂಥ ಕೇಡರ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಅಥವಾ ಇತರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಆ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿರುವ ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಅವರ ಪರವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಹೊಡತಪ್ಪಿಸು ಅಥವಾ ವಿಾಸಲಾತಿ ಇರತಪ್ಪಿಸು ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು.
- (3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ 1973ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ [ಸರ್ವೋಚ್ಚೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ] ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ಅಥವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಚಲಾಯಿಸುವಬಹುದಾಗಿದ್ದಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು] ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂದ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಿಂತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವನ್ನು ರಚಿಸಲು ಉಪಭಿಂಡಿಸಬಹುದು; ಎಂದರೆ:-
- (ಎ) ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಂದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಾತಿ, ಹಂಚಿಕೆ ಅಥವಾ ಬಡಿ;
- (ಬಿ) ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಂದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ, ಹಂಚಿಲಾದ ಅಥವಾ ಬಡಿ ಹೊಂದಿದ ವೃತ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಜ್ಯೇಷ್ಠತೆ;
- (ಾ) ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸಿವಿಲ್ ಸೇವೆಯ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಂದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಸಿವಿಲ್ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ವರ್ಗಗಳ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ, ಹಂಚಿಲಾದ ಅಥವಾ ಬಡಿ ಹೊಂದಿದ ವೃತ್ತಿಗಳ ಸೇವಾ ಪರತ್ತಗಳು.
- (4) (3)ನೇಯ ಖಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವು,-
- (ಎ) ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಅಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕುಂಡುಕೊರತೆಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮನವಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಮೇಲೆ ಅಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು ಸೂಕ್ತಪ್ರವೇಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) (ಅಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತೆ, ಆ ಅಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಭಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಅಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉಪಭಂಧಗಳನ್ನೊಂದಿರಬಹುದು;

- (c) provide for the transfer to the Administrative Tribunal of such classes of proceedings, being proceedings relating to matters within its jurisdiction and pending before any court (other than the Supreme Court) or tribunal or other authority immediately before the commencement of such order, as may be specified in the order;
- (d) contain such supplemental, incidental and consequential provisions (including provisions as to fees and as to limitation, evidence or for the application of any law for the time being in force subject to any exceptions or modifications) as the President may deem necessary.

(5) The order of the Administrative Tribunal finally disposing of any case shall become effective upon its confirmation by the State Government or on the expiry of three months from the date on which the order is made, whichever is earlier:

Provided that the State Government may, by special order made in writing and for reasons to be specified therein, modify or annul any order of the Administrative Tribunal before it becomes effective and in such a case, the order of the Administrative Tribunal shall have effect only in such modified form or be of no effect, as the case may be.

(6) Every special order made by the State Government under the proviso to clause (5) shall be laid, as soon as may be after it is made, before both Houses of the State Legislature.

(7) The High Court for the State shall not have any powers of superintendence over the Administrative Tribunal and no court (other than the Supreme Court) or tribunal shall exercise any jurisdiction, power or authority in respect of any matter subject to the jurisdiction, power or authority of, or in relation to, the Administrative Tribunal.

(8) If the President is satisfied that the continued existence of the Administrative tribunal is not necessary, the President may by order abolish the Administrative tribunal and make such provisions in such order as he may deem fit for the transfer and disposal of cases pending before the Tribunal immediately before such abolition.

(9) Notwithstanding any judgement, decree or order of any court, tribunal or other authority,-

- (a) no appointment, posting, promotion or transfer of any person,-
  - (i) made before the 1st day of November, 1956, to any post under the Government of, or any local authority within, the State of Hyderabad as it existed before that date; or
  - (ii) made before the commencement of the Constitution (Thirty-second Amendment) Act, 1973, to any post under the Government of, or any local or other authority within, the State of Andhra Pradesh; and
- (b) no action taken or thing done by or before any person referred to in sub-clause (a),

- (ಸಿ) ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗಿನ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಆದೇಶದ ಪೂರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ (ಸರ್ಕಾರಿಚ್ಚೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವರ್ಗಗಳ ವ್ಯವಹರಣಗಳನ್ನು ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು;
- (ಡಿ) (ಫೀಜುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಾಲ ಪರಿಮಿತಿಗೆ, ಸಾಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧವಾ ಯಾವುದೇ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಧವಾ ಮಾರ್ಪಾಠಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪೂರಕ, ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಆನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.

(೫) ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ವಿಲೆ ಮಾಡುವ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಆದೇಶವು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಅಧವಾ ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ-ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮೋದಲೋ, ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ, ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು ವಿಶೇಷ ಲಿಖಿತ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಮತ್ತು ಅದರಲ್ಲಿ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ನಮೂದಿಸಿ ಅದನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸಬಹುದು ಅಧವಾ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಆ ಆದೇಶವು ಮಾರ್ಪಾಠಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಅಗಿರಿತಕ್ಕುದು ಅಧವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರಿತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(೬) (೫)ನೆಯ ವಿಂಡದ ಪರಂತುಕದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಶೇಷ ಆದೇಶವನ್ನು, ಅದನ್ನು ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ, ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯರೆ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕುದು.

(೭) ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ, ಆ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕೃತ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಇರತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು (ಸರ್ಕಾರಿಚ್ಚೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವು, ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಅಧವಾ ಆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು, ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಧವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(೮) ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಮುಂದುವರಿಯುವುದು ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾದರೆ, ಅವನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಆ ಆಡಳಿತ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣವನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಕರಣಗಳ ವರ್ಗಾವಳಿಯ ಮತ್ತು ವಿಲೇವಾರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು.

(೯) ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯ, ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣ ಅಧವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ತೀವ್ರ, ಡಿಕ್ಟಿ ಅಧವಾ ಆದೇಶವು ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನ್ಯಾ,-

(ಎ) (ಇ) 195ನೆಯ ಇಸೆವಿಯ ನವೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಮೇದಲನೆಯ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೈದರಾಬಾದ್ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಮದ್ದೆಗೆ ಆ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ; ಅಧವಾ

(ಇಇ) 1973ನೆಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೆರಡೆಯೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅಂಥಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದ ಅಧವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧವಾ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಧೀನದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಮದ್ದೆಗೆ ಮಾಡಿದ

- ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನೇಮಕಾತಿ, ಸ್ಥಳ ನಿಯುಕ್ತಿ, ಬಡ್ಡಿ ಅಧವಾ ವರ್ಗಾವಳಿಯು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) (ಬಿ) ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯವು ಅಧವಾ ಅವನ ಮುಂದೆ ಕ್ಷೇಮೋಳ್ಳಾದ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮವು

Shall be deemed to be illegal or void or ever to have become illegal or void merely on the ground that the appointment, posting, promotion or transfer of such person was not made in accordance with any law, then in force, providing for any requirement as to residence within the State of Hyderabad or, as the case may be, within any part of the State of Andhra Pradesh, in respect of such appointment, posting, promotion or transfer.

(10) The provisions of this article and of any order made by the President thereunder shall have effect notwithstanding anything in any other provision of this Constitution or in any other law for the time being in force.

371E. Establishment of Central University in Andhra pradesh:- Parliament may by law provide for the establishment of a University in the State of Andhra Pradesh.]

[371F. Special provisions with respect to the State of Sikkim:- Notwithstanding anything in this Constitution,-

- (a) the Legislative Assembly of the State of Sikkim shall consist of not less than thirty members;
- (b) as from the date of commencement of the Constitution (Thirty-sixth Amendment) Act, 1975 (hereafter in this article referred to as the appointed day).-
  - (i) the Assembly for Sikkim formed as a result of the elections held in Sikkim in April, 1974 with thirty-two members elected in the said elections (hereinafter referred to as the sitting members) shall be deemed to be the Legislative Assembly of the State of Sikkim duly constituted under this Constitution;
  - (ii) the sitting members shall be deemed to be the members of the Legislative Assembly of the State of Sikkim duly elected under this Constitution; and
  - (iii) the said Legislative Assembly of the State of Sikkim shall exercise the powers and perform the functions of the Legislative Assembly of a State under this Constitution;
- (c) in the case of the Assembly deemed to be the Legislative Assembly of the State of Sikkim under clause (b), the references to the period of ²[five years] in clause (1) of article 172 shall be construed as references to a period of ³[four years] and the said period of ³[four years] shall be deemed to commence from the appointed day;

1. Inserted by the Constitution (Thirty-sixth Amendment) Act, 1975, s.3. (w.e.f. 26-4-1975).
2. Substituted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.43, for "six years" (w.e.f. 6-9-1979). The words "six years" were substituted for the original words 'five years' by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.56 (w.e.f. 3-1-1977).
3. Substituted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.43, for "five years" (w.e.f. 6-9-1979). The words "five years" were substituted for the original words 'four years' by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s.56 (w.e.f. 3-1-1977).

- ಅಂಥ ನೇಮಕಾತಿಯು, ಸ್ಥಳ ನಿಯುತ್ತಿಯು, ಬಡ್ಟಿಯು ಅಥವಾ ವರ್ಗಾವಣೆಯು, ಹೈದರಾಬಾದ್ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಯಾವುದೇ ಆಗತ್ಯತೆಯನ್ನು ಉಪಬಂಧಿಸಿದ್ದ ಮತ್ತು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮಾಡಿಲ್ಪವೆಂಬ ಕಾರಣಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಆವು ಕಾನೂನು ವಿರುದ್ಧವಾಗಿವೆ ಅಥವಾ ಶೊನ್ಯಾವಾಗಿವೆ ಅಥವಾ ಯಾವಾಗಲಾದರೂ ಕಾನೂನುಬಾಹಿರವಾಗಿದ್ದ್ವು ಅಥವಾ ಶೊನ್ಯಾವಾಗಿದ್ದ್ವು ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(10) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತಾತ್ಪರ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನಿ, ಈ ಅನುಭ್ರೀದದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಮತ್ತು ಆದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಆದೇಶವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದು.

371ಇ. ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸಾಫ್ಟ್‌ವೆನೇಸಿ-ಸಂಸತ್ತು ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸ್ವಾಪನೇಗಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಸಚಿವಾದು.]

[371ಎಫ್. ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧಗಳು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನಿ,-

(ಎ) ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಮೂವತ್ತೆಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದವ್ಯು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) 1975ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತುರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ (ಈ ಅನುಭ್ರೀದದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇದನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನವೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ)-

(i) ಸಿಕ್ಕಿಂನಲ್ಲಿ 1974ನೇಯ ಇಸವಿ ವರ್ತಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸದೆದ ಚುನಾವಕೆಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಸದರಿ ಚುನಾವಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಚುನಾಯಿತರಾದ ಮೂವತ್ತೆರಡು ಸದಸ್ಯರಿಂದ (ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇವರನ್ನು ಹಾಲಿ ಸದಸ್ಯರೆಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ರಚಿತವಾದ ಸಿಕ್ಕಿಂ ಸಭೆಯನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಘಟಿತವಾಗಿರುವ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;

(ii) ಹಾಲಿ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿ ಚುನಾಯಿತರಾದ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(iii) ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ಸದರಿ ವಿಧಾನಸಭೆಯು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಘಟಿತವಾದ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವೇರಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಃ) (ಬಿ) ವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಂದು ಭಾವಿಸಲಾದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, 172ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದದ (1)ನೇಯ ವಿಂಡದಲ್ಲಿರುವ “[ಇದು ವರ್ಣಗಳು] ಅವಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳಿಗೆ [ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳು]” ಅವಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ಅಧ್ಯೇಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸದರಿ [ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳು] ಅವಧಿಯ ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;

1. 1975ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತುರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (26-4-75ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತುನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 43ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (6-9-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) “ಅರು ವರ್ಣಗಳು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತುರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) “ಇದು ವರ್ಣಗಳು” ಎಂಬ ಮೂಲಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ಅರು ವರ್ಣಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.
3. 1978ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ (ನಲವತ್ತುನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 43ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (6-9-79ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) “ಇದು ವರ್ಣಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು. 1978ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ (ನಲವತ್ತುರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-77ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) “ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳು” ಎಂಬ ಮೂಲಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ಇದು ವರ್ಣಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

- (d) until other provisions are made by Parliament by law, there shall be allotted to the State of Sikkim one seat in the House of the People and the State of Sikkim shall form one Parliamentary constituency to be called the Parliamentary constituency for Sikkim;
- (e) the representative of the State of Sikkim in the House of the People in existence on the appointed day shall be elected by the members of the Legislative Assembly of the State of Sikkim;
- (f) Parliament may, for the purpose of protecting the rights and interests of the different sections of the populations of Sikkim make provision for the number of seats in the Legislative Assembly of the State of Sikkim which may be filled by candidates belonging to such sections and for the delimitation of the Assembly constituencies from which candidates belonging to such sections alone may stand for election to the Legislative Assembly of the State of Sikkim;
- (g) the Governor of Sikkim shall have special responsibility for peace and for an equitable arrangement for ensuring the social and economic advancement of different sections of the population of Sikkim and in the discharge of his special responsibility under this clause, the Governor of Sikkim shall, subject to such directions as the President may, from time to time, deem fit to issue, act in his discretion;
- (h) all property and assets (whether within or outside the territories comprised in the State of Sikkim) which immediately before the appointed day were vested in the Government of Sikkim or in any other authority or in any person for the purposes of the Government of Sikkim shall, as from the appointed day, vest in the Government of the State of Sikkim;
- (i) the High Court functioning as such immediately before the appointed day in the territories comprised in the State of Sikkim shall, on and from the appointed day, be deemed to be the High Court for the State of Sikkim;
- (j) all courts of civil, criminal and revenue jurisdiction, all authorities and all officers, judicial, executive and ministerial, throughout the territory of the State of Sikkim shall continue on and from the appointed day to exercise their respective functions subject to the provisions of this Constitution;
- (k) all laws in force immediately before the appointed day in the territories comprised in the State of Sikkim or any part thereof shall continue to be in force therein until amended or repealed by a competent Legislature or other competent authority;
- (l) for the purpose of facilitating the application of any such law as is referred to in clause (k) in relation to the administration of the State of Sikkim and for the purpose of bringing the provisions of any such law into accord with the provisions of this Constitution, the President may, within two years from the appointed day, by order make such adaptations and modifications of the law, whether by way of repeal or amendment, as may be necessary or expedient, and thereupon every such law shall have effect subject to the adaptations and modifications so made, and any such adaptation or modification shall not be questioned in any court of law;

- (ಡ) ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಇತರ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಗೆ, ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹಂಚಿತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯವು ಸಿಕ್ಕಿಂ ಸಂಸದೀಯ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುವ ಒಂದು ಸಂಸದೀಯ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಗಿರತಕ್ಕುದು;
- (ಇ) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಂದು ಅಷ್ಟಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಚುನಾಯಿಸತಕ್ಕುದು;
- (ಎಫ್) ಸಂಸತ್ತು ಸಿಕ್ಕಿಂ ಜನತೆಯ ನಾನಾ ಪಂಗಡಗಳ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಬಹುದಾದ ಸ್ಥಾನಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪಂಗಡಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ನಡೆಯುವ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲಬಹುದಾದಂಥ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸಿಮಾ ನಿರ್ಣಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು;
- (ಇಂ) ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯವಾಲನು ಶಾಂತಿಪಾಲನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಸಿಕ್ಕಿಂ ಜನತೆಯ ನಾನಾ ಪಂಗಡಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸುನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸುವ ಒಂದು ನ್ಯಾಯಸಮೂಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯವಾಲನು ಈ ವಿಂಡದ ಮೇರೆಗಿನ ತನ್ನ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹೊರಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಿರ್ದೇಶನಗಳಿಗೊಳಿಪಟ್ಟು, ತನ್ನ ವಿವೇಚನೆಗೊಳಿಸಾರ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸತಕ್ಕುದು;
- (ಹೆಚ್) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಕ್ಕೆ ನಿರ್ಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಿಕ್ಕಿಂ ಸರ್ಕಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿದ್ದ (ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳ ಒಳಗೆ ಅಥವಾ ಹೊರಗೆ ಇರುವಂಥ) ಎಲ್ಲ ಸ್ವತ್ತ ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿಗಳು, ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಿಂದ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು;
- (ಇ) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಕ್ಕೆ ನಿರ್ಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಉಚ್ಚಾರ್ಯಾಲಯವೆಂದು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉಚ್ಚಾರ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಂದು ಮತ್ತು ಆ ದಿನದಿಂದ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚಾರ್ಯಾಲಯವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;
- (ಇಂ) ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಾದ್ಯಂತ ಇರುವ ಸಿಲ್ಲಾ, ಶ್ರೀಮಿನಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ವ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಎಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗ, ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಲಿಪಿಕ ವರ್ಗದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಂದು ಮತ್ತು ಆ ದಿನದಿಂದ ತಮ್ಮ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಿಪಟ್ಟು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರತಕ್ಕುದು;
- (ಇಂಂ) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಕ್ಕೆ ನಿರ್ಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಕಾನೂನುಗಳು ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳಿದಿಂದ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದಿಂದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾಗುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿ ಆದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕುದು;
- (ಎಲ್ಲಾ) ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ (ಕೆ) ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಆನ್ಯಯವನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಳಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಥವಾ ವಿಹಿತವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟಗಳನ್ನು ನಿರಸನ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೇಂದು ಕಾನೂನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

- (m) neither the Supreme Court nor any other court shall have jurisdiction in respect of any dispute or other matter arising out of any treaty, agreement, engagement or other similar instrument relating to Sikkim which was entered into or executed before the appointed day and to which the Government of India or any of its predecessor Government was a party, but nothing in this clause shall be construed to derogate from the provisions of article 143;
- (n) the President may, by public notification, extend with such restrictions or modifications as he thinks fit to the State of Sikkim, any enactment which is in force in a State in India at the date of the notification;
- (o) if any difficulty arises in giving effect to any of the foregoing provisions of this article, the President may, by order¹, do anything (including any adaptation or modification of any other article) which appears to him to be necessary for the purpose of removing that difficulty:

Provided that no such order shall be made after the expiry of two years from the appointed day;

- (p) all things done and all actions taken in or in relation to the State of Sikkim or the territories comprised therein during the period commencing on the appointed day and ending immediately before the date on which the Constitution (Thirty-sixth Amendment) Act, 1975, receives the assent of the President shall, in so far as they are in conformity with the provisions of this Constitution as amended by the Constitution (Thirty-Sixth Amendment) Act, 1975, be deemed for all purposes to have been validly done or taken under this Constitution as so amended.]

[371G. Special provision with respect to the State of Mizoram:- Notwithstanding anything in this Constitution,-

- (a) no Act of Parliament in respect of-
  - (i) religious or social practices of the Mizos,
  - (ii) Mizo customary law and procedure,
  - (iii) administration of civil and criminal justice involving decisions according to Mizo customary law,
  - (iv) ownership and transfer of land, shall apply to the State of Mizoram unless the Legislative Assembly of the State of Mizoram by a resolution so decides:

Provided that nothing in this clause shall apply to any Central Act in force in the Union Territory of Mizoram immediately before the commencement of the Constitution (Fifty-third Amendment) Act, 1986;

---

1. See the Constitution (Removal of Difficulties) Order XI (C.O.99).

2. Inserted by the Constitution (Fifty-third Amendment) Act, 1986, s.2. (w.e.f. 20-2-87)

- (ಎಮ್) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸಿಕ್ಕಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅಥವಾ ಬರೆಹುಕೊಟ್ಟ ಮತ್ತು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ವಾಧಿಕಾರಿ ಸರ್ಕಾರವು ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿದ್ದು, ಯಾವುದೇ ಕೌಲು, ಒಪ್ಪಂದ, ವಚನಬಂಧ ಅಥವಾ ಅಂಥದೇ ಇತರ ಲಿಖಿತದಿಂದ ಉದ್ದೇಶಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದದ ಅಥವಾ ವಿಷಯದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವಾಗಲೀ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರೆತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ಆದರೆ ಈ ವಿಂಡರ್ಲೀರುವುದು ಯಾವುದೂ 143ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಅಲ್ಟ್ರೇಕೆರಿಸುವುದೆಂದು ಅಧ್ಯೇತಕ್ಕುದಲ್ಲ;
- (ಎನ್) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಭಾರತದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ದಿನಾಂಕದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಿತಿಯನ್ನು, ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಯೋಚಿಸುವಂಥ ನಿರ್ಬಂಧಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರಾಟಗೊಂದಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತಗೊಳಿಸಬಹುದು;
- (ಒ) ಈ ಅನುಷ್ಠೀದದ ಈ ಹಿಂದಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆಯು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಆ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ನಿರಾರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ತನಗೆ ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ತೋರುವಂಥ (ಯಾವುದೇ ಇತರ ಅನುಷ್ಠೀದದ ಆಳವಡಿಕೆ ಅಥವಾ ಮಾರಾಟನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು),¹ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು:
- ಪರಂತು, ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಿಂದ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕುದಲ್ಲ;
- (ಓ) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಮತ್ತು 1975ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೂರನೇ ತಿಂಡ್ಲಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮತಿಯು ದೋರಿಯುವ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿರುವ ಮಾಡಲಾದ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕೈಕೊಳ್ಳಲಾದ ಎಲ್ಲ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು, ಅವು 1975ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೂರನೇ ತಿಂಡ್ಲಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿಂಡ್ಲಪಡಿಯಾದ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರುವಪ್ಪರಮಟ್ಟಿಗೆ, ಎಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಹಾಗೆ ತಿಂಡ್ಲಪಡಿಯಾದ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರಿಗೆ ಕಾನೂನು ಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಲಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಅಥವಾ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾದ ಕ್ರಮಗಳು ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದ್ದು.]

²[371ಜಿ. ಮಿಚೋರಾಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಬಂಧ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗೂ,-

(ಎ) ಸಂಸ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವೆ-

- (i) ಮಿಚೋರೆಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು,
- (ii) ಮಿಚೋ ರೂಡಿಜನ್ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ,
- (iii) ಮಿಚೋ ರೂಡಿಜನ್ ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಡಿತ,
- (iv) ಭೂಮಿಯ ಒಡೆತನ ಮತ್ತು ವರ್ಗಾವಕ್ಷೇತ್ರ.

-ಇವರೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನ್ಯಯವಾಗಿತಕ್ಕುದೆಂದು, ಮಿಚೋರಾಂ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಒಂದು ನಿರ್ಣಯದ ಮೂಲಕ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದ ಹೊರತು ಹಾಗೆ ಮಿಚೋರಾಂ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಯಸೆತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

ಪರಂತು, ಈ ವಿಂಡರ್ಲೀರುವುದು ಯಾವುದೂ 194ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನವು (ಇವತ್ತಮೂರನೇ ತಿಂಡ್ಲಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಿಚೋರಾಂ ಒಕ್ಕಾಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಯವಾಗಿತಕ್ಕುದಲ್ಲ:

1. ಸಂವಿಧಾನದ (ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿರಾರಿಸುವ) ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ 1 (ಸಿ.ಒ.99) ನೇಡಿ.

2. 194ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇವತ್ತಮೂರನೇ ತಿಂಡ್ಲಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (b) the Legislative Assembly of the State of Mizoram shall consist of not less than forty members.]

¹[371H. **Special provision with respect to the State of Arunachal Pradesh:-** Notwithstanding anything in this Constitution,-

- (a) the Governor of Arunachal Pradesh shall have special responsibility with respect to law and order in the State of Arunachal Pradesh and in the discharge of his functions in relation thereto, the Governor shall, after consulting the Council of Ministers exercise his individual judgement as to the action to be taken:

Provided that if any question arises whether any matter is or is not a matter as respects which the Governor is under this clause required to act in the exercise of his individual judgement, the decision of the Governor in his discretion shall be final, and the validity of anything done by the Governor shall not be called in question on the ground that he ought or ought not to have acted in the exercise of his individual judgement:

Provided further that if the President on receipt of a report from the Governor or otherwise is satisfied that it is no longer necessary for the Governor to have special responsibility with respect to law and order in the State of Arunachal Pradesh, he may by order direct that the Governor shall cease to have such responsibility with effect from such date as may be specified in the order;

- (b) the Legislative Assembly of the State of Arunachal Pradesh shall consist of not less than thirty members].

²[371-I. **Special provision with respect to the State of Goa:-** Notwithstanding anything in this Constitution, the Legislative Assembly of the State of Goa shall consist of not less than thirty members].

372. Continuance in force of existing laws and their adaptation:- Notwithstanding the repeal by this Constitution of the enactments referred to in article 395 but subject to the other provisions of this Constitution, all the law in force in the territory of India immediately before the commencement of this Constitution shall continue in force therein until altered or repealed or amended by a competent Legislature or other competent authority.

(2) For the purpose of bringing the provisions of any law in force in the territory of India into accord with the provisions of this Constitution, the President may by order³ make such adaptations and modifications of such law, whether by way of repeal or amendment, as may be necessary or expedient, and provide that the law shall, as from such date as may be specified in the order, have effect subject to the adaptations and modifications so made, and any such adaptation or modification shall not be questioned in any court of law.

1. Inserted by the Constitution (Fifty-fifth Amendment) Act, 1986, s.2 (w.e.f. 20.2.1987).
2. Inserted by the Constitution (Fifty-sixth Amendment) Act, 1987, s.2. (w.e.f. 30-5-1987).
3. See the Adaptation of Laws Order, 1950 dated the 26th January, 1950 Gazette of India, Extraordinary p.499 as amended by Notification S.R.O. 115, dated the 5th June, 1950, Gazette of India, Extraordinary, Part II, s.3, p.51, Notification S.R.O. 870 dated the 4th November, 1950 Gazette of India Extraordinary, Part II s.3,P. 903, Notification S.R.O. 1140 B; dated the 2nd July, 1952, Gazette of India, Extraordinary, Part II, s.3, p.661/ 1; and the Adaption of the Travancore-Cochin Land Acquisition Laws Order, 1952, dated the 20th November, 1952 Gazette of India Extraordinary, Part II, s.3, p.923.

(బ) మిజోరాం రాజ్యద విధానసభీయు నలవుత్తుండ కదిమే ఇల్లదష్ట సదస్యరన్న ఒళగొండిరెతక్కదు.]

[371] ଏହା ଅରୁଣାଚେଲ ପ୍ରଦେଶ ରାଜ୍ୟକୁ ସଂବିଂଧପତ୍ରଙ୍କୁ ଏହିଷମ ଉପବିଂଧଃ— କୁ ସଂବିଧାନଦଲି ଫନ୍ଦେ ଆଦାଗ୍ରୂ—

(e) ಅರುತಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ಸುಷ್ವವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಅರುತಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಳದ್ವಾದನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ತೀವ್ರಾನ ಕೇಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದು:

పరంతు, రాజువులను ఈ ఉపయండద మేల్గి యావుదో విషయంద బగ్గె తన్న వ్యేయక్కి తీమాన తేగుకొల్పుదు ఆగ్కాషించేయే ఆధ్వర్య జల్లపే ఎంబ పళ్ళయి ఉధ్వమిసిదరే, అవసు తన్న వివేచనానుసార కీర్తింండ క్రమపు అంతిమవాగిరతక్కుదు మత్తు రాజువులను తన్న వ్యేయక్కి తీమానానుసార కాయ్య నివ్వణిసేబేతాగిత్తు ఆధ్వర్య నివ్వణిసేబేతాగిరలిల్ల ఎంబ కారణద మేలే అవను మాడిద యావుదో కాయ్యద సింధుత్వపన్న ప్రతీసృతముదల్ల:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯದ ಕನ್ನಾನು ಹಾಗೂ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿಶೇಷ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇರಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಂದ ಪರದಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ. ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾ ಅನ್ನಧಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನೆವರಿಕೆಯಾದರೆ, ಅವನು, ಆದೀಶದ ಮೂಲಕ ಈ ಆದೀಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂತಹ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅಂಥ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹೊಂದಿರುವುದು ನಿಂತೆಮೋಗಿತಪ್ಪದೆಂದು ನಿರ್ದೇಖಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯು ಮೂವತ್ತೊಂದು ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕಾದು.]

[371ಬ್ರ. ಗೋವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಭಂಗ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೀ, ಗೋವ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಮೂವತ್ತೊಂತೆ ಕಡಿಮೆ ಅಲ್ಲದೆಪ್ಪ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು.]

372. అస్తిత్వదర్శియువ కానోనుగళ ముందువరికి మత్తు ఆప్యగళ అళవడిచే:- (1) 395నేయ అనుష్టద్దదర్లు ఉల్లేఖిస్తున్న అధినియమితిగళు ఈ సంపిధానద మూలక నిరసనగొండిద్దున్నా, ఈ సంపిధానద ప్రారంభక్కే నికటప్రాప్తదర్లు భారతద రాజ్యస్తేత్తదల్లి జారియల్లిడ్డ ఎల్లా కానోనుగళు ఒందు సమీక్షలు విధానమండలదింద ఆధ్వా ఇతర సమీక్షలు ప్రాధికారిదింద బదలావణీయాగువచేరిగి ఆధ్వా నిరసనగొళ్పవచేరిగి ఆధ్వా తిద్దువడియాగువచేరిగి, ఈ సంపిధానద ఇతర ఉపబుంధగాణిగి ఒళపట్టు, ఆ రాజ్యస్తేత్తదల్లి జారియల్లిదువుదు ముందువచేయితున్నదు.

(2) భారతదేశమైన కొనులనిన ఉపభంధగణన్న ఈ సంవిధానద ఉపభంధగణన్న అనుగుణవాగిరువంతి మాడువ ఉద్దేశక్కగా రాష్ట్రపతియు³ [ఆదేశద మూలక అంధ కానూనినల్లి ఆవ్యాపకముదాదంధ అధికా విహితముగా ఒకముదాదంధ అభివర్షికాగణన్న మత్తు మావాచటుగణన్న నిరసనద అధికా తిద్దుపడియ రూపదల్లి మాచెబముదు మత్తు ఆ కానూను కాగి మాడిద అభివర్షికాగణగా మత్తు మావాచటుగణగా ఒళిపట్టి ఆ ఆదేశదల్లి నిద్దాష్టపడిసబముదాద దినాంకింద పరికామకారియాగతస్కందిందు ఉపభంధిసబముదు మత్తు అంధ యావుదే అభివర్షికాగణన్న అధికా మావాచటన్న యావుదే న్నాయాలయుదల్లి ప్రతిసక్తపుదల.

- 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಉತ್ತರದನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (20.2.1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  2. 1987ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಉತ್ತರದನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (20.5.1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  3. ಮೇರೆಡಿ:-

ಭಾರತದ ಅಸಾರ್ಥಕ ರಾಜವ್ಯವಹರ 2ನೇಯ ಭಾಗದ 3ನೇಯ ಅನುಭಾಗದ 449ನೆಯ ಪ್ರತಿಂದಿಷ್ಟ ಪ್ರಾಣಿತಾವದ 26ನೇ ಜನವರಿ 1950ರ ದಿನಾಂಕದ ಕಾಲ್ಪನ್ಯಗಳ ಅಲ್ಲವೆ ಅರ್ಥಕ್ಕಿರುತ್ತಿರುತ್ತದೆ.

భారత అసాధారణ రాజపత్రద 2సే భాగిద 3నెయి అనుభాగద 51నెయి పుటిదల్లి ప్రకాశితవాద ఎస్ ఆర్ ఒ 115నెయి సంబోయి కాగొ 1950నెయి ఇసపి జూన్ 3నెయి అనుభాగద 903నెయి పుటిదల్లి ప్రకాశితవాద ఎస్ ఆర్ ఒ 820నెయి సంబోయి కాగొ 1950నెయి ఇసపియి నమెంబర్ తింగళ్లి 4నెయి తారీఖిన అధిసోబెస్; భారతద అసాధారణ రాజపత్రద 2సెయి భాగిద 3నెయి అనుభాగద 287నెయి పుటిదల్లి ప్రకాశితవాగిరిక్కు ఎస్ ఆర్ ఒ 504నెయి సంబోయి కాగొ 1951నెయి ఇసపియి పుటిల్లి తింగళ్లి 4నెయి తారీఖిన అధిసోబెస్ మత్తు భారతద అసాధారణ రాజపత్రద 2సెయి భాగిద 3నెయి అనుభాగద 6:1నెయి పుటిదల్లి ప్రకాశితవాగిరిక్కు ఎస్ ఆర్ ఒ 1140-బి సంబోయి కాగొ 1952నెయి ఇసపియి జూలై తింగళ్లి 2సెయి తారీఖిన అధిసోబెస్ మత్తు భారతద అసాధారణ రాజపత్రద 2సెయి భాగిద 3నెయి అనుభాగద 923నెయి పుటిదల్లి ప్రకాశితవాద 1952నెయి ఇసపియి నమెంబర్ 2సెయి తారీఖిన ట్రైపాంకోరు, కౌడిన్ బ్రోమ్ ఆజిస్ కౌనొసుగ్గి అభివర్షించియు అధ్యాత్మ. 1952.

(3) Nothing in clause (2) shall be deemed-

- (a) to empower the President to make any adaptation or modification of any law after the expiration of [three years] from the commencement of this Constitution; or
- (b) to prevent any competent Legislature or other competent authority from repealing or amending any law adapted or modified by the President under the said clause.

Explanation I.- The expression "law in force" in this article shall include a law passed or made by a Legislature or other competent authority in the territory of India before the commencement of this Constitution and not previously repealed, notwithstanding that it or parts of it may not be then in operation either at all or in particular areas.

Explanation II.- Any law passed or made by a Legislature or other competent authority in the territory of India which immediately before the commencement of this Constitution had extra territorial effect as well as effect in the territory of India shall, subject to any such adaptations and modifications as aforesaid, continue to have such extra-territorial effect.

Explanation III.- Nothing in this article shall be construed as continuing any temporary law in force beyond the date fixed for its expiration or the date on which it would have expired if this Constitution had not come into force.

Explanation IV.- An Ordinance promulgated by the Governor of a Province under s.88 of the Government of India Act, 1935 and in force immediately before the commencement of this Constitution shall, unless withdrawn by the Governor of the corresponding State earlier, cease to operate at the expiration of six weeks from the first meeting after such commencement of the Legislative Assembly of that State functioning under clause (1) of article 382, and nothing in this article shall be construed as continuing any such Ordinance in force beyond the said period.

[372A. Power of the President to adapt laws:- (1) For the purposes of bringing the provisions of any law in force in India or in any part thereof, immediately before the commencement of the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, into accord with the provisions of this Constitution as amended by that Act, the President may by order³ made before the first day of November, 1957, make such adaptations and modifications of the law, whether by way of repeal or amendment, as may be necessary or expedient, and provide that the law shall, as from such date as may be specified in the order, have effect subject to the adaptation and modifications so made, any such adaptation or modification shall not be questioned in any court of law.

1. Subs by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s. 12, for "two years".

2. Ins. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1966, s. 23.

3. See the Adaptation of Laws Orders of 1956 and 1957.

(3) (2)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ-

- (ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ [ಮೂರು ವರ್ಷಗಳು] ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯಿವಾದ ನಂತರ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅಳವಡಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಮಾಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡುತ್ತದೆಂದು; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಳವಡಿಸಿದ ಅಧಿವಾ ಮಾರ್ಪಾಟಿನು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ನಿರಸನೆಗೊಳಿಸಲು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲು ಯಾವುದೇ ಸಕ್ರಮ ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಡ್ಡಪಡಿಸುವುದೆಂದು
- ಭಾವಿಸಲೆಕ್ಕುದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ 1:- ಈ ಅನುಷ್ಠೀದದಲ್ಲಿನ “ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನು” ಎಂಬ ಪದವೇಯು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ರಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಂಗಿಳಿಸಿದ ಅಧಿವಾ ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ನಿರಸನೆಗೊಂಡಿರದ ಕಾನೂನು ಅಥವಾ ಆದರ ಭಾಗಗಳು ಎಲ್ಲಿಯೇ ಆಲಿ ಅಥವಾ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಾಗಿ ಆಗಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಿದ್ದಾಗ್ನಿ, ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಲೆಕ್ಕುದು.

ವಿವರಣೆ 2:- ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ರಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಂಗಿಳಿಸಿದ ಅಧಿವಾ ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿತ್ತವಾದ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿದ್ದ ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿತ್ತವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಮುಂದುವರಿಯಲೆಕ್ಕುದು.

ವಿವರಣೆ 3:- ಈ ಅನುಷ್ಠೀದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ತಾತ್ವಾಲಿಕ ಕಾನೂನು, ಅದರ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕಾಗಿ ನಿಗದಿ ಮಾಡಿರುವ ದಿನಾಂಕದಿಂದಾಗಿಗೆ ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಜಾರಿಗೆ ಬಾರದೆ ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಆದು ಎಂದು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳ್ಳಲಿತಿದ್ದೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆಚಿಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಲುವಾಗಿ ಅಧ್ಯೇಸಂತಹ್ಯದಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ 4:- 1935ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿನಿಯಮದ ಶಿಫೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹೊರಡಿಸಿದ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಆ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಮೊದಲೇ ಹಿಂತೆಗೆದುಹೊಂಡಿಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಆ ಅಧ್ಯಾದೇಶವು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದ ತರುವಾಯ, 382ನೆಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ (1)ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರಿಗೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಸಭೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ವಾರಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತಹೋಗೆತಹ್ಯದು ಮತ್ತು ಈ ಅನುಷ್ಠೀದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧ್ಯಾದೇಶವನ್ನು ಆ ಅವಧಿಯಿಂದ ಆಚಿಗೆ ಮುಂದುವರಿಸುವುದಾಗಿ ಅಧ್ಯೇಸಂತಹ್ಯದಲ್ಲ.

*372. ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರಃ- (1) 1951ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಿಳಿನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಧಿವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು, ಆ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂತೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು 1957ನೇ ಇಸವಿ ನವೆಂಬರ್ ಮೊದಲನೆಯ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ 'ಅದೇಶದ ಮೂಲಕ, ಆ ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವುದು ಅಧಿವಾ ವಿಹಿತವಾಗಿರುವುದಾದಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ನಿರಸನದ ಅಧಿವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಆ ಕಾನೂನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಆ ಅದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಪರಿಣಾಮವಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತದ್ದು ಎಂದು ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಳವಡಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟನ್ನು ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಂತಹ್ಯದಲ್ಲ.

1. 1951ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂಲನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 12ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗೆ “ವರದು ವರ್ಣಗಳು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1966ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಿಳಿನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 23ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1956ನೆಯ ಮತ್ತು 1957ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಕಾನೂನುಗಳ ಅಳವಡಿಕೆಯ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ನೇಡಿ.

(2) Nothing in clause(1) shall be deemed to prevent a competent Legislature or other competent authority from repealing or amending any law adapted or modified by the President under the said clause.]

373. Power of President to make order in respect of persons under preventive detention in certain cases:- Until provision is made by Parliament under clause (7) of article 22, or until the expiration of one year from the commencement of this Constitution, whichever is earlier, the said article shall have effect as if for any reference to Parliament in clauses (4) and (7) thereof there were substituted a reference to the President and for any reference to any law made by Parliament in those clauses there were substituted a reference to an order made by the President.

374. Provisions as to Judges of the Federal Court and proceedings pending in the Federal Court or before His Majesty in Council:- (1) The Judges of the Federal court holding office immediately before the commencement of this Constitution shall, unless they have elected otherwise, become on such commencement the Judges of the Supreme Court and shall thereupon be entitled to such salaries and allowances and to such rights in respect of leave of absence and pension as are provided for under article 125 in respect of the Judges of the Supreme Court.

(2) All suits, appeals and proceedings, civil or criminal, pending in the Federal Court at the commencement of this Constitution shall stand removed to the Supreme Court, and the Supreme Court shall have jurisdiction to hear and determine the same, and the judgements and orders of the Federal Court delivered or made before the commencement of this Constitution shall have the same force and effect as if they had been delivered or made by the Supreme Court.

(3) Nothing in this Constitution shall operate to invalidate the exercise of jurisdiction by His Majesty in Council to dispose of appeals and petitions from, or in respect of, any judgement, decree or order of any court within the territory of India in so far as the exercise of such jurisdiction is authorised by law, and any order of His Majesty in Council made on any such appeal or petition after the commencement of this Constitution shall for all purposes have effect as if it were an order or decree made by the Supreme Court in the exercise of the jurisdiction conferred on such Court by this Constitution.

(4) On and from the commencement of this Constitution the jurisdiction of the authority functioning as the Privy Council in a State specified in Part B of the First Schedule to entertain and dispose of appeals and petitions from or in respect of any judgement, decree or order of any court within that State shall cease, and all appeals and other proceedings pending before the said authority at such commencement shall be transferred to, and disposed of by, the Supreme Court.

(5) Further provision may be made by Parliament by law to give effect to the provisions of this article.

(2) (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಳವಡಿಸಿದ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಗಾಟು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಲು ಅಥವಾ ತಿದ್ದುವಡಿಮಾಡಲು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಧಿಸುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

373. ಪ್ರತಿಬಿಂಧಕ ಸಾಫಿಬದ್ದತೆಯಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- 22ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ (7)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತು ಉಪಬಂಧಿಸುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಒಂದು ವರ್ಷವು ಮುಕ್ತಾಯಿವಾಗುವವರೆಗೆ, ಇವರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಮೊದಲೋ ಆವರೆಗೆ, ಸದರಿ ಅನುಷ್ಠೀದವೇ, ಅದರ (4)ನೇಯ ಮತ್ತು (7)ನೇಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತೆ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಪ್ರತಾಯೋಜಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋಂ ಹಾಗೆ ಮತ್ತು ಆ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವನ್ನು ಕುರಿತೆ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಪ್ರತಾಯೋಜಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋಂ ಹಾಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿಸುದ್ದು.

374. ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯಧ್ರದಲ್ಲಿರುವ ವ್ಯವಹರಕೆಗಳನ್ನು ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರ ಅನ್ವಯಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಹೊರತು, ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಅವರು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ 125ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಿರುವಂಥ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಭತ್ತಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಗ್ರೂಹಜರಿ ರಜಿಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಕ್ಕೆ ಹಂತ್ಯಳವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ಯಧ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಸಿವಿಲ್ ಆಧಿಕಾರ ಶ್ರೀಮಿನಲ್ ಸ್ವರೂಪದ ಎಲ್ಲ ದಾವೆಗಳನ್ನು, ಅಪೀಲಾಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವ್ಯವಹರಕೆಗಳನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಪೀಲಾಗಳನ್ನು ಸುನಾವಣೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿಕಾರವಾಟಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕೊಟ್ಟ ತೀವ್ರಗಳು ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶಗಳು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಕೊಟ್ಟ ತೀವ್ರಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಆದೇಶಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋಂ ಹಾಗೆ ಬಲ ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳಪ್ರಗಳಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆದೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾವುದೇ ತೀವ್ರ, ಡಿಕ್ಟಿ ಅಥವಾ ಆದೇಶ-ಇವ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಥವಾ ಅವನ್ನು ಕುರಿತ ಅಪೀಲಾಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ವಿಲೇ ಮಾಡಲು ಸಾಮರ್ಥಿಯ ಪರಿಷತ್ತು ಹೊಂದಿರುವ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಚೆಲಾವಕೆಯು ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಅಧಿಕೃತವಾಗಿರುವವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಚೆಲಾವಕೆಯನ್ನು ಅಸಿಂಧುಗೊಳಿಸುವಂತೆ ಜಾರಿಯಾಗಿತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ತರುವಾಯ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಪೀಲಿನ ಅಥವಾ ಅರ್ಜಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾಮರ್ಥಿಯ ಪರಿಷತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವೇ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲಕ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸಿ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮಾಡಿದ ಆದೇಶವಾಗಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಡಿಕ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋಂ ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿತಕ್ಕುದು.

(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಮತ್ತು ಅಂದಿನಿಂದ ಮೊದಲನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರಿವೆಕೆನ್ಸಿಲ್ ಆಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಆ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ತೀವ್ರಗೆ, ಡಿಕ್ಟಿಗೆ ಅಥವಾ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಕುರಿತ ಅಪೀಲಾಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅರ್ಜಿಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಿಲೇ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ನಿಂತುಹೊಂಗಿತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯಧ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಅಪೀಲಾಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ವ್ಯವಹರಕೆಯನ್ನು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದು ಅಪೀಲಾಗಳನ್ನು ವಿಲೇ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(5) ಈ ಅನುಷ್ಠೀದದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

375. Courts, authorities and officers to continue to function subject to the provisions of the Constitution:- All courts of civil, criminal and revenue jurisdiction, all authorities and all officers, judicial executive and ministerial, throughout the territory of India, shall continue to exercise their respective functions subject to the provisions of this Constitution.

376. Provisions as to Judges of High Courts:- (1) Notwithstanding anything in clause (2) of article 217, the judges of a High Court in any Province holding office immediately before the commencement of this Constitution shall, unless they have elected otherwise, become on such commencement the Judges of the High Court in the corresponding State, and shall thereupon be entitled to such salaries and allowances and to such rights in respect of leave of absence and pension as are provided for under article 221 in respect of the judges of such High Court. [Any such Judge shall, notwithstanding that he is not a citizen of India, be eligible for appointment as Chief Justice of such High Court, or as Chief justice or other Judge of any other High Court.]

(2) The Judges of a High court in any Indian State corresponding to any State specified in Part B of the First Schedule holding office immediately before the commencement of this Constitution shall, unless they have elected otherwise, become on such commencement the Judges of the High Court in the State so specified and shall, notwithstanding anything in clauses (1) and (2) of article 217 but subject to the proviso to clause (1) of that article, continue to hold office until the expiration of such period as the President may by order determine.

(3) In this article, the expression "Judge" does not include an acting Judge or an additional Judge.

377. Provisions as to Comptroller and Auditor - General of India:- The Auditor - General of India holding office immediately before the commencement of this Constitution shall, unless he has elected otherwise, become on such commencement the Comptroller and Auditor - General of India and shall thereupon be entitled to such salaries and to such rights in respect of leave of absence and pension as are provided for under clause (3) of article 148 in respect of the Comptroller and Auditor General of India and be entitled to continue to hold office until the expiration of his term of office as determined under the provisions which were applicable to him immediately before such commencement.

378. Provisions as to Public Service Commissions:- (1) The members of the Public Service Commission for the Dominion of India holding office immediately before the commencement of this Constitution shall, unless they have elected otherwise, become on such commencement the members of the Public Service Commission for the Union and shall, notwithstanding anything in clauses (1) and (2) of article 316 but subject to the proviso to clause (2) of that article, continue to hold office until the expiration of their term of office as determined under the rules which were applicable immediately before such commencement to such members.

---

1. Added by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s. 13.

375. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು, ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮುಂದುವರಿಸುವುದು:- ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯೋತ್ತಮಾಂತ ಸಿಲ್ಲೋ, ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ಕ್ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಂಗ, ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಮತ್ತು ಲಿಟಿಕ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸುವುದು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದು.

376. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಭಂಧಗಳು:- (1) 217ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ (2)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗೂ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಪದ್ಧರಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರ ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಹೊರತು, ಅವರು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕ ಸಂವಾದಿಯಾದ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರ ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಹೊರತು, ಅವರು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕ ಸಂವಾದಿಯಾದ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರ ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಹೊರತು, ಅವರು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಆ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ ಉಪಭಂಧಿತವಾಗಿರುವಂಥ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಗೈರು ಹಾಜರಿ ರಚಿಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕಿಳಿವರಾಗಿರತಕ್ಕದು. [ಅಂಥ ಯಾವೇ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನು, ಅವನು ಭಾರತದ ನಗರಿಕನಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗೂ, ಅಂಥ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಳಿಲು ಅರ್ಹನಾಗಿರತಕ್ಕದು.]

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆ ಅನುಸೂಚಿಯ 'ಬಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ಯಾವುದೇ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪದ್ಧರಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರ ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಹೊರತು ಅವರು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರ ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಹೊರತು ಮತ್ತು 217ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ (1) ಮತ್ತು (2)ನೇಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗೂ, ಆ ಅನುಷ್ಠೀದದ (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಪರಂತುಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವವರಿಗೆ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದು.

(3) ಈ ಅನುಷ್ಠೀದದಲ್ಲಿ "ನ್ಯಾಯಾಧಿಕ" ಎಂಬ ಪದವೆ, ಕಾರ್ಯಾಧಿಕ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕ ಅಥವಾ ಅಡಿವನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕನನ್ನು ಒಳಗೊಳಿಸುವದಿಲ್ಲ.

377. ಭಾರತದ ಲೇಕ್ಸಿನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೇಕ್ಸಪರಿಶೋಧಕನ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಭಂಧಗಳು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪದ್ಧರಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಭಾರತದ ಮಹಾಲೇಕ್ಸಪರಿಶೋಧಕನು, ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಹೊರತು ಅವನು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಲೇಕ್ಸ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೇಕ್ಸಪರಿಶೋಧಕನಾಗಿರತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ 148ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ (3)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಭಾರತದ ಲೇಕ್ಸಿನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೇಕ್ಸಪರಿಶೋಧಕನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಉಪಭಂಧಿಸಿರುವಂಥ ವೇತನಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಗೈರುಹಾಜರಿ ರಚಿಗೆ ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿವೇತನಕ್ಕೆ ಹಕ್ಕಿಳಿವನಾಗಿರತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಅನ್ಯಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉಪಭಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಅವನ ಪದಾವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವವರಿಗೆ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಹಕ್ಕಿಳಿವನಾಗಿರತಕ್ಕದು.

378. ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಭಂಧಗಳು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪದ್ಧರಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ ಭಾರತದ ದೋಷಿನಿಯನ್ನಿನ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರು ಅನ್ಯಥಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟ ಹೊರತು, ಅವರು ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು ಕೇಂದ್ರ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರತಕ್ಕದು ಮತ್ತು 31ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದದ (1)ನೇಯ ಮತ್ತು (2)ನೇಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗೂ, ಆ ಅನುಷ್ಠೀದದ (2)ನೇಯ ಖಂಡದ ಪರಂತುಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅನ್ಯಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿಯಮಗಳ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಪದಾವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವವರಿಗೆ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕದು.

1. 1951ನೇಯ ಜನವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೊದಲನೇಯ ಶಿಷ್ಟಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 13ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) The members of a Public Service Commission of a Province or of a Public Service Commission serving the needs of a group of Provinces holding office immediately before the commencement of this Constitution shall, unless they have elected otherwise, become on such commencement the members of the Public Service Commission for the corresponding State or the members of the Joint State Public Service Commission serving the needs of the corresponding States, as the case may be, and shall, notwithstanding anything in clauses (1) and (2) of article 316 but subject to the proviso to clause (2) of that article, continue to hold office until the expiration of their term of office as determined under the rules which were applicable immediately before such commencement to such members.

¹[378A. **Special provision as to duration of Andhra Pradesh Legislative Assembly:** - Notwithstanding anything contained in article 172, the Legislative Assembly of the State of Andhra Pradesh as constituted under the provisions of sections 28 and 29 of the States Reorganisation Act, 1956, shall, unless sooner dissolved, continue for a period of five years from the date referred to in the said s. 29 and no longer and the expiration of the said period shall operate as a dissolution of that Legislative Assembly.]

379-391. Rep. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

392. Power of the President to remove difficulties: - (1) The President may, for the purpose of removing any difficulties, particularly in relation to the transition from the provisions of the Government of India Act, 1935, to the provisions of this Constitution, by order direct that this Constitution shall, during such period as may be specified in the order, have effect subject to such adaptations, whether by way of modification, addition or omission, as he may deem to be necessary or expedient :

Provided that no such order shall be made after the first meeting of Parliament duly constituted under Chapter II of Part V.

(2) Every order made under clause (1) shall be laid before Parliament.

(3) The powers conferred on the President by this article, by article 324, by clause (3) of article 367 and by article 391 shall, before the commencement of this Constitution, be exercisable by the Governor-General of the Dominion of India.

---

1. Ins. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 24.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ವ್ಯಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಾಂತದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಒಂದು ಸಮೂಹದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಸುತ್ತಿದ್ದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಸದಸ್ಯರು ಅನ್ನಥ್ವಾ ಇಷ್ಟಪಟ್ಟಿ ಹೊರತು, ಅವರು ಅಂಥ ವ್ಯಾರಂಭದಂದು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, ಆ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಸಂವಾದಿಯಾದ ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಅಥವಾ ಸಂವಾದಿಯಾದ ರಾಜ್ಯಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಸುವ ಜಂಟಿ ರಾಜ್ಯ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗದ ಸದಸ್ಯರಾಗತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು 31ನೇಯ ಅನುಭೀದದ (1) ಮತ್ತು (2)ನೇಯ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ, ಆದರೆ ಆ ಅನುಭೀದದ (2)ನೇ ಖಂಡದ ಪರಂತುಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ಅಂಥ ವ್ಯಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅನ್ನಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ನಿಯಮಗಳ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ದರ್ಶಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಪದಾವಧಿಯ ಮುಗಿಯುವವರಿಗೆ ಆ ಪದದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕೂದು.

[378. ಅಂದ್ವಪ್ರದೇಶದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅವಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಭಂಧ:- 172ನೇಯ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ, 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣ ಅಧಿನಿಯಮದ 28ನೇಯ ಮತ್ತು 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಉಪಭಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಘಟಿತವಾದ ಅಂದ್ವಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಸದರಿ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಇದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಗೆ ಹೊದಲೇ ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಇದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರಿಗೆ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕೂದು, ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಮುಂದುವರಿಯತಕ್ಕೂದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸದರಿ ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವಾದೋಡನೆ ಆ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾದಂತೆ ಪ್ರವರ್ತಿಸತಕ್ಕೂದು.]

379-391. 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು ಅನುಸಂಚಯ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಸಿತವಾಗಿವೆ.

392. ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿರಾರಿಸಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿಕಾರ:- (1).ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆದೇಶ ಹೊರಡಿಸಿ, ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ 1935ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಉಪಭಂಧಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಪರಿವರ್ತನೆ ಆಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂಥ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿರಾರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರ್ಗಾಟು, ಸೇವೆಗೆ ಅಥವಾ ಚಿಟ್ಟುಬಿಡುವ ಮೂಲಕ, ತಾನು ಅವಶ್ಯಕ ಅಥವಾ ವಿಹಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ಆ ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕದಿಂದ ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ನೇಯ ಭಾಗದ 2ನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೇರೆಗೆ ಕ್ರಮಬಿಧ್ವಾಗಿ ಘಟಿತವಾದ ಸಂಸ್ತಿನ ಮೊದಲನೇಯ ಸಭೆಯ ದಿನಾಂಕದ ತರುವಾಯ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದಲ್ಲ.

(2) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಆದೇಶವನ್ನು ಸಂಸ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕೂದು.

(3) ಈ ಅನುಭೀದ, 324ನೇಯ ಅನುಭೀದ, 367ನೇಯ ಅನುಭೀದದ (3)ನೇಯ ಖಂಡ ಮತ್ತು 391ನೇಯ ಅನುಭೀದಗಳಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ವ್ಯಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಭಾರತದ ದೋಮಿನಿಯನ್ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ನು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳಾಗಿರತಕ್ಕೂದು.

1. 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 24ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

PART XXII**SHORT TITLE, COMMENCEMENT,¹[AUTHORITATIVE TEXT IN HINDI] AND REPEALS**

393. Short Title:- This Constitution may be called the Constitution of India.

394. Commencement:- This article and articles 5, 6, 7, 8, 9, 60, 324, 366, 367, 379, 380, 388, 391, 392 and 393 shall come into force at once, and the remaining provisions of this Constitution shall come into force on the twenty - sixth day of January, 1950, which day is referred to in this Constitution as the commencement of this Constitution.

² [394A. Authoritative text in the Hindi language:-] (1) The President shall cause to be published under his authority -

- (a) the translation of this Constitution in the Hindi language signed by the members of the Constituent Assembly, with such modifications as may be necessary to bring it in conformity with the language, style and terminology adopted in the authoritative texts of Central Acts in the Hindi language, and incorporating therein all the amendments of this Constitution made before such publication; and
- (b) the translation in the Hindi language of every amendment of this Constitution made in the English language.

(2) The translation of this Constitution and of every amendment thereof published under clause (1) shall be construed to have the same meaning as the original thereof and if any difficulty arises in so construing any part of such translation, the President shall cause the same to be revised suitably.

(3) The translation of this Constitution and of every amendment thereof published under this article shall be deemed to be, for all purposes, the authoritative text thereof in the Hindi language.]

395. Repeals:- The Indian Independence Act, 1947 and the Government of India Act, 1935, together with all enactments amending or supplementing the latter Act, but not including the abolition of Privy Council Jurisdiction Act, 1949 are hereby repealed.

---

1. Ins. by the Constitution (Fifty-eighth Amendment) Act, 1987, s. 2 (w. e. f. 9-12-1987).
 2. Ins. by s. 3, *ibid.*, (w. e. f. 9-12-1987).

ಭಾಗ-22

ಚಿಕ್ಕ ಹೆಸರು, ಪ್ರಾರಂಭ¹ [ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠ] ಮತ್ತು ನಿರಸನಗಳು

393. ಚಿಕ್ಕ ಹೆಸರು:- ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನವೇಂದು ಕರೆಯಲಿದ್ದು.

394. ಪ್ರಾರಂಭ:- ಈ ಅನುಷ್ಠಾನವು ಮತ್ತು 5, 6, 7, 8, 9, 60, 324, 366, 367, 379, 380, 388, 391, 392 ಮತ್ತು

393ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನಗಳು ಈ ಹಾಡಲೇ ಜಾರಿಗೆ ಬರಲಿದ್ದು ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗತಕ್ಕ ದಿನವೇಂಬುದಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ 1950ನೇಯ ಇಸವಿ ಜನವರಿ ಇಪ್ಪತ್ತುರನೇಯ ದಿನದಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರಲಿದ್ದು.

²[394. ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠ:- ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ತನ್ನ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಮೇರೆಗೆ-

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವ ಹಿಂದಿ ಭಾಷಾಂತರಕ್ಕ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಸಹಿ ಮಾಡಿರುವರೋ ಆ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅಧಿಕೃತ ಹಿಂದಿ ಪಾಠಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವ ಭಾಷೆಗೆ, ಶೈಲಿಗೆ ಮತ್ತು ಪದಾರ್ಥಗೆ ಅನುರೂಪವಾಗಿ ತರಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಬಹುದಾದಂಥ ಮಾರ್ಗಾಟುಗಳೊಂದಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಎಲ್ಲಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಹಿಂದಿ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು; ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಹಿಂದಿ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು

-ಪ್ರಕಟಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲಿದ್ದು.

(2)-(1) ನೇಯ ಖಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಭಾಷಾಂತರವು ಸಂವಿಧಾನದ ಮೂಲ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಾಗಿ ಅಧ್ಯೇಯತೆಪಡಿದ್ದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಭಾಷಾಂತರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಹಾಗೆ ಅಧ್ಯೇಯವಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತೊಂದರೆಯು ಉಧ್ಭವಿಸಿದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅದನ್ನು ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲಿದ್ದು.

(3) ಈ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಭಾಷಾಂತರವು ಎಲ್ಲಾ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಅಧಿಕೃತ ಪಾಠವೇಂದು ಭಾವಿಸಲಿದ್ದು.]

395. ನಿರಸನಗಳು:- 1947ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಮತ್ತು 1935ನೇ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಕ್ಷಣೀಯ ಎಲ್ಲಾ ಅಧಿನಿಯಮಿತಿಗಳೊಂದಿಗೆ, ಸದರಿ 1935ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದು 1949ನೇಯ ಇಸವಿ ಶ್ರಿಮಿಸ್ತ್ರಿಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಒಳಗೊಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

1. 1987ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಾಹ್ಯತ್ವಂಟನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕಟಣದ ಮೇರೆಗೆ (9.12.1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1987ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಾಹ್ಯತ್ವಂಟನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕಟಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

SCHEDULES

¹[FIRST SCHEDULE]

[ARTICLES 1 AND 4]

I. THE STATES

Name	Territories
1. Andhra Pradesh	² [The territories specified in sub-s. (1) of s.3 of the Andhra State Act, 1953, sub - s. (1) of s. 3 of the States Reorganisation Act, 1956, the First Schedule to the Andhra Pradesh and Madras (Alteration of Boundaries) Act, 1959, and the Schedule to the Andhra Pradesh and Mysore (Transfer of Territory) Act, 1968, but excluding the territories specified in the Second Schedule to the Andhra Pradesh and Madras (Alteration of Boundaries) Act, 1959.]
2. Assam	The territories which immediately before the commencement of this Constitution were comprised in the Province of Assam, the Khasi States and the Assam Tribal Areas, but excluding the territories specified in the Schedule to the Assam (Alteration of Boundaries) Act, 1951, ³ [and the territories specified in sub-s. (1) of s. 3 of the State of Nagaland Act, 1962] ⁴ [and the territories specified in sections. 5, 6 and 7 of the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971.]
3. Bihar	⁵ [The territories which immediately before the commencement of this Constitution were either comprised in the Province of Bihar or were being administered as if they formed part of that Province and the territories specified in clause (a) of sub-s. (1) of s. 3 of the Bihar and Uttar Pradesh (Alteration of Boundaries) Act, 1968, but excluding the territories specified in sub-s. (1) of s. 3 of the Bihar and West Bengal (Transfer of Territories) Act, 1956, and the territories specified in clause (b) of sub-s. (1) of s. 3 of the first mentioned Act.]

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.2, for the First Sch.
2. Subs. by the Andhra Pradesh and Mysore (Transfer of Territory) Act, 1968 (36 of 1968) s. 4 for the former entry (w.e.f 1-10-1968).
3. Added by the State of Nagaland Act, 1962 (27 of 1962), s.4 (w.e.f. 1-12-1963).
4. Added by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.9 (w.e.f. 21-1-1972).
5. Subs. by the Bihar and Uttar Pradesh (Alteration of Boundaries) Act, 1968 (24 of 1968), s. 4, for the former entry (w.e.f. 10-6-1970).

ಅನುಸೂಚಿಗಳು

[ಮೊದಲನೇಯ ಅನುಸೂಚಿ]

[1ನೇಯ ಮತ್ತು 4ನೇಯ ಅನುಭ್ರೇದಗಳು]

1. ರಾಜ್ಯಗಳು

ಹೆಸರು	ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿಗಳು
1. ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ	[1959ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸು (ಸರಹಡ್ಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಎರಡನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊರತುವಾಗಿ, 1953ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅಂಧ್ರರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪ-ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರಸರ್ತಾ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪ-ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, 1959ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸು (ಸರಹಡ್ಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೊದಲನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 1968ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು (ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿದ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿಗಳು.]
2. ಅಸ್ಸಾಮ್	1951ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಸಾಮ್ (ಸರಹಡ್ಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿಗಳನ್ನು [1962ನೇಯ ಇಸವಿಯ ನಾಗಾಲಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿಗಳನ್ನು] [ಮತ್ತು 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಕರ್ಣಾಟಕ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಸರ್ತಾ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನೇಯ, ಸೆಯ ಮತ್ತು 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿಗಳನ್ನು] ಹೊರತುವಾಗಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಪ್ರಾರಂಭ, ಖಾಸೀ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅಸ್ಸಾಮ್ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳು - ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿಗಳು.
3. ಬಿಹಾರ	[1955ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ (ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು 1964ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ (ಸರಹಡ್ಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ವಿಂಡರಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊರತುವಾಗಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಿಹಾರ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ಪ್ರಾರಂಭದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೂ ಗೊಂಡ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು 1964ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶದ (ಸರಹಡ್ಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ವಿಂಡರಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿಗಳು.]
1. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಒಳನೆಯ ತಿಂಡಿಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗಿ ಪ್ರತ್ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.	
2. 1962ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು (ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿದ ವರ್ಗಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1968ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಮೂವತ್ತೂರನೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) ನಾಲ್ಕನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗಿ ಮೊದಲಿದ್ದ ನಮೂನೆಗಿ ಬದಲಾಗಿ (1-10-1968ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.	
3. 1962ನೇಯ ಇಸವಿಯ ನಾಗಾಲಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ (1962ನೇಯ ಇಸವಿಯ 27ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗಿ (1-12-1963ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.	
4. 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಕರ್ಣಾಟಕ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಸರ್ತಾ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗಿ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.	
5. 1968ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ (ಸರಹಡ್ಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1968ನೇಯ ಇಸವಿಯ 24ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) ನಾಲ್ಕನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗಿ ಮೊದಲಿದ್ದ ನಮೂನೆಗಿ ಬದಲಾಗಿ (10-6-1970ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.	

¹ [4. Gujarat	The territories referred to in sub-s. (1) of s. 3 of the Bombay Reorganisation Act, 1960.]
5. Kerala	The territories specified in sub-s. (1) of s. 5 of the States Reorganisation Act, 1956.
6. Madhya Pradesh	The territories specified in sub-s (1) of s. 9 of the States reorganisation Act, 1956 ² [and the First Schedule to the Rajasthan and Madhya Pradesh (Transfer of Territories) Act, 1959]. ³ [but excluding the territories specified in section 3 of the Madhya Pradesh Reorganisation Act, 2000)
⁴ [7. Tamil Nadu]	The territories which immediately before the commencement of this Constitution were either comprised in the Province of Madras or were being administered as if they formed part of that Province and the territories specified in s. 4 of the States Reorganisation Act, 1956, ⁵ [and the Second Schedule to the Andhra Pradesh and Madras (Alteration of Boundaries) Act, 1959] but excluding the territories specified in sub-s. (1) of s. 3 and sub-s. (1) of s. 4 of the Andhra State Act, 1953 and ⁶ [the territories specified in clause (b) of sub-s. (1) of s.5, s. 6 and clause (d) of sub-s. (1) of s. 7 of the States Reorganisation Act, 1956, and the territories specified in the First Schedule to the Andhra Pradesh and Madras (Alteration of Boundaries) Act, 1959.]
⁷ [8. Maharashtra	The territories specified in sub-s.(1) of s. 8 of the States Reorganisation Act, 1956, but excluding the territories referred to in sub-s. (1) of s. 3 of the Bombay Reorganisation Act, 1960.]
⁸ [9. Karnataka]	The territories specified in sub-s. (1) of s. 7 of the States Reorganisation Act, 1956 ⁹ [but excluding the territory specified in the Schedule to the Andhra Pradesh and Mysore (Transfer of Territory) Act, 1968.]
1. Subs. by the Bombay Reorganisation Act, 1960 (11 of 1960), s. 4, for entry 4 (w.e.f. 1-5-1960)	
2. Ins. by the Rajasthan and Madhya Pradesh (Transfer of Territories) Act, 1959 (47 of 1959), s. 4 (w.e.f. 1-10-1959):	
3. Ins. by the Madhya Pradesh Reorganisation Act, 2000 (28 of 2000), s. 5 (w.e.f. 1-11-2000).	
4. Subs. by the Madras State (Alteration of Name) Act, 1968 (53 of 1968), s. 5, for "7. Madras" (w.e.f. 14-1-1969).	
5. Ins. by the Andhra Pradesh and Madras (Alteration of Boundaries) Act, 1959 (56 of 1959), s. 6 (w.e.f. 1-4-1960).	
6. Subs. by s. 6, <i>ibid.</i> , for certain words (w.e.f. 1-4-1960).	
7. Ins. by the Bombay Reorganisation Act, 1960 (11 of 1960), s. 4 (w.e.f. 1-5-1960).	
8. Sub. by the Mysore State (Alteration of Name) Act, 1973 (31 of 1973), s. 5, for "9. Mysore" (w.e.f. 1-11-1973).	
9. Ins. by the Andhra Pradesh and Mysore (Transfer of Territory) Act, 1968 (36 of 1968), s. 4, (w.e.f. 1-10-1968).	

[4. ಗುಜರಾತ್]

1960ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಕೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳು.]

5. ಕೇರಳ

1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಕೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳು.

6. ಮಹಾಪ್ರದೇಶ

²[2000ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಮಹಾಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಕೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ [1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಕೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ]³ಮತ್ತು 1959ನೇಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜಾಂಶಾನ ಮತ್ತು ಮಹಾಪ್ರದೇಶ (ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳ ವರ್ಗಾವಳೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೊದಲನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳು.]

[7. ತಮಿಳನಾಡು]

1953ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು⁴ [1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಕೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ವಿಂಡದಲ್ಲಿ] ಮತ್ತು ಇದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ 8ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, 7ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಡಿ) ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ 1959ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮಹಾಸು (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೊದಲನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ] ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಹಾಸು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ಪ್ರಾರಂಭದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೆ, ಹೇಗೆಂದೇ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳು ಮತ್ತು 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಕೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು⁵ [1959ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮಹಾಸು (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಎರಡನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳು.]

[8. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ]

1960ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಕೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಕೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 8ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳು.]

[9. ಕರ್ನಾಟಕ]

⁶[1968ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮಹಾಸೂರು (ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ವರ್ಗಾವಳೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಮನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ] 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಕೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳು.]

1. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಕೆ (1960ನೇ ಇಸವಿಯ 11ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ, ನಾಲ್ಕನೇಯ ನಮೂದಣಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 2000ನೇ ಇಸವಿಯ ಮಹಾಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಕೆ ಅಧಿನಿಯಮದ (2000ರ 28ರ) 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1959ನೇ ಇಸವಿಯ ರಾಜಾಂಶಾನ ಮತ್ತು ಮಹಾಪ್ರದೇಶ (ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳ ವರ್ಗಾವಳೆ) (1959ನೇ ಇಸವಿಯ ನಲವತ್ತೇಳನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-10-1959ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. ಮಹಾಸು ರಾಜ್ಯದ (ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1968ನೇ ಇಸವಿಯ 5ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) ಐದನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “7 ಮಹಾಸು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (14-1-1969ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1959ನೇ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮಹಾಸು (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) (1959ನೇ ಇಸವಿಯ 5ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಈನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-4-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. ಆರನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-4-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. 1960ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಕೆ (1960ನೇ ಇಸವಿಯ 11ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
8. 1973ನೇ ಇಸವಿಯ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ (ಹೆಸರಿನ ಬದಲಾವಣೆ) (1973ನೇ ಇಸವಿಯ 31ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “9 ಮೈಸೂರು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-11-1973ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
9. 1968ನೇ ಇಸವಿಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು (ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ವರ್ಗಾವಳೆ) (1968ನೇ ಇಸವಿಯ 3ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-10-1968ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹[10.] Orissa]

The territories which immediately before the commencement of this Constitution were either comprised in the Province of Orissa or were being administered as if they formed part of that Province.

¹[11.] Punjab]

The territories specified in s. 11 of the States Reorganisation Act, 1956,² [and the territories referred to in Part II of the First Schedule to the Acquired Territories (Merger) Act, 1960]³ [but excluding the territories referred to in Part II of the First Schedule to the Constitution (Ninth Amendment) Act, 1960]⁴ [and the territories specified in subs. (1) of s. 3, s. 4 and sub-s. (1) of s. 5 of the Punjab Reorganisation Act, 1966.]

⁵[12.] Rajasthan

The territories specified in s. 10 of the States Reorganisation Act, 1956⁶ [but excluding the territories specified in the First Schedule to the Rajasthan and Madhya Pradesh (Transfer of Territories) Act, 1959.

⁷[13.] Uttar Pradesh

⁸[The territories which immediately before the commencement of this Constitution were either comprised in the Province known as the United Provinces or were being administered as if they formed part of that province, the territories specified in clause (b) of sub-s. (1) of s. 3 of the Bihar and Uttar Pradesh (Alteration of Boundaries) Act, 1968 and the territories specified in clause (b) of sub-s. (1) of s. 4 of the Haryana and Uttar Pradesh (Alteration of Boundaries) Act, 1979, but excluding the territories specified in clause (a) of sub-s. (1) of s. 3 of the Bihar and Uttar Pradesh (Alteration of Boundaries) Act, 1968, and the territories specified in clause (a) of sub-s. (1) of s. 4 of the Haryana and Uttar Pradesh (Alteration of Boundaries) Act, 1979.]

1. Entries 8 to 14 renumbered as entries 9 to 15 by the Bombay Reorganisation Act, 1960 (11 of 1960), s.4 (w.e.f. 1-5-1960).
2. Ins by the Acquired Territories (Merger) Act, 1960 (64 of 1960), s. 4 (w.e.f. 17-1-1961).
3. Added by the Constitution (Ninth Amendment) Act, 1960, s. 3 (w.e.f. 17-1-1961).
4. Ins. by the Punjab Reorganisation Act, 1966 (31 of 1966), s. 7 (w.e.f. 1-11-1966).
5. Entries 8 to 14 renumbered as entries 9 to 15 by the Bombay Reorganisation Act, 1960 (11 of 1960), s.4 (w.e.f. 1-5-1960).
6. Ins. by the Rajasthan and Madhya Pradesh (Transfer of Territories) Act, 1959 (47 of 1959), s. 4 (w.e.f. 1-10-1959).
7. Ins. by the Bombay Reorganisation Act, 1960(11 of 1960), s. 4 (w.e.f. 1-5-1960).
8. Subs. by the Haryana and Uttar Pradesh (Alteration of Boundaries) Act, 1979(31 of 1979) s. 5 for the former entry (w.e.f. 15-9-1983).

[10]. ಒರಿಸ್ಸಾ

ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿರ್ಣಯಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಒರಿಸ್ಸಾ ವ್ಯಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ವ್ಯಾಂತದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರಿಗಳು.

[11]. ಪಂಚಾಬ್

[1960ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಒಂಬತ್ತನೇಯ ತಿಂಡುಪಡಿಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೊದಲನೇಯ ಅನುಸಂಚಿಯ 2ನೇಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರಿಗಳನ್ನು] [ಮತ್ತು 1966ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಪಂಚಾಬ್ ಪ್ರಸರ್‌ವಿಂಗಡಣ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ, ಮತ್ತು 5ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರಿಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ] 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರಸರ್‌ವಿಂಗಡಣ ಅಧಿನಿಯಮದ 11ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ [ಮತ್ತು 1960ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಆರ್ಜಿತ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರಿಗಳ (ವಿಲೀನ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೊದಲನೇಯ ಅನುಸಂಚಿಯ 2ನೇಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ, ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರಿಗಳು.]

[12]. ರಾಜಾಸ್ಥಾನ

[1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜಾಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಮದ್ದಪ್ರದೇಶ (ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರಿಗಳ ಪ್ರಾಂತ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೊದಲನೇಯ ಅನುಸಂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರಿಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ,] 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರಸರ್‌ವಿಂಗಡಣ ಅಧಿನಿಯಮದ 10ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರಿಗಳು.

[13] ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ

[1960ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರಿಗಳು ಮತ್ತು 1979ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಹರಿಯಾಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಎ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರಿಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಂತಗಳಿಂದ ಕರಿಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಾಂತದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ವ್ಯಾಂತದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆದರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರಿಗಳು, 1960ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರಿಗಳು ಮತ್ತು 1979ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಹರಿಯಾಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶದ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರಿಗಳು.]

1. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪ್ರಸರ್‌ವಿಂಗಡಣ (1960ನೇ ಇಸವಿಯ 11ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 8 ರಿಂದ 14ರವರೆಗೆ ನಮೂನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು 9 ರಿಂದ 15 ಎಂದು (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರಸರ್‌ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಒಂಬತ್ತನೇಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (17-1-1961ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1966ನೇ ಇಸವಿಯ ಪಂಚಾಬ್ ಪ್ರಸರ್‌ವಿಂಗಡಣ (1966ನೇ ಇಸವಿಯ 31ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-11-1966ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಆರ್ಜಿತ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರಿಗಳ (ವಿಲೀನ) (1960ನೇ ಇಸವಿಯ 64ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (17-1-1961ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪ್ರಸರ್‌ವಿಂಗಡಣ (1960ನೇ ಇಸವಿಯ 11ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 8 ರಿಂದ 14ರವರೆಗೆ ನಮೂದನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು 9 ರಿಂದ 15 ಎಂದು (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರಸರ್‌ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
6. 1959ನೇ ಇಸವಿಯ ರಾಜಾಸ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಮದ್ದಪ್ರದೇಶ (ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರಿಗಳ ಪ್ರಾಂತ) (1959ನೇ ಇಸವಿಯ 47ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-10-1959ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪ್ರಸರ್‌ವಿಂಗಡಣ ಅಧಿನಿಯಮದ (1960ರ 11) 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 8 ರಿಂದ 14ರವರೆಗೆ ನಮೂದನೆಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು 9 ರಿಂದ 15 ಎಂದು (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರಸರ್‌ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
8. 1979ನೇ ಇಸವಿಯ ಹರಿಯಾಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ದುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1979ರ 31) 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (ಎ) ಉಪವಿಂಡ ಮೂಲಕ 15-9-1983 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. (ದಿನಾಂಕ 14-9-83ರ ಜಿ.ವಿ.ಆರ್. 702 (ಇ)-ಭಾರತ ವಿಶೇಷ ರಾಜಪತ್ರದ ಭಾಗ-2-ವಿಭಾಗ 3 (2)ನ್ನು ನೋಡಿ.

¹[14.] West Bengal

The territories which immediately before the commencement of this Constitution were either comprised in the Province of West Bengal or were being administered as if they formed part of that Province and the territory of Chandernagore as defined in clause (c) of s. 2 of the Chandernagore (Merger) Act, 1954 and also the territories specified in sub-s. (1) of s. 3 of the Bihar and West Bengal (Transfer of Territories) Act, 1956.

¹[15.] Jammu and Kashmir

The territory which immediately before the commencement of this Constitution was comprised in the Indian State of Jammu and Kashmir.

²[16.] Nagaland

The territories specified in sub-s. (1) of s.3 of the State of Nagaland Act, 1962.]

³[17.] Haryana

[The territories specified in sub-s. (1) of s.3 of the Punjab Reorganisation Act, 1966 and the territories specified in clause (a) of sub-s. (1) of s. 4 of the Haryana and Uttar Pradesh (Alteration of Boundaries) Act, 1979, but excluding the territories specified in clause (v) of sub-s. (1) of s. 4 of that Act.]]

⁵[18.] Himachal Pradesh

The territories which immediately before the commencement of this Constitution were being administered as if they were Chief Commissioner's Provinces under the names of Himachal Pradesh and Bilaspur and the Territories specified in sub-s (1) of s.5 of the Punjab Reorganisation Act, 1966.]

⁶[19.] Manipur

The territory which immediately before the commencement of this Constitution was being administered as if it were a Chief Commissioner's Province under the name of Manipur.

20. Tripura

The territory which immediately before the commencement of this Constitution was being administered as if it were a Chief Commissioner's Province under the name of Tripura.

21. Meghalaya

The territories specified in s.5 of the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971.]

1. Entries 8 to 14 renumbered as entries 9 to 15 by the Bombay Reorganisation Act, 1960 (11 of 1960), s.4 (w.e.f. 1.5.1960).
2. Ins. by the State of Nagaland Act, 1962, (27 of 1962) s.4 (w.e.f. 1.12.1963).
3. Ins. by the Punjab Reorganisation Act, 1966 (31 of 1966), s.7 (w.e.f. 1.11.1966).
4. Subs. by the Haryana and Uttar pradesh (Alteration of Boundaries) Act, 1979 (31 of 1979), s.5 for the former entry (w.e.f. 15.9.1983).
5. Ins. by then State of Himachal Pradesh Act, 1970, (53 of 1970), s.4 (w.e.f. 25.1.1971).
6. Ins. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.9 (w.e.f. 21.1.1972).

[14.] ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾರ್ತ

ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾರ್ತ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ಪ್ರಾರಂಭದ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರ್ಗಳು ಮತ್ತು 1954ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಚಂದ್ರನಾಗೂರ್ ವಿಲೀನ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (ಸಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಲಾದಂತೆ ಚಂದ್ರನಾಗೂರ್ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತ ಮತ್ತು 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾರ್ತ (ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರ್ಗಳ ವರ್ಗಾವಳಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರ್ಗಳೂ, ಸಹ.

[15.] ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ

ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಎಂಬ ದೇಶೀಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತ.

[16. ನಾಗಾಲಾಂಡ್]

1962ನೇಯ ಇಸವಿಯ ನಾಗಾಲಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರ್ಗಳು.]

[17. ಹರಿಯಾಣ

“[1966ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಪರಂಜಾಬ್ ಪ್ರಾನ್ ವಿಂಗಡಕೆ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂರನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರ್ಗಳು, ಮತ್ತು 1979ನೇ ಇಸವಿಯ ಹರಿಯಾಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (v)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರ್ಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಆ ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇ ಉಪಪ್ರಕರಣದ (e) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಲಾದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರ್ಗಳು.]

[18. ಹಿಮಾಕಲ ಪ್ರದೇಶ

ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಹಿಮಾಕಲ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ವಿಲಾಸಪ್ರರ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಚೀಫ್ ಕಮಿಂಟನರಿಗಳ ಪ್ರಾರಂಭಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರ್ಗಳು ಮತ್ತು 1966ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಪರಂಜಾಬ್ ಪ್ರಾನ್ ವಿಂಗಡಕೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರ್ಗಳು.]

[19. ಮಂಂಪುರ್

ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಂಂಪುರ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಚೀಫ್ ಕಮಿಂಟನರನ ಪ್ರಾರಂಭಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತ.

20. ತೀವ್ರರೆ

ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರರೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಚೀಫ್ ಕಮಿಂಟನರನ ಪ್ರಾರಂಭಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತ.

21. ಮೇಘಾಲಯ

1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಕೆಶಾನ್ತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಾನ್ ವಿಂಗಡಕೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರ್ಗಳು.]

1. 1960ನೇ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಿಯ ಪ್ರಾನ್ ವಿಂಗಡಕೆ ಅಧಿನಿಯಮದ (1960ರ 27) 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 8 ರಿಂದ 14ರವರೆಗೆ ನಮೂದನೆಗೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ್ಯಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. 9 ರಿಂದ 15 ಏಂಬು (1-5-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರಾನ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ.
2. 1962ನೇ ಇಸವಿಯ ನಾಗಾಲಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ (1962ನೇ ಇಸವಿಯ 27ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-12-1963ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1966ನೇ ಇಸವಿಯ ಪರಂಜಾಬ್ ಪ್ರಾನ್ ವಿಂಗಡಕೆ (1966ನೇ ಇಸವಿಯ 31ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-11-66ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1979ನೇ ಇಸವಿಯ ಹರಿಯಾಣ ಮತ್ತು ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ (ಸರಹದ್ಗಳ ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (b) ಖಂಡದ ಮೂಲಕ, 15-9-1983ರ ಜಿಎಸ್ ಆರ್ 702(೩) ಭಾರತ ವಿಶೇಷ ರಾಜಪತ್ರದ ಭಾಗ-2-ವಿಭಾಗ 3(2)ನ್ನು ನೋಡಿ.
5. 1970ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಹಿಮಾಕಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (25-1-71ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1971ನೇ ಇಸವಿಯ ಕೆಶಾನ್ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಾನ್ ವಿಂಗಡಕೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೇ ಇಸವಿಯ 8ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮ) 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

¹ [22. Sikkim	The territories which immediately before the commencement of the Constitution (Thirty-sixth Amendment) Act, 1975, were comprised in Sikkim.]
² [23. Mizoram	The territories specified in s.6 of the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971.]
³ [24. Arunachal Pradesh	The territories specified in s.7 of the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971.]
⁴ [25. Goa	The territories specified in s.3 of the Goa, Daman and Diu Reorganisation Act, 1987.]
⁵ [26. Chhattisgarh	The territories specified in section 3 of the Madhyapradesh Reorganisation Act, 2000.]
⁶ [27. Uttaranchal	The territories specified in section 3 of the Uttarpradesh Reorganisation Act, 2000.]
⁷ [28. Jharkhand	The territories specified in section 3 of the Bihar Reorganisation Act, 2000.]

-
1. Ins. by the Constitution (Thirty-sixth Amendment) Act, 1975, s.2 (w.e.f. 26.4.1975).
  2. Ins. by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1968), s.4 (w.e.f. 20.2.1987).
  3. Ins. by the State of Arunachal Pradesh Act, 1986 (69 of 1986), s.4 (w.e.f. 20.2.1987).
  4. Ins. by the Goa, Daman and Diu Reorganisation Act, 1987 (18 of 1987), s.5 (w.e.f. 30.5.1987).
  5. Ins. by the Madhyapradesh Reorganisation Act, 2000 s.5 (w.e.f. 1.11.2000).
  6. Ins. by the Uttarpradesh Reorganisation Act, 2000 s.5 (w.e.f. 9.11.2000).
  7. Ins. by the Bihar Reorganisation Act, 2000 s.5 (w.e.f. 15.11.2000).

[22. ಸಿಕ್ಕಿಂ]	1975ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿರ್ಬಿಂಬಿತವಾದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂನಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರ್ಗಳು.]
[23. ಮಿಚೋರಾಂ]	1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿರ್ಬಿಂಬಿತವಾದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಂನಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರ್ಗಳು.]
[24. ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ]	1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಕೂಶಾನ್ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 7ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರ್ಗಳು.]
[25. ಗೋವಾ]	1987ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರ್ಗಳು.]
[26. ಭತ್ತೀಸ್‌ಗಡ]	ಮಹಾಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರ್ಗಳು.]
[27. ಉತ್ತರಾಂಚಲ]	ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರ್ಗಳು.]
[28. ಜಾವಿಂಡ್]	ಬಿಹಾರ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರ್ಗಳು.]

-
1. 1975ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (26-4-1975 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  2. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಮಿಚೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20.2.1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  3. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶದ ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ (20.2.1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  4. 1987ನೇ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (30.5.1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  5. 2000ನೇ ಇಸವಿಯ ಮಹಾಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ (1.11.2000 ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  6. 2000ನೇ ಇಸವಿಯ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (9.11.2000 ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
  7. 2000ನೇ ಇಸವಿಯ ಬಿಹಾರ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (15.11.2000 ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

II. THE UNION TERRITORIES

Name	Extent
1. Delhi	The territory which immediately before the commencement of this Constitution was comprised in the Chief Commissioner's Province of Delhi.
	1 * * * *
	2 * * * *
2[2]. The Andaman and Nicobar Islands	The territory which immediately before the commencement of this Constitution was comprised in the Chief Commissioner's Province of the Andaman and Nicobar Islands.
3[3] 4[Lakshadweep]	The territory specified in s.6 of the States Reorganisation Act, 1956.
5[4.] Dadra and Nagar Haveli	The territory which immediately before the eleventh day of August, 1961 was comprised in Free Dadra and Nagar Haveli].
6[7][5.] Daman and Diu	The territories specified in s.4 of the Goa, Daman and Diu Reorganisation Act, 1987.
8[3][6.] Pondicherry	The territories which immediately before the sixteenth day of August, 1962, were comprised in the French Establishments in India known as Pondicherry, Karikal, Mahe and Yanam].
9[3][7.] Chandigarh	The territories specified in s.4 of the Punjab Reorganisation Act, 1966.]
	10[* * * * *]
	11[* * * * *]

1. Entry 2 relating to "Himachal Pradesh" omitted by the State of Himachal Pradesh Act, 1970 (53 of 1970), s.4 (w.e.f. 25.1.1971).
2. Entries relating to Manipur and Tripura omitted by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971). s.9 (w.e.f. 21.1.1972).
3. Entries 4 to 9 renumbered as entries 2 to 7 by s.9, ibid, (w.e.f. 21.1.1972).
4. Subs. by the Laccadive, Minicoy and Amindive Islands (Alteration of Name) Act, 1973 (34 of 1973), s.5, for "The Laccadive, Minicoy and Amindive Islands" (w.e.f. 1.11.1973).
5. Ins. by the Constitution (Tenth Amendment) Act, 1961, s.2.
6. Subs. by the Goa, Daman and Diu Reorganisation Act, 1987 (18 of 1987) s.5, for entry 5 (w.e.f. 30.5.1987).
7. Ins. by the Constitution (Twelfth Amendment) Act, 1962, s.2.
8. Ins. by the Constitution (Fourteenth Amendment) Act, 1962, s.3 and 7 (w.e.f. 16.8.1962).
9. Ins. by the Punjab Reorganisation Act, 1966 (31 of 1966), s.7 (w.e.f. 1.11.1966).
10. Entry 8 omitted and entry 9 renumbered as entry 8 by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1986), s.4 (w.e.f. 20.2.1987).
11. Omitted by the State of Arunachal Pradesh Act, 1986 (69 of 1986), s.4 (w.e.f. 20.2.1987).

2. ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತರಗಳು

ಹೆಸರು	ವ್ಯಾಪ್ತಿ
1. ದೆಹಲಿ	ಕೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ದೇಹಲಿಯ ಚೀಫ್ ಕಮಿಷನರನ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತೆ.
	1 * * * *
	2 * * * *
3[2.] ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳು	ಕೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂಡಮಾನ್ ಮತ್ತು ನಿಕೋಬಾರ್ ದ್ವೀಪಗಳ ನಿಕೋಬಾರ್ ಚೀಫ್ ಕಮಿಷನರನ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತೆ.
3[3.] ⁴ [ಲಕ್ಷ್ಮಿಪ್ರಸಾದ]	195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ರಾಜ್ಯಗಳ ಪ್ರನರ್ಹವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತೆ.
5[4.] ದಾದ್ರ ಮತ್ತು ನಗರ ಹವೇಲಿ	1961ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಆಗಸ್ಟ್ ಹಸ್ತಾಂದನೆಯ ದಿನದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ದಾದ್ರ ಮತ್ತು ನಗರ ಹವೇಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತೆ.]
6[5.] ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್	1987ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪ್ರನರ್ಹವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತೆಗಳು.
7[6.] ಪಾಂಡಿಚರಿ	1962ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಆಗಸ್ಟ್ ಹದಿನಾರನೆಯ ದಿನದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿಚರಿ, ಕಾರಿಕಾ, ಮಾಹೆ ಮತ್ತು ಯಾನಾಮ್ ಎಂಬ ಹಸರಿನಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರೇಂಚ್ ವಸಾಹತಗಳು ಅಡಕವಾಗಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತೆಗಳು.
8[7.] ಚಂಡಿಗಢ	1966ನೇ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ಪ್ರನರ್ಹವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತೆಗಳು.
	10[* * * *]
	11[* * * *]
1. 1970ನೇ ಇಸವಿಯ ಕ್ರಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1970ನೇ ಇಸವಿಯ 53ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಕ್ರಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ 2ನೇ ನಮೂದನೆಯನ್ನು (25-1-71ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.	
2. 1971ನೇ ಇಸವಿಯ ಕರಾನ್ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರನರ್ಹ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೇ ಇಸವಿಯ 81ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮಣಿಪುರ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಪುರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಮೂದನೆಗಳನ್ನು (21-1-72ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.	
3. 1971ನೇ ಇಸವಿಯ ಕರಾನ್ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರನರ್ಹ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 4 ರಿಂದ 7ರವರೆಗೆ ನಮೂದನೆಗಳನ್ನು 2 ರಿಂದ 7 ಎಂಬಂತೆ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರನರ್ಹ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.	
4. ಲಕ್ಷ್ಮಿಪ್ರಸಾದ್, ಮಿನಿಕಾಯ್ ಮತ್ತು ಅಮಿನ್ ದೀವ್ ದ್ವೀಪಗಳ (ಹೆಸರು ಬದಲಾವಣೆ) (1973ನೇ ಇಸವಿಯ 34ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಇದನ್ನು “ಲಕ್ಷ್ಮಿಪ್ರಸಾದ್, ಮಿನಿಕಾಯ್ ಮತ್ತು ಅಮಿನ್ ದೀವ್ ದ್ವೀಪಗಳು”. ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-11-73ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 5ನೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.	
5. 1961ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹತ್ತನೆಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.	
6. 1987ನೇ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಪ್ರನರ್ಹವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (30.5.1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜನಾಗಿದೆ.	
7. 1962ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹತ್ತನೆಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.	
8. 1962ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಮತ್ತು 7ನೇ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಮೂಲಕ (16-8-62ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.	
9. 1966ನೇ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ (ಪ್ರನರ್ಹವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1966ರ 31) 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1-11-1966ರಿಂದ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.	
10. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಮಿಚೊರಾಂ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.	
11. 1986ನೇ ಇಸವಿಯ ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 69) ಮೂಲಕ (20.2.1987 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.	

SECOND SCHEDULE

[ARTICLES 59 (3), 65 (3), 75 (6), 97, 125, 148 (3), 158 (3), 164 (5), 186 and 221]

PART A

Provisions as to the President and the Governors of States ^{1***}

1. There shall be paid to the President and to the Governors of the States ^{1***} the following emoluments per mensem, that is to say:-

The President	² [10,000] rupees
---------------	------------------------------

The Governor of a State	³ [5,500] rupees
-------------------------	-----------------------------

2. There shall also be paid to the President and to the Governors of the States ^{4***} such allowances as were payable respectively to the Governor-General of the Dominion of India and to the Governors of the corresponding Provinces immediately before the commencement of this Constitution.

3. The President and the Governors of ⁵[the States] throughout their respective terms of office shall be entitled to the same privileges to which the Governor-General and the Governors of the corresponding Provinces were respectively entitled immediately before the commencement of this Constitution.

4. While the Vice-President or any other person is discharging the functions of, or is acting as, President, or any person is discharging the functions of the Governor, he shall be entitled to the same emoluments, allowances and privileges as the President or the Governor whose functions he discharges or for whom he acts, as the case may be.

6 * * * *

PART C

Provisions as to the Speaker and the Deputy speaker of the House of the people and the Chairman and the Deputy chairman of the Council of States and the Speaker and the Deputy Speaker of the Legislative Assembly ⁷ [**] and the Chairman and the Deputy Chairman of the Legislative Council of ⁸ [a State]

7. There shall be paid to the Speaker of the House of the People and the Chairman of the Council of State such salaries and allowances as were payable to the Speaker of the Constituent Assembly of the Dominion of India immediately before the commencement of this Constitution, and there shall be paid to the Deputy Speaker of the House of the People and to the Deputy Chairman of the Council of States such salaries and allowances as were payable to the Deputy Speaker of the Constituent Assembly of the Dominion of India immediately before such commencement.

1. The words and letter "specified in Part A of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.
2. Now Rs. 50,000 vide Act No 25 of 1998 s.2.
3. Now Rs. 36,000 vide Act No 27 of 1998 s.2.
4. The words "so specified" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch. ibid.
5. subs. by s.29 and Sch., ibid for "such States".
6. Part 'B' omitted by s.29 and Sch., ibid.
7. The words and letter "or a State in Part A of the First Schedule" omitted by s.29 and Sch., ibid.
8. Subs. by s.29 and Sch., ibid, for "any such State".

ಎರಡನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[59(3), 65(3), 75(6), 97, 125, 148(3), 158(3), 164(5), 186 ಮತ್ತು 221ನೆಯ ಅನುಷ್ಠೇದಗಳು]

ಭಾಗ-೨

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮತ್ತು¹ * * * * * ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು.

1. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮತ್ತು¹ * * * * * ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಮಾರ್ಕೆ ಉಪಲಭಿಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು,
- ಎಂದರೆ:-

ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ²[10,000] ರೂಪಾಯಿಗಳು

ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲ ³[5,500] ರೂಪಾಯಿಗಳು

2. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮತ್ತು⁴ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ದೊಮ್ಮಿನಿಯನ್ನಿನ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್‌ಗೆ ಮತ್ತು ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಭಿತ್ತಿಗಳೂ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

3. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಮತ್ತು⁵ ರಾಜ್ಯಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪದವಿ ಪರ್ಯಂತ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್ ಮತ್ತು ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತಗಳ ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಯಾವ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕಿಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೋ, ಅವೇ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕಿಳ್ಳವರಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

4. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಉಪಲಭಿಗಳಿಗೆ, ಭಿತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕಿಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಉಪಲಭಿಗಳಿಗೆ, ಭಿತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಹಕ್ಕಿಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು.

* * * * *

ಭಾಗ-೩

ಯೋಜನೆಭೇದೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು⁷ * * * ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಹಾಗೂ⁸ [ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ] ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿ ಇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು:-

7. ಯೋಜನೆಭೇದೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ದೊಮ್ಮಿನಿಯನ್ನಿನ ಸಂವಿಧಾನದ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭಿತ್ತಿಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಭೇದೆಯ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಉಪಸಭಾಪತಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ದೊಮ್ಮಿನಿಯನ್ನಿನ ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭಿತ್ತಿಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

1. 195ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (೧) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ” ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು, ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. ಈಗ 50,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು - 1998ರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 25ರ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.
3. ಈಗ 36,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು - 1998ರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 27ರ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.
4. 195ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಸೂಚಿತವಾಗತಕ್ಕ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಅಂತಹ ರಾಜ್ಯಗಳ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 195ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ‘ಬಿ’ ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
7. 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ‘ಎ’ ಭಾಗದಲ್ಲಿನ ರಾಜ್ಯದ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು, ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
8. 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ” ಎಂಬುದರ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

8. There shall be paid to the Speaker and the Deputy Speaker of the Legislative Assembly ¹[* * *] and to the Chairman and the Deputy Chairman of the Legislative Council of ²[a State] such salaries and allowances as were payable respectively to the Speaker and the Deputy Speaker of the Legislative Assembly and the President and the Deputy President of the Legislative Council of the corresponding Province immediately before the commencement of this Constitution and, where the corresponding Province had no Legislative Council immediately before such commencement, there shall be paid to the Chairman and the Deputy Chairman of the Legislative Council of the State such salaries and allowances as the Governor of the State may determine.

PART D

PROVISIONS AS TO THE JUDGES OF THE SUPREME COURT AND OF THE HIGH COURTS ^{3*} *

9. (1) There shall be paid to the Judges of the Supreme Court, in respect of time spent on actual service, salary at the following rates per mensem, that is to say:-

The Chief Justice ⁴[10,000] rupees

Any other Judge ⁵[9,000] rupees:

Provided that if a judge of the Supreme Court, at the time of his appointment is in receipt of a pension (other than a disability or wound pension) in respect of any previous services under the Government of India or any of its predecessor Governments or under the Government of a State or any of its predecessor Governments, his salary in respect of service in the Supreme Court ⁶[shall be reduced:-

- (a) by the amount of that pension, and
- (b) if he has, before such appointment, received in lieu of a portion of the pension due to him in respect of such previous service the commuted value thereof, by the amount of that portion of the pension, and
- (c) if he has, before such appointment, received a retirement gratuity in respect of such previous service, by the pension equivalent of that gratuity.]

(2) Every Judge of the Supreme Court shall be entitled without payment of rent to the use of an official residence.

(3) Nothing in sub-paragraph (2) of this paragraph shall apply to a Judge who, immediately before the commencement of this Constitution,-

- (a) was holding office as the Chief Justice of the Federal Court and has become on such commencement of the Chief Justice of the Supreme Court under clause (1) of article 374, or
- (b) was holding office as any other Judge of the Federal Court and has on such commencement become a Judge (other than the Chief Justice) of the Supreme Court under the said clause,

1. The words and letter "of a State specified in Part A of the First Schedule" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.29 and Sch.
2. Subs. by s.29 and Sch., ibid., for "such State".
3. The words and letter "in States in Part A of the First Schedule" omitted by s.25., ibid.
4. Now Rs. 33,000 vide Act 18 of 1998 s.7.
5. Now Rs. 30,000 vide Act 18 of 1998 s.7(2).
6. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.25 for "shall be reduced by the amount of that pension".

8. [* * * *] ವಿಧಾನಸಚಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಹಾಗೂ [ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ] ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಸಚಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತದ ವಿಧಾನಸಚಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನಿಗೆ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಸಚಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂದಾಯವಾಗತ್ತಿದ್ದ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತ್ತಿದ್ದ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಂವಾದಿ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಇಲ್ಲದೆ ಇದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಗೆ ಮತ್ತು ಉಪಸಚಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ರಾಜ್ಯವಾಲನು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವೇತನಗಳು ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳು ಸಂದಾಯವಾಗತ್ತಿದ್ದು.

ಭಾಗ-ಡಿ

ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು * * * * ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು.

9. (1) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸ್ವಾಯಾಧಿಕರಿಗೆ, ಅವರು ಘಾಸ್ಟವಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ದರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಸಿಕ ವೇತನವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕಿಂತು, ಎಂದರೆ:-

ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧಿಕರ 4[10,000] ರೂಪಾಯಿಗಳು

ಇತರ ಯಾರೇ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರ 5[9,000] ರೂಪಾಯಿಗಳು:

ಪರಂತು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನು ನೇಮಕೊಂಡ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಕಾರ ಯಾವ ಪ್ರಾಧಿಕರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಕಾರ ಅದರ ಯಾವ ಪ್ರಾಧಿಕರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಹಿಂದಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನವನ್ನು (ಅನುಭಂಗತೆ ಅಧಿಕಾರ ಗಾಯದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಅವನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವನ ವೇತನದಲ್ಲಿ [ಈ ಕೆಳಕಂಡವುಗಳನ್ನು ಕೊಯತಕ್ಕಿಂತು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) ಆ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನದ ಮೌಬಳಗು, ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಅಂಥ ನೇಮಕಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅವನು, ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನದ ಭಾಗದ ಬದಲಾಗಿ ಅದರ ಪರಿವರ್ತಕ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನದ ಆ ಭಾಗದ ಮೌಬಳಗು, ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಅಂಥ ನೇಮಕಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅವನು, ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತನ್ನ ನಿವೃತ್ತಿ ಉಪದಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ, ಆ ಉಪದಾನಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಣೆ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನದ ಮೌಬಳಗು.]

(2) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನು ಬಾಡಿಗೆಯನ್ನು ಸಂದಾಯಮಾಡದೆ ಅಧಿಕೃತ ನಿವಾಸವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಹಕ್ಕುಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕಿಂತು.

(3) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾಂತದ ನಿಕಟಪ್ರಾಧಿಕರಿಗೆ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನು,-

(ಎ) ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ 374ನೇ ಅನುಭೂತಿದ್ದ (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಧಿಕಾರ

(ಬಿ) ಫೆಡರಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಯಾವೇ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದ, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ (ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಒಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿದ್ದರೆ

1. 195ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಚಯ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸಂಚಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಚಯ ಮೇರೆಗೆ “ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ರಾಜ್ಯ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 25ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸಂಚಯ (ಎ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾಗಿರುವ ರಾಜ್ಯಗಳು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. ಈಗ 33,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು - 1998ರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 18ರ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.
5. ಈಗ 30,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು - 7(2)ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.
6. 195ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 25ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಆ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನದ ಮೌಬಳಗು ಕೊಯತಕ್ಕಿಂತು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

during the period he holds office as such Chief Justice or other Judge, and every Judge who so becomes the Chief Justice or other Judge of the Supreme Court shall, in respect of time spent on actual service as such Chief Justice or other Judge, as the case may be, be entitled to receive in addition to the salary specified in sub-paragraph (1) of this paragraph as special pay an amount equivalent to the difference between the salary so specified and the salary which he was drawing immediately before such commencement.

(4) Every Judge of the Supreme Court shall receive such reasonable allowances to reimburse him for expenses incurred in travelling on duty within the territory of India and shall be afforded such reasonable facilities in connection with travelling as the President may from time to time prescribe.

(5) The rights in respect of leave of absence (including leave allowances) and pension of the Judges of the Supreme Court shall be governed by the provisions which, immediately before the commencement of this Constitution, were applicable to the Judges of the Federal Court.

10. ¹[(1) There shall be paid to the Judges of High Courts, in respect of time spent on actual service, salary at the following rates per mensem, that is to say,-

The Chief Justice	² [9,000 rupees].
Any other Judge	³ [8,000 rupees]

Provided that if a Judge of a High Court, at the time of his appointment is in receipt of a pension (other than a disability or wound pension) in respect of any previous service under the Government of India or any of its predecessor Governments or under the Government of a State or any of its predecessor Governments, his salary in respect of service in the High Court shall be reduced-

- (a) by the amount of that pension, and
  - (b) if he has, before such appointment, received in lieu of a portion of the pension due to him in respect of such previous service the commuted value thereof, by the amount of that portion of the pension, and
  - (c) if he has, before such appointment, received a retirement gratuity in respect of such previous service, by the pension equivalent of that gratuity.

(2) Every person who immediately before the commencement of this Constitution-

  - (a) was holding office as the Chief Justice of a High Court in any Province and has on such commencement become the Chief Justice of the High Court in the corresponding State under clause (1) of article 376, or
  - (b) was holding office as any other Judge of a High Court in any Province and has on such commencement become a Judge (other than the Chief Justice) of the High Court in the corresponding State under the said clause,

shall, if he was immediately before such commencement drawing a salary at a rate higher than that specified in sub-paragraph (1) of this paragraph, be entitled to receive in respect of time spent on actual service as such Chief Justice or other Judge, as the case may be, in addition to the salary specified in the said sub-paragraph as special pay an amount equivalent to the difference between the salary so specified and the salary which he was drawing immediately before such commencement.

¹: Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.25 for sub-paragraph (1).

2. Now Rs 30,000 vide Act No 18 of 1998 s.4

^{3.} Now Rs. 26,000, *ibid.*

- ಅವನು ಅಂಥ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷನಾಗಿ ಪದ್ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಈ ವ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವೆದೂ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷನಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷನಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷನೂ ಅಂಥ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಂಭಾಷನುಸಾರ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷನಾಗಿ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈ ವ್ಯಾರಾದ (1) ನೆಯ ಉಪವ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಸಂಬಳ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಬಳ - ಇವರಡರ ನಡುವಣ ವ್ಯತ್ಸ್ವಸ್ಥೆ ಸಮನಾದ ಮೊಬಿಲಿಗನ್ನು ವಿಶೇಷ ವೇತನವಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಅವನು ಹಕ್ಕಿಸುವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(4) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷನು ಕರ್ತವ್ಯದ ನಿಮಿತ್ತ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಸುವಾಗ ತಗಲುವ ವೆಚ್ಚಿಸುವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಲು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯುಕ್ತ ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪಡೆಯತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರಯಾಣದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಯುಕ್ತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಒದಗಿಸತಕ್ಕುದು.

(5) ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷರ ಗೈರು ಹಾಜರಿ ರಚನೆ (ರಚನೆ ಭಕ್ತಿಗಳು ಸೇರಿ) ಮತ್ತು ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅವರ ಹಕ್ಕಿಗಳ ವಿಯರುದಲ್ಲಿ ಫೆರಡಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷರಿಗೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಂಥ ಉಪಬಂಧಗಳೇ ಅನ್ವಯಿವಾಗತಕ್ಕುದು.

10. [(1) ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷರಿಗೆ, ಅವರು ವಾಸ್ತವಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಕೆಳಕಂಡ ದರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಸಿಕ ವೇತನವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷ	² [9,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು]
ಇತರ ಯಾರೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷ	³ [8,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು:]

ಪರಿಂತು, ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷನಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ವವರ್ತಿ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಅಧಿನಂತರ ಅಂಥ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ವವರ್ತಿ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಂದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಯಾವುದೇ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನಿವೃತ್ತಿವೇತನವನ್ನು (ಅಸಮರ್ಥತೆಯ ಅಥವಾ ಗಾಯದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅವನ ವೇತನದಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಂಡವರ್ಗಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಯತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

- (ಎ) ಆ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನದ ಮೊಬಿಲ್ಸು, ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಅಂಥ ನೇಮಕಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅವನು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನದ ಒಂದು ಭಾಗದ ಬದಲಾಗಿ ಅದರ ಪರಿವರ್ತಿತ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ, ಆ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನದ ಭಾಗವಾದ ಆ ಮೊಬಿಲ್ಸು, ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಅಂಥ ನೇಮಕಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಅವನು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ನಿವೃತ್ತಿ ಉಪದಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರೆ, ಆ ಉಪದಾನಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನದ ಮೊಬಿಲ್ಸು.
- (2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ-
- (ಎ) ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷನಾಗಿ ಪದ್ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದು ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ 37ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ (1) ನೆಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂವಾದಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷನಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಇತರ ಯಾವೇ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷನಾಗಿ ಪದ್ಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಡರಿ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂವಾದಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ (ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷನಿಂದು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷನಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯಾರಾದ (1) ನೆಯ ಉಪವ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ದರದಲ್ಲಿ ವೇತನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷನಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಂಭಾಷನುಸಾರ ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಧೀಕ್ಷನಾಗಿ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸದರಿ ಉಪವ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಸಂಬಳ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಬಳ-ಇವರಡರ ನಡುವಣ ವ್ಯತ್ಸ್ವಸ್ಥೆ ಸಮನಾದ ಮೊಬಿಲಿಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷ ವೇತನವಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಅವನು ಹಕ್ಕಿಸುವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

1. 1956ರೇ ಇಸಿಯ (ಬಿಳಿನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 25ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (1)ನೇ ಉಪವ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫಿಗೆ ಒದಗಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. ಈಗ 30,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು - 1998ರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 18ರ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.
3. ಈಗ 26,000 ರೂಪಾಯಿಗಳು - 4ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.

¹[(3) Any person who, immediately before the commencement of the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, was holding office as the Chief Justice of the High Court of a State specified in Part B of the First Schedule and has on such commencement become the Chief Justice of the High Court of a State specified in the said Schedule as amended by said Act, shall, if he was immediately before such commencement drawing any amount as allowance in addition to his salary, be entitled to receive in respect of time spent on actual service as such Chief Justice, the same amount as allowance in addition to the salary specified in sub-paragraph (1) of this paragraph.]

11. In this Part, unless the context otherwise requires,-

- (a) the expression "Chief Justice" includes an acting Chief Justice, and a "Judge" includes an adhoc Judge;
- (b) "actual service" includes-
  - (i) time spent by a judge on duty as a Judge or in the performance of such other functions as he may at the request of the President undertake to discharge;]
  - (ii) vacations, excluding any time during which the Judge is absent on leave; and
  - (iii) joining time on transfer from a High Court to the Supreme Court or from one High Court to another.

PART E

PROVISIONS AS TO THE COMPTROLLER AND AUDITOR-GENERAL OF INDIA

12. (1) There shall be paid to the Comptroller and Auditor-General of India a salary at the rate of ² 4 thousand rupees per mensem.

(2) The person who was holding office immediately before the commencement of this Constitution as Auditor-General of India and has become on such commencement the Comptroller and Auditor General of India under article 377 shall in addition to the salary specified in sub-paragraph (1) of this paragraph be entitled to receive as special pay an amount equivalent to the difference between the salary so specified and the salary which he was drawing as Auditor-General of India immediately before such commencement.

(3) The rights in respect of leave of absence and pension and the other conditions of service of the Comptroller and Auditor General of India shall be governed or shall continue to be governed, as the case may be, by the provisions which were applicable to the Auditor - General of India immediately before the commencement of this Constitution and all references in those provisions to the Governor-General shall be construed as references to the President.

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s.25 of sub-paragraph (3) and (4).

2. The Comptroller and Auditor-General of India shall be paid a salary equal to the salary of the Judges of the Supreme Court vide sec. 3 of Act 56 of 1971: The Salary of judges of the Supreme Court has been raised to Rs. 30,000 per mensem by the Act No 18 of 1998 s.7.

[3] 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಫಳನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ, ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚನ್ನಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯನ್ನಾಯಾಧೀಕನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸದರಿ ಅಧಿನಿಯಮದಿಂದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂತೆ ಸದರಿ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದೆ. ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚನ್ನಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯನ್ನಾಯಾಧೀಕನಾಗಿದ್ದು, ಅವನು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಬಳದ ಜೊತೆಗೆ ಭಕ್ತಿವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಮೊಬಿಲಿಸ್ಟ್ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಹಾಗೆ ಮುಖ್ಯನ್ನಾಯಾಧೀಕನಾಗಿ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಈ ಪ್ರಾರಾದ (1) ನೇಯ ಉಪಪ್ರಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಸಂಬಳದ ಜೊತೆಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಮೊಬಿಲಿಸ್ಟ್ ಭಕ್ತಿವಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕಿಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

11. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ನಥಾ ಆಗತ್ಯಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು,-

(ಎ) “ಮುಖ್ಯನ್ನಾಯಾಧೀಕ” ಎಂಬ ಪದವು ಕಾರ್ಯಾಧ್ಯ ಮುಖ್ಯನ್ನಾಯಾಧೀಕನನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಮತ್ತು “ನ್ನಾಯಾಧೀಕ” ಎಂಬುದು ಆಡೊಹಾಕ್ ನ್ನಾಯಾಧೀಕನನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ;

(ಬಿ) “ವಾಸ್ತವಿಕ ಸೇವೆ” ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ -

(i) ಒಬ್ಬ ನ್ನಾಯಾಧೀಕನು ನ್ನಾಯಾಧೀಕನಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ ಅವನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಇತರ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರಪೇರಿಸುವಾಗ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ ಕಾಲ;]

(ii) ಆ ನ್ನಾಯಾಧೀಕನು ರಚಿಯ ಮೇಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ದೀರ್ಘರಜೆ ಕಾಲಗಳು; ಮತ್ತು

(iii) ಒಂದು ಉಚ್ಚನ್ನಾಯಾಲಯದಿಂದ ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ನಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ಉಚ್ಚನ್ನಾಯಾಲಯದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಉಚ್ಚನ್ನಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ವರ್ಗವಾದಾಗ ಸೇರಲು ಭೇಕಾದ ಕಾಲ - ಇವುಗಳು ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಭಾಗ - ೫

ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಷನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಷಪರಿಶೋಧಕನೆ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು

12. (1) ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಷನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಷಪರಿಶೋಧಕನೆಗೆ [ನಾಲ್ಕು] ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ದರದಂತೆ ವೇತನವನ್ನು ಸಂದಾಯಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಮಹಾ ಲೆಕ್ಷಪರಿಶೋಧಕನಾಗಿ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಂದು 377ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಷನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಷಪರಿಶೋಧಕನಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಈ ಪ್ರಾರಾದ (1) ನೇಯ ಉಪಪ್ರಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಸಂಬಳದ ಜೊತೆಗೆ, ಹಾಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಸಂಬಳ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವನು ಭಾರತದ ಮಹಾಲೆಕ್ಷಪರಿಶೋಧಕನಾಗಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಬಳ - ಇವುಗಳ ನಡುವಣ ವ್ಯತ್ಸಾಸಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಮೊಬಿಲಿಸ್ಟ್ ವಿಶೇಷ ವೇತನವಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಹಕ್ಕಿಳ್ಳವನಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಷನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಷಪರಿಶೋಧಕನ ಗ್ರೇರುಹಾಜರಿ, ರಜಿಗೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಿತವೇತನ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸೇವಾಪರಿಶ್ರಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅವರ ಹಕ್ಕುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ, ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಮಹಾಲೆಕ್ಷಪರಿಶೋಧಕನಿಗೆ ಅನ್ಯಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉಪಬಂಧಗಳೇ ಅನ್ಯಯಿಸತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅನ್ಯಯಾಗುವುದು ಮುಂದುವರೆಯತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಗವರ್ನರ್ ಜನರಲ್‌ಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಎಲ್ಲ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮಾಡಿರುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದು ಅಧ್ಯೇತಕ್ಕುದು.

1. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಫಳನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 25ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಮೂಲ (3)ನೇಯ ಮತ್ತು (4)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಾರಾದ್ವಾರಾ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಷನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಷಪರಿಶೋಧಕನಿಗೆ ಸರ್ವೋಚ್ಛ ನ್ನಾಯಾಲಯದ ನ್ನಾಯಾಧೀಕರ ವೇತನಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ವೇತನವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು. 1971ನೇ ಇಸವಿಯ 5ನೇಯ ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣ ನೋಡಿ.

THIRD SCHEDULE

[ARTICLES 75(4), 99, 124(6), 148(2), 164(3), 188 and 219]*

Forms of Oaths or Affirmation

I

Form of oath of office for a Minister for the Union:-

Swear in the name of God

"I.A.B., do _____ that I will bear true faith and allegiance to the
Solemnly affirm

Constitution of India as by law established,¹ [that I will uphold the sovereignty and integrity of India] that I will faithfully and conscientiously discharge my duties as a Minister for the Union and that I will do right to all manner of people in accordance with the Constitution and the law, without fear or favour, affection or ill will."

II

Form of oath of secrecy for a Minister for the Union:-

Swear in the name of God

"I.A.B., do _____ that I will not directly or indirectly communicate
Solemnly affirm

or reveal to any person or persons any matter which shall be brought under my consideration or shall become known to me as a Minister for the Union except as may be required for the due discharge of my duties as such Minister."

²III

A

Form of oath or affirmation to be made by a candidate for election to Parliament:-

"I, A.B., having been nominated as a candidate to fill a seat in the Council of States (or the

Swear in the name of God

House of the people) do _____ that I will bear true faith and allegiance to the
Solemnly affirm

Constitution of India as by law established and that I will uphold sovereignty and integrity of India."

---

*Also See Art 84(a) and 173(a).

1. Ins. by the Constitution (Sixteenth Amendment) Act, 1963, s. 5.
2. Subs. by s.5, ibid, for Form III.

ಮೂರನೆಯ ಅನುಮಾತಿ

[75(4), 99, 124(6), 148(2), 164(3), 188 ಮತ್ತು 219ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೇದಗಳು]*

ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣಗಳ ನಮೂನೆಗಳು

1

ಒಕ್ಕೂಟದ ಮಂತ್ರಿಯ ಪದದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ನಮೂನೆ:-

"----- ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, [ನಾನು ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಿಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ,] ಒಕ್ಕೂಟದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂತಹಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಮತ್ತು ಭಯ ಅಥವಾ ಪಕ್ಷವಾತವಿಲ್ಲದೆ, ರಾಗದ್ವೈಷಾವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಬಗ್ಗೆಯ ಜನರಿಗೆ, ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನ್ಯಾಯವಾದುದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ/ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ."

2

ಒಕ್ಕೂಟ ಮಂತ್ರಿಯ ಗೋಕ್ಕೂಟಾ ಚಾಲನಾ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ನಮೂನೆ:-

"----- ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು ಒಕ್ಕೂಟ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಪರ್ಯಾಾಲೋಚನೆಗೆ ತರಲಾಗುವ ಅಥವಾ ನನಗೆ ತಿಳಿದುಬರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು, ಒಕ್ಕೂಟದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಆಗತ್ಯವಾಗಬಹುದಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯಥಾ ಯಾವೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಾವಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ/ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ."

2[3]

ಎ

ಸಂಸತ್ತಿನ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣ ವಚನದ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣದ ನಮೂನೆ:-

"----- ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು, ರಾಜ್ಯಸಚಿಯಲ್ಲಿನ (ಅಥವಾ ಲೋಕಸಚಿಯಲ್ಲಿನ) ಒಂದು ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಅಭ್ಯರ್ಥಿ ಎಂದು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಭಾರತದ ಸೌರ್ಯಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅಖಿಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ/ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ."

* 84 (ಎ) ಮತ್ತು 173 (ಎ) ಅನುಷ್ಠೇದಗಳನ್ನು ಸಹ ನೋಡಿ.

1. 1963ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನೇತೆ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1963ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನಾರನೆಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನೇತೆ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 3ನೇ ನಮೂನೆಯ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುಮೇಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

B**Form of oath or affirmation to be made by a member of Parliament:-**

"I, A.B., having been elected (or nominated) a member of the Council of States (or the

Swear in the name of God

House of the people). _____ that I will bear true faith and allegiance to the
Solemnly affirm

Constitution of India as by law established, that I will uphold the sovereignty and integrity of India and
 that I will faithfully discharge the duty upon which I am about to enter."

IV**Form of oath or affirmation to be made by the Judges of the Supreme Court and
 the Comptroller and Auditor-General of India:-**

"I, A.B., having been appointed Chief Justice (or a Judge) of the Supreme Court of India (or

Swear in the name of God

Comptroller and Auditor-General of India) do _____ that I will bear true faith and
Solemnly affirm

allegiance to the Constitution of India as by law established, [that I will uphold the sovereignty and
 integrity of India,] that I will duly and faithfully and to the best of my ability, knowledge and judgement
 perform the duties of my office without fear or favour, affection or ill-will and that I will uphold the
 Constitution and the laws."

V**Form of oath of office for a Minister for a State:-**

Swear in the name of God

"I, A.B., do _____ that I will bear true faith and allegiance to the
Solemnly affirm

Constitution of India as by law established, [that I will uphold the sovereignty and integrity of India,] that
 I will faithfully and conscientiously discharge my duties as a Minister for the State of ..... and that I
 will do right to all manner of people in accordance with the Constitution and the law without fear or
 favour, affection or ill-will."

---

1. Ins. by the Constitution (Sixteenth Amendment) Act, 1963, s.5.

ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣದ ನಮೂನೆ:-

"-----ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು, ರಾಜ್ಯಸಚಿಯ (ಅಥವಾ ಲೋಕಸಚಿಯ) ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದವನಾಗಿ (ಅಥವಾ ನಾಮ ನಿರ್ದೇಶನ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ) ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸಾಫಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅವಿಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ ಮತ್ತು ನಾನು ಈಗ ಕ್ರಿಗೋಳಿಯವ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೇ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೇ."

ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನಾಯಾಲಯದ ನಾಯಾಧೀಶನು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕ ನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೆಕ್ಕಪರಿಖೋಧಕನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣದ ನಮೂನೆ:-

"-----ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು, ಭಾರತದ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯ ನಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ (ಅಥವಾ ನಾಯಾಧೀಶನಾಗಿ) (ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಲೆಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೆಕ್ಕಪರಿಖೋಧಕನಾಗಿ) ನೇಮಕಗೊಂಡವನಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸಾಫಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, [ನಾನು ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅವಿಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ] ಯುತ್ತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ವಿವೇಚನೆ ಇರುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಭಯ ಅಥವಾ ಪಕ್ಷವಾತವಿಲ್ಲದೆ, ರಾಗ ದೈತ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೇ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೇ."

ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಪದದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ನಮೂನೆ:-

"-----ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾನು, ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸಾಫಿತವಾದ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನೆಂದೂ, [ನಾನು ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅವಿಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನೆಂದೂ] ಮತ್ತು .....ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಂತಃಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇನೆಂದೂ, ಭಂಬು ಅಥವಾ ಪಕ್ಷವಾತವಿಲ್ಲದೆ, ರಾಗ ದೈತ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಜನರಿಗೆ, ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನಾಯಿವಾದುಂಟ್ಣೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದೂ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೇ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೇ."

VI**Form of oath of secrecy for a Minister for a State:-****Swear in the name of God**

"I, A.B., do _____ that I will not directly or indirectly communicate
Solemnly affirm

or reveal to any person or persons any matter which shall be brought under my consideration or shall become known to me as a Minister for the State of ..... except as may be required for the due discharge of my duties as such Minister."

[VII]**A****Form of oath or affirmation to be made by a candidate for election to the Legislature of a State:-**

"I, A.B., having been nominated as a candidate to fill a seat in the Legislative Assembly (or

Swear in the name of God

Legislative Council), do _____ that I will bear true faith and allegiance to the
Solemnly affirm

Constitution of India as by law established and that I will uphold the sovereignty and integrity of India."

B**Form of oath or affirmation to be made by a member of the Legislature of a State:-**

"I, A.B., having been elected (or nominated) a member of the Legislative Assembly (or

Swear in the name of God

Legislative Council), do _____ that I will bear true faith and allegiance to the
Solemnly affirm

Constitution of India as by law established , that I will uphold the sovereignty and integrity of India and that I will faithfully discharge the duty upon which I am about to enter."

VIII**Form of oath or affirmation to be made by the Judges of a High Court:-**

"I, A.B., having been appointed Chief Justice (or a Judge) of the High Court at (or of).....

Swear in the name of God

_____ that I will bear true faith and allegiance to the Constitution of India as by law
Solemnly affirm

established,²[that I will uphold the sovereignty and integrity of India,] that I will duly and faithfully and to the best of my ability, knowledge and judgement perform the duties of my office without fear or favour; affection or ill-will and that I will uphold the Constitution and the laws."

1. Subs. by s. 5, ibid, for Form VII.

2. Ins. by the Constitution (Sixteenth Amendment) Act, 1963; s.5.

ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯ ಗೋಪ್ಯತಾ ಪಾಲನಾ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ನಮೂನೆ:-

“.....ಎಂಬ ಹೇಸರಿನ ನಾನು ..... ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಪಯ್ಯಾರ್ಲೋಚನೆಗೆ ತರಲಾಗುವ ಅಥವಾ ನನಗೆ ತಿಳಿದು ಬರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು, ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಯುಕ್ತ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಬಹುದಾದ ಸಂಭಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಅನ್ಯಥಾ ಯಾವನೇ ವಕ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ವೈಕ್ಯಿಕಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಬಾಗಿ ಅಥವಾ ಪರೋಕ್ಷಬಾಗಿ ತಿಳಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಬಹಿರಂಗಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು, ದೇವರ ಹೇಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.”

ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಚುನಾವಣೆಗೆ ನಿಲ್ಲುವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣದ ನಮೂನೆ:-

“.....ಎಂಬ ಹೇಸರಿನ ನಾನು ವಿಧಾನಸಚಿಯಲ್ಲಿನ (ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿನ) ಒಂದು ಸಾಫ್ಟ್‌ವೆನ್ಸು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಿಂದು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸಾಫ್ಟ್‌ವೆನ್ಸು ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನಂದೂ, ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅವಿಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನಂದೂ, ದೇವರ ಹೇಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.”

ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯನು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣವಚನ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣದ ನಮೂನೆ:-

“----- ಎಂಬ ಹೇಸರಿನ ನಾನು ವಿಧಾನಸಚಿಯ (ಅಥವಾ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ) ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದವನಾಗಿ, (ಅಥವಾ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿ) ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸಾಫ್ಟ್‌ವೆನ್ಸು ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನಂದೂ, ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅವಿಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನಂದೂ ಮತ್ತು ನಾನು ಈಗ ಕ್ರೇಸ್ಟಿಲ್ಯಾಲ್ಯಾಸ್ಟರ್ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ‘ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸುತ್ತೇನಂದೂ’ ದೇವರ ಹೇಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.”

ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಮಾಣವಚನದ ಅಥವಾ ದೃಢೀಕರಣದ ನಮೂನೆ:-

“----- ಎಂಬ ಹೇಸರಿನ ನಾನು ----- ಲ್ಲಿ (ಅಥವಾ ----- ದ) ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿ (ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರನಾಗಿ) ನೇಮಕಗೊಂಡಿದವನಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸಾಫ್ಟ್‌ವೆನ್ಸು ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಿಷ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತೇನಂದೂ, [ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅವಿಂಡತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನಂದೂ,] ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಮತ್ತು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ನನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ವಿವೇಚನೆ ಇರುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನ ಪದದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಭಯ ಅಥವಾ ಪಕ್ಷವಾತ್ಮಲ್ಲದೆ ನೇರವೇರಿಸುತ್ತೇನಂದೂ, ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಮತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತೇನಂದೂ, ದೇವರ ಹೇಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ / ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.”

1: 1963ನೇ ಇಸವಿಯ ಸರ್ವಿಧಾನದ (ಹಿಡಿನಾರ್ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಕ್ರೇತ್ವಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಏಳನೇ ನಮೂನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

2: 1963ನೇ ಇಸವಿಯ ಸರ್ವಿಧಾನದ (ಹಿಡಿನಾರ್ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಕ್ರೇತ್ವಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

[FOURTH SCHEDULE*[Articles 4(1) and 80(2)]***ALLOCATION OF SEATS IN THE COUNCIL OF STATES**

To each State or Union territory specified in the first column of the following table, there shall be allotted the number of seats specified in the second column there of opposite to that State or that Union territory, as the case may be.

Table

1.	Andhra Pradesh	...	18
2.	Assam	...	7
3.	Bihar	...	⁹ [16]
¹⁰ [4.]	Jharkhand	...	6]
² [¹³ 5.]	Goa	...	1]
³ [¹³ 6.]	Gujarat	...	11]
⁴ [¹³ 7.]	Haryana	...	5]
¹³ 8.]	Kerala	...	9
¹³ 9.]	Madhya Pradesh	...	¹² [11]
¹¹ 10.	Chattisgarh	...	5]
⁵ [¹³ 11.]	Tamil Nadu	...	⁶ [18]
⁷ [¹³ 12.]	Maharashtra	...	19]
⁸ [¹³ 13.]	Karnataka	...	12
¹³ 14.]	Orissa	...	10

1. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 3, for the Fourth Sch.

2. Entry 4 Ins. by Goa, Daman and Diu Reorganisation Act, 1987 (18 of 1987), s.6 (w.e.f. 30-5-1987).

3. Subs. by the Bombay Reorganisation Act, 1960 (11 of 1960), s. 6, for entry 4 (w.e.f. 1-5-1960).

4. Ins. by the Punjab Reorganisation Act, 1966 (31 of 1966), s. 9 (w.e.f. 1-11-1966).

5. Subs. by the Madras State (Alteration of Name) Act, 1968 (53 of 1968), s. 5, for "8 Madras" (w.e.f. 14-1-1969).

6. Subs. by the Andhra Pradesh and Madras (Alteration of Boundaries) Act, 1959 (56 of 1959), s. 8, for "17" (w.e.f. 1-4-1960).

7. Ins. by the Bombay Reorganisation Act, 1960 (11 of 1960), s. 6 (w.e.f. 1-5-1960).

8. Subs. by the Mysore State (Alteration of Name) Act, 1973 (31 of 1973), s. 5, for "10 Mysore" (w.e.f. 1-11-1973).

9. Subs. by the Bihar Reorganisation Act, 2000 (30 of 2000) s. 7.

10. Ins. by the Bihar Reorganisation Act, 2000 (30 of 2000), s. 7.

11. Ins. by the Madhya Pradesh Reorganisation Act, 2000 (28 of 2000) s. 7 (w.e.f. 1.11.2000).

12. Subs. by the Madhya Pradesh Reorganisation Act, 2000 (28 of 2000), s.7 (w.e.f. 1.11.2000).

13. Sl Nos. renumbered successively by Acts 28 of 2000, 29 of 2000 and 30 of 2000 to read as above.

¹ [ನಾಲ್ಕನೇಯ ಅನುಸೂಚಿ]

[4(i) ಮತ್ತು 80 (2) ನೆಯ ಅನುಭೇದಗಳು]

ರಾಜ್ಯಸಚಿಯ ಸಾಫಿಗಳ ಹಂಡಿಕೆ

ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಕೋಷ್ಟಕದ ಮೊದಲನೇಯ ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಕ್ಕೆ ಸದರಿ ಕೋಷ್ಟಕದ ಎರಡನೇಯ ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಕ್ಕೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಎದುರು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಸಾಫಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೆಯಿಲ್ಲ.

ಕೋಷ್ಟಕ

1.	ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ	...	18
2.	ಅಸ್ಸಾರ್ಮ್	...	7
3.	ಬಿಹಾರ್	...	⁹ [16]
¹⁰ [4.]	ಜಾರ್ವಿಂಡ್	...	6]
² [¹² [5.]]	ಗೋವಾ	...	1]
³ [¹² [6.]]	ಗುಜರಾತ್	...	11]
⁴ [¹² [7.]]	ಹರಿಯಾಣ	...	5]
¹² [8.]	ಕೇರಳ	...	9
¹² [9.]	ಮಹಾರಾಜ್ಯ	...	¹² [11]
¹¹ [10.]	ಘೃತ್ಸಾಗಿಧ	...	5]
⁵ [¹² [11.]]	ತಮಿಳುನಾಡು	...	⁶ [18]
⁷ [¹² [12.]]	ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ	...	19]
⁸ [¹² [13.]]	ಕರ್ನಾಟಕ	...	12
¹² [14.]	ಒರಿಸ್ಸಾ	...	10

- 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಿನೀಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗೆ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1987ನೇ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (1987ರ 18) ಅಧಿನಿಯಮದ ೯ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 30-5-87ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1960ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (1960ನೇಯ ಇಸವಿಯ 11ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ೯ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗೆ 4ನೇಯ ನಮೂದನಾಗಿ ಬದಲಾಗಿ (1-5-1960 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1966ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಪಂಜಾಬ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ (1966ನೇಯ ಇಸವಿಯ 31ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ೯ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗೆ (1-11-1966 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1968ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಮದ್ರಾಸು ರಾಜ್ಯದ (ಹೆಸರು ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸ್ತ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1968ನೇಯ ಇಸವಿಯ ೫೩ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆ) ೫ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗೆ “೫ ಮದ್ರಾಸು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (14-1-1969ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1959ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅಂದ್ರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಮದ್ರಾಸು (ಸರಕಂಡ್ಸಾಳ ಬದಲಾವಣೆ) 1959ನೇಯ ಇಸವಿಯ ೫ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ ೫ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗೆ “೧೭” ಎಂಬ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1-4-1960ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಮುಂಬಯಿ ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960ರ (1960ರ 11) ೬ ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-5-1960 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1973ರ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯ (ಹೆಸರು ಬದಲಾವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1973ರ 31) ೫ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1.11.1973 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) “೧೦ ಮ್ಯಾಂಟ್” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಬಿಹಾರ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2000 (2000ರ 30)ದ ೭ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಬಹಾರ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2000 (2000ರ 30)ದ ೭ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಮಹಾರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2000 (2000ರ 28)ದ ೭ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1.11.2000ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಮಹಾರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2000 (2000ರ 28)ದ ೭ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1.11.2000ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 2000ರ 28, 2000ರ 29 ಮತ್ತು 2000ರ 30ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೇಡಲಾಗಿದೆ.

¹⁰ [15.]	Punjab	...	¹ [7]
¹⁰ [16.]	Rajasthan	...	10
¹⁰ [17.]	Uttar Pradesh	...	⁹ [31]
⁸ [18.]	Uttaranchal	...	3]
¹⁰ [19.]	West Bengal	...	16
¹⁰ [20.]	Jammu and Kashmir	...	4
² [¹⁰ [21.]	Nagaland	...	1]
³ [¹⁰ [22.]	Himachal Pradesh	...	3]
⁴ [¹⁰ [23.]	Manipur	...	1
¹⁰ [24.]	Tripura	...	1
¹⁰ [25.]	Meghalaya	...	1
⁵ [¹⁰ [26.]	Sikkim	...	1]
⁴ [¹⁰ [27.]	Mizoram	...	1]
⁴ [¹⁰ [28.]	Arunachal Pradesh	...	1]
⁴ [¹⁰ [29.]	Delhi	...	3
³ [¹⁰ [30.]	Pondicherry	...	1
⁶ [*	* * * * *	*	*
⁷ [*	* * * * *	*	*
Total :			233]

1. Subs. by the Punjab Reorganisation Act, 1966, (13 of 1966) s. 9, for "11" (w.e.f. 1-11-1966).
2. Ins. by the State of Nagaland Act, 1962 (27 of 1962), s. 6 (w.e.f. 1-12-1963).
3. Ins. by the State of Himachal Pradesh Act, 1970 (53 of 1970), s.5 (w.e.f. 25-1-1971).
4. Subs. by the North Eastern Areas (Re-organisation) Act, 1971, (81 of 1971) s. 10, for entries 19 to 22, (w.e.f 21-1-1972).
5. Ins. by the Constitution (Thirty-sixth Amendment) Act, 1975, s. 4 (w.e.f. 26-4-1975).
6. See the State of Mizoram Act, 1986, s. 5.
7. See the Goa, Daman and Diu Reorganisation Act, 1987, s. 6.
8. Ins. by the Uttarpradesh Reorganisation Act, 2000 (29 of 2000) s.7 (w.e.f. 9.11.2000).
9. Subs. by the Uttarpradesh Reorganisation Act, 2000 (29 of 2000) s.7 (w.e.f. 9.11.2000).
10. Sl. Nos. renumbered successively by Acts 28 of 2000, 29 of 2000 and 30 of 2000 to read as above.

¹⁰ [15.]	ಪಂಚಾಬ್	...	¹ [7]
¹⁰ [16.]	ರಾಜಸ್ಥಾನ್	...	10
¹⁰ [17.]	ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ	...	⁹ [31]
⁸ [18.]	ಉತ್ತರಾಂಚಲ	...	3]
¹⁰ [19.]	ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ	...	16
¹⁰ [20.]	ಜಮ್‌ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ	...	4
² [¹⁰ [21.]	ನಾಗಾಲಾಂಡ್	...	1]
³ [¹⁰ [22.]	ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ	...	3]
⁴ [¹⁰ [23.]	ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ	...	1
¹⁰ [24.]	ಶ್ರೀಪುರ	...	1
¹⁰ [25.]	ಮೇಘಾಲಯ	...	1
⁵ [¹⁰ [26.]	ಸಿಕ್ಕಿಂ	...	1]
⁴ [¹⁰ [27.]	ಮಿಕ್ಕೋರಾಮ್	...	1]
⁴ [¹⁰ [28.]	ಅರುಣಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ	...	1]
⁴ [¹⁰ [29.]	ದಕ್ಷಲಿ	...	3
³ [¹⁰ [30.]	ಪಾಂಡಿಚೆರಿ	...	1
⁶ [*	* * * * *	*	*
⁷ [*	* * * * *	*	*
	ಟಿಟ್ಟು	...	<u>233]</u>

- 1966ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಪಂಚಾಬ್ ಪ್ರಾಂವಿಂಗಡೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 9ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “11” ಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1962ನೇಯ ಇಸವಿಯ ನಾಗಾಲಾಂಡ್ ರಾಜ್ಯದ (1962ನೇಯ ಇಸವಿಯ 27ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1.12.1963 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1970ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದ (1970ನೇಯ ಇಸವಿಯ 53ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (25-1-1971ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಾಂವಿಂಗಡೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ 81ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 10ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯುಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1975ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂಪಿಠಾನದ (ಮೂಲವಕ್ತುರಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (26-4-1975 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1986ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಮಿಕ್ಕೋರಾಂ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ನೋಡಿ.
- 1987ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀಪ್ ಪ್ರನರ್ ವಿಂಗಡೆ ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ನೋಡಿ.
- ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಪ್ರನರ್ ವಿಂಗಡೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2000 (2000ದ 29)ದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (9.11.2000ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಪ್ರನರ್ ವಿಂಗಡೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 2000 (2000ದ 29)ದ 7ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (9.11.2000ದಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯುಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 2000ದ 28, 2000ದ 29 ಮತ್ತು 2000ದ 30ನೇ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

FIFTH SCHEDULE*[Article 244 (1)]***PROVISIONS AS TO THE ADMINISTRATION AND CONTROL OF
SCHEDULED AREAS AND SCHEDULED TRIBES****PART A***General*

1. Interpretation:- In this Schedule, unless the context otherwise requires, the expression "State" ^{1****} does not include the ²[States of Assam, ³[Meghalaya, Tripura and Mizoram].

2. Executive power of a State in Scheduled Areas:- Subject to the provisions of this Schedule, the executive power of a State extends to the Scheduled Areas therein.

3. Report by the Governor ^{4***}to the President regarding the administration of Scheduled Areas:- The Governor ^{4***} of each State having Scheduled Areas therein shall annually, or whenever so required by the President, make a report to the President regarding the administration of the Scheduled Areas in that State and the executive power of the Union shall extend to the giving of directions to the State as to the administration of the said areas.

PART B**Administration and control of Scheduled Areas and Scheduled Tribes**

4. Tribes Advisory Council:- (1) There shall be established in each State having Scheduled Areas therein and, if the President so directs, also in any State having Scheduled Tribes but not Scheduled Areas therein, a Tribes Advisory Council consisting of not more than twenty members of whom, as nearly as may be, three-fourth shall be the representatives of the Scheduled Tribes in the Legislative Assembly of the State:

Provided that if the number of representatives of the Scheduled Tribes in the Legislative Assembly of the State is less than the number of seats in the Tribes Advisory Council to be filled by such representatives, the remaining seats shall be filled by other members of those tribes.

1. The words and letters "means a State specified in Part A or Part B of the First Schedule but" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.
2. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971). s. 71 for "State of Assam" (w.e.f. 21-1-1972).
3. Subs. by the Constitution (Forty-ninth Amendment) Act, 1984, s. 3 for "and Meghalaya" (w.e.f. 1-4-1985).
4. The words "or Rajpramukh" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

ಬದನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[244 (1) ನೆಯ ಅನುಭ್ವೇದ]

ಅನುಮಾರ್ಪಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಮಾರ್ಪಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ-
ಜವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಭಂಧಗಳು.

ભાગ - ૩

ಸಾಹಿತ್ಯ

1. అభ్యర్థి వివరానే:- ఈ అనుసంఖచియల్లి సందర్భపు అన్నథా ఆగత్తపడిసిద హోరతు 'రాజ్య' *****¹ ఎంబ పదదల్లి ²[అస్థామో, ³[మేఘాలయ, త్రిపుర మత్తు మిచోలామో రాజ్యగళ్లు] ఒళగొణ్ణువుదిల్ల.
  2. అనుసంఖచిత ప్రదేశిగళల్లి రాజ్యద కాయాంగ అధికారః:- ఈ అనుసంఖచియ ఉపభంధగళిగే ఒళపట్టు, ఒందు రాజ్యద కాయాంగ అధికారపు ఆ రాజ్యమొళగిన అనుసంఖచిత ప్రదేశిగళిగే విస్తృతమాగుత్తదే.
  3. అనుసంఖచిత ప్రదేశిగళ ఆడణితద బగ్గ రాష్ట్రపతిగే రాజ్యపాలనింద ⁴ *.* * * వరది:- అనుసంఖచిత ప్రదేశిగళన్న ఒళగొండిరువు ప్రతియోందు రాజ్యద రాజ్యపాలను ⁴ *.* * * ప్రతివషట్పు ఆధివా రాష్ట్రపతియు ఆగత్తపడిసిదాగల్లా, ఆ రాజ్యదలన అనుసంఖచిత ప్రదేశిగళ ఆడణితద బగ్గ రాష్ట్రపతిగే వరది మాడతట్టదు మత్తు సదరి ప్రదేశిగళ ఆడణితద బగ్గ ఆ రాజ్యక్కే నిద్రేశనిగళన్న కొడువుదశ్శే ఒక్కణిద కాయాంగ అధికారపు విస్తృతమాగతట్టదు.

ଚାଗ୍- ବି

ಆನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮತ್ತು ಆನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕೆಟ್ಟುಗಳ ಅಡಳಿತ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ

4. ବୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରଗଳେ ପାଲକୀ ପରିଷକ୍ତି :- (1) ଅନୁମାଚିତ ପ୍ରେସରିଜ୍‌ନେଟ୍‌ଵୋଂଡ଼ିରୁପ ପ୍ରତିଯୋଂଦୁ ରାଜ୍ୟଦିଲ୍ଲୀ ମୁଦ୍ରା ରାଷ୍ଟ୍ରପତିମୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତରେ, ଅନୁମାଚିତ ବୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରଗଳୁ ଏରାପ ଆଦରେ ଅନୁମାଚିତ ପ୍ରେସରିଜ୍‌କୁ ଉଲ୍ଲଦ୍ଧିରୁପ ଯାହାପରେ ରାଜ୍ୟଦିଲ୍ଲୀରୁ ଥିଲା ତଥା ଏହାରେ ଉଲ୍ଲଦ୍ଧିରୁପ ବୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରଗଳୁ ପରିଷକ୍ତିରୁ ସାହିତ୍ୟକୁ ଦିଲାଇଛନ୍ତି; ଆପରାଧିକ୍ ହେତୁ ଉଲ୍ଲଦ୍ଧିରୁପ ବୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରଗଳୁ ପରିଷକ୍ତିରୁ ସାହିତ୍ୟକୁ ଦିଲାଇଛନ୍ତି; ଆପରାଧିକ୍ ହେତୁ ଉଲ୍ଲଦ୍ଧିରୁପ ବୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରଗଳୁ ପରିଷକ୍ତିରୁ ସାହିତ୍ୟକୁ ଦିଲାଇଛନ୍ତି;

పరంతు, ఆ రాజ్యం విధానసెబ్బేయల్లీ ఆనుమతించి బుడకెట్టుగొళ ప్రతినిధిగళ సంబేధం బుడకెట్టుగొళ సలకా పరిషత్తీనల్లీ అంధ ప్రతినిధిగళింద భక్తియాగచేకాద స్వానగళ సంబేధంత కడిమేయాగిద్దరే, ఉళద స్వానగళన్న ఆ బుడకెట్టుగొళ ఇతర సదస్సిరింద భక్తియాగితప్పుదు.

1. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ (ಎ) ಭಾಗ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲಿಖಿತವಾಗಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಎಂದು ಅಥವ್, ಅದರ ಅದರಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
  2. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಘನರ್ ವಿಂಗಡಕ್) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧಿನಿಯಮ) 71ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವರೆ) ಪ್ರತ್ಯೌಂದಿಸಲಾಗಿದೆ.
  3. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲಪತ್ತುಬಹುದಿನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1.4.1985 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವರೆ) “ಮತ್ತು ಮೇಘಾಲಯ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೌಂದಿಸಲಾಗಿದೆ.
  4. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಳಸೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

(2) It shall be the duty of the Tribes Advisory Council to advise on such matters pertaining to the welfare and advancement of the Scheduled Tribes in the State as may be referred to them by the Governor^{1***}.

(3) The Governor^{2***} may make rules prescribing or regulating, as the case may be,-

- (a) the number of members of the Council, the mode of their appointment and the appointment of the Chairman of the Council and of the officers and servants thereof;
- (b) the conduct of its meetings and its procedure in general; and
- (c) all other incidental matters.

5. Law applicable to Scheduled Areas:- (1) Notwithstanding anything in this Constitution the Governor^{1***} may by public notification direct that any particular Act of Parliament or of the Legislature of the State shall not apply to a Scheduled Area or any part thereof in the State or shall apply to a Scheduled Area or any part thereof in the State subject to such exceptions and modification as he may specify in the notification and any direction given under this sub-paragraph may be given so as to have retrospective effect.

(2) The Governor^{1***} may make regulations for the peace and good government of any area in a State which is for the time being a Scheduled Area.

In particular and without prejudice to the generality of the foregoing power, such regulations may-

- (a) prohibit or restrict the transfer of land by or among members of the Scheduled Tribes in such area;
- (b) regulate the allotment of land to members of the Scheduled Tribes in such area;
- (c) regulate the carrying on of business as money-lender by persons who lend money to members of the Scheduled Tribes in such area.

(3) In making any such regulations as is referred to in sub-paragraph (2) of this paragraph, the Governor^{1***} may repeal or amend any Act of Parliament or of the Legislature of the State or any existing law which is for the time being applicable to the area in question.

(4) All regulations made under this paragraph shall be submitted forthwith to the President and, until assented to by him, shall have no effect.

(5) No regulation shall be made under this paragraph unless the Governor^{2***} making the regulation has, in the case where there is a Tribes Advisory Council for the State, consulted such Council.

1. The words "or Rajpramukh, as the case may be" omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956 s. 29 and Sch.

2. The words "or Rajpramukh" omitted by s. 29 and Sch., *ibid.*

(2) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಕಲ್ಲಾಣ ಮತ್ತು ಪುರೋಭಿವೈದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂಥ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು^{1***} ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಸಲಹಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಸಬಹುದೋ ಅಂಥ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಲಹೆ ಕೊಡುವುದು ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು^{2***},

(ಎ) ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಅವರ ನೇಮಕಾತಿಯ ವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಅದರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ನೌಕರರ ನೇಮಕಾತಿಯ ವಿಧಾನ ;

(ಬಿ) ಅದರ ಸಭೆಗಳ ನಡವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ; ಮತ್ತು

(ಕಿ) ಇತರ ಎಲ್ಲ ಅನುಷಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳು

- ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ನಿಯಮಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

5. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಕಾನೂನು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನಿ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು^{1***} ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅಧಿನಿಯಮವು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲವೇಂದು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಉಪಪ್ರಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಕೊಡಲಾಗುವ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮಹೋಂದಿರುವಂತೆ ಕೊಡಬಹುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು^{1***} ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತತ್ವಾಲ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಶಾಂತಿ ಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ಒಳ್ಳಿಯ ಆಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

ಪಶ್ಚಿಮವಾಗಿ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿನ ಹೇಳಿದ ಅಧಿಕಾರದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗಿರುವಂತೆ ಅಂಥ ವಿನಿಯಮಗಳು-

(ಎ) ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಜನರು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಆವರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುವ ಭೂವರ್ಗಾವಕ್ಷಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಬಹುದು ;

(ಬಿ) ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಜನರಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗುವ ಭೂಮಿಯ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಬಹುದು;

(ಕಿ) ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಜನರಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಸಾಲಕೊಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಲೇವಾದೇವಿಗಾರರಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಯಿಸುವುದನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಬಹುದು.

(3) ಈ ವ್ಯಾರಾದ (2)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ, ರಾಜ್ಯಪಾಲನು^{1***} ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಅಥವಾ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತತ್ವಾಲ್ಯಾದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನನ್ನು ನಿರಸನ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು.

(4) ಈ ವ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಎಲ್ಲ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನೂ ತತ್ತ್ವಜ್ಞವೇ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅವಾಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ ಕೊಡುವವರೆಗೆ, ಅವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(5) ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಸಲಹಾ ಪರಿಷತ್ತು ಇದ್ದರೆ, ವಿನಿಯಮವನ್ನು ರಚಿಸುವಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು^{2***} ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತಿನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ಹೊರತು, ಈ ವ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿನಿಯಮವನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದುಲ್ಲ.

1. 195ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬುಳಿಸಿದ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿತ ಮೇರೆಗೆ “ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

2. 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸೂಚಿತ ಮೇರೆಗೆ “ಅಥವಾ ರಾಜಪ್ರಮುಖನು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

PART C
Scheduled Areas

6. Scheduled Areas:- (1) In this Constitution, the expression "Scheduled Areas" means such areas as the President may by order¹ declare to be Scheduled Areas.

(2) The President may at any time by order²-

- (a) direct that the whole or any specified part of a Scheduled Area shall cease to be a Scheduled Area or a part of such an area;
- ³[(aa) increase the area of any Scheduled Area in a State after consultation with the Governor of that State;]
- (b) alter, but only by way of rectification of boundaries, any Scheduled Area;
- (c) on any alteration of the boundaries of a State or on the admission into the Union or the establishment of a new State, declare any territory not previously included in any State to be, or to form part of, a Scheduled Area;
- ³[(d) rescind, in relation to any State or States, any order or orders made under this paragraph, and in consultation with the Governor of the State concerned, make fresh orders redefining the areas which are to be Scheduled Areas];

- and any such order may contain such incidental and consequential provisions as appear to the President to be necessary and proper, but save as aforesaid, the order made under sub-paragraph (1) of this Paragraph shall not be varied by any subsequent order.

PART D
Amendment of the Schedule

7. Amendment of the Schedule:- (1) Parliament may from time to time by law amend by way of addition, variation or repeal any of the provisions of this Schedule and, when the Schedule is so amended, any reference to this Schedule in this Constitution shall be construed as a reference to such Schedule as so amended.

(2) No such law as is mentioned in sub-paragraph (1) of this paragraph shall be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368.

1. See the Scheduled Areas (Part A States) order, 1950 (C.O. 9), the Scheduled Areas (Part B States) Order, 1950 (C.O. 26), the Scheduled Areas (Himachal Pradesh) Order, 1975 (C.O. 102) and the Scheduled Areas (States of Bihar, Gujarat, Madhya Pradesh and Orissa) Order, 1977 (C.O. 109).
2. See the Madras Scheduled Area (Cesser) Order, 1950 (C.O. 30) and the Andhra Scheduled Areas (Cesser) Order, 1955 (C.O. 50).
3. Ins. by the Fifth Schedule to the Constitution (Amendment) Act, 1976 (101 of 1976), s. 2.

ಭಾಗ- ಸಿ

ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು

6. ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು :- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ “ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳು” ಎಂದರೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು¹ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಫೋಣಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳು.

(2) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ² [ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ-

(ಎ) ಒಂದು ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶವ, ಪ್ರಾಂತ್ಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಆದರ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭಾಗವು ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿರುವುದು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;

³[(ಎ) ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಹೇಳಿಸಬಹುದು;]

(ಬಿ) ಸರಹದ್ದುಗಳನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರವೇ ಯಾವುದೇ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಸರಹದ್ದುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವನೀಯಾದಾಗ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೊಸ ರಾಜ್ಯವು ಸೇರ್ವಡಿಯಾದಾಗ ಅಥವಾ ಒಂದು ಹೊಸ ರಾಜ್ಯವು ಸಾಫಿತವಾದಾಗ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಹಿಂದೆ ಸೇರಿರದಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಲವನ್ನು ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶವಿಂದು ಅಥವಾ ಆದರ ಒಂದು ಭಾಗವಿಂದು ಫೋಣಿಸಬಹುದು;

³[(ಬಿ) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಪ್ರನಃ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿ ಹೊಸ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು;]

- ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಿಂದು ಮತ್ತು ಉಚಿತವೆಂದು ಕಂಡುಬರವಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೇಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಆದೇಶವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತಲ್ಲದೆ, ಆ ತರುವಾಯಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ವ್ಯತ್ಸ್ವಗೊಳಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

ಭಾಗ- ದಿ

ಅನುಸೂಚಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ

7. ಅನುಸೂಚಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ- (1) ಸಂಸ್ತು ಕಾಲಕಲ್ಕೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಸೇರ್ವಡಿಗೊಳಿಸುವ, ವ್ಯತ್ಸ್ವಗೊಳಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯು ಹಾಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂಥ ಅನುಸೂಚಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು, ಹಾಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದ ಅನುಸೂಚಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿಂದು ಅಧ್ಯೈಸತಕ್ಕದ್ದು.

(2) ಈ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿನ ಮೂಲದಿಯಿಂದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು 36ನೇಯ ಅನುಷ್ಠೀದ್ದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಿಂದ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದಲ್ಲ.

1. ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ನೋಡಿ :

(1) ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಎ) ಭಾಗದ ರಾಜ್ಯಗಳ 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ (ಸ. ಒ. 9ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆ).

(2) ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಬಿ) ಭಾಗದ ರಾಜ್ಯಗಳ 1950ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ (ಸ. ಒ. 26ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆ).

(3) ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಒಮಾಟಲ ಪ್ರದೇಶದ) 1975ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಆದೇಶ (ಸ. ಒ. 102ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆ).

(4) 1977ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಬಿಹಾರ, ಗುಜರಾತ್, ಮಹಾರಾಜಾಂ ಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಬರಿಸ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ) ಆದೇಶ (ಸ.ಒ. 109ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆ).

2. 1950ನೇ ಇಸವಿಯ ಮದ್ದತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಬಿಟ್ಟು ಹಳ್ಳಿ) ಆದೇಶ (ಸ.ಒ. 30ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆ) ಮತ್ತು 1955ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅಂತ್ಯ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಬಿಟ್ಟುಹಳ್ಳಿ) ಆದೇಶ, 1955 (ಸ.ಒ. 50) -ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ.

3. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ (1976ನೇ ಇಸವಿಯ 101ನೇ ಸಂಖ್ಯೆ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿಸಿಯಮದ ರನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

SIXTH SCHEDULE

[Articles 244(2) and 275(1)]

PROVISIONS AS TO THE ADMINISTRATION OF TRIBAL AREAS IN ¹[THE STATES OF ASSAM, ³[MEGHALAYA, TRIPURA] AND MIZORAM]]

1. Autonomous districts and autonomous regions:- (1) Subject to the provisions of this paragraph, the tribal areas in each item of ⁴[⁵[Parts I, II and IIA] and in Part III] of the table appended to paragraph 20 of this Schedule shall be an autonomous district.

(2) If there are different Scheduled Tribes in an autonomous district, the Governor may, by public notification, divide the area or areas inhabited by them into autonomous regions.

(3) The Governor may, by public notification,-

- (a) include any area in ¹[any of the Parts] of the said table,
- (b) exclude any area from ¹[any of the Parts] of the said table,
- (c) create a new autonomous district,
- (d) increase the area of any autonomous district,
- (e) diminish the area of any autonomous district,
- (f) unite two or more autonomous districts or parts thereof so as to form one autonomous district,
- ⁴[ff] alter the name of any autonomous district,]
- (g) define the boundaries of any autonomous district:

Provided that no order shall be made by the Governor under clauses (c), (d), (e) and (f) of this sub-paragraph except after consideration of the report of a Commission appointed under sub-paragraph (1) of paragraph 14 of this Schedule:

⁵[Provided further that any order made by the Governor under this sub-paragraph may contain such incidental and consequential provisions (including any amendment of paragraph 20 and of any item in any of the Parts of the said table) as appear to the Governor to be necessary for giving effect to the provisions of the order.]

1. Subs. by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1986) s. 39 for certain words (w.e.f. 20-2-1987).
2. Subs. by the North Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s. 71(i) and Eighth Sch., for "Assam" (w.e.f. 21-1-1972).
3. Subs. by the Constitution (Forty-ninth Amendment) Act, 1984, s. 4 for "and Meghalaya" (w.e.f. 1-4-1985).
4. Subs. by see 4 ibid.
5. Subs. by the North-Eastern (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s. 71(i) and Eighth Sch., for "Part A" (w.e.f. 21-1-1972).

ಆರನೇಯ ಅನುಸೂಚಿ

[244(2) ಮತ್ತು 275(1)ನೆಯ ಅನುಭೇದಗಳು]

1²[ಅನುಭೇದಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು] ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಗಳು.

1. ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು:-

(1) ಈ ವ್ಯಾಧಾದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 20ನೆಯ ವ್ಯಾಧಾಕ್ಷೇ ಅನುಬಂಧವಾಗಿ ಕೋಣ್ಣಕದ 4⁵[1,2 ಮತ್ತು 2 ಇಂದಿರಾಗಿರಿಗಳ] ಮತ್ತು 3ನೆಯ ಭಾಗದ] ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬಾಬಿನಲ್ಲಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿರತಕ್ಕಾದು.

(2) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು ಇದ್ದರೆ, ಆ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ಜನರು ವಾಸಮಾಡುವ ಪ್ರದೇಶ ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದು.

(3) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ,-

- (ಎ) ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸದರಿ ಕೋಣ್ಣಕದ ¹[ಯಾವುದೇ ಭಾಗ]ದಲ್ಲಿ ನೇರಿಸಬಹುದು,
- (ಬಿ) ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸದರಿ ಕೋಣ್ಣಕದ ¹[ಯಾವುದೇ ಭಾಗ]ದಿಂದ ಹೊರತುಪಡಿಸಬಹುದು,
- (ಗಿ) ಹೊಸ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬಹುದು,
- (ಒ) ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬಹುದು,
- (ಇ) ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬಹುದು,
- (ಎಫ್) ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗುವಂತೆ ಒಟ್ಟಿಗೂಡಿಸಬಹುದು,

⁴[ಎಫ್ ಎಫ್] ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದು;]

(ಜಿ) ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸರಹದ್ದುಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು :

ಪರಿಂತು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 14ನೆಯ ವ್ಯಾಧಾದ (1) ನೆಯ ಉಪವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಗೊಂಡ ಆಯೋಗದ ವರದಿಯನ್ನು ಪರಿಸರ್ವಾರ್ಥಿಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯವಲ್ಲದೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಉಪವ್ಯಾಧಾದ (ಸಿ), (ಡಿ), (ಇ) ಮತ್ತು (ಎಫ್) ವಿಂಡೆಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕಾದಲ್ಲ :

⁵[ಮತ್ತು ಪರಿಂತು, ಈ ಉಪವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು (20ನೆಯ ವ್ಯಾಧಾದ ಮತ್ತು ಸದರಿ ಕೋಣ್ಣಕದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಯಾವುದೇ ಬಾಬಿನ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರಲು ಅವಶ್ಯಕವೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಕಂಡುಬರಬಹುದಾದಂತಹ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಅನುಷಂಗಿಕ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಆ ಆದೇಶವು ಒಳಗೊಂಡಿರಬಹುದು.]

1. 1986ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 34) 39ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (20-2-1987ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಕೆಶಾನ್ತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 81ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 71(i)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು 81ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1984ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಮತ್ತು ಮೇಘಾಲಯ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (1-4-1985ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. ಮೇಲ್ಮೊದ ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ “ಬಿ” ಎಂದು ಮೇರೆಗೆ “1 ಮತ್ತು 2ನೇ ಭಾಗಗಳ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1971 ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಕೆಶಾನ್ತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 71(i)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 81ನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. Constitution of District Councils and Regional Councils:- ¹[(1) There shall be a District Council for each autonomous district consisting of not more than thirty members, of whom not more than four persons shall be nominated by the Governor and the rest shall be elected on the basis of adult suffrage.]

(2) There shall be a separate Regional Council for each area constituted an autonomous region under sub-paragraph (2) of paragraph 1 of this Schedule.

(3) Each District Council and each Regional Council shall be a body corporate by the name respectively of 'the District Council of (*name of district*)' and 'the Regional Council of (*name of region*)', shall have perpetual succession and a common seal and shall by the said name sue and be sued:

²[Provided that the District Council constituted for the North Cachar Hills District shall be called as the North Cachar Hills Autonomous Council and the District Council constituted for the Karbi Anglong District shall be called as the Karbi Anglong Autonomous Council];

(4) Subject to the provisions of this Schedule, the administration of an autonomous district shall, in so far as it is not vested under this Schedule in any Regional Council within such district, be vested in the District Council for such district and the administration of an autonomous region shall be vested in the Regional Council for such region.

(5) In an autonomous district with Regional Councils, the District Councils shall have only such powers with respect to the areas under the authority of the Regional Council as may be delegated to it by the Regional Council in addition to the powers conferred on it by this Schedule with respect to such areas.

(6) The Governor shall make rules for the first constitution of District Councils and Regional Councils in consultation with the existing tribal Councils or other representative tribal organisations within the autonomous districts or regions concerned, and such rules shall provide for-

- (a) the composition of the District Councils and Regional Councils and the allocation of seats therein;
- (b) the delimitation of territorial constituencies for the purpose of elections to those Councils;
- (c) the qualifications for voting at such elections and the preparation of electoral rolls therefor;
- (d) the qualifications for being elected at such elections as members of such Councils;
- (e) the term of office of members of ²[Regional Councils];
- (f) any other matter relating to or connected with elections or nominations to such Councils;
- (g) the procedure and the conduct of business ³[including the power to act notwithstanding any vacancy] in the District and Regional Councils;

1. Subs. by the Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (55 of 1969). s. 74 and Fourth Sch., for sub-paragraph (I) (w.e.f. 2-4-1970).
2. Ins. by the Sixth Schedule to the Constitution (Amendment) Act, 1995. **S - 1**.
3. Subs. by the Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (55 of 1969), s. 74 and Fourth Sch., for "such Councils" (w.e.f. 2-4-1970).

2. ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಾಚಾರ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ರಚನೆ:- ¹ [(1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೂವತ್ತೆಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಲದಪ್ಪು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಿದ್ದು; ಆ ಸದಸ್ಯರ ಪೇಕೆ ನಾಲ್ಕುಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಲದಪ್ಪು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡತಕ್ಕಿಂತ ಮತ್ತು ಉಳಿದೆವರನ್ನು ಮಯ್ಯಸ್ಕೆ ಮತ್ತದಾನದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಬುನಯಿಸತಕ್ಕಿಂತಿದ್ದು.]

(2) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇಯ ಪ್ರಾಧಾದ (2) ನೇಯ ಉಪಪ್ರಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ವಾಯತ್ತೀಕ್ರಿಯೆಂದು ರಚಿತವಾದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಇರತಕ್ಕಿಂತಿದ್ದು.

(3) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ..... (ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೇಳಿ) ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ..... (ಕ್ರಿತ್ಯಾದ ಹೇಳಿ) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ನಿಗಮಿತ ನಿರಾಯವಾಗಿರತಕ್ಕಿಂತಿದ್ದು, ಆದು ಶಾಶ್ವತ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮೋಹರನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕಿಂತಿದ್ದು ಮತ್ತು ಆ ಹೆಸರಿನಿಂದ ದಾವೆಯನ್ನು ಹೊಡಬಹುದು ಅಧಿವಾದಾವೇಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬಹುದು:

²[ಪರಂತು, ಉತ್ತರ ಕಚ್ಚಾರ್ ಗುಡ್ಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಉತ್ತರ ಕಚ್ಚಾರ್ ಗುಡ್ಗಾಡು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬಿ ಆಂಗ್ಲಾಂಗ್ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಕಾರ್ಬಿ ಆಂಗ್ಲಾಂಗ್ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಕರೆಯತಕ್ಕಿಂತಿದ್ದು.]

(4) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಡಳಿತವು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಆದು ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವವೂ ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕಿಂತಿದ್ದು ಮತ್ತು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತವು ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕಿಂತಿದ್ದು.

(5) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳನ್ನೆಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧಿನ್ಯಾತ್ಮಕ ಪ್ರದೇಶಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೂಲಕ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಅಧಿಕಾರಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದಾದಂಥ್ ಇತರ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮಾತ್ರವೇ ಇರತಕ್ಕಿಂತಿದ್ದು.

(6) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಮೊದಲಬಾರಿಗೆ ರಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿವಾದ್ಯತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಅಧಿವಾ ಇತರ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಮಾಖ್ಯೋಚಿಸಿ, ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕಿಂತಿದ್ದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕೆಳಕಂಡವೂಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಭಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸತಕ್ಕಿಂತಿದ್ದು, ಎಂದರೆ-

- (ಅ) ಜಿಲ್ಲಾಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಸಾಫಂಗಳ ಹಂಚಿಕೆ;
- (ಆ) ಆ ಪರಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಬುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಬುನಾವಣೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ;
- (ಇ) ಅಂಥ ಬುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತದಾನ ಮಾಡಲು ಇರಬೇಕಾದ ಅರ್ಥತೆಗಳು ಮತ್ತು ಬುನಾವಣೆಗಳಾಗಿ ಮತ್ತದಾರರ ವಟ್ಟಗಳ ತಯಾರಿಕೆ;
- (ಈ) ಅಂಥ ಬುನಾವಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಬುನಾಯಿತರಾಗಲು ಇರಬೇಕಾದ ಅರ್ಥತೆಗಳು;
- (ಉ) ³[ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ] ಸದಸ್ಯರ ಪದಾವಧಿ;
- (ಎಫ್) ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ನಡೆಯತಕ್ಕ ಬುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಅದಿಷ್ಟ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಅಧಿವಾದ್ಯತೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯ;
- (ಇ) ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ³[ಯಾವುದೇ ಖಾಲಿಸಾನವು ಇದ್ದಾಗೂ ಅಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಡಸುವ ಅಧಿಕಾರವೂ ನೇರಿ] ಆ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಘೃಪತಾರದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಸದೆವಳಿಕೆ;

1. 1969ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ತಾಮ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ರ 55) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣ ಹಾಗೂ 4ನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 1ನೇಯ ಪ್ರಾರ್ಥಾಗ್ರಂಥಿಗೆ ಬಿಡಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1995ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅಧ್ಯಕ್ಷತ್ವ) ಅಧಿನಿಯಮದ [ಅರ್ಥಯೊಂದಿಸಿದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ].

3. 1969ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ತಾಮ್ ಪುನರ್ ವಿಂಗಡೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ನೇಯ ಇಸವಿಯ 55ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 4ನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) “ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬಿಡಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

೨೫ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ

(h) the appointment of officers and staff of the District and Regional Councils.

¹[(6A) The elected members of the District Council shall hold office for a term of five years from the date appointed for the first meeting of the Council after the general elections to the Council, unless the District Council is sooner dissolved under paragraph 16 and a nominated member shall hold office at the pleasure of the Governor:

Provided that the said period of five years may, while a Proclamation of Emergency is in operation or if circumstances exist which, in the opinion of the Governor, render the holding of elections impracticable, be extended by the Governor for a period not exceeding one year at a time and in any case where a Proclamation of Emergency is in operation not extending beyond a period of six months after the Proclamation has ceased to operate:

Provided further that a member elected to fill a casual vacancy shall hold office only for the remainder of the term of office of the member whom he replaces.]

(7) The District or the Regional Council may after its first constitution make rules ¹[with the approval of the Governor] with regard to the matters specified in sub-paragraph (6) of this paragraph and may also make rules ¹[with like approval] regulating -

- (a) the formation of subordinate local Councils or Boards and their procedure and the conduct of their business; and
- (b) generally all matters relating to the transaction of business pertaining to the administration of the district or region, as the case may be:

Provided that until rules are made by the District or the Regional Council under this subparagraph the rules made by the Governor under sub-paragraph (6) of this paragraph shall have effect in respect of elections to, the officers and staff of, and the procedure and the conduct of business in, each such Council.

2 * * * *

3. Powers of the District Councils and Regional Councils to make laws:- (1) The Regional Council for an autonomous region in respect of all areas within such region and the District Council for an autonomous district in respect of all areas within the district except those which are under the authority of Regional Councils, if any, within the district shall have power to make laws with respect to-

1. Ins. by the Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (55 of 1969), s. 74 and Fourth Sch. (w.e.f. 2-4-1970).
2. Second proviso omitted by s. 74 and Fourth Sch., ibid (w.e.f. 2-4-1970).

(ಎಚ್) ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿಯ ನೇಮಕಾತಿ.

¹[(ಎ) ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರು, ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣಿಗಳು ನಡೆದ ತರುವಾಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮೊದಲನೆಯ ಸೆಫೆಗೆ ಗೊತ್ತಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಇದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ 16ನೇ ಪ್ರಾರಂಭ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ವಿಸರ್ವಿಸಿದ ಹೊರತು ಇದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕಾದು ಮತ್ತು ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿತ ಸದಸ್ಯನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಇಷ್ಟಪರಿಣಂತ ಪದಧಾರಣ ಮಾಡತಕ್ಕಾದು:

ಪರಂತು, ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಥವಾ ಚುನಾವಣಿಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವ ಸಿನ್ಹಾಶಿಲಗಳು ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿವೆ ಎಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿರೆ, ಅವನು ಸದರಿ ಇದು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯನ್ನು ಒಂದು ಸಲಕ್ಕೆ ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಏರೆದಪ್ಪೆ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಸಂಭಾರದಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ತರುವಾಯ ಆರು ತಿಂಗಳಿಗಳ ಅವಧಿಗೆ ಏರೆದಂತೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಆಕ್ಸಿಕೆ ಖಾಲಿಸಾನ್ವಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾದ ಸದಸ್ಯನು, ತಾನು ಯಾವ ಸದಸ್ಯನು ಸಾಫ್ತ್ವಕ್ಕೆ ಚುನಾಯಿತನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದನೋ ಆ ಸದಸ್ಯನ ಉಳಿದ ಪದಾವಧಿಯವರೆಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಪದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕಾದು.]

(7) ಜಿಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ರಚಿತವಾದ ತರುವಾಯ ಆದು ¹[ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು] ಈ ಪ್ರಾರಂಭ (6) ನೆಯ ಉಪಪ್ರಾರಂಭಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು, ಮತ್ತು
1[ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು]-

- (ಎ) ಅಧಿನ ಸ್ಥಳೀಯ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಅಧಿಕಾರಿ ಮಂಡಳಿಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅವರಿಗಳ ವ್ಯವಹಾರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ನಡವಳಿಕೆ; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಧಿಕಾರಿ ಸಂಭಾರನುಸಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳು
  - ಇವರಿಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸುವ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹೊಡ ರಚಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಉಪಪ್ರಾರಂಭ ಮೇರೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಧಿಕಾರಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವವರೆಗೆ, ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಚುನಾವಣಿಗಳು, ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪದಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಮತ್ತು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರ ನಡವಳಿಕೆ ಇವರಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಪ್ರಾರಂಭ (6) ನೆಯ ಉಪಪ್ರಾರಂಭ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕಾದು.

2 * * * * *

3. ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚನಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು:- (1) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂಥ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧಿನಿರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಇದ್ದರೆ ಅವರಿಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕಾದು-

1. 1969ನೇ ಇವಿಯ ಅಸ್ತಾವ್ಯಾಸ ಪ್ರಸರ್ತಾ ವಿಂಗಡಣೆ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ರ 55) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಈಯೇ ಅನುಸಂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಈಯೇ ಅನುಸಂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (ನೇಯ ಪ್ರತಿಲ್ಲಾ 1970ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಎರಡನೆಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು

- (a) the allotment, occupation or use, or the setting apart, of land, other than any land which is a reserved forest for the purposes of agriculture or grazing or for residential or other non-agricultural purposes or for any other purpose likely to promote the interests of the inhabitants of any village or town:

Provided that nothing in such laws shall prevent the compulsory acquisition of any land, whether occupied or unoccupied, for public purposes ¹[by the Government of the State concerned] in accordance with the law for the time being in force authorising such acquisition;

- (b) the management of any forest not being a reserved forest;
- (c) the use of any canal or water-course for the purpose of agriculture;
- (d) the regulation of the practice of *jhum* or other forms of shifting cultivation;
- (e) the establishment of village or town committees or councils and their powers;
- (f) any other matter relating to village or town administration, including village or town police and public health and sanitation;
- (g) the appointment or succession of Chiefs or Headmen;
- (h) the inheritance of property;
- ²[(i) marriage and divorce;]
- (j) social customs.

(2) In this paragraph, a "reserved forest" means any area which is a reserved forest under the Assam Forest Regulation, 1891, or under any other law for the time being in force in the area in question.

³[(3) Save as otherwise provided in sub-paragraph (2) of paragraph 3A, all laws made under this paragraph or sub-paragraph (1) of paragraph 3A shall be submitted forthwith to the Governor and, until assented to by him, shall have no effect].

⁴[3A. Additional powers of the North Cachar Hills Autonomous Councils and the Karbi Anglong Autonomous Council to make Laws:-

1. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s. 71 (1) and Eighth Sch., for certain words (w.e.f. 21-1-1972).
2. Subs. by the Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (55 of 1969), s. 74 and Fourth Sch., for cl. (i) (w.e.f. 2-4-1970).
3. Subs. by the Sixth Schedule to the Constitution (Amendment) Act, 1995, s. 2.
4. Inserted by the Sixth Schedule to the Constitution (Amendment) Act, 1995, s. 2.

(ಎ) ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಅರಣ್ಯವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೃಷಿಯ ಆಧಿಕಾರ ಮಲ್ಲಾಗಾವಲಿನ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಆಧಿಕಾರ ಯಾವುದೇ ಗ್ರಾಮದ ಆಧಿಕಾರ ಪಟ್ಟಣ ನಿವಾಸಿಗಳ ಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡುವುದು, ಅಥಿಭೋಗಕ್ಕೆ ಕೊಡುವುದು ಆಧಿಕಾರ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದು ಆಧಿಕಾರ ಆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇಡುವುದು:

ವರಂತು, ಅಂಥ ಕಾನೂನುಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯನ್ನು, ಅದು ಅಥಿಭೋಗದಲ್ಲಿರಲ್ಲಿ ಆಧಿಕಾರ ಇಲ್ಲದಿರಲ್ಲಿ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಆರ್ಜನೆಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವಂಥ ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿಗನುಸಾರವಾಗಿ¹ [ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು] ಆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಆರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ;

(ಬಿ) ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಅರಣ್ಯವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಅರಣ್ಯದ ನಿರ್ವಹಣೆ;

(ಸಿ) ಕೃಷಿ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ನಾಲೀಯ ಆಧಿಕಾರ ಜಲಮಾರ್ಗದ ಉಪಯೋಗ;

(ಡಿ) ದ್ರುಮಾರ್ಮ ಪದ್ಧತಿ ಆಧಿಕಾರ ಬದಲಾವನೆ ಸಾಗುವೆಂಬುದು ಇತರ ಪ್ರಕಾರಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ;

(ಇ) ಗ್ರಾಮ ಆಧಿಕಾರ ಪಟ್ಟಣ ಸೆಟ್ಲಿತಿಗಳ ಆಧಿಕಾರ ಪರಿಷತ್ತಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು;

(ಎಫ್) ಗ್ರಾಮ ಆಧಿಕಾರ ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರೋಲೀಸು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನೈಮ್ಯಲ್ಯಾಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ಗ್ರಾಮದ ಆಧಿಕಾರ ಪಟ್ಟಣದ ಆದಳತಕ್ಕ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ;

(ಬಿ) ಪ್ರಮುಖಿರ ಆಧಿಕಾರ ಮುಖಿಂಡರ ನೇಮಕಾತಿ ಆಧಿಕಾರ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ;

(ಎಚ್) ಸ್ಪ್ರತ್ತಿನ ವಾರಸು;

²[ಇ) ವಿವಾಹ ಮತ್ತು ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದನ ;

(ಇ) ಸಾಮಾಜಿಕ ರೂಢಿಗಳು.

(2) ಈ ವ್ಯಾಧಾದಲ್ಲಿ ‘ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಅರಣ್ಯ’ ಎಂದರೆ 1891ನೆಯ ಜಾಸ್ತಿಯ ಅಸ್ಥಮ್ ಅರಣ್ಯ ವಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ಆಧಿಕಾರ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಅರಣ್ಯವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶ,

³[ಇ) 3ಇ ವ್ಯಾಧಾದ (2) ನೇ ಉಪವ್ಯಾಧಾದಲ್ಲಿ ಅನ್ಥಾ ಉಪಭಂಧಿಸಿರುವುದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ಆಧಿಕಾರ ತೆಲ ವ್ಯಾಧಾದ (1) ನೇ ಉಪವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಕೊಡಲೇ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಸುತ್ತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅವಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ಕೊಡುವವರೆಗೆ ಆ ಕಾನೂನುಗಳು ಪರಿಣಾಮವ್ಯಾಪ್ತಿಗಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ].

⁴[ಇ) ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಉತ್ತರ ಕಬಾರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಸ್ಥಾಯಿತ್ವ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬಿ ಅಂಗಣಗ್ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಇರುವ ಹೆಚ್ಚುಪರಿ ಅಧಿಕಾರಗಳು:-

1. 1971 ನೆಯ ಜಾಸ್ತಿಯ ಕಾಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಘನರ್ವಾದಿಗಳನ್ನೇ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71(1)ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಕಾಗ್ರ 8ನೆಯ ಅನುಸಂಧಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಕೆಲವು ಶಿಫ್ಟ್‌ಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1969ನೆ ಜಾಸ್ತಿಯ ಅಸ್ಥಮ್ ಪ್ರನರ್ವ ವಿಂಡೆನ್ (ಮೇರಾಂತಿಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ರ 55) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಕಾಗ್ರ 4ನೆಯ ಅನುಸಂಧಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ) “ಇ” ವಿಂಡೆನ್ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1995ನೆಯ ಜಾಸ್ತಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಆರಸ್ಯ ಅನುಸೂಚಿ (ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1995ನೆಯ ಜಾಸ್ತಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಆರಸ್ಯ ಅನುಸೂಚಿ (ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಗೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(1) Without prejudice to the provisions of paragraph 3, the North Cachar Hills Autonomous Council and Karbi Anglong Autonomous Council within their respective districts, shall have power to make laws with respect to-

- (a) industries, subject to the provisions of entries 7 and 52 of List I of the Seventh Schedule;
- (b) communications, that is to say, roads, bridges, ferries and other means of communication not specified in List I of the Seventh Schedule; municipal tramways, ropeways, inland waterways and traffic thereon subject to the provisions of List I and List III of the Seventh Schedule with regard to such waterways; vehicles other than mechanically propelled vehicles;
- (c) preservation, protection and improvement of stock and prevention of animal diseases; veterinary training and practice; cattle pounds;
- (d) primary and secondary education;
- (e) agriculture, including agricultural education and research, protection against pests and prevention of plant diseases;
- (f) fisheries;
- (g) water, that is to say, water supplies, irrigation and canals, drainage and embankments, water storage and water power subject to the provisions of entry 56 of List I of the Seventh Schedule;
- (h) social security and social insurance; employment and unemployment;
- (i) flood control schemes for protection of villages, paddy fields, markets, towns, etc. (not of technical nature);
- (j) theatre and dramatic performances, cinemas subject to the provisions of entry 60 of List I of the Seventh Schedule; sports, entertainments and amusements;
- (k) public health and sanitation, hospitals and dispensaries;
- (l) minor irrigation;
- (m) trade and commerce in, and the production, supply and distribution of food stuffs, cattle fodder, raw cotton and raw jute;
- (n) libraries, museums and other similar institutions controlled or financed by the State; ancient and historical monuments and records other than those declared by or under any law made by Parliament to be of national importance; and

(1) 3ನೇ ವ್ಯಾಧಾದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ಚಾರ್ ಗುಡ್ಗಾಡು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬಿಕ ಅಂಗಾಳಂಗ್ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅಧಿಕಾರವಿರತಹ್ಯಾದು-

- (ಎ) ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯ 7 ಮತ್ತು 52ನೇ ನಮೂದುಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಕ್ರಾರಿಕೆಗಳು;
- (ಬಿ) ಸಂಪರ್ಕಸಾಧನಗಳು, ಎಂದರೆ ರಸ್ತೆಗಳು, ಸೇತುವೆಗಳು, ಹಾಯಿಗಡಗಳು ಮತ್ತು ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದಿರುವಂತಹ ಇತರ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳು ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಟ್ರಾಂವೇಗಳು, ರೋವ್‌ವೇಗಳು, ಒಳನಾಡು ಜಲಮಾರ್ಗಗಳು, ಅಂತಹ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ಏಳನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ 1 ಮತ್ತು 3ನೇ ಪಟ್ಟಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಆ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲಿನ ಸಂಚಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ; ಯಂತ್ರಚಾಲಿತ ವಾಹನಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವಾಹನಗಳು;
- (ಬಿಎ) ಜಾನುವಾರುಗಳ ಪ್ರಿರಕ್ಷಣೆ, ರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ತಳ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣರೋಗಿಗಳ ನಿವಾರಣೆ, ಪಶುವೈದ್ಯಕೀಯ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿ; ದನದ ದೊಡ್ಡಗಳು;
- (ಬಿಬಿ) ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ;
- (ಬಿಬಿಎ) ಕೃಷಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಯೂ ಸೇರಿ ಕೃಷಿ, ಕೀಟಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯರೋಗಿಗಳ ನಿವಾರಣೆ;
- (ಬಿಬಿಬಿ) ಮೀನುಗಾರಿಕೆ;
- (ಬಿಬಿಬಿಎ) 7ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯ 5ನೇ ನಮೂದಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ನೀರು ಎಂದರೆ ನೀರು ಪೂರ್ಣೆ, ನೀರಾವರಿ ಮತ್ತು ಕಾಲುವೆಗಳು, ಒಳಚರಂಡಿ ಮತ್ತು ಬಂಡುಗಳು, ಜಲ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಮತ್ತು ಜಲವಿದ್ಯುತ್ತು;
- (ಬಿಬಿಬಿಬಿ) ಸಾಮಾಜಿಕ ಭಿಡುತ್ತೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಮೆ; ಉದ್ಗ್ರಾಗಿ ಮತ್ತು ನಿರುದ್ದೋಗ;
- (ಬಿಬಿಬಿಬಿಎ) ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಗ್ರಾಮಗಳ, ಗಂಡ್ರೆಗಳ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳ, ಪಟ್ಟಣ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ (ತಾಂತ್ರಿಕ ಸ್ವರೂಪವಲ್ಲದ) ಪ್ರವಾಹ ನಿಯಂತ್ರಣ ಪರಿಯೋಜನೆಗಳು;
- (ಬಿಬಿಬಿಬಿಬಿ) ಧಿಯೇಟರ್ ಮತ್ತು ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನ: 7ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯ 60ನೇ ನಮೂದಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸಿನಿಮಾಗಳು, ಕ್ರೀಡೆಗಳು, ಮನರಂಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿನೋದಾವಳಿ;
- (ಬಿಬಿಬಿಬಿಬಿಎ) ಜನಾರೋಗ್ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಾಲ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು ಮತ್ತು ಕ್ರಿಷ್ಣಾಲಯಗಳು;
- (ಬಿಬಿಬಿಬಿಬಿಬಿ) ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ;
- (ಬಿಬಿಬಿಬಿಬಿಬಿಎ) ಆಹಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ಜಾನುವಾರುಗಳ ಮೇವೆ, ಕೆಕ್ಕಣ ಹತ್ತಿ ಮತ್ತು ಕೆಕ್ಕಣ ಸೆಣಬು-ಇವೆಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ವಿಶರಣೆ;
- (ಬಿಬಿಬಿಬಿಬಿಬಿಬಿ) ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು, ಮೂಸಿಯಂಗಳು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟಿ ಆಧಿಕಾರ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಆಧಿಕ ನೇರವು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಇಂಥವೇ ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಸಂಸತ್ತ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆಧಿಕಾರ ಆದರೆ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವದವುಗಳಿಂದು ಫೋಣಿತವಾಗಿರುವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ವಾರ್ಥಗಳು ಮತ್ತು ದುಖಿಗಳು; ಮತ್ತು

(o) alienation of land.

(2) All laws made by the North Cachar Hills Autonomous Council and the Karbi Anglong Autonomous Council under paragraph 3 or under this paragraph shall, in so far as they relate to matters specified in List III of the Seventh Schedule, be submitted forthwith to the Governor who shall reserve the same for the consideration of the President.

(3) When a law is reserved for the consideration of the President, the President shall declare either that he assents to the said law or that he withholds assent therefrom:

Provided that the President may direct the Governor to return the law to the North Cachar Hills Autonomous Council or the Karbi Anglong Autonomous Council, as the case may be, together with the message requesting that the said Council will reconsider the law or any specified provisions thereof and, in particular, will, consider the desirability of introducing any such amendments as he may recommend in his message and, when the law is so returned, the said Council shall consider the law accordingly within a period of six months from the date of receipt of such message and, if the law is again passed by the said Council with or without amendment it shall be presented again to the President for his consideration.]

4. Administration of justice in autonomous districts and autonomous regions:-

(1) The Regional Council for an autonomous region in respect of areas within such region and the District Council for an autonomous district in respect of areas within the district other than those which are under the authority of the Regional Councils, if any, within the district may constitute village councils or courts for the trial of suits and cases between the parties all of whom belong to Scheduled Tribes within such areas, other than suits and cases to which the provisions of sub-paragraph (1) of paragraph 5 of this Schedule apply, to the exclusion of any court in the State, and may appoint suitable persons to be members of such village councils or presiding officers of such courts, and may also appoint such officers as may be necessary for the administration of the laws made under paragraph 3 of this Schedule.

(ಒ) ಭೂಮಿಯ ಪರಬಾರೆ.

(2) 3ನೇ ವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಈ ವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕಚುರ್ ಗುಡ್ಗಾಡು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಬಿ ಅಂಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿಸಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳು 7ನೇ ಅನುಸಾರಿಯಿ 3ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವವುಗಳನ್ನಿಗೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ತಕ್ಷಣವೇ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು. ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅವುಗಳನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರಿಷಾರ್ಲೋಚನೆಗೆ ಕಾಯ್ದಿರಿಸತಕ್ಕುದು.

(3) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರಿಷಾರ್ಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಕಾನೂನನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿರುವಾಗಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ತಾನು ಸದರಿ ಕಾನೂನಿಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿರುವುದಾಗಿ ಅಥವಾ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿಕೊಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದಿರುವುದಾಗಿ ಫೋಟೋಸತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಉತ್ತರ ಕಚುರ್ ಗುಡ್ಗಾಡು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಕಾರ್ಬಿ ಅಂಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ, ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಪುನರ್ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಥವಾ ಆ ಕಾನೂನಿನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಪುನರ್ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೋರುವ ಸಂದೇಶವನ್ನು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆ ಸಂದೇಶದಲ್ಲಿ ತಾನು ಶಿಫಾರಸ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುವಾಗಿ ಮಂಡಿಸುವ ಅವೇಕ್ಕೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಂದೇಶದೊಂದಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಹಾಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿಸಿದಾಗ ಸದರಿ ಪರಿಷತ್ತು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಸಂದೇಶಕ್ಕನುಗಳಿವಾಗಿ, ಅಂತಹ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳೊಳಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಸದರಿ ಪರಿಷತ್ತು ತಿದ್ದುವಾಗಿ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಇಲ್ಲದೆ ಅಂಗಿಕರಿಸಿದರೆ ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಘೋಷಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರಿಷಾರ್ಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸತಕ್ಕುದು.]

4. ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯಾಡೆಳತೆ:- (1) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಗಳು ಯಾವುದಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತಗಳ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದೊಳಗೆ ಬರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಇತರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ಅನುಸಾರಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳಿಗೆ ನೇರಿದವರಾದ ಎಲ್ಲಾ ಪಕ್ಷಕಾರರ ಸದುವಳಿ ದಾವೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳಿಗೆ ಈ ಅನುಸಾರಿಯಿ 5ನೇಯ ವ್ಯಾಧಾದ (1)ನೇಯ ಉಪವ್ಯಾಧಾದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯಿಸುವ ದಾವೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ದಾವೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಅಧಿವಿಚಾರಕೆ ಮಾಡಲು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಸಾಫಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಸೂಕ್ತವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಅಂಥ ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತಗಳ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಅನುಸಾರಿಯಿ 3ನೇಯ ವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನುಗಳ ಜಾರಿಗಾಗಿ ಅವಕ್ಕೆವಾಗಿಬಿಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಹೊಡಿಸಿದರೆ ಮಾಡಬಹುದು.

(2) Notwithstanding anything in this Constitution, the Regional Council for an autonomous region or any court constituted in that behalf by the regional Council or, if in respect of any area within an autonomous district there is no Regional Council, the District Council for such district, or any court constituted in that behalf by the District Council, shall exercise the powers of a court of appeal in respect of all suits and cases triable by a village council or court constituted under sub-paragraph (1) of this paragraph within such region or area, as the case may be, other than those to which the provisions of sub-paragraph (1) of paragraph 5 of this Schedule apply, and no other court except the High Court and the Supreme Court shall have jurisdiction over such suits or cases.

(3) The High Court ^{1***} Shall have and exercise such jurisdiction over the suits and cases to which the provisions of sub-paragraph (2) of this paragraph apply as the Governor may from time to time by order specify:

(4) A Regional Council or District Council, as the case may be, may with the previous approval of the Governor make rules regulating -

- (a) the Constitution of village councils and courts and the powers to be exercised by them under this paragraph;
- (b) the procedure to be followed by village councils or courts in the trial of suits and cases under sub-paragraph (1) of this paragraph;
- (c) the procedure to be followed by the Regional or District Council or any court constituted by such Council in appeals and other proceedings under sub-paragraph (2) of this paragraph;
- (d) the enforcement of decision and orders of such Councils and courts;
- (e) all other ancillary matters for the carrying out of the provisions of sub-paragraphs (1) and (2) of this paragraph.

²⁽⁵⁾ On and from such date as the President may, ^{3[} after consulting the Government of the State concerned], by notification appoint in this behalf, this paragraph shall have effect in relation to such autonomous district or region as may be specified in the notification, as if-

1. The words "of Assam" omitted by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71 (1) and Eighth Sch. (w.e.f. 21-1-1972).
2. Ins. by this Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (55 of 1969), s. 74 and Fourth Sch. (w.e.f. 2-4-1970).
3. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s. 71(1) and Eighth Sch., for certain words (w.e.f. 21-1-1972).

(2) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇಡ್ಯೂಗ್ಲ್ಸ್, ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಥವಾ ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಇಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ (1)ನೇಯ ಉಪವ್ಯಾಧಾದ ಉಪಭೇಧಗಳು ಅನ್ಯಾಯಿಸುವ ದಾವೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯಾಧಾದ (1)ನೇಯ ಉಪವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿವಿಚಾರಕ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಎಲ್ಲ ದಾವೆಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಅಪೀಲು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹಾಗೂ ಸಹೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಂಥ ದಾವೆಗಳ ಅಥವಾ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಈ ವ್ಯಾಧಾದ (2)ನೇಯ ಉಪವ್ಯಾಧಾದ ಉಪಭಂಧಗಳು, ಅನ್ಯಾಯಿಸುವ ದಾವೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ದಾದೇಶದ ಮೂಲಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು^{1*} * * ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(4) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಮೋದನ ಪಡೆದು ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು, ಎಂದರೆ:-

- (ಅ) ಈ ವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಸಾಫನೆ ಮತ್ತು ಅವು ಚೆಲಾಯಿಸಬೇಕಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳು;
- (ಆ) ಈ ವ್ಯಾಧಾದ (1)ನೇಯ ಉಪವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ದಾವೆಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ;
- (ಇ) ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತು ಸಾಫಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಈ ವ್ಯಾಧಾದ (2) ನೇಯ ಉಪವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ಅಪೀಲುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇತರ ವ್ಯವಹರಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ;
- (ಈ) ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ತೀವ್ರಾನಗಳ ಮತ್ತು ಅದೇಶಗಳ ಜಾರಿ;
- (ಜಿ) ಈ ವ್ಯಾಧಾದ (1)ನೇಯ ಮತ್ತು (2)ನೇಯ ಉಪವ್ಯಾಧಾಗಳ ಉಪಭಂಧಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಇತರ ಎಲ್ಲ ಸಹಾಯಕ ವಿಷಯಗಳು.

²[(5). ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ³[ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ನಡೆಸಿದ ತರುವಾಯ] ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಬಹುದ ದಿನಾಂಕದಂದು ಮತ್ತು ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ಈ ವ್ಯಾಧಾವು-

1. 1971 ನೇಯ ಇಸವಿಯ ತಜಾನ್ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಾಂತ್ಯಾಂಗಿಕ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 71(1)ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಈನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1969ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ತಾಮ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯಾಂಗಿಕ (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ರ 55) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 4ನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1971 ನೇಯ ಇಸವಿಯ ತಜಾನ್ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಾಂತ್ಯಾಂಗಿಕ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71(1)ನ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಈನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ 21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (i) In sub-paragraph (1), for the words, "between the parties all of whom belong to Scheduled Tribes within such areas, other than suits and cases to which the provisions of sub-paragraph (1) of paragraph 5 of this Schedule apply, " the words not being suits and cases of the nature referred to in sub-paragraph (1) of paragraph 5 of this Schedule, which the Governor may specify in this behalf", had been substituted;
- (ii) sub-paragraphs (2) and (3) had been omitted;
- (iii) in sub-paragraph (4)-
- (a) for the words "A Regional Council or District Council, as the case may be, may with the previous approval of the Governor make rules regulating", the words "The Governor may make rules regulating" had been substituted; and
- (b) for clause (a), the following clause had been substituted, namely:-
- "(a) the constitution of village councils and courts, the powers to be exercised by them under this paragraph and the courts to which appeals from the decisions of village councils and courts shall lie;"
- (c) for clause (c), the following clause had been substituted, namely:-
- "(c) the transfer of appeals and other proceedings pending before the Regional or District Council or any Court constituted by such Council immediately before the date appointed by the President under sub-paragraph (5); and
- (d) in clause (e), for the words, brackets and figures "sub-paragraph (1) and (2)", the word, brackets and figure "sub-paragraph (1)" had been substituted;]

5. Conferment of powers under the Code of Civil Procedure, 1908, and the Code of Criminal Procedure, 1898,¹ on the Regional and District Councils and on certain courts and officers for the trial of certain suits, cases and offences:- (1) The Governor may, for the trial of suits or cases arising out of any law in force in any autonomous district or region being a law specified in that behalf by the Governor, or for the trial of offences punishable with death, transportation for life, or imprisonment for a term of not less than five years under the Indian Penal Code or under any other law for the time being applicable to such district or region, confer on the District Council or the Regional Council having authority over such district or region or on courts constituted by such District Council or on any officer appointed in that behalf by the Governor, such powers under the Code of Civil Procedure, 1908, or, as the case may be, the Code of Criminal Procedure, 1898¹; as he deems appropriate, and thereupon the said Council, court or officer shall try the suits, cases or offences in exercise of the powers so conferred.

---

1. See now the Code of Criminal Procedure, 1973 (Act 2 of 1974).

- (i) (1)ನೇಯ ಉಪವ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ “ಅಂಥ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗಳಲ್ಲಿನ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾದ ಎಲ್ಲ ಪಕ್ಷಕಾರರ ನಡುವಳಿ ಯಾವುದೇ ದಾವೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳಿಗೆ ಈ ಅನುಸೂಚಿತಯ ಅನ್ವಯಿಸುವಂಥ ದಾವೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ಈ ಅನುಸೂಚಿತಯ ಕನೆಯ ವ್ಯಾರಾದ (1)ನೇಯ ಉಪವ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಸ್ವರೂಪದ ದಾವೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ;
- (ii) (2)ನೇಯ ಮತ್ತು (3)ನೇಯ ಉಪವ್ಯಾರಾಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ;
- (iii) (4)ನೇಯ ಉಪವ್ಯಾರಾದ-
- (ಎ) “ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯಮೋದಸೆ ಪಡೆಯು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ರಾಜ್ಯಪಾಲನು” ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) (ಎ) ವಿಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಂಡವನ್ನು ಅಂದರೆ:-
- “(ಎ) ಈ ವ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತಗಳ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಅವು ಚೆಲಾಯಿಸಬೇಕಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪರಿಷತ್ತಗಳ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ತೀರ್ಮಾನಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಅಪಿಲುಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸತಕ್ಕದೋ ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು” ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ;”
- (ಬಿ) (ಬಿ) ವಿಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಂಡವನ್ನು ಅಂದರೆ:-
- “(ಬಿ) (ಬಿ) ನೇಯ ಉಪವ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಗೌತ್ಮಾಂಡಿದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪ್ರಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಇತ್ಯಾದಿದಲ್ಲಿರುವ ಅಪಿಲುಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ವ್ಯವಹರಣಗಳ ವಾರಾವಣೆ ಎಂಬ ವಿಂಡವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ”; ಮತ್ತು
- (ಬಿ) (ಬಿ) ವಿಂಡದಲ್ಲಿ “(1)ನೇಯ ಮತ್ತು (2)ನೇಯ ಉಪವ್ಯಾರಾಗಳ ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು, ಆವರಣಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (1) ನೇಯ ಉಪವ್ಯಾರಾದ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಆವರಣ ಮತ್ತು ಅಂಕಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ

- ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದು.]

5. ಕೆಲವು ದಾವೆಗಳ, ಪ್ರಕರಣಗಳ ಮತ್ತು ಅಪರಾಧಗಳ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ 1908ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆ ಮತ್ತು¹ [1898ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆ - ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮೇರೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಪ್ರದಾನ :- (1) ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯತ್ವ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಕಾನೂನಾಗಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನಿಂದ ಉಧ್ಘಾತಿಸುವ ದಾವೆಗಳ ಅಥವಾ ಪ್ರಕರಣಗಳ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಿತ ದಂಡ ಸಂಹಿತೆ ಮೇರೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿ, ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಧಿಕಾರಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ತತ್ತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೇರೆಗೆ ಮರಣದಂಡನೆ, ಜೀವಾವಧಿ, ಗಡ್ಡಿವಾರು ಅಥವಾ ಏದು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಕಡೆಮೆ ಇಲ್ಲದ ಅವಧಿಯ ಕಾರಾವಾಸದಿಂದ ದಂಡನೀಯವಾದ ಅಪರಾಧಗಳ ಅಧಿವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಾದೀಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿಸಿದ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ನೇಮಿಕ ಮಾಡಿದ ಯಾವನೇ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ, 1908ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆಯ ಅಧಿಕಾರ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ [1898ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆಯ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಮುಚ್ಚಿತವೆಂದು ಭಾವಿಸುವಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಆ ಪರಿಷತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಧಿಕಾರಿಯು ಹಾಗೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಜೆಲಾಯಿಸಿ ದಾವೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಕರಣಗಳನ್ನು ಅಧಿಕಾರ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಅಧಿವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡತಕ್ಕದು.

1. 1973ನೇಯ ಇಸೆವಿಯ ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆ (1974ರ 2) ನೇಡಿ.

(2) The Governor may withdraw or modify any of the powers conferred on a District Council, Regional Council, court or officer under sub-paragraph (1) of this paragraph.

(3) Save as expressly provided in this paragraph, the Code of Civil Procedure, 1908, and the Code of Criminal Procedure, 1898¹, shall not apply to the trial of any suits, cases or offences in an autonomous district or in any autonomous region to which the provisions of this paragraph apply.

²[(4) On and from the date appointed by the President under sub-paragraph (5) of paragraph 4 in relation to any autonomous district or autonomous region, nothing contained in this paragraph shall, in its application to that district or region, be deemed to authorise the Governor to confer on the District Council or Regional Council or on courts constituted by the District Council any of the powers referred to in sub-paragraph (1) of this paragraph.]

³[6. **Powers of the District Council to establish Primary Schools, etc:-** (1) The District Council for an autonomous district may establish, construct, or manage primary schools, dispensaries, markets, ⁴[cattle ponds, ferries, fisheries, roads, road transport and waterways in the district and may, with the previous approval of the Governor, make regulations for the regulation and control thereof and, in particular, may prescribe the language and the manner in which primary education shall be imparted in the primary schools in the district.

(2) The Governor may, with the consent of any District Council, entrust either conditionally or unconditionally to that Council or to its officers functions in relation to agriculture, animal husbandry, community projects, co-operative societies, social welfare, village planning or any other matter to which the executive power of the State⁵ extends.]

7. District and Regional Funds:- (1) There shall be constituted for each autonomous district, a District Fund and for each autonomous region, a Regional Fund to which shall be credited all moneys received respectively by the District Council for that district and the Regional Council for that region in the course of the administration of such district or region, as the case may be, in accordance with the provisions of this Constitution.

1. See now the Code of Criminal Procedure, 1973 (Act 2 of 1974).

2. Ins. by the Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (55 of 1969), s.74 and Fourth Sch. (w.e.f.2-4-1970).

3. Subs. by s. 74 and Fourth Sch., ibid, for paragraph 6 (w.e.f. 2-4-1970).

4. Subs. by the Repealing and Amending Act, 1974 (56 of 1974) .s.4 for "cattle ponds".

5. The words "of Assam or Meghalaya, as the case may be", omitted by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s. 71 (1) and Eighth Sch. (w.e.f. 21-1-1972).

(2) ಈ ಪ್ರಾರಾದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು, ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಅಥವಾ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಹಿಂತೆದೆಹೊಳ್ಳಬಹುದು ಅಥವಾ ಮಾರ್ವಾಟ್‌ಟು ಮಾಡಬಹುದು.

(3) ಈ ಪ್ರಾರಾದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಉಪಭಂಧಿಸಿರುವದನ್ನು ಉಳಿದು, ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಾರಾದ ಉಪಭಂಧಗಳು ಅನ್ಯಾಯಿಸುವಂಥ ಯಾವುದೇ ದಾವೆಗಳು, ಪ್ರಕರಣಗಳ ಅಥವಾ ಅಪರಾಧಗಳ ಅಧಿವಿಚಾರಕೆಗೆ 1908 ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಯಾ ಸಂಹಿತೆಯು ಮತ್ತು¹ [1898 ನೇಯ ಇಸವಿಯ ದಂಡ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಯಾ ಸಂಹಿತೆಯು ಅನ್ಯಾಯಿಸತಕ್ಕೆದಲ್ಲ.

²[(4) ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 4ನೇಯ ಪ್ರಾರಾದ ನೇಯ ಉಪಪ್ರಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ ದಿನಾಂಕದಂದು ಮತ್ತು ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ, ಈ ಪ್ರಾರಾವನ್ನು ಆ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಾಯಿಸುವಾಗ, ಈ ಪ್ರಾರಾದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವುದು ಯಾವುದೂ ಈ ಪ್ರಾರಾದ (1) ನೇಯ ಉಪಪ್ರಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನಾದರೂ ಆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿಸಿದ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲು ರಾಜ್ಯಪಾಲನನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕೆದಲ್ಲ.]

³[6. ಪ್ರಾಧಿಕಿ ಶಾಲೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಾಫಿಸಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರಗಳು:- (1) ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು, ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಿಕಿ ಶಾಲೆಗಳು, ಚೈವಧಾಲಯಗಳು, ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗಳು, ⁴[ದನದ ದೊಡ್ಡಗಳು], ಹಾಯ್ದರಾಗಳು, ಮೀನುಗಾರಿಕೆ, ರಸ್ತೆಗಳು, ರಸ್ತೆಸಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ಜಲಮಾರ್ಗ - ಇವುಗಳನ್ನು ಸಾಫಿಸಬಹುದು, ನಿರ್ಮಾಸಬಹುದು ಅಥವಾ ನಿರ್ವಹಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ಪೂರ್ವ ಅನುಮೋದನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅವುಗಳನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸಲು ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಧಿಕಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಿಕಿ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಯಾವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು.

(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಯಾವುದೇ ಜಿಲ್ಲಾಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರಿಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಷಾಲನೆ, ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಯೋಜನೆಗಳು, ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು, ಸಮಾಜಕಲ್ಯಾಣ, ಗ್ರಾಮ ಯೋಜನೆ ಅಥವಾ ⁵ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವ್ಯಾಪ್ತವಾಗುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇರತ್ತು ಸಹಿತವಾಗಿ ಅಥವಾ ಇರತ್ತು ರಹಿತವಾಗಿ ಆ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದು.]

7. ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನಿರ್ಧಿಗಳು:- (1) ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ನಿರ್ಧಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನಿರ್ಧಿಯನ್ನು ರಚಿಸತಕ್ಕೆದು, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭನುಸಾರ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಸುವಾಗ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಹಣಗಳನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ನಿರ್ಧಿಗೆ ಮತ್ತು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಹಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನಿರ್ಧಿಗೆ ಜಮೆ ಮಾಡತಕ್ಕೆದು.

1. 1973ನೇಯ ಇಸವಿಯ ದಂಡ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಯಾ ಸಂಹಿತೆ (1974ರ 2) ನೋಡಿ.
2. 1969ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಯಾಮ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ವಿಂಗಡಕ್ (ಮೇಂಫಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ರ 55) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 4ನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ನೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 74ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ನೇಯ ಪ್ರಾರಾಗ್ನಾಥನ ಬದಲಾಗಿ (2ನೇಯ ಏಪ್ರಿಲ್ 1970ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರಾಂತ್ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1974ನೇಯ ಇಸವಿಯ ನಿರಸನೊಳಿಸುವ ಮತ್ತು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಧಿನಿಯಮ (1974 ರ 56) ದ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ದನದ ದೊಡ್ಡಗಳು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 1971 ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಕಳಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಾಂತ್ಯ ವಿಂಗಡಕ್) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71(1)ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 8ನೇಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ, ಸಂದರ್ಭನುಸಾರ, “ಅಸ್ಯಾಮ್ ಅಥವಾ ಮೇಂಫಾಲಯದ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

¹[(2) The Governor may make rules for the management of the District Fund, or, as the case may be, the Regional Fund and for the procedure to be followed in respect of payment of money into the said Fund, the withdrawal of moneys therefrom, the custody of moneys therein and any other matter connected with or ancillary to the matters aforesaid.

(3) The accounts of the District Council or, as the case may be, the Regional Council shall be kept in such form as the Comptroller and Auditor-General of India may, with the approval of the President, prescribe.

(4) The Comptroller and Auditor-General shall cause the accounts of the District and Regional Councils to be audited in such manner as he may think fit, and the reports of the Comptroller and Auditor-General relating to such accounts shall be submitted to the Governor who shall cause them to be laid before the Council].

8. Powers to assess and collect land revenue and to impose taxes:- (1) The Regional Council for an autonomous region in respect of all lands within such region and the District Council for an autonomous district in respect of all lands within the district except those which are in the areas under the authority of Regional Councils, if any, within the district, shall have the power to assess and collect revenue in respect of such lands in accordance with the principles for the time being followed²[by the Government of the State in assessing lands for the purpose of land revenue in the State generally.]

(2) The Regional Council for an autonomous region in respect of areas within such region and the District Council for an autonomous district in respect of all areas in the district except those which are under the authority of Regional Councils, if any, within the district, shall have power to levy and collect taxes on lands and buildings, and tolls on persons, resident within such areas.

(3) The District Council for an autonomous district shall have the power to levy and collect all or any of the following taxes within such district, that is to say-

- (a) taxes on professions, trades, callings and employments;
- (b) taxes on animals, vehicles and boats;
- (c) taxes on the entry of goods into a market for sale therein, and tolls on passengers and goods carried in ferries; and
- (d) taxes for the maintenance of schools, dispensaries or roads.

(4) A Regional Council or District Council, as the case may be, may make regulations to provide for the levy and collection of any of the taxes specified in sub-paragraphs (2) and (3) of this paragraph¹[and every such regulation shall be submitted forthwith to the Governor and, until assented to by him, shall have no effect.]

1. Subs. by the Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (5 of 1969), s. 74 and Fourth Sch., for sub-paragraph (2) (w.e.f. 2-4-1970).
2. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71 (i) and Eighth Sch., for certain words (w.e.f 21-1-1972).

¹[(2) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಜಿಲ್ಲಾ ನಿರ್ಧಿಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ನಿರ್ಧಿಯ ನಿರ್ವಹಕನುಗಾಗಿ ಸದರಿ ನಿರ್ಧಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಸಂದಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಅದರಿಂದ ಹಣಗಳನ್ನು ತೇಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಅದರಲ್ಲಿನ ಹಣಗಳ ಅಭಿರ್ಪಣೆ ಮತ್ತು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಸಹಾಯಕವಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯ- ಇವೆಲ್ಲವರುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(3) ಭಾರತದ ಲೇಕ್ಕಿನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೇಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅನುಮೋದನೆ ಪಡೆದು ನಿಯಮಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಮೂನೆಯಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಲೇಕ್ಕಗಳನ್ನು ಇಡತಕ್ಕುದು.

(4) ಲೇಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೇಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿಗಳ ಲೇಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ ನಡೆಯುವಂತೆ ಅವನು ಏಷಾಟು ಮಾಡತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಅಂಥ ಲೇಕ್ಕಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದ ಲೇಕ್ಕನಿಯಂತ್ರಕ ಮತ್ತು ಮಹಾ ಲೇಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕ ವರದಿಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಸತಕ್ಕುದು, ಅವಗಳನ್ನು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಇಡುವಂತೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ವ್ಯವಸ್ಥಾಮಾಡತಕ್ಕುದು.]

8. ಭೂ ಕಂದಾಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಗಳು:-
(1) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ² [ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭೂಕಂದಾಯದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಮಿಗಳ ತೆರಿಗಿನಿಂದ ನಿರ್ಧರಣೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರವು] ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಅಂಥ ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕಂದಾಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು, ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರದೊಳಗಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭೂಮಿಗಳ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಸುಂಕೆಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು.

(3) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಳ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಎಲ್ಲ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ :-

- (ಎ) ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ, ಕೆಸುಬುಗಳ, ಆಡೀವಿಕಾಗಳ ಮತ್ತು ಉದ್ದೋಷಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಗಳು;
- (ಬಿ) ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ವಾಹನಗಳ ಮತ್ತು ದೋಷಿಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಗಳು;
- (ಬಿ) ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೀಗೆ ಬರುವ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆಗಳು ಮತ್ತು ಹಾಯ್ದರಾಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸುವ ಪ್ರಯಾಂಕರ ಮತ್ತು ಸರಕುಗಳ ಮೇಲೆ ಸುಂಕೆಗಳು; ಮತ್ತು
- (ಡಿ) ಪಾರಿಶಾಲೆಗಳ, ಡೈಫಾಲಾಲಯಗಳ ಅಥವಾ ರಸ್ತೆಗಳ ನಿರ್ವಹಕನುಗಾಗಿ ತೆರಿಗೆಗಳು.

(4) ಈ ಪ್ರಾಧಾದ (2)ನೇಯ ಮತ್ತು (3)ನೇಯ ಉಪಭಾರಾಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ತೆರಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಭಂಧಿಸಲು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು¹ [ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರತಿ ವಿನಿಯಮವನ್ನು ಕೂಡಲೇ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡುವವರೆಗೆ ಅದು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.]

1. 1969ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ವಾಮ್ಯ ಪ್ರಾಧಾದ (ವೇಷಣಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ನೇಯ ಇಸವಿಯ 55ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ) 74ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ 45ನೇಯ ಅನುಸಂಖಯ ಮೇರೆಗೆ (2)ನೇಯ ಉಪಭಾರಾದ ಬದಲಾಗಿ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1971 ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಾಧಾದ ವಿಂಗಡಕ್) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ 81ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ) 71(i)ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಈನೇಯ ಅನುಸಂಖಯ ಮೇರೆಗೆ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

[9. Licences or leases for the purpose of prospecting for, or extraction of, minerals:-]

(1) Such share of the royalties accruing each year from licences or leases for the purpose of prospecting for, or the extraction of, minerals granted by ²[the Government of the State] in respect of any area within an autonomous district as may be agreed upon between ²[the Government of the State] and the District Council of such district shall be made over to that District Council.

(2) If any dispute arises as to the share of such royalties to be made over to a District Council, it shall be referred to the Governor for determination and the amount determined by the Governor in his discretion shall be deemed to be the amount payable under sub-paragraph (1) of this paragraph to the District Council and the decision of the Governor shall be final.

10. Power of District Council to make regulations for the control of money-lending and trading by non-tribals:- (1) The District Council of an autonomous district may make regulations for the regulation and control of money-lending or trading within the district by persons other than Scheduled Tribes resident in the district.

(2) In particular and without prejudice to the generality of the foregoing power, such regulations may -

- (a) prescribe that no one except the holder of a licence issued in that behalf shall carry on the business of money-lending;
- (b) prescribe the maximum rate of interest which may be charged or be recovered by a money-lender;
- (c) provide for the maintenance of accounts by money-lenders and for the inspection of such accounts by officers appointed in that behalf by the District Council;
- (d) prescribe that no person who is not a member of the Scheduled Tribes resident in the district shall carry on wholesale or retail business in any commodity except under a licence issued in that behalf by the District Council:

Provided that no regulations may be made under this paragraph unless they are passed by a majority of not less than three-fourths of the total membership of the District Council:

Provided further that it shall not be competent under any such regulations to refuse the grant of a licence to a money-lender or a trader who has been carrying on business within the district since before the time of the making of such regulations.

(3) All regulations made under this paragraph shall be submitted forthwith to the Governor and, until assented to by him, shall have no effect.

1. Ins. by the Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (55 of 1969), s.74 and Fourth Sch., (w.e.f 2-4-1970).

2. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 s. 71 (i) and Eighth Sch., for "the Government of Assam" (w.e.f 21-1-1972).

19. ಖನಿಜಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಆಪ್ಯಾಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಲೈಸೆನ್ಸ್‌ಗಳು ಅಥವಾ ಗೇಂಫೇರ್‌ಗಳು:-

(1) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ [ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು] ಖನಿಜಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಆಪ್ಯಾಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಲೈಸೆನ್ಸ್‌ಗಳು ಅಥವಾ ಗೇಂಫೇರ್‌ಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಮಣಿಸುವುದು ಒದಗಿಬಿರುವ ಸ್ವಾಮ್ಯಶುಲ್ಕಗಳಲ್ಲಿ [ಆರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ] ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ನಡುವೆ ಒಳಿಗೆಯಾಗಿಹುದಾದಂಥ ವಾಲನ್ನು ಆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡತಕ್ಕುದು.

(2) ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬೇಕಾದಂಥ ಸ್ವಾಮ್ಯ ಶುಲ್ಕಗಳ ವಾಲಿನ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿವಾದವು ಉಧ್ಭವಿಸಿದರೆ, ಆ ವಿವಾದವನ್ನು ನಿರ್ಧಾರಿಸುತ್ತಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಲನಿಗೆ ಒಳಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯವಾಲನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನಾನುಸಾರ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿದ ಮೊಬಿಲಿಗಳನ್ನು ಈ ಪ್ರಾರಾದ (1)ನೇಯ ಉಪವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ಮೊಬಿಲಿಗಿಂದ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಲನ ತೀವ್ರಾನವು ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

10. ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರಲ್ಲಿದವರು ಲೇವಾದೇವಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಸುವುದನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರ:- (1) ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು, ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿರುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿನವರಾಗಿರದ ಇತರರು ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ಲೇವಾದೇವಿ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಸುವುದನ್ನು ವಿನಿಯಮಿಸಲು ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು.

(2) ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮತ್ತು ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಅಧಿಕಾರದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅನ್ವಯಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗಿದಂತೆ ಅಂಥ ವಿನಿಯಮಗಳು-

(ಎ) ಆ ಬಗ್ಗೆ ಕೊಡಲಾಗುವ ಲೈಸೆನ್ಸ್‌ನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಲೇವಾದೇವಿ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಡೆಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲವೇಂದು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಲೇವಾದೇವಿದಾರರು ವಿಧಿಸಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ವಸೂಲು ಮಾಡಬಹುದಾದ ಬಳಿದ್ದುಗಿಂತ ಗುಣಿತ ದರಕ್ಕನ್ನು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಲೇವಾದೇವಿದಾರರು ಲೇಕ್ಷಣತ್ವಗಳನ್ನಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ನೇಮಿಸುವಂಥ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಂಥ ಲೇಕ್ಷಣತ್ವಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿರೆದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಯಾವುದೇ ಸರಕಿನ ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಕೊಟ್ಟ ಲೈಸೆನ್ಸ್‌ನ ಮೇರೆಗಲ್ಲದೆ ನಡೆಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲವೇಂದು ನಿಯಮಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಪ್ರಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು, ಆ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಮುಕ್ಕಾಲು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ಬಹುಮತದ ಮೂಲಕ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ್ದ ಹೊರತು ರಚಿಸಲಾಗದು:

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, ಅಂಥ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆನಿಂದಲೂ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ವ್ಯವಹಾರ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಲೇವಾದೇವಿದಾರನಿಗೆ, ಅಥವಾ ವ್ಯಾಪಾರಿಗೆ ಲೈಸೆನ್ಸ್ ನೀಡಿಕೊಂಡಿರುವ ನಿರಾಕರಿಸುವುದು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿನಿಯಮಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಸಕ್ಷಮವಾಗಿತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) ಈ ಪ್ರಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ರಾಜ್ಯವಾಲನಿಗೆ ಒಳಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಆಪ್ಯಾಗಳ ಅನುಮತಿ ನೀಡುವವರಿಗೆ ಅವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

1. 1969ನೇ ಐಸ್‌ಪಿಯ್ ಅಸ್ಸಾಮ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯ ವಿಳಿಂಬಣೆ (ಮೇರಾಲಿಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ರ 55) 74ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಅನುಸೂಚಿತ ಮೇರೆಗೆ (ಸಂಯೋಜಿತ 1970ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1971ನೇಯ್ ಐಸ್‌ಪಿಯ್ ಕ್ಷಾಂಕಾನ್ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಾಂತ್ಯವಿಳಿಂಬಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71 (1)ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೇಯ ಅನುಸೂಚಿತ ಮೇರೆಗೆ “ಅಸ್ಸಾಮ್ ಸರ್ಕಾರ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (21ನೇಯ ಜನವರಿ 1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯುಹೊಂಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

11. Publication of laws, rules and regulations made under the Schedule:- All laws, rules and regulations made under this Schedule by a District Council or a Regional Council shall be published forthwith in the Official Gazette of the State and shall on such publication have the force of law.

12. ¹[Application of Acts of Parliament and of the Legislature of the State of Assam to Autonomous district and autonomous regions in the State of Assam]:-

(1) Notwithstanding anything in this Constitution,-

- (a) no Act of the ²[Legislature of the State of Assam] in respect of any of the ³[matters specified in paragraph 3 or paragraph 3A of this Schedule] as matters with respect to which a District Council or a Regional Council may make laws, and no Act of the ²[Legislature of the State of Assam] prohibiting or restricting the consumption of any non-distilled alcoholic liquor shall apply to any autonomous district or autonomous region ⁴[in that State] unless in either case the District Council for such district or having jurisdiction over such region by public notification so directs, and the District Council in giving such direction with respect to any Act may direct that the Act shall in its application to such district or region or any part thereof have effect subject to such exceptions or modifications as it thinks fit;
- (b) the Governor may, by public notification, direct that any Act of Parliament or of the ²[Legislature of the State of Assam] to which the provisions of clause (a) of this subparagraph do not apply, shall not apply to an autonomous district or an autonomous region ⁴[in that State], or shall apply to such district or region or any part thereof subject to such exceptions or modifications as he may specify in the notification.

(2) Any direction given under sub-paragraph (1) of this paragraph may be given so as to have retrospective effect.

1. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71 and Eighth Sch., for the heading (w.e.f. 21-1-1972).
2. Subs. by s.71(1) and Eighth Sch., ibid, for "Legislature of the State" (w.e.f. 21-1-1972).
3. Subs. by the Sixth Schedule to the Constitution (Amendment) Act, 1995.
4. Ins. by s.71(1) and Eighth Sch., ibid, (w.e.f. 21-1-1972).

11. ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳೆಂದು, ನಿಯಮಗಳ ಮತ್ತು ವಿನಿಯಮಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆ:- ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಕಾನೂನುಗಳು, ನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ತಕ್ಷಣವೇ ಪ್ರಕಟಿಸಿತಕ್ಕೂದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಪ್ರಕಟವಾದಂದಿನಿಂದ ಅವು ಕಾನೂನಿನ ಬಲವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕೂದು.

12. ¹[ಅನ್ನಮಾ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಸ್ತಿನ ಅಧಿನಿಯಮಗಳು ಮತ್ತು ಅನ್ನಮಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅನ್ವಯ:-

(I) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೋ,-

- (ಎ) ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಸಬಹುದಾದ ವಿಷಯಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ²[ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ನೇಯ ಪ್ರಾರ್ಥಾದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ೩೨ ಪ್ರಾರ್ಥಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪಡಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಬೇಕ್ಕಾಗಿ [ಅನ್ನಮಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ] ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, ಮತ್ತು ಭಿನ್ನಭಿನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ಯಾವುದೇ ಮದ್ದತ್ತಸಾರಾಯಕ್ಕೆ ಪಾನೀಯನ್ನು ನಿರ್ವೇಧಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ ³[ಅನ್ನಮಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ] ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, ⁴[ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ] ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ, ಈ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಅನ್ವಯಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಹೊರತು. ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕಬಲ್ಲ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ ಒಗ್ಗೆ ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನ ನೀಡುವಾಗ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಆ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ, ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಸೂಕ್ತಪ್ರಬಂಧ ಯೋಚಿಸುವ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ಈ ಅಧಿನಿಯಮವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿತಕ್ಕಬಲ್ಲ ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ರಾಜ್ಯವಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಸಂಸ್ತಿನ ಅಥವಾ ³[ಅನ್ನಮಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ] ಯಾವ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಈ ಉಪಪ್ರಾರ್ಥ ಉಪಭಂಗಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು ⁴[ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ] ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕಬಲ್ಲವೆಂದು, ಅಥವಾ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ತಾನು ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದುಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಟಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕಬಲ್ಲ ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.

(2) ಈ ಪ್ರಾರ್ಥ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಾರ್ಥ ಮೇರೆಗೆ ಹೊಡಲಾಗುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತ್ವ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ಹೊಡಬಹುದು.

- 1971ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ತಖಾನ್ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ 81ನೇಯ ಸಂಪೂರ್ಣ 71ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಶೀರ್ಷಕಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (21ನೇ ಜನಪರಿ 1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯೂತೀಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 1995ನೇಯ ಇಸ್ವಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಅರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ (ತಿದ್ದಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯೂತೀಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 71 (1)ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ” ಬದಲಾಗಿ (21ನೇ ಜನಪರಿ 1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯೂತೀಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
- 71 (1) ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

[12A. Application of Acts of Parliament and of the Legislature of the State of Meghalaya to autonomous districts and autonomous regions in the State of Meghalaya:- Notwithstanding anything in this Constitution,-

- (a) If any provision of a law made by a District or Regional Council in the State of Meghalaya with respect to any matter specified in sub-paragraph (1) of paragraph 3 of this Schedule or if any provision of any regulation made by a District Council or a Regional Council in that State under paragraph 8 or paragraph 10 of the Schedule, is repugnant to any provision of a law made by Legislature of the State of Meghalaya with respect to that matter, then, the law or regulation made by the District Council or, as the case may be, the Regional Council whether made before or after the law made by the Legislature of the State of Meghalaya, shall, to the extent of repugnancy, be void and the law made by the Legislature of the State of Meghalaya shall prevail;
- (b) the President may, with respect to any Act of Parliament, by notification, direct that it shall not apply to an autonomous district or an autonomous region in the State of Meghalaya, or shall apply to such district or region or any part thereof subject to such exceptions or modifications as he may specify in the notification and any such direction may be given so as to have retrospective effect.]

[12AA. Application of Acts of Parliament and of the Legislature of the State of Tripura to the autonomous districts and autonomous regions in the State of Tripura:-

Notwithstanding anything in this Constitution,-

- (a) no Act of the Legislature of the State of Tripura in respect of any of the matters specified in paragraph 3 of this Schedule as matters with respect to which a District Council or a Regional Council may make laws, and no Act of the Legislature of the State of Tripura prohibiting or restricting the consumption of any non-distilled alcoholic liquor shall apply to the autonomous district or an autonomous region in that State unless, in either case, the District Council for that district or having jurisdiction over such region by public notification so directs, and the District Council in giving such direction with respect to any Act may direct that the Act shall, in its application to that district or such region or any part thereof, have effect subject to such exceptions or modifications as it thinks fit;
- (b) the Governor may, by public notification, direct that any Act of Legislature of the State of Tripura to which the provisions of clause (a) of this sub-paragraph do not apply, shall not apply to the autonomous district or any autonomous region in that State, or shall apply to that district or such region, or any part thereof, subject to such exceptions or modifications, as he may specify in the notification;

1. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71 and Eighth Sch., ibid., for paragraph 12A (w.e.f. 21-1-1972).
2. Subs. by the Sixth Schedule to the Constitution (Amendment) Act, 1988 (67 of 1988), s.2, for paragraphs 12AA and 12B. Earlier paragraph 12AA was ins. by the Constitution (Forty-ninth Amendment) Act, 1984, s.4 (w.e.f. 1-4-1985).

¹[12ಎ. ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಮತ್ತು ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅನ್ವಯ :-

ಕ್ಷಾ ಸಂಪರ್ಧಾನಂದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ,-

- (ಎ) ಈ ಅನುಸಂಚಿಯ 3ನೇಯ ಪ್ರಾರ್ಥಾದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಾರ್ಥಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧವು ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಜಿಲ್ಲೆ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಈ ಅನುಸಂಚಿಯ 3ನೇಯ ಪ್ರಾರ್ಥಾದ ಅಥವಾ 10ನೇಯ ಪ್ರಾರ್ಥಾದ ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಆ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೆ, ಆಗ ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಆ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೀಯೇ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ತರುವಾಯವೇ ಆಗಲಿ ಆ ಜಿಲ್ಲೆ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ವಿನಿಯಮವು ಹಾಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಶೂನ್ಯವಾಗತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು ಪ್ರೇರಣಾವಿಷಯಕ್ಕೆ ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು;
- (ಬಿ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಸಂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಆ ಅಧಿಸಂಚನೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಅದು ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು, ಮತ್ತು ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ಕೊಡಬಹುದು.

²[12ಎ. ಶ್ರೀಪುರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಪುರ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅನ್ವಯ:-

ಕ್ಷಾ ಸಂಪರ್ಧಾನಂದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದರೂ,-

- (ಎ) ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಜಿಲ್ಲೆ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಕಾನೂನಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದೋ ಆ ವಿಷಯಗಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ಈ ಅನುಸಂಚಿಯ 3ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ವೈಕಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಶ್ರೀಪುರರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, ಮತ್ತು ಭಟ್ಟೆ ಇಳಿಸದ ಯಾವುದೇ ಮದ್ಸಾರಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯಾದ ಸೇವನೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ ಶ್ರೀಪುರ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರ-ಶ್ರೀಪುರದರ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರವಾಗ್ತಮೀಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜಿಲ್ಲೆ ಪರಿಷತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸಂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಹೊರತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಆ ಅಧಿನಿಯಮಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲೆ ಪರಿಷತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ, ಆ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಆ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಥವಾ ಆದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವಲ್ಲಿ, ಅದು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ಆ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸಂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಈ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯಿಸದಿರುವಂಥ ಶ್ರೀಪುರ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲವಂದು, ಅಥವಾ ಆ ಅಧಿಸಂಚನೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ಆ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;]

1. 1971 ಇಸವಿಯ ಈಶಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಸರ್ ವಿಂಗಡೆನ್) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೇಯ ಅನುಸಂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ 12ಎ ಪ್ರಾರ್ಥಾಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1984ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂಪರ್ಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 12ಎ ಪ್ರಾರ್ಥಾಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. 1988ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂಪರ್ಧಾನದ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1988ರ 67) ಅರನೆಯ ಅನುಸಂಚಿಯ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 12ಎ ಪ್ರಾರ್ಥಾಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

(c) the President may, with respect to any Act of Parliament, by notification, direct that it shall not apply to the autonomous district or an autonomous region in the State of Tripura or, shall apply to such district or region or any part thereof, subject to such exceptions or modifications, as he may specify in the notification and any such direction may be given so as to have retrospective effect.

¹[12B. Application of Acts of Parliament and of the Legislature of the ²[State] of Mizoram to autonomous districts and autonomous regions in the ²[State] of Mizoram:- Notwithstanding anything in this Constitution -

- (a) no Act of the Legislature of the State of Mizoram in respect of any of the matters specified in paragraph 3 of this Schedule as matters with respect to which a District Council or a Regional Council may make laws, and no Act of the Legislature of the State of Mizoram prohibiting or restricting the consumption of any non-distilled alcoholic liquor shall apply to any autonomous district or autonomous region in that State unless, in either case, the district council for such district or having jurisdiction over such region, by public notification, so directs, and the District Council, in giving such direction with respect to any Act, may direct that the Act shall, in its application to such district or region or any part thereof, have effect subject to such exceptions or modifications as it thinks fit;
- (b) the Governor may, by public notification, direct that any Act of the Legislature of the State of Mizoram to which the provisions of clause (a) of this sub-paragraph do not apply, shall not apply to an autonomous district or an autonomous region in that State, or shall apply to such district or region, or any part thereof, subject to such exceptions or modifications; as he may specify in the notification;
- (c) the President may, with respect to any Act of Parliament, by notification, direct that it shall not apply to an autonomous district or an autonomous region in the State of Mizoram, or shall apply to such district or region or any part thereof, subject to such exceptions or modifications as he may specify in the notification and any such direction may be given so as to have retrospective effect.

1. Subs. by the Government of Union territories (Amendment) Act, 1971 (83 of 1971), s. 13 for paragraph ¹2B (w.e.f. 29-4-1972).

2. Subs. by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1986) for "Union Territory".

(ಃ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ, ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ತಿಪ್ರರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕುದಲ್ಲವೇಂದು, ಅಥವಾ ತಾನು ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ನೀಡಬಹುದು.

¹[12ಬಿ. ಮಿಚೋರಾಮ್²] [ರಾಜ್ಯ]ದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ, ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಮತ್ತು ಮಿಚೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಅಧಿನಿಯಮಗಳ ಅನ್ವಯ:-

ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ,-

- (ಎ) ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಜಿಲ್ಲೆ ಪರಿಷತ್ತು ಅಥವಾ ಮ್ಯಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದೋ ಆ ವಿಷಯಗಳು ಎಂಬುದಾಗಿ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೇ ಪ್ರಾರಾದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರೇಕ್ಷಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಮಿಚೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮತ್ತು ಭಟ್ಟಿ ಇಳಿಸದ ಯಾವುದೇ ಮದ್ದಾಸಾರಿಯಕ್ಕೆ ಪಾನೀಯದ ಸೇವನೆಯನ್ನು ನಿರ್ಣೇಧಿಸುವ ಅಥವಾ ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವ ಮಿಚೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರ - ಇವೆರಡರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ, ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜಿಲ್ಲೆ ಪರಿಷತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ, ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಹೊರತು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಆ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ನೀಡುವಲ್ಲಿ, ಆ ಅಧಿನಿಯಮವನ್ನು ಆ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು; ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ರಾಜ್ಯವಾಲನು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಈ ಉಪಪ್ರಾರಾದ (ಎ) ಖಂಡದ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯಿಸಬಿರುವಂಥ ಮಿಚೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕುದಲ್ಲವೇಂದು, ಅಥವಾ ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ಒಳಪಟ್ಟು ಆ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;
- (ಃ) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು, ಸಂಸತ್ತಿನ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ, ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಮಿಚೋರಾಮ್ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕುದಲ್ಲವೇಂದು, ಅಥವಾ ತಾನು ಆ ಅಧಿಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಅಥವಾ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಥವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ನೀಡಬಹುದು.

1. 1971ನೇಯ ಇಸ್ಪಿಯ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸರ್ಕಾರ (ಅಧ್ಯಾತ್ಮ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 83) 13ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 12ಬಿ ಪ್ರಾರಾಗ್ನಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ. (29-4-72ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಂತೆ). ಪ್ರತಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1986ನೇಯ ಇಸ್ಪಿಯ ಮಿಚೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 34) ಮೂಲಕ “ಪಕ್ಷೋಪಿಕರಾಜ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ” ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

13. Estimated receipts and expenditure pertaining to autonomous districts to be shown separately in the annual financial statement:- The estimated receipts and expenditure pertaining to an autonomous district which are to be credited to, or is to be made from, the Consolidated Fund of the State ^{1***} shall be first placed before the District Council for discussion and then after such discussion be shown separately in the annual financial statement of the State to be laid before the Legislature of the State under article 202.

14. Appointment of Commission to inquire into and report on the administration of autonomous districts and autonomous regions:- (1) The Governor may at any time appoint a Commission to examine and report on any matter specified by him relating to the administration of the autonomous districts and autonomous regions in the State, including matters specified in clauses (c), (d), (e) and (f) of sub-paragraph (3) of paragraph 1 of this Schedule, or may appoint a Commission to inquire into and report from time to time on the administration of autonomous districts and autonomous regions in the State generally and in particular on -

- (a) the provision of educational and medical facilities and communications in such districts and regions;
- (b) the need for any new or special legislation in respect of such districts and regions; and
- (c) the administration of the laws, rules and regulations made by the District and Regional Councils; and define the procedure to be followed by such Commission.

(2) The report of every such Commission with the recommendations of the Governor with respect thereto shall be laid before the Legislature of the State by the Minister concerned together with an explanatory memorandum regarding the action proposed to be taken thereon by ²[the Government of the State].

(3) In allocating the business of the Government of the State among his Ministers the Governor may place one of his Minister specially in charge of the welfare of the autonomous districts and autonomous regions in the State.

15. Annulment or suspension of acts and resolutions of District and Regional Councils:-

(1) If at any time the Governor is satisfied that an act or resolution of a District or a Regional Council is likely to endanger the safety of India ³[or is likely to be prejudicial to public order], he may annul or suspend such act or resolution and take such steps as he may consider necessary (including the suspension of the Council and the assumption to himself of all or any of the powers vested in or exercisable by the Council) to prevent the commission or continuance of such act, or the giving of effect to such resolution.

(2) Any order made by the Governor under sub-paragraph (1) of this paragraph together with the reasons therefor shall be laid before the Legislature of the State as soon as possible and the order shall, unless revoked by the Legislature of the State, continue in force for a period of twelve months from the date on which it was so made:

1. The words "of Assam" omitted by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71 (1) and Eighth Sch, (w.e.f. 21-1-1972).
2. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71 (1) and Eighth Sch., for "the Government of Assam" (w.e.f. 21-1-1972).
3. Ins. by the Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (55 of 1969); s.74 and Fourth Sch. (w.e.f. 21-4-1970).

13. ಸ್ವಾಯತ್ರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಂದಾಜು ಜಮೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವೆಚ್ಚೆಗಳನ್ನು ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಣೆ ಪಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸುವುದು:- ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವ ಅಂದಾಜು ಜಮೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಸಂಚಿತ ನಿರ್ದಿಂಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಆ ಜಮೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಥವಾ ಯಾವ ವೆಚ್ಚೆಗಳನ್ನು ಆ ನಿರ್ದಿಯಿಂದ ಭರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಆ ವೆಚ್ಚೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮೊದಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುಂದೆ ಚಿಕ್ಕೆಯ ನಡೆಯತಕ್ಕದು: ಮತ್ತು ಆ ಚಿಕ್ಕೆಯ ಅನಂತರ 202ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಿತದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡಬೇಕಾದ ರಾಜ್ಯದ ವಾರ್ಷಿಕ ಹಣಕಾಸು ವಿವರಣೆ ಪಡ್ಡದಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕದು.

14. ಸ್ವಾಯತ್ರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ರೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಕೆ ಮಾಡಲು ಮತ್ತು ವರದಿ ಮಾಡಲು ಅಯೋಗದ ನೇಮಕ:- (1) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ರೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಈ ಅನುಸಾರಿಯಿ (1)ನೇಯ ಪ್ರಾಧಾರ (3) ನೇಯ ಉಪಪ್ರಾಧಾರ (ಸಿ), (ಡಿ), (ಇ) ಮತ್ತು (ಎಫ್) ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ವಿವರಿಗಳನ್ನೊಂದು ತಾನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸುವಂಥ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರಕೆ ನಡೆಸಿ ವರದಿ ಮಾಡಲು ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಯೋಗವನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು ಅಥವಾ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ರೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಡಳಿತದ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ-

(ಎ) ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ;

(ಬಿ) ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಹೊಸ ಶಾಸನದ ಅಥವಾ ವಿಶೇಷಶಾಸನದ ರಚನೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯ ಬಗ್ಗೆ; ಮತ್ತು

(ಒ) ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಗಳು ರಚಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳ, ನಿಯಮಗಳ ಮತ್ತು ವಿನಿಯಮಗಳ ಜಾರಿಯ ಬಗ್ಗೆ - ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ವಿಚಾರಕೆ ನಡೆಸಿ ವರದಿಮಾಡಲು ಒಂದು ಅಯೋಗವನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಅಯೋಗವು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸಬಹುದು.

(2) ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಮಂತ್ರಿಯು ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಯೋಗದ ವರದಿಯನ್ನು, ಆ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮಾಡುವ ಶಿಫಾರಸ್ಸು ಗಳೊಂದೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಮೇಲೆ² [ಅ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರವು] ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಣಾತ್ಮಕ ಜ್ಞಾಪನ ಪಡ್ಡದೊಂದೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕದು:

(3) ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಡುವಾಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರಾಜ್ಯದ ಸ್ವಾಯತ್ರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ರೆ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಗೊತ್ತುಮಾಡಬಹುದು.

15. ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ನಿರ್ಣಯಗಳ ರದ್ದಿಯಾತ್ಮಿ ಅಥವಾ ಅಮಾನತೆ:- (1) ಒಂದು ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತ ಕೈಗೊಂಡ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಅಥವಾ ನಿರ್ಣಯದಿಂದ ಭಾರತದ ಸುರಕ್ಷತೆಗೆ ಅಪಾಯ ಉಂಟಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆಯೆಂದು³ [ಅಥವಾ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುಷ್ಣುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆಯೆಂದು] ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮನದಷ್ಟುದರೆ, ಅಂಥ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಥವಾ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ಅಮಾನತುಗೊಳಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಕಾರ್ಯ ಅಥವಾ ಅದರ ಮುಂದುವರಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂಥ ನಿರ್ಣಯದ ಜಾರಿಯನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿಪ್ಪೆಡಕ್ಕಾಗಿ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ತಾನು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದಾದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು (ಅ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಮಾನತ್ತನ್ನು ಮತ್ತು ಆ ಪರಿಷತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಅದು ಜಿಲ್ಲಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಪ್ಪದೊಂದು) ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು.

(2) ಈ ಪ್ರಾಧಾರ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಾಧಾರದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಆದೇಶವನ್ನು, ಅದರ ಕಾರಣಗಳೊಂದಿಗೆ ಅದನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಸಾಧ್ಯವಾದಪ್ಪೆ ಬೇಗನೆ ಇಡತಕ್ಕದು ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿದ ಹೊರತು ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹನೆರ್ಡು ತಿಂಗಳಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕದು:

1. 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಕಾರ್ಯಾನ್ವಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಸ್ತಾವಿತಗಳೆಂಬುದು) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 71(1)ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಈನೆಯ ಅನುಸಾರಿಯಾಗಿ ಮೇರೆಗೆ “ಅಸ್ಯಾಮ್” ಎಂಬುದನ್ನು (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಕಾರ್ಯಾನ್ವಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಸ್ತಾವಿತಗಳೆಂಬುದು) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 71(1)ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಈನೆಯ ಅನುಸಾರಿಯಾಗಿ ಮೇರೆಗೆ “ಅಸ್ಯಾಮ್ ಸರ್ಕಾರ” ಎಂಬುದನ್ನು (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
3. 1969ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಯಾಮ್ ಪ್ರಸ್ತಾವಿತಗಳೆಂಬುದು (ಮೇಘಾಲಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 74ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮತ್ತು 4ನೇಯ ಅನುಸಾರಿಯಾಗಿ ಮೇರೆಗೆ (21-4-1970ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

Provided that if and so often as a resolution approving the continuance in force of such order is passed by the Legislature of the State, the order shall unless cancelled by the Governor continue in force for a further period of twelve months from the date on which under this paragraph it would otherwise have ceased to operate.

16. Dissolution of a District or a Regional Council:- [(1) The Governor may on the recommendation of a Commission appointed under paragraph 14 of this Schedule by public notification order the dissolution of a District or a Regional Council, and-

- (a) direct that a fresh general election shall be held immediately for the reconstitution of the Council, or
- (b) subject to the previous approval of the Legislature of the State assume the administration of the area under the authority of such Council himself or place the administration of such area under the Commission appointed under the said paragraph or any other body considered suitable by him for a period not exceeding twelve months:

Provided that when an order under clause (a) of this paragraph has been made, the Governor may take the action referred-to in clause (b) of this paragraph with regard to the administration of the area in question pending the reconstitution of the Council on fresh general election:

Provided further that no action shall be taken under clause (b) of this paragraph without giving the District or the Regional Council, as the case may be, an opportunity of placing its views before the Legislature of the State.

²[(2) If at any time the Governor is satisfied that a situation has arisen in which the administration of an autonomous district or region cannot be carried on in accordance with the provisions of this Schedule, he may, by public notification, assume to himself all or any of the functions or powers vested in or exercisable by the District Council or, as the case may be, the Regional Council and declare that such functions or powers shall be exercisable by such person or authority as he may specify in this behalf, for a period not exceeding six months:

Provided that the Governor may by a further order or orders extend the operation of the initial order by a period not exceeding six months on each occasion.

(3) Every order made under sub-paragraph (2) of this paragraph with the reasons therefor shall be laid before the Legislature of the State and shall cease to operate at the expiration of thirty days from the date on which the State Legislature first sits after the issue of the order, unless, before the expiry of the period it has been approved by the State Legislature.]

1. Paragraph 16 renumbered as sub-paragraph (1) thereof by the Assam Reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 (55 of 1969), s.74 and Fourth Sch. (w.e.f. 2-4-1970).

2. Ins. by the Assam reorganisation (Meghalaya) Act, 1969 s. 74 and Fourth sch. (w.e.f. 2-4-1970).

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಉದೇಶದ ಜಾರಿಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಂಗಿಕರಿಸಿದರೆ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಅಂಗಿಕರಿಸಿದಾಗಲೇಲ್ಲ ಆ ಉದೇಶವನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿದ ಹೊರತು, ಅದು ಈ ವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಅನ್ಯಥಾ ನಿಂತಹೊಗೆಬಹುದಾಗಿತ್ತೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳುಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತುದು.

16. ಜಿಲ್ಲಾ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ವಿಷಯನೇ:-¹ [(I) ಈ ಅನುಸಾರಿಯ 14ನೇಯ ವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಿಸಲಾದ ಅಯೋಗದ ಶಿಫಾರಸಿನ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸುವ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು, ಮತ್ತು ಅವನು-

(ಎ) ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಸರ್ತಾ ರಚನೆಗಾಗಿ ಕೊಡಲೇ ಹೊಸದಾಗಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚೀನಾವಣೆ ನಡೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಪ್ರಾವ್ಯ ಅನುಮೋದನೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧಿನ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಅಂತಹ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸದರಿ ವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಿಸಲಾದ ಅಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ತನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಪರಿಗಳಿಸುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮೀರದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಬಹುದು :

ಪರಂತು, ಈ ವ್ಯಾಧಾದ (ಎ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಒಂದು ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರುವಾಗ, ಹೊಸದಾಗಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚೀನಾವಣೆ ನಡೆದು ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರಸರ್ತಾ ರಚನೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಈ ವ್ಯಾಧಾದ (ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು:

ಮತ್ತು ಪರಂತು, ಜಿಲ್ಲಾ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡಲು ಅದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟ ಹೊರತು, ಈ ವ್ಯಾಧಾದ (ಬಿ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಿರುತ್ತದ್ದು.

2[(2) ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರದೇಶದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಈ ಅನುಸಾರಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಂಬ ಸನ್ನಿಹಿತವು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದೆ ಎಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮನದಂಬಾದರೆ, ಅವನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ, ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿರ್ಹಿತವಾಗಿರುವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಅದು ಚಲಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಅಂಥ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಅರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗೆ ಮೀರದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಚಲಾಯಿಸಬಹುದು ಘೋಷಿಸಬಹುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಮೂದಲಿನ ಆದೇಶವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವದನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಮತ್ತೊಂದು ಆದೇಶವು ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಸಲ್ಪ ಅರು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಮೀರದ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬಹುದು.

(3) ಈ ವ್ಯಾಧಾದ (2) ನೇಯ ಉಪವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಆದೇಶವನ್ನು ಅದರ ಕಾರಣಗಳೊಂದಿಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಮುಂದೆ ಇಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ ಬಳಿಕ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮೊದಲು ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಕಾಲಾವಧಿಯ ಪೂರ್ವೇಸುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಆ ಆದೇಶವನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸಿದ ಹೊರತು, ಸದರಿ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯ ಪೂರ್ವೇಸುತ್ತಲೇ ಅದು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತಹೊಗೆತಕ್ಕುದು.]

1. 1969ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಅಸ್ಥಾಮ್ ಪ್ರಸರ್ವಿಂಗ್‌ಡೆಕ್ಸೆ. (ಮೇಫಾಲಾಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1969ನೇಯ ಇಸವಿಯ 5ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 74ನೇಯ ಪ್ರಕರಣ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಅನುಸಾರಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) 16ನೇಯ ವ್ಯಾಧಾಗ್ರಹನ್ನು ಅದರ (1) ನೇಯ ಉಪವ್ಯಾತ ಎಂದು ಪ್ರಸರ್ತಾಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
2. 1969ನೇಯ ಅಸ್ಥಾಮ್ ಪ್ರಸರ್ತಾ ಖಂಡ (ಮೇಫಾಲಾಯ) ಅಧಿನಿಯಮದ 74ನೇಯ ಪ್ರಕರಣ ಹಾಗೂ ನಾಲ್ಕನೇಯ ಅನುಸಾರಿಯ ಮೇರೆಗೆ (2-4-1970 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

17. Exclusion of areas from autonomous districts in forming constituencies in such districts:- For the purposes of elections to ¹[the Legislative Assembly of Assam or Meghalaya ²[or Tripura, ³[or Mizoram], the Governor may by order declare that any area within an autonomous district ⁴[in the State of Assam or Meghalaya ²[or Tripura, ³[or Mizoram], as the case may be, shall not form part of any constituency to fill a seat or seats in the Assembly reserved for any such district but shall form part of a constituency to fill a seat or seats in the Assembly not so reserved to be specified in the order.

5* * * *

19. Transitional Provisions:- (1) As soon as possible after the commencement of this Constitution the Governor shall take steps for the constitution of a District Council for each autonomous district in the State under this Schedule and, until a District Council is so constituted for an autonomous district, the administration of such district shall be vested in the Governor and the following provisions shall apply to the administration of the areas within such district instead of the foregoing provisions of this Schedule, namely:-

(a) no Act of Parliament or of the Legislature of the State shall apply to any such area unless the Governor by public notification so directs; and the Governor in giving such a direction with respect to any Act may direct that the Act shall, in its application to the area or to any specified part thereof, have effect subject to such exceptions or modifications as he thinks fit;

(b) The Governor may make regulations for the peace and good government of any such area and any regulations so made may repeal or amend any Act of Parliament or of the Legislature of the State or any existing law which is for the time being applicable to such area.

(2) Any direction given by the Governor under clause (a) of sub-paragraph (1) of this paragraph may be given so as to have retrospective effect.

1. Subs. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971), s.71 and Eighth Sch., for "the Legislative Assembly of Assam" (w.e.f. 21-1-1972).
2. Ins. by the Constitution (Forty-ninth Amendment) Act, 1984.s.4 (w.e.f. 1-4-1985).
3. Ins. by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1986), s.39 (w.e.f. 20-2-1987).
4. Ins. by the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971 (81 of 1971),s. 71 and Eighth Sch. (w.e.f. 21-1-1972).
5. Paragraph 18 omitted by s. 71 and Eighth Sch. ibid, (w.e.f. 21-1-1972).

17. ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಚುನಾವಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವಾಗ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸುವುದು:-

¹[ಅಸ್ವಾಮ್] ಅಥವಾ ಮೇಘಾಲಯ ²[ಅಥವಾ ಶ್ರೀಪುರ] ³[ಅಥವಾ ಮಿಜೋರಾಂ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ] ಚುನಾವಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ⁴[ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಸ್ವಾಮ್] ಅಥವಾ ಮೇಘಾಲಯ ²[ಅಥವಾ ಶ್ರೀಪುರ ³[ಅಥವಾ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯದ] ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಆ ಸಚೇಯಲ್ಲಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಚುನಾವಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಭಾಗವಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲವೇಂದು, ಆದರೆ ಆ ಸಚೇಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿರದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಲು ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಬೇಕಾದ ಚುನಾವಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಭಾಗವಾಗಿರತಕ್ಕುದೆಂದು ಫೋಣಿಸಬಹುದು.

* * * *

19. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದ ತರುವಾಯ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ರಚಿಸಲು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕ್ರೀಗೊಳಿತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಜಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಹಾಗೆ ರಚಿಸುವವರೆಗೆ ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಡಳಿತವು ರಾಜ್ಯಪಾಲನಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕುದು, ಯಾವುದೆಂದರೆ:-

(ಎ) ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮವು ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕುದೆಂದು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಹಾಗೆ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಹೊರತು ಆದು ಹಾಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕುದಲ್ಲ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಯಾವುದೇ ಅಧಿನಿಯಮದ ಬಗ್ಗೆ ಅಂಥ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ನೀಡುವಾಗ, ಆ ಅಧಿನಿಯಮವು ಆ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಲ್ಲಿ ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಯೋಚಿಸುವಂಥ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ, ಅಥವಾ ಮಾರ್ವಾಟ್‌ಟಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿತಕ್ಕುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು;

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದ ಶಾಂತಿಯುತ ಮತ್ತು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಆಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ರಚಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿನಿಯಮಗಳು ಅಂಥ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಸಂಸತ್ತಿನ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಕಾನೂನಾನ್ನು ಅಥವಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಾನ್ನು ನಿರಸನಗೊಳಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ತಿದ್ಯುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು.

(2) ಈ ವ್ಯಾಧಾದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಾಧಾದ (ಎ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯಪಾಲನು ನೀಡುವ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನವನ್ನು ಪೂರ್ವಾನ್ವಯ ಪರಿಣಾಮ ಹೊಂದಿರುವಂತೆ ನೀಡಬಹುದು.

1. 1971ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಕೆಶಾನ್ತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಸರ್ ವಿಂಗಡಕೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 71ನೇಯ ಪ್ರಕರಣ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ “ಅಸ್ವಾಮ್” ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯುಂಟುಂಟಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1984ನೇ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವಹ್ಯಾಬಲ್ತನ್ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ “ದಿ” ಖಂಡದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1986ರ ಮಿಜೋರಾಂ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 34) 39ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1971ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಕೆಶಾನ್ತ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪ್ರಸರ್ ವಿಂಗಡಕೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 81) 71ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. 71ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ 18ನೇಯ ವ್ಯಾಧಾನ್ತಕಾರ (21-1-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

(3) All regulations made under clause (b) of sub-paragraph (1) of this paragraph shall be submitted forthwith to the President and, until assented to by him, shall have no effect.

[20. Tribal areas:- (1) The areas specified in parts I,² II² [IIA] and III of the table below shall respectively be the tribal areas within the State of Assam, the State of Meghalaya,² [the State of Tripura] and the³ [State] of Mizoram.

(2) ⁴[Any reference in Part I, Part II, or Part III of the table below] to any district shall be construed as a reference to the territories comprised within the autonomous district of that name existing immediately before the day appointed under clause (b) of section 2 of the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act, 1971:

Provided that for the purposes of clauses (e) and (f) of sub-paragraph (1) of paragraph 3, paragraph 4, paragraph 5, paragraph 6, sub-paragraph (2), clauses (a), (b) and (d) of sub-paragraph (3) and sub-paragraph (4) of paragraph 8 and clause (d) of sub-paragraph (2) of paragraph 10 of this Schedule, no part of the area comprised within the municipality of Shillong shall be deemed to be within the⁵ [Khasi Hills District].

⁶[(3) The reference in Part II A in the table below to the 'Tripura Tribal Areas District' shall be construed as a reference to the territory comprising the tribal areas specified in the First Schedule to the Tripura Tribal Areas Autonomous District Council Act, 1979.]

1. Subs. by the North-Eastern Areas (Re-organisation) Act, 1971 (81 of 1971); s.71 and Eighth Sch. for paragraph 20 and 20A (w.e.f. 21-1-1972).
2. Ins. by the Constitution (Forty-ninth Amendment) Act, 1984.s.4 (w.e.f. 1-4-1985).
3. Subs. by the State of Mizoram Act, 1986 (34 of 1986), s.39 "Union territory" (w.e.f. 20-2-1987).
4. Subs. by the Constitution (Forty-ninth Amendment) Act, 1984, s.4 (w.e.f. 1-4-1985).
5. Subs. by the Government of Meghalaya Notification DCA 31/72/11, dated the 14th June, 1973, Gazette of Meghalaya, Pt. VA, dated 23-6-1973, p.200.
6. Ins. by the Constitution (Forty-ninth Amendment) Act, 1984 s.4 (w.e.f. 1-4-1985).

(3) ಈ ವ್ಯಾರಾದ (1)ನೇಯ ಉಪವ್ಯಾರಾದ (ಬಿ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಲಾಗುವ ಎಲ್ಲ ವಿನಿಯಮಗಳನ್ನು ಕೊಡಲೇ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಒಳ್ಳಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನು ಅವರುಗಳಿಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡುವವರೆಗೆ ಆವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

¹[20. ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳು:- (1) ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದ 1, 2, ²(ಎ) ಮತ್ತು 3ನೇಯ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ ಅನ್ನಪೂರ್ಣ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ, ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ, ²[ತಿಪ್ಪರಿ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ] ಮತ್ತು ಮಿಜೋರಾಮ್
³[ರಾಜ್ಯ]ದೊಳಗಿನ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ⁴[ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದ 1,2 ಅಥವಾ 3ನೇ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವು] 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ತಿಥಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (ಬಿ) ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಲಾದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಅದೇ ಹೆಸರಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗೆ ಸೇರಿಯವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತರಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅಧ್ಯೇಯಸತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 3ನೇಯ ವ್ಯಾರಾದ (1)ನೇಯ ಉಪ-ವ್ಯಾರಾದ (ಇ) ಮತ್ತು (ಎಫ್) ಖಂಡಗಳು, 4ನೇಯ ವ್ಯಾರಾದ, 5ನೇಯ ವ್ಯಾರಾದ, 6ನೇಯ ವ್ಯಾರಾದ (2)ನೇಯ ಉಪ-ವ್ಯಾರಾದ (3)ನೇಯ ಉಪ-ವ್ಯಾರಾದ (ಎ), (ಬಿ) ಮತ್ತು (ಡಿ) ಖಂಡಗಳು ಮತ್ತು 8ನೇಯ ವ್ಯಾರಾದ (4)ನೇಯ ಉಪ-ವ್ಯಾರಾದ ಮತ್ತು 10ನೇಯ ವ್ಯಾರಾದ (2)ನೇಯ ಉಪ-ವ್ಯಾರಾದ (ಡಿ) ಖಂಡ-ಇವರುಗಳ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸಿಲಾಂಗನ ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಯವ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವು [ಮಾಸೀ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆ] ಒಳಗಿರುವಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

⁵[(3) ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿನ 2೧ ಭಾಗದಲ್ಲಿ “ತಿಪ್ಪರಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ” ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, ತಿಪ್ಪರಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅಧಿನಿಯಮ, 1979ರ ಮೊದಲನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತರಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದು ಅಧ್ಯೇಯಸತಕ್ಕುದು.

1. 1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ ತಿಥಾನ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಪುನರ್ ವಿಂಗಡಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೇಯ ಇಸವಿಯ 81ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆ) 71ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ (21-1-1972ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ). 20ನೇಯ ಮತ್ತು 20೧ ವ್ಯಾರಾಗ್ರಾಹಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೂಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1984ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿಧ್ಯಾಪದಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1986ರ ಮಿಜೋರಾಂ ರಾಜ್ಯ ಅಧಿನಿಯಮದ (1986ರ 34) 39ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ “ಒಕ್ಕೂಟರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೂಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ
4. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇಯ ತಿಧ್ಯಾಪದಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯೂಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
5. ಡಿ.ಸಿ.ಎ. 31:72:11ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1973ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಜೂನ್ 14ನೇಯ ದಿನಾಂಕದ ಮೇಘಾಲಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಸೂಚನೆ, (ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜಪತ್ರ ಭಾಗ ೨೬ ದಿನಾಂಕ: 3-6-1973 ಪೃಷ್ಟ 200) - ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯೂಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇಯ ತಿಧ್ಯಾಪದಿ) ಅಧಿನಿಯಮ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

**TABLE
PART 1**

1. The North Cachar Hills District
2. ¹[The Karbi Anglong District.]

PART II

- ²[1. Khasi Hills District.
2. Jaintia Hills District.]
3. The Garo Hills District.

³[PART IIA]

Tripura Tribal Areas District.]

PART III

4* * * * * * *

- ⁵[1. The Chakma district.
- ⁶[2. The Mara District.
3. The Lai District.]]

⁷[20A. dissolution of the Mizo-District Council:-(1) Notwithstanding anything in this Schedule, the District Council of the Mizo District existing immediately before the prescribed date (hereinafter referred to as the Mizo district Council) shall stand dissolved and cease to exist.

(2) The Administrator of the Union territory of Mizoram may, by one or more orders, provide for all or any of the following matters, namely:-

- (a) the transfer, in whole or in part, of the assets, rights and liabilities of the Mizo District Council (including the rights and liabilities under any contract made by it) to the Union or to any other authority;

1. Subs. by the Government of Assam Notification T-A D/R/115/74/47, dated 14th October, 1976 for "The MikirHills district".
2. Subs. by the Government of Meghalaya Notification DCA 31/72/11, dated 14th June, 1973. Gazette of Meghalaya, Pt. VA, dated 23-6-1973, p.200.
3. Ins. by the Constitution (Forty-ninth amendment) Act, 1984, s.4 (w.e.f.1-4-1985).
4. The words "The Mizo District" omitted by the Government of Union territories (Amendment) Act, 1971 (83 of 1971) s. 13 (w.e.f. 29-4-1972).
5. Ins. by the Mizoram district Councils (Miscellaneous Provisions) Order, 1972, published in the Mizoram Gazette; 1972, dated the 5th May 1972, Vol.I.Pt.ii.p. 17 (w.e.f. 29-4-1972).
6. Subs. by the Sixth Schedule to the Constitution (Amendment) Act, 1988 (67 of 1988), s.2, for serial numbers 2 and 3 and the entries relating thereto.
7. Subs. by the Government of Union Territories (Amendment) Act, 1971 (83 of 1971), s. 13; for paragraph 20A (w.e.f.29-4-1972).

ಕೋಷ್ಟಕ

ಭಾಗ 1

1. ಉತ್ತರ ಕಥಾರ್ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆ.
2. ¹[ಕಾರ್ಬಿನ್ ಆಂಗ್ಲಾಗ್ ಜಿಲ್ಲೆ.]

ಭಾಗ 2

- ²[1. ಖಾಸೀ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆ.
2. ಜಯಂತಿಯಾ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆ.]
3. ಗರೋ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆ.

ಭಾಗ 2a

- ತ್ವಿಪುರ ಬುಡಕೆಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜಿಲ್ಲೆ]

ಭಾಗ 3

4 * * *

- ⁵[1. ಚಕ್ಕಜಿಲ್ಲೆ

- 6[2. ಮಾರಾ ಜಿಲ್ಲೆ

- 3: ಲಯೀ ಜಿಲ್ಲೆ.]

⁷[20. ಮಿಚೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ವಿಸರ್ವಣೆ:- (1) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗೂ, ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಿಚೋ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು (ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇದನ್ನು ಮಿಚೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ). ವಿಸರ್ವಣನೆಯಾಗತಪ್ಪುದು ಮತ್ತು ಅದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಪ್ಪುದು.

(2) ಮಿಚೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಆಡಳಿತಾರಾನು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಆದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು, ಅವು ಯಾವುದೆಂದರೆ:-

(ಎ) ಮಿಚೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ (ಅದು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಕರಾರಿನ ಮೇರೆಗಿನ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಕ್ಕೆಗಾರಿಕೆಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ) ಅಸ್ತಿತ್ವಗಳು, ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಕ್ಕೆಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಶಃ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು;

1. ಅಸ್ವಾಂ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಸೂಚನೆ ಸಂಖ್ಯೆ ಟಿ-ಎಡಿ-ಆರ್. 115:74:47, ದಿನಾಂಕ 14-10-1968 ಮೂಲಕ “ಮಿಚೋ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜಿಲ್ಲೆ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. ಡಿ.ಸಿ.ಎ. 31:72:11ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಹಾಗೂ 1973ನೆಯ ಜೂನ್ 14ನೆಯ ದಿನಾಂಕದ ಮೇಘಾಲಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಸೂಚನೆ, (ಮೇಘಾಲಯ ರಾಜವೈಜ್ಯ ಭಾಗ 5 23-6-1973 ಪುಟ 200) - ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
3. 1984ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸುಲವತ್ತಾಂತರಕ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಿರುವ ಸರ್ಕಾರ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ 83ನೆಯ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಧಿನಿಯಮದ) 13ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (29-4-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) “ಮಿಚೋ ಜಿಲ್ಲೆ” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. 1972ನೇ ಇಸವಿಯ ಮೇ ತಿಂಗಳ ರೆಂದ್ರಿಯಾದ ಮಿಚೋರಾಮ್ ರಾಜವೈಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಫಳ 1, ಭಾಗ 2 ಪುಟ 17ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಮಿಚೋರಾಮ್ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಗಳು (ಸಂಕೀರ್ಣ ಉಪಬಂಧಗಳ) ಆದೇಶ 1972ರ ಮೂಲಕ (29-4-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1988ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1988ರ 67) 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
7. 1971ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಿರುವ ಸರ್ಕಾರ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1971ರ 83) 13ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 20 ವ್ಯಾಧಾಶಾಂಕಗೆ ಬದಲಾಗಿ (29-4-1972ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (b) the substitution of the Union or any other authority for the Mizo District Council, or the addition of the Union or any other authority, as a party to any legal proceedings to which the Mizo District Council is a party;
- (c) the transfer or re-employment of any employees of the Mizo District Council to or by the Union or any other authority, the terms and conditions of service applicable to such employees after such transfer or re-employment;
- (d) the continuance of any laws, made by the Mizo District Council and in force immediately before its dissolution, subject to such adaptations and modifications, whether by way of repeal or amendment, as the administrator may make in this behalf, until such laws are altered, repealed or amended by a competent Legislature or other competent authority;
- (e) such incidental, consequential and supplementary matters as the administrator considers necessary.

Explanation:- In this paragraph and in paragraph 20B of this Schedule, the expression "prescribed date" means the date on which the Legislative Assembly of the Union territory of Mizoram is duly constituted under and in accordance with the provisions of the Government of Union territories Act, 1963.

20B. Autonomous regions in the Union territory of Mizoram to be autonomous districts and transitory provisions consequent thereto:- (1) Notwithstanding anything in this Schedule,-

- (a) every autonomous region existing immediately before the prescribed date in the Union territory of Mizoram shall, on and from that date, be an autonomous district in that Union territory (hereafter referred to as the corresponding new district) and the Administrator thereof may, by one or more orders, direct that such consequential amendments as are necessary to give effect to the provisions of this clause shall be made in paragraph 20 of this Schedule (including Part III of the table appended to that paragraph) and there upon the said paragraph and the said Part III shall be deemed to have been amended accordingly;
- (b) every Regional Council of an autonomous region in the Union territory of Mizoram existing immediately before the prescribed date (hereafter referred to as the existing Regional Council) shall, on and from that date and until a District Council is duly constituted for the corresponding new district, be deemed to be the District Council of that district (hereafter referred to as the corresponding new District Council).

(2) Every member whether elected or nominated of an existing Regional Council shall be deemed to have been elected or, as the case may be, nominated to the corresponding new District Council and shall hold office until a District Council is duly constituted for the corresponding new district under this Schedule.

(3) Until rules are made under sub-paragraph (7) of paragraph 2 and sub-paragraph (4) of paragraph 4 of this schedule by the corresponding new District Council, the rules made under the said provisions by the existing Regional Council and in force immediately before the prescribed date shall have effect in relation to the corresponding new District Council subject to such adaptations and modifications as may be made therein by the Administrator of the Union territory of Mizoram.

- (ಬಿ) ಮಿಚೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಮಿಚೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಸಂಖೆವನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಸಂಖೆವನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವುದು;
- (ಎಂಬೆಂದರೆ ಮಿಚೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಯಾರೆ ನೊಕರರನ್ನು ಸಂಖೆಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಸಂಖೆ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವ ಅವರನ್ನು ಪನ್ನು ನೇಮಕ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ವರ್ಗಾವರ್ಕೆಯ ಅಥವಾ ಪ್ರಸರ್ತಾ ನೇಮಕದ ತರುವಾಯ ಅಂಥ ನೊಕರಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕ ಸೇವಾ ನಿಬಂಧನೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಶ್ರಾಣೆಗಳು; ಇತರಂತಹ ಅಂಥ ನೊಕರಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕ ಸೇವಾ ನಿಬಂಧನೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಶ್ರಾಣೆಗಳು;
- (ಎಂಬೆಂದರೆ ಮಿಚೋ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಅದರ ವಿಸರ್ಜನೆಗೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಆಡಳಿತಗಾರನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿರಸನದ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಮಾಡಬಹುದಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸಕ್ಷಮ ವಿಧಾನಮಂಡಲವ ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ಷಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವ ಬದಲಾಯಿಸುವವರೆಗೆ, ನಿರಸನಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ಅಂಥ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿಮಾಡುವವರೆಗೆ ಮುಂದುವರೆಸುವುದು;
- (ಇ) ಆಡಳಿತಗಾರನು ಅವಶ್ಯವಂದು ಪರಿಗಳಿಸುವಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ, ಆನುಷಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಪೂರಕ ವಿಷಯಗಳು.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ವ್ಯಾಧಾದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಈ ಆನುಸಾರಿಯ 20ಬಿ ವ್ಯಾಧಾದಲ್ಲಿ “ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕ” ಎಂದರೆ, 1963ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತರು ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು ಅವಗಳಿಗೆನ್ನಾರವಾಗಿ ಮಿಚೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಂದು ಕ್ರಮುಬದ್ಧವಾಗಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವುದೋ ಆ ದಿನಾಂಕ.

20ಬಿ. ಮಿಚೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಲ್ಲಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಾಗಿರುವುದು ಮತ್ತು ತತ್ವರೀಕಾಮದ ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಉಪಬಂಧಗಳು:- (1) ಈ ಆನುಸಾರಿಯಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ,-

- (ಇ) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಿಚೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ತಪ್ರಾ ಆ ದಿನಾಂಕದಂದು ಮತ್ತು ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿರತಕ್ಕುದು (ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇದನ್ನು ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ಮತ್ತು ಅದರ ಆಡಳಿತಗಾರನು ಒಂದು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಆದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ, ಈ ವಿಂದದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವಂಥ ಆನುಷಂಗಿಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಈ ಆನುಸಾರಿಯ 20ಸೆಯ ಹೊಷ್ಟೆಕ್ಕದೆ 3ನೇಯ ಭಾಗಪ್ರಾ ಸೇರಿದಂತೆ ಮಾಡತಕ್ಕುದು ಎಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಸದರಿ ವ್ಯಾಧಾವನ್ನು ಮತ್ತು ಸದರಿ 3ನೇ ಭಾಗವನ್ನು ತದನ್ನಾರವಾಗಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;
- (ಬಿ) ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಿಚೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಕ್ಷೇತ್ತದ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು (ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇದನ್ನು ಆಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ಆ ದಿನಾಂಕದಂದು ಮತ್ತು ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಕ್ರಮುಬದ್ಧವಾಗಿ ರಚಿತವಾಗುವವರೆಗೆ, ಆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಆಗಿರುವುದಾಗಿ (ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇದನ್ನು ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ) ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.
- (2) ಆಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೋಭ್ಯು ಸದಸ್ಯನನ್ನು, ಅವನು ಬುನಾಯಿತನಾದವರ್ವನಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನಗೊಂಡವನಾಗಿರಲಿ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಬುನಾಯಿತನಾದವರ್ವನೆಂದು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನಗೊಂಡವರೆನ್ನು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಆನುಸಾರಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಕ್ರಮುಬದ್ಧವಾಗಿ ಒಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ರಚಿತವಾಗುವವರೆಗೆ, ಅವನು ಪದ್ಧತಾರಣ ಮಾಡಿತಕ್ಕುದು.
- (3) ಈ ಆನುಸಾರಿಯ 2ಸೆಯ ವ್ಯಾಧಾದ (7)ನೇ ಉಪ-ವ್ಯಾಧಾದ ಮತ್ತು 4ನೇ ವ್ಯಾಧಾದ (4)ನೇಯ ಉಪ-ವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವವರೆಗೆ, ಆಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಸದರಿ ಉಪಬಂಧಗಳ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ಮತ್ತು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಿಯಮಗಳು, ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಿಚೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಆಡಳಿತಗಾರನು ಅವಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಅಳವಡಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿತಕ್ಕುದು.

(4) the Administrator of the Union territory of Mizoram may, by one or more orders, provide for all or any of the following matters, namely:-

- (a) the transfer in whole or in part of the assets, rights and liabilities of the existing Regional Council (including the rights and liabilities under any contract made by it) to the corresponding new District Council;
- (b) the substitution of the corresponding new District Council for the existing Regional Council as a party to the legal proceedings to which the existing Regional Council is a party;
- (c) the transfer or re-employment of any employees of the existing Regional Council to or by the corresponding new District Council, the terms and conditions of service applicable to such employees after such transfer or re-employment;
- (d) the continuance of any laws made by the existing Regional Council and in force immediately before the prescribed date, subject to such adaptations and modifications, whether by way of repeal or amendment, as the Administrator may make in this behalf until such laws are altered, repealed or amended by a competent Legislature or other competent authority;
- (e) such incidental, consequential and supplementary matters as the Administrator considers necessary.

¹[20BA. **Exercise of discretionary powers by the Governor in the discharge of his functions:-** The Governor in the discharge of his functions under sub-paragraphs (2) and (3) of paragraph 1, sub-paragraphs (1), (6), sub-paragraph (6A) excluding the first proviso and sub-paragraph (7) of paragraph 2, sub-paragraph (3) of paragraph 3, sub-paragraph (4) of paragraph 4, paragraph 5, sub-paragraph (1) of paragraph 6, sub-paragraph (2) of paragraph 7, sub-paragraph (4) of paragraph 8, sub-paragraph (3) of paragraph 9, sub-paragraph (3) of paragraph 10, sub-paragraph (1) of paragraph 14 and sub-paragraph (1) of paragraph 15 and sub-paragraphs (1) and (2) of paragraph 16 of this schedule, shall, after consulting the Council of Ministers and the North Cachar Hills autonomous Council or the Karbi Anglong Autonomous Council, as the case may be, take such action as he considers necessary in his discretion.]"

²[20BB. **Exercise of discretionary powers by the Governor in the discharge of his functions:-** The Governor, in the discharge of his functions under sub-paragraphs (2) and (3) of paragraph 1, sub-paragraphs (1) and (7) of paragraph 2, sub-paragraph 3 of paragraph 3, sub-paragraph (4) of paragraph 4, paragraph 5, sub-paragraph (1) of paragraph 6, sub-paragraph (2) of paragraph 7, sub-paragraph (3) of paragraph 9, sub-paragraph (1) of paragraph 14, sub-paragraph (1) of paragraph 15 and sub-paragraphs (1) and (2) of paragraph 16 of this Schedule, shall, after consulting the Council of Ministers, and if he thinks it necessary, the District Council or the Regional Council concerned, take such action as he considers necessary in his discretion.]

20C. Interpretation:-subject to any provision made in this behalf, the provisions of this Schedule shall, in their application to the Union territory of Mizoram, have effect-

(1) as if references to the Governor and Government of the State were references to the Administrator of the Union territory appointed under article 239, references to State (except in the expression 'Government of the State') were references to the Union territory of Mizoram and references to the State Legislature were references to the Legislative Assembly of the Union territory of Mizoram;

1. Ins. by the Sixth Schedule to the Constitution (Amendment) Act, 1995.
2. Ins. by the Sixth Schedule to the Constitution (Amendment) Act, 1988 (67 of 1988) s. 2.

(4) ಮಿಚೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತ ಆಡಳಿತಾರನು, ಒಂದು ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಆದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಬಂಧಿಸಬಹುದು, ಅವು ಯಾವುದೆಂದರೆ:-

- (ಅ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ (ಆದು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಯಾವುದೇ ಕರಾರಿನ ಮೇರಿನ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಣೆರಿಕೆಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ) ಅಸ್ತಿಗಳನ್ನು, ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹೊಣೆರಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಗಗಳಿಗೆ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು;
- (ಆ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಒಂದು ಪಕ್ಷವಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಹರಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಒಂದು ಪಕ್ಷವನ್ನಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸುವುದು;
- (ಇ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಯಾರೇ ನೊಕರರನ್ನು ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಆ ಸಂವಾದಿ ಹೊಸ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತು ಅವರನ್ನು ಪ್ರಸರ್‌ ನೇಮಕ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ವರ್ಗಾವಣೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಸರ್‌ ನೇಮಕದ ತರುವಾಯ, ಅಂಥ ನೊಕರಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯವಾಗುವ ಸೇವಾ ನಿಬಂಧನೆಗಳು ಮತ್ತು ಘರತ್ವಗಳು;
- (ಈ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತು ಮಾಡಿದ ಮತ್ತು ಗೊತ್ತು ಪಡಿಸಿದ ದಿನಾಂಕಕ್ಕೆ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು, ಆಡಳಿತಾರನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಿರಸನೆ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಯೆ ರೂಪದಲ್ಲಾಗಲಿ ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಅಳವಡಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರ್ಪಾಟಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಸಕ್ರಮ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಅಥವಾ ಇತರ ಸಕ್ರಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಬದಲಾಯಿಸುವವರೆಗೆ, ನಿರಸನೆಗೊಳಿಸುವವರೆಗೆ ಅಥವಾ ತಿದ್ದುಪಡಿಮಾಡುವವರೆಗೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು;
- (ಉ) ಆಡಳಿತಾರನು ಅವಶ್ಯವಂದು ಪರಿಗಳಿನುವಂಥ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ, ಅನುಷಂಗಿಕ ಮತ್ತು ಪೂರಕ ವಿಷಯಗಳು.

¹¹ [20ಬಿ. ರಾಜ್ಯವಾಲನು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದು:- ರಾಜ್ಯವಾಲನು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ 1ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (2) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ ಮತ್ತು (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ, 2ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ 1ನೇ ಪರಂತು ಕವನನ್ನು ಮತ್ತು (7) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು (1), (6) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ, (೨೬) ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ ಮೇರೆಗೆ, 3ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 4ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (4) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 5ನೇ ಪ್ಯಾರಾ, 6ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 7ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 8ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (4) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 9ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (3) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 10ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (3) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 14ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 15ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ ಮತ್ತು 16ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ಮತ್ತು (2) ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದೊಂದಿಗೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ತರ ಕಭಾರ್ ಗುಢ್ಗಾಪು ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಕಾರ್ಬಿಕ ಅಂಗಾಂಗ್ ಸ್ವಾಯತ್ತ ಪರಿಷತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಅವನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನೆಯಾನುಸಾರ ಅವಶ್ಯವಂದು ಪರಿಗಳಿನುವಂತಹ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಿಸುವುದು.]

¹² [20ಬಿ. ರಾಜ್ಯವಾಲನು ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನಾಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸುವುದು:- ರಾಜ್ಯವಾಲನು, ಈ ಅನುಸ್ಥಾಚಿಯ 1ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (2) ಮತ್ತು (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ, 2ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ಮತ್ತು (7)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ, 3ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ 3ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ ಮೇರೆಗೆ, 4ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (4)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾ, 5ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ, 6ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ, 7ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (2)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ; 9ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ, 14ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ, 15ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ಮತ್ತು 16ನೇ ಪ್ಯಾರಾದ (1) ಮತ್ತು (2)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ, ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದೊಂದಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅವನು ಆಗತ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಳಿನಿಂದರೆ, ಸಂಂಧಿಪಟ್ಟಿ ಚಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪರಿಷತ್ತಿನೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಅವನು ತನ್ನ ವಿವೇಚನೆಯಾನುಸಾರ ಅವಶ್ಯವಂದು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿಸಬಹುದಂತಹ ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲಿಸುವುದು.]

20ಬಿ. ಅಥವಾ ವಿವರಣೆ:- ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದ್ದು, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಿಚೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತ ಅನ್ಯಾಯಿಸುವಾಗೆ, ಆ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ

(1) ರಾಜ್ಯವಾಲನಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳು 239ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಿತದ ಮೇರೆಗೆ ನೇಮಕಿಗೊಂಡ ಒಕ್ಕೂಟಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಆಡಳಿತಾರನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, (“ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ”) ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳು ಮಿಚೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳು ಮಿಚೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ವಿಧಾನಸಭೆಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ ಹಾಗೆ;

1. 1995ರ ಸಂಖೀಡಾನದ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 2ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯಿಸುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1988ನೇ ಇವಿಟ್ಟ ಸಂವಿಧಾನದ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ (1988ರ 67) 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 2ನೇ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ತಿಪ್ಪಿ ಮತ್ತು ಮಿಚೋರಾಂ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯಿಸುವಂತೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) as if-

- (a) in sub-paragraph (5) of paragraph 4, the provision for consultation with the Government of the State concerned had been omitted;
- (b) in sub-paragraph (2) of paragraph 6, for the words 'to which the executive power of the State extends', the words 'with respect to which the Legislative Assembly of the Union territory of Mizoram has power to make laws' had been substituted;
- (c) in paragraph 13, the words and figures "under article 202" had been omitted.]

21. Amendment of the Schedule:-(1) Parliament may from time to time by law amend by way of addition, variation or repeal any of the provisions of this Schedule and, when the schedule is so amended, any reference to this Schedule in this Constitution shall be construed as a reference to such schedule as so amended.

(2) No such law as is mentioned in sub-paragraph (1) of this paragraph shall be deemed to be an amendment of this Constitution for the purposes of article 368.

(2) (ಎ) 4ನೇಯ ಪ್ರಾರಾಗ್ರಫಿನ (5) ನೇಯ ಉಪ-ಪ್ರಾರಾಗ್ರಫಿನಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಇರುವ ಉಪಬಂಧವನ್ನು ಲೋಟಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ;

(ಬಿ) ಈಯ ಪ್ರಾರಾಗ್ರಫಿನ (2)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಾರಾಗ್ರಫಿನಲ್ಲಿ “ರಾಜ್ಯದ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವು ವಿಸ್ತರಿಸಾಗುವ” ಎಂಬ ಶಿಫ್ಟ್‌ಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ಮಿಜೋರಾಮ್ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕ” ಎಂಬ ಶಿಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಿದ್ದರೆ;

(ಬಿ) 13ನೇಯ ಪ್ರಾರಾದಲ್ಲಿ “202ನೇಯ ಅನುಭೀದದ ಮೇರೆಗೆ” ಎಂಬ ಶಿಫ್ಟ್‌ಗಳನ್ನು ಲೋಟಿಸಿದ್ದರೆ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ - ಪರಿಣಾಮವಳ್ಳಿದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದು.]

21. ಅನುಮಾಚಿಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ:- (1) ಸಂಸತ್ತು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸೇರ್ವೆಡೆಯ, ವ್ಯಾತ್ಯಾಸದ ಅಥವಾ ನಿರಸನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಬಹುದು ಮತ್ತು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯು ಹಾಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಾಗ ಸಂಪಿಠಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಅನುಸೂಚಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು, ಹಾಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂಥ ಅನುಸೂಚಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖ ಎಂದು ಅಧ್ಯೇಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ಪ್ರಾರಾದ (1) ನೇಯ ಉಪ-ಪ್ರಾರಾದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು 36ನೇಯ ಅನುಭೀದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಈ ಸಂಪಿಠಾನದ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

SEVENTH SCHEDULE**(Article 246)****LIST 1-UNION LIST**

1. Defence of India and every part thereof including preparation for defence and all such acts as may be conducive in times of war to its prosecution and after its termination to effective demobilisation.
2. Naval, military and air forces; any other armed forces of the Union.
- [2A. Deployment of any armed force of the Union or any other force subject to the control of the Union or any contingent or unit thereof in any State in aid of the civil power, powers, jurisdiction, privileges and liabilities of the members of such forces while on such deployment.]
3. Delimitation of cantonment areas, local self-Government in such areas, the constitution and powers within such areas of cantonment authorities and the regulation of house accommodation (including the control of rents) in such areas.
4. Naval, military and air force works.
5. Arms, firearms, ammunition and explosives.
6. Atomic energy and mineral resources necessary for its production.
7. Industries declared by Parliament by law to be necessary for the purpose of defence or for the prosecution of war.
8. Central Bureau of Intelligence and Investigation.
9. Preventive detention for reasons connected with Defence, Foreign Affairs, or the security of India; persons subjected to such detention.
10. Foreign affairs; all matters which bring the Union into relation with any foreign country.
11. Diplomatic, consular and trade representation.
12. United Nations Organisation.
13. Participation in international conferences, associations and other bodies and implementing of decisions made thereat.
14. Entering into treaties and agreements with foreign countries and implementing of treaties agreements and conventions with foreign countries.
15. War and peace.

---

1. Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act. 1976. s.57 (w.e.f. 3-1-1977).

ವಿಳಿನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[246ನೆಯ ಅನುಷ್ಠೀದ]

1ನೆಯ ಪಟ್ಟಿ - ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿ

1. ಪ್ರತಿರಕ್ಷೇಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧ ನಡೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಅದು ಯುದ್ಧವು ಕೊನೆಗೊಂಡ ನಂತರ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಹಾಯಕವಾಗಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಭಾರತದ ಮತ್ತು ಅದರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಭಾಗದ ಪ್ರತಿರಕ್ಷೇ.

2. ನೌಕಾ, ಭೂ ಮತ್ತು ವಾಯು ದಳಗಳು; ಸಂಘದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಶಸ್ತ್ರ ದಳಗಳು.

[2ಎ. ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ಯಾವುದೇ ಸಶಸ್ತ್ರ ದಳದ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಇತರ ಯಾವುದೇ ದಳದ ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ತುಕಡಿಯ ಅಥವಾ ಫಾಟಕದ ಅಭಿನಿಯೋಜನೆ, ಅಂಥ ದಳಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರು ಹಾಗೆ ಅಭಿನಿಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅವರ ಅಧಿಕಾರಗಳು, ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಸ್ತೆಗಳಿಗೆ ಹಾಗೆಯಾಗಿ.

3. ದಂಡು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ, ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಯಿತ್ವ ಸ್ಥಾಪನೆ, ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳೊಳಗೆ ದಂಡು ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ (ಬಾಡಿಗೆ ನಿಯಂತ್ರಣಪೂರ್ವಕ ಸೇರಿ) ವಸತಿ ಸೌಕರ್ಯದ ವಿನಿಯಮನ.

4. ನೌಕಾ, ಭೂ ಮತ್ತು ವಾಯುದಳಗಳ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು.

5. ಶಸ್ತ್ರಗಳು, ಅಗ್ನಿಶಸ್ತ್ರಗಳು, ಮದ್ದ ಗುಂಡುಗಳು ಮತ್ತು ಸೈನ್ಯಾಟಕಗಳು.

6. ಅಣುಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಉತ್ಪಾದನೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ವಿನಿಜಸಂಪತ್ತು.

7. ಪ್ರತಿರಕ್ಷೇಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯುದ್ಧ ನಡೆಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಫೋರ್ಸಿಂಡ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ.

8. ಕೇಂದ್ರ ಗುಪ್ತ ವಾತಾವರ ಮತ್ತು ತನಿಖಾ ವಿಭಾಗ.

9. ಭಾರತದ ಪ್ರತಿರಕ್ಷೇ, ವಿದೇಶಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಭದ್ರತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರಣಗಳಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸಾಫ್ಟ್‌ಬಾರ್ಡ್ ಅಂಥ ಸಾಫ್ಟ್‌ಬರ್ಡ್‌ತೆಗೆ ಒಳಗಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು.

10. ವಿದೇಶಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳು; ಒಕ್ಕೂಟ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶದ ನಡುವೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನಿಂಟು ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳು.

11. ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ, ಕಾನ್ಸಲರ್ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ ಪ್ರಾಳಿಸಿದ್ದು.

12. ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಸ್ಥೆ.

13. ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳು, ಸಂಘಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ನಿರ್ಬಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಹಾಕಿದ ತೀವ್ರಮಾನಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದು.

14. ವಿದೇಶಗಳೊಡನೆ ಕೊಲುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಒವ್ವಂದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಒಡಂಬಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವುದು.

15. ಯುದ್ಧ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ.

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುವಳಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (ದಿನಾಂಕ 3.1.1977 ರಿಂದ ಜಾರಿ ಬಿರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

16. Foreign jurisdiction.
  17. Citizenship, naturalisation and aliens.
  18. Extradition.
  19. Admission into, and emigration and expulsion from, India; passports and visas.
  20. Pilgrimages to places outside India.
  21. Piracies and crimes committed on the high seas or in the air; offences against the law of nations committed on land or the high seas or in the air.
  22. Railways.
  23. Highways declared by or under law made by Parliament to be national highways.
  24. Shipping and navigation on inland waterways, declared by Parliament by law to be national waterways, as regards mechanically propelled vessels; the rule of the road on such waterways.
  25. Maritime shipping and navigation, including shipping and navigation on tidal waters; provision of education and training for the mercantile marine and regulation of such education and training provided by States and other agencies.
  26. Lighthouses, including lightships, beacons and other provisions for the safety of shipping and aircraft.
  27. Ports declared by or under law made by Parliament or existing law to be major ports, including their delimitation, and the constitution and powers of port authorities therein.
  28. Port quarantine, including hospitals connected therewith; seamen's and marine hospitals.
  29. Airways; aircraft and air navigation; provision of aerodromes; regulation and organisation of air traffic and of aerodromes; provision for aeronautical education and training and regulation of such education and training provided by States and other agencies.
  30. Carriage of Passengers and goods by railway, sea or air, or by national water ways in mechanically propelled vessels.
  31. Posts and telegraphs; telephones, wireless, broadcasting and other like forms of communication.
  32. Property of the Union and the revenue therefrom, but as regards property situated in a State*** subject to legislation by the State, save in so far as Parliament by law otherwise provides.
- * * * * *

1. The words and letters specified in Part A or Part B of the First Schedule omitted by the Constitution (seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch.

2. Entry 33 omitted by s. 26, ibid.

16. ವಿದೇಶಿ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ.
17. ನಾಗರಿಕತ್ವ, ದೇಶಿಕರಣ ಮತ್ತು ಅನ್ವಯದೇಶಿಯರು.
18. ಪ್ರತ್ಯೇಕಣ.
19. ಭಾರತದೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶ ನೀಡುವುದು ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದ ವಲಸೆ ಹೋಗುವುದು ಮತ್ತು ಹೋರಹಾಕುವುದು, ಪಾರ್ಶ್ವಾರ್ಥಗಳು ಮತ್ತು ವೀಸಾಗಳು.
20. ಭಾರತದ ಹೋರಗಿನ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳು.
21. ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕಡಲಗಳ್ಯತನ ಅಥವಾ ವಾಯುಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಗಳು; ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಅಥವಾ ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಾಯು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳ ಕಾನೂನಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧಗಳು.
22. ರೈಲ್ವೇಗಳು.
23. ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳಿಂದ ಫೋಣಿಸಲಾದ ಹೆದ್ದಾರಿಗಳು.
24. ಯಂತ್ರಚಾಲಿತ ನೋಕೆಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಫೋಣಿಸಿದ ಒಳನಾಡಿನ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲೆ ಹಡಗುಯಾನ ಮತ್ತು ನೋಕಾಸಂಚಾರ; ಅಂಥ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲಿನ ಮಾರ್ಗನಿಯಮ.
25. ಉಬ್ಬರವಿಳಿತ ಜಲದ ಮೇಲಿನ ಹಡಗುಯಾನ ಮತ್ತು ನೋಕಾ ಸಂಚಾರವೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಸಮುದ್ರದ ಮೇಲಿನ ಹಡಗುಯಾನ ಮತ್ತು ನೋಕಾಸಂಚಾರ; ವಾಣಿಜ್ಯ ನೋಕಾಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ವಿಜ್ಞಿಗಳು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ ಅಂಥ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಯ ವಿನಿಯಮನ.
26. ಹಡಗು ಸಂಚಾರ ಮತ್ತು ವಿಮಾನದ ಸುರಕ್ಷತೆಗಾಗಿ ದೀಪದ ಹಡಗುಗಳು, ಗುರುತುದೀಪಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ದೀಪಗ್ರಹಗಳು.
27. ಬಂದರುಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಧಾರ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಅಥವಾ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಬಂದರುಗಳಿಂದ ಫೋಣಿಸಲಾದ ಬಂದರುಗಳು ಮತ್ತು ಆ ಬಂದರುಗಳ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಧಿಕಾರ.
28. ಬಂದರಿನ ರೋಗ ನಿರೋಧಕ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಂಬಂಧಿ ಆಸ್ತ್ರೇಗಳು; ನಾವಿಕ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರದ ಆಸ್ತ್ರೇಗಳು.
29. ವಾಯುಮಾರ್ಗಗಳು; ವಿಮಾನ ಮತ್ತು ವಿಮಾನಯಾನ; ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಗಳ ಏರಾಡು; ವಿಮಾನ ಸಂಚಾರ ಮತ್ತು ವಿಮಾನ ನಿಲ್ದಾಣಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಸಂಘರ್ಷನೆ; ವೈಮಾನಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಗಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಇತರ ವಿಜ್ಞಿಗಳು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ ಅಂಥ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿಯ ವಿನಿಯಮನ.
30. ರೈಲು, ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ವಾಯುಮಾರ್ಗದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಯಂತ್ರಚಾಲಿತ ನೋಕೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಮತ್ತು ಸರಕುಗಳ ಸಾಗಣೆ.
31. ಅಂಡಿ ಮತ್ತು ತಂತಿ; ದೂರವಾಣಿ, ವೈರೋಲೆಸ್, ಪ್ರಸಾರ ಮತ್ತು ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಸಂಪರ್ಕಸಾಧನಗಳು.
32. ಒಕ್ಕೂಟದ ಸ್ಥಾಪನೆ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಬರುವ ರಾಜಸ್ವ, ಆದರೆ 'ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಒಕ್ಕೂಟದ ಸ್ಥಿತಿನ ಬಗ್ಗೆ, ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅನ್ವಯಾಂಶದಂತಹ ಪ್ರಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೋರತ್ತು ಅದು, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಒಳಪಡುವುದು..

2 * * * *

1. 195ನೇಯ ಇಸ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಪಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಚಯ (ಎ) ಭಾಗದ ಅಥವಾ (ಬಿ) ಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ "ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಳ್ಳಾಗಳನ್ನು ಚಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
2. 26ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 33ನೇಯ ಸಮೂದನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

34. Courts of wards for the estates of Rulers of Indian States.
35. Public debt of the Union.
36. Currency, coinage and legal tender, foreign exchange.
37. Foreign loans.
38. Reserve Bank of India.
39. Post Office Savings Bank.
40. Lotteries organised by the Government of India or the Government of a State.
41. Trade and commerce with foreign countries; import and export across customs frontiers; definition of customs frontiers.
42. Inter-State trade and commerce.
43. Incorporation, regulation and winding up of trading corporations, including banking, insurance and financial corporations, but not including co-operative societies.
44. Incorporation, regulation and winding up of corporations, whether trading or not, with objects not confined to one State, but not including universities.
45. Banking.
46. Bills of exchange, cheques, promissory notes and other like instruments.
47. Insurance.
48. Stock exchanges and future markets.
49. Patents, inventions and designs; copyright; trade marks and merchandise marks.
50. Establishment of standards of weight and measure.
51. Establishment of standards of quality for goods to be exported out of India or transported from one State to another.
52. Industries, the control of which by the Union is declared by Parliament by law to be expedient in the Public interest.
53. Regulation and development of oil fields and mineral oil resources; petroleum and petroleum products; other liquids and substances declared by Parliament by law to be dangerously inflammable.
54. Regulation of mines and mineral development to the extent to which such regulation and development under the control of the Union is declared by Parliament by law to be expedient in the public interest.
55. Regulation of labour and safety in mines and oil fields.

34. ದೇಶೀಯ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳ ರಾಜರ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾಲಿತರ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು.
35. ಒಕ್ಕೂಟದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಯೋಜನೆ.
36. ಕರ್ನಾಟಕ, ನಾಣ್ಯ ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಮಾನ್ಯ ಚಲಾವಣೆ ಹಣ, ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ.
37. ವಿದೇಶಿ ಸಾಲಗಳು.
38. ಭಾರತದ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕ್.
39. ಅಂಚೆ ಕಚೇರಿಯ ಉಳಿತಾಯ ಬ್ಯಾಂಕ್.
40. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ ಲಾಭರಿಗಳು.
41. ವಿದೇಶಗಳೊಡನೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ, ಸೀಮಾ ಸುಂಕದ ಸರಹದಿನ ಆಚೆ ಈಚೆ ನಡೆಯುವ ಆಮದು ಮತ್ತು ರಷ್ಟು; ಸೀಮಾ ಸುಂಕಗಳ ಸರಹದ್ದುಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡುವುದು.
42. ಅಂತರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ.
43. ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್, ವಿಮೆ ಮತ್ತು ಹೊಕಾಸು ನಿಗಮಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಆದರೆ ಸಹಕಾರ ಸಂಖಾರಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ವ್ಯಾಪಾರೀ ನಿಗಮಗಳ ನಿಗಮನ, ವಿನಿಯಮನ ಮತ್ತು ಪರಿಸರಮಾಪನ.
44. ವ್ಯಾಪಾರ ನಿಗಮವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲಿರಲಿ ಒಂದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ, ಸೀಮಿತವಾಗಿರದ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನಿಳ್ಳ ನಿಗಮನ, ವಿನಿಯಮನ ಮತ್ತು ಪರಿಸರಮಾಪನ, ಆದರೆ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆದಲ್ಲ.
45. ಬ್ಯಾಂಕು ವ್ಯವಹಾರ.
46. ವಿನಿಯಮ ಪತ್ರಗಳು, ಚಿಪ್ಪುಗಳು, ಪ್ರಮಿಸರಿ ನೋಟಗಳು ಮತ್ತು ಇದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಲಿಖಿತಗಳು.
47. ವಿಮೆ.
48. ಸ್ವಾಕ್ಷರಿಕ್ಸ್‌ಎಂಬ್‌ಗಳು ಮತ್ತು ವಾಯಿದೆ ಪೇಟೆಗಳು.
49. ಪೇಟೆಂಟ್‌ಗಳು, ಅವಿಷ್ಯಾರಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಕೆಗೆಗಳು, ಕೃತಿಸ್ವಾಮ್ಯ, ವ್ಯಾಪಾರ ಚಿಪ್ಪೆಗಳು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸರಕು ಚಿಪ್ಪೆಗಳು.
50. ಶೊಕದ ಮತ್ತು ಅಳತೆಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳ ನಿಗದಿ.
51. ಭಾರತದಿಂದ ಹೊರಗಡೆ ರಘೂಗುವ ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಗಣೆಯಾಗುವ ಸರಹಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟದ ನಿಗದಿ.
52. ಒಕ್ಕೂಟವು ಯಾವ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾಡುವುದೋ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ನಿಹಿತವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಫೋಷಿಸುವುದೋ ಆಕ್ಷೇತ್ರಗಳು.
53. ತೈಲಕ್ಕೇತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ಖನಿಜ ತೈಲ ಸಂಪತ್ತಿನ ವಿನಿಯಮನ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪೆಟ್‌ಲೋಲ್ ಮತ್ತು ಪೆಟ್‌ಲೋಲ್ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು; ಅಪಾಯಕರವಾದ ಸುಲಭಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಫೋಷಿಸಿದ ಇತರ ದ್ರವಗಳು ಮತ್ತು ವಸ್ತುಗಳು.
54. ಗಣರಾಜ್ಯ ವಿನಿಯಮನವು ಮತ್ತು ಖನಿಜಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಎಷ್ಟರಮ್ಮೆಗೆ ಸಂಖೆದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರುವುದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತದ್ವಿಷಯಿಂದ ವಿಹಿತವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಫೋಷಿಸುವುದೋ, ಅಷ್ಟರಮ್ಮೆಗೆ ಗಣರಾಜ್ಯ ವಿನಿಯಮನ ಮತ್ತು ಖನಿಜಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
55. ಗಣರಾಜ್ಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ತೈಲಕ್ಕೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿನ ದುಡಿಮೆ ಮತ್ತು ಸುರಕ್ಷೆಯ ವಿನಿಯಮನ.

56. Regulation and development of inter-State rivers and river valleys to the extent to which such regulation and development under the control of the Union is declared by Parliament by law to be expedient in the public interest.
57. Fishing and fisheries beyond territorial waters.
58. Manufacture, supply and distribution of salt by Union agencies; regulation and control of manufacture, supply and distribution of salt by other agencies.
59. Cultivation, manufacture, and sale for export, of opium.
60. Sanctioning of cinematograph films for exhibition.
61. Industrial disputes concerning Union employees.
62. The institutions known at the commencement of this Constitution as the National Library, the Indian Museum, the Imperial War Museum, the Victoria Memorial and the Indian War Memorial, and any other like institution financed by the Government of India wholly or in a part and declared by Parliament by law to be an institution of national importance.
63. The institutions known at the commencement of this Constitution as the Benares Hindu University, the Aligarh Muslim University and the [Delhi University; the University established in pursuance of article 371E]; any other institution declared by Parliament by law to be an institution of national importance.
64. Institutions for scientific or technical education financed by the Government of India wholly or in part and declared by Parliament by law to be institution of national importance.
65. Union agencies and institutions for-
- (a) professional, vocational or technical training, including the training of police officers; or
  - (b) the promotion of special studies or research; or
  - (c) scientific or technical assistance in the investigation or detection of crime.
66. Co-ordination and determination of standards in institutions for higher education or research and scientific and technical institutions.
67. Ancient and historical monuments and records, and archaeological sites and remains¹ [declared by or under law made by Parliament] to be of national importance.
68. The Survey of India, the Geological, Botanical, Zoological and Anthropological surveys of India; Meteorological Organisations.
69. Census.
70. Union public Services; all India services; Union Public Service Commission.

1. Subs. by the Constitution (thirty-second Amendment) Act, 1973, s.4, for "Delhi University and" (w.e.f:1-7-1974).

2. Subs. by the Constitution (seventh Amendment) Act, 1956, s. 27, for "declared by Parliament by law".

56. ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ನದಿಗಳ ಮತ್ತು ನದಿ ಕಣೆವೆಗಳ ವಿನಿಯಮನ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಕ್ಕೊಟಿದ ನಿಯಂತ್ರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿಹಿತವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಫೋಷಿಸುವುದೋ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂತರರಾಜ್ಯ ನದಿಗಳ ಮತ್ತು ನದಿಕಣೆವೆಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.

57. ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತೀರೆಯ ಸಮುದ್ರದ ಆಚಿ ಮೀನು ಹಿಡಿಯಲು ಮತ್ತು ಮೀನುಗಾರಿಕೆ.

58. ಒಕ್ಕೊಟಿದ ಪಜ್ಜಿಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪ್ಪು ತಯಾರಿಕೆ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಹಂಚಿಕೆ; ಇತರ ಪಜ್ಜಿಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪ್ಪಿನ ತಯಾರಿಕೆ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಹಂಚಿಕೆಗಳು- ಇವುಗಳ ವಿನಿಯಮನ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ.

59. ರಘ್ರಾಗಿ ಅಭೀಮನ ಸಾಗುವಳಿ, ತಯಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ.

60. ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಚೆಲನಚಿತ್ರಗಳ ಮಂಜೂರಾತಿ.

61. ಒಕ್ಕೊಟಿದ ನೌಕರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವ ಕ್ರೀಗಾರಿಕಾ ವಿವಾದಗಳು.

62. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಸ್ತಾವಾಲಯ, ಭಾರತೀಯ ಪಂಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ, ಇಂಹೀರಿಯಲ್ಲಾ ಯುದ್ಧಪಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹಾಲಯ, ವಿಕ್ಷೇರಿಯಾ ಸಾರ್ಕಾರಕ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಯುದ್ಧಸಾರ್ಕಾರ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ಅಧಿವಾ ಭಾಗಶಃ ಹಣಕಾಸು ಒದಗಿಸಿದ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣಗಳಿಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಫೋಷಿಸಿದ ಅಂತಹ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಥೆ.

63. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಶೀ ಹಿಂಡೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಅಲೀಫಾಡ್ ಮುಸ್ಲಿಂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮತ್ತು [ದೇಹಲಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ; ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು; 371 ಅನುಷ್ಠಿತದಕ್ಕಾನುಸಾರವಾಗಿ ಸಾಫಿತವಾದ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ,] ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣದ್ದಿಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಫೋಷಿಸಿದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂಸ್ಥೆ.

64. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ಅಧಿವಾ ಭಾಗಶಃ ಹಣಕಾಸು ಒದಗಿಸಿದ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣದ್ದಿಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಫೋಷಿಸಿದ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಧಿವಾ ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು.

65. (ಎ) ಪೋಲೀಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ತರಬೇತಿಯನ್ನೊಂದು ವೈತ್ತಿ, ಕಸುಬು ಅಧಿವಾ ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ; ಅಧಿವಾ

(ಬಿ) ವಿಶೇಷ ಅಧ್ಯಯನ ಅಧಿವಾ ಸಂಶೋಧನೆಯ ಉನ್ನತಿ; ಅಧಿವಾ

(ಗಿ) ಅವರಾಧದ ತನಿಖೆಗೆ ಅಧಿವಾ ಪತ್ರಿಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಧಿವಾ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಹಾಯ

- ಇವುಗಳಾಗಿ ಸಂಪಾದ ಪಜ್ಜಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು.

66. ಉಚ್ಚ ಶಿಕ್ಷಣ ಅಧಿವಾ ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಹಾಗೂ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿನ ಗುಣಮಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮತ್ತು ನಿರ್ದರ್ಶನ.

67. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣದ್ದಿಂದು [ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಅಧಿವಾ ಮೇರೆಗೆ ಫೋಷಿಸಿದ] ವ್ಯಾಚೀನ ಮತ್ತು ವಿಶಿಷ್ಟಾಸಿಕ ಸ್ವಾರ್ಪಕಗಳು ಮತ್ತು ದಾಖಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರರಾತತ್ತೆ ನಿರ್ವೇಶನಗಳು ಮತ್ತು ಅವಶೇಷಗಳು.

68. ಭಾರತದ ಭೂಮಾಪನ, ಭಾರತದ ಭೂಗೋಧಿ ವಿಜ್ಞಾನ, ಸಸ್ಯವಿಜ್ಞಾನ, ಪ್ರಾಣ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮೀಕ್ಷೆಗಳು; ಹವಾಮಾನ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು.

69. ಜನಗಣತಿ.

70. ಕೇಂದ್ರದ ಲೋಕಸೇವೆಗಳು; ಅವೀಲ ಭಾರತ ಸೇವೆಗಳು; ಕೇಂದ್ರ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗ.

1. 1973ನೇಯ ಸರ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂಲತ್ತೆರದನೆಯ ತಿದ್ದುವಳಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ದೇಹಲಿಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಮತ್ತು ಮಂಬಿಯ ಉದ್ದೇಶ” (1.4.1974 ರಿಂದ ಜೂರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯಿಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೇಯ ಸರ್ವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಿಳಿನೆಯ ತಿದ್ದುವಳಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 27ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಫೋಷಿತವಾದ” ಮಂಬಿಯ ಉದ್ದೇಶ” ಮಂಬಿಯ ಉದ್ದೇಶ ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಾಯಿಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

71. Union pensions, that is to say, pensions payable by the Government of India or out of the Consolidated fund of India.

72. Elections to Parliament to the Legislatures of States and to the offices of President and Vice-President; the Election Commission.

73. Salaries and allowances of members of Parliament, the Chairman and Deputy Chairman of the Council of State and the Speaker and Deputy Speaker of the House of the people.

74. Powers, privileges and immunities of each House of Parliament and of the members and the Committees of each House; enforcement of attendance of persons for giving evidence or producing documents before committees of Parliament or commissions appointed by Parliament.

75. Emoluments, allowances, privileges and rights in respect of leave of absence, of the President and Governors; salaries and allowances of the Ministers for the Union; the salaries, allowances and rights in respect of leave of absence and other conditions of service of the Comptroller and Auditor-General.

76. Audit of the accounts of the Union and of the States.

77. Constitution, organisation, jurisdiction and powers of the Supreme Court (including contempt of such Court), and the fees taken therein; persons entitled to practice before the Supreme Court.

78. Constitution and organisation [¹ including vacations] of the High Courts except provisions as to officers and servants of High Courts; persons entitled to practice before the High Courts.

²[79. Extension of the jurisdiction of a High Court to, and exclusion of the jurisdiction of a High Court from, any Union territory.]

80. Extension of the powers and jurisdiction of members of a police force belonging to any State to any area outside that State, but not so as to enable the police of one State to exercise powers and jurisdiction in any area outside that State without the consent of the Government of the State in which such area is situated; extension of the powers and jurisdiction of members of a police force belonging to any State to railway areas outside that State.

81. Inter-State migration; Inter-State quarantine.

82. Taxes on income other than agricultural income.

83. Duties of customs including export duties.

84. Duties of excise on tobacco and other goods manufactured or produced in India except-

(a) alcoholic liquors for human consumption;

(b) opium, Indian hemp and other narcotic drugs and narcotics,

but including medicinal and toilet preparation containing alcohol or any substance included in sub-paragraph [b] of this entry.

1. Ins. by the Constitution (Fifteenth Amendment) Act, 1963, s. 12 (with retrospective effect).

2. Subs. by the Constitution (seventh Amendment) Act, 1956, s. 29 and Sch. for entry 79.

71. ಕೇಂದ್ರದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳು, ಎಂದರೆ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳು.

72. ಸಂಸತ್ತಿಗೆ, ರಾಜ್ಯಗಳ ವಿಧಾನಮಂಡಲಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಹಾಗೂ ಉಪರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಪದಗಳಿಗೆ ಚುನಾವಣೆಗಳು; ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗ.

73. ಸಂಸತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ, ರಾಜ್ಯಸಭೆಯ ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಹಾಗೂ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಸಂಬಳಗಳು ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳು.

74. ಸಂಸತ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದಸ್ಯದ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸದಸ್ಯ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಗಳು; ಸಂಸತ್ತಿನ ಸಮಿತಿಗಳ ಮುಂದೆ ಅಥವಾ ಸಂಸತ್ತು ನೇಮಿಸಿದ ಆಯೋಗಗಳ ಮುಂದೆ ಸಾಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲು ಅಥವಾ ದೂರವೇಚುಗಳನ್ನು ಹಾಜರುಪಡಿಸಲು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹಾಜರಾಗುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸುವುದು.

75. ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯವಾಲನ ಉಪಲಬ್ಧಗಳು, ಭಕ್ತಿಗಳು, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಗೈರುಹಾಜರಿ ರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಕ್ಕುಗಳು; ಒಕ್ಕೂಟದ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಸಂಬಳಗಳು ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳು; ಲೋಕಸಭೆಯ ಮತ್ತು ಮಹಾಲೋಕಪರಿಶೋಧಕನ ಸಂಬಳಗಳು, ಭಕ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಗೈರುಹಾಜರಿ ರಚನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಸೇವಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳು.

76. ಒಕ್ಕೂಟದ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಗಳ ಲೋಕಪತ್ರಿಗಳ ಪರಿಶೋಧನೆ.

77. ಸರ್ವೋಚ್ಛಿನ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ (ಅಂಥ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಂದನೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡು) ರಚನೆ, ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಫೀಚರ್ಗಳು, ಸರ್ವೋಚ್ಛಿನ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಕೆಲಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಯಿಸಲು ಹಕ್ಕುಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು.

78. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ನೈಕರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ [ದೀರ್ಘರಜೆಯನ್ನೊಂದು] ರಚನೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆ; ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಕೆಲಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಡೆಯಿಸಲು ಹಕ್ಕುಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು.

79. ಯಾವುದೇ ಒಕ್ಕೂಟ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಅದರಿಂದ ಹೊರತುಪಡಿಸುವುದು.]

80. ಯಾವುದೇ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪೋಲೀಸ್ ದಳದ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು. ಆದರೆ ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶವೇ ಇರುವಂಥ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಮುದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಭಿಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ಯಾವುದೇ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪೋಲೀಸ್ ದಳದ ಸದಸ್ಯರ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಿನ ರೈಲು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು.

81. ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ವಲಸೆ; ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ರೋಗನೀರೋಧಕ ಸ್ಥಳ.

82. ಕೈಷಿ ವರಮಾನವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವರಮಾನದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

83. ರಪ್ತಿ ಸುಂಕಗಳನ್ನೊಂದು ಸೀಮಾ ಸುಂಕಗಳು.

84. (ಎ) ಮನುಷ್ಯರ ಸೇವನೆಗಾಗಿ ಮದ್ಯಸಾರಯತ್ಕ ಪಾನೀಯಗಳು;

(ಬಿ) ಅಭಿಮು, ಗಾಂಜಾ ಮತ್ತು ಇತರ ನಿದ್ರಾಜನಕ ಜೈವಧಿಗಳು ಮತ್ತು ನಿದ್ರಾಜನಕಗಳು-ಇವುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಈ ನಮೂದನೆಯ (ಬಿ) ಉಪ-ವ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದೆಂತೆ ಮದ್ಯಸಾರ ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಮತ್ತು ಜೈವಧಿಯ ಅಥವಾ ಪ್ರಸಾಧನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಹಾಗೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಅಥವಾ ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾದ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪ, ಮತ್ತು ಇತರ ಸರ್ಕಾರ ಮೇಲಿನ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸುಂಕಗಳು.

1. 1963ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹದಿನ್ಯಾದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 12ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತ್ವ ಪರಿಣಾಮವ್ಯಾಪ್ತಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಂಪಾದನದ (ಇಂದ್ರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 29ನೆಯ ಪ್ರಕರಣದ ಹಾಗೂ ಅನುಸಂಬಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರತಿಯೋಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

85. Corporation tax.
86. Taxes on the capital value of the assets, exclusive of agricultural land, of individuals and companies; taxes on the capital of companies.
87. Estate duty in respect of property other than agricultural land.
88. Duties in respect of succession to property other than agricultural land.
89. Terminal taxes on goods or passengers, carried by railway, sea or air; taxes on railway fares and freights.
90. Taxes other than stamp duties on transactions in stock exchanges and futures markets.
91. Rates of stamp duty in respect of bills of exchange, cheques, promissory notes, bills of lading, letters of credit, policies of insurance, transfer of shares, debentures, proxies and receipts.
92. Taxes on the sale or purchase of newspapers and on advertisements published therein.
- [92-A. Taxes on the sale or purchase of goods other than newspapers, where such sale or purchase takes place in the course of inter-State trade or commerce.]
- [92B. Taxes on the consignments of goods [Whether the consignment is to the person making it or to any other person], where such consignment takes place in the course of inter-State trade or commerce.]
93. Offences against laws with respect to any of the matters in this List.
94. Inquiries, surveys and statistics for the purpose of any of the matters in this List.
95. Jurisdiction and powers of all courts, except the Supreme Court, with respect to any of the matters in this List; admiralty jurisdiction.
96. Fees in respect of any of the matters in this List, but not including fees taken in any court.
97. Any other matter not enumerated in List II or list III including any tax not mentioned in either of those Lists.

1. Ins. by the Constitution (Sixth Amendment) Act, 1956, s. 2.

2. Ins. by the Constitution (Forty-sixth Amendment) Act, 1982, s. 5 (w.e.f. 2-2-1983).

85. ನಿಗಮ ತೆರಿಗೆ.

86. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮತ್ತು ಕಂಪನಿಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರಭಾವಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಅವುಗಳ ಆಸ್ತಿಗಳ ಬಂಡವಾಳ ಮೌಲ್ಯದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು; ಕಂಪನಿಗಳ ಬಂಡವಾಳದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.
87. ಕ್ಷೇತ್ರಭಾವಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಸ್ಥಾತ್ಮಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಎಸ್ಟೇಟ್ ಸುಂಕ.
88. ಕ್ಷೇತ್ರಭಾವಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಸ್ಥಾತ್ಮಿನ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸುಂಕಗಳು.
89. ರೈಲ್, ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ವಾಯು ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಸಾಗಣೆಯಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳ ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಸೀಮಾ ತೆರಿಗೆಗಳು; ರೈಲ್ ಪ್ರಯಾಣ ದರಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಗಣೆ ದರಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.
90. ಸ್ವಾಂಪ್ಯ ಸುಂಕಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಸ್ವಾಕ್ಷರಣೆಯಿಂಜುಗಳ ಮತ್ತು ವಾಯಿದೆ ಹೇಚೆಗಳ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.
91. ವಿನಿಮಯ ಪತ್ರಗಳು, ಚಿಕ್ಕಗಳು, ಪ್ರಮಾಣಸರಿನೊಳುಗಳು, ಪಹನ ಪತ್ರಗಳು, ನಂಬಿಕೆ ಪತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಜಮೆಗಳು-ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸ್ವಾಂಪ್ಯ ಸುಂಕದ ದರಗಳು.
92. ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಕೆಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲಿನ ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಜಾಹೀರಾತುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.
- [92ಎ. ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಅಂತರರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಾಗ, ಅಂಥ ಮಾರಾಟದ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.]
- [92ಬಿ. ಸರಕುಗಳ ರವಾನೆಯು (ಅಂಥ ರವಾನೆಯು ಅದನ್ನು ಮಾಡುವವನಿಗಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿರಲಿ), ಅಂತರರಾಜ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾಣಿಜ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಾಗ, ಅಂಥ ರವಾನೆಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.]
93. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳು.
94. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ವಿಚಾರಣೆಗಳು; ಸಮೀಕ್ಷೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು.
95. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಽಜ್ಞನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು; ನೊಕ್ಕಾದಳಿದ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ.
96. ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಭೀಜುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ; ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಅಥವಾ 3ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ನಮೂದಿಸಿಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನೊಂಡು; ಆ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯ.
97. 2ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ಅಥವಾ 3ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಾಗಲೀ ನಮೂದಿಸಿಲ್ಲದ ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನೊಂಡು; ಆ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರದ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯ.

1. 1956ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಅರಣೀಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ;

2. 1982ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವಾತ್ತಾರನೆಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ;

LIST II-STATE LIST

1. Public order (but not including¹[the use of any naval, military or air force or any other armed force of the Union or of any other force subject to the control of the Union or of any contingent or unit thereof] in aid of the civil power.)

²[2. Police (including railway and village police) subject to the provisions of entry 2A of List I.]

3. ^{3***} Officers and servants of the High Court; procedure in rent and revenue courts; fees taken in all courts except the Supreme Court.

4. Prisons, reformatories, Borstal institutions and other institutions of a like nature, and persons detained therein; arrangements with other States for the use of prisons and other institutions.

5. Local government; that is to say, the constitution and powers of municipal corporations, improvement trusts, districts boards, mining settlement authorities and other local authorities for the purpose of local self-government or village administration.

6. Public health and sanitation; hospitals and dispensaries.

7. Pilgrimages, other than pilgrimages to places outside India.

8. Intoxicating liquors, that is to say, the production, manufacture, possession, transport, purchase and sale of intoxicating liquors.

9. Relief of the disabled and unemployable.

10. Burials and burial grounds; cremations and cremation grounds.

⁴[* * * * *]

12. Libraries, museums and other similar institutions controlled or financed by the State; ancient and historical monuments and records other than those⁵[declared by or under law made by Parliament], to be of national importance.

13. Communications, that is to say, roads, bridges, ferries, and other means of communication not specified in list 1; municipal tramways; ropeways; inland waterways and traffic thereon subject to the provisions of List I and List III with regard to such waterways; vehicles other than mechanically propelled vehicles.

1. Subs. by the Constitution (forty-second amendment) Act, 1976, s.57, for certain words (w.e.f.3-1-1977).
2. Subs. by s. 57, ibid., for entry 2 (w.e.f. 3-1-1977).
3. Certain words omitted by s. 57 ibid., (w.e.f. 3-1-1977).
4. Entries 11 omitted by s. 57, ibid. (w.e.f. 3-1-77).
5. Subs. by the Constitution (Seventh amendment) Act, 1956, s. 27, for "declared by Parliament by law".

ನೇಯ ಪಟ್ಟಿ-ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿ

1. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ (ಆದರೆ ಸಿರಿಲ್ ಅಧಿಕಾರ ಮರ್ಗದ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ) [ಒಕ್ಕೂಟದ ನೋಕು, ಭೋ ಅಥವಾ ವಾಯುದಳವನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಶಸ್ತ್ರದಳವನ್ನು ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೂ ಒಪ್ಪಿರುವ ಇತರ ಯಾವುದೇ ದಳವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಯಾವುದೇ ತುಕಡಿ ಅಥವಾ ಫಾಟಕವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದನ್ನು] ಹೊರತುಪಡಿಸಿ.)

[2. ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯ 2 ಎ ನಮೂದಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ (ರೈಲು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮ ಪ್ರೋಲೀಸರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು) ಪೋಲಿಸು.]

3. ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ³ *** ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ನೋಕರರು; ಬಾಡಿಗೆ ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ವ ವಿಷಯಗಳ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ; ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಫೀಜುಗಳು.

4. ಕಾರಾಗ್ರಹಗಳು, ಸುಧಾರಣಾಲಯಗಳು, ಬಾಸೋಂಟಲ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ತಡೆಹಿಡಿದುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಕಾರಾಗ್ರಹಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳೊಡನೆ ಏರ್ವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು.

5. ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರ ಎಂದರೆ, ನಗರ ನಿರ್ಗಮಗಳ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿಗಳ, ಜಿಲ್ಲಾ ಮಂಡಳಿಗಳ, ಗಳಿ ವಸತಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವಯಂ ಆಡಳಿತ ಸರ್ಕಾರದ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮ ಆಡಳಿತದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಧಿಕಾರ.

6. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಲ್ಲಿ; ಆಸ್ತ್ರೋಗಳು ಮತ್ತು ಚೈರ್‌ಫಾಲಯಗಳು.

7. ಭೂರ್ತದ ಹೊರಗಿನ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗುವ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳು.

8. ಮಾದಕ ಪಾನಿಯಗಳು, ಎಂದರೆ ಮಾದಕ ಪಾನಿಯಗಳ ಉತ್ಪನ್ನದನೆ, ತಯಾರಿಕೆ, ಸ್ವಾಧಿನ, ಸಾಗಣೆ, ಖರೀದಿ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ.

9. ಅಸಮಧರಿಗೆ ಮತ್ತು ನಿಯೋಜನೆಗೆ ಅಶಕ್ತರಾದವರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ.

10. ದಫನ ಮತ್ತು ಸ್ತುತಾನಗಳು; ಶವದಹನ ಮತ್ತು ಸುಧುಗಾಡುಗಳು.

* * * * *

12. ರಾಜ್ಯವು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಅಥವಾ ಹಣಕಾಸು ಒದಗಿಸುವ ಪ್ರಸ್ತುತಾಲಯಗಳು, ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹಾಲಯಗಳು ಅಥವಾ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು; ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವದ ವಲಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳು.

13. ಸಂಪರ್ಕಸಾಧನಗಳು, ಎಂದರೆ ರಸ್ತೆಗಳು, ಸೇತುವೆಗಳು, ಹಾಯ್‌ಡೆಗಳು ಮತ್ತು 1ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರದ ಇತರ ಸಂಪರ್ಕಸಾಧನಗಳು; ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಟ್ರಾಮ್‌ವೇಗಳು, ರೋಪ್‌ವೇಗಳು; ಜಲಮಾರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆಂತೆ 1ನೇಯ ಪಟ್ಟಿ ಮತ್ತು 3ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಒಳಿಸಿದ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಸಂಚಾರ; ಯಂತ್ರಚಾಲಿತ ವಾಹನಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ವಾಹನಗಳು.

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೇರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜನಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ.
2. 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜನಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ.
3. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೇರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕೆಲವು ಪದಗಳನ್ನು (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
4. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೇರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 11ನೇಯ ನಮೂದನ್ನು (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟಬಿಡಲಾಗಿದೆ.
5. 195ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಿಂಬಿಸಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 27ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಸಂಸ್ತಿನಿಂದ ಫೋಣಿತ್ವಾಗಿರತಕ್ಕವನ್ನು” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜನಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ.

14. Agriculture; including agricultural education and research; protection against pests and prevention of plant diseases.
15. Preservation, protection and improvement of stock and prevention of animal diseases; veterinary training and practice.
16. Ponds and the prevention of cattle trespass.
17. Water, that is to say, water supplies, irrigation and canals, drainage and embankments, water storage and water power subject to the provisions of entry 56 of list I.
18. Land, that is to say, rights in or over land, land tenures including the relation of landlord and tenant, and the collection of rents; transfer and alienation of agricultural land; land improvement and agricultural loans; colonization.

[* * * * *]

21. Fisheries.
22. Courts of wards subject to the provisions of entry 34 of List I; encumbered and attached estates.
23. Regulation of mines and mineral development subject to the provisions of List I with respect to regulation and development under the control of the Union.
24. Industries subject to the provisions of [entries 7 and 52] of List I.
25. Gas and gas works.
26. Trade and commerce within the State subject to the provisions of entry 33 of List III.
27. Production, supply and distribution of goods subject to the provisions of entry 33 of List III.
28. Markets and fairs.

* * * * *

30. Money-lending and money-lenders; relief of agricultural indebtedness.
31. Inns and inn-keepers.
32. Incorporation, regulation and winding up of corporations, other than those specified in List I, and universities; unincorporated trading, literary, scientific, religious and other societies and associations; co-operative societies.

1. Entry 19 and 20 omitted by the Constitution (forty-second Amendment) Act, 1976, s. 57 (w.e.f. 3-1-1977).
2. Subs. by the Constitution (seventh Amendment) Act, 1956, s. 28 for "entry 52".
3. Entry 29 omitted by the Constitution (forty-second Amendment) Act, 1976, s. 57 (w.e.f. 3-1-1977).

14. ಕ್ರಿ.ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ಅಂದ. ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಸಸ್ಯ ಶಾಸಕರಾಜು ನಿರ್ವಾರಕೆ ಇವುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡೆ ಕ್ಷಮೆ.
15. ಪರಿಸರಪ್ರಕೃತಿ ಪರಿರಕ್ಷಣ, ಸಂರಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಪರಿಶೀಲನೆಗಳ ನಿರ್ವಾರಕೆ; ಪರಿವೈಧುಕೆಯ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ವ್ಯತ್ಪತ್ತಿ.
16. ದೊಡ್ಡಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಗಳ ಅತಿಕ್ರಮ ಪ್ರಮೇಶ ನಿರ್ವಾರಕೆ.
17. 1ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯ ಕಿಣಿಯೆ ನಮೂದನೆಯೆ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ನೀರೆ, ಅಂದುಗೆ ನೀರಿನ ಸರಬರಾಜು, ನೀರಾವರಿ ಮತ್ತು ನೊಲಗಳು, ಚರಂಡಿ ಮತ್ತು ಅರ್ಕಕಟ್ಟಿಗಳು, ಜಲಸಂಗ್ರಹಣ ಮತ್ತು ಜಲಶಕ್ತಿ.
18. ಭೂಮಿ ಹಂಡರೆ, ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿನ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇಲನ್ನಹಿಗಳು, ಭೂಭಡೆಯನ್ನ ಮತ್ತು ಗೀರೆದೂರನ್ನ ಸಂಬಂಧವನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಗೀರೆವಸೂಲಿ; ಕ್ರಿ. ಭೂಮಿಯ ವರ್ಗಾವಳಿ ಮತ್ತು ಪರಿಖಾರೆ; ಭೂ ಮೇಲ್ವಿಚು; ಮತ್ತು ಕ್ರಿ. ಸಾಲಗಳು, ವಸಾಹತು ಸ್ಥಾಪನೆ:

[* * * * *]

21. ಮುಖ್ಯಗಳಿಕೆ:

22. 1ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯ 34ನೇಯ ನಮೂದನೆಯೆ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಪ್ರತಿಯಾಲಿತರ ಸ್ವಯಂಭಾಲುಗಳು, ಪೂರ್ವಾಧಿಯೆಣ್ಣ ಮತ್ತು ಒಟ್ಟಿಯಾದ ಏಸ್ಟೀಟಿಗಳು.
23. ಒಕ್ಕಾರೆ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿಗಳಾಗಿ ವಿನಿಯಮ ಮತ್ತು ವಿನಿಜಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಂಬಂಧಾಂಶದಲ್ಲಿ 1ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯು ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ, ಗೀರೆಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ವಿನಿಜಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
24. 1ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯ [2ನೇಯ ಮತ್ತು 22ನೇಯ ನಮೂದನೆಗಳ] ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಕ್ರಿ.ಗಳಿಗೆ.
25. ತನಿಲ ಮತ್ತು ತನಿಲ ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳು.
26. 3ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯ 33ನೇಯ ನಮೂದನೆಯೆ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಶಾಷ್ಟಿಕೊಳಗಿನ ಪ್ರಾಪ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಘಣೆಜ್ಞ.
27. 3ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯ 33ನೇಯ ನಮೂದನೆಯೆ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಸರಹಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಹೆಂಚಿಕೆ.
28. ಮಾರುಕಟ್ಟಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆ.

[* * * * *]

30. ಲೋಹದೀವಿ ಮತ್ತು ಲೋಹದೀವಿಗಾರರು; ಕ್ರಿ. ಯೂ ಪರಿಹಾರೆ.

31. ತಂಗುಧಾಳಿಗಳು ಮತ್ತು ತಂಗುಧಾಳಿಯಾರರು.

32. 1ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವ ನಿಗಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ. ಇತರ ನಿಗಮಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಸಮಾಪನೆ; ಅನಗಮತ ಪ್ರಾಪ್ತಾರೆ, ಸಾರ್ಕಾರಿಕ, ಪ್ರೊಫೆಸ್ಯಾಲಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಘರ್ಷಕಾರಿಗಳ ಸಂಘಗಳು.

1. 1976ನೇಯ ಅಸೆಪ್ಟಿಕ್ ಸಿರಿವಿಧಾನ (ಸಲವತ್ತಪದ್ಧನೆಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಥವಾ ನಿಗಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ. ಇತರ ನಿಗಮಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ, ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಸಮಾಪನೆ; ಅನಗಮತ ಪ್ರಾಪ್ತಾರೆ, ಸಾರ್ಕಾರಿಕ, ಪ್ರೊಫೆಸ್ಯಾಲಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹಾಗೂ ಸಿಕೆಕಾರಿ ಸಂಘಗಳು.

2. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಬಿಳಿನೇಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ) ಅಥವಾ ನಿಗಮದ 24ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಕಿಣಿಯ ನಮೂದನೆ” ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯುಂಟುಜೊಜಲಾಗಿದೆ.

3. 1976ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತಪದ್ಧನೆಯ ತಿಳಿಪಡಿ) ಅಥವಾ ನಿಗಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತಿರುತ್ತಿದೆ) 29ನೇ ನಮೂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

33. Theatres and dramatic performances; cinemas subject to the provisions of entry 60 of List 1; sports, entertainments and amusements.

34. Betting and gambling.

35. Works, lands and buildings vested in or in the possession of the State.

[* * * * *]

37. Elections to the Legislature of the State subject to the provisions of any law made by Parliament.

38. Salaries and allowances of members of the Legislature of the State, of the Speaker and Deputy Speaker of the Legislative Assembly and, if there is a Legislative Council, of the Chairman and Deputy Chairman thereof.

39. Powers, privileges and immunities of the Legislative Assembly and of the members and the committees thereof, and, if there is a Legislative Council, of that Council and of the members and the committees thereof; enforcement of attendance of persons for giving evidence or producing documents before committees of the Legislature of the State.

40. Salaries and allowances of Ministers for the State.

41. State public services; State Public Service Commission.

42. State pensions, that is to say, pensions payable by the State or out of the Consolidated fund of the State.

43. Public debt of the State.

44. Treasure trove,

45. Land revenue, including the assessment and collection of revenue, the maintenance of land records, survey for revenue purposes and records of rights, and alienation of revenues.

46. Taxes on agricultural income.

47. Duties in respect of succession to agricultural land.

48. Estate duty in respect of agricultural land.

49. Taxes on lands and buildings.

50. Taxes on mineral rights subject to any limitations imposed by Parliament by law relating to mineral development.

51. Duties of excise on the following goods manufactured or produced in the State and countervailing duties at the same or lower rates on similar goods manufactured or produced elsewhere in India:-

(a) alcoholic liquors for human consumption;

(b) opium, Indian hemp and other narcotic drugs and narcotics,

but not including medicinal and toilet preparations containing alcohol or any substance included in sub-paragraph (b) of this entry.

---

1. Entry 36 omitted by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s 26.

33. ರಂಗಮಂದಿರಗಳು ಮತ್ತು ನಾಟಕಾಭಿನಯಗಳು; 1ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯ 60ನೇಯ ನಮೂದನೆಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲ.

34. ಜೂಜು ಕಟ್ಟುವುದು ಮತ್ತು ಜೂಜು.

35. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಹಿತವಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ಆದರ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು, ಭೂಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡಗಳು.

[* * * *]:

37. ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲಕ್ಕೆ ನಡೆಸುವ ಬುನಾವಣಿಗಳು.

38. ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸದಸ್ಯರ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಆಧಿಕೃತ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಇರುವಲ್ಲಿ ಆದರ ಸಭಾಪತಿಯ ಮತ್ತು ಉಪಸಚಾಪತಿಯ ಸಂಬಳಗಳು ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳು.

39. ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಮತ್ತು ಆದರ ಸದಸ್ಯರ ಹಾಗೂ ಸಮಿತಿಗಳ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಇದ್ದಲ್ಲಿ, ಆ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮತ್ತು ಆದರ ಸದಸ್ಯರ ಹಾಗೂ ಸಮಿತಿಗಳ ಆಧಿಕಾರಗಳು, ವೀರಾಧಿಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಉನ್ನತಿಗಳು; ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲದ ಸಮಿತಿಗಳ ಮುಂದೆ ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಕೊಡಲು ಅಥವಾ ದಸ್ತಾವೇಚುಗಳನ್ನು ಹಾಜರುಪಡಿಸಲು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹಾಜರಾಗುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸುವುದು.

40. ರಾಜ್ಯದ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಸಂಬಳಗಳು ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳು.

41. ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವೆಗಳು; ರಾಜ್ಯದ ಲೋಕಸೇವಾ ಆಯೋಗ.

42. ರಾಜ್ಯದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳು, ಎಂದರೆ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಅಥವಾ ಆದರ ಸಂಚಿತ ನಿಧಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯವಾಗಬೇಕಾದ ನಿವೃತ್ತಿ ವೇತನಗಳು:

43. ರಾಜ್ಯದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಖರ್ಚು.

44. ನಿಶ್ಚೇಪ ನಿಧಿ.

45. ಕಂದಾಯದ ನಿರ್ದರ್ಶಕ ಮತ್ತು ವಸೂಲಿ, ಭೂ ದಾಖಲೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಕಂದಾಯದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಭೂ ಮಾಪನ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳ ದಾಖಲೆ-ಇವುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಭೂಕಂದಾಯ ಮತ್ತು ಭೂ ಕಂದಾಯದ ಪರಿಭಾರೆ.

46. ಕೈಫಿ ಆದಾಯದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

47. ಕೈಫಿ ಭೂಮಿಯ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸುಂಕಗಳು.

48. ಕೈಫಿ ಭೂಮಿಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಎಸ್ವೇಂಟ್ ಸುಂಕ.

49. ಭೂಮಿಗಳ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

50. ಖಿನಿಜ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ವಿಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಪರಿಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಖಿನಿಜ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಗಳು.

51. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಅಥವಾ ಉತ್ತಾದಿತವಾದ ಕೆಳಕಂಡ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲಿನ ಉತ್ತಾದನೆ ಸುಂಕಗಳು ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಅಥವಾ ಉತ್ತಾದಿತವಾದ ಆದೇ ಬಗೆಯ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲೆ, ಆದೇ ದರದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಇನ್ನೂ ಕಡಿಮೆಯ ದರದ ಪ್ರತಿ-ಸುಂಕಗಳು:-

(ಇ) ಮನುಷ್ಯರ ಸೇವನೆಗಾಗಿ ಮದ್ದಸಾರಯುಕ್ತ ವಾನೀಯಗಳು;

(ಬಿ) ಅಭಿಮು, ಗಾಂಜಾ ಮತ್ತು ಇತರ ನಿದ್ರಾಜನಕ ಸ್ವಿಷಿಂಧಿಗಳು ಹಾಗೂ ನಿದ್ರಾಜನಕಗಳು, ಆದರೆ ಈ ನಮೂದನೆಯ (ಬಿ)

ಉಪ-ವ್ಯಾರಾದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದಂತೆ ಮದ್ದಸಾರ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಜೀವಧೀಯ ಅಥವಾ ಪ್ರಸಾಧನ ಸಾಮರ್ಗಿಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ.

1. 1955ರೆಯ ಇಸವಿಯ (ಉಳಿಂಧೆಯ ತಿಂಡುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ಷ್ಟೇ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾದ ಮೂಲಕ 3ರೆಯ ನಮೂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

52. Taxes on the entry of goods into a local area for consumption, use or sale therein.
53. Taxes on the consumption or sale of electricity.
- [54. taxes on the sale or purchase of goods other than newspapers, subject to the provisions of entry 92A of List I].
55. Taxes on advertisements other than advertisements published in the newspapers² [and advertisements broadcast by radio or television].
56. Taxes on goods and passengers carried by road or on inland waterways.
57. Taxes on vehicles, whether mechanically propelled or not, suitable for use on roads, including tramcars subject to the provisions of entry 35 of List III.
58. Taxes on animals and boats.
59. Tolls.
60. Taxes on professions, trades, callings and employments.
61. Capitation Taxes.
62. Taxes on luxuries, including taxes on entertainments, amusements, betting and gambling.
63. Rates of stamp duty in respect of documents other than those specified in the provisions of List I with regard to rates of stamp duty.
64. Offences against laws with respect to any of the matters in this List.
65. Jurisdiction and powers of all courts, except the Supreme Court, with respect to any of the matters in this List.
66. Fees in respect of any of the matters in this List, but not including fees taken in any court.

---

¹ Subs. by the Constitution (Sixth Amendment) Act, 1956, s.2, for entry 54.

² Ins. by the Constitution (Forty-second Amendment) Act, 1976, s. 57 (w.e.f. 3-1-1977).

52. ಬಳಕೆ, ಉಪಯೋಗ ಅಥವಾ ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶದೊಳಗೆ ಬರುವ ಸರಕುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗಳು.

53. ವಿದ್ಯುಚ್ಛಿಟೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಮಾರಾಟದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗಳು.

[54. 1ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯ 92ನೇ ನಮೂದನೆಯ ಉಪಭಂಗಳಿಗೆ ಬಳಪಟ್ಟ ವೈತಪ್ರಕ್ರಿಯೆನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಸರಹಡಗಳ ಮಾರಾಟ ಅಥವಾ ಖರೀದಿಯ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗಳು.]

55. ವೈತಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಣಾದ ಕಾಹಿರೂತುಗಳನ್ನು [ಮತ್ತು ಆಕಾಶವಾರ್ತೆ ಅಥವಾ ದೂರದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸಾರಣಾದ ಕಾಹಿರೂತುಗಳನ್ನು] ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಕಾಹಿರೂತುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗಳು.

56. ರಸ್ವೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಳನಾಡಿನ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೂಲಕ ಡಿಯೂಲಾಗ್ನವ ಸರಹಡಗಳ ಅಥವಾ ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗಳು.

57. 3ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯ 35ನೇಯ ನಮೂದನೆಯ ಉಪಭಂಗಳಿಗೆ ಬಳಪಟ್ಟ ರಸ್ವೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವ ವಾಹನಗಳು, ಯಂತ್ರ ಚಾಲಿತವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದರಲ್ಲಿ ಅವಾಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಉತ್ತರವಾಗಿರುವ ಕಾರುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ವಾಹನಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗಳು.

58. ಪ್ರತಿಗಳ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗಳು.

59. ದಾರಿ ಸುಂಕಗಳು.

60. ವೃತ್ತಿಗಳ, ವ್ಯಾಪಾರಗಳ, ಆಡಿವಿಕೆಗಳ ಮತ್ತು ನಿಯೋಜನೆಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗಳು.

61. ತೆಗಂಡಾಯಗಳು.

62. ಮನರಂಜನೆಗಳು, ವಿನೋದಗಳು, ಜೂಜು ಕಟ್ಟುವುದು ಮತ್ತು ಜೂಜು-ಇವುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಬೋಗಿಸುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗಳು.

63. 1ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯ ಉಪಭಂಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ದಸ್ತಾವೇಚಾಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿಧಿನಿತಕ್ಕ ಸ್ವಂತೆ ಸುಂಕಣುಗಳನ್ನು.

64. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿವರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾನೂನುಗಳ ವಿರುದ್ಧದ ಅವರೂಪಗಳು.

65. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ವಿವರಗಳಿಗೆ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವೀಕ್ರೇಷ್ಣ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು.

66. ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ತೊಡುಕೊಳ್ಳುವ ಫೀಡುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿವರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆಂತೆ ಫೀಡುಗಳು.

1. 1956ರೆಯ ನಾಯಿಯ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಾನಂದ (ಅರಸೆಯ ತಿಳಿಷ್ಟಿ) ಅಕಿರಿಯನ್ನಿಂದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣ ಯೋಜನೆ ಮೂಲ 54ನೇಯ ನಮೂದನೆಗೆ ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದಿಂದ.

2. 1976ರೆ ನಾಯಿಯ ಸ್ವಾಮಿತ್ವಾನಂದ (ಗಳಿಂತ್ರಾರಜನರ್ಯ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ) ಅಕಿರಿಯನ್ನಿಂದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಕಾರಿಗಿರಿಸಿ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

LIST 111 - CONCURRENT LIST

1. Criminal law, including all matters included in the Indian Penal Code at the commencement of this Constitution but excluding offences against laws with respect to any of the matters specified in List 1 or List 11 and excluding the use of naval, military or air forces or any other armed forces of the Union in aid of the Civil power.
2. Criminal procedure, including all matters included in the Code of Criminal Procedure at the commencement of this Constitution.
3. Preventive detention for reasons connected with the security of a State, the maintenance of public order, or the maintenance of supplies and services essential to the community; persons subjected to such detention.
4. Removal from one State to another State of prisoners, accused persons and persons subjected to preventive detention for reasons specified in entry 3 of this List.
5. Marriage and divorce; infants and minors; adoption; wills, intestacy and succession; joint family and partition, all matters in respect of which parties in judicial proceedings were immediately before the commencement of this Constitution subject to their personal law.
6. Transfer of property other than agricultural land; registration of deeds and documents.
7. Contracts, including partnership, agency, contracts of carriage, and other special forms of contracts, but not including contracts relating to agricultural land.
8. Actionable wrongs.
9. Bankruptcy and insolvency.
10. Trust and trustees.
11. Administrators - general and official trustees.
- [11A. Administration of justice; Constitution and organisation of all courts, except the Supreme court and the High courts.
12. Evidence and oaths; recognition of laws, public acts and records, and judicial proceedings.
13. Civil procedure, including all matters included in the code of Civil Procedure at the commencement of this Constitution, limitation and arbitration.
14. Contempt of court, but not including contempt of the Supreme Court.
15. Vagrancy; nomadic and migratory tribes.
16. Lunacy and mental deficiency, including places for the reception or treatment of lunatics and mental deficient.

---

1. Ins. by the Constitution (forty-second Amendment) Act, 1976, s. 57 (w.e.f. 3-1-1977)

3ನೇಯ ಪಟ್ಟಿ-ಸಮರ್ಪಿತಪಟ್ಟಿ

1. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾರತ ದಂಡ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ಆದರೆ 1ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 2ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗೆಗಿನ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಮತ್ತು ಸಿವಿಲ್ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟದ ನೋಕಾ, ಭೂ ಮತ್ತು ವಾಯುದಳಗಳ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸೆಶನ್ ದಳಗಳ ಉಪಯೋಗಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಶ್ರಮಿನಲ್ ಕಾನೂನು.
2. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ.
3. ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಭದ್ರತೆ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸುಖವನ್ನೆಯ ಪಾಲನೆ ಅಥವಾ ಜನಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಸರಬರಾಜುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾರಣಗಳಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸಾಫ್ತಬದ್ಧತೆ, ಅಂಥ ಸಾಫ್ತಬದ್ಧತೆಗೆ ಒಳಪಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು.
4. ಬಂದಿಗಳನ್ನು, ಅಪಾಯಕರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಈ ಪಟ್ಟಿಯ 3ನೇಯ ನಮೂದನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ಕಾರಣಗಳಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸಾಫ್ತಬದ್ಧತೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಇನ್ನಾಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸುವುದು.
5. ವಿವಾಹ ಮತ್ತು ವಿವಾಹ ವಿಧೀನ; ಶಿಶುಗಳು ಮತ್ತು ಅಪ್ರಾಪ್ಯವಯಸ್ಕರು; ದತ್ತ ಸ್ವೀಕಾರ; ಉಯಿಲುಗಳು, ಮರಣಾನಂತರ ಇಲ್ಲದಿಯವುದು ಮತ್ತು ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರ; ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ವಿಭಜನೆ; ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಪಕ್ಷಕಾರರು ನ್ಯಾಯಕ ವ್ಯವಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ನಿರ್ಣಯಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮತಸಂಬಂಧವಾದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದರೋ ಅಂಥ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳು.
6. ಕೈಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಸ್ವತ್ತಿನ ವರ್ಗಾವಕ್ಷ; ಪತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ದಸ್ತಾವೇಚುಗಳ ನೋಂದಣಿ.
7. ಪಾಲುಗಾರಿಕ, ಏಜೆನ್ಸಿ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕರಾರುಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ವಿಶೇಷ 1೧೬ಯಿಂದ ಕರಾರುಗಳನ್ನೊಂಡು, ಆದರೆ ಕೈಗೆ ಭೂಮಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕರಾರುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಕರಾರುಗಳು.
8. ಕ್ರಮಾಂಕ ದೋಷಗಳು.
9. ದಿವಾಲಿಕ ಮತ್ತು ದಿವಾಲಿ.
10. ನ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಸಧಾರಿಗಳು.
11. ಅಡಾಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಟರ್ ಜನರಲ್ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಿರ್ಯಲ್ ಟ್ರಿಫಿಗಳು.
- [11ಎ. ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ವಹಣೆ, ಸ್ವೋರ್ಚ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆ.]
12. ಸಾಕ್ಷ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳು; ಕಾನೂನುಗಳು, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ದಾಖಲೆಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಿಕ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳು - ಇವುಗಳಿಗೆ ಮನ್ಯನೆ.
13. ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯಾ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ಕಾಲಪರಿಮಿತ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಧ್ವಿತೆ.
14. ಸ್ವೋರ್ಚ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಂದನೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿಂದನೆಯ ವಿಷಯ.
15. ಅಲೆಮಾರಿತನ; ಅಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ವಲಸೆಹೋಗುವ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು.
16. ಹುಂಡಿರನ್ನು ಮತ್ತು ಮನೋವಿಕಲರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಥವಾ ಅವರಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಕೊಡುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೊಂಡು ಹುಂಡಿ ಮತ್ತು ಮನೋವೈಕಲ್ಯ.

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತುರಿಂದನೆಯ ತಿಂಡುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

17. Prevention of cruelty to animals.

¹[17A. Forests.

17B. Protection of wild animals and birds.]

18. Adulteration of foodstuffs and other goods.

19. Drugs and poisons, subject to the provisions of entry 59 of List 1 with respect to opium.

20. Economic and social planning.

¹[20A. Population control and family planning.]

21. Commercial and Industrial monopolies; combines and trusts.

22. Trade unions; industrial and labour disputes.

23. Social security and social insurance; employment and unemployment.

24. Welfare of labour including conditions of work, provident funds, employers liability, workmen's compensation, invalidity and old age pensions and maternity benefits.

²[25. Education; including technical education; medical education and universities, subject to the provisions of entries 63, 64, 65 and 66 of List 1; vocational and technical training of labour.]

26. Legal, medical and other professions.

27. Relief and rehabilitation of persons displaced from their original place of residence by reason of the setting up of the Dominions of India and Pakistan.

28. Charities and charitable institutions, charitable and religious endowments and religious institutions.

29. Prevention of the extension from one State to another of infectious or contagious diseases or pests affecting men, animals or plants.

30. Vital statistics including registration of births and deaths.

31. Ports other than those declared by or under law made by Parliament or existing law to be major ports.

32. Shipping and navigation on inland waterways as regards mechanically propelled vessels, and the rule of the road on such waterways, and the carriage of passengers and goods on inland waterways subject to the provisions of List 1 with respect to national waterways.

³[33. Trade and commerce in, and the production, supply and distribution of,-

(a) the products of any industry where the control of such industry by the Union is declared by Parliament by law to be expedient in the public interest, and imported goods of the same kind as such products.

1. Ins. by the Constitution (forty-Second Amendment) Act, 1976, s. 57 (w.e.f. 3-1-1977).

2. Subs. by s. 57, ibid, for entry 25 (w.e.f. 3-1-1977).

3. Subs. by the Constitution (Third Amendment) Act, 1954, s.2, for entry 33.

17. ಪ್ರಾಣಿಂಸಾ ಪ್ರತಿಬಂಧ.

[17ಎ. ಅರಣ್ಯಗಳು.

17ಬಿ. ವಸ್ತುಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ.]

18. ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮತ್ತು ಇತರ ಸರಕುಗಳ ಕಲಬೆರಕೆ.

19. ಆಧೀಕ್ಷಮಿನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ 1ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯ 59ನೇಯ ನಮೂದನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ದೈವಧಿಗಳು ಮತ್ತು ವಿಷಗಳು.

20. ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಯೋಜನೆ.

[20ಎ. ಜನಸಂಖ್ಯೆ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಬುಡುಂಬ ಯೋಜನೆ.]

21. ವಾರ್ಷಿಕ ಮತ್ತು ಕ್ರೀಗಾರಿಕಾ ಏಕಸ್ವಾಮ್ಯಗಳು, ಸಂಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ನ್ಯಾಂಗಳು.

22. ಕಾರ್ಮಿಕ ಸಂಘಗಳು; ಕ್ರೀಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಮಿಕ ವಿವಾದಗಳು.

23. ಸಾಮಾಜಿಕ ಭರ್ತೃತ್ವ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಮೆ; ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಮತ್ತು ನಿರ್ದ್ಯೋಗಗಳು.

24. ಕೆಲಸದ ಪರಿಶ್ರಮಗಳು, ಭವಿಷ್ಯ ನಿಧಿಗಳು, ನಿಯೋಜಕರ ಹೊಕೆಗಾರಿಕೆ, ಕೆಲಸಗಾರರ ಸಂಸ್ಪರ್ಹಿಕಾರ, ಅಶ್ವತ್ತಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಧಾಘವೆತನಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಸೂತಿ ಸೌಕರ್ಯಗಳು-ಇವುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕಾರ್ಮಿಕ ಶ್ಲಾಷಣ.

[25. 1ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯ 63, 64, 65 ಮತ್ತು 66ನೇಯ ನಮೂದನೆಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೂಳಿಪಟ್ಟು, ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ; ಕಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ.]

26. ವಚೇಲಿ, ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮತ್ತು ಇತರ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು.

27. ಭಾರತ ಮತ್ತು ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ದೊಮ್ಮಿನಿಯನ್ನುಗಳ ಸಾಫನೆಯಾದ ಕಾರ್ಣಾದಿಂದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ನಿವಾಸ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಸ್ಥಳಾಂತರ ಹೊಂದಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣವಸತಿ.

28. ಧರ್ಮಾರ್ಥ ದಾನಗಳು ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ದತ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು.

29. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕವಾಗುವ ಸೋಂಪು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಂಟುರೋಗಗಳು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಾಂತರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹರಡಿದಂತೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದು.

30. ಜನನ ಮರಣಗಳ ನೋಂದಣಿಗಳನ್ನೊಂಡ ಜನನ ಮರಣಗಳ ಅಂತಿ-ಅಂಶಗಳು.

31. ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ಬಂದರುಗಳು ಎಂದು ಘೋಷಿತವಾಗಿರುವವರುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಬಂದರುಗಳು.

32. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ 1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಒಳನಾಡಿನ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲೆ ಯಂತ್ರಜಾಲಿತ ನೋಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಡಗು ಸಾಗಣೆ ಮತ್ತು ನೋಕಾ ಸಂಚಾರ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲಿನ ಮಾರ್ಗನಿಯಮ ಮತ್ತು ಒಳನಾಡಿನ ಜಲಮಾರ್ಗಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯಾಣಿಕರನ್ನು ಮತ್ತು ಸರಕುಗಳನ್ನು ಒಯ್ದುವುದು.

[33. ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಪೆಸ್ಟ್ರಿಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ವಾರ್ಷಿಕ ಹಾಗೂ ಇವುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಹಂಚಿಕೆ:-

(ಎ) ಯಾವ ಉದ್ದ್ಯಮವನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟವು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಹಿತವೆಂದು ಸಂಸತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದೆಯೋ ಅಂಥ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳಾಗಿ ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಅದೇ ಒಗೆಯ ಸರಕುಗಳು.

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೀರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಆಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೀರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಆಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 25ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ (31-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1954ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ); ಆಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 33ನೇ ನಮೂದನೆಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

- (b) foodstuffs, including edible oilseeds and oils.
- (c) cattle fodder, including oilcakes and other concentrates.
- (d) raw cotton, whether ginned or unginne^d, and cotton seed; and
- (e) raw jute.]

¹[33A. Weights and measures except establishment of standards.]

- 34. Price control.
- 35. Mechanically propelled vehicles including the principles on which taxes on such vehicles are to be levied.
- 36. Factories.
- 37. Boilers.
- 38. Electricity.
- 39. Newspapers, books and printing presses.
- 40. Archaeological sites and remains other than those ²[declared by or under law made by Parliament] to be of national importance.
- 41. Custody, management and disposal of property (including agricultural land) declared by law to be evacuee property.
- ³[42. Acquisition and requisitioning of property.]
- 43. Recovery in a State of claims in respect of taxes and other public demands, including arrears of land-revenue and sums recoverable as such arrears, arising outside that State.
- 44. Stamp duties other than duties or fees collected by means of judicial stamps, but not including rates of stamp duty.
- 45. Inquiries and statistics for the purposes of any of the matters specified in List II or List III.
- 46. Jurisdiction and powers of all courts, except the Supreme Court, with respect to any of the matters in this List.
- 47. Fees in respect of any of the matters in this List, but not including fees taken in any court.

1. Ins. by the Constitution (forty-second Amendment) Act, 1976, s. 57 (w.e.f. 3-1-1977).

2. Subs. by the Constitution (Seventh Amendment) Act, 1956, s. 27, for "declared by Parliament by law".

3. Subs. by s. 26, ibid., for entry 42.

(ಬಿ) ಆಹಾರದ ಎಕ್ಸೋಬೀಜಗಳು ಮತ್ತು ಆಹಾರದ ಎಕ್ಸೋಜನೊಂಡ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳು.

(ಬಿಂದಿಗಳ ಮೇವೆ, ಹಿಂಡಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಾರಕ್ಕತಗಳನೊಂಡವು.

(ಬಿಂದಿಗಳ ಕಚ್ಚಾಹತೆ, ಬೀಜ ತೆಗೆದಿದ್ದ ಅಥವಾ ತೆಗೆಯದೆ ಇದ್ದು ಮತ್ತು ಹತ್ತಿಕಾಳು; ಮತ್ತು

(ಬಿಂದಿಗಳ ಕಚ್ಚಾಸೆಣಬು.

[33ಎ. ಪ್ರಮಾಣಗಳ ನಿಗದಿಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ತೂಕಗಳು ಮತ್ತು ಅಳತೆಗಳು.]

34. ಬೆಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣ.

35. ಯಂತ್ರಚಾಲಿತ ವಾಹನಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವ ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ತೆರಿಗಿಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಬೇಕೆಂಬುದನೊಂಡು, ಅಂಥ ವಾಹನಗಳು.

36. ಕಾರ್ಬಾನೆಗಳು.

37. ಬಾಯ್ಲರುಗಳು.

38. ವಿದ್ಯುಟ್ಟೆಕ್ಕೆ.

39. ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ಪ್ರಸ್ತಕಗಳು ಮತ್ತು ಮುದ್ರಣಾಲಯಗಳು.

40. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಹತ್ವವುಳ್ಳವೆಂದು [ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ ಕಾನೂನು ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಫೋಣಿತವಾದವರ್ಗನ್ನು] ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇತರ ಪುರಾತತ್ವ ನಿರ್ವಿಳಾಗಳು ಮತ್ತು ಅವಶೇಷಗಳು.

41. ನಿರ್ವಾಸಿತನ ಸ್ವತ್ತಿಂದು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಫೋಣಿತವಾಗಿರುವ ಸ್ವತ್ತಿನ (ಕ್ರಿಷ್ಟಿಯನಿಂದು ಒಳಗೊಂಡು) ಆಭಿರಕ್ಷೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ವಿಲೆ.

[42. ಸ್ವತ್ತಿನ ಆಜನೆ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಕೋರಿಕೆ.]

43. ಭೂಂಡಾಯದ ಬಾಕಿಗಳನ್ನು, ಮತ್ತು ಅಂಥ ಬಾಕಿಗಳಂತೆ ವಸೂಲಾಗಬೇಕಾದ ಮೊತ್ತಗಳನೊಂಡು, ತೆರಿಗಿಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ತಗಾದೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಹೊರಗಡೆ ಉದ್ಘಾಟನೆ ಕ್ಲೇಮುಗಳನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವುದು.

44. ನ್ಯಾಯಿಕ ಸ್ವಾಂಪುಗಳ ಮೂಲಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಸುಂಕಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಥೀಜುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಸ್ವಾಂಪ ಸುಂಕಗಳು ಆದರೆ ಸ್ವಾಂಪ ಸುಂಕದ ದರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

45. 1ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ 3ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ವಿಚಾರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಂತಿ-ಅಂಶಗಳು.

46. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವೋಳಿಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇತರ ಎಲ್ಲ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳು.

47. ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಥೀಜುಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದರ ಬಗ್ಗೆ ಥೀಜು.

1. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತರಡನೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 57ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (3-1-1977ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 27ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ “ಸಂಸತ್ತಿವಿಂದ ವಿಧಿಧೂರಾ ಫೋಣಿತವಾಗಿಕ್ಕುದನ್ನು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

3. 1956ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಏಳನೆಯ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 26ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ 42ನೇಯ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

EIGHTH SCHEDULE

[Articles 344 (1) and 351]

LANGUAGES

1. Assamese.
2. Bengali.
3. Gujarati. *Bodo,*
Dogri
4. Hindi.
5. Kannada.
6. Kashmiri.
- ¹[7] Konkani. *Maithili*
- ²[8] Malayalam.
- ³[9] Manipuri.
- ⁴[10] Marathi.
- ⁵[11] Nepali.
- ⁶[12] Oriya.
- ⁶[13] Punjabi.
- ⁶[14] Sanskrit. *Sanskriti*
Saithali
- ⁶[15] Sindhi. *Sindhi*
- ⁶[16] Tamil.
- ⁶[17] Telugu.
- ⁶[18] Urdu.

*Urdu added
by Constitution
by 42nd amendment*

-
1. Ins. by the Constitution (Seventy-first Amendment) Act, 1992 s.2(a).
  2. Entry 7 renumbered as entry 8, *ibid.*
  3. Ins. by s. 2(b) by *ibid.*
  4. Entry 8 renumbered as entry 10 by *ibid.*
  5. Ins. by s.2 (c) by *ibid.*
  6. Entries 9 to 15 renumbered as entries 12 to 18 by *ibid* and entry 15 was added by the Constitution (Twenty-first Amendment), 1967. s.2.

ಎಂಟನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ

[344 (1) ಮತ್ತು 351ನೆಯ ಅನುಭೂತಿದಾರಿಗಳು]

ಭಾಷೆಗಳು

1. ಅಸ್ತಾಮಿ
2. ಬಂಗಾಳ
3. ಗುಜರಾತಿ
4. ಹಿಂದಿ
5. ಕನ್ನಡ
6. ಕಾಶ್ಮೀರಿ
- ¹[7.] ಕೊಂಕಣಿ
- ²[8.] ಮಲಯಾಳ
- ³[9.] ಮಣಿಪುರಿ
- ⁴[10.] ಮರಾಠಿ
- ⁵[11.] ನೇಪಾಳಿ
- ⁶[12.] ಒರಿಯಾ
- ⁶[13.] ಪಂಜಾಬಿ
- ⁶[14.] ಸಂಸ್ಕೃತ
- ⁶[15.] ಶಿಂಥಿ
- ⁶[16.] ತಮಿಳು
- ⁶[17.] ತೆಲುಗು
- ⁶[18.] ಉದ್ಯಾ

1. 1992ನೇ ಇವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಷ್ಟೆಂದರೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2(ಬಿ) ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 7ನೇ ನಮೂದನ್ನು 8ನೇ ನಮೂದು ಎಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
3. 2(ಬಿ) ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
4. 8ನೇ ನಮೂದನ್ನು 10ನೇ ನಮೂದು ಎಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.
5. 2(ಬಿ) ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
6. 1992ನೇ ಇವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಷ್ಟೆಂದರೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2(ಬಿ) ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 9ರಿಂದ 15ರವರೆಗೆ ನಮೂದುಗಳನ್ನು 12ರಿಂದ 18ರ ವರೆಗೆ ನಮೂದುಗಳಿಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಮೇಲೆನ್ನು 15ನೇ ನಮೂದನ್ನು 1967ನೇ ಇವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ 21ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

¹ [NINTH SCHEDULE*[Article 31B]*

1. The Bihar Land Reforms Act, 1950 (Bihar Act XXX of 1950).
2. The Bombay Tenancy and Agricultural Lands Act, 1948 (Bombay Act LXVII of 1948).
3. The Bombay Maleki Tenure Abolition Act, 1949 (Bombay Act LXI of 1949).
4. The Bombay Taluqdari Tenure Abolition Act, 1949 (Bombay Act LXII of 1949).
5. The Panch Mahals Mehwassi Tenure Abolition Act, 1949 (Bombay Act LXIII of 1949).
6. The Bombay Khoti Abolition Act, 1950 (Bombay Act VI of 1950).
7. The Bombay Paragana and Kulkarni Watan Abolition Act, 1950 (Bombay Act LX of 1950).
8. The Madhya Pradesh Abolition of Proprietary Rights (Estates, Mahals, Alienated Lands) Act, 1950, (Madhya Pradesh Act 1 of 1951).
9. The Madras Estates (Abolition and Conversion into Ryothwari) Act, 1948 (Madras Act XXVI of 1948).
10. The Madras Estates (Abolition and Conversion into Ryotwari) Amendment Act, 1950 (Madras Act, 1 of 1950).
11. The Uttar Pradesh Zamindari Abolition and land Reforms Act, 1950 (Uttar Pradesh Act 1 of 1951).
12. The Hyderabad (Abolition of Jagirs) Regulation, 1358F (No. LXIX of 1358, Fasli).
13. The Hyderabad jagirs (Commutation) Regulation, 1359F (No. XXV of 1359, Fasli).
- ² [14. The Bihar Displaced persons Rehabilitation (Acquisition of Land) Act, 1950 (Bihar Act XXXVIII of 1950).

-
1. Added by the Constitution (First Amendment) Act, 1951, s.14.
  2. Added by the Constitution (Fourth Amendment) Act, 1955, s.5.

[ಒಂಬತ್ತನೇಯ ಅನುಸಂಧಾನಿ

[31ಬಿ ಅನುಷ್ಠೀದ]

1. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಅಧಿನಿಯಮು, 1950
(1950 XXX ನೇಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮು)
2. ಮುಂಬಯಿ ಗೇಣಿದಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ ಅಧಿನಿಯಮು, 1948.
(1948ರ LXVII ನೇಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮು).
3. ಮುಂಬಯಿ ಮಾಲಿಕೀ ಹಿಡುವಳಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮು, 1949.
(1949 LXI ನೇಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮು).
4. ಮುಂಬಯಿ ತಾಲೂಕಿದಾರಿ ಹಿಡುವಳಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮು, 1949,
(1949ರ LXII ನೇಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮು).
5. ಪಂಚ ಮಹಲುಗಳ ಮೇಹವಾಸಿ ಹಿಡುವಳಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮು, 1949.
(1949ರ LXIII ನೇಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮು).
6. ಮುಂಬಯಿ ಖೋತಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮು, 1950.
(1950ರ VI ನೇಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮು).
7. ಮುಂಬಯಿ ಪರಗಳ ಮತ್ತು ಕುಲಕರ್ಮ ವರ್ತನ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮು, 1950.
(1950ರ LX ನೇಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮು).
8. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ (ಎಸ್ಟೇಟ್‌ಗಳ, ಮಹಲುಗಳ, ಪರಭಾರೆ ಮಾಡಿದ ಭೂಮಿಗಳ) ಒಡೆತನದ ಅಧಿಕಾರಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮು, 1950. (1951ರ 1ನೇಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮು).
9. ಮಡ್ರಾಸು ಎಸ್ಟೇಟ್‌ಗಳ (ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ರೈತವಾರಿ ಪರಿವರ್ತನೆ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1948.
(1948ರ XXVI ನೇಯ ಮಡ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮು)
10. ಮಡ್ರಾಸು ಎಸ್ಟೇಟ್‌ಗಳ (ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ರೈತವಾರಿ ಪರಿವರ್ತನೆ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮು, 1950.
(1950ರ 1ನೇಯ ಮಡ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮು).
11. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಜಮಿಂದಾರಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮು, 1950.
(1951ರ 1ನೇಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮು).
12. ಹೈದರಾಬಾದು (ಜಹಗೀರುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ) ರೆಗ್ಸ್‌ಲೇಷನ್, 1358 ಫಸಲಿ.
(1358ನೇಯ ಫಸಲಿಯ LIX ಸಂಖ್ಯೆಯದು).
13. ಹೈದರಾಬಾದು ಜಹಗೀರುಗಳ (ಪರಿವರ್ತನೆ) ರೆಗ್ಸ್‌ಲೇಷನ್, 1359 ಫಸಲಿ.
(1359ನೇಯ ಫಸಲಿಯ XXV ನೇಯ ಸಂಖ್ಯೆಯದು).
- ²[14. ಬಿಹಾರದ ಸ್ಥಳಾಂತರಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಪುನರ್ವಸತಿ (ಭೂಮಿ ಆಜ್ಞನೆ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1950.
(1950ರ XXXVIII ನೇಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮು).

1. 1951ನೇಯ ಇಸಾವಿಯ ಸಂವಿಧಾನ(ಒಂದನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 14ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1955ನೇಯ ಇಸಾವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಾಲ್ವಾಂಕೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 5ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

15. The United Provinces Land Acquisition (Rehabilitation of Refugees) Act, 1948 (U.P. Act XXVI of 1948).
16. The Resettlement of Displaced persons (Land Acquisition) Act, 1948 (Act LX of 1948).
17. Sections 52A to 52 G of the Insurance Act, 1938 (Act IV of 1938) as inserted by section 42 of the Insurance (Amendment) Act, 1950 (Act XLVII of 1950).
18. The Railway Companies (Emergency Provisions) Act, 1951 (Act LI of 1951).
19. Chapter III-A of the Industries (Development and Regulation) Act, 1951 (Act LXV of 1951), as inserted by section 13 of the Industries (Development and Regulation) Amendment Act, 1953 (Act XXVI of 1953).
20. The West Bengal Land Development and Planning Act, 1948 (West Bengal Act XXI of 1948), as amended by West Bengal Act XXIX of 1951].
- [21. The Andhra Pradesh Ceiling on Agricultural Holdings Act, 1961 (Andhra Pradesh Act X of 1961).
22. The Andhra Pradesh (Telangana Area) Tenancy and Agricultural lands (Validation) Act, 1961 (Andhra Pradesh Act XXI of 1961)].
23. The Andhra Pradesh (Telangana Area Ijara and Kowli Land Cancellation of Irregular Pattas and Abolition of Concessional Assessment Act, 1961 (Andhra Pradesh Act XXXVI of 1961).
24. The Assam State Acquisition of Lands belonging to Religious or Charitable Institutions of Public Nature Act, 1959 (Assam Act IX of 1961).
25. The Bihar Land Reforms (Amendment) Act, 1953 (Bihar Act XX of 1954).
26. The Bihar Land Reforms (Fixation of Ceiling Area and Acquisition of Surplus Land) Act, 1961 (Bihar Act XII of 1962), (Except 28 of this Act).
27. The Bombay Talukdari Tenure Abolition (Amendment) Act, 1954 (Bombay Act 1 of 1955).
28. The Bombay Talukdari Tenure Abolition (Amendment) Act, 1957 (Bombay Act XVIII of 1958).

---

1. Added by the Constitution (Seventeenth Amendment) Act, 1964, s.3.

15. ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಭೂ ಆರ್ಥಿಕ ಪುನರ್ವಸತಿ (ನಿರೂಪಿತ ಪುನರ್ವಸತಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1948.
(1948ರ XXVI ನೇಯ ಸಂಯುಕ್ತ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಅಧಿನಿಯಮು).
16. ಸ್ಥಾಂತರಿತ ವ್ಯಾಪಕ ಪುನರ್ವಸತಿ (ಭೂ ಆರ್ಥಿಕ ಪುನರ್ವಸತಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1948.
(1948ರ LX ನೇಯ ಅಧಿನಿಯಮು.)
17. ವಿಮಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1950.(1950ರ XLVII ನೇಯ ಅಧಿನಿಯಮು) ಇದರ 42ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾದ ರೀತ್ಯಾ ವಿಮಾ ಅಧಿನಿಯಮು, 1938. (1938ರ IV ನೇಯ ಅಧಿನಿಯಮು) ಇದರ 52ನೇ ದಿಂದ 52ಇ ವರೆಗೆನ್ನ ಪ್ರಕರಣಗಳು.
18. ರೈಲ್‌ ಕಂಪನಿಗಳ (ತುರು ಉಪಬಂಧಗಳ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1951.
(1951ರ LI ನೇಯ ಅಧಿನಿಯಮು.)
19. ಉದ್ದೇಶಗಳ (ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮಾಣ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮು, 1953.
(1953ರ XXVI ನೇಯ ಅಧಿನಿಯಮು) ಇದರ 13ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾದ ರೀತ್ಯಾ ಉದ್ದೇಶಗಳ (ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮಾಣ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1951 (1951ರ LXV ನೇಯ ಅಧಿನಿಯಮು)ರ III ವಿಭಾಗ.
20. 1951ರ XXIX ನೇಯ ಪಕ್ಷಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದ ರೀತ್ಯಾ, ಪಕ್ಷಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಯೋಜನೆ ಅಧಿನಿಯಮು, 1948.
(1948ರ XXI ನೇಯ ಪಕ್ಷಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮು).
21. ಅಂತ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕ್ಷಣಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮೀತಿ ಅಧಿನಿಯಮು, 1961.
(1961ರ X ನೇಯ ಅಂತ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮು).]
22. ಅಂತ್ಯಪ್ರದೇಶ (ತೆಲಂಗಣ ಪ್ರದೇಶ) ಗೇಣದಾರ ಮತ್ತು ಕ್ಷಣಿ ಭೂಮೀಗಳ (ಮಾನ್ಯತೆ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1961.
(1961ರ XXI ನೇಯ ಅಂತ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮು.)
23. ಅಂತ್ಯಪ್ರದೇಶ (ತೆಲಂಗಣ ಪ್ರದೇಶ) ಇಜಾರಾ ಮತ್ತು ಕೇಲಿ ಭೂಮೀಗಳ ಅಕ್ರಮ ಪಟ್ಟಾಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ರಿಯಾಲಿಟಿ ಕರನಿಫರಣ ಪದ್ಧತಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮು, 1961.
(1961ರ XXXVI ನೇಯ ಅಂತ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮು).
24. ಅಸ್ತ್ರಾಮ್ ರಾಜ್ಯದ ಸಾರ್ಕಾರಿಕ ಸ್ವರೂಪದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ ಭೂ ಆರ್ಥಿಕ ಅಧಿನಿಯಮು, 1959.
(1961ರ IX ನೇಯ ಅಸ್ತ್ರಾಮ್ ಅಧಿನಿಯಮು)
25. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1953.
(1954ರ XX ನೇಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮು)
26. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಪ್ರದೇಶದ ನಿಗದಿ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಭೂಮಿಯ ಆರ್ಥಿಕ ಅಧಿನಿಯಮು, 1961.
(1962ರ XII ನೇಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮು) (ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ 28ನೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ).
27. ಮುಂಬಯಿ ತಾಲೂಕುದಾರಿ ಹಿಡುವಳಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1954.
(1955ರ 1ನೇಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮು):
28. ಮುಂಬಯಿ ತಾಲೂಕುದಾರಿ ಹಿಡುವಳಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1957.
(1958ರ XVIII ನೇಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮು).

1. 1964ನೇಯ ಕಾರ್ಯವಿಧಿ ಸಂಪರ್ಕಾನಿಕ (ಹಿಡಿನೇಶನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರಿಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.

29. The Bombay Inams (Kutch Area) Abolition Act, 1958 (Bombay Act XCVIII of 1958).
30. The Bombay Tenancy and Agricultural lands (Gujarat Amendment) Act, 1960 (Gujarat Act XVI of 1960).
31. The Gujarat Agricultural Lands Ceiling Act, 1960 (Gujarat Act XXVI of 1961).
32. The Sagbara and Mehwassi Estates (Proprietary Rights Abolition, Etc.) Regulation, 1962 (Gujarat Regulation 1 of 1962).
33. The Gujarat Surviving Alienations Abolition Act, 1963 (Gujarat Act XXXIII of 1963), except in so far as this Act relates to an alienation referred to in sub-clause (d) of clause (3) of section 2 thereof.
34. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) Act, 1961 (Maharashtra Act XXVII of 1961).
35. The Hyderabad Tenancy and Agricultural Lands (Re-enactment, Validation and further Amendment) Act, 1961 (Maharashtra Act XLV of 1961).
36. The Hyderabad Tenancy and Agricultural Lands Act, 1950 (Hyderabad Act XXI of 1950).
37. The Jenmikaram Payment (Abolition) Act, 1960 (Kerala Act III of 1961).
38. The Kerala Land Tax Act, 1961 (Kerala Act XIII of 1961).
39. The Kerala Land Reforms Act, 1963 (Kerala Act I of 1964).
40. The Madhya Pradesh land Revenue Code, 1959 (Madhya Pradesh Act XX of 1959).
41. The Madhya pradesh ceiling on Agricultural Holdings Act, 1960 (Madhya Pradesh Act XX of 1960).
42. The Madras Cultivating Tenants Protection Act, 1955 (Madras Act XXV of 1955).
43. The Madras Cultivating Tenants (Payment of Fair Rent) Act, 1956 (Madras Act XXIV of 1956).
44. The Madras Occupants of Kudiyiruppu (Protection from Eviction) Act, 1961 (Madras Act XXXVIII of 1961).

29. ಮುಂಬಯಿ ಇನಾಮುಗಳೆ (ಕೆಚ್‌ಪ್ರದೇಶ) ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1958.
(1958ರ XCVIII ನೇಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).
30. ಮುಂಬರ್ಲಿ ಗೇಣೆದಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳೆ (ಗುಜರಾತ್ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1960ರ XVI ನೇಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
31. ಗುಜರಾತ್ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1961ರ XXVI ನೇಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
32. ಸಾರ್ಗಬಾರಾ ಮತ್ತು ಮೇಹವಾಸಿ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳೆ (ಒಡೆತನದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ, ಇತ್ಯಾದಿ) ರೆಗ್ಸ್‌ಲೇಷನ್, 1962.
(1962ರ 1ನೇಯ ಗುಜರಾತ್ ರೆಗ್ಸ್‌ಲೇಷನ್)
33. ಗುಜರಾತ್ ಉಳಿದಿರುವ ಪರಬಾರೆಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1963.
(1963ರ XXXIII ನೇಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ) ಇದರ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ (3)ನೇಯ ವಿಂಡಿ (ಡಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲಾದ ಪರಭಾರೆಗೆ ಈ ಅಧಿನಿಯಮವು ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರತುಪಡಿಸಿ.
34. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿಭೂಮಿಗಳೆ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XXVII ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
35. ಹೈದರಾಬಾದು ಗೇಣೆದಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಭೂಮಿಗಳೆ (ಪ್ರಸರಧಿನಿಯಮಿತಿ, ಸಿಂಧುತ್ತ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961 (1961ರ XLV ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
36. ಹೈದರಾಬಾದು ಗೇಣೆದಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಭೂಮಿಗಳೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1950.
(1950ರ XXI ನೇಯ ಹೈದರಾಬಾದು ಅಧಿನಿಯಮ)
37. ಜನ್ಮಾರ್ಥ ಸಂದಾಯ (ರದ್ದಿಯಾತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1960
(1961ರ III ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
38. ಕೇರಳ ಭೂ ತೆರಿಗೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XIII ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
39. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1963.
(1964ರ 1ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
40. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಹಿತೆ, 1959.
(1959ರ XX ನೇಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
41. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1960ರ XX ನೇಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
42. ಮದ್ರಾಸು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವ ಗೇಣೆದಾರರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1955
(1955ರ XXV ನೇಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ).
43. ಮದ್ರಾಸು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವ ಗೇಣೆದಾರ (ಯೋಗ್ಯ ಗೇಣೆದಾಯ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1956.
(1956ರ XXIV ನೇಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ).
44. ಮದ್ರಾಸು ಕುಕೊರುವ್ಯಾ ಅನುಭೋಗದಾರರ (ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುವಿಕೆಯಂದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XXXVIII ನೇಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ).

45. The Madras Public Trusts (Regulation of Administration of Agricultural Lands) Act, 1961 (Madras Act LVII of 1961).
46. The Madras Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) Act, 1961 (Madras Act LVIII of 1961).
47. The Mysore Tenancy Act, 1952 (Mysore Act XIII of 1952).
48. The Coorg Tenants Act, 1957 (Mysore Act XIV of 1957).
49. The Mysore Village Offices Abolition Act, 1961 (Mysore Act XIV of 1961).
50. The Hyderabad Tenancy and Agricultural lands (Validation) Act, 1961 (Mysore Act XXXVI of 1961).
51. The Mysore Land Reforms Act, 1961 (Mysore Act X of 1962).
52. The Orissa Land Reforms Act, 1960 (Orissa Act XVI of 1960).
53. The Orissa merged Territories (Village Offices Abolition) Act, 1963 (Orissa Act X of 1963).
54. The Punjab Security of land Tenures Act, 1953 (Punjab Act X of 1953).
55. The Rajasthan Tenancy Act, 1955 (Rajasthan Act III of 1955).
56. The Rajasthan Zamindari and Biswedari Abolition Act, 1959 (Rajasthan Act VIII of 1959).
57. The Kumaun and Uttarakhand Zamindari Abolition and Land Reforms Act, 1960 (Uttar Pradesh Act XVII of 1960).
58. The Uttar Pradesh Imposition of Ceiling on Land Holdings Act, 1960 (Uttar Pradesh Act I of 1961).
59. The West Bengal Estates Acquisition Act, 1953 (West Bengal Act I of 1954).
60. The West Bengal Land Reforms Act, 1955 (West Bengal Act X of 1956).
61. The Delhi Land Reforms Act, 1954 (Delhi Act VIII of 1954).

45. ಮದ್ರಾಸು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನ್ಯಾಸಂಗಳ (ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ ಆಡಳಿತ ನಿಯಂತ್ರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ LVII ನೇಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ):
46. ಮದ್ರಾಸು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಭೂಮಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾಪಾಠ ವಿತ್ತಿ ನಿಗದಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ LVIII ನೇಯ ಮದ್ರಾಸು ಅಧಿನಿಯಮ):
47. ಮೈಸೂರು ಗೋಡಾರಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1952.
(1952ರ XIII ನೇಯ ಮೈಸೂರು ಅಧಿನಿಯಮ).
48. ಕೊಡಗು ಗೋಡಾರರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1957.
(1957ರ XIV ನೇಯ ಮೈಸೂರು ಅಧಿನಿಯಮ).
49. ಮೈಸೂರು ಗ್ರಾಮ ಹುದ್ದೆಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XIV ನೇಯ ಮೈಸೂರು ಅಧಿನಿಯಮ).
50. ಹೈದರಾಬಾದು ಗೋಡಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಂಧುತ್ವ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1961ರ XXXVI ನೇಯ ಮೈಸೂರು ಅಧಿನಿಯಮ).
51. ಮೈಸೂರು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1961.
(1962ರ X ನೇಯ ಮೈಸೂರು ಅಧಿನಿಯಮ).
52. ಒರಿಸ್ಸು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960
(1960ರ XVI ನೇಯ ಒರಿಸ್ಸು ಅಧಿನಿಯಮ).
53. ಒರಿಸ್ಸು ವಿಲಿನ ಹೊಂದಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳ (ಗ್ರಾಮ ಹುದ್ದೆಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1963.
(1963ರ X ನೇಯ ಒರಿಸ್ಸು ಅಧಿನಿಯಮ).
54. ಪಂಚಾಬ್ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಭದ್ರತೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1953.
(1953ರ X ನೇಯ ಪಂಚಾಬ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
55. ರಾಜಸಾಧನ ಗೋಡಾರಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1955.
(1955ರ III ನೇಯ ರಾಜಸಾಧನ ಅಧಿನಿಯಮ).
56. ರಾಜಸಾಧನ ಜಮಿನಾನ್ವಾರಿ ಮತ್ತು ಬಿಸ್ಟೇಡಾರಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1959.
(1959ರ VIII ನೇಯ ರಾಜಸಾಧನ ಅಧಿನಿಯಮ).
57. ಕುಮಾರ್ಸ್ ಮತ್ತು ಉತ್ತರವಿಂದ ಜಮಿನ್‌ಧಾರಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1960ರ XVII ನೇಯ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
58. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾಪಾಠ ವಿತ್ತಿಯನ್ನ ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1961ರ 1ನೇಯ ಉತ್ತರಪದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
59. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಎಸ್ಟೇಟ್‌ಗಳ ಅಂಚಿನ ಅಧಿನಿಯಮ, 1953.
(1954ರ Iನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
60. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1955.
(1956ರ X ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
61. ದೇಹಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1954.
(1954ರ VIII ನೇಯ ದೇಹಲಿ ಅಧಿನಿಯಮ).

62. The Delhi Land Holdings (Ceiling) Act, 1960 (Central Act 24 of 1960).
63. The Manipur Land Revenue and Land Reforms Act, 1960 (Central Act 33 of 1960).
64. The Tripura Land Revenue and Land Reforms Act, 1960 (Central Act 43 of 1960).
- [65. The Kerala Land Reforms (Amendment) Act, 1969 (Kerala Act 35 of 1969).]
66. The Kerala Land Reforms (Amendment) Act, 1971 (Kerala Act 25 of 1971).]
- ²[67. The Andhra Pradesh Land Reforms (Ceiling on Agricultural Holdings) Act, 1973
(Andhra Pradesh Act 1 of 1973).]
68. The Bihar Land Reforms (Fixation of Ceiling Area and Acquisition of Surplus Land)
(Amendment) Act, 1972 (Bihar Act I of 1973).
69. The Bihar Land Reforms (Fixation of Ceiling Area and Acquisition of Surplus Land)
(Amendment) Act, 1973 (Bihar Act IX of 1973).
70. The Bihar Land Reforms (Amendment) Act, 1972 (Bihar Act V of 1972).
71. The Gujarat Agricultural Land Ceiling (Amendment) Act, 1972 (Gujarat Act 2 of
1974).
72. The Haryana Ceiling on Land Holdings Act, 1972 (Haryana Act 26 of 1972).
73. The Himachal Pradesh Ceiling on Land Holdings Act, 1972 (Himachal Pradesh Act
19 of 1973).
74. The Kerala Land Reforms (Amendment) Act, 1972 (Kerala Act 17 of 1972).
75. The Madhya Pradesh Ceiling on Agricultural Holdings (Amendment) Act, 1972
(Madhya Pradesh Act 12 of 1974).
76. The Madhya Pradesh Ceiling on Agricultural Holdings (Second Amendment) Act,
1972 (Madhya Pradesh Act 13 of 1974).

1. Inserted by the Constitution (Twenty-ninth Amendment) Act, 1972, s.2

2. Inserted by the Constitution (Thirty-fourth Amendment) Act, 1974, s.2

62. ದೇಹಲ್ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1960ರ 24ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
63. ಮಣಿಪುರ ಭೂ ಕಂಡಾಯ ಮತ್ತು ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1960ರ 33ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
64. ಶ್ರೀಪುರಾ ಭೂ ಕಂಡಾಯ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1960.
(1960ರ 43ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
- [65. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ 35ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).]
66. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971.
(1971ರ 25ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).]
- [67. ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಕೃಷ್ಣ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ 1ನೇಯ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).]
68. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಪ್ರದೇಶ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆಜ್ಞನೆ)
(ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1973ರ 1ನೇಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).
69. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಪ್ರದೇಶ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆಜ್ಞನೆ)
(ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ IX ನೇಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).
70. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ V ನೇಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).
71. ಗುಜರಾತ್ ಕೃಷ್ಣ ಭೂಮಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1974ರ 2ನೇಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
72. ಹರಯಾಣ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 26ನೇಯ ಹರಯಾಣ ಅಧಿನಿಯಮ).
73. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1973ರ 19ನೇಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
74. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 17ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
75. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷ್ಣ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1974ರ 12ನೇಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
76. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷ್ಣ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ಎರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1974ರ 13ನೇಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).

1. 1972ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.
2. 1974ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮುವತ್ತನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

77. The Mysore Land Reforms (Amendment) Act, 1973 (Karnataka Act I of 1974).
78. The Punjab Land Reforms Act, 1972 (Punjab Act 10 of 1973).
79. The Rajasthan Imposition of Ceiling on Agricultural Holdings Act, 1973 (Rajasthan Act 11 of 1973).
80. The Gudalur Janmam Estates (Abolition and Conversion into Ryotwari) Act, 1969 (Tamil Nadu Act 24 of 1969).
81. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1972 (West Bengal Act XII of 1972).
82. The West Bengal Estates Acquisition (Amendment) Act, 1964 (West Bengal Act XXII of 1964).
83. The West Bengal Estates Acquisition (Second Amendment) Act, 1973 (West Bengal Act XXXIII of 1973).
84. The Bombay Tenancy and Agricultural Lands (Gujarat Amendment) Act, 1972 (Gujarat Act 5 of 1973).
85. The Orissa Land Reforms (Amendment) Act, 1974 (Orissa Act 9 of 1974).
86. The Tripura Land Revenue and Land Reforms (Second Amendment) Act, 1974 (Tripura Act 7 of 1974).]

¹ [² * * * * * * * * * *]

88. The Industries (Development and Regulation) Act, 1951 (Central Act 65 of 1951).
89. The Requisitioning and Acquisition of immovable Property Act, 1952 (Central Act 30 of 1952).
90. The Mines and Minerals (Regulations and Development) Act, 1957 (Central Act 67 of 1957).
91. The Monopolies and Restrictive Trade Practices Act, 1969 (Central Act 54 of 1969).

³ * * * * * * * * *

93. The Coking Coal Mines (Emergency Provisions) Act, 1971 (Central Act 64 of 1971).

1. Ins. by the Constitution (Thirty-ninth Amendment) Act, 1975, s.5.

2. Entry 87 omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s. 44(w.e.f.20-6-1979).

3. Entry 92 omitted by s. 44, ibid.

77. ಮೈಸಾರು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳು (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1973.
 (1974ರ 1ನೇಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ ಅಧಿನಿಯಮು).
78. ಪಂಚಾಬ್ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅಧಿನಿಯಮು, 1972.
 (1973ರ 10ನೇಯ ಪಂಚಾಬ್ ಅಧಿನಿಯಮು).
79. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿನಿಯಮು, 1973.
 (1973ರ 11ನೇಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮು).
80. ಗೂಡಲಾರು ಜನ್ಮವ್ಯಾ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ (ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮತ್ತು ದೃತವಾರಿ ಪರಿವರ್ತನೆ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1969.
 (1969ರ 24ನೇಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮು).
81. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1972.
 (1972ರ XII ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮು).
82. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ ಆರ್ಜನೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1964.
 (1964ರ XXII ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮು).
83. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ ಆರ್ಜನೆ (ಎರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1973.
 (1973ರ XXXIII ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮು).
84. ಮುಂಬಯಿ ಗೇಣೆದಾರಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಗುಜರಾತ್ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1972.
 (1973ರ 5ನೇಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮು).
85. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1974.
 (1974ರ 9ನೇಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮು).
86. ಶ್ರೀಪರ್ ಭೂ ಕಂಡಾಯ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಎರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1974.
 (1974ರ 7ನೇಯ ಶ್ರೀಪರ್ ಅಧಿನಿಯಮು).
87. [** * * * * *]
88. ಉದ್ದೀಮೆಗಳ (ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1951.
 (1951ರ 65ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮು).
89. ಸ್ಥಿರ ಸ್ಥಿತಿನ ಕಡ್ಡಾಯ ಕೋರಿಕೆ ಮತ್ತು ಆರ್ಜನೆ ಅಧಿನಿಯಮು, 1952.
 (1952ರ 30ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮು).
90. ಗಣ ಮತ್ತು ಖನಿಜ (ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1957.
 (1957ರ 67ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮು).
91. ಏಕನ್ನಾಮ್ ಮತ್ತು ಪರಿಬಂಧಕ ವ್ಯಾಪಾರೀ ಪದ್ಧತಿ ಅಧಿನಿಯಮು, 1969.
 (1969ರ 54ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮು).
92. [* * * * *]
93. ಕೋಕ್ ತಯಾರಿಕೆ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲ್ಲಿ ಗಣಗಳ (ತುತ್ತ ಉಪಬಂಧಗಳ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1971.
 (1971ರ 64ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮು).

1. 1975ನೇಯ ಇಂಸಿಟ್ಯೂಟ್ ಸರ್ವಧಾರೆದೆ (ಮೂವಕ್ಕೊಂಬತ್ತನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

2. 1978ನೇಯ ಇಂಸಿಟ್ಯೂಟ್ ಸರ್ವಧಾರೆದೆ (ಸಲಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 44ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (20-6-197900ದ ರಾಜಾರ್ಥಿ ಬರುವರಳಿ) 87ನೇ ಸಮಾಧಾನರೂಪ ಬಿಂಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

3. 44ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 92ನೇ ಸಮಾಧಾನನ್ನು ಬಿಂಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

94. The Coking Coal Mines (Nationalisation) Act, 1972 (Central Act 36 of 1972).
95. The General Insurance Business (Nationalisation) Act, 1972 (Central Act 57 of 1972).
96. The Indian Copper Corporation (Acquisition of Undertaking) Act, 1972 (Central Act 58 of 1972).
97. The Sick Textile Undertaking (Taking Over of Management) Act, 1972 (Central Act 72 of 1972).
98. The Coal Mines (Taking Over of Management) Act, 1973 (Central Act 15 of 1973).
99. The Coal Mines (Nationalisation) Act, 1973 (Central Act 26 of 1973).
100. The Foreign Exchange Regulation Act, 1973 (Central Act 46 of 1973).
101. The Alcock Ashdown Company Limited (Acquisition of Undertaking) Act, 1973 (Central Act 56 of 1973).
102. The Coal Mines (Conservation and Development) Act, 1974. (Central Act 28 of 1974).
103. The Additional Emoluments (Compulsory Deposit) Act, 1974 (Central Act 37 of 1974).
104. The Conservation of Foreign Exchange and Prevention of Smuggling Activities Act, 1974 (Central Act 52 of 1974).
105. The Sick Textile Undertaking (Nationalisation) Act, 1974 (Central Act 57 of 1974).
106. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Amendment) Act, 1964 (Maharashtra Act XVI of 1965).
107. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Amendment) Act, 1965 (Maharashtra Act XXXII of 1965).
108. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Amendment) Act, 1968 (Maharashtra Act XVI of 1968).
109. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Second Amendment) Act, 1968 (Maharashtra Act XXXIII of 1968).
110. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Amendment) Act, 1969 (Maharashtra Act XXXVII of 1969).

94. ಕೋಕ್ ತಯಾರಿಕೆ ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಗಣಗಳ (ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ; 1972.
(1972ರ 3ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
95. ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಮಾ ವ್ಯವಹಾರ (ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 57ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
96. ಭಾರತ ತಾಪ್ತ ನಿಗಮ (ಉದ್ದಮದ ಆರ್ಥಿಕ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 58ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
97. ದುಸ್ತಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜವಳಿ ಉದ್ದಮಗಳ (ಆಡಳಿತ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 72ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
98. ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಗಣಗಳ (ಆಡಳಿತ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ 15ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
99. ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಗಣಗಳ (ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ 26ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
100. ವಿದೇಶ ವಿನಿಮಯ ರೆಗ್ಯಾಲೇಷನ್ ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ 4ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
101. ಅಲ್‌ಕಾಕ್ ಆಶ್‌ಡೈನ್ ಕಂಪನಿ ಲಿಮಿಟೆಡ್ (ಉದ್ದಮಗಳ ಆರ್ಥಿಕ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
(1973ರ 5ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
102. ಕಲ್ಲಿದ್ದಲು ಗಣಗಳ (ಪರಿರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 28ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
103. ಹೆಚ್‌ನ ಉಪಲಭ್ಯಗಳ (ಕಡ್ಡಾಯ ರೇವಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 37ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
104. ವಿದೇಶ ವಿನಿಮಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಕಳ್ಳಸಾಗಾಣಕೆ ಚರ್ಚುವಟಿಗಳ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 52ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
105. ರೋಗ್ರಸ್ ಜವಳಿ ಉದ್ದಮಗಳ (ರಾಷ್ಟ್ರೀಕರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 57ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
106. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1964.
(1965ರ XVIನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
107. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1965.
(1965ರ XXXII ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
108. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ಎರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1968.
(1968ರ XVI ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ)
109. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ಎರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1968.
(1968ರ XXXIII ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
110. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
(1969ರ XXXVII ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

111. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Second Amendment) Act, 1969 (Maharashtra Act XXXVIII of 1969).
112. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Amendment) Act, 1970 (Maharashtra Act XXVII of 1970).
113. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Amendment) Act, 1972 (Maharashtra Act XIII of 1972).
114. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Amendment) Act, 1973 (Maharashtra Act L of 1973).
115. The Orissa Land Reforms (Amendment) Act, 1965 (Orissa Act 13 of 1965).
116. The Orissa Land Reforms (Amendment) Act, 1966 (Orissa Act 8 of 1967).
117. The Orissa Land Reforms (Amendment) Act, 1967 (Orissa Act 13 of 1967).
118. The Orissa Land Reforms (Amendment) Act, 1969 (Orissa Act 13 of 1969).
119. The Orissa Land Reforms (Amendment) Act, 1970 (Orissa Act 18 of 1970).
120. The Uttar Pradesh Imposition of Ceiling on Land Holdings (Amendment) Act, 1972 (Uttar Pradesh Act 18 of 1973).
121. The Uttar Pradesh Imposition of Ceiling on Land Holdings (Amendment) Act, 1974 (Uttar Pradesh Act 2 of 1975).
122. The Tripura Land Revenue and Land Reforms (Third Amendment) Act, 1975 (Tripura Act 3 of 1975).
123. The Dadra and Nagar Haveli Land Reforms Regulation, 1971 (3 of 1971).
124. The Dadra and Nagar Haveli Land Reforms (Amendment) Regulation, 1973 (5 of 1973).
- [125. Section 66A and Chapter IV A of the Motor Vehicles Act, 1939 (Central Act 4 of 1939).]
126. The Essential Commodities Act, 1955 (Central Act 10 of 1955).
127. The Smugglers and Foreign Exchange Manipulators (Forfeiture of Property) Act, 1976 (Central Act 13 of 1976).

111. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಭೋಮಿಗಳ (ಹಿಡುವೆಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ಎರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1969
 (1969ರ XXXVIII ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
112. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಭೋಮಿಗಳ (ಹಿಡುವೆಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1970.
 (1970ರ XXVII ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
113. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಭೋಮಿಗಳ (ಹಿಡುವೆಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
 (1972ರ XIII ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
114. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಭೋಮಿಗಳ (ಹಿಡುವೆಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973.
 (1973ರ L ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
115. ಒರಿಸ್ಸು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1965.
 (1965ರ 13ನೇಯ ಒರಿಸ್ಸು ಅಧಿನಿಯಮ).
116. ಒರಿಸ್ಸು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1966.
 (1967ರ 8ನೇಯ ಒರಿಸ್ಸು ಅಧಿನಿಯಮ).
117. ಒರಿಸ್ಸು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1967.
 (1967ರ 13ನೇಯ ಒರಿಸ್ಸು ಅಧಿನಿಯಮ).
118. ಒರಿಸ್ಸು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
 (1969ರ 13ನೇಯ ಒರಿಸ್ಸು ಅಧಿನಿಯಮ).
119. ಒರಿಸ್ಸು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1970.
 (1970ರ 18ನೇಯ ಒರಿಸ್ಸು ಅಧಿನಿಯಮ).
120. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಹಿಡುವೆಳಿಗಳ ಮೇಲಿ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ವಿಧಿಸುವ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
 (1973ರ 18ನೇಯ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
121. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಹಿಡುವೆಳಿಗಳ ಮೇಲಿ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ವಿಧಿಸುವ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
 (1975ರ 2ನೇಯ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
122. ಶ್ರೀಪರ ಭೂಕಂಡಾಯ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ (ಮೂರನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.
 (1975ರ 3ನೇಯ ಶ್ರೀಪರ ಅಧಿನಿಯಮ).
123. ಧಾರ್ಮ ಮತ್ತು ನಗರ ಹವೇಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ರೆಗ್ಸ್‌ಲೇಷನ್, 1971.
 (1971ರ 3ನೇಯದು).
124. ಧಾರ್ಮ ಮತ್ತು ನಗರ ಹವೇಲಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ರೆಗ್ಸ್‌ಲೇಷನ್, 1973.
 (1973ರ 5ನೇಯದು).
125. ಮೋಟಾರು ವಾಹನಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1939, ಪ್ರಕರಣ ೬೬ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಯ 4.
- (1939ರ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ 4).
126. ಆವೃತ್ತಿಕ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ, 1955.
 (1955ರ 10ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
127. ಕಳ್ಳಿ ನಾಗಾಳಕೆದಾರರ ಮತ್ತು ವಿದೇಶಿ ವಿನಿಮಯ ವಂಚಕರ (ಸ್ವೈತ್ತನ ಮುಟ್ಟಿಗೊಲು) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976. (1976ರ 13ನೇ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).

1. 1976ನೇಯ ಇವಿಯ ಘೂರತ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸೆಲವ್ತುನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

128. The Bonded Labour System (Abolition) Act, 1976 (Central Act 19 of 1976).
129. The Conservation of Foreign Exchange and Prevention of Smuggling Activities (Amendment) Act, 1976 (Central Act 20 of 1976).
- * * * * *
131. The levy Sugar Price Equalisation Fund Act, 1976 (Central Act 31 of 1976).
132. The Urban Land (Ceiling and Regulation) Act, 1976 (Central Act 33 of 1976).
133. The Departmentalisation of Union Accounts (Transfer of Personnel) Act, 1976 (Central Act 59 of 1976).
134. The Assam Fixation of Ceiling on Land Holdings Act, 1956 (Assam Act I of 1957).
135. The Bombay Tenancy and Agricultural Lands (Vidarbha Region) Act, 1958 (Bombay Act XCIX of 1958).
136. The Gujarat Private Forests (Acquisition) Act, 1972 (Gujarat Act 14 of 1973).
137. The Haryana Ceiling on Land Holdings (Amendment) Act, 1976 (Haryana Act 17 of 1976).
138. The Himachal Pradesh Tenancy and Landa Reforms Act, 1972 (Himachal Pradesh Act 8 of 1974)
139. The Himachal Pradesh Village Common Lands Vesting and Utilization Act, 1974 (Himachal Pradesh Act 18 of 1974)
140. The Karnataka Land Reforms (Second Amendment) and Miscellaneous Provisions Act, 1974 (Karnataka Act 31 of 1974).
141. The Karnataka Land Reforms (Second Amendment) Act, 1976 (Karnataka Act 27 of 1976).
142. The Kerala Prevention of Eviction Act, 1966 (Kerala Act 12 of 1966).
143. The Thiruppuvaram Payment (Abolition) Act, 1969 (Kerala Act 19 of 1969).
144. The Sreepadam Lands Enfranchisement Act, 1969 (Kerala Act 20 of 1969).
145. The Pandaravaka Lands (Vesting and Enfranchisement) Act, 1971 (Kerala Act 20 of 1971).

---

1. Entry 130 omitted by the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978, s.44 (w.e.f. 20.6.1979).

128. ಜೀತಪದ್ಧತಿ (ನಿಮೂಲನ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
 (1976ರ 19ನೇ ಕೆಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
129. ವಿದೇಶೀ ವಿನಿಮಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಕಳ್ಳಸಾಗಾಣಕೆ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಪ್ರತಿಬಂಧ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
 (1976ರ 20ನೇ ಕೆಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
- * * * * *
131. ಲೆವಿ ಸಕ್ಕರೆ ಬೆಲೆ ಸಮಾಕರಣ ನಿಧಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
 (1976ರ 31ನೇಯ ಕೆಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
132. ನಗರ ಭೂಮಿ (ಪರಮಾಪಧಿ ಮಿತಿ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976
 (1976ರ 33ನೇ ಕೆಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
133. ಸಂಘದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ವಿಭಾಗಿಕರಣ (ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದ ವರ್ಗವನ್ನೇ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
 (1976ರ 59ನೇ ಕೆಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
134. ಅಸ್ಥಾಪ್ತಾ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾಪಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1956.
 (1957ರ 1ನೇ ಅಸ್ಥಾಪ್ತಾ ಅಧಿನಿಯಮ).
135. ಮುಂಬಯಿ ಗೇಣೆದಾರರ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ವಿದ್ಭ್ರ ಪ್ರದೇಶ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1958.
 (1958ರ XCIX ನೇಯ ಮುಂಬಯಿ ಅಧಿನಿಯಮ).
136. ಗುಜರಾತ್ ಖಾಸಗೀ ಅರಣ್ಯಗಳ (ಆಜಂನೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
 (1973ರ 14ನೇಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
137. ಹರಿಯಾಣ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾಪಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
 (1976ರ 17ನೇಯ ಹರಿಯಾಣ ಅಧಿನಿಯಮ).
138. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಗೇಣೆದಾರ ಮತ್ತು ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
 (1974ರ 8ನೇಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
139. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಗ್ರಾಮಗಳ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಭೂಮಿಗಳ ನಿಹಿತತೆ ಮತ್ತು ಉಪಯೋಗ ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
 (1974ರ 18ನೇಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
140. ಕನಾಟಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ), ಮತ್ತು ಸಂಕೀರ್ಣ ಉಪಬಂಧಗಳು ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
 (1974ರ 31ನೇಯ ಕನಾಟಕ ಅಧಿನಿಯಮ).
141. ಕನಾಟಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ (ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
 (1976ರ 27ನೇಯ ಕನಾಟಕ ಅಧಿನಿಯಮ).
142. ಕೇರಳ ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುವುದನ್ನ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1966.
 (1966ರ 12ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
143. ತಿರುಪ್ಪವರಂ ಸಂದಾಯ (ರದ್ದಿಯಾತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
 (1969ರ 19ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
144. ಶ್ರೀಪಾದಂ ಭೂಮಿಗಳ ವಿಮುಕ್ತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
 (1969ರ 20ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
145. ಶ್ರೀ ಪಂಥರವಕ ಭೂಮಿಗಳ (ನಿಹಿತತೆ ಮತ್ತು ವಿಮುಕ್ತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971.
 (1971ರ 20ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ).

1. 1978ನೇಯ ಇಸಬಿಯ ಸಂಖಾನದ (ಸಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 44ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ 130ನೇ ನಮೂದನ್ನು (20-6-1979ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಬಿಟ್ಟಬಿಡಲಾಗಿದೆ.

146. The Kerala Private Forests (Vesting and Assignment) Act, 1971 (Kerala Act 26 of 1971).
147. The Kerala Agricultural workers Act, 1974 (Kerala Act 18 of 1974).
148. The Kerala Cashew Factories (Acquisition) Act, 1974 (Kerala Act 29 of 1974).
149. The Kerala chities Act, 1975 (Kerala Act 23 of 1975).
150. The Kerala Scheduled Tribes (Restriction on Transfer of Lands and Restoration of Alienated Lands)Act, 1975 (Kerala Act 31 of 1975).
151. The Kerala Land Reforms (Amendment) Act, 1976 (Kerala Act 15 of 1976).
152. The Kanam Tenancy Abolition Act, 1976 (Kerala Act 16 of 1976).
153. The Madhya Pradesh Ceiling on Agricultural Holdings (Amendment) Act, 1974 (Madhya Pradesh Act 20 of 1974).
154. The Madhya Pradesh Ceiling on Agricultural Holdings (Amendment) Act, 1975 (Madhya Pradesh Act 2 of 1976).
155. The West Khandesh Mehwassi Estates (Proprietary Rights Abolition, Etc.) Regulation, 1961 (Maharashtra Regulation 1 of 1962).
156. The Maharashtra Restoration of Lands to Scheduled Tribes Act, 1974 (Maharashtra Act XIV of 1975).
157. The Maharashtra Agricultural Lands (Lowering of Ceiling on Holdings) and (Amendment) Act, 1972 (Maharashtra Act XXI of 1975).
158. The Maharashtra Private Forests (Acquisition) Act, 1975 (Maharashtra Act XXIX of 1975).
159. The Maharashtra Agricultural Lands (Lowering of Ceiling of Holdings) (Amendment) Act, 1975 (Maharashtra Act XLVII of 1975).
160. The Maharashtra Agricultural Lands (Ceiling on Holdings) (Amendment) Act, 1975 (Maharashtra Act II of 1976).
161. The Orissa Estates Abolition Act, 1951 (Orissa Act I of 1952).

146. ಕೇರಳ ಖಾಸಗಿ ಅರಣ್ಯಗಳ (ನಿಹಿತತೆ ಮತ್ತು ಪರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕೆ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1971.
(1971ರ 26ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮು).
147. ಕೇರಳ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸಗಾರರ ಅಧಿನಿಯಮು, 1974.
(1974ರ 18ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮು).
148. ಕೇರಳ ಗೀರುಬೀಜ ಕಾರ್ಬಾನೆಗಳ (ಆರ್ಜನೆ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1974.
(1974ರ 29ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮು).
149. ಕೇರಳ ಚಿಟ್ಟಿಗಳ ಅಧಿನಿಯಮು, 1975.
(1975ರ 23ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮು).
150. ಕೇರಳ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ (ಭೂ ವರ್ಗಾವಳಿ ಮೇಲೆ ಪರಿಬಂಧ ಮತ್ತು ಪರಭಾರಿಯಾದ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ವಾಪಸ್ತು ಕೊಡುವ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1975.
(1975ರ 31ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮು).
151. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1976.
(1976ರ 15ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮು).
152. ಕಾನಂ ಗೀರೋಡಾರಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮು, 1976.
(1976ರ 16ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮು).
153. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1974.
(1974ರ 20ನೇಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮು).
154. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1975.
(1976ರ 2ನೇಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮು).
155. ಪಶ್ಚಿಮ ಖಾನದೇಶ ಮೆಹಮಾಸಿ ಎಸ್ಟೇಟ್‌ಗಳ (ಒಡೆತನ ಹಕ್ಕಿಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮುಂತಾದವರೆಗೆ) ರೆಗ್ಸ್‌ಲೇಂಜನ್, 1961.
(1962ರ 1ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರೆಗ್ಸ್‌ಲೇಂಜನ್).
156. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ವಾಪಸ್ತು ಕೊಡುವ ಅಧಿನಿಯಮು, 1974.
(1975ರ XIV ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮು).
157. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ) ಮತ್ತು (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1972. (1975ರ XXI ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮು).
158. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಖಾಸಗಿ ಅರಣ್ಯಗಳ (ಆರ್ಜನೆ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1975.
(1975ರ XXIX ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮು).
159. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1975. (1975ರ XLVII ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮು).
160. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ (ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1975.
(1975ರ II ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮು).
161. ಒರಿಸ್ಸಾ ಎಸ್ಟೇಟ್‌ಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮು, 1951.
(1952ರ 1ನೇಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮು).

162. The Rajasthan Colonisation Act, 1954 (Rajasthan Act XXVII of 1954).
163. The Rajasthan Land Reforms and Acquisition of Land owners Estates Act, 1963 (Rajasthan Act 11 of 1964).
164. The Rajasthan imposition of Ceiling on Agricultural Holdings (Amendment) Act, 1976 (Rajasthan Act 8 of 1976).
165. The Rajasthan Tenancy (Amendment) Act, 1976 (Rajasthan Act 12 of 1976).
166. The Tamil Nadu Land Reforms (Reduction of Ceiling on Land) Act, 1970 (Tamil Nadu Act 17 of 1970).
167. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Amendment) Act, 1971 (Tamil Nadu Act 41 of 1971).
168. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Amendment) Act, 1972 (Tamil Nadu Act 10 of 1972).
169. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Second Amendment) Act, 1972 (Tamil Nadu Act 20 of 1972).
170. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Third Amendment) Act, 1972 (Tamil Nadu Act 37 of 1972).
171. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Fourth Amendment) Act, 1972 (Tamil Nadu Act 39 of 1972).
172. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Sixth Amendment) Act, 1972 (Tamil Nadu Act 7 of 1974).
173. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Fifth Amendment) Act, 1972 (Tamil Nadu Act 10 of 1974).
174. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Amendment) Act, 1974 (Tamil Nadu Act 15 of 1974).
175. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Third Amendment) Act, 1974 (Tamil Nadu Act 30 of 1974).
176. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Second Amendment) Act, 1974 (Tamil Nadu Act 32 of 1974).
177. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Amendment) Act, 1975 (Tamil Nadu Act 11 of 1975).
178. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Second Amendment) Act, 1975 (Tamil Nadu Act 21 of 1975).

162. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಪೂರ್ವಕು ಸ್ಥಾಪನೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1954.
(1954ರ XXVII ನೇಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).
163. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಮತ್ತು ಭೂ ಒಡೆಯರ ವಸ್ತೇಟಿಗಳ ಆಜ್ಞನೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1963.
(1964ರ 11ನೇಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).
164. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಶೈಲಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 8ನೇಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).
165. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಗೇಣೀಲಾರಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976.
(1976ರ 12ನೇಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ).
166. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1970.
(1970ರ 17ನೇಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
167. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971.
(1971ರ 41ನೇಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
168. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 10ನೇಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
169. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಎರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 20ನೇಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
170. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಮೂರನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 37ನೇಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
171. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ನಾಲ್ಕನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1972ರ 39ನೇಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
172. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಆರನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1974ರ 7ನೇಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
173. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಬಂದನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972.
(1974ರ 10ನೇಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
174. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 15ನೇಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
175. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಮೂರನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 30ನೇಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
176. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಎರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974.
(1974ರ 32ನೇಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
177. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.
(1975ರ 11ನೇಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
178. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ಎರಡನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975.
(1975ರ 21ನೇಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).

179. Amendments made to the Uttar Pradesh Zamindari Abolition and Land Reforms Act, 1950 (Uttar Pradesh Act 1 of 1951) by the Uttar Pradesh Land Laws (Amendment) Act, 1971 (Uttar Pradesh Act 21 of 1971) and Uttar Pradesh Land Laws (Amendment) Act, 1974 (Uttar Pradesh Act 34 of 1974).
180. The Uttar Pradesh Imposition of Ceiling on Land Holdings (Amendment) Act, 1976 (Uttar Pradesh Act 20 of 1976).
181. The West Bengal Land Reforms (Second Amendment) Act, 1972 (West Bengal Act XXVIII of 1972).
182. The West Bengal Restoration of Alienated Land Act, 1973 (West Bengal Act XXII of 1973).
183. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1974 (West Bengal Act XXXIII of 1974).
184. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1975 (West Bengal Act XXIII of 1975).
185. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1976 (West Bengal Act XII of 1976).
186. The Delhi Land Holdings (Ceiling) Amendment Act, 1976 (Central Act 15 of 1976).
187. The Goa, Daman and Diu Mundkars (Protection from Eviction) Act, 1975 (Goa, Daman and Diu Act I of 1976).
188. The Pondicherry Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) Act, 1973 (Pondicherry Act 9 of 1974).
- [189. The Assam (Temporarily Settled Areas) Tenancy Act, 1971 (Assam Act XXIII of 1971).]
190. The Assam (Temporarily Settled Areas) Tenancy (Amendment) Act, 1974 (Assam Act XXVIII of 1974).
191. The Bihar Land Reforms (Fixation of Ceiling Area and Acquisition of Surplus Land) (Amendment) Amending Act, 1974 (Bihar Act 13 of 1975).
192. The Bihar Land Reforms (Fixation of Ceiling Area and Acquisition of Surplus Land) (Amendment) Act, 1976 (Bihar Act 22 of 1976).

179. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭಾಜಾ ಕಾನೂನುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1971 (1971ರ 21ನೇಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ) ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭಾಜಾ ಕಾನೂನುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974, (1974ರ 34ನೇಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ) ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಜರ್ಮಾನಾದಾರಿ ರಾಜ್ಯಾತಿ ಮತ್ತು ಭಾಜಾ ಸುಧಾರಣೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1950 (1951ರ 1ನೇಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ) ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು.
180. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಭಾಜಾ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ವಿಧಿಸುವ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976. (1976ರ 20ನೇಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
181. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭಾಜಾ ಸುಧಾರಣೆ (ವರದನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1972. (1972ರ XXVIII ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
182. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಪರಭಾರೀಯಾದ ಭಾಜಾ ಮತ್ತು ವಾಪಸ್ತು ಹೊಡುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1973. (1973ರ XXIII ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
183. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭಾಜಾ ಸುಧಾರಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974. (1974ರ XXXIII ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
184. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭಾಜಾ ಸುಧಾರಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975. (1975ರ XXIII ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
185. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭಾಜಾ ಸುಧಾರಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976. (1976ರ XII ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
186. ದೇಹಲಿ ಭಾಜಾ ಹಿಡುವಳಿಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1976. (1976ರ 15ನೇಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ).
187. ಗೋವಾ, ದಮನ್ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘ ಮುಂಡಕಾಸ್ರ (ಒಕ್ಕೆಲೆಬ್ಬಿಸುವುದರಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975. (1976ರ 1ನೇಯ ಗೋವಾ, ದಮನ್ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘ ಅಧಿನಿಯಮ).
188. ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಭಾಜಾ ಸುಧಾರಣೆ (ಭಾಜಾ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973. (1974ರ 9ನೇಯ ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಅಧಿನಿಯಮ).
189. ಅಸ್ಸಾಂ (ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ನೆಲ್ಗೊಳಿಸಲಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳ) ಗೈಣಿಕಾರಿಕೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1971. (1971ರ XXIII ನೇಯ ಅಸ್ಟ್ರಾಮ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
190. ಅಸ್ಟ್ರಾಂ (ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ನೆಲ್ಗೊಳಿಸಲಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1974. (1974ರ XXVIII ನೇಯ ಅಸ್ಟ್ರಾಮ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
191. ಬಿಹಾರ ಭಾಜಾ ಸುಧಾರಣೆ (ಪರಮಾವಧಿ ಪ್ರದೇಶದ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಜಾ ಮತ್ತು ಅಜಾನೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡುವ ಅಧಿನಿಯಮ, 1974. (1975ರ 13ನೇಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ)).
192. ಬಿಹಾರ ಭಾಜಾ ಸುಧಾರಣೆ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿಪ್ರದೇಶದ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಜಾ ಮತ್ತು ಅಜಾನೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976. (1976ರ 22ನೇಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).

1. 1984ನೇ ಇವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತೇಳನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ನಿಯೋಜಿತ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (26-8-1984ರಂದು ಜಾರಿ ಬಿರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

193. The Bihar Land Reforms (Fixation of Ceiling Area and Acquisition of Surplus Land) (Amendment) Act, 1978 (Bihar Act VII of 1978).
194. The Land Acquisition (Bihar Amendment) Act, 1979 (Bihar Act 2 of 1980).
195. The Haryana Ceiling on Land Holdings (Amendment) Act, 1977 (Haryana Act 14 of 1977).
196. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Amendment) Act, 1978 (Tamil Nadu Act 25 of 1978).
197. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) Amendment Act, 1979 (Tamil Nadu Act 11 of 1979).
198. The Uttar Pradesh Zamindari Abolition Laws (Amendment) Act, 1978 (Uttar Pradesh Act 15 of 1978).
199. The West Bengal Restoration of Alienated Land (Amendment) Act, 1978 (West Bengal Act XXIV of 1978).
200. The West Bengal Restoration of Alienated Land (Amendment) Act, 1980 (West Bengal Act LVI of 1980).
201. The Goa, Daman and Diu Agricultural Tenancy Act, 1964 (Goa, Daman and Diu Act 7 of 1964).
202. The Goa, Daman and Diu Agricultural Tenancy (Fifth Amendment) Act, 1976 (Goa, Daman and Diu Act 17 of 1976).
- ¹ [203. The Andhra Pradesh Scheduled Areas Land Transfer Regulation, 1959 (Andhra Pradesh Regulation 1 of 1959).]
204. The Andhra Pradesh Scheduled Areas Laws (Extension and Amendment) Regulation, 1963 (Andhra Pradesh Regulation 2 of 1963).
205. The Andhra Pradesh Scheduled Areas Land Transfer (Amendment) Regulation, 1970 (Andhra Pradesh Regulation 1 of 1970).
206. The Andhra Pradesh Scheduled Areas Land Transfer (Amendment) Regulation, 1971 (Andhra Pradesh Regulation 1 of 1971).
207. The Andhra Pradesh Scheduled Areas Land Transfer (Amendment) Regulation, 1978 (Andhra Pradesh Regulation 1 of 1978).
208. The Bihar Tenancy Act, 1885 (Bihar Act 8 of 1985).

1. Entries from 203 to 257 inserted by the Constitution (Sixty - sixth Amendment) Act, 1990 s.2 (w.e.f. 7.6.1990).

193. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಕಾ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಪ್ರದೇಶ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆಜ್ಞನೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978. (1978ರ 7ನೇಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).
194. ಭೂ ಆಜ್ಞನೆ (ಬಿಹಾರ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1979. (1980ರ 2ನೇಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).
195. ಹರಿಯಾಣ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1977. (1977ರ 14ನೇಯ ಹರಿಯಾಣ ಅಧಿನಿಯಮ).
196. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಕಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978. (1978ರ 25ನೇಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
197. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂ ಸುಧಾರಕಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1979. (1979ರ 11ನೇಯ ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
198. ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಜಮಾನಾರ್ಥಿ ರಚ್ಚತಿ ಕಾನ್ಸಲನ್ಸಿಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978. (1978ರ 15ನೇಯ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
199. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಪರಭಾರೆ ಮಾಡಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಾಪಸು ಕೊಡುವ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978. (1978ರ XXIV ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
200. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಪರಭಾರೆ ಮಾಡಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವಾಪಸು ಕೊಡುವ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1980. (1980ರ LVI ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
201. ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಕ್ರೈಸ್ಟಿ ಗೇಣೆದಾರಿಕೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1964. (1964ರ 7ನೇಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
202. ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಕ್ರೈಸ್ಟಿ ಗೇಣೆದಾರಿಕೆ (ಬದನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1976. (1976ರ 17ನೇಯ ಗೋವಾ, ದಾಮನ್ ಮತ್ತು ದೀವ್ ಅಧಿನಿಯಮ).
203. ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ ವಿನಿಯಮ, 1959. (1959ರ 1ನೇಯ ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ವಿನಿಯಮ).
204. ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಕಾನೂನುಗಳ (ವಿಸ್ತರಣೆ ಮತ್ತು ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1963. (1963ರ 2ನೇಯ ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ವಿನಿಯಮ).
205. ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ವಿನಿಯಮ, 1970. (1970ರ 1ನೇಯ ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ವಿನಿಯಮ).
206. ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ವಿನಿಯಮ, 1971. (1971ರ 1ನೇಯ ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ವಿನಿಯಮ).
207. ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ವಿನಿಯಮ, 1978. (1978ರ 1ನೇಯ ಅಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ವಿನಿಯಮ).
208. ಬಿಹಾರ ಗೇಣೆದಾರಿಕೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1885. (1885ರ 8ನೇಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ).

1. 1990ರೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಧಾನದ (ಅರವತ್ತಾರ್ಥನೇಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಮೇರೆಗ 203. ರಿಂದ 257ರ ವರೆಗೆ ನಮೂದುಗಳನ್ನು (7.6.1990 ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

209. Chota Nagpur Tenancy Act, 1908 (Bengal Act 6 of 1908) Chapter VIII - Sections 46, 47, 48, 48A and 49; Chapter X - Sections 71, 71A and 71B; and Chapter XVIII - Section 240, 241 and 242).
210. The Santhal Parganas Tenancy (Supplementary Provisions) Act, 1949 (Bihar Act 14 of 1949) except section 53.
211. The Bihar Scheduled Areas Regulation, 1969 (Bihar Regulation 1 of 1969).
212. The Bihar Land Reforms (Fixation of Ceiling Area and Acquisition of Surplus Land (Amendment) Act, 1982 (Bihar Act 55 of 1982).
213. The Gujarat Devasthan Inams Abolition Act, 1969 (Gujarat Act 16 of 1969).
214. The Gujarat Tenancy Laws (Amendment) Act, 1976 (Gujarat Act 37 of 1976).
215. The Gujarat Agricultural Lands Ceiling (Amendment) Act, 1976 (President's Act 43 of 1976).
216. The Gujarat Devasthan Inams Abolition (Amendment) Act, 1977 (Gujarat Act 27 of 1977).
217. The Gujarat Tenancy Laws (Amendment) Act, 1977 (Gujarat Act 30 of 1977).
218. The Bombay Land Revenue (Gujarat Second Amendment) Act, 1980 (Gujarat Act 37 of 1980).
219. The Bombay Land Revenue Code and Land Tenure Abolition Laws (Gujarat Amendment) Act, 1982 (Gujarat Act 8 of 1982).
220. The Himachal Pradesh Transfer of Land (Regulation) Act, 1968 (Himachal Pradesh Act, 15 of 1969).
221. The Himachal Pradesh Transfer of Land (Regulation Amendment) Act, 1986 (Himachal Pradesh Act 16 of 1986).
222. The Karnataka Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prohibition of Transfer of certain lands) Act, 1978 (Karnataka Act 2 of 1979).
223. The Kerala Land Reforms (Amendment) Act, 1978 (Kerala Act 13 of 1978).

209. ಭೋಟಾ ನಾಗಪುರ ಗೇಣದಾರಿಕೆ ಅಧಿನಿಯಮು, 1908.
 (1908ರ ಸೆಯ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮು) ಅಧ್ಯಾಯ VIII - 46, 47, 48 ಮತ್ತು 49ನೇ ಪ್ರಕರಣಗಳು, ಅಧ್ಯಾಯ-X,
 71, 71 ಮತ್ತು 71ಬಿ ಪ್ರಕರಣಗಳು. ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾಯ XVIII - 240, 241 ಮತ್ತು 242ನೇ ಪ್ರಕರಣಗಳು).
210. ಸಂತಾಲ್ ಪರಗಣಗಳ ಗೇಣದಾರಿಕೆ (ಪ್ರಾರಕ ಉಪಬಂಧಗಳು) ಅಧಿನಿಯಮು, 1949.
 (1949ರ 14ನೇಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮು) 53ನೇ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ.
211. ಬಿಹಾರ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ವಿನಿಯಮ, 1969.
 (1969ರ 1ನೇಯ ಬಿಹಾರ ವಿನಿಯಮು).
212. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಪ್ರದೇಶ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆಜಾನೆ)
 (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1982.
 (1982ರ 55ನೇಯ ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮು).
213. ಗುಜರಾತ್ ದೇವಸ್ಥಾನ ಇನಾಮುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮು, 1969.
 (1969ರ 16ನೇಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮು).
214. ಗುಜರಾತ್ ಗೇಣದಾರಿಕೆ ಕಾನೂನುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1976.
 (1976ರ 37ನೇಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮು).
215. ಗುಜರಾತ್ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಗಳ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1976.
 (1976ರ 43ನೇಯ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಅಧಿನಿಯಮು).
216. ಗುಜರಾತ್ ದೇವಸ್ಥಾನ ಇನಾಮುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1977.
 (1977ರ 27ನೇಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮು).
217. ಗುಜರಾತ್ ಗೇಣದಾರಿಕೆ ಕಾನೂನುಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1977.
 (1977ರ 30ನೇಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮು).
218. ಮುಂಬಯಿ ಭೂ ಕಂಡಾಯ (ಗುಜರಾತದ ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1980.
 (1980ರ 37ನೇಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮು).
219. ಮುಂಬಯಿ ಭೂ ಕಂಡಾಯ ಸಂಹಿತೆ ಮತ್ತು ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಕಾನೂನುಗಳ (ಗುಜರಾತ್ ತಿದ್ದುಪಡಿ)
 ಅಧಿನಿಯಮು, 1982.
 (1982ರ 8ನೇಯ ಗುಜರಾತ್ ಅಧಿನಿಯಮು).
220. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ (ರೆಗ್ಸ್‌ಲೇಷನ್) ಅಧಿನಿಯಮು, 1968.
 (1969ರ 15ನೇಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮು).
221. ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಭೂ ವರ್ಗಾವಣೆ (ರೆಗ್ಸ್‌ಲೇಷನ್ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1986.
 (1986ರ 16ನೇಯ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮು).
222. ಕನ್ನಡಾಟಕ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳ (ಕೆಲವು ಭೂಮಿಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆಯ ನಿಷೇಧ)
 ಅಧಿನಿಯಮು, 1978 (1979ರ 2ನೇಯ ಕನ್ನಡಾಟಕ ಅಧಿನಿಯಮು).
223. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1978.
 (1978ರ 13ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮು).

224. The Kerala Land Reforms (Amendment) Act, 1981 (Kerala Act 19 of 1981).
225. The Madhya Pradesh Land Revenue Code (Third Amendment) Act, 1976 (Madhya Pradesh Act 61 of 1976).
226. The Madhya Pradesh Land Revenue Code (Amendment) Act, 1980 (Madhya Pradesh Act 15 of 1980).
227. The Madhya Pradesh Akrishik Jot Uchchatam Seema Adhiniyam, 1981 (Madhya Pradesh Act 11 of 1981).
228. The Madhya Pradesh Ceiling on Agricultural Holdings (Second Amendment) Act, 1976 (Madhya Pradesh Act 1 of 1984).
229. The Madhya Pradesh Ceiling on Agricultural Holdings (Amendment) Act, 1984 (Madhya Pradesh Act 14 of 1984).
230. The Madhya Pradesh Ceiling on Agricultural Holdings (Amendment) Act, 1989 (Madhya Pradesh Act 8 of 1989).
231. The Maharashtra Land Revenue Code, 1966 (Maharashtra Act 41 of 1966) Section 36, 36A and 36B.
232. The Maharashtra Land Revenue Code and Maharashtra Restoration of Lands to Scheduled Tribes (Second Amendment) Act, 1976 (Maharashtra Act 30 of 1977).
233. The Maharashtra Abolition of Subsisting Proprietary Rights to Mines and Minerals in Certain Lands Act, 1985 (Maharashtra Act 16 of 1985).
234. The Orissa Scheduled Areas Transfer of Immovable Property (by Scheduled Tribes) Regulation, 1956 (Orissa Regulation 2 of 1956).
235. The Orissa Land Reforms (Second Amendment) Act, 1975 (Orissa Act 29 of 1976).
236. The Orissa Land Reforms (Amendment) Act, 1976 (Orissa Act 30 of 1976).
237. The Orissa Land Reforms (Second Amendment) Act, 1976 (Orissa Act 44 of 1976).
238. The Rajasthan Colonisation (Amendment) Act, 1984 (Rajasthan Act 12 of 1984).
239. The Rajasthan Tenancy (Amendment) Act, 1984 (Rajasthan Act 13 of 1984).
240. The Rajasthan Tenancy (Amendment) Act, 1987 (Rajasthan Act 21 of 1987).

224. ಕೇರಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1981.
(1981ರ 19ನೇಯ ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮು).
225. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಹಿತೆ (ಮೂರನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1976.
(1976ರ 61ನೇಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮು).
226. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಹಿತೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1980.
(1980ರ 15ನೇಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮು).
227. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಕ್ಷಾಂಶ ಜೋತ್ ಉಚ್ಛರಣೆ ಸೀಮೆ ಅಧಿನಿಯಮು, 1981.
(1981ರ 11ನೇಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮು).
228. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲಣ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1976.
(1984ರ 1ನೇಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮು).
229. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲಣ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1984.
(1984ರ 14ನೇಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮು).
230. ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಮೇಲಣ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1989.
(1989ರ 8ನೇಯ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮು).
231. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಹಿತೆ, 1966 (1966ರ 41ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮು) 36, 36ಬಿ ಮತ್ತು 36ಬಿ ಪ್ರಕರಣಗಳು.
232. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಹಿತೆ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಭೂಮಿಗಳನ್ನು ವಾಪಸು ಶೊದುವ (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1976.
(1977ರ 30ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮು).
233. ಕೆಲವೆ ಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಗೆಂಗೆಗಳು ಮತ್ತು ವಿನಿಜಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಲು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಮಾಲೀಕತ್ವದ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮು, 1985.
(1985ರ 16ನೇಯ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಅಧಿನಿಯಮು).
234. ಒರಿಸ್ಸಾ ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಸ್ಥಿರಸ್ಥೀತಿನ ವರ್ಗಾವಳಿ (ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳಿಂದ) ವಿನಿಯಮು, 1956.
(1956ರ 2ನೇಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ವಿನಿಯಮು).
235. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1975.
(1976ರ 29ನೇಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮು).
236. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1976.
(1976ರ 30ನೇಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮು).
237. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1976.
(1976ರ 44ನೇಯ ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮು).
238. ರಾಜಸ್ಥಾನ ವಸ್ತಾಹತು ಸಾಫನೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1984.
(1984ರ 12ನೇಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮು).
239. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಗೇಣೆದಾರಿಕೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1984.
(1984ರ 13ನೇಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮು).
240. ರಾಜಸ್ಥಾನ ಗೇಣೆದಾರಿಕೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮು, 1987.
(1987ರ 21ನೇಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮು).

241. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Second Amendment) Act, 1979 (Tamil Nadu Act 8 of 1980).
242. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Amendment) Act, 1980 (Tamil Nadu Act 21 of 1980).
243. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) Amendment Act, 1981 (Tamil Nadu Act 59 of 1981).
244. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Second Amendment) Act, 1983 (Tamil Nadu Act 2 of 1984).
245. The Uttar Pradesh Land Laws (Amendment) Act, 1982 (Uttar Pradesh Act 20 of 1982).
246. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1965 (West Bengal Act 18 of 1965).
247. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1966 (West Bengal Act 11 of 1966).
248. The West Bengal Land Reforms (Second Amendment) Act, 1969 (West Bengal Act 23 of 1969).
249. The West Bengal Estate Acquisition (Amendment) Act, 1977 (West Bengal Act 36 of 1977).
250. The West Bengal Land Holdings Revenue Act, 1979 (West Bengal Act 44 of 1979).
251. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1980 (West Bengal Act 41 of 1980).
252. The West Bengal Land Holding Revenue (Amendment) Act, 1981 (West Bengal Act 33 of 1981).
253. The Calcutta Tikka Tenancy (Acquisition and Regulation) Act, 1981 (West Bengal Act 37 of 1981).
254. The West Bengal Land Holding Revenue (Amendment) Act, 1982 (West Bengal Act 23 of 1982).
255. The Calcutta Tikka Tenancy (Acquisition and Regulation) (Amendment) Act, 1984 (West Bengal Act 41 of 1984).
256. The Mahe Land Reforms Act, 1968 (Pondicherry Act 1 of 1968).
257. The Mahe Land Reforms (Amendment) Act, 1980 (Pondicherry Act 1 of 1981)].

241. ತಮಿಕುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿನಿಗದಿ) (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1979.
 (1980ರ 8ನೇಯ ತಮಿಕುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
242. ತಮಿಕುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1980.
 (1980ರ 21ನೇಯ ತಮಿಕುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
243. ತಮಿಕುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿನಿಗದಿ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1981.
 (1981ರ 59ನೇಯ ತಮಿಕುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
244. ತಮಿಕುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣಾ (ಭೂ ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿನಿಗದಿ) (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1983.
 (1984ರ 2ನೇಯ ತಮಿಕುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ).
245. ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಭೂಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1982.
 (1982ರ 20ನೇ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಅಧಿನಿಯಮ).
246. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1965.
 (1965ರ 18ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
247. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1966.
 (1966ರ 11ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
248. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ಎರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1969.
 (1969ರ 23ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
249. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1977.
 (1977ರ 36ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
250. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಕಂಡಾಯ ಅಧಿನಿಯಮ, 1979.
 (1979ರ 44ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
251. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1980.
 (1980ರ 41ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
252. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಕಂಡಾಯ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1981.
 (1981ರ 33ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
253. ಕಲ್ಕತ್ತಾ ರಿಕ್ವೆಗೆಂಡಾರಿಕೆ (ಆರ್ಕನೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1981.
 (1981ರ 37ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
254. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಕಂಡಾಯ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1982.
 (1982ರ 23ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
255. ಕಲ್ಕತ್ತಾ ರಿಕ್ವೆಗೆಂಡಾರಿಕೆ (ಆರ್ಕನೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1984.
 (1984ರ 41ನೇಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ).
256. ಮಾಹೆ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1968.
 (1968ರ 1ನೇಯ ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಅಧಿನಿಯಮ).
257. ಮಾಹೆ ಭೂ ಸುಧಾರಣಾ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1980.
 (1981ರ 1ನೇಯ ಪಾಂಡಿಚೆರಿ ಅಧಿನಿಯಮ).

- ¹[257A. The Tamil Nadu Backward classes, Scheduled castes and Scheduled Tribes (Reservation of seats in Educational Institutions and of appointments or posts in the services under the State) Act, 1993 (Tamil Nadu Act 45 of 1994);
- ²[258. The Bihar Privileged Persons Homestead Tenancy Act, 1947 (Bihar Act 4 of 1948).
259. The Bihar Consolidation of Holdings and Prevention of Fragmentation Act, 1956 (Bihar Act 22 of 1956).
260. The Bihar Consolidation of Holdings and Prevention of Fragmentation (Amendment) Act, 1970 (Bihar Act 7 of 1970).
261. The Bihar Privileged persons Homestead Tenancy (Amendment) Act, 1970 (Bihar Act 9 of 1970).
262. The Bihar Consolidation of Holdings and Prevention of Fragmentation (Amendment) Act, 1973 (Bihar Act 27 of 1975).
263. The Bihar Consolidation of Holdings and Prevention of Fragmentation (Amendment) Act, 1981 (Bihar Act 35 of 1982).
264. The Bihar Land Reforms (Fixation of Ceiling Area and Acquisition of Surplus Land) Act, 1987 (Bihar Act 21 of 1987).
265. The Bihar Privileged Persons Homestead Tenancy (Amendment) Act, 1989 (Bihar Act 11 of 1989).
266. The Bihar Land Reforms (Amendment) Act, 1989 (Bihar Act 11 of 1990).
267. The Karnataka Scheduled Castes and Scheduled Tribes (Prohibition of Transfer of Certain Lands) (Amendment) Act, 1984 (Karnataka Act 3 of 1984).
268. The Kerala Land Reforms (Amendment) Act, 1989 (Kerala Act 16 of 1989).
269. The Kerala Land Reforms (Second Amendment) Act, 1989 (Kerala Act 2 of 1990).
270. The Orissa Land Reforms (Amendment) Act, 1989 (Orissa Act 9 of 1990).
271. The Rajasthan Tenancy (Amendment) Act, 1979 (Rajasthan Act 16 of 1979).
272. The Rajasthan Colonisation (Amendment) Act, 1987 (Rajasthan Act 2 of 1987).
273. The Rajasthan Colonisation (Amendment) Act, 1989 (Rajasthan Act 12 of 1989).
274. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) Amendment Act, 1983 (Tamil Nadu Act 3 of 1984).
275. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) Amendment Act, 1986 (Tamil Nadu Act 57 of 1986).
276. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) Second Amendment Act, 1987 (Tamil Nadu Act 4 of 1988).

1. Ins. by the Constitution (Seventy-sixth Amendment) Act, 1994. s.2.

2. Ins. by the Constitution (Seventy-eighth Amendment) Act, 1995.

- 1[257. ತಮಿಳುನಾಡು ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳು, ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು, ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆಗಳ (ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯಾಧಿನ ಸೇವಾ ಮುದ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಸಲಾತಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1993 (1994ರ 45)].
- 2[258. ಬಿಹಾರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವೃತ್ತಿಗಳ ಹೊಲಮನೆ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1947 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1948ರ 4)].
259. ಬಿಹಾರ ಹಿಂದುವಳಿಗಳ ಕ್ಷೋಡಿಕೆರಣ ಮತ್ತು ತುಂಡಿಕೆರಣ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಅಧಿನಿಯಮ, 1956 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1956ರ 22).
260. ಬಿಹಾರ ಹಿಂದುವಳಿಗಳ ಕ್ಷೋಡಿಕೆರಣ ಮತ್ತು ತುಂಡಿಕೆರಣ ಪ್ರತಿಬಂಧ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1970 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1970ರ 7).
261. ಬಿಹಾರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವೃತ್ತಿಗಳ ಹೊಲಮನೆ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1970 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1970ರ 9).
262. ಬಿಹಾರ ಹಿಂದುವಳಿಗಳ ಕ್ಷೋಡಿಕೆರಣ ಮತ್ತು ತುಂಡಿಕೆರಣ ಪ್ರತಿಬಂಧ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1973 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1975ರ 27).
263. ಬಿಹಾರ ಹಿಂದುವಳಿಗಳ ಕ್ಷೋಡಿಕೆರಣ ಮತ್ತು ತುಂಡಿಕೆರಣ ಪ್ರತಿಬಂಧ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1981 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1982ರ 35).
264. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ಪ್ರದೇಶ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಆಜ್ಞನೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1987 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1987ರ 21).
265. ಬಿಹಾರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವೃತ್ತಿಗಳ ಹೊಲಮನೆ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1989ರ 11).
266. ಬಿಹಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ಬಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1990ರ 11).
267. ಕನಾಟಕ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳ ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗೆಗಳ (ಕೆಲವು ಭೂಮಿಗಳ ವರ್ಗಾವಳೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1984 (ಕನಾಟಕ ಅಧಿನಿಯಮ, ಸಂಖ್ಯೆ 1984ರ 3).
268. ಕೇರಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (2ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1989ರ 16).
269. ಕೇರಳ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (2ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ಕೇರಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1990ರ 2).
270. ಒರಿಸ್ಸಾ ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ಒರಿಸ್ಸಾ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1990ರ 9).
271. ರಾಜಸಾಧನ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1979 (ರಾಜಸಾಧನ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1979ರ 16).
272. ರಾಜಸಾಧನ ವಸಾಹತು ಸಾಫನೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1987 (ರಾಜಸಾಧನ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1987ರ 2).
273. ರಾಜಸಾಧನ ವಸಾಹತು ಸಾಫನೆ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ರಾಜಸಾಧನ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1989ರ 12).
274. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಭೂಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವಿಕೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1983 (ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1984ರ 3).
275. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಭೂಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವಿಕೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1986 (ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1986ರ 57).
276. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಣೆಗಳ (ಭೂಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವಿಕೆ) (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1987 (ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1988ರ 4).

1. 1994ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಷ್ಟುತ್ತಾರನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

2. 1995ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಷ್ಟುತ್ತಿಂಟನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

277. The Tamil Nadu Land Reforms (Fixation of Ceiling on Land) (Amendment) Act, 1989 (Tamil Nadu Act 30 of 1989).
278. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1981 (West Bengal Act 50 of 1981).
279. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1986 (West Bengal Act 5 of 1986).
280. The West Bengal Land Reforms (Second Amendment) Act, 1986 (West Bengal Act 19 of 1986).
281. The West Bengal Land Reforms (Third Amendment) Act, 1986 (West Bengal Act 35 of 1986).
282. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1989 (West Bengal Act 23 of 1989).
283. The West Bengal Land Reforms (Amendment) Act, 1990 (West Bengal Act 24 of 1990).
284. The West Bengal Land Reforms Tribunal Act, 1991 (West Bengal Act 12 of 1991).]

Explanation - Any acquisition made under the Rajasthan Tenancy Act, 1955 (Rajasthan Act III of 1955), in contravention of the second proviso to clause (1) of article 31A shall, to the extent of the contravention, be void.]

277. ತಮಿಳುನಾಡು ಭೂಸುಧಾರಕೆಗಳ ಭೂಪರಮಾವಧಿ ಮಿತಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವಿಕೆ (ತಿದ್ಯುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ತಮಿಳುನಾಡು ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1989ರ 30).
278. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಕೆಗಳ (ತಿದ್ಯುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1981 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1981ರ 50).
279. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಕೆಗಳ (ತಿದ್ಯುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1986 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1986ರ 5).
280. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಕೆಗಳ (2ನೇ ತಿದ್ಯುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1986 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1986ರ 19).
281. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಕೆಗಳ (3ನೇ ತಿದ್ಯುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1986 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1986ರ 35).
282. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಕೆಗಳ (ತಿದ್ಯುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1989 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1989ರ 23).
283. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಕೆಗಳ (ತಿದ್ಯುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1990 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1990ರ 24).
284. ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಭೂಸುಧಾರಕೆಗಳ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕರಣ ಅಧಿನಿಯಮ, 1991 (ಪಶ್ಚಿಮ ಬಂಗಾಳ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ 1991ರ 12).]

ವಿವರಣೆ:- 31-ಎ ಅನುಚ್ಛೇದದ (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ಎರಡನೆಯ ಪರಂತುಕವನ್ನ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ, ರಾಜಸ್ಥಾನ ಗೇಣಿದಾರಿಕೆ ಅಧಿನಿಯಮ, 1955ರ (1995ರ III ನೇಯ ರಾಜಸ್ಥಾನ ಅಧಿನಿಯಮ) ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಆಜಣನೇಯ, ಉಲ್ಲಂಘನೆಯಷ್ಟು ಮಣಿಗೆ ಶೊನ್ನವಾಗಿರತಪ್ಪದ್ದು.

[TENTH SCHEDULE

[Articles 102 (2) and 191(2)]

PROVISIONS AS TO DISQUALIFICATION ON GROUND OF DEFLECTION

1. **Interpretation:-** In this Schedule, unless the context otherwise requires,-

- (a) "House" means either House of Parliament or the Legislative Assembly or, as the case may be, either House of the Legislature of a State;
- (b) "Legislature party" in relation to a member of a House belonging to any political party in accordance with the provisions of paragraph 2 or paragraph 3 or, as the case may be, paragraph 4, means the group consisting of all the members of that House for the time being belonging to that political party in accordance with the said provisions;
- (c) "Original political party" in relation to a member of a House, means the political party to which he belongs for the purposes of sub-paragraph (1) of paragraph 2;
- (d) "Paragraph" means a paragraph of this Schedule.

2. **Disqualification on ground of defection:-** (1) Subject to the provisions of paragraphs 3,4 and 5, a member of a House belonging to any political party shall be disqualified for being a member of the House-

- (a) if he has voluntarily given up his membership of such political party; or
- (b) if he votes or abstains from voting in such House contrary to any direction issued by the political party to which he belongs or by any person or authority authorised by it in this behalf, without obtaining, in either case, the prior permission of such political party, person or authority and such voting or abstention has not been condoned by such political party, person or authority within fifteen days from the date of such voting or abstention.

Explanation.- For the purposes of this sub-paragraph,-

- (a) an elected member of a House shall be deemed to belong to the political party, if any, by which he was set up as a candidate for election as such member;
- (b) a nominated member of a House shall-
  - (i) Where he is a member of any political party on the date of his nomination as such member, be deemed to belong to such political party;
  - (ii) in any other case, be deemed to belong to the political party of which he becomes, or, as the case may be, first becomes, a member before the expiry of six months from the date on which he takes his seat after complying with the requirements of article 99 or, as the case may be, article 188.

---

1. Added by the Constitution (Fifty-second Amendment) Act, 1985, s.6 (w.e.f. 1.3.1985).

[ಹತ್ತನೇಯ ಅನುಸೂಚಿ]

[102 (2) ಮತ್ತು 191 (2)ನೇ ಅನುಭೀದಗಳು]

ಪಕ್ಷಾಂತರದ ಕಾರಣದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳು

1. ಅಧ್ಯಾವರಣೆ:- ಈ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಭವು ಅನ್ತಿಮ ಆಗತ್ಯಪದಿಸಿದ ಹೋರತು,-

- (ಎ) "ಸದನ" ಎಂದರೆ ಸಂಸತ್ತಿನ ಏರಡೂ ಸದನಗಳು ಅಥವಾ ಒಂದು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಸಭೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಏರಡೂ ಸದನಗಳು;
- (ಬಿ) 2ನೇಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಅಥವಾ 3ನೇಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 4ನೇಯ ಪ್ಯಾರಾದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸದನದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ "ಶಾಸಕಾಂಗ ಪಕ್ಷ" ಎಂದರೆ ಸದರಿ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ತಾತ್ಪರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಆ ಸದನದ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಮಾಹ;
- (ಗಿ) ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ "ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷ" ಎಂದರೆ 2ನೇಯ ಪ್ಯಾರಾದ (1)ನೇಯ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅವನು ಸೇರಿರುವನೋ ಆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷ;
- (ಒ) "ಪ್ಯಾರಾ" ಎಂದರೆ ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಪ್ಯಾರಾ.

2. ಪಕ್ಷಾಂತರದ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನರ್ಹತೆ:- (1) 3,4 ಮತ್ತು 5ನೇಯ ಪ್ಯಾರಾಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೂಳಿಪಟ್ಟು, ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು-

(ಎ) ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ತನ್ನ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಯಂದ ತ್ಯಜಿಸಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವನೋ ಆ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವು ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯ ಕೊಟ್ಟಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದೇಶನಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆ ಪಡೆಯದೆಯೆ ಅವನು ಮತ ಕೊಟ್ಟಿ ಅಥವಾ ಮತ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ವಿಮುಖನಾದ ಏರಡೂ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮತ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ವಿಮುಖನಾಗಿರುವದನ್ನು ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಯು ಅಂಥ ಮತ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅಥವಾ ವಿಮುಖತೆಯ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಹದಿನ್ನೆಂದು ದಿವಸಗಳೊಳಗಾಗಿ ಮನ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದರೆ - ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನರ್ಹನಾಗಿತಕ್ಕುದು.

ವರಣಿ:- ಈ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ,-

(ಎ) ಸದನದ ಬುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯನನ್ನು ಯಾವುದಾದರೂ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವು ಬುನಾವಣಿಗೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯನ್ನಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ಸದಸ್ಯನು ಆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿರುವನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) ಸದನದ ನಾಮ ನಿರ್ದೇಶಿತ ಸದಸ್ಯ -

(ಇ) ಸದಸ್ಯನೆಂದು ನಾಮಕಿಂದ ಇಂದಾದ ದಿನಾಂಕದಂದು, ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವು ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಅವನು ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕೆ ಸೇರಿದವನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಇಇ) ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, 9%ನೇಯ ಅನುಭೀದದ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 188ನೇಯ ಅನುಭೀದದ ಆಗತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ವಾಲಿಸಿದ ತರುವಾಯ, ಯಾವ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಸಾಫ್ತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೋ ಆ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳಿಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವ ಮುಂಚಿ, ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅವನು ಸೇರಿವನೋ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ಮೊದಲು ಸದಸ್ಯನಾಗುವನೋ ಆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

1. 1985ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಧಾನದ (ಬಿಂಬಿತರ್ವದನೇ ಶಿಷ್ಟಪದಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ೩ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ (1-3-85ರಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವಂತೆ) ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

(2) An elected member of a House who has been elected as such otherwise than as a candidate, set up by any political party shall be disqualified for being a member of the House if he joins any political party after such election.

(3) A nominated member of a House shall be disqualified for being a member of the House if he joins any political party after the expiry of six months from the date on which he takes his seat after complying with the requirements of article 99, or as the case may be, article 188.

(4) Notwithstanding anything contained in the foregoing provisions of this paragraph, a person who, on the commencement of the Constitution (Fifty-Second Amendment) Act, 1985, is a member of a House (Whether elected or nominated as such) shall,-

- (i) Where he was a member of a political party immediately before such commencement, be deemed, for the purposes of sub-paragraph (1) of this paragraph to have been elected as a member of such House as a candidate set up by the such political party;
- (ii) in any other case, be deemed to be an elected member of the House who has been elected as such otherwise than as a candidate set up by any political party for the purposes of sub-paragraph (2) of this paragraph or, as the case may be, be deemed to be a nominated member of the House for the purposes of sub-paragraph (3) of this paragraph.

3. Disqualification on ground of defection not to apply in case of split:- Where a member of a House makes a claim that he and any other members of his Legislature party constitute the group representing a faction which has arisen as a result of a split in his original political party and such group consists of not less than one-third of the members of such Legislature party,-

- (a) he shall not be disqualified under sub-paragraph (1) of paragraph 2 on the ground-
  - (i) that he has voluntarily given up his membership of his original political party; or
  - (ii) that he has voted or abstained from voting in such House contrary to any direction issued by such party or by any person or authority authorised by it in that behalf without obtaining the prior permission of such party, person or authority and such voting or abstention has not been condoned by such party, person or authority within fifteen days from the date of such voting or abstention; and
- (b) from the time of such split, such faction shall be deemed to be the political party to which he belongs for the purposes of sub-paragraph (1) of paragraph 2 and to be his original political party for the purposes of this paragraph.

4. Disqualification on ground of defection not to apply in case of merger:- (1) A member of a House shall not be disqualified under sub-paragraph (1) of paragraph 2, where his original political party merges with another political party and he claims that he and any other members of his original political party-

- (a) have become members of such other political party, or as the case may be, of a new political party formed by such merger; or

(2) ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ್ದ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಯಾಗಲ್ಲದೆ ಅನ್ವಯಾ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ಚುನಾಯಿತನಾಗಿರುವ ಸದಸ್ಯನು, ಅಂಥ ಚುನಾವಣೆಯ ನಂತರ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಂಡರೆ, ಅವನು ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರಲು ಅನರ್ಹನಾಗಿತ್ತುದು.

(3) సదనద నామనిడేతిత సదస్యును, 99నేయ అనుభూతిదద ఆధవా సంఘఫానుసార 18శస్తమ అనుభూతిదద ఆగ్రహితేళన్లు పాలిసిద తరువాయ, యావ దినాంకదింద అవను తణ్ణ స్వానషణ్ణ వహిసిచోళ్ళవనోఏ ఆ దినాంకదింద ఆరు తింగళుగళు ముక్కాయివాద తరువాయ యాపుదే రాజకీయ పట్టవన్న సేరిదరే అవను సదనద సదస్యనాగిరలు అనహనాగతిక్కుదు.

(4) ಈ ಪ್ರಾರೂದ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದಾಗ್ನೀ, - 1985ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಐವತ್ತೇರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭದು. ಸದಸ್ಯ ಸದಸ್ಯನಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು (ಚುನಾಯಿಜ್ಞನಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ನಾಮನಿರ್ದೇಶಿಜ್ಞನಾಗಿರಲಿ), -

- (i) ଅଂଧ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ନିକଟପୁର୍ବଦ୍ଵାରା ଆପଣଙ୍କ ଉଚ୍ଚତା ରାଜକୀୟ ପତ୍ରରେ ସଦସ୍ୟନାଗ୍ରହିତଙ୍କ କୁ ପ୍ରାଣାଦ (1)ନେମୁ ଉପ-ପ୍ରାଣାଦ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଗୋଟିଏକି ଅଂଧ ରାଜକୀୟ ପତ୍ରରେ ନିଲ୍ଲିଖିଦ ଅଭ୍ୟଧିକାରୀଙ୍କ ଅଂଧ ସଦନରେ ସଦସ୍ୟନେମୁ ଚମନ୍ୟୁତନାଗିରୁପୁରୁଷଙ୍କ ଭାବିଷ୍ୟତକୁଠିଦୁ;

(ii) ଏତର ଯାପୁରେ ସଂଦର୍ଭରେ କୁ ପ୍ରାଣାଦ (2)ନେମୁ ଉପପ୍ରାଣାଦ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଗୋଟିଏକି, ଯାପୁରେ ରାଜକୀୟ ପତ୍ରରେ ନିଲ୍ଲିଖିଦ ଅଭ୍ୟଧିକାରୀଙ୍କ ଅନ୍ୟଥା ସଦନରେ ସଦସ୍ୟନାଗି ଚମନ୍ୟୁତକାରୀରୁ ବେଳେ ସଦସ୍ୟନେମୁ ଭାବିଷ୍ୟତକୁଠିଦୁ ଅଧିକାରୀ ସଂଦର୍ଭରୁ ନୁହାର, କୁ ପ୍ରାଣାଦ (3)ନେ ଉପ-ପ୍ରାଣାଦ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଗୋଟିଏକି ସଦନରେ ନାମନିଦ୍ୟକ୍ଷିତ ସଦସ୍ୟନେମୁ ଭାବିଷ୍ୟତକୁଠିଦୁ.

3. ಪಕ್ಷೀಂತರದ ಕಾರಣದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನಹರೆತೆಯು, ವಿಭಜನೆಯ ಸಂಭಾರದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗತಕುಡೆಲ್ಲಿ:- ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು ತಾನು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಶಾಸಕಾಂಗ ಪಕ್ಷದ ಯಾರೇ ಇತರ ಸದಸ್ಯರು, ತನ್ನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿನ ವಿಭಜನೆಯಿಂದಾಗಿ ಕೈಮೊ. ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಸಮಾಖ್ಯ ಅಂಥ ಶಾಸಕಾಂಗ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರಿಗಳ ಮೂರನೇ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಲ್ಲಿ,-

(v) అవస్త -

- (i) తన్న మూల రాజకీయ ప్రశ్న తన్న సద్గుత్తవన్న స్వయిభ్రయింద త్యచిసిరువనేంబి; అథవా .

(ii) అంధ సదనదల్లి అంధ ప్రశ్న అంధ యావనే వ్యక్తి అథవా ఈ బగ్గె ఆ ప్రశ్నపు అధికృతగొళిసిద యారే వ్యక్తి అథవా ప్రాధికారియు చోట్ట యావుదే నిడ్చేనకై ఏరుద్వాగి అంధ ప్రశ్న, వ్యక్తి అథవా ప్రాధికారియ పూచునుమతి. పడెయిద అవను మత చోట్టిరువుసేందు అథవా మతమన్న చోటువుదరింద ఏముఖినాగిరువనేందు మత్తు హాగి మత చోట్టిరువుదన్న అథవా ఏముఖినాగిరువుదన్న అంధ ప్రశ్న, వ్యక్తి అథవా ప్రాధికారియు, హాగి మత చోట్ట అథవా ఏముఖినాద దినాంకదింబ హదిస్తే దు దివసిగణింగి మన్న మాడిల్లపెంబి

-ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ 2ನೇಯ ಪ್ರಾರ್ಥಾದ 1ನೇಯ ಉಪ-ಪ್ರಾರ್ಥಾದ ಮೇರೆಗೆ.ಅನಹ್ವನಾಗತಪ್ರಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲ; ಮತ್ತು

(బ) అంధ విభజనేయ కాలదింద అంధ పంగడవన్న, 2నెఱు వ్యారాద (1)నెఱు ఉప-వ్యారాద ఉద్దేశగళగాగి అవను సేరియి రాజకీయ పట్టవేందు మత్తు ఈ వ్యారాద ఉద్దేశగళగాగి ఆ పట్టవు అవన మూల రాజకీయ పట్టవేందు భావిసత్కుందు.

4. ಪಕ್ಷೀಯರದೆ ಕಾರಣದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಅನಹೆತೆಯು ವಿಲೀನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯವಾತಕ್ಕುದಲ್ಲಿ-

(1) ಸದನದ ಸದಸ್ಯನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವು ಬೇರೊಂದು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದೊಡನೆ ವಿಲೀಕೊಂಡರೆ ಮತ್ತು ಅವನು ಹಾಗೂ ಅವನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಯಾರೇ ಇತರ ಸದಸ್ಯರು -

(b) have not accepted the merger and opted to function as a separate group, and from the time of such merger, such other political party or new political party or group, as the case may be, shall be deemed to be the political party to which he belongs for the purposes of sub-paragraph (1) of paragraph 2 and to be his original political party for the purposes of this sub-paragraph.

(2) For the purposes of sub-paragraph (1) of this paragraph, the merger of the original political party of a member of a House shall be deemed to have taken place if, and only if, not less than two-thirds of the members of the Legislature party concerned have agreed to such merger.

5. Exemption:- Notwithstanding anything contained in this Schedule, a person who has been elected to the office of the Speaker or the Deputy Speaker of the House of the People or the Deputy Chairman of the Council of States or the Chairman or the Deputy Chairman of the Legislative Council of a State or the Speaker or the Deputy Speaker of the Legislative Assembly of a State, shall not be disqualified under this Schedule,-

- (a) if he, by reason of his election to such office, voluntarily gives up the membership of the political party to which he belonged immediately before such election and does not, so long as he continues to hold such office thereafter rejoin that political party or become a member of another political party; or
- (b) if he, having given up by reason of his election to such office his membership of the political party to which he belonged immediately before such election, rejoins such political party after he ceases to hold such office.

6. Decision on questions as to disqualification on ground of defection:- (1) If any question arises as to whether a member of a House has become subject to disqualification under this Schedule, the question shall be referred for the decision of the Chairman or, as the case may be, the Speaker of such House and his decision shall be final:

Provided that where the question which has arisen is as to whether the Chairman or the Speaker of a House has become subject to such disqualification, the question shall be referred for the decision of such member of the House as the House may elect in this behalf and his decision shall be final.

(2) All proceedings under sub-paragraph (1) of this paragraph in relation to any question as to disqualification of a member of a House under this Schedule shall be deemed to be proceedings in Parliament within the meaning of article 122, or, as the case may be, proceedings in the Legislature of a State within the meaning of article 212.

7. Bar of jurisdiction of courts:- Notwithstanding anything in this Constitution, no court shall have any jurisdiction in respect of any matter connected with the disqualification of a member of a House under this Schedule.

8. Rules:- (1) Subject to the provisions of sub-paragraph (2) of this paragraph, the Chairman or the Speaker of a House may make rules for giving effect to the provisions of this Schedule, and in particular, and without prejudice to the generality of the foregoing, such rules may provide for-

- (a) the maintenance of registers or other records as to the political parties, if any, to which different members of the House belong;

(ಬಿ) ವಿಲೀನವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುವೆಡೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಮಾಹರಣಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಆಯ್ದು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ

- ಅಂಥ ಸದಸ್ಯನು ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ, 2ನೇಯ ವ್ಯಾಧಾದ (1)ನೇಯ ಉಪ-ವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗೆ ಅವನು ಅನರ್ಹನಾಗಿತಕ್ಕಿದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ವಿಲೀನದ ಕಾಲದಿಂದ ಸಂದರ್ಭನುಸಾರ ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಅಥವಾ ಹೋಸ್/ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಅಥವಾ ಸಮಾಹರಣ್ಣ, 2ನೇಯ ವ್ಯಾಧಾದ (1)ನೇಯ ಉಪ-ವ್ಯಾಧಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಅವನು ಸೇರಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವೆಂದು ಮತ್ತು ಈ ಉಪ-ವ್ಯಾಧಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಆ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಅವನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ವ್ಯಾಧಾದ (1)ನೇಯ ಉಪ-ವ್ಯಾಧಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಶಾಸಕಾಂಗಿ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯರ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮೂರನೇ ಎರಡು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲದವ್ಯು ಸದಸ್ಯರು ಸದನದ ಸದಸ್ಯನ ಮೂಲ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ವಿಲೀನಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ, ಅಂಥ ವಿಲೀನವು ಸಂಖ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

5. ವಿನಾಯಿತಿ:- ಈ ಅನುಸೂಚಿಯಲ್ಲಿ ಪನೇ ಅಡಕವಾಗಿದ್ದಾಗ್ನೂ, ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯ ಸಭೆಯ ಉಪಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಪದಕ್ಕೆ ಆಯ್ದುಯಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು,-

(ಬಿ) ಅಂಥ ಪದಕ್ಕೆ ಅವನು ಆಯ್ದುಯಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ, ಅಂಥ ಆಯ್ದುಯಿ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅವನು ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದನೋ ಆ ಯಾವುದೇ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ಸ್ವಯಂಚೀಯಿಂದ ತೈಸಿಸಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಅಂಥ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುವವರಿಗೆ ಆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪನೇ ಸೇರಿದ್ದರೆ ಅಧ್ಯವಾ ಭೇರೋಂದು ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿದ್ದರೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅಂಥ ಪದಕ್ಕೆ ಅವನು ಆಯ್ದುಯಾಗಿರುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಂಥ ಆಯ್ದುಯಿ ನಿಕಟಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅವನು ಸೇರಿದ್ದನೋ ಆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ತನ್ನ ಸದಸ್ಯತ್ವವನ್ನು ತೈಸಿಸಿದ್ದು ಅಂಥ ಪದವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ನಂತರ ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅವನು ಪನೇ ಸೇರಿದರೆ

- ಅವನು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಅನರ್ಹನಾಗಿತಕ್ಕಿದಲ್ಲ.

6. ಪಕ್ಷೀಯರದ ಕಾರಣದ ಮೇಲಿನ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪಕ್ಷಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತೀರ್ಮಾನ:- (1) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನು ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವನೇ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದರೆ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು, ಅಂಥ ಸದನದ ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭನುಸಾರ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಸುತ್ತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು:

ಪರಂತು, ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಸದನದ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಂಥ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುವನೇ ಎಂಬುದಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸದನವು ಆಯ್ದು ಮಾಡಬಹುದಾದಂಥ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಸುತ್ತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವನ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಅಂತಿಮವಾಗಿರತಕ್ಕುದು.

(2) ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನ ಅನರ್ಹತೆಯು ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ಈ ವ್ಯಾಧಾದ 1ನೇಯ ಉಪ-ವ್ಯಾಧಾದ ಮೇರೆಗಿನ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳನ್ನು, 122ನೇಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯೋಳಿಗೆ ಸಂಸ್ತಿನ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಂದು ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭನುಸಾರ 212ನೇಯ ಅನುಚ್ಛೇದದ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಯೋಳಿಗೆ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಿಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು.

7. ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಧ:- ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಪನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನೂ, ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಮೇರೆಗೆ ಸದನದ ಸದಸ್ಯನ ಅನರ್ಹತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

8. ನಿಯಮಗಳು:- (1) ಈ ವ್ಯಾಧಾದ (2)ನೇಯ ಉಪ-ವ್ಯಾಧಾದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸದನದ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಈ ಅನುಸೂಚಿಯ ಉಪಭಂಧಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಬಹುದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ ಸಾಮಾನ್ಯಸ್ವಯಕ್ತಿ ಭಾಧಕ್ಕಾಗಿದೆ ಅಂಥ ನಿಯಮಗಳು ಕೆಳಕಂಡ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಉಪಭಂಧಿಸಬಹುದು, ಆ ವಿಷಯಗಳಿಂದರೆ -

(ಬಿ) ಸದನದ ವಿಭಿನ್ನ ಸದಸ್ಯರು ವಿಭಿನ್ನ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರೆ ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರೇಶನ್‌ಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು;

- (b) the report which the leader of a Legislature party in relation to a member of a House shall furnish with regard to any condonation of the nature referred to in clause (b) of sub-paragraph (1) of paragraph 2 in respect of such member; the time within which and the authority to whom such report shall be furnished;
- (c) the reports which a political party shall furnish with regard to admission to such political party of any members of the House and the officer of the House to whom such reports shall be furnished; and
- (d) the procedure for deciding any question referred to in sub-paragraph (1) of paragraph 6 including the procedure for any inquiry which may be made for the purpose of deciding such question.

(2) The rules made by the Chairman or the Speaker of a House under sub-paragraph (1) of this paragraph shall be laid as soon as may be after they are made before the House for a total period of thirty days which may be comprised in one session or in two or more successive sessions and shall take effect upon the expiry of the said period of thirty days unless they are sooner approved with or without modifications or disapproved by the House and where they are so approved, they shall take effect on such approval in the form in which they were laid or in such modified form, as the case may be, and where they are so disapproved, they shall be of no effect.

(3) The Chairman or the Speaker of a House may, without prejudice to the provisions of article 105 or, as the case may be, article 194, and to any other power which he may have under this Constitution direct that any wilful contravention by any person of the rules made under this paragraph may be dealt with in the same manner as a breach of privilege of the House.]

- (ಬಿ) ಸದನದ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಶಾಸಕಾಂಗ ಪಕ್ಷದ ನಾಯಕನು 2ನೇಯ ಪ್ರಾರಾದ (1)ನೇಯ ಉಪ-ಪ್ರಾರಾದ (ಬಿ) ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವಂತೆ, ಮಾಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಮನ್ನಾ ಬಗ್ಗೆ ವರದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಯಾವ ಕಾಲದೊಳಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಅಂಥ ವರದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕೋ ಅಂಥ ಕಾಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಧಿಕಾರ;
- (ಜಿ) ಸದನದ ಯಾರೇ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಅಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವು ವರದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ವರದಿಗಳನ್ನು ಸದನದ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ಒದಗಿಸಬೇಕೋ ಆ ಅಧಿಕಾರ; ಮತ್ತು
- (ಡಿ) ನೇಯ ಪ್ರಾರಾದ 1ನೇಯ ಉಪ-ಪ್ರಾರಾದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತೀಮಾನಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಸಡೆಸಬಹುದಾದ ಯಾವುದೇ ವಿಚಾರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಯೆಯೂ ಸೇರಿದುತ್ತೆ ಅಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹುರಿತು ತೀಮಾನಿಸುವ ಪ್ರಶ್ನೆ.
- (2) ಈ ಪ್ರಾರಾದ (1)ನೇಯ ಉಪಪ್ರಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ, ಸದನದ ಸಭಾಪತಿಯು ಅಥವಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಸದನದ ಮುಂದೆ ಆದು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಒಂದೇ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಬರುವ ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಅಧಿವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಬಹುದಾದ ಒಟ್ಟು ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯವರೆಗೆ ಇಡತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಆ ಸದನವು ಮಾರಾಟು ಸಹಿತ ಅಥವಾ ಮಾರಾಟು ಇಲ್ಲದೆ ಸದರಿ ಅವಧಿಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಅನುಮೋದಿಸಿದ ಅಥವಾ ಅನುಮೋದಿಸದಿದ್ದ ಹೊರತು ಸದರಿ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಅನಂತರ ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದಿಸಿರುವಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಅನುಮೋದನೆಯಾದ ಮೇಲೆ, ಅವುಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇಡಲಾಗಿತ್ತೋ ಆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಅಂಥ ಮಾರಾಟಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವು ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದಿಸದಿರುವಲ್ಲಿ ಅವು ಪರಿಣಾಮವಳ್ಳುವ್ಯಾಖಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.
- (3) ಸದನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಅಥವಾ ಸಭಾಪತಿಯು, 105ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಅಧಿಕಾರ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 194ನೇಯ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಅವನು ಹೊಂದಿರಬಹುದಾದ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗಿದೆ ಈ ಪ್ರಾರಾದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದರೆ, ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯನ್ನು ಸದನದ ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರದ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೀತಿ ವ್ಯವಹರಿಸಲಾಗುವುದೋ ಆದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸಬಹುದೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸಬಹುದು.]

ELEVENTH SCHEDULE

(Article 243G)

1. Agriculture, including agricultural extension.
2. Land improvement, implementation of land reforms, land consolidation and soil conservation.
3. Minor irrigation, water management and watershed development.
4. Animal husbandry, dairying and poultry.
5. Fisheries.
6. Social forestry and farm forestry.
7. Minor forest produce.
8. Small scale industries, including food processing industries.
9. Khadi, village and cottage industries.
10. Rural housing.
11. Drinking water.
12. Fuel and fodder.
13. Roads, culverts, bridges, ferries, waterways and other means of communication.
14. Rural electrification, including distribution of electricity.
15. Non-conventional energy sources.
16. Poverty alleviation programme.
17. Education, including primary and secondary schools.
18. Technical training and vocational education.
19. Adult and non-formal education.
20. Libraries.
21. Cultural activities
22. Markets and fairs.
23. Health and sanitation, including hospitals, primary health centres and dispensaries.
24. Family welfare.
25. Women and child development.
26. Social welfare, including welfare of the handicapped and mentally retarded.
27. Welfare of the weaker sections, and in particular, of the Scheduled Castes and the Scheduled Tribes.
28. Public distribution system.
29. Maintenance of community assets.

---

1. Inserted by the Constitution (Seventy-third Amendment) Act of 1992, s.4.

ಖನ್ನೆಂದನೇ ಅನುಮಾಚಿ

(ಅನುಷ್ಠೀದ 243ಬಿ)

1. ಕೃಷಿ ವಿಸ್ತರಣೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಕೃಷಿ.
2. ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನ, ಭೂ ಕೋಡಿಕರಣ ಮತ್ತು ಭೂಸಾರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ.
3. ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ, ಜಲ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಜಲಾನಯನ ಪ್ರದೇಶ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
4. ಪಶುಸಂಗೊಳಿಸಿ, ಹೈನುಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಕೋಳಿ ಸಾಕಣೆ.
5. ಮಿಾನುಗಾರಿಕೆ.
6. ಸಾಮಾಚಿಕ ಆರಣ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಕ್ಕೆತ್ತಲು ಆರಣ್ಯ ನಿರ್ಮಾಣ.
7. ಕಿರು ಆರಣ್ಯ ಉತ್ಪನ್ನ.
8. ಆಹಾರ ಸಂಸ್ಕರಣೆ ಕ್ರಾರಿಕೆಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಕ್ರಾರಿಕೆಗಳು.
9. ಖಾದಿ, ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಗುಡಿ ಕ್ರಾರಿಕೆಗಳು.
10. ಗ್ರಾಮಾಣ ಗ್ರಹ ನಿರ್ಮಾಣ.
11. ಕುಡಿಯುವ ನೀರು.
12. ಇಂಥನ ಮತ್ತು ಮೇವು.
13. ರಸ್ತೆಗಳು, ಆಡಿಗಾಲುವೆಗಳು, ಸೇತುವೆಗಳು, ಹಾಯ್ದರಿಗಳು, ಜಲಮಾರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳು.
14. ವಿದ್ಯುತ್ಪಕ್ಷಿಯ ವಿತರಣೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ವಿದ್ಯುತ್ದಿಕೆರಣ.
15. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕವಲ್ಲದ ಶಕ್ತಿಮೂಲಗಳು.
16. ಬಡತನ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ.
17. ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣವು ಸೇರಿದಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣ.
18. ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಶಿಕ್ಷಣ.
19. ವಯಸ್ಸು ಮತ್ತು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕವಲ್ಲದ ಶಿಕ್ಷಣ.
20. ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳು.
21. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು.
22. ಮಾರುಕಟ್ಟಿಗಳು ಮತ್ತು ಜಾತ್ರೆಗಳು.
23. ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಔಷಧಾಲಯಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ, ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ನೈರ್ಮಲ್ಯ.
24. ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ.
25. ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
26. ಅಂಗವಿಕಲರ ಮತ್ತು ಮನೋವಿಕಲರ ಕಲ್ಯಾಣವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣ.
27. ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗಗಳ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಗಳವರ ಕಲ್ಯಾಣ.
28. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಿತರಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ.
29. ಸಮುದ್ರಾಯ ಅಸ್ತುಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ.

1. 1992ನೇ ಇವರಿಂದ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಷ್ಟುಮೂರನೇಯ ಕಿಂದ್ಯುಪಾತ್ರ) ಅಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

TWELFTH SCHEDULE*(Article 243W)*

1. Urban planning including town planning.
2. Regulation of land-use and construction of buildings.
3. Planning for economic and social development.
4. Roads and bridges.
5. Water supply for domestic, industrial and commercial purposes.
6. Public health, sanitation conservancy and solid waste management.
7. Fire services.
8. Urban forestry, protection of the environment and promotion of ecological aspects.
9. Safeguarding the interests of weaker sections of society, including the handicapped and mentally retarded.
10. Slum improvement and upgradation.
11. Urban poverty alleviation.
12. Provision of urban amenities and facilities such as parks, gardens, playgrounds.
13. Promotion of cultural, educational and aesthetic aspects.
14. Burials and burial grounds; cremations, cremation grounds and electric crematoriums.
15. Cattle ponds; prevention of cruelty to animals.
16. Vital statistics including registration of births and deaths.
17. Public amenities including street lighting, parking lots, bus stops and public conveniences.
18. Regulation of slaughter houses and tanneries.

ಹನ್ನರಡನೇ ಅನುಸೂಚಿ

(ಅನುಭ್ರೇದ್ 243 ಡಬ್ಲ್ಯೂ.)

1. ಪಟ್ಟಣ ಯೋಜನೆಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ನಗರ ಯೋಜನೆ.
2. ಭೂ ಉಪಯೋಗದ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ.
3. ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ.
4. ರಸ್ತೆಗಳು ಮತ್ತು ಸೇತುವೆಗಳು.
5. ಗೃಹ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ನೀರು ಸರಬರಾಜು.
6. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ, ಸೈಮಾಲ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಘನ ವ್ಯಾಧಿ ಪದಾರ್ಥಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ.
7. ಅಗ್ನಿಶಾಮಕ ಸೇವೆಗಳು.
8. ನಗರ ವನಿಮಾಣ, ಪರಿಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಜೀವ ಪರಿಸರ ಅಂಶಗಳ ಸಂವರ್ಧನೆ.
9. ಅಂಗವಿಕಲರು ಮತ್ತು ಮನೋವಿಕಲರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಮಾಜದ ದುರ್ಬಲ ಪರಿಸರಗಳ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು.
10. ಕೊಳಬೆ ಪ್ರದೇಶ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಅವಾಗಳ ಸುಧಾರಣೆ.
11. ನಗರ ಬಡತನ ನಿರ್ಮಾಲನೆ.
12. ಉದ್ಯಾನವನಗಳು, ತೋಟಗಳು, ಉಟ್ಟದ ಮೈದಾನಗಳಂಧ ನಗರ ಸೌಕರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು.
13. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮತ್ತು ಸೌಂದರ್ಯೋವಾಸನಾ ವಿಷಯಗಳ ಸಂವರ್ಧನೆ.
14. ಹೆಣ ಹೊಳುವುದು ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರಾನಗಳು; ಶವದಹನ, ಸುದುಗೂಡು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ಚಿಂತಾಗಾರಗಳು.
15. ದನದ ದೊಡ್ಡಿಗಳು; ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸಾ ಪ್ರತಿಬಂಧ.
16. ಜನನ ಮತ್ತು ಮರಣಗಳ ನೋಂದಣಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಜನನ ಮರಣ ಅಂಶಗಳು.
17. ಬೀದಿ ದೀಪಗಳು, ವಾಹನ ನಿಲುಗಡೆ ಸ್ಥಳಗಳು, ಬಸ್ ನಿಲ್ದಾಣಗಳು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೌಕರ್ಯಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು.
18. ಕೊಣಿಖಾನೆಗಳ ಮತ್ತು ಚೆಮುಕ ಹದ ಮಾಡುವ ಕಾಖಾನೆಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ.

1. 1992ನೇ ಇವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಎಷ್ಟುನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಂಡ್ಲಪಡಿ) ಆಧಿನಿಯಮದ 4ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ.

APPENDIX - I**THE CONSTITUTION (APPLICATION TO JAMMU AND KASHMIR) ORDER, 1954****C.O. 48**

In exercise of the powers conferred by clause (1) of article 370 of the Constitution, the President, with the concurrence of the Government of the State of Jammu and Kashmir, is pleased to make the following Order:-

1. (1) This Order may be called the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954.

(2) It shall come into force on the fourteenth day of May, 1954 and shall thereupon supersede the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1950.

2. The Provisions of the Constitution as in force on the 20th day of June, 1964 and as amended by the Constitution (Nineteenth Amendment) Act, 1966, the Constitution (Twenty-first Amendment) Act, 1967, section 5 of the Constitution (Twenty-third Amendment) Act, 1969, the Constitution (Twenty-fourth Amendment) Act, 1971, section 2 of the Constitution (Twenty-fifth Amendment) Act, 1971, the Constitution (Twenty-sixth Amendment) Act, 1971, the Constitution (Thirtieth Amendment) Act, 1972, section 2 of the Constitution (Thirty-first Amendment) Act, 1973, section 2 of the Constitution (Thirty-third Amendment) Act, 1974, sections 2, 5, 6 and 7 of the Constitution (Thirty-eighth Amendment) Act, 1975, the Constitution (Thirty-ninth Amendment) Act, 1975, the Constitution (Fortieth Amendment) Act, 1976, sections 2, 3 and 6 of the Constitution (Fifty-second Amendment) Act, 1985 and the Constitution (Sixty-first Amendment) Act, 1988 which, in addition to article 1 and article 370, shall apply in relation to the State of Jammu and Kashmir and the exceptions and modifications subject to which they shall so apply shall be as follows:-

(1) THE PREAMBLE

(2) PART I

To Article 3, there shall be added the following further proviso, namely:-

“Provided further that no Bill providing for increasing or diminishing the area of the State of Jammu and Kashmir or altering the name or boundary of that State shall be introduced in Parliament without the consent of the Legislature of that State.”

(3) PART II

(a) This Part shall be deemed to have been applicable in relation to the State of Jammu and Kashmir as from the 26th day of January, 1950.

(b) To Article 7, there shall be added the following further proviso, namely:-

“Provided further that nothing in this article shall apply to a permanent resident of the State of Jammu and Kashmir who, after having so migrated to the territory now included in Pakistan, returns to the territory of that State under a permit for resettlement in that State or permanent return issued by or under the authority of any law made by the Legislature of that State, and every such person shall be deemed to be a citizen of India.”

(4) PART III

(a) In article 13, references to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of this Order.

ಪರಿಶೀಲನೆ - I

ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶ, 1954

ನಿ.ಒ. 48

ಸಂವಿಧಾನದ 370ನೇಯ ಅನುಭೀದಿದ್ದ (1)ನೇಯ ಖಂಡ ಮೂಲಕ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸಿ, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಮತಿಯೊಡನೆ ಕೆಳಕಂಡ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ:-

1. (1) ಈ ಆದೇಶವನ್ನು ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶ, 1954 ಎಂದು ಕರೆಯಲಿಕ್ಕುದು.

(2) ಇದು 1954ರ ಮೇ 14 ರಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕೆಂದು, ಮತ್ತು ಆ ತರುವಾಯ ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸುವ) ಆದೇಶ, 1950 ರದ್ದಾಗಿತಕ್ಕೆಂದು.

2. 1964ರ ಜೂನ್ 20ನೇ ದಿನದಂದು ಕಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಗಗಳು ಮತ್ತು 1966ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ, 1967ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ, 1967ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ, 1971ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತೇದನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣ, 1971ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಇಪ್ಪತ್ತಾರ್ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ, 1972ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ, 1973ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂದನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2ನೇ ಪ್ರಕರಣ, 1974ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊರ್ನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ, 2ನೇ ಪ್ರಕರಣ, 1975ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 2, 5, 6 ಮತ್ತು 7ನೇ ಪ್ರಕರಣಗಳು, 1975ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮತ್ತು 1976ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ನಲವತ್ತನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿಯಾದಂತೆ, 1ನೇ ಮತ್ತು 370ನೇ ಅನುಭೀದಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕೆಂದು ಮತ್ತು ಯಾವ ವಿನಾಯಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಘಾರಾಟಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಅವು ಹಾಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತಿರ್ಬೋ ಅವು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿರತಕ್ಕೆಂದು:-

(1) ವಸ್ತುವನೆ

(2) ಭಾಗ I

3ನೇ ಅನುಭೀದಕ್ಕೆ ಕೆಳಕಂಡ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸಿತಕ್ಕೆಂದು, ಎಂದರೆ:-

“ಮತ್ತು ಪರಂತು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರನ್ನು ಅಥವಾ ಸರಹದ್ದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಭಂಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೇಯಕವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಸಮ್ಮಿಲಿಯಲ್ಲದೆಯೇ ಸಂಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿತಕ್ಕೆಂದು.”

(3) ಭಾಗ II

(ಎ) ಈ ಭಾಗವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದು 1950ರ ಜನವರಿ 26ನೇ ದಿನದಿಂದ ಅನ್ವಯವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸಿತಕ್ಕೆಂದು.

(ಬಿ) 7ನೇ ಅನುಭೀದಕ್ಕೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸಿತಕ್ಕೆಂದು:-

“ಮತ್ತು ಪರಂತು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದು, ಈಗ ವಾಕ್ಸಾನದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ವಲಸೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ನೇಲಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಖಾಯಂ ಆಗಿ ಹಿಂತಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇರೆಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಪರ್ವತಿನ ಮೇರೆಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತಕ್ಕೆ ವಾಪಸ್ಸು ಬರುವವನಿಗೆ, ಈ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕೆಂದು ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂದು ಭಾವಿಸಿತಕ್ಕೆಂದು.”

(4) ಭಾಗ III

(ಎ) 13ನೇ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ, ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಈ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಭಾವಿಸಿತಕ್ಕೆಂದು.

(b) * * * *

(c) In clause (3) of article 16, the reference to the State shall be construed as not including a reference to the State of Jammu and Kashmir.

(d) In article 19, for a period of twenty-five years from the commencement of this Order:-

- (i) in clauses (3) and (4), after the words "in the interests of," the words "the security of the State or" shall be inserted;
- (ii) in clause (5), for the words "or for the protection of the interests of any Scheduled Tribe", the words "or in the interests of the security of the State" shall be substituted; and
- (iii) the following new clause shall be added, namely:-

'(7) The words "reasonable restrictions" occurring in clauses (2), (3), (4) and (5) shall be construed as meaning such restrictions as the appropriate Legislature deems reasonable.'

(e) In clauses (4) and (7) of article 22, for the word "Parliament", the words "the Legislature of the State" shall be substituted.

(f) In article 31, clauses (3), (4) and (6) shall be omitted; and for clause (5), there shall be substituted the following clause, namely:-

"(5) Nothing in clause (2) shall affect-

- (a) the provisions of any existing law; or
- (b) the provisions of any law which the State may hereafter make-
  - (i) for the purpose of imposing or levying any tax or penalty; or
  - (ii) for the promotion of public health or the prevention of danger to life or property; or
  - (iii) with respect to property declared by law to be evacuee property."

(g) In article 31A, the proviso to clause (1) shall be omitted; and for sub-clause (a) of clause (2), the following sub-clause shall be substituted, namely:-

- (a) "estate" shall mean land which is occupied or has been let for agricultural purposes or for purposes subservient to agriculture, or for pasture, and includes-
  - (i) sites of buildings and other structures on such land;
  - (ii) trees standing on such land;
  - (iii) forest land and wooded waste;
  - (iv) area covered by or fields floating over water;
  - (v) sites of *jandars* and *gharats*;
  - (vi) any *jagir*, *inam*, *muafi* or *mukarrari* or other similar grant, but does not include-

(ಬಿ) * * * *

(ಎ) 16ನೇ ಅನುಚ್ಛೀದದ (3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೇ ಜಮ್ಯುಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಧ್ಯಾಸತಪ್ಪುದು.

(ಒ) 19ನೇ ಅನುಚ್ಛೀದದಲ್ಲಿ, ಈ ಆದೇಶವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಾಗಿನಿಂದ ಇಷ್ಟ್ವೆದು ವರ್ಷಗಳ ಆವಧಿಗಾಗಿ:-

(ಒ) (3)ನೇ ಮತ್ತು (4)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳ ನಂತರ “ರಾಜ್ಯದ ಭದ್ರತೆ ಅಥವಾ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸತಪ್ಪುದು;

(ಒ) (5)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಅನುಸೂಚಿತ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ಭದ್ರತೆಯ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸತಪ್ಪುದು; ಮತ್ತು

(ಒ) ಕೆಳಕಂಡ ಹೊಸ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಪ್ಪುದು, ಎಂದರೆ:-

“(7) (2)ನೇ, (3)ನೇ, (4)ನೇ ಮತ್ತು (5)ನೇ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ “ಯತ್ತ ನಿಬಂಧಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸಮುಚ್ಚಿತ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವೇ ಯತ್ತಕ್ಕಾದುದೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ನಿಬಂಧಗಳೇಂಬಂತೆ ಅಧ್ಯಾಸತಪ್ಪುದು.”

(ಓ) 22ನೇ ಅನುಚ್ಛೀದದ (4)ನೇ ಮತ್ತು (7)ನೇ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ “ಸಂಸತ್ತು” ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ “ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸತಪ್ಪುದು.

(ಎಫ್) 31ನೇ ಅನುಚ್ಛೀದದಲ್ಲಿ (3)ನೇ, (4)ನೇ ಮತ್ತು (6)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಪ್ಪುದು; ಮತ್ತು (5)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸತಪ್ಪುದು, ಎಂದರೆ:-

“(5) (2)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಎ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ರಾಜ್ಯವು-

(ಒ) ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಥವಾ ಹಾಕುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ; ಅಥವಾ

(ಒ) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಅವಾಯವನ್ನು ನಿರಾರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ; ಅಥವಾ

(ಒ) ನಿರಾಸಿತರ ಸ್ವತ್ತಾಗಬೇಕೆಂದು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಘೋಷಿಸಿದ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬಾಧಕವನ್ನಂತು ಮಾಡತಪ್ಪುದಲ್ಲ.”

(ಜಿ) 31ಎ ಅನುಚ್ಛೀದದಲ್ಲಿ (1)ನೇ ಖಂಡದ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಪ್ಪುದು; ಮತ್ತು (2)ನೇ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಂಡಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಉಪಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸತಪ್ಪುದು, ಎಂದರೆ:-

(ಎ) “ಎಸ್ಟೇಟು” ಎಂದರೆ, ಕ್ಷಮಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಅಥವಾ ಕ್ಷಮಿಗೆ ಸಾಧಕವಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಸ್ವಾಧಿನತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಗುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅಥವಾ ಮಲ್ಲುಗಾವಲಿಗಾಗಿನ ಭೂಮಿ; ಮತ್ತು-

(ಒ) ಅಂಥ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಕಟ್ಟಡಗಳ ನೀವೇಶನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು;

(ಒ) ಅಂಥ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಇರುವ ಮರಗಳು;

(ಒ) ಅರಣ್ಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಬಂಜರು ಕಾಡನ್ನು;

(ಒ) ಜಲಾವೃತ ಪ್ರದೇಶ ಅಥವಾ ನೀರು ತೇಲುವ ಹೊಲಗಢ್ಣಗಳನ್ನು;

(ಒ) ಜಂಡಾರ್ ಮತ್ತು ಫರಾಟ್ ನೀವೇಶನಗಳನ್ನು;

(ಒ) ಯಾವುದೇ ಜಾಗೀರ್, ಇನಾರ್, ಮುಖಾಭಿ ಅಥವಾ ಮರಕರಿ ಅಥವಾ ಅಂಥದೇ ಇತರ ಅನುದಾನವನ್ನು;

- ಒಳಗೊಳ್ಳತ್ತದೆ, ಆದರೆ-

- (i) the site of any building in any town, or town area or village *abadi* or any land appurtenant to any such building or site;
  - (ii) any land which is occupied as the site of a town or village; or
  - (iii) any land reserved for building purposes in a municipality or notified area or cantonment or town area or any area for which a town planning scheme is sanctioned.'
- (h) In article 32, clause (3) shall be omitted.
- (i) In article 35-
- (i) reference to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of this Order;
  - (ii) in clause (a) (i), the words, brackets and figures "clause (3) of article 16, clause (3) of article 32" shall be omitted; and
  - (iii) after clause (b), the following clause shall be added, namely:-
- “(c) no law with respect to preventive detention made by the Legislature of the State of Jammu and Kashmir, whether before or after the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954, shall be void on the ground that it is inconsistent with any of the provisions of this part, but any such law shall, to the extent of such inconsistency, cease to have effect on the expiration of twenty-five years from the commencement of the said order, except as respects things done or omitted to be done before the expiration thereof.”
- (j) After article 35, the following new article shall be added, namely:-
- “35A. Saving of laws with respect to permanent residents and their rights:- Notwithstanding anything contained in this Constitution, no existing law in force in the State of Jammu and Kashmir, and no law hereafter enacted by the Legislature of the State,-*
- (a) defining the classes of persons who are, or shall be, permanent residents of the State of Jammu and Kashmir; or
  - (b) conferring on such permanent residents any special rights and privileges or imposing upon other persons any restrictions as respects-
    - (i) employment under the State Government;
    - (ii) acquisition of immovable property in the State;
    - (iii) settlement in the State; or
    - (iv) right to scholarships and such other forms of aid as the State Government may provide,

shall be void on the ground that it is inconsistent with or takes away or abridges any rights conferred on the other citizens of India by any provision of this Part.”

- (i) ಯಾವುದೇ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮ ಆಬಾದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಟ್ಟಡದ ನಿರ್ವೇಶನವು ಅಥವಾ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ನಿರ್ವೇಶನಕ್ಕೆ ಲಗತ್ತಾದ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯು;
- (ii) ಪಟ್ಟಣದ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮದ ನಿರ್ವೇಶನವಾಗಿ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯು; ಅಥವಾ
- (iii) ಪುರಸಭೆಯ “ಅಥವಾ ಅಧಿಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದಂಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಯೋಜನೆಯ ಪರಿಯೋಜನೆಯ ಮಂಜೂರಾದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಕಾಂತ್ಯಾರ್ಥಿಕ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯು
- ಒಳಗೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ”

(ಹೆಚ್) 32ನೇ ಅನುಷ್ಠೀದದಲ್ಲಿ (3)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(ಎ) 35ನೇ ಅನುಷ್ಠೀದದಲ್ಲಿ-

- (i) ಸಂಪಿಠಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಈ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದು ಅಧ್ಯಾಸ್ತತೆಕ್ಕುದು;
- (ii) (ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “16ನೇ ಅನುಷ್ಠೀದದ (3)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, 32ನೇ ಅನುಷ್ಠೀದದ (3)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು, ಆವರಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು
- (iii) (ಬಿ) ಖಂಡದ ತರುವಾಯ ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

“(ಗಿ) 1954ರ ಸಂಪಿಠಾನದ (ಜಮ್ಮುಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಾಯ) ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚೀತವಾಗಿಯಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಅನಂತರವಾಗಲೀ ಜಮ್ಮುಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸಾಫಂಡ್‌ತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಈ ಭಾಗದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇರೆ ಅನೂಜೀತವಾಗಿತಕ್ಕುದಲ್ಲ, ಆದರೆ, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಅಂಥ ಅಸಂಗತೆಯವು ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅಂಥ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಇಷ್ಟ್ವೇದು ವರಣಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ, ಆದರೆ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡಿದ ಬಿಟ್ಟು ಕಾಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗಿತಕ್ಕುದು.”

(ಜಿ) 35ನೇ ಅನುಷ್ಠೀದದ ತರುವಾಯ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಹೊಸ ಅನುಷ್ಠೀದವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

“35. ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಳಿಸುವಿಕೆ. - ಈ ಸಂಪಿಠಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಜಮ್ಮುಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿದ್ದ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು ಅಧಿನಿಯಮಿಸುವ, ಎಂದರೆ,-

- (ಎ) ಜಮ್ಮುಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಿರುವ ಹಕ್ಕಿಗಳ ವರಗಳನ್ನು ಪರಿಭಾಷಿಸುವ; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಅಂಥ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ, ಯಾವುದೇ ವಿಶೇಷ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವ; ಅಥವಾ
- (ಒ) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಿಯಮ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ;
- (ಃ) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಆರ್ಥಿಕ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ;
- (ಇ) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುವುದಕ್ಕೆ; ಅಥವಾ
- (ಈ) ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಒದಗಿಸಬಹುದಾದ ಅಂಥ ಇತರ ರೀತಿಯ ನೆರವಿಗೆ,

“ಇತರ ವೈಶಿಂಗಿಕ ಮೇಲೆ, ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಈ ಭಾಗದ ಯಾವುದೇ ಉಪಭಂಧದ ಮುಂತಾಕ ಭಾರತದ ಇತರ ನಾಗರೀಕರಿಗೆ ಪ್ರದತ್ತವಾದ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕಿಗಳಿಗೆ ಅದು ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ, ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಹೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ ಎಂಬ, ಅಥವಾ ಮೊಟ್ಟಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ. ಅನೂಜೀತವಾಗಿತಕ್ಕುದಲ್ಲ.”

(5) PART V

- (a) For the purposes of article 55, the population of the State of Jammu and Kashmir shall be deemed to be sixty-three lakhs.
- (b) In article 81, for clauses (2) and (3), the following clauses shall be substituted, namely:-
  - "(2) For the purposes of sub-clause (a) of clause (1),-
    - (a) there shall be allotted to the State six seats in the House of the People;
    - (b) the State shall be divided into single member territorial constituencies by the Delimitation Commission constituted under the Delimitation Act, 1972, in accordance with such procedure as the Commission may deem fit;
    - (c) the constituencies shall, as far as practicable, be geographically compact areas, and in delimiting them regard shall be had to physical features, existing boundaries of administrative units, facilities of communication and public convenience; and
    - (d) the constituencies into which the State is divided shall not comprise the area under the occupation of Pakistan.
  - (3) Nothing in clause (2) shall affect the representation of the State in the House of the People until the dissolution of the House existing on the date of publication in the Gazette of India of the final order or orders of the Delimitation Commission relating to the delimitation of parliamentary constituencies under the Delimitation Act, 1972.
  - (4) (a) The Delimitation Commission shall associate with itself for the purpose of assisting it in its duties in respect of the State, five persons who shall be members of the House of the People representing the State.
  - (b) The persons to be so associated from the State shall be nominated by the Speaker of the House of the People having due regard to the composition of the House.
  - (c) The First nominations to be made under sub-clause (b) shall be made by the Speaker of the House of the People within two months from the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Second Amendment Order, 1974.
  - (d) None of the associate members shall have a right to vote or to sign any decision of the Delimitation Commission.
  - (e) If owing to death or resignation, the office of an associate member falls vacant, it shall be filled as soon as may be practicable by the Speaker of the House of the People and in accordance with the provisions of sub-clauses (a) and (b)."
- (c) In article 133, after clause (1), the following clause shall be inserted, namely:-
  - '(1A) The provisions of section 3 of the Constitution (Thirtieth Amendment) Act, 1972 shall apply in relation to the State of Jammu and Kashmir subject to the modification that references therein to "this Act", "the commencement of this Act", "this Act had not been passed" and "as amended by this Act" shall be construed respectively as references to "the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Second Amendment Order, 1974", "the commencement of the said Order", "the said Order had not been made" and "as it stands after the commencement of the said Order".

(5) ಭಾಗ V

(ಎ) 55ನೇ ಅನುಭ್ರೀದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಅರವತ್ತೊರ್ವು ಲಕ್ಷ್ಯ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) 81ನೇ ಅನುಭ್ರೀದದಲ್ಲಿ (2) ಮತ್ತು (3)ನೇ ವಿಂಡಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಂಡಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸತಕ್ಕುದು; ಎಂದರೆ:-

“(2) (1)ನೇ ವಿಂಡದ (ಎ) ಉಪವಿಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ,-

(ಎ) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಆರು ಸಾಧಾಗಳನ್ನು ಹಂಚತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) 1972ನೇ ಇಸವಿಯ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಅಯೋಗವು, ಆದು ತಾನು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದಂಥ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ, ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಏಕ ಸದಸ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಸಿ) ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯತಃ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವವೂ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಭೌಗೋಲಿಕವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅವಗಳ ಸೀಮಾನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಆಡಳಿತ ಫಾಟಕಾಗಳ ಸರಹದ್ದುಗಳನ್ನು, ಸಂಪರ್ಕ ಸೈಲಭ್ಯಗಳನ್ನು, ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅನುಕೂಲತೆಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು...

(ಡಿ) ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಯಾವ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗುತ್ತಬೇಯೋ, ಆ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ವಾಕ್ಯಸೂಚನೆ ಸ್ವಾಧಿನೆದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(3) (2)ನೇ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ, 1972ನೇ ಇಸವಿಯ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಅಯೋಗದ ಅಂತಿಮ ಆಡೇಶವನ್ನು ಅಧ್ಯವಾ ಆಡೇಶಗಳನ್ನು, ಭಾರತ ರಾಜ್ಯಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಸದನದ ವಿಸರ್ವನೆಯಾಗುವವರೆಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯಾತಿನಿಧಿಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗಿತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(4) (ಎ) ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರತಕ್ಕ ಬವರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸೀಮಾನಿರ್ಣಯ ಅಯೋಗವು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಾಗಿ ನೇರವಾಗುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಹಾಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸದನದ ರಚನೆಗೆ ಯುಕ್ತ ಗಮನ ನೀಡಿ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(ಸಿ) ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು (ಬಿ) ಉಪವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮೂದಲನ್ಯಯ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು 1974ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಎರಡನೇ ತಿದ್ಯುಪಡಿ ಆಡೇಶದ ವ್ಯಾರಂಭದಿಂದ ಎರಡು ತಿಂಗಳೊಳಗಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.

(ಡಿ) ಸಹವರ್ತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಮತ್ತೊಂದುವ ಅಧ್ಯವಾ ಸೀಮಾನಿರ್ಣಯ ಅಯೋಗದ ಯಾವುದೇ ತೀಮಾನಕ್ಕೆ ಸಹಿತಾಪವ ಹಷ್ಟು ಇರತಕ್ಕುದಲ್ಲ.

(ಇ) ಸಹವರ್ತಿ ಸದಸ್ಯನ ಪದವೆ ಮರಣದ ಅಧ್ಯವಾ ರಾಜೇನಾಮೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಖಾಲಿಯಾದರೆ, (ಎ) ಮತ್ತು

(ಬಿ) ಉಪವಿಂಡಗಳ ಉಪಬಂಧಗಳಾಗಿ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಲೋಕಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಕಾರ್ಯತಃ ಸಾಧ್ಯವಾದವು ಬೇಗನೇ ಅದನ್ನು ತುಂಬತಕ್ಕುದು.

(ಎ) 13ನೇ ಅನುಭ್ರೀದದ (1)ನೇ ವಿಂಡದ ತರುವಾಯ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

“(ಎ) 1972ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೊಯ ತಿದ್ಯುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇ ಪ್ರಕರಣದ ಉಪಬಂಧಗಳು; ಅದರಲ್ಲಿನ “ಈ ಅಧಿನಿಯಮ”; “ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭ”, “ಈ ಅಧಿನಿಯಮವ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ” ಮತ್ತು “ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ಯುಪಡಿಯಾದಂತೆ” ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ “1974ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಎರಡನೇ ತಿದ್ಯುಪಡಿ ಆಡೇಶ”, “ಸದರಿ ಆಡೇಶದ ವ್ಯಾರಂಭ”, “ಸದರಿ ಆಡೇಶದರದಿದ್ದರೆ” ಮತ್ತು “ಸದರಿ ಆಡೇಶದ ವ್ಯಾರಂಭದ ತರುವಾಯ ಇದ್ದಂತೆ” ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಾಗಿ ಅಧೇಸ್ತತಕ್ಕುದು ಎಂಬ ಮಾರ್ಪಾಟಿಗಳಾಗೇ ಒಳಪಟ್ಟಿ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕುದು.

- (d) In article 134, clause (2), after the words "Parliament may", the words "on the request of the Legislature of the State" shall be inserted.
  - (e) Articles 135 and 139 shall be omitted.
- * * * * *

(5A) PART VI

- (a) Articles 153 to 217, article 219, article 221, articles 223, 224, 224A and 225 and articles 227 to 237 shall be omitted.
- (b) In article 220, references to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Amendment Order, 1960.
- (c) In article 222, after clause (1), the following new clause shall be inserted; namely:-
"(1A) Every such transfer from the High Court of Jammu and Kashmir or to that High Court shall be made after consultation with the Governor."

(6) PART XI

- (a) In article 246, for the words, brackets and figures "clauses (2) and (3)" occurring in clause (1), the word, brackets and figure "clause (2)" shall be substituted, and the words, brackets and figure "Notwithstanding anything in clause (3)," occurring in clause (2) and the whole of clauses (3) and (4) shall be omitted.
- (b) For article 248, the following article shall be substituted, namely:-

"248. *Residuary powers of Legislation.*- Parliament has exclusive power to make any law with respect to-

  - (a) prevention of activities involving terrorist acts directed towards overawing the Government as by law established or striking terror in the people or any section of the people or alienating any section of the people or adversely affecting the harmony amongst different sections of the people;
  - (aa) prevention of other activities directed towards disclaiming, questioning or disrupting the sovereignty and territorial integrity of India or bringing about cession of a part of the territory of India or secession of a part of the territory of India from the Union or causing insult to the Indian National Flag, the Indian National Anthem and this Constitution; and
  - (b) taxes on-
    - (i) foreign travel by sea or air;
    - (ii) inland air travel;
    - (iii) postal articles, including money orders, phonograms and telegrams".

Explanation.-In this article, "terrorist act" means any act or thing by using bombs, dynamite or other explosive substances or inflammable substances or fire arms or other lethal weapons or poisons or noxious gases or other chemicals or any other substances (whether biological or otherwise) of a hazardous nature.

(ಇ) 134 ನೇ ಅನುಭ್ರೀದದ (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಸಂಸತ್ತು” ಎಂಬ ಪದದ ತರುವಾಯ “ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

(ಇ) 135ನೇ ಅನುಭ್ರೀದವನ್ನು ಮತ್ತು 139ನೇ ಅನುಭ್ರೀದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

* * * * *

(೫) ಭಾಗ VI

(ಇ) 153 ರಿಂದ 217ರ ವರೆಗಿನ ಅನುಭ್ರೀದಗಳನ್ನು, 219ನೇ ಅನುಭ್ರೀದವನ್ನು, 221ನೇ ಅನುಭ್ರೀದವನ್ನು, 223, 224, 224ಎ ಮತ್ತು 225ನೇ ಅನುಭ್ರೀದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು 227 ರಿಂದ 237ರ ವರೆಗಿನ ಅನುಭ್ರೀದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) 220ನೇ ಅನುಭ್ರೀದದಲ್ಲಿ, ಸಂಪರ್ಥಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು 1960ರ ಸಂಪರ್ಥಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಆಸ್ತಿಯ) (ತಿದ್ಯುಪರಿ) ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂಬಂತೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) 222ನೇ ಅನುಭ್ರೀದದಲ್ಲಿ (1)ನೇ ಖಂಡದ ತರುವಾಯ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಹೊಸ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-
“(1೧) ಜಮ್ಮುಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಅಧ್ಯವಾ ಆ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಗಾವಳಿಯನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲನೊಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕುದು.”

(೬) ಭಾಗ XI

(ಇ) 246ನೇ ಅನುಭ್ರೀದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಬರುವ “(2) ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳು, ಆವರಣಗಳು, ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “(2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು, ಆವರಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಬರುವ “(3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು, ಆವರಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ (3) ಮತ್ತು (4)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) 248ನೇ ಅನುಭ್ರೀದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಕೆಳಕಂಡ ಅನುಭ್ರೀದವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

“248. ಶಾಸನ ರಚನೆಯ ಉಳಿಕೆ ಆಧಿಕಾರಗಳು.- ಸಂಸತ್ತು-

(ಇ) ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಭಯಹುಟ್ಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಕ ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅಧ್ಯವಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ಭಯಹನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಅಧ್ಯವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ದೂರ ಮಾಡುವ ಅಧ್ಯವಾ ಜನರ ವಿವಿಧ ಪರ್ವತಗಳ ನಡುವೇ ಇರುವ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ;

(ಇಂದ್ರಾಜಿತ್ ಪ್ರಾಣಿ) (ಇ) ಅಧ್ಯವಾ ವಿಮಾನದ ಮೂಲಕ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರಯಾಣದ; ಅಧ್ಯವಾ ವಿಚ್ಛಿನ್ನಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಧ್ಯವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅಧ್ಯವಾ ಒಕ್ಕೂಟದಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಒಂದು ಭಾಗವು ಬೇರೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಅಧ್ಯವಾ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರದ್ವಾರಾ ಅಧ್ಯವಾ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಅಧ್ಯವಾ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಅಧ್ಯವಾ ಉದ್ದೇಶದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು

(ಬಿ) (i) ಸಮುದ್ರ ಅಧ್ಯವಾ ವಿಮಾನದ ಮೂಲಕ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರಯಾಣದ;

(ii) ಅಂತರ್ದೇಶೀಯ ವಿಮಾನ ಪ್ರಯಾಣದ;

(iii) ಮನಿಯಾರ್ಥರುಗಳು, ಪ್ರೋನೋಗ್ರಾಮಗಳು ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಮಗಳನ್ನೊಂದು ಅಂಚಿ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗಿಗೊಂಡು

- ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಅನನ್ಯ ಆಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.”

ವಿವರಣೆ.- ಈ ಅನುಭ್ರೀದದಲ್ಲಿ, “ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯ” ಎಂದರೆ ಬಾಂಬುಗಳನ್ನು, ಸಿಡಿಮದ್ದಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯವಾ ಇತರ ಸೌಂಡಿಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯವಾ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬೆಂಕ ಹತ್ತಿಹೊಳ್ಳಿವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯವಾ ಬಂದುಹೊಳ್ಳಿಸುವ ಅಧ್ಯವಾ ಇತರ ಮಾರಕ ಅಸ್ತ್ರೀಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯವಾ ವಿಷಣ್ಣಾರಿ ಅಧ್ಯವಾ ಹಾನಿಕಾರಕ ಅನಿಲಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯವಾ ಅಪಾಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸ್ವರೂಪದ ಇತರ ರಾಸಾಯನಿಕಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯವಾ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು (ಜ್ಯೋತಿಕದ್ವಾಗಿರಲಿ ಅಧ್ಯವಾ ಇತರೆ ರೀತಿಯದ್ವಾಗಿರಲಿ) ಬಳಸುವ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಕೃತ್ಯ ಅಧ್ಯವಾ ಕಾಯಿ.

- (bb) In article 249, in clause (1), for the words "any matter enumerated in the State List specified in the resolution", the words "any matter specified in the resolution, being a matter which is not enumerated in the Union List or in the Concurrent List" shall be substituted.
- (c) In article 250, for the words "to any of the matters enumerated in the State List", the words "also to matters not enumerated in the Union List" shall be substituted.
- (d) *   *   *   *   *
- (e) To article 253, the following proviso shall be added, namely:-
 "Provided that after the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954, no decision affecting the disposition of the State of Jammu and Kashmir shall be made by the Government of India without the consent of the Government of that State."
- (f) Article 255 shall be omitted.
- (g) Article 256 shall be re-numbered as clause (1) of that article, and the following new clause shall be added thereto, namely:-
 "(2) The State of Jammu and Kashmir shall so exercise its executive power as to facilitate the discharge by the Union of its duties and responsibilities under the Constitution in relation to that State; and in particular, the said State shall, if so required by the Union, acquire or requisition property on behalf and at the expense of the Union, or if the property belongs to the State, transfer it to the Union on such terms as may be agreed, or in default of agreement, as may be determined by an arbitrator appointed by the Chief Justice of India."
- *   *   *   *   *
- (h) In clause (2) of article 261, the words "made by Parliament" shall be omitted.

(7) PART XII

*   *   *   *   *

- (a) clause (2) of article 267, article 273, clause (2) of article 283 and article 290 shall be omitted.
- (b) In articles 266, 282, 284, 298, 299 and 300, references to the State or States shall be construed as not including references to the State of Jammu and Kashmir.
- (c) In articles 277 and 295, references to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of this order.

(8) PART XIII

In clause (1) of article 303, the words "by virtue of any entry relating to trade and commerce in any of the Lists in the Seventh Schedule" shall be omitted.

*   *   *   *   *

(ಬಿಬಿ) 249ನೇ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ, (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, “ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಮವತ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರದ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದು, ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸತಕ್ಕುದು.

(ಬಿಬಿ) 250ನೇ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ, “ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರದ ವಿಷಯಗಳಿಗೂ ಸಹ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸತಕ್ಕುದು.

(ಬಿಬಿ) * * * * *

(ಬಿಬಿ) 253ನೇ ಅನುಭೀದಕ್ಕೆ, ಕೆಳಕಂಡ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

“ಪರಂತು, 1954ರ ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ನಂತರ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಬಾಧಕವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ತೀವ್ರಾನವನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಸಮೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕುದಲ್ಲ.”

(ಬಿಬಿ) 255ನೇ ಅನುಭೀದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(ಬಿಬಿ) 256ನೇ ಅನುಭೀದಕ್ಕೆ ಆ ಅನುಭೀದದ (1)ನೇ ಖಂಡವೆಂದು ಪುನರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಹೊಸ ಖಂಡವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

“(2) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯವು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟವು, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗಿನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯವು, ಒಕ್ಕೂಟವು, ಹಾಗೆ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದರೆ, ಒಕ್ಕೂಟದ ಪರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅದರ ವೆಚ್ಚದ ಮೇಲೆ ಸ್ವತನ್ನು ಅರ್ಜಿಸತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಕೋರತಕ್ಕುದು ಅಥವಾ ಆ ಸ್ವತನ್ನು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಭೂಪ್ರಗಿಯಾಗಬಹುದಾದ್ದರಿಂದ ನಿಬಂಧನೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ಭೂಪ್ರಗಿಯಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರ ಸೇವೆಯಿಂದ ಮಧ್ಯಸ್ಥಾರಣೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸತಕ್ಕುದು.”

* * * * *

(ಹೆಚ್) 261ನೇ ಅನುಭೀದದ (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಸಂಸತ್ತು ಮಾಡಿದ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(ಇ) ಭಾಗ XII

* * * * *

(ಬಿ) 267ನೇ ಅನುಭೀದದ (2)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು, 273ನೇ ಅನುಭೀದವನ್ನು, 283ನೇ ಅನುಭೀದದ (2)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಮತ್ತು 290ನೇ ಅನುಭೀದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(ಬಿಬಿ) 266ನೇ, 282ನೇ, 284ನೇ, 298ನೇ, 299ನೇ ಮತ್ತು 300ನೇ ಅನುಭೀದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಧ್ಯೇಸತಕ್ಕುದು.

(ಬಿಬಿ) 277ನೇ ಮತ್ತು 295ನೇ ಅನುಭೀದಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಈ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದು ಅಧ್ಯೇಸತಕ್ಕುದು.

(ಬಿಬಿ) ಭಾಗ XIII

303ನೇ ಅನುಭೀದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಬಳಸೇ ಅನುಸೂಚಿತಯಲ್ಲಿನ ಪಟ್ಟಿಗಳ ವ್ಯೇಕ ಯಾವುದರಲ್ಲಾದರೂ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂಧ ಯಾವುದೇ ನಮೂದಿಸಿ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡತಕ್ಕುದು.

* * * * *

(9) PART XIV

In article 312, after the words "the States", the brackets and words "(including the State of Jammu and Kashmir)" shall be inserted.

(10) PART XV

- (a) In clause (1) of article 324, the reference to the Constitution shall, in relation to elections to either House of the Legislature of Jammu and Kashmir, be construed as a reference to the Constitution of Jammu and Kashmir.
- (b) In articles 325, 326, 327 and 329, the reference to a State shall be construed as not including a reference to the State of Jammu and Kashmir.
- (c) Article 328 shall be omitted.
- (d) In article 329, the words and figures "or article 328" shall be omitted.
- (e) In article 329A, clauses (4) and (5) shall be omitted.

(11) PART XVI

* * * * *

- (a) Articles 331, 332, 333, 336 and 337 shall be omitted.
- (b) In articles 334 and 335, references to the State or the States shall be construed as not including references to the State of Jammu and Kashmir.
- (c) In clause (1) of article 339, the words "the administration of the Scheduled Areas and" shall be omitted.

(12) PART XVII

The provisions of the Part shall apply only in so far as they relate to-

- (i) the official language of the Union;
- (ii) the official language for communication between one State and another, or between a State and the Union; and
- (iii) the language of the proceedings in the Supreme Court.

(13) PART XVIII

- (a) To article 352, the following new clause shall be added, namely:-

"(6) No Proclamation of Emergency made on grounds only of internal disturbance or imminent danger thereof shall have effect in relation to the State of Jammu and Kashmir (except as respects article 354) unless-

- (a) it is made at the request or with the concurrence of the Government of that State; or
- (b) where it has not been so made, it is applied subsequently by the President to that State at the request or with the concurrence of the Government of that State."

(9) ಭಾಗ XIV

312ನೇ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತದಲ್ಲಿ “ರಾಜ್ಯಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳ ತರುವಾಯಿ; “(ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು)” ಎಂಬ ಆವರಣಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು.

(10) ಭಾಗ XV

- (ಎ) 324ನೇ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳಿ ಎರಡೂ ಸದಸ್ಯಗಳಿಗೆ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಬುನಾವಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂದು ಅಧ್ಯೋತ್ಸತಕ್ಕುದು.
- (ಬಿ) 325ನೇ, 326ನೇ, 327ನೇ ಮತ್ತು 329ನೇ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಧ್ಯೋತ್ಸತಕ್ಕುದು.
- (ಗಿ) 328ನೇ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.
- (ಡಿ) 329ನೇ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತದಲ್ಲಿ “ಅಥವಾ 328ನೇ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತದ” ಎಂಬ ಪದಗಳು ಮತ್ತು ಅಂತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡತಕ್ಕುದು.
- (ಇ) 329ಎ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತದಲ್ಲಿ, (4)ನೇ ಮತ್ತು (5)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(11) ಭಾಗ XVI

* * * * *

- (ಎ) 331ನೇ, 332ನೇ, 333ನೇ, 336ನೇ ಮತ್ತು 337ನೇ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.
- (ಬಿ) 334ನೇ ಮತ್ತು 335ನೇ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಧ್ಯೋತ್ಸತಕ್ಕುದು.
- (ಗಿ) 339ನೇ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(12) ಭಾಗ XVII

ಈ ಭಾಗದ ಉಪಖಂಡಗಳು ಆವೆ -

- (i) ಒಕ್ಕೂಟದ ರಾಜಭಾಷೆಗೆ;
- (ii) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟದ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕಾರಿನ ರಾಜಭಾಷೆಗೆ, ಮತ್ತು
- (iii) ಸರ್ವೋಚ್ಛಿದ್ಗ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿನ ವ್ಯವಹರಣಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾಷೆಗೆ;
- ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯಿಸತಕ್ಕುದು.

(13) ಭಾಗ XVIII

- (ಎ) 352ನೇ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತಕ್ಕೆ ಒದಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕೆಂಡ ಹೊಸ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

“(6) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, (354ನೇ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಆಂತರಿಕ ಗ್ರಳಭಿಯ ಅಥವಾ ಅದರ ಸ್ನಿಹಿತ ಅಪಾಯದ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಮಾಡಿದ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಾಂಕಣಿಯು-

- (ಎ) ಅದನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕೋರಿಕೆ ಮೇರಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಹಮತಿಯೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರದ್ದಿರಲ್ಲ, ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕೋರಿಕೆ ಮೇರಿಗೆ ಅಥವಾ ಸಹಮತಿಯೊಡನೆ ತದನಂತರ ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಿದ ಹೊರತು
- ಪರಿಕಾಮವುಳ್ಳದ್ವಾರಿತಕ್ಕುದಲ್ಲ.”

- (b) In clause (1) of article 356, references to provisions or provision of this Constitution shall, in relation to the State of Jammu and Kashmir, be construed as including references to provisions or provision of the Constitution of Jammu and Kashmir.
- (bb) In clause (4) of the article 356, after the second proviso, the following proviso shall be inserted, namely:-

Provided also that in the case of the Proclamation issued under clause (1) on the 18th day of July, 1990 with respect to the State of Jammu and Kashmir, the reference in the first proviso to this clause to "three years" shall be construed as a reference to seven years".
- (c) Article 360 shall be omitted.

(14) PART XIX

* * * * *

- (a) Article 365 shall be omitted.
- (b) To article 367, there shall be added the following clause, namely:-
- "(4) For the purposes of this Constitution as it applies in relation to the State of Jammu and Kashmir-
  - (a) references to this Constitution or to the provisions thereof shall be construed as references to the Constitution or the provisions thereof as applied in relation to the said State;
  - (aa) references to the person for the time being recognised by the President on the recommendation of the Legislative Assembly of the State as the Sadar-i-Riyasat of Jammu and Kashmir, acting on the advice of the Council of Ministers of the State for the time being in office, shall be construed as references to the Governor of Jammu and Kashmir;
  - (b) references to the Government of the said State shall be construed as including references to the Governor of Jammu and Kashmir acting on the advice of his Council of Ministers:

Provided that in respect of any period prior to the 10th day of April, 1965, such references shall be construed as including references to the Sadar-i-Riyasat acting on the advice of his Council of Ministers;
  - (c) references to a High Court shall include references to the High Court of Jammu and Kashmir;
- (d) references to the permanent residents of the said State shall be construed as meaning persons who, before the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954 were recognised as State subjects under the laws in force in the State or who are recognised by any law made by the Legislature of the State as permanent residents of the State; and
- (e) references to a Governor shall include references to the Governor of Jammu and Kashmir:

* * * * *

- (ಬಿ) 35ನೇ ಅನುಭೀದದ (1)ನೇ ವಿಂಡವಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಜಮ್ಯು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಟೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆಂತೆ ಜಮ್ಯು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಟೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉಪಬಂಧಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅಧ್ಯೇಸ್ತತೆಹ್ಯಾದು.
- (ಬಿಬಿ) 35ನೇ ಅನುಭೀದದ (4)ನೇ ವಿಂಡವಲ್ಲಿ, ಎರಡನೇ ಪರಂತುಕೆಡ ತರುವಾಯಿ. ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಪರಂತುಹನ್ನು ಸೇರಿಸತೆಹ್ಯಾದು, ಎಂದರೆ:-

ಮತ್ತೂ ಪರಂತು, (1)ನೇ ವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ, ಜಮ್ಯು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಟೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ 1990ರ ಜುಲೈ 18ನೇ ದಿನದಂದು ಉದ್ಘಾರಣೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ, ಈ ವಿಂಡದ ಮೊದಲನೆಯ ಪರಂತುಕೆಡ “ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗಂತೆ” ಎಂದು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು “ಏಳು ವರ್ಷಗಳಿಗಂತೆ” ಎಂದು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಅಧ್ಯೇಸ್ತತೆಹ್ಯಾದು.

(ಸಿ) 360ನೇ ಅನುಭೀದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತೆಹ್ಯಾದು.

(14) ಭಾಗ XIX

* * * * *

(ಎ) 365ನೇ ಅನುಭೀದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತೆಹ್ಯಾದು.

* * * * *

(ಬಿ) 367ನೇ ಅನುಭೀದಕ್ಕೆ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತೆಹ್ಯಾದು, ಎಂದರೆ:-

“(4) ಜಮ್ಯು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಟೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಅದರ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ-

(ಎ) ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಅಥವಾ ಅದರ ಉಪಬಂಧಗಳು ಸದರಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಅಧ್ಯೇಸ್ತತೆಹ್ಯಾದು;

(ಎಎ) ಜಮ್ಯು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಟೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ; ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸದರ್ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಮನ್ವಣಿ ಪಡೆದಿದ್ದು, ತತ್ವಾಲದಲ್ಲಿ ಪಡೆದಲ್ಲಿರುವ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಜಮ್ಯು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಟೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯವಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಅಧ್ಯೇಸ್ತತೆಹ್ಯಾದು;

(ಬಿ) ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, ಅವು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಿರುವ ಜಮ್ಯು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಟೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯವಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಹಾಗೆ ಅಧ್ಯೇಸ್ತತೆಹ್ಯಾದು:

ಪರಂತು, 1965ನೇಯ ಇಸೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ 10ನೇಯ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚನ ಯಾವುದೇ ಆವಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆಂತೆ ಅಂಥ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಿರುವ ಸದರ್-ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅಧ್ಯೇಸ್ತತೆಹ್ಯಾದು;

(ಸಿ) ಒಂದು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಯು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಟೀರ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರತೆಹ್ಯಾದು;

* * * * *

(ಡಿ) ಆ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು 1954ನೇಯ ಇಸೆಯ ಸಂವಿಧಾನ (ಜಮ್ಯು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಟೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆಡೆಶವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲದ ಕಾನೂನಾಗಳ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದು ಮನ್ವಣಿ ಪಡೆದಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನ ಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಿಂದ ಮನ್ವಣಿ ಪಡೆದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂಬಂತೆ ಅಧ್ಯಾವಿರುವಂತೆ ಅಧ್ಯೇಸ್ತತೆಹ್ಯಾದು; ಮತ್ತು

(ಇ) ರಾಜ್ಯವಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಯು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಟೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯವಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತೆಹ್ಯಾದು:

Provided that in respect of any period prior to the 10th day of April, 1965, such references shall be construed as references to the person recognised by the President as the Sadar-i-Riyasat of Jammu and Kashmir and as including references to any person recognised by the President as being competent to exercise the powers of the Sadar-i-Riyasat."

(15) PART XX

- (a) To clause (2) of article 368, the following proviso shall be added, namely:-

"Provided further that no such amendment shall have effect in relation to the State of Jammu and Kashmir unless applied by order of the President under clause (1) of article 370."

- (b) After clause (3) of article 368, the following clause shall be added, namely:-

"(4) No law made by the Legislature of the State of Jammu and Kashmir seeking to make any change in or in the effect of any provision of the Constitution of Jammu and Kashmir relating to-

- (a) appointment, powers, functions, duties, emoluments, allowances, privileges or immunities of the Governor; or
- (b) superintendence, direction and control of elections by the Election Commission of India, eligibility for inclusion in the electoral rolls without discrimination, adult suffrage and composition of the Legislative Council, being matters specified in sections 138, 139, 140 and 150 of the Constitution of Jammu and Kashmir,

shall have any effect unless such law has, after having been reserved for the consideration of the President, received his assent."

(16) PART XXI

- (a) Articles 369, 371, 371A, 372A, 373, clauses (1), (2), (3) and (5) of article 374 and articles 376 to 378A and 392 shall be omitted.

- (b) In article 372-

- (i) clauses (2) and (3) shall be omitted;
- (ii) references to the laws in force in the territory of India shall include references to hidayats, ailans, ishtihars, circulars, robkars, irshads, yadashts, State Council Resolutions, Resolutions of the Constituent Assembly, and other instruments having the force of Law in the territory of the State of Jammu and Kashmir; and
- (iii) references to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of this Order.

- (c) In clause (4) of article 374, the reference to the authority functioning as the Privy Council of a State shall be construed as a reference to the Advisory Board constituted under the Jammu and Kashmir Constitution Act, 1996 and references to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of this Order.

ವರಂತು, 1965ನೇ ಇಸವಿಯ ಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ 10ನೇ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆಯೇ ಅಂಥ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ 'ಸದರ್-ಪಿ-ರಿಯಾಸತ್' ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಮನ್ಯಕೆ ಪಡೆದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳೆಂಬಂತೆ ಮತ್ತು ಸದರ್-ಪಿ-ರಿಯಾಸತ್'ನ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚೆಲಾಯಿಸಲು ಸಕ್ರಮನಾಗಿರುವವನು ಎಂಬುದಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಮನ್ಯಕೆ ಪಡೆದ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೇಇಗೊಂಡಿರುವೆಂತೆ ಅಧ್ಯೈಸುತ್ತಿದ್ದು.

(15) ಭಾಗ XX

(ಎ) 368ನೇ ಅನುಭೀದದ (2)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಇನ್ನೊಂದು ವರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

"ಮತ್ತೂ ವರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ. 370ನೇ ಅನುಭೀದದ (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗಿನ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅದನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿದ ಹೊರತು, ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ."

(ಬಿ) 368ನೇ ಅನುಭೀದದ (3)ನೇ ಖಂಡದ ತರುವಾಯ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

"(4) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಆದರ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬುದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳವು-

(ಎ) ರಾಜ್ಯಘಾಲನ ನೇಮಕಾತಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ, ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಗೆ, ಉಪಲಭಿಗಳಿಗೆ, ಭಾಗೀಗಳಿಗೆ, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉನ್ನತೀಗಳಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ 138ನೇ, 139ನೇ 140ನೇ ಮತ್ತು 150ನೇ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿವರಗಳಾದ ಭಾರತದ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದಿಂದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಮೇಲ್ಮೈಚಾರ್ಕಗೆ, ನಿರ್ದೇಶನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ, ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಕ ಮತ್ತು ಪರಿಷತ್ತಿನ ರಚನೆಗೆ,

- ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆಯೇ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರಿಣಾಮೀಯನಿಗೆ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದು ಅವನ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದ ಹೊರತು ಯಾವುದೇ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಳಿದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕುದಲ್ಲ."

(16) ಭಾಗ XXI

(ಎ) 369ನೇ, 371ನೇ, 371ಎ, 372ಎ, 373ನೇ ಅನುಭೀದಗಳನ್ನು, 374ನೇ ಅನುಭೀದದ (1)ನೇ, (2)ನೇ, (3)ನೇ ಮತ್ತು (5)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಮತ್ತು 376 ರಿಂದ 378ಎ ಮತ್ತು 392ನೇ ಅನುಭೀದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(ಬಿ) 372ನೇ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ-

(i) (2) ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕುದು;

(ii) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಹಿದಾಯತಗಳಿಗೆ, ಐಲಾನುಗಳಿಗೆ, ಇಸ್ತಿಹಾರುಗಳಿಗೆ, ಸುತ್ತೋಲೇಗಳಿಗೆ, ರೂಬೋಕಾರ್ಗಳಿಗೆ, ಇರಿಷಾದುಗಳಿಗೆ, ಯಾದಾಸ್ತುಗಳಿಗೆ, ರಾಜ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ನಿರಾಯಗಳಿಗೆ, ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ನಿರಾಯಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ಬಲವಳಿ ಇತರ ಲಿಖಿತಗಳಿಗೆ

- ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳಿತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(iii) ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಈ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಅಧ್ಯೈಸತಕ್ಕುದು.

(ಶಿ) 374ನೇ ಅನುಭೀದದ (4)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ಶ್ರೀವಿಕಾಂಬಿಲ್ ಎಂದು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಸಂವಿಧಾನ ಅಧಿನಿಯಮದ ಸಂಪತ್ತ 1996ರ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೆಡು ಅಧ್ಯೈಸತಕ್ಕುದು, ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, ಈ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಅಧ್ಯೈಸತಕ್ಕುದು.

(17) PART XXII

Article 394 and 395 shall be omitted.

(18) FIRST SCHEDULE

(19) SECOND SCHEDULE

* * * * *

(20) THIRD SCHEDULE

Forms V, VI, VII and VIII shall be omitted.

(21) FOURTH SCHEDULE

(22) SEVENTH SCHEDULE

(a) In the Union List—

- (i) for entry 3, the entry “3. Administration of cantonments.” shall be substituted;
- (ii) entries 8, 9 and 34, entry 79, and the words “Inter-State migration” in entry 81 shall be omitted;

* * * * *

(iii) in entry 72, the reference to the States shall be construed,

- (a) in relation to appeals to the Supreme Court from any decision or order of the High Court of the State of Jammu and Kashmir made in an election petition whereby an election to either House of the Legislature of that State has been called in question, as including a reference to the State of Jammu and Kashmir;
- (b) in relation to other matters, as not including a reference to that State; and
- (iv) for entry 97, the following entry shall be substituted, namely:

“97. Prevention of activities—

- (a) involving terrorist acts directed towards overawing the Government as by law established or striking terror in the people or any section of the people or alienating any section of the people or adversely affecting the harmony amongst different sections of the people;
- (b) directed towards disclaiming, questioning or disrupting the sovereignty and territorial integrity of India or bringing about cession of a part of the territory of India or secession of a part of the territory of India from the Union or causing insult to the Indian National Flag, the Indian National Anthem and this Constitution,

taxes on foreign travel by sea or air, on inland air travel and on postal articles, including money orders, phonograms and telegrams.

Explanation.—In this entry, “terrorist act” has the same meaning as in the *Explanation* to article 248.”

- (b) The State List shall be omitted.

(17) ಭಾಗ XXII

394ನೇ ಮತ್ತು 395ನೇ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(18) ಮೊದಲನೆಯ ಅನುಮಾಂಚ

(19) ಎರಡನೆಯ ಅನುಮಾಂಚ

* * * * *

(20) ಮೂರನೆಯ ಅನುಮಾಂಚ

Vನೇ, VIನೇ, VIIನೇ ಮತ್ತು VIIIನೇ ನಮೂನೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(21) ನಾಲನೆಯ ಅನುಮಾಂಚ

(22) ಏಳನೆಯ ಅನುಮಾಂಚ

(ಎ) ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲ,-

(i) 3ನೇ ನಮೂನಾದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “3. ದಂಡು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ” ಎಂಬ ನಮೂನಾದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು;

(ii) 8ನೇ, 9ನೇ ಮತ್ತು 34ನೇ ನಮೂನಾಗಳು 79ನೇ ನಮೂನಾದು, ಮತ್ತು 81ನೇ ನಮೂನಾದಲ್ಲಿನ “ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ವಲಸೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು;

* * * * *

(iii) 72ನೇ ನಮೂನಾದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು,-

(ಎ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳಿದ ಯಾವುದೇ ಸದನಕ್ಕೆ ನಡೆದ ಚುನಾಪಕ್ಷೀಯನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಗುರಿಮಾಡಿದ್ದ ಚುನಾವಣೆ ತಕರಾರು ಅಜಿಯ ಮೇಲೆ ಆರಾಜ್ಯದ ಉಳಿಕ್ಕೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಅರ್ಧೀಲುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ;

(ಬಿ) ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ, ಆರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು ಅರ್ಥಸ್ತಾಪಿಸತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(iv) 97ನೇ ನಮೂನಾದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂನಾದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ,-

“97. (ಎ) ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸಾಫ್ಟೀತಾದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಭಯಹುಟ್ಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವ್ಯಳ ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕ್ರೈಸ್ತಗಳನ್ನೊಂದ ಅಥವಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭಯವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ವಿವಿಧ ವರ್ಗಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದು;

(ಬಿ) ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭಾಷ್ಯಮತವನ್ನು ಮತ್ತು ಆದರ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಿಯ ಅಧಿಂಡತೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸುವ, ಇಲ್ಲವೆ ವಿಚಿನ್ನೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಒಂದು ಭಾಗದ ಬಿಟ್ಟುಹೊಡುವ ಅಥವಾ ಒಂದು ಭಾಗದಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಒಂದು ಭಾಗವು ಬೇರೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂಬಧಾನಕ್ಕೆ ಅವಮಾನ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದು; ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ವಿಮಾನದ ಮೂಲಕ ವಿದೇಶ ಪ್ರಯಾಣ, ಮತ್ತು ಅಂತರ್ದೇಶಿಯ ವಿಮಾನ ಪ್ರಯಾಣ ಮತ್ತು ಮನಿಯಾರ್ಥರುಗಳನ್ನೊಂದು ಅಂಚಿ ವಸ್ತುಗಳ, ಹೊಸ್ಮೋಗ್ನಾಮುಗಳ ಮತ್ತು ತೆಲಿಗ್ನಾಂಗ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗ್ಗಳು.

ವಿವರಣೆ - ಈ ನಮೂನಾದಲ್ಲಿ “ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕ್ರೈಸ್ತ” ಎಂಬ ಪದವು 248ನೇ ಅನುಭೀಕ್ಷಿತದ ವಿವರಣೆಗೆ ಇರುವಂತಹ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

(ಬಿ) ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

(c) In the Concurrent List:-

(i) for entry 1, the following entry shall be substituted, namely:-

“1. Criminal law (excluding offences against laws with respect to any of the matters specified in List 1 and excluding the use of naval, military or air forces or any other armed forces of the Union in aid of the civil power) in so far as such criminal law relates to offences against laws with respect to any of the matters specified in this List”;

(ia) for entry 2, the following entry shall be substituted, namely:-

“2. Criminal procedure (including prevention of offences and constitution and organisation of criminal courts, except the Supreme Court and the High Court) in so far as it relates to,-

(i) offences against laws with respect to any matters being matters with respect to which Parliament has power to make laws; and

(ii) administration of oaths and taking of affidavits by diplomatic and consular officers in any foreign country;”

(ib) for entry 12, the following entry shall be substituted, namely:-

“12. Evidence and oaths in so far as they relate to,-

(i) administration of oaths and taking of affidavits by diplomatic and consular officers in any foreign country; and

(ii) any other matters being matters with respect to which Parliament has power to make laws”;

(ic) for entry 13, the entry “13. Civil procedure in so far as it relates to administration of oaths and taking of affidavits by diplomatic and consular officers in any foreign country” shall be substituted;

* * * * *

(ii) for entry 30, the entry “30. Vital statistics in so far as they relate to births and deaths including registration of births and deaths” shall be substituted;

* * * * *

(iii) entry 3, entries 5 to 10 (both inclusive), entries 14, 15, 17, 20, 21, 27, 28, 29, 31, 32, 37, 38, 41 and 44 shall be omitted;

(iiia) for entry 42, the entry “42. Acquisition and requisitioning of property, so far as regards acquisition of any property covered by entry 67 of List I or entry 40 of List III or of any human work of art which has artistic or aesthetic value” shall be substituted; and

(iv) in entry 45, for the words and figures “List II or List III”, the words “this List” shall be substituted.

(ಃ) ಸಮವತ್ತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ-

(i) 1ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

“1. ಕ್ರಮಿನಲ್ ಕಾನೂನು (1ನೇಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಮತ್ತು ಸಿವಿಲ್ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗುವ ಒಕ್ಕಾಟದ, ನೌಕಾ, ಭೂ ಮತ್ತು ವಿಮಾನಬಳಗಳ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಲಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಅಂಥ ಕ್ರಮಿನಲ್ ಕಾನೂನು ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವವ್ಯಾರ ಮಟ್ಟಿಗೆ;”

(ಇ) 2ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

“2. ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು (ಅಪರಾಧಗಳ ನಿವಾರಣೆ ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಽಂತರ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಉಳಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಕ್ರಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಸಂಖ್ಯಾತಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಅದು)

(i) ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಇರುವಂತಹ ಆ ವಿಷಯಗಳಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧ ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವವ್ಯಾರ ಮಟ್ಟಿಗೆ;

(ii) ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಪಥ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವವ್ಯಾರ ಮಟ್ಟಿಗೆ;

(ಬಿ) 12ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

“12. ನಾಕ್ಷತ್ರ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳು, ಅವು,-

(i) ಪ್ರಮಾಣ ವಚನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಪಥ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವವ್ಯಾರ ಮಟ್ಟಿಗೆ; ಮತ್ತು

(ii). ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಇರುವಂತಹ ವಿಷಯಗಳಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವವ್ಯಾರ ಮಟ್ಟಿಗೆ;”

(ಬಿ) 13ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “13. ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು, ಅದು, ಪ್ರಮಾಣ-ವಚನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಪಥಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವವ್ಯಾರ ಮಟ್ಟಿಗೆ” ಎಂಬ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು;

* * * * *

(ii) 30ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “30. ಜನನ ಮರಣಗಳ ಅಂಕಿಅಂಶಗಳು.- ಜನನ ಮರಣಗಳ ನೋಂದಣಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಅವು ಜನನ ಮರಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವವ್ಯಾರ ಮಟ್ಟಿಗೆ” ಎಂಬ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು;

* * * * *

(iii) 3ನೇ ನಮೂದನ್ನು, 5. 8ಂದ 10ನೇ ನಮೂದುಗಳನ್ನು (ಎರಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಂಡು) 14, 15, 17, 20, 21, 27, 28, 29, 31, 32, 37, 38, 41 ಮತ್ತು 44ನೇ ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಕ್ಕುದು;

(ಬಿಬಿ) 42ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “42. ಸ್ವತ್ತಿನ ಆಜನೆ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಕೋರಕೆ, ಪಟ್ಟಿ I ರಲ್ಲಿರುವ 67ನೇ ನಮೂದನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಿ III ರಲ್ಲಿರುವ 40ನೇ ನಮೂದನಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತಿನ ಆಧಿಕಾರ ಕ್ರೀತಾತ್ಮಕ ಅಧಿಕಾರ ಸೌಂದರ್ಯಾತ್ಮಕ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಯಾವುದೇ ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತ ಕಲಾಕೃತಿಯ ಆಜನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವವ್ಯಾರ ಮಟ್ಟಿಗೆ;” ಎಂಬ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು

(ಬಿಬಿಬಿ) 45ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ “IIನೇ ಪಟ್ಟಿ ಅಥವಾ III ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಅಂತಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, “ತೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು.

(23) EIGHTH SCHEDULE

(24) NINTH SCHEDULE

(a) After entry 64, the following entries shall be added, namely:-

64A. The Jammu and Kashmir State Kuth Act (No. I of Svt. 1978).

64B. The Jammu and Kashmir Tenancy Act (No. II of Svt. 1980).

64C. The Jammu and Kashmir Alienation of Land Act (No. V of Svt. 1995).

* * * * *

64D. The Jammu and Kashmir Big Landed Estates Abolition Act (No. XVII of Svt. 2007).

64E. Order No. 6-H of 1951, dated the 10th March, 1951, regarding Resumption of Jagirs and other assignments of land revenue, etc.

64F. The Jammu and Kashmir Restitution of Mortgaged Properties Act, 1976 (Act XIV of 1976).

64G. The Jammu and Kashmir Debtor's Relief Act, 1976 (Act XV of 1976).

(b) Entries 87 to 124, inserted by the Constitution (Thirty-ninth Amendment) Act, 1975, shall be renumbered as entries 65 to 102 respectively.

(c) Entries 125 to 188 shall be renumbered as entries 103 to 166 respectively.

(25) TENTH SCHEDULE

(a) for the brackets, words and figures "Articles 102(2) and 191(2)", the brackets, word and figures "(Article 102 (2))" shall be substituted;

(b) in clause (a) of paragraph 1, the words "or the Legislative Assembly or, as the case may be, either House of the Legislature of a State" shall be omitted;

(c) in paragraph 2,-

(i) in sub-paragraph (1), in sub-clause (ii) of clause (b) of the *Explanation*, the words and figures "or, as the case may be, article 188" shall be omitted;

(ii) in sub-paragraph (3), the words and figures "or, as the case may be, article 188" shall be omitted;

(iii) in sub-paragraph (4), the reference to the commencement of the Constitution (Fifty-second Amendment) Act, 1985 shall be construed as a reference to the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Amendment Order, 1989;

(d) in paragraph 5, the words "or the Chairman or the Deputy Chairman of the Legislative Council of a State or the Speaker or the Deputy Speaker of the Legislative Assembly of a State" shall be omitted;

(e) in sub-paragraph (2) of paragraph 6, the words and figures "or, as the case may be, proceedings in the Legislature of a State within the meaning of article 212" shall be omitted;

(f) in sub-paragraph (3) of paragraph 8, the words and figure "or, as the case may be, article 194," shall be omitted.

(23) ಎಂಟನೆಯ ಅನುಮೋದಿತ

(24) ಒಂಭತ್ವನೆಯ ಅನುಮೋದಿತ

(ಎ) 64ನೇ ನಮೂದಿನ ತರುವಾಯ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ,

64ಎ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಾಂತ ಅಧಿನಿಯಮ, (1978ರ ಸಂವತ್ಸರ ಸಂಖ್ಯೆ 1).

64ಬಿ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಗೇಣಿ ಅಧಿನಿಯಮ (1980ರ ಸಂವತ್ಸರ ಸಂಖ್ಯೆ 2).

64ಬಿಃ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಭೂಮಿ ಪರಭಾರೆ ಅಧಿನಿಯಮ (1995ರ ಸಂವತ್ಸರ ಸಂಖ್ಯೆ 5).

* * * * *

64ಒ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ದೊಡ್ಡ ಭೂ ವಸ್ತೇಚುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತ್ಮ ಅಧಿನಿಯಮ (2007ರ ಸಂವತ್ಸರ ಸಂಖ್ಯೆ 17).

64ಓ. ಜಹಗೀರುಗಳ ಪ್ರನವಕ್ತೆ ಮತ್ತು ಭೂಕಂಡಾಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವರ್ಗಾವಳಿ ಬಗೆಗಿನ 1951ರ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ 6-ಹೆಚ್ ದಿನಾಂಕ 10ನೇ ಮಾರ್ಚ್ 1951.

64ಎಫ್. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಅಡಮಾನ ಸ್ವತ್ತಗಳ ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, (1976ರ ಅಧಿನಿಯಮ 14).

64ಜಿ.. 1976ನೇ ಇಸವಿಯ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಸಾಲಗಾರರ ಪರಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ (1976ರ 15).

(ಬಿ) 1975ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂಲತ್ವಾಂಬಂಧತ್ವದೇ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಸೇರಿಸಿದ 87 ರಿಂದ 124ರ ವರ್ಗಿನ ನಮೂದುಗಳಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 1975ರಿಂದ 102ರ ವರ್ಗಿನ ನಮೂದುಗಳಿಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕೊಡತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) 125. ರಿಂದ 188ನೇ ನಮೂದುಗಳಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 103. ರಿಂದ 166ರ ವರ್ಗಿನ ನಮೂದುಗಳಿಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಸಂಖ್ಯೆ 6-ಹೆಚ್ ಕೊಡತಕ್ಕುದು.

(25) ಹತ್ತನೆಯ ಅನುಮೋದಿತ

(ಎ) “(ಅನುಷ್ಠೀದಿತಿ 102(2) ಮತ್ತು 191(2)” ಎಂಬ ಆವರಣಗಳಿಗೆ, ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂತಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, “(ಅನುಷ್ಠೀದಿತಿ 102 (2)” ಎಂಬ ಆವರಣಗಳನ್ನು, ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಜಿಸತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) 1ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಾನ್ಯಾನ ಎಂದಲ್ಲಿ “ಅಥವಾ ವಿಧಾನಸಭೆ ಅಥವಾ ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳ ಎರಡೂ ಸದನಗಳು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು;

(ಬಿ) 2ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಾನ್ಯಾನಲ್ಲಿ

(ಿ) (1)ನೇ ಉಪ-ಪ್ರಾರ್ಥಾನ್ಯಾನಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆಯ (ಬಿ) ವಿಂಡೆಡ್ (ii)ನೇ ಉಪವಿಂಡೆಡ್, “ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 188ನೆಯ ಅನುಷ್ಠೀದಿತ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು;

(ಿi) (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ರಾರ್ಥಾನ್ಯಾನಲ್ಲಿ, “ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 188ನೆಯ ಅನುಷ್ಠೀದಿತ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು;

(ಿii) (4)ನೇ ಉಪ-ಪ್ರಾರ್ಥಾನ್ಯಾನಲ್ಲಿ, ಸಂಪರ್ಧಾನದ (ಪರ್ತಿರೆಡ್ನೇ ತಿದ್ದುವಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1985ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿತ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು, ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ತಿದ್ದುವಡಿ ಆದೇಶ, 1989ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿತ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಅಧಿಕೃತತಕ್ಕುದು;

(ಇ) 5ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಾನ್ಯಾನಲ್ಲಿ, “ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭಾವೆತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪ-ಸಭಾವೆತಿಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧಿಕೃತ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು;

(ಇ) 6ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಾನ್ಯಾನ (2)ನೇ ಉಪ-ಪ್ರಾರ್ಥಾನ್ಯಾನಲ್ಲಿ “ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, 212ನೇ ಅನುಷ್ಠೀದಿತ ಅಥವಾ ವಾಸ್ತವಿಕೀಕರಿಸಿದ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ವ್ಯವಹರಣಗಳಿಂದ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು;

(ಇಫ್) 8ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಾನ್ಯಾನ (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ರಾರ್ಥಾನ್ಯಾನಲ್ಲಿ “ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, 194ನೇ ಅನುಷ್ಠೀದಿತ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕುದು.

APPENDIX - II

RE-STATEMENT, WITH REFERENECE TO THE PRESENT TEXT OF THE CONSTITUTION, OF THE EXCEPTIONS AND MODIFICATIONS SUBJECT TO WHICH THE CONSTITUTION APPLIES TO THE STATE OF JAMMU AND KASHMIR

(Note.- The exceptions and modifications subject to which the Constitution applies to the State of Jammu and Kashmir are either those provided in the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954 or those consequential to the non-application to the State of Jammu and Kashmir of certain amendments to the Constitution. All the exceptions and modifications, which have a practical significance are included in the re-statement which is only for facility of quick reference. For ascertaining the exact position, reference will have to be made to the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954 and to the text of the Constitution on the 20th June, 1964, as amended by the subsequent amendments to the Constitution mentioned in clause 2 of the said Order.)

1. The Preamble

- (a) In the first paragraph, omit "SOCIALIST SECULAR".
- (b) In the penultimate paragraph, omit "and integrity".

2. Part I.

Article 3.-

- (a) Add the following further proviso, namely:-

"Provided further that no Bill providing for increasing or diminishing the area of the State of Jammu and Kashmir or altering the name or boundary of that State shall be introduced in Parliament without the consent of the Legislature of that State";

- (b) Omit *Explanation I* and *Explanation II*.

3. Part II.

- (a) This Part shall be deemed to have been applicable in relation to the State of Jammu and Kashmir as from the 26th day of January, 1950.

- (b) *Article 7.-* Add the following further proviso, namely:-

"Provided further that nothing in this article shall apply to a permanent resident of the State of Jammu and Kashmir who, after having so migrated to the territory now included in Pakistan, returns to the territory of the State under a permit for resettlement in that State or permanent return issued by or under the authority of any law made by the Legislature of that State, and every such person shall be deemed to be a citizen of India".

4. Part III.

- (a) *Article 13.-* References to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954 (C.O. 48), i.e., the 14th day of May, 1954.

* * * * *

- (c) *Article 16.-* In clause (3), reference to the State shall be construed as not including a reference to the State of Jammu and Kashmir.

ವರಿಶಿಷ್ಟ - II

ಯಾವ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಸಂವಿಧಾನವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ನಯವಾಗುವುದೋ ಆ ವಿನಾಯಿತಿಗಳ ಮತ್ತು ಆ ಮಾರಾಟಿಗಳ ಮರು ವಿವರಣೆ, ಸಂವಿಧಾನದ ಈಗಿನ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಉಲ್ಲೇಖದ ಸೆಹಿತ

(ಟಿಪ್ಪಣಿ:- ಯಾವ ವಿನಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಸಂವಿಧಾನವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ನಯವಾಗುವುದೋ ಆ ವಿನಾಯಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಿಗಳು, 1954ನೇ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ನಯ) ಆದೇಶದಲ್ಲಿ ಉಪಬಂಧಿಸಿದವರುಗಳಾಗಿವೆ ಅಥವಾ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಕೆಲವು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು ಅನ್ನಯವಾಗಿದ್ದರು ಪರಿಶಾಮವಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಉಪಬಂಧಗಳಾಗಿವೆ. ವ್ಯವಹಾರಿಕ ಮಹತ್ವ ಇರುವಂಥ ಎಲ್ಲ ವಿನಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಿಗಳನ್ನು ಮರು ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೇರಿಸಿದೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಶೈಕ್ಷ್ಯ ಉಲ್ಲೇಖಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಈ ಅನುಚೂಲ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸರಿಯಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಹೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ 1954ನೇ ಇಸೆವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ನಯ) ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಸದರಿ ಆದೇಶದ 2ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸಂವಿಧಾನದ ಅನಂತರದ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳ ಮೂಲಕ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದಂತೆ 1964ರ ಜೂನ್ 20 ರಂದು ಇದ್ದ ಸಂವಿಧಾನದ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

1. ಪ್ರಶ್ನಾವನೆ:

- (ಎ) ಮೊದಲನೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ “ಸಮಾಜವಾದಿ ಸರ್ವಧರ್ಮ ಸಮಭಾವದ” ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.
 (ಬಿ) ಉಪಾಂತ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ “ಹಾಗೂ ಅವಿಂಡತೆಯನ್ನು” ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

2. ಭಾಗ - I

ಅನುಭೇದ 3.-

- (ಎ) ಈ ಮುಂದಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“ಮತ್ತು ಪರಂತು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಹೆಸರನ್ನು ಅಥವಾ ಸರಹದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವಿಧೀಯಕವನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಸಮೃದ್ಧಿಯಲ್ಲದೆಯೇ ಸಂಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.”;

- (ಬಿ) ವಿವರಣೆ I ಮತ್ತು ವಿವರಣೆ II ನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

3. ಭಾಗ - II

- (ಎ) ಈ ಭಾಗವೇ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ 1950ರ ಜನವರಿ 2ನೇ ದಿನದಿಂದ ಅನ್ನಯವಾಗಿರುವುದಾಗಿ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

- (ಬಿ) ಅನುಭೇದ 7.- ಈ ಮುಂದಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“ಮತ್ತು ಪರಂತು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಭಾಯಂ ನಿರಾಸಿಯಾಗಿದ್ದ ಈಗ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ವಲಸೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ನೆಲೆಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಭಾಯಂ ಆಗಿ ಹಿಂತಿರುಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೂಲಕ ಅಥವಾ ಮೇಲೆಗೆ ಹೊಟ್ಟಿ ಪರ್ಮಿಟಿನ ಮೇಲೆಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ವಾಪಸು ಬರುವವನಿಗೆ ಈ ಅನುಭೇದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ಅನ್ನಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಭಾರತದ ನಾಗರಿಕನೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು”.

4. ಭಾಗ - III

- (ಎ) ಅನುಭೇದ 13 - ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ನಯ) ಆದೇಶ, 1954ರ (ಸಿ.ಬಿ. 43ರ) ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದು ಅಧ್ಯೋಸಾತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ, 1954ರ ಮೇ ತಿಂಗಳ 14ನೇಯ ದಿನ.

* * * * *

- (ಬಿ) ಅನುಭೇದ 16.- (3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವಂದು ಅಧ್ಯೋಸಾತಕ್ಕದ್ದು.

(d) Article 19.-

(A) In clause (1),-

- (i) in sub-clause (e), omit "and" at the end;
- (ii) after sub-clause (e), insert the following clause, namely:-
"(f) to acquire, hold and dispose of property; and";

(B) in clause (5), for "sub-clauses (d) and (e)", substitute "sub-clauses (d), (e) and (f)".

(e) Article 22.- In clauses (4) and (7), for "Parliament", substitute "the Legislature of the State".

(f) Article 30.- Omit clause (1A).

(g) After article 30, insert the following, namely:-

"Right to Property"

31. Compulsory acquisition of property.- (1) No person shall be deprived of his property save by authority of law.

(2) No property shall be compulsorily acquired or requisitioned save for a public purpose and save by authority of a law which provides for acquisition or requisitioning of the property for an amount which may be fixed by such law or which may be determined in accordance with such principles and given in such manner as may be specified in such law; and no such law shall be called in question in any court on the ground that the amount so fixed or determined is not adequate or that the whole or any part of such amount is to be given otherwise than in case:

Provided that in making any law providing for the compulsory acquisition of any property of an educational institution established and administered by a minority referred to in clause (1) of article 30, the State shall ensure that the amount fixed by or determined under such law for the acquisition of such property is such as would not restrict or abrogate the right guaranteed under that clause.

(2A) Where a law does not provide for the transfer of the ownership or right to possession of any property to the State or to a Corporation owned or controlled by the State, it shall not be deemed to provide for the compulsory acquisition or requisitioning of property, notwithstanding that it deprives any person of his property.

(2B) Nothing in sub-clause (f) of clause (1) of article 19 shall affect any such law as is referred to in clause (2).

* * * * *

(5) Nothing in clause 2 shall affect-

- (a) the provisions, of any existing law; or
- (b) the provisions of any law which the State may hereafter make-
  - (i) for the purpose of imposing or levying any tax or penalty; or
  - (ii) for the promotion of public health or the prevention of danger to life or property; or
  - (iii) with respect to property declared by law to be evacuee property".

* * * * *

(ಡ) ಅನುಭೀದ 19.-

(ಎ) (1)ನೇ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ-

(i) (ಇ) ಉಪವಿಂಡದಲ್ಲಿ, ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ “ಮತ್ತು” ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ii) (ಇ) ಉಪವಿಂಡದ ನಂತರ ಈ ಮುಂದಿನ ವಿಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“(ಎಫ್) ಸ್ವತನ್ನು ಆರ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಧಾರಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಿಲೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ; ಮತ್ತು”;

(ಬಿ) (೨)ನೇ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ “(ಡ) ಮತ್ತು (ಇ) ಉಪವಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ “(ಡ), (ಇ) ಮತ್ತು (ಎಫ್) ಉಪವಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ” ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಇ) ಅನುಭೀದ 22.- (೪)ನೇ ಮತ್ತು (೭)ನೇ ವಿಂಡಗಳಲ್ಲಿ “ಸಂಸೆತ್ತು” ಎಂಬ ವೆದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ “ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಳವು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಎಫ್) ಅನುಭೀದ 30.- (೧) ವಿಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಜಿ) 30ನೇ ವಿಂಡದ ತರುವಾಯ ಈ ಮುಂದಿನದನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“ಸ್ವತ್ತಿನ ಕಡ್ಡ

31. ಸ್ವತ್ತಿನ ಕಡ್ಡಾಯ ಆರ್ಚನೆ.- (1) ಯಾರೇ ವೃಕ್ಷೀಯನ್ನು ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಹೊರತು ಅವನ ಸ್ವತ್ತಿನಿಂದ ವಂಚಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(2) ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತಿನ್ನು ಒಂದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೂ ರೆವಲ್ವಲ್ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಎಂದರೆ ಅಂಥ ಕಾನೂನು ನಿಗದಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಆರ್ಚನೆ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಎಂದರೆ ಅಂತಹ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬಹುದಾದ ಹಣಕ್ಷೇತ್ರ ಸ್ವತ್ತಿನ್ನು ಆರ್ಚನೆ ಅಥವಾ ಕಡ್ಡಾಯ ಆರ್ಚನೆ ಮಾಡಲು ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವಂತಹ ಒಂದು ಕಾನೂನಿನ ಅಧಿಕಾರದ ಮೇರೆಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್ಚನೆ ಅಥವಾ ಕಡ್ಡಾಯ ಆರ್ಚನೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಿಗದಿಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಸಾರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ನಿಗದಿಮಾಡಿದ ಅಂತಹ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅಂತಹ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನ್ನು ಯಾವ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಸುತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ:

ವರಂತು, 30ನೇ ಅನುಭೀದದ (1)ನೇ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಆಲ್ಟಿಸಂಖ್ಯಾತ ವರ್ಗದಿಂದ ಸಾಫಿತವಾದ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ನಡೆಸಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಂಸ್ಯೇಹ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತಿನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಆರ್ಚನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಬಂಧಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ರಾಜ್ಯವು ಅಂತಹ ಸ್ವತ್ತಿನ ಆರ್ಚನೆಗಾಗಿ ಅಂಥ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿರುವ ಅಥವಾ ಅದರ ಮೇರೆಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಅಂತಹ ಆ ವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಖಾತ್ರಿ ಕೊಡಲಾದ ಕಡ್ಡಾಯ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂಬುದನ್ನು ಅಥವಾ ಅಂತಹ ಹಕ್ಕನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಬುದನ್ನು ರಾಜ್ಯವು ವಿಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

(ಎಂಬುದನ್ನು ಅಂಥ ಕಡ್ಡಾಯ ರಾಜ್ಯದ ಒಡಿತನದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಇಲ್ಲವೇ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ನಿಗಮಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತ್ತಿನ ಒಡಿತನವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಸ್ವಾಧಿಣತೆಯ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸಲು ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದರೂ, ಅದು ಯಾರೇ ವೃಕ್ಷೀಯನ್ನು ಅವನ ಸ್ವತ್ತಿನಿಂದ ವಂಚಿಸುವುದಾದರೂ ಕೊಡಾ ಆ ಕಾನೂನು ಸ್ವತ್ತಿನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಆರ್ಚನೆ ಮಾಡಲು ಅಥವಾ ಅಧಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲು ಉಪಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

(ಬಿ) 19ನೇ ಅನುಭೀದದ (1)ನೇ ವಿಂಡ (ಎಫ್) ಉಪವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ (2)ನೇ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದುದು ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಕಾನೂನನ್ನು ಬಾಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

* * * * *

(೨) (2)ನೇ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ-

(ಅ) ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ; ಅಥವಾ

(ಆ) ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ರಾಜ್ಯವೇ-

(ಇ) ಯಾವುದೇ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ದಂಡವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಥವಾ ಹಾಕುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ; ಅಥವಾ

(ಇಂ) ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸಂವರ್ದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಅವಾಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ; ಅಥವಾ

(ಇಂಬಿ) ನಿರ್ವಾಸಿತರ ಸ್ವತ್ತಾಗಿರೆಂದು ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಹೋಷಿಸಿದ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ;

- ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಭಾಧಕವಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.”

* * * * *

(h) After article 31, omit the following sub-heading, namely:-

"Saving of Certain Laws"

(i) *Article 31A.*-

(A) In clause (1),-

- (i) for "article 14 or article 19", substitute "article 14, article 19 or article 31";
- (ii) omit the first proviso to clause (1);
- (iii) in the second proviso omit "further";

(B) in clause (2), for sub-clause (a), substitute the following sub-clause, namely:-

(a) "estate" shall mean land which is occupied or has been let for agricultural purposes or for purposes subservient to agriculture, or for pasture, and includes-

(i) sites of buildings and other structures on such land;

(ii) trees standing on such land;

(iii) forest land and wooded waste;

(iv) area covered by or fields floating over water;

(v) sites of *jandars* and *gharats*;

(vi) any *jagir*, *inam*, *muafi* or *mukarrari* or other similar grant,

- but does not include-

(i) the site of any building in any town, or town area or village *abadi* or any land appurtenant to any such building or site;

(ii) any land which is occupied as the site of a town or village; or

(iii) any land reserved for building purposes in a municipality or notified area or cantonment or town area or any area for which a town planning scheme is sanctioned; .

(j) *Article 31C.*- This article is not applicable to the State of Jammu and Kashmir.

(k) *Article 32.*- Omit clause (3).

(l) *Article 35.*-

(A) References to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954 (C.O. 48), i.e., the 14th day of May, 1954;

(B) in clause (a) (i), omit "clause (3) of article 16, clause (3) of article 32";

(ಕ್ರೋ) 31ನೇ ಅನುಭ್ರೀದ ತರುವಾಯ ಈ ಮುಂದಿನ ಉಪಶಿಷ್ಟಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“ಕೆಲವು ಕಾನೂನಿಗಳನ್ನು ಉಳಿಸುವದು”

(ಬಿ) ಅನುಭ್ರೀದ 31. -

(ಬಿ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ,-

(i) “14ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದದಿಂದ ಅಥವಾ 19ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದದಿಂದ” ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ “14ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದದಿಂದ, 19ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದದಿಂದ ಅಥವಾ 31ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದದಿಂದ” ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ii) (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೊದಲನೇ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(iii) ಎರಡನೇ ಪರಂತುಕದಲ್ಲಿ “ಮತ್ತು” ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ (ಬಿ) ಉಪಖಂಡದ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಮುಂದಿನ ಉಪಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಚಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

(ಬಿ) “ಎಸ್ಟೇಟು” ಎಂದರೆ ಕ್ಷಮಿ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಅಥವಾ ಸಾಧಕವಾದ ಕ್ಷಮಿಗೆ ಅನುಗತವಾದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಅಥವಾ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಗುತ್ತಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅಥವಾ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಿಗಾಗಿನ ಭೂಮಿ, ಮತ್ತು-

(i) ಅಂತಹ ಭೂಮಿ ಮೇಲಿರುವ ಕಟ್ಟಡಗಳ ನಿವೇಶನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಇತರ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು;

(ii) ಅಂತಹ ಭೂಮಿ ಮೇಲಿರುವ ಮರಗಳನ್ನು;

(iii) ಅರಣ್ಯ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಬಂಜರು ಕಾಡನ್ನು;

(iv) ಜಲಾವೃತ ಪ್ರದೇಶ ಅಥವಾ ನೀರು ತೇಲುವ ಮೊಲಗಡ್ಡಗಳನ್ನು;

(v) ಜಂದರ್ಮ ಮತ್ತು ಘರಾಟ್‌ಗಳ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು;

(vi) ಯಾವುದೇ ಜಾಗೀರು, ಇನಾಮು, ಮುಖಾಳಿ ಅಥವಾ ಮುಕರಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಆದೇ ರೀತಿಯ ಇತರ ಅನುದಾನವನ್ನು

- ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಆದರೆ,-

(i) ಯಾವುದೇ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮ ಅಬಾಧಿಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಟ್ಟಡದ ನಿವೇಶನವು ಅಥವಾ ಅಂತಹ ಕಟ್ಟಡಕ್ಕ ಅಥವಾ ನಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯು;

(ii) ಪಟ್ಟಣದ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮದ ನಿವೇಶನವಾಗಿ ಸ್ವಾಧೀನತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯು; ಅಥವಾ

(iii) ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿಯ ಅಥವಾ ಆಧಿಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದಂಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣ ಯೋಜನೆಯ ಪರಿಯೋಜನೆಯು ಮಂಜೂರಾದ ಯಾವುದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ಭೂಮಿಯು,

- ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ;

(ಬಿ) ಅನುಭ್ರೀದ 31. - ಈ ಅನುಭ್ರೀದವು ಜಮ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಾಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

(ಬಿ) ಅನುಭ್ರೀದ 32. - (3)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿಎಲ್) ಅನುಭ್ರೀದ 35. -

(ಬಿ) ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಾಯ) ಆದೇಶ, 1954ರ (ಸಿ.ಒ. 48ರ) ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದು ಅಧ್ಯೇಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ, 1954ರ ಮೇ 15 ತಿಂಗಳ 14ನೇಯ ದಿನ;

(ಬಿ) ಖಂಡ (ಬಿ) (1)ರಲ್ಲಿ “1ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದದ (3)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ 32ನೇಯ ಅನುಭ್ರೀದದ (3)ನೇಯ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ” ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(C) after clause (b), add the following clause, namely:-

“(c) no law with respect to preventive detention made by the Legislature of the State of Jammu and Kashmir, whether before or after the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954, shall be void on the ground that it is inconsistent with any of the provisions of this Part, but any such law shall, to the extent of such inconsistency, cease to have effect on the expiration of twenty-five years from the commencement of the said Order, except as respects things done or omitted to be done before the expiration thereof.”

(m) After article 35, add the following article, namely:-

“35A. Saving of laws with respect to permanent residents and their rights.- Notwithstanding anything contained in this Constitution, no existing law in force in the State of Jammu and Kashmir, and no law hereafter enacted by the Legislature of the State,-

- (a) defining the classes of persons who are, or shall be, permanent residents of the State of Jammu and Kashmir; or
- (b) conferring on such permanent residents any special rights and privileges or imposing upon other persons any restrictions as respects-
  - (i) employment under the State Government;
  - (ii) acquisition of immovable property in the State;
  - (iii) settlement in the State; or
  - (iv) right to scholarships and such other forms of aid as the State Government may provide,

shall be void on the ground that it is inconsistent with or takes away or abridges any rights conferred on the other citizens of India by any provision of this Part”.

5. **Part IV.**- This part is not applicable to the State of Jammu and Kashmir.

6. **Part IV A.**- This part is not applicable to the State of Jammu and Kashmir.

7. **Part V.**

(a) *Article 55.*-

(A) For the purposes of this article, the population of the State of Jammu and Kashmir shall be deemed to be sixty three lakhs.

(B) in the *Explanation* omit the proviso.

(b) *Article 81.*- For clauses (2) and (3), substitute the following clauses, namely:-

“(2) For the purposes of sub-clause (a) of clause (1),-

- (a) there shall be allotted to the State six seats in the House of the People;
- (b) the State shall be divided into single member territorial constituencies by the Delimitation Commission constituted under the Delimitation Act, 1972 in accordance with such procedure as the Commission may deem fit;

(ಃ) (ಃ) ಖಿಂಡದ ತರುವಾಯ ಈ ಮುಂದಿನ ಖಿಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“(ಃ) ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಟಿರಕ್ಕೆ ಅನ್ಯರು) ಆದೇಶ, 1954ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಆ ತರುವಾಯವಾಗಲಿ ಜಮ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಟಿರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಸಾಫಬದ್ಧತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದರೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವ ಕಾನೂನು, ಈ ಭಾಗದ ಯಾವುವೇ ಉಪಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅದು ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆಯಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನೂಜೀವಾಗಿತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ, ಆದರೆ, ಯಾವುದೇ ಅಂಥ ಕಾನೂನು, ಹಾಗೆ ಅಸಂಗತವಾಗಿರುವಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ, ಅಂಥ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ 25 ವರ್ಷಗಳು ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಆದರೆ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿ ಮಾಡಿದ ಅಥವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದನ್ನು ಹೊರತು, ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗಿತಕ್ಕದ್ದು”.

(ಎ) 35ನೇ ಅನುಭೂತಿದ್ದ ತರುವಾಯ ಈ ಮುಂದಿನ ಅನುಭೂತಿದವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“35. ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳ ಮತ್ತು ಅವರ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನೂನುಗಳ ಉಳಿಕೆ. - ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, ಜಮ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಟಿರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು, ಕಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಅಧಿವಿಯಮಿತಿಗೊಳಿಸುವ, ಎಂದರೆ,-

(ಎ) ಜಮ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಟಿರ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿರುವ ಅಥವಾ ನಿವಾಸಿಗಳಾಗಿತಕ್ಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವರಗಳನ್ನು ಪರಿಭಾಷಿಸುವ; ಅಥವಾ

(ಬಿ) ಅಂತಹ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಯಾವುವೇ ವಿಶೇಷ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ-

(ಿ) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿನಂದ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ;

(ii) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರ ಸ್ಥಾನದ ಅರ್ಜನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ;

(iii) ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸುವುದಕ್ಕೆ; ಅಥವಾ

(iv) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಒದಗಿಸಬಹುದಾದೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ವೇತನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ಇತರ ರೀತಿಯ ಸಹಾಯದ ಹಕ್ಕಿಗೆ;

ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವುವೇ ನಿಬಂಧಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಯಾವ ಕಾನೂನೂ ಈ ಭಾಗದ ಯಾವುದೇ ಉಪಬಂಧದಿಂದ ಭಾರತದ ಇತರ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ ಪ್ರದತ್ತಮಾಡ ಯಾವುವೇ ಹಕ್ಕಿಗಳಿಗೆ ಅದು ಅಸಂಗತವಾಗಿದೆಯಂಬ ಅಥವಾ ಅದು ಯಾವುವೇ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತುಕೊಂಡಿದೆಯಂಬ ಅಥವಾ ಮೊಟ್ಟಗೊಳಿಸಿದೆಯಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಅನೂಜೀವಾಗಿತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

5. ಭಾಗ - IV.- ಈ ಭಾಗವು ಜಮ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಟಿರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ಯರುವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

6. ಭಾಗ - IVv.- ಈ ಭಾಗವು ಜಮ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಟಿರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ಯರುವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

7. ಭಾಗ - V.-

(ಎ) ಅನುಭೂತಿಗೆ ಕ್ರ-

(ಎ) ಈ ಅನುಭೂತಿದ್ದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ, ಜಮ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಟಿರ ರಾಜ್ಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಅರವತ್ತು ಮೂರು ಲಕ್ಷ ಎಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) ವಿವರಣೆಯ ಪರಿಂತುಕೆವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) 81ನೇಯ ಅನುಭೂತಿ - (2)ನೇಯ ಮತ್ತು (3)ನೇಯ ಖಿಂಡಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮಾಗಿ, ಈ ಯಾವಿನ ಖಿಂಡಕ್ಕೆನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“(2) (1)ನೇಯ ಖಿಂಡದ (ಎ) ಉಪಖಿಂಡದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ,-

(ಎ) ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅದು ಸ್ವಾಧೀನಕ್ಕೆ ಉದ್ದೇಶತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) 1972ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಜಾಯ ಅಧಿವಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಜಾಯ ಅಯೋಗವು ಅದು ಸೂಕ್ತವಾದು ಭಾವಿಸಬಹುದಾದೆಂಬ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಕಸನದ್ವಾರಾ ಚುನಾವಣೆ ಸ್ವೀಕೃತಗಳಾಗಿ ಖಿಂಡಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಇ

- (c) the constituencies shall, as far as practicable, be geographically compact areas, and in delimiting them regard shall be had to physical features, existing boundaries of administrative units, facilities of communication and public convenience; and
  - (d) the constituencies into which the State is divided shall not comprise the area under the occupation of Pakistan.
- (3) Nothing in clause (2) shall affect the representation of the State in the House of the People until the dissolution of the House existing on the date of publication in the gazette of India of the final order or orders of the Delimitation Commission relating to the delimitation of parliamentary constituencies under the Delimitation Act, 1972.
- (4) (a) The Delimitation Commission shall associate with itself for the purpose of assisting it in its duties in respect of the State, five persons who shall be members of the House of the People representing the State.
- (b) The persons to be so associated from the State shall be nominated by the Speaker of the House of the People having due regard to the composition of the House.
- (c) The first nominations to be made under sub-clause (b) shall be made by the Speaker of the House of the People within two months from the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Second Amendment Order, 1974.
- (d) None of the associate members shall have a right to vote or to sign any decision of the Delimitation Commission.
- (e) If owing to death or resignation, the office of an associate member falls vacant, it shall be filled as soon as may be practicable by the Speaker of the House of the People and in accordance with the provisions of sub-clauses (a) and (b)".
- (c) *Article 82.- Omit the second and third provisos.*
- (d) *Article 105.- In clause (3), for "shall be those of that House and of its members and committees immediately before the coming into force of section 15 of the Constitution (Forty-fourth Amendment) Act, 1978" substitute "shall be those of the House of Commons of the Parliament of the United Kingdom, and of its members and committees, at the commencement of this Constitution".*
- (e) For article 132, substitute the following article, namely:-

'132. Appellate jurisdiction of Supreme Court in appeals from High Courts in certain cases.- (1) An appeal shall lie to the Supreme Court from any judgement, decree or final order of a High Court in the territory of India, whether in a civil, criminal or other proceeding, if the High Court certifies that the case involves a substantial question of law as to the interpretation of this Constitution.

- (2) Where the High Court has refused to give such a certificate, the Supreme Court may, if it is satisfied that the case involves a substantial question of law as to the interpretation of this Constitution, grant special leave to appeal from such judgement, decree or final order.

- (ಃ) ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ: ಸಾಧ್ಯವಾಗುವವ್ಯವಹಾರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಭೌಗೋಳಿಕವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿರಿತಕ್ಕಿಂತ ಮತ್ತು ಅಪ್ರಾಗಿ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಭೌತಿಕ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು, ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಆದೇಶ ಫೆಟಾಗಳ ಸರಹದ್ದಿಗಳನ್ನು ಸಂಪರ್ಕ, ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅನುಕೂಲತೆಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕಿಂತ; ಮತ್ತು
- (ಡಿ) ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಯಾವ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ವಾಕ್ಯಸ್ಥಾನದ ಸ್ವಾಧಿನೆದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಳಿಸುತ್ತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.
- (೩) (೨)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿರುವದಾವುದೂ 1972ರ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸತ್ತ ಚುನಾವಣಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗದ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶವನ್ನು ಅಥವಾ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಭಾರತ ರಾಜಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ದಿನಾಂಕದಂದು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಸದಸ್ಯ ವಿಸಜನೆಯಾಗುವವರಿಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ್ಕೆ ಭಾಧಕವಾಗಿತ್ತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.
- (೪) (ಎ) ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವ ಲೋಕಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರತಕ್ಕ ಏವರು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗವು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅದರ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಗೆ ಸರವಾಗುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ನ ಜಠರೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಕ್ಕದ್ದು:
- (ಬಿ) ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಹಾಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಸದಸ್ಯ ರಚನೆಗೆ ಯುಕ್ತಗಮನ ನೀಡಿ ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ನಾಮನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಃ) ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು (ಬಿ) ಉಪಭಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಮೌದಲ ನಾಮನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು, 1974ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಯಕ್ಕೆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಯ) ಎರಡನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಒಳಗೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಡಿ) ಸಹವರ್ತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಮತ ನೀಡುವ ಅಥವಾ ಸೀಮಾ ನಿರ್ಣಯ ಆಯೋಗದ ಯಾವುದೇ ತೀವ್ರಾನಕ್ಕೆ ಸಹಿ ಹಾಕುವ ಹಕ್ಕು ಇರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.
- (ಇ) ಸಹವರ್ತಿ ಸದಸ್ಯನ ಪದವು ಮರಣದ ಅಥವಾ ರಾಜೀನಾಮೆಯ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಖಾಲಿಯಾದರೆ, ಕಾರ್ಯಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಲೋಕಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನು (ಬಿ) ಮತ್ತು (ಬಿ) ಉಪಭಂಡಗಳ ಉಪಭಂಧಗಳ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಅದನ್ನು ತುಂಬತಕ್ಕದ್ದು”.
- (ಃ) ಅನುಭ್ರೀದ 82.- ಎರಡನೆಯ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಪರಂತುಕರ್ಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಡಿ) ಅನುಭ್ರೀದ 105.- (೩)ನೆಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಸಂವಿಧಾನದ (ಸಲವತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1978ರ 15ನೆಯ ಪ್ರಕರಣವು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವದಕ್ಕೆ ನಿಕಟ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆ ಸದಸ್ಯ, ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಇರತಕ್ಕವ್ಯಗಳೇ ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು” ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ “ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಯನ್ನೆಟೆಡ್ ಕಿಂಗ್ಡಮ್ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮೆಂಟಿನ ಹೇಸ್ತ ಆಫ್ ಕಾಮನ್ಸ್‌ಗೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳಿಗೆ ಇರತಕ್ಕವ್ಯಗಳೇ ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಇ) 132ನೆಯ ಅನುಭ್ರೀದದ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ಅನುಭ್ರೀದವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-
- ‘132. ಕೆಲವು ಮೊಕ್ಕಮೊಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳಿಂದ ಬರುವ ಅಭಿಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಸರ್ವೋಜ್ಞ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಆಧಿಕಾರ ಇತ್ತಲ್ಲ. - (೧) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಉಳಿದ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಸಿವಿಲ್, ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಅಥವಾ ಇತರ ವ್ಯವಹರಕ್ಷಯಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಣಿನ, ಡಿಕ್ರಿಯ ಅಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ಮೇಲೆ, ಆ ಮೊಕ್ಕಮೊಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅಧ್ಯ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗಣನೀಯವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಒಳಗೊಂಡಿದೆಯಂದು ಆ ಉಳಿದ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸಿದರೆ ಸರ್ವೋಜ್ಞ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಲು ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರತಕ್ಕದ್ದು.
- (೨) ಉಳಿದ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಅಂಥ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಡಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದಲ್ಲಿ, ಸರ್ವೋಜ್ಞ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೇ ಆ ಮೊಕ್ಕಮೊಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಅಧ್ಯ ವಿವರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗಣನೀಯವಾದ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಒಳಗೊಂಡಿದೆಯಂದು ಮನಗಿಂದರೆ: ಅಂಥ ತೀರ್ಣಿನ, ಡಿಕ್ರಿಯ ಅಥವಾ ಅಂತಿಮ ಆದೇಶದ ಮೇಲೆ ಅಧಿಲನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು ವಿಶೇಷ ಅನುಮತಿ ನೀಡಬಹುದು.

(3) Where such a certificate is given; or such leave is granted; any party in the case may appeal to the Supreme Court on the ground that any such question as aforesaid has been wrongly decided and, with the leave of the Supreme Court, on any other ground.

Explanation.--For the purposes of this article, the expression "final order" includes an order deciding an issue which if decided in favour of the appellant, would be sufficient for the final disposal of the case.'

(f) *Article 133.-*

- (A) In clause (1), omit "under article 134A";
- (B) after clause (1), insert the following clause, namely:-

(1A) The provisions of section 3 of the Constitution (Thirtieth Amendment) Act, 1972, shall apply in relation to the State of Jammu and Kashmir subject to the modification that references therein to "this Act", "the commencement of this Act", "this Act had not been passed" and "as amended by this Act" shall be construed respectively as references to "the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Second Amendment Order, 1974", "the commencement of the said Order", "the said Order had not been made" and "as it stands after the commencement of the said order".

(g) *Article 134.-*

- (A) In clause (1), in sub-clause (c), omit "under article 134A";
- (B) in clause (2), after "Parliament may" insert "on the request of the Legislature of the State".

(h) *Articles 134A, 135, 139 and 139A.*- These articles are not applicable to the State of Jammu and Kashmir.

(i) *Article 145.*- In clause (1), omit sub-clause (cc).

(j) *Article 150.*- For "as the President may, on the advice of the Comptroller and Auditor-General of India, prescribe" substitute "as the Comptroller and Auditor-General of India may, with the approval of the President prescribe".

8. Part VI.

- (a) Omit articles 153 to 217, article 219, article 221, articles 223, 224, 224A and 225, articles 227 to 233, article 233A and articles 234 to 237.
- (b) *Article 220.*- References to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Amendment Order, 1960, i.e., the 26th January, 1960.
- (c) *Article 222.*- After clause (1), insert the following clause, namely:-
"(1A) Every such transfer from the High Court of Jammu and Kashmir or to that High Court shall be made after consultation with the Governor".

(3) ಅಂಥ ಪ್ರಮಾಣಪತ್ರವನ್ನು ಹೊಟ್ಟಿರುವಲ್ಲಿ ಆಫ್ವಾ ಅಂಥ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನೀಡಿರುವಲ್ಲಿ, ಆ ಮೋಕ್ಕದ್ದಮೇಯ ಯಾರೇ ಪಕ್ಷಕಾರನು, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವಂಥ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತೀಮೋಂಸಿನಲಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಇತರೆ ಕಾರಣದ ಮೇಲೆ ಸಹೋರಣೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು ಸಹೋರಣೆ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅವೀಲು ಸಲ್ಲಿಸಬಹುದು.

ವಿವರಣೆ: - ಈ ಅನುಭ್ರೇದದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ “ಅಂತಿಮ ಆದೇಶ” ಘಡವಾಯ ಯಾವ ವಿವಾದಾಂಶವನ್ನು ಅವೀಲುದಾರನ ಪರವಾಗಿ ತೀಮೋಂಸಿದರೆ ಆ ಮೋಕ್ಕದ್ದಮೇಯ ಅಂತಿಮ ವಿಲೆಗೆ ಸಾಕಾಗಬಹುದೋ ಆ ವಿವಾದಾಂಶವನ್ನು ತೀಮೋಂಸಿಸುವ ಆದೇಶವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳತ್ತದೆ.

(ಎಫ್) ಅನುಭ್ರೇದ 133.-

(ಎ) (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, “134ಎ ಅನುಭ್ರೇದದ ಮೇರೆಗೆ” ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ನಂತರ; ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

(1ಎ) 1972ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಮೂವತ್ತೇಯ ತಿದ್ಯುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮದ 3ನೇಯ ಪ್ರಕರಣದ ಉಪಭಂಗಗಳು, ಅದರಲ್ಲಿನ “ಈ ಅಧಿನಿಯಮ”, “ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಪ್ರಾರಂಭ”, “ಈ ಅಧಿನಿಯಮವು ಅಂಗಿಕೃತವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ” ಮತ್ತು “ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ತಿದ್ಯುಪಡಿಯಾದಂತೆ” ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ “1974ನೇಯ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ವರದನೆಯ ತಿದ್ಯುಪಡಿ ಆದೇಶ”, “ಸದರಿ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭ”, “ಸದರಿ ಆದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರದಿದ್ದರೆ” ಮತ್ತು “ಸದರಿ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭದ ತರುವಾಯ ಇಧಂತೆ” ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದು ಅಧ್ಯೇಯತಕ್ಕದ್ದು ಎಂಬ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) ಅನುಭ್ರೇದ 134-

(ಎ) (1)ನೇಯ ಖಂಡ (ಸಿ) ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿರುವ “134ಎ ಅನುಭ್ರೇದದ ಮೇರೆಗೆ” ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) (2)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಸಂಸತ್ತು” ಎಂಬ ಪದದ ತರುವಾಯ “ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇರೆಗೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

(ಹೆಚ್) 134ಎ, 135, 139 ಮತ್ತು 139ಎ ಅನುಭ್ರೇದಗಳು- ಈ ಅನುಭ್ರೇದಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

(ಬಿ) 145ನೇಯ ಅನುಭ್ರೇದ- (1)ನೇಯ ಖಂಡದಲ್ಲಿ (ಸಿಸಿ) ಉಪಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಜಿ) 150ನೇಯ ಅನುಭ್ರೇದ- “ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಭಾರತದ ಕಂಟ್ರೋಲರ್” ಮತ್ತು ಆಡಿಟರ್ ಜನರಲ್ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಬಳಿಕ ನಿಯಮಸಬ್ಹಮಾದಂಥ” ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ “ಭಾರತದ ಕಂಟ್ರೋಲರ್” ಮತ್ತು ಆಡಿಟರ್ ಜನರಲ್, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರ ಅನುಮೋದನೆಯಾಂದಿಗೆ ಬಳಿಕ ನಿಯಮಸಬ್ಹಮಾದಂಥ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯುಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

8. ಭಾಗ - VI

(ಎ) 153 ರಿಂದ 217ನೇಯ ಅನುಭ್ರೇದಗಳನ್ನು, 219ನೇಯ ಅನುಭ್ರೇದವನ್ನು, 221ನೇ ಅನುಭ್ರೇದವನ್ನು, 223, 224, 224ಎ ಮತ್ತು 225ನೇಯ ಅನುಭ್ರೇದಗಳನ್ನು, 227 ರಿಂದ 233ನೇ ಅನುಭ್ರೇದಗಳನ್ನು, 233ಎ ಅನುಭ್ರೇದವನ್ನು ಮತ್ತು 234 ರಿಂದ 237ನೇ ಅನುಭ್ರೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) 220ನೇ ಅನುಭ್ರೇದ.- ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ತಿದ್ಯುಪಡಿ ಆದೇಶ, 1960ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದು ಅಧ್ಯೇಯತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ, 1960ರ ಜನವರಿ 26ನೇ ದಿನ.

(ಬಿ) 222ನೇ ಅನುಭ್ರೇದ.- (1)ನೇಯ ಖಂಡದ ನಂತರ, ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಎಂದರೆ:-

“(ಎ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಉಚ್ಚಾನ್ಯಾಯಾಲಯದಿಂದ ಆಫ್ವಾ ಆನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಅಂಥ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ವರ್ಗಾಂವಳೆಯನ್ನು ರಾಜ್ಯವಾಲನೋಡನೆ ಸಮಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ತರುವಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು”.

(d) Article 226.-

- (A) Renumber clause (2) as clause (1A);
- (B) Omit clause (3);
- (C) renumber clause (4) as clause (2); and in clause (2) as so renumbered, for "this article" substitute "clause (1) or clause (1A)".

9. Part VIII.- This part is not applicable to the State of Jammu and Kashmir.

10. Part X.- This part is not applicable to the State of Jammu and Kashmir.

11. Part XI.

(a) Article 246.-

- (A) In clause (1), for "clauses (2) and (3)" substitute "clause (2)";
- (B) in clause (2), omit "notwithstanding anything in clause (3)";
- (C) omit clauses (3) and (4).

(b) For article 248, substitute the following article, namely:-

'248. Residuary powers of legislation.'-Parliament has exclusive power to make any law with respect to-

- (a) prevention of activities involving terrorist acts directed towards overawing the Government as by law established or striking terror in the people or any section of the people or alienating any section of the people or adversely affecting the harmony amongst different sections of the people;
- (aa) prevention of other activities directed towards disclaiming, questioning or disrupting the sovereignty and territorial integrity of India or bringing about cession of a part of the territory of India or secession of a part of the territory of India from the Union or causing insult to the Indian National Flag, the Indian National Anthem and this Constitution; and
- (b) taxes on -
  - (i) foreign travel by sea or air;
  - (ii) inland air travel;
  - (iii) postal articles, including money orders, phonograms and telegrams.

Explanation:- In this article, 'terrorist act' means any act or thing by using bombs, dynamite or other explosive substances or inflammable substances or firearms or other lethal weapons or poisons or noxious gases or other chemicals or any other substances. (whether biological or otherwise) of a hazardous nature'.

(bb) Article 249, in clause (1), for "any matter enumerated in the State List specified in the resolution", substitute "any matter specified in the resolution, being a matter which is not enumerated in the Union List or in the Concurrent List".

(ಇ) 22ನೇಯ ಅನುಭೀದ.-

- (ಎ) (2)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ (1) ಖಂಡ ಎಂದು ಮರು ಸಂಖ್ಯೆ ಹೊಡತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಬಿ) (3)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಸಿ) (4)ನೇ ಖಂಡಕ್ಕೆ (2)ನೇ ಖಂಡ ಎಂದು ಮರು ಸಂಖ್ಯೆ ಹೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಮರು ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಟ್ಟ (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಈ ಅನುಭೀದದ್ದ” ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ “ಖಂಡ (1) ಅಥವಾ ಖಂಡ (1)ಯ ಮೂಲಕ”, ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

9. ಭಾಗ VIII .- ಈ ಭಾಗವು ಜಮ್ಯುಮತ್ತು ಕಾಶೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ.

10. ಭಾಗ X .- ಈ ಭಾಗವು ಜಮ್ಯುಮತ್ತು ಕಾಶೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ.

11. ಭಾಗ XI.

(ಎ) ಅನುಭೀದ 246.-

- (ಎ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, “(2)ನೇ ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ, “(2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ” ಪದವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಬಿ) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, “(3)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದಾಗ್ನಿ” ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಸಿ) (3)ನೇ ಮತ್ತು (4)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

(ಬಿ) 248ನೇ ಅನುಭೀದದ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ಅನುಭೀದವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“248. ಶಾಸನ ರಚನೆಯ ಉಳಿಕೆ ಅಧಿಕಾರಗಳು.- ಸಂಸತ್ತು -

(ಎ) ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ವಾಹಿತವಾದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಭಯ ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಲ್ಲಿ ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭಯ ಮನುಂಟುಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ವಿವಿಧ ವರ್ಗಗಳ ನಡುವಿನ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕೊಲು ಪರಿಣಾಮವನ್ನಾಟು ಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವದಕ್ಕೆ;

(ಎಂಬಿ) ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭಾಷಾಮತ್ತುವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತಿರು ಅವಿಂಡತೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ, ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಅಥವಾ ವಿಚಿಸ್ತಿಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವ ಅಥವಾ ಒಕ್ಕಾಟದಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದ ಒಂದು ಭಾಗವು ಬೇರೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರದಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಗೀತಿಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಅವಮಾನ ಉಂಟು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದ ಇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವದಕ್ಕೆ; ಮತ್ತು

(ಬಿ) (i) ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ವಿಮಾನದ ಮೂಲಕ ವಿದೇಶಿ ಪ್ರಯಾಣದ;

(ii) ಅಂತರ್ದೇಶೀಯ ವಿಮಾನ ಪ್ರಯಾಣದ;

(iii) ಮನಿಯಾದ್ಯರುಗಳು, ಘೋನೋಗ್ರಾಮುಗಳು ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಮುಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು, ಅಂಚಿ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗಿಗಳಿಗೆ

- ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಾನ್ನು ರಚಿಸಲು ಅನನ್ತ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ, “ಭಯೋತ್ಪಾದಕ ಕೃತ್ಯ” ಎಂದರೆ ಬಾಂಬಿಗಳನ್ನು, ಸಿಡಿಮದ್ದುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರೆ ಸ್ಥೋಟಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬೆಂಕ ಹೊತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಬಂದೂಕಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರೆ ಮಾರಕಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ವಿಷಕಾರಿ ಅಥವಾ ಹನಿಕಾರಕ ಅನಿಲಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅಪಾಯಿವನ್ನಾಂಟುಮಾಡುವ ಸ್ವರೂಪದ ಇತರೆ ರಾಸಾಯನಿಕಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಯಾವುದೇ ಇತರೆ ವಸ್ತುವನ್ನು (ಅದು ಜೈವಿಕದ್ವಾಗಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇತರೆ ರೀತಿಯದ್ವಾಗಿರಲಿ) ಒಳಗೊಂಡ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕೃತ್ಯ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಯ.

(ಬಿಬಿ) 249ನೇ ಅನುಭೀದದ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, “ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿಸಿದ ರಾಜ್ಯ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಂಡಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ “ಒಕ್ಕಾಟ” ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಸಮುದ್ರತೀರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಂಡಾಗಿಲ್ಲದ ವಿಷಯವಾಗಿದ್ದು, ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿಸಿದ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

- (c) *Article 250.*- For "to any of the matters enumerated in the State List" substitute "also to matters not enumerated in the Union List".
- (d) Omit clause (d).
- (e) *Article 253.*- Add the following proviso, namely:-
"Provided that after the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954, no decision affecting the disposition of the State of Jammu and Kashmir shall be made by the Government of India without the consent of the Government of that State".
- (f) Omit article 255,
- (g) *Article 256.*- Rerumber this article as clause (1) thereof, and add the following new clause thereto, namely:-
"(2) The State of Jammu and Kashmir shall so exercise its executive power as to facilitate the discharge by the Union of its duties and responsibilities under the Constitution in relation to that State; and in particular, the said State shall, if so required by the Union, acquire or requisition property on behalf and at the expense of the Union or if the property belongs to the State, transfer it to the Union on such terms as may be agreed, or in default of agreement, as may be determined by an arbitrator appointed by the Chief Justice of India".
- (h) *Article 261.*- In clause (2), omit "made by Parliament".

12. Part XII.

- (a) *Articles 266, 282, 284, 298, 299 and 300.*- In these articles references to the State or States shall be construed as not including references to the State of Jammu and Kashmir;
- (b) Omit clause (2) of article 267, article 273, clause (2) of article 283 and article 290;
- (c) *Articles 277 and 295.*- In these articles references to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954. i.e., the 14th day of May, 1954.
- (d) Omit the sub-heading "CHAPTER IV.- RIGHT TO PROPERTY" and article 300A.

13. Part XIII.

In article 303, in clause (1), omit "by virtue of any entry relating to trade and commerce in any of the Lists in the Seventh Schedule".

14. Part XIV.

Except in article 312, reference to "State" in this Part does not include the State of Jammu and Kashmir.

15. Part XIVA.

This Part is not applicable to the State of Jammu and Kashmir.

- (ಿ) 25ನೇ ಅನುಭೀದ - “ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿನ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ” ಪದಗಳ ಬದಲಾಗಿ “ಒಕ್ಕೂಟಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಹ” ಪದಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದಿಸತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಡ) (ಡ) ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಇ) 253ನೇ ಅನುಭೀದ - ಈ ಮುಂದಿನ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-
 “ಪರಂತು, 1954ರ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮುಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಯ) ಆದೇಶವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ನಂತರ ಜಮ್ಮುಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬಾಧಕವನ್ನಿಂಟು ಮಾಡುವ ಯಾವ ತೀವ್ರಾನವನ್ನು ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸರ್ಕಾರದ ನಮ್ಮೆ ಇಲ್ಲದೆ ಕೈಗೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.
- (ಎಫ್) 225ನೇ ಅನುಭೀದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಒ) ಅನುಭೀದ 256. - ಈ ಅನುಭೀದಕ್ಕೆ ಖಂಡ (1) ಎಂದು ಪ್ರಸರ್ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಆದಕ್ಕೆ ಈ ಮುಂದಿನ ಹೋಸ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-
 “(2) ಜಮ್ಮುಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯವ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟವು, ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಮೇರೆಗೆ ಇರುವ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ನೀರವೇರಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಲಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ವಿಶೇಷಾಗಿ ಆ ರಾಜ್ಯವು; ಒಕ್ಕೂಟವು ಹಾಗೆ ಅಗತ್ಯಪಡಿಸಿದರೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ಪರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಆದರ ವೆಚ್ಚದ ಮೇಲೆ ಸ್ವತನ್ನ ಆರ್ಥಿಕ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು, ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಕೋರತಕ್ಕದ್ದು ಅಥವಾ ಆ ಸ್ವತ್ತು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿದ್ದೇ, ಅದನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಭಾರತದ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಮೂಲಿಕಯವರು ಸೇವಕ ಮಾಡಿದ ಮಧ್ಯಸ್ಥಗಾರನು ನಿರ್ದರ್ಶಿಸಬಹುದಾದಂತೆ ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಹೆಚ್) ಅನುಭೀದ 261. - (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಸಂಸತ್ತಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

12. ಭಾಗ XII.

- (ಎ) 260ನೇ, 282ನೇ, 284ನೇ, 298ನೇ, 299ನೇ ಮತ್ತು 300ನೇ ಅನುಭೀದಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳು ಜಮ್ಮುಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಂದ್ರ್ಯಸತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಬಿ) ಅನುಭೀದ 267ರ (2)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು, ಅನುಭೀದ 273ನ್ನು, ಅನುಭೀದ 283ರ (2)ನೇ ಖಂಡವನ್ನು ಮತ್ತು ಅನುಭೀದ 290ನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಶಿ) ಅನುಭೀದ 277 ಮತ್ತು 295. - ಈ ಅನುಭೀದಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳನ್ನು, ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮುಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಯ), 1954ರ ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಿಗಳಿಂದು ಅಂದ್ರ್ಯಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ, 1954ರ ಮೇ ತಿಂಗಳ 14ನೇ ದಿನ.
- (ಇ) “ಅಧ್ಯಾಯ 4 - ಸ್ವತ್ತಿನ ಹಕ್ಕು” ಎಂಬ ಉಪಶಿಷ್ಟಕ್ಕೆಯನ್ನು ಮತ್ತು 300ರ ಅನುಭೀದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

13. ಭಾಗ XIII.

303ನೇ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “ಪಳನೇ ಅನುಸಾಚಿಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರೌಢಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಯಾವುದರಲ್ಲಾದರೂ ವ್ಯಾಪಾರ ಅಥವಾ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂಥ ಯಾವುದೇ ನಮೂದಿನ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

14. ಭಾಗ XIV.

312ನೇ ಅನುಭೀದದಲ್ಲಿ ಹೊರತು, ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಿದಲ್ಲಿ “ಸಂಸತ್ತಿನ ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯ” ಒಳಗೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ.

15. ಭಾಗ XIVa.

16. Part XV.

- (a) *Article 324.*- In clause (1), the reference to the Constitution shall, in relation to elections to either House of the Legislature of Jammu and Kashmir, be construed as a reference to the Constitution of Jammu and Kashmir.
- (b) *Articles 325, 326 and 327.*- In these articles the references to a State shall be construed as not including a reference to the State of Jammu and Kashmir.
- (c) Omit article 328.
- (d) *Article 329.*-
  - (A) Reference to a State shall be construed as not including a reference to the State of Jammu and Kashmir;
  - (B) Omit "or article 328".

17. Part XVI.- Original clause (a) omitted and clauses (b) and (c) relettered as clauses (a) and (b).

- (a) Omit articles 331, 332, 333, 336 and 337.
- (b) *Articles 334 and 335.*- References to the State or the States shall be construed as not including references to the State of Jammu and Kashmir.
- (c) Article 339, in clause (1), omit "the administration of the Scheduled Areas and".

18. Part XVII - The provisions of this Part shall apply to the State of Jammu and Kashmir only in so far as they relate to-

- (i) the official language of the Union;
- (ii) the official language for communication between one State and another, or between a State and the Union; and
- (iii) the language of the proceedings in the Supreme Court.

19. Part XVIII.

- (a) For article 352, substitute the following article, namely:-

"352. Proclamation of Emergency:- (1) If the President is satisfied that a grave emergency exists whereby the security of India or of any part of the territory thereof is threatened, whether by war or external aggression or internal disturbance, he may, by Proclamation, make a declaration to that effect.
- (2) A Proclamation issued under clause (1)-
  - (a) may be revoked by a subsequent Proclamation;
  - (b) shall be laid before each House of Parliament;
  - (c) shall cease to operate at the expiration of two months unless before the expiration of that period it has been approved by resolutions of both Houses of Parliament:

16. ಭಾಗ XV.

- (ಎ) ಅನುಭೀಕ್ರಿಯೆ 324.- (1)ನೇ ವಿಂಡೆದಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಳದ ಎರಡೂ ಸದನಗಳಿಗೆ ನಡೆಸಲಾಗುವ ಚಿನಾವಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರದ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದು ಅಧ್ಯೇಯಸತ್ಕ್ಷಯ್ದು.
- (ಬಿ) ಅನುಭೀಕ್ರಿಯೆ 325, 326 ಮತ್ತು 327.- ಈ ಅನುಭೀಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಧ್ಯೇಯಸತ್ಕ್ಷಯ್ದು.
- (ಬಿಂದಿ) ಅನುಭೀಕ್ರಿಯೆ 328ನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕ್ಯಾದ್ದು.
- (ಬಿಂದಿಂದಿ) ಅನುಭೀಕ್ರಿಯೆ 329.-
- (ಎ) ಒಂದು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಧ್ಯೇಯಸತ್ಕ್ಷಯ್ದು;
- (ಬಿ) “328ನೇ ಅನುಭೀಕ್ರಿಯೆ” ಪದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕ್ಯಾದ್ದು.

17. ಭಾಗ XVI.- ಮೂಲ ವಿಂಡೆ (ಎ)ಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕ್ಯಾದ್ದು ಮತ್ತು (ಬಿ) ಮತ್ತು (ಬಿಂದಿ) ವಿಂಡೆಗಳಿಂದು ಹೇಳಿರು ಅಕ್ಷರ ಕೊಡತಕ್ಕ್ಯಾದ್ದು.

- (ಎ) 331ನೇ, 332ನೇ, 333ನೇ, 334ನೇ ಮತ್ತು 337ನೇ ಅನುಭೀಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕ್ಯಾದ್ದು.
- (ಬಿ) ಅನುಭೀಕ್ರಿಯೆ 334 ಮತ್ತು 335.- ಈ ಅನುಭೀಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಧ್ಯೇಯಸತ್ಕ್ಷಯ್ದು.
- (ಬಿಂದಿ) ಅನುಭೀಕ್ರಿಯೆ 339, ವಿಂಡೆ (1)ರಲ್ಲಿ “ಅನುಸೂಚಿತ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು” ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕ್ಯಾದ್ದು.

18. ಭಾಗ XVII - ಈ ಭಾಗದ ಉಪಭಂಗಗಳು - ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅವು-

- (ಎಂಬತ್ವದಿಂದ) (i) ಒಕ್ಕೊಟಿದ ರಾಜಭಾಷೆಗೆ;
- (ಎಂಬತ್ವದಿಂದ) (ii) ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ನಡುವೆ ಮತ್ತು ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೊಟಿದ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕಾಗಿನ ರಾಜಭಾಷೆಗೆ; ಮತ್ತು
- (ಎಂಬತ್ವದಿಂದ) (iii) ಸರ್ವೋಽಷ್ಟೇ ನಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿನ ವ್ಯವಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾಷೆಗೆ
- ಸಂಬಂಧಪಡುವವ್ಯಾಖ್ಯಾತೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅನ್ವಯವಾಗಿತಕ್ಕ್ಯಾದ್ದು.

19. ಭಾಗ XVIII.

- (ಎ) 352ನೇ ಅನುಭೀಕ್ರಿಯೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಳಕಂಡ ಹೊಸ ಅನುಭೀಕ್ರಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕ್ಯಾದ್ದು ಎಂದರೆ.-
- “352. ತುತ್ತೂ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಾಙ್ಕಣ.- (1) ಭಾರತದ ಅಥವಾ ಆದರ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭದ್ರತೆಗೆ ಯುದ್ಧದಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಆಂತರಿಕ ಗಲಭಿಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಬೆದರಿಕೆಯ ಗಂಭೀರ ತುತ್ತೂ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾಗಿದೆ ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಷ್ಟಾದರೆ ಅವನು ಉದ್ದೇಶಾಙ್ಕಣ ಮೂಲಕ ಆ ರೀತಿ ಫೋರ್ಮೇಷನ್ ಮಾಡಬಹುದು.
- (2) (1)ನೇ ವಿಂಡೆದ ಮೇರೆಗೆ ಹೊರಡಿಸಿದ ಉದ್ದೇಶಾಙ್ಕಣಯನ್ನು -
- (ಎ) ತದನಂತರದ ಉದ್ದೇಶಾಙ್ಕಣ ಮೂಲಕ ರದ್ದುಪಡಿಸಬಹುದು;
- (ಬಿ) ಸಂಸ್ತಿನ ಪ್ರತಿಯೋಂದು ಸದನದ ಮುಂದೆ ಮಂಡಿಸತಕ್ಕ್ಯಾದ್ದು;
- (ಬಿಂದಿ) ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗಳ ಅವಧಿಯ ಮುಗಿಯುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಸಂಸ್ತಿನ ಎರಡೂ ಸದನಗಳ ನಿರ್ಣಯಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಮೋದಿತವಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು ಆ ಅವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗಿತಕ್ಕ್ಯಾದ್ದು:

Provided that if any such Proclamation is issued at a time when the House of the People has been dissolved or the dissolution of the House of the People takes place during the period of two months referred to in sub-clause (c), and if a resolution approving the Proclamation has been passed by the Council of States but no resolution with respect to such Proclamation has been passed by the House of the People before the expiration of that period, the Proclamation shall cease to operate at the expiration of thirty days from the date on which the House of the People first sits after its reconstitution unless before the expiration of the said period of thirty days a resolution approving the Proclamation has been also passed by the House of the People.

- (3) A proclamation of Emergency declaring that the security of India or of any part of the territory thereof is threatened by war or by external aggression or by internal disturbance may be made before the actual occurrence of war or of any such aggression or disturbance if the President is satisfied that there is imminent danger thereof.
- (4) The Power conferred on the President by this article shall include the power to issue different Proclamations on different grounds, being war or external aggression or internal disturbance or imminent danger of war or external aggression or internal disturbance, whether or not there is a Proclamation already issued by the President under clause (1) and such Proclamation is in operation.
- (5) Notwithstanding anything in the Constitution,-
  - (a) the satisfaction of the President mentioned in clause (1) and clause (3) shall be final and conclusive and shall not be questioned in any court on any ground.
  - (b) subject to the provisions of clause (2), neither the Supreme Court nor any other Court shall have jurisdiction to entertain any question, on any ground, regarding the validity of-
    - (i) a declaration made by Proclamation by the President to the effect stated in clause (1); or
    - (ii) the continued operation of such Proclamation.
- (6) No Proclamation of Emergency made on grounds only of internal disturbance or imminent danger thereof shall have effect in relation to the State of Jammu and Kashmir (except as respects article 354) unless-
  - (a) it is made at the request or with the concurrence of the Government of that State; or
  - (b) where it has not been so made, it is applied subsequently by the President to that State at the request or with the concurrence of the Government of that State".
- (b) *Article 353.- Omit the proviso.*
- (c) *Article 356.-*
  - (A) In clause (1), reference to provisions or provision of this Constitution shall, in relation to the State of Jammu and Kashmir, be construed as including references to provisions or provision of the Constitution of Jammu and Kashmir;

ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶಕೆಯನ್ನು ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ (ಷಿ) ಉಪಭಿಂಡದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಸಭೆಯು ವಿಸರ್ಜನೆಯಾಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ ಮತ್ತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ರಾಜ್ಯಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗಿಕೃತವಾಗಿದ್ದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಕೆಯ ಬಗೆಗಿನ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ಆ ಅವಧಿಯು ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವದರೊಳಗೆ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದ ಅಂಗಿಕೃತವಾಗಿರದಿದ್ದರೆ, ಲೋಕಸಭೆಯು ಪ್ರವರ್ಣಣಿತವಾದ ಬಳಿಕ ಆದು ಮೊದಲನೆಯ ಸಲ ಸಭೆ ಸೇರಿದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳು ಮುಗಿಯುತ್ತೇ, ಮೂವತ್ತು ದಿನಗಳ ಅವಧಿಯು ಮುಗಿಯುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಲೋಕಸಭೆಯಿಂದಲೂ ಸಹ ಆ ಉದ್ದೇಶಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯವು ಅಂಗಿಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಹೊರತು ಆ ಉದ್ದೇಶಕೆಯು ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತು ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು.

- (3) ಭಾರತದ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯಸ್ಥೈತ್ವದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗದ ಭಾಗತೆಗೆ ಯುದ್ಧವಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣವಿಂದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅಂತರಿಕ ಗಲಭೇಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಅಪಾಯವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆಯಿಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಮನದಷ್ಟಾದರೆ, (ಅಂಥ ಯುದ್ಧವು ಅಥವಾ ಆಕ್ರಮಣವು ಅಥವಾ ಗಲಭೇಗಳು ವಾಸ್ತವಿಕವಾಗಿ ಫಾಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ) ಅಂಥ ಬೆದರಿಕೆಯು ಒದಗಿದೆಯಿಂದ ತುರ್ತು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಉದ್ದೇಶಕೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಬಹುದು.
- (4) ಈ ಅನುಭೂತಿದ್ದ ಮೂಲಕ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಪ್ರದರ್ಶನಾದ ಅಧಿಕಾರವು (1)ನೇ ಖಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಈಗಾಗಲೇ ಉದ್ದೇಶಕೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ ಮತ್ತು ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಕೆಯೆಯು ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರಲಿ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ಎಂದರೆ, ಯುದ್ಧವು ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣವು ಅಥವಾ ಅಂತರಿಕ ಗಲಭೇಯು ಅಥವಾ ಯುದ್ಧದ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯ ಆಕ್ರಮಣದ ಅಥವಾ ಅಂತರಿಕ ಗಲಭೇಯ ಅಪಾಯವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉದ್ದೇಶಕೆಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು.
- (5) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ,-
  - (ಎ) (1)ನೇ ಖಿಂಡದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಿಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿರುವುದು ಅಂತಿಮವಾದುದು ಮತ್ತು ನಿರ್ಣಾಯಕವಾದುದು ಆಗಿರತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಯಾವುದೇ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ನಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಾಪತ್ರಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.
  - (ಬಿ) (2)ನೇ ಖಿಂಡದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನಾಯಾಲಯಯಕ್ಷಗಳಿ ಅಥವಾ ಇತರ ಯಾವುದೇ ನಾಯಾಲಯಕ್ಷಗಳಿ-
  - (ಬಿ) (1)ನೇ ಖಿಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರು ಉದ್ದೇಶಕೆಯ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದ ಫೋಂಟ್‌ಕೆಯೆ;
ಅಥವಾ
  - (ಬಿ) ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶಕೆಯ ಆಚರಣೆಯ ಮುಂದುವರಿಯುವಿಕೆಯ ಸಿಂಧುತ್ವದ ಬಗೆಗಿನ
- ಯಾವುದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಯಾವುದೇ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಕ್ರೀತಿಕ್ರೀಳು ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಇರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.
- (6) ಅಂತರಿಕ ಗಲಭೇಗಳ ಅಥವಾ ಆ ಅಪಾಯವು ಸನ್ನಿಹಿತವಾಗಿದೆಯಿಂಬ ಕಾರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರವೇ ಹೊರಡಿಸಿದ, ಯಾವ ಉದ್ದೇಶಕೆಯೂ, ಜಮ್ಮುಮತ್ತು ಕಾಶೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ (354ನೇ ಅನುಭೂತಿಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಹೊರತು) -
- (ಎ) ಅದನ್ನು ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕೋರಿಕೆ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸಹಮತಿಯಾಂದಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಹೊರತು; ಅಥವಾ
- (ಬಿ) ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿರಿದ್ದರೆ, ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ಕೋರಿಕೆ ಮೇರೆಗೆ ಅಥವಾ ಸಹಮತಿಯಾಂದಿಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯು ಅದನ್ನು ತದನಂತರ ಅನ್ವಯಿಸಿದ ಹೊರತು
- ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.
- (ಬಿ) ಅನುಭೂತಿ 353.- ಪರಂತು ಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಷಿ) ಅನುಭೂತಿ 356.-
- (ಎ) (1)ನೇ ಖಿಂಡದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉಪಭಂಧಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಜಮ್ಮುಮತ್ತು ಕಾಶೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆಯಿಂತೆ ಜಮ್ಮುಮತ್ತು ಕಾಶೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ ಉಪಭಂಧಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉಪಭಂಧಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅಭ್ಯರ್ಥಿತಕ್ಕದ್ದು;

(B) in clause (4),-

(i) for the opening portion, substitute the following, namely:-

"A Proclamation so approved shall, unless revoked cease to operate on the expiration of a period of six months from the date of the passing of the second of the resolutions approving the Proclamation under clause (3)";

(ii) after the second proviso, the following proviso shall be inserted, namely:-

'Provided also that in the case of the Proclamation issued under clause (1) on the 18th day of July, 1990 with respect to the State of Jammu and Kashmir, the reference in the first proviso to this clause to "three years" shall be construed as a reference to "seven years".'

(c) for clause (5), substitute the following clause, namely:-

"(5) Notwithstanding anything in this Constitution, the satisfaction of the President mentioned in clause (1) shall be final and conclusive and shall not be questioned in any court on any ground".

(d) *Article 357.*- For clause (2), substitute the following clause, namely:-

"(2) Any law made in exercise of the power of the Legislature of the State by Parliament or the President or other authority referred to in sub-clause (a) of clause (1) which Parliament or the President or such other authority would not, but for the issue of a Proclamation under article 356, have been competent to make shall, to the extent of the incompetency, cease to have effect on the expiration of a period of one year after the Proclamation has ceased to operate except as respects things done or omitted to be done before the expiration of the said period, unless the provisions which shall so cease to have effect are sooner repealed or reenacted with or without modification by Act of the appropriate Legislature".

(e) For article 358, substitute the following article, namely:-

"358. Suspension of provisions of article 19 during emergencies.- While a Proclamation of Emergency is in operation, nothing in article 19 shall restrict the power of the State as defined in Part III to make any law or to take any executive action which the State would but for the provisions contained in that Part be competent to make or to take, but any law so made shall, to the extent of the incompetency, cease to have effect as soon as the Proclamation ceases to operate, except as respects things done or omitted to be done before the law so ceases to have effect".

(f) *Article 359.*-

(A) In clause (1) omit "(except articles 20 and 21)";

(B) In clause (1A),-

(i) omit "(except articles 20 and 21)";

(ii) omit the proviso;

(C) omit clause (1B);

(D) in clause (2), omit the proviso.

(g) omit article 360.

(ಬಿ) (4)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ,-

(i) ಪ್ರಾರಂಭದ ಭಾಗಕ್ಕೆ, ಈ ಮುಂದಿನದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕಾದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“ಹಾಗೆ ಅನುಮೋದಿತವಾದ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿದ್ದರೆ, (3)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುವ ನಿರ್ಣಯಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದು ಅನುಮೋದಿತವಾದ ದಿನಾಂಕದಿಂದ ಆರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಅದು ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕಾದ್ದು”;

(ii) ಎರಡನೆಯ ಪರಂತುಕದ ನಂತರ, ಈ ಮುಂದಿನ ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕಾದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“ಮತ್ತೊಂದರೆ, ಜಮ್ಮುಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ 1990ರ ಜುಲೈ 18ನೇ ದಿನದಂದು (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ್ದರೆ, ಈ ಖಂಡದ ಮೊದಲನೆಯ ಪರಂತುಕಲ್ಲಿ “ಘೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ” ಎಂದು ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು “ಏಳು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ” ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವೆಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯೋತ್ಸಹಿತಕ್ಕಾದ್ದು”.

(ಬಿ) (5)ನೇ ಖಂಡದ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕಾದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“(5) ಈ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ, (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯವರಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿರುವುದು ಅಂತಿಮವಾದುದು ಮತ್ತು ನಿರ್ಣಯಕವಾದುದು ಆಗಿರತಕ್ಕಾದ್ದು ಮತ್ತು ಆದನ್ನು ಯಾವುದೇ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನಾತಕ್ಕಾದ್ದಲ್ಲ”.

(ಬಿ) 357ನೇ ಅನುಭ್ರೀದ.- (2)ನೇ ಖಂಡದ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕಾದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“(2) ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಿ, ಸಂಸತ್ತು ಆಧವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆಧವಾ (1)ನೇ ಖಂಡದ (ಎ) ಉಪಭಂಗದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು, 35ನೇ ಅನುಭ್ರೀದದ ಮೇರೆಗೆ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದೇ ಇದ್ದರೆ ಆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಆಧವಾ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗೆ ಆಧವಾ ಅಂಥ ಇತರ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸಕ್ಕುಮತೆ ಇರುತ್ತಿರೆಲ್ಲವೂ ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಹಾಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕ ಉಪಭಂಗಗಳನ್ನು ಸಕ್ಕುಮತು ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೂಲಕ ಮೊದಲೇ ನಿರ್ಸಿತಗೊಳಿಸಿದ ಹೊರತು, ಆ ಆವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಆಧವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಉಳಿದು ಆ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯನ್ನು ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ನಂತರ ಒಂದು ವರ್ಷದ ಆವಧಿಯ ಮುಕ್ತಾಯವಾದ ಮೇಲೆ, ಆ ಆಸಮಧಾತೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕಾದ್ದು”.

(ಬಿ) 358ನೇ ಅನುಭ್ರೀದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ಅನುಭ್ರೀದವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕಾದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“358. ತತ್ತ್ವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ 19ನೇ ಅನುಭ್ರೀದದ ಉಪಭಂಗಗಳ ಆವಾನತ್ತ:- ತತ್ತ್ವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯ ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನನ್ನು ಮಾಡಲು ಆಧವಾ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಾಂಗ ತ್ವರಿತವನ್ನು ಕ್ರೀಗೊಳ್ಳಲು ರಾಜ್ಯವು 111ನೇ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪರಿಭಾಷಿಸಿದ ಉಪಭಂಗಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಸಕ್ಕುಮತವಾಗುತ್ತಿರ್ಹೋ ಅಂಥವನ್ನು ಮಾಡಲು ಆಧವಾ ಕ್ರೀಗೊಳ್ಳಲು ಆ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು 19ನೇ ಅನುಭ್ರೀದದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಯಾವುದೂ ನಿರ್ಣಾಯಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಾದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆಯ ಪ್ರವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋದ ಕ್ಷಾತ್ರಲೇ, ಆ ಕಾನೂನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಮಾಡಿದ ಆಧವಾ ಮಾಡದೆ ಬಿಟ್ಟು ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಉಳಿದು ಆ ಸಕ್ಕುಮತೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ನಿಂತುಹೋಗತಕ್ಕಾದ್ದು”.

(ಬಿಫ್ಫೆ) 359ನೇ ಅನುಭ್ರೀದ.-

(ಬಿ) (1)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ “(20ನೇ ಮತ್ತು 21ನೇ ಅನುಭ್ರೀದಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ)” ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕಾದ್ದು;

(ಬಿ) (1ಬಿ) ಖಂಡದಲ್ಲಿ,-

(i) “(20ನೇ ಮತ್ತು 21ನೇ ಅನುಭ್ರೀದಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ)” ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕಾದ್ದು;

(ii) ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕಾದ್ದು;

(ಬಿ) (1ಬಿ) ಖಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕಾದ್ದು;

(ಬಿ) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ಪರಂತುಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕಾದ್ದು.

(ಬಿ) 360ನೇ ಅನುಭ್ರೀದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕಾದ್ದು.

20. Part XIX.

- (a) Article 361A.- This article is not applicable to the State of Jammu and Kashmir.
- (b) Omit article 365.
- (c) Article 367.- After clause (3), add the following clause, namely:-

“(4) For the purposes of this Constitution as it applies in relation to the State of Jammu and Kashmir-

  - (a) references to this Constitution or to the provisions thereof shall be construed as references to the Constitution or the provisions thereof as applied in relation to the said State;
  - (aa) references to the person for the time being recognised by the President on the recommendation of the Legislative Assembly of the State as the Sadar-i-Riyasat of Jammu and Kashmir, acting on the advice of the Council of Ministers of the State for the time being in office, shall be construed as references to the Governor of Jammu and Kashmir;
  - (b) references to the Government of the said State shall be construed as including references to the Governor of Jammu and Kashmir acting on the advice of his Council of Ministers;

Provided that in respect of any period prior to the 10th day of April, 1965, such references shall be construed as including references to the Sadar-i-Riyasat acting on the advice of his Council of Ministers;

- (c) references to a High Court shall include references to the High Court of Jammu and Kashmir;
- (d) references to the permanent residents of the said State shall be construed as meaning persons who, before the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954, were recognised as State subjects under the laws in force in the State or who are recognised by any law made by the Legislature of the State as permanent residents of the State; and
- (e) references to a Governor shall include references to the Governor of Jammu and Kashmir;

Provided that in respect of any period prior to the 10th day of April, 1965, such references shall be construed as references to the person recognised by the President as the Sadar-i-Riyasat of Jammu and Kashmir and as including references to any person recognised by the President as being competent to exercise the power of the Sadar-i-Riyasat".

21. Part XX.*Article 368.-*

- (a)- In clause (2), add the following further proviso, namely:-

“Provided further that no such amendment shall have effect in relation to the State of Jammu and Kashmir unless applied by order of the President under clause (1) of article 370.”;

20. ಭಾಗ XIX.-

- (ಎ) 361ನೇ ಅನುಭೀಕ್ರೀದ.- ಈ ಅನುಭೀಕ್ರೀದವು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ;
- (ಬಿ) 365ನೇ ಅನುಭೀಕ್ರೀದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕಂದ್ದು;
- (ಬಿಂದಿ) 367ನೇ ಅನುಭೀಕ್ರೀದ.- (3)ನೇ ಖಂಡದ ನಂತರ ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕಂದ್ದು, ಎಂದರೆ:-
 “(4) ಈ ಸಂವಿಧಾನದ ಉದ್ದೇಶಗಳಾಗಿ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ಅದು ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಹಾಗೆ-
- (ಎಂದಿ) ಈ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅಥವಾ ಅದರ ಉಪಭಂಗಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಈ ಸಂವಿಧಾನವು ಅಥವಾ ಅದರ ಉಪಭಂಗಗಳು ಸದರಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಅಧ್ಯೇತಕ್ಕಂದ್ದು;
- (ಎಂಬಿ) ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಶಿಥಾರಸ್ನಿನ ಮೇಲೆ, ಆ ರಾಜ್ಯದ ಸದರ್-ಕ್ರಿಯಾಸ್ತಾ ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ತತ್ತ್ವಾಲಾದಲ್ಲಿ ಮನ್ವಣಿ ಪಡೆದಿದ್ದು, ತತ್ತ್ವಾಲಾದಲ್ಲಿ ಪಡೆದಲ್ಲಿರುವ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಅಧ್ಯೇತಕ್ಕಂದ್ದು;
- (ಬಿ) ಆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಅವು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಹಾಗೆ ಅಧ್ಯೇತಕ್ಕಂದ್ದು:
- ವರಂತು, 1965ನೇ ಇಸವಿಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ ಮೇಲೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ ಅಂಥ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದ ಸಲಹೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಸದರ್-ಕ್ರಿಯಾಸ್ತಾನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅಧ್ಯೇತಕ್ಕಂದ್ದು;
- (ಬಿಂದಿ) ಉಚ್ಚಾರ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಉಚ್ಚಾರ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುತಕ್ಕಂದ್ದು;
- (ಬಿಂದಿಂದಿ) ಆ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, 1954ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ ಅದೇಶವು (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನ, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾನೂನಿಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದು ಮನ್ವಣಿ ಪಡೆದಿದ್ದ ಅಥವಾ ಆ ರಾಜ್ಯ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಖಾಯಂ ನಿವಾಸಿಗಳಿಂದು ಮನ್ವಣಿ ಪಡೆದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂಬಂತೆ ಅಧ್ಯೇತಕ್ಕಂದ್ದು; ಮತ್ತು
- (ಬಿಂದಿಂದಿಂದಿ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಪಾಲನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುತಕ್ಕಂದ್ದು:

ವರಂತು, 1965ನೇ ಇಸವಿಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳ ಮೇಲೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿನ ಯಾವುದೇ ಅವಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆ ಅಂಥ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸದರ್-ಕ್ರಿಯಾಸ್ತಾ ಎಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಮನ್ವಣಿ ಪಡೆದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂಬಂತೆ ಮತ್ತು ಸದರ್-ಕ್ರಿಯಾಸ್ತಾನ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಲು ಸಕ್ಕುಮನಾಗಿರುವವನು ಎಂಬುದಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯಿಂದ ಮನ್ವಣಿ ಪಡೆದ ಯಾರೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅಧ್ಯೇತಕ್ಕಂದ್ದು”.

21. ಭಾಗ XX.

- 368ನೇ ಅನುಭೀಕ್ರೀದ.-
- (ಎ) (2)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಈ ಮುಂದಿನ ಇನ್ನೊಂದು ಪರಂತುಕವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕಂದ್ದು, ಎಂದರೆ:-
 “ಮತ್ತೊ ಪರಂತು, ಅಂಥ ಯಾವುದೇ ತಿದ್ದುಪಡಿಯು ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿಂತೆ 370ನೇ ಅನುಭೀಕ್ರೀದದ (1)ನೇ ಖಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಆದೇಶದ ಮೂಲಕ ಅದನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿದ ಹೊರತು ಪರಿಣಾಮವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕಂದ್ದಲ್ಲ”;

(b) omit clauses (4) and (5) and after clause (3) add the following clause, namely:-

“(4) No law made by the Legislature of the State of Jammu and Kashmir seeking to make any change in or in the effect of any provision of the Constitution of Jammu and Kashmir relating to:-

- (a) appointment, powers, functions, duties, emoluments, allowances, privileges or immunities of the Governor; or
- (b) superintendence, direction and control of elections by the Election Commission of India, eligibility for inclusion in the electoral rolls without discrimination, adult suffrage and composition of the Legislative Council, being matters specified in sections 138, 139, 140 and 150 of the Constitution of Jammu and Kashmir,

- shall have any effect unless such law has, after having been reserved for the consideration of the President, received his assent”.

22. Part XXI.

(a) Omit articles 369, 371, 371A, 372A, 373 and articles 376 to 378A and 392.

(b) *Article 372.-*

- (A) Omit clauses (2) and (3);
- (B) references to the laws in force in the territory of India shall include references to hidayats, ailans, ishtihars, circulars, robkars, irshads, yadashts, State Council Resolutions, Resolutions of the Constituent Assembly, and other instruments having the force of law in the territory of the State of Jammu and Kashmir;
- (C) references to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954 (C.O. 48), i.e., the 14th day of May, 1954.

(c) *Article 374.-*

- (A) Omit clauses (1), (2), (3) and (5);

- (B) in clause (4), the references to the authority functioning as the Privy Council of a State shall be construed as a reference to the Advisory Board constituted under the Jammu and Kashmir Constitution Act, Svt. 1996, and references to the commencement of the Constitution shall be construed as references to the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Order, 1954, i.e., the 14th day of May, 1954.

23. Part XXII.- Omit articles 394 and 395.

24. Third Schedule.- Omit forms V, VI, VII and VIII.

25. Fifth Schedule.- This Schedule is not applicable to the State of Jammu and Kashmir.

26. Sixth Schedule.- This Schedule is not applicable to the State of Jammu and Kashmir.

- (ಬಿ) (4)ನೇ ಮತ್ತು (5)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು (3)ನೇ ಖಂಡದ ನಂತರ ಈ ಮುಂದಿನ ಖಂಡವನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“(4) ಜಮ್ಯಮತ್ತು ಕಾಶೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ ಯಾವುದೇ ಉಪಭಂಧದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಜಮ್ಯಮತ್ತು ಕಾಶೀರ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲವು:-

- (ಎ) ರಾಜ್ಯಪಾಲನ ನೇಮಕಾತಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ, ಪ್ರಾಯಾಗಳಿಗೆ, ಕರ್ತವ್ಯಗಳಿಗೆ, ಉಪಲಭ್ಯಗಳಿಗೆ, ಭಾಗಗಳಿಗೆ, ವಿಶೇಷಾಧಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಉನ್ನತಿಗಳಿಗೆ; ಅಥವಾ

- (ಬಿ) ಜಮ್ಯಮತ್ತು ಕಾಶೀರ ರಾಜ್ಯದ ಸಂವಿಧಾನದ 138ನೆಯ, 139ನೆಯ, 140ನೆಯ ಮತ್ತು 150ನೆಯ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ವಿಷಯಗಳಾದ, ಭಾರತದ ಚುನಾವಕಾ ಅರ್ಥಗಿಂದ ಚುನಾವಣೆಗಳ ಮೇಲ್ಮೈಚಾರಕಗೆ, ನಿರ್ದೇಶನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದ ಮತದಾರರ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಲು ಅರ್ಹತೆಗೆ ಮತ್ತು ವಯಸ್ಕ ಮತದಾನಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ರಚನೆಗೆ

- ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು, ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಯ ಪರ್ಯಾಯಲೋಚನೆಗಾಗಿ ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿದ್ದ, ನಂತರ ಅಂಥ ಕಾನೂನು ಅವನ ಸಮ್ಮತಿ ಪಡೆದ ಹೊರತು ಯಾವುದೇ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಳಿದ್ದಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ”.

22. ಭಾಗ XXI.

- (ಎ) 369, 371, 371ಎ, 372ಎ, 373 ಮತ್ತು 376 ರಿಂದ 378ವ ಮತ್ತು 392ನೆಯ ಅನುಷ್ಠೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

- (ಬಿ) 372ನೆಯ ಅನುಷ್ಠೇದದಲ್ಲಿ.-

- (ಎ) (2) ಮತ್ತು (3)ನೆಯ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

- (ಬಿ) ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು, ಹಿಂದಾಯತಗಳಿಗೆ, ಐಲಾನುಗಳಿಗೆ, ಇಸ್ತಿಹಾರುಗಳಿಗೆ, ಸುತ್ಯೋಲೇಗಳಿಗೆ, ರೂಬ್ಬೋಕಾರ್ಗಳಿಗೆ, ಇರ್ಭಾವಾದಾಗಳಿಗೆ, ಯಾದಾಸ್ತುಗಳಿಗೆ, ರಾಜ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ನಿಖಾರಣಗಳಿಗೆ, ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ನಿಖಾರಣಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಜಮ್ಯಮತ್ತು ಕಾಶೀರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೇತ್ತದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನಿನ ಬಲವ್ತಳ್ಳ ಇತರೆ ಲಿಂಗಗಳಿಗೆ

- ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಳಿಸಿತಕ್ಕದ್ದು.

- (ಎಂಬೇಕ್ಕೆ) ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, 1954ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಯಮತ್ತು ಕಾಶೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶದ (ಸಿ.ಬಿ. 48) ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದು ಅಂತರ್ಗತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ, 1954ನೇ ಇಸವಿ ಮೇ ತಿಂಗಳ 14ನೇ ದಿನ:

- (ಎ) 374ನೇ ಅನುಷ್ಠೇದದಲ್ಲಿ.-

- (ಎ) (1)ನೇ, (2)ನೇ, (3)ನೇ ಮತ್ತು (5)ನೇ ಖಂಡಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

- (ಬಿ) (4)ನೇ ಖಂಡದಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಿವಿಕೆಸ್ನಿಲ್ ಎಂದು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಜಮ್ಯಮತ್ತು ಕಾಶೀರ ಸಂವಿಧಾನದ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂವರ್ತಾ 1996ರ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತವಾದ ಸಲಹಾ ಮಂಡಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿಂದು ಅಂತರ್ಗತಕ್ಕದ್ದು ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು, 1954ನೇ ಇಸವಿಯ ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಯಮತ್ತು ಕಾಶೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ಆದೇಶದ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದು ಅಂತರ್ಗತಕ್ಕದ್ದು ಎಂದರೆ, 1954ನೇ ಇಸವಿ ಮೇ 14ನೇ ದಿನ.

23. ಭಾಗ XXII. 394ನೇ ಮತ್ತು 395ನೇ ಅನುಷ್ಠೇದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

24. ಮೂರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ - V, VI, VII ಮತ್ತು VIII ನೇ ನಮೂನೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

25. ಐದನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ - ಈ ಅನುಸೂಚಿಯು ಜಮ್ಯಮತ್ತು ಕಾಶೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ.

26. ಆರನೆಯ ಅನುಸೂಚಿ - ಈ ಅನುಸೂಚಿಯು ಜಮ್ಯಮತ್ತು ಕಾಶೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ.

27. Seventh Schedule.-

(a) List I - Union List.-

- (A) Omit entry 2A;
- (B) for entry 3, substitute the following entry, namely:-
“3. Administration of cantonments.”;
- (C) omit entries 8, 9, 34 and 79;
- (D) in entry 72, the reference to the States shall be construed,-
  - (i) in relation to appeals to the Supreme Court from any decision or order of the High Court of the State of Jammu and Kashmir made in an election petition whereby an election to either House of the Legislature of that State has been called in question, as including a reference to the State of Jammu and Kashmir;
  - (ii) in relation to other matters, as not including a reference to that State;
- (E) in entry 81, omit “Inter-State migration”;
- (F) for entry 97, substitute the following entry, namely:-

‘97. Prevention of activities -

- (a) involving terrorist acts directed towards overawing the Government as by law established or striking terror in the people or any section of the people or alienating any section of the people or adversely affecting the harmony amongst different sections of the people;
- (b) directed towards disclaiming, questioning or disrupting the sovereignty and territorial integrity of India or bringing about cession of a part of the territory of India or secession of a part of the territory of India from the Union or causing insult to the Indian National Flag, the Indian National Anthem and this Constitution;

taxes on foreign travel by sea or air, on inland air travel and on postal articles, including money orders, phonograms and telegrams.

Explanation - In this entry, “terrorist act” has the same meaning as in the *Explanation* to article 248’.

(b) Omit List II - State List.

(c) List III - Concurrent List,-

(A) For entry 1, substitute the following entry, namely:-

“1. Criminal Law (excluding offences against laws with respect to any of the matters specified in List I and excluding the use of naval, military or air forces of any other armed forces of the Union in aid of the civil power) in so far as such criminal law related to offences against laws with respect to any of the matters specified in this List.”;

27. ವಳನೆಯ ಅನುಸಂಚಿ:-

- (ಎ) ಪಟ್ಟಿ I - ಒಕ್ಕೂಟ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ -
- 2ನೇ ನಮೂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;
  - 3ನೇ ನಮೂದಿನ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-
“3. ದಂಡ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಆಡಳಿತ”;
  - 8, 9, 34 ಮತ್ತು 79ನೇ ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;
  - 72ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ, ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳನ್ನು,-
    - ಜಮ್ಯು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯದ. ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಯಾವುದೇ ಸದನಕ್ಕೆ ನಡೆದ ಚುನಾವಕೆಯನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಗುರಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಚುನಾವಕ್ಷಾ ತಕರಾಯ ಅರ್ಜಿಯ ಮೇಲೆ ಆ ರಾಜ್ಯದ ಉಳ್ಳ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ನೀಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ತೀರ್ಮಾನದ ಅಥವಾ ಆದೇಶದ ಬಗ್ಗೆ ಸಪ್ರೋಣಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಅರ್ಥಾಲುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಜಮ್ಯು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವುದಾಗಿ;
    - ಇತರ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಆ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದು - ಅಫ್ರೆಸತಕ್ಕದ್ದು;
  - 81ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ “ಅಂತರ ರಾಜ್ಯ ವಲಸೆ” ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಎಫ್) 97ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-
- ‘97. ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧ’
- ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ವಾಧಿತಮಾದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವೆಲ್ಲ ಭಯೋತ್ಸಾಹಕ ಕೃತ್ಯಾಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅಥವಾ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ಯಾವುದೇ ವರ್ಗವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ಅಥವಾ ಜನರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಗಗಳ ನಡುವಿನ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕಾಲ ಪರಿಜ್ಞಾಪನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದು;
  - ಭಾರತದ ಸಾರ್ವಭಾಬುಮತ್ತವೆನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತಿರು. ಅಖಿಂಡತೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ ಅಥವಾ ಪ್ರತ್ಯೀಸುವ ಅಥವಾ ವಿಚಿನ್ಯಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೊಡುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಒಕ್ಕೂಟದಿಂದ ಭಾರತದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆತ್ತದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಬೇರೆದಿಸುವ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರದಿಂದ ಅಥವಾ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದ ಇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುದು; ಸಮಾಜ ಅಥವಾ ವಿಮಾನದ ಮೂಲಕ ವಿದೇಶ ಪ್ರಯಾಣದ, ಅಂತರ ದೇಶೀಯ ವಿಮಾನ ಪ್ರಯಾಣ ಮತ್ತು ಮನಿಯಾಡುವುದನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅಂಚಿ ವಸ್ತುಗಳು, ಹೋಮೋಗ್ರಾಮುಗಳು ಮತ್ತು ಟೆಲಿಗ್ರಾಮುಗಳ ಮೇಲಿನ ತರಿಗಳನ್ನು”.

ವಿವರಣೆ - ಈ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ “ಭಯೋತ್ಸಾಹಕ ಕೃತ್ಯ” ಪದವೆ 248ನೇ ಅನುಷ್ಠಾನದ ವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.
- (ಬಿ) ಪಟ್ಟಿ II - ರಾಜ್ಯಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.
- (ಬಿ) ಪಟ್ಟಿ III - ಸಮವರ್ತ್ತ ಪಟ್ಟಿ,-
- 1ನೇ ನಮೂದಿನ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-
“1. ಕ್ರಮಿನಲ್ ಕಾನೂನು (1ನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿಮರ್ಶಾ, ಅವರಾಧಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸ ಮತ್ತು ಶಿವಿಲ್ ಆಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ನೀರವಾಗುವ ಒಕ್ಕೂಟದ ನೋಕ, ಭೂ ಮತ್ತು ವಿಮಾನ ಬಿಲಗಳ ಅಥವಾ ಇತರೆ ಯಾವುದೇ ಸಶಸ್ತ್ರ ಬಿಲಗಳ ಬಳಕೆಯನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ) ಅಂಥ ಕ್ರಮಿನಲ್ ಕಾನೂನು, ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅವರಾಧಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವುದರ ಮಟ್ಟಿಗೆ.”;

(B) for entry 2, substitute the following entry, namely:-

“2. Criminal procedure (including prevention of offences and constitution and organisation of criminal Courts, except the Supreme Court and the High Court) in so far as it relates to,-

- (i) offences against laws with respect to any matters being matters with respect to which Parliament has power to make laws; and
- (ii) administration of oaths and taking of affidavits by diplomatic and consular officers in any foreign country.”;

(C) omit entry 3, entries 5 to 10 (both inclusive), entries 14, 15, 17, 20, 21, 27, 28, 29, 31, 32, 37, 38, 41 and 44;

(D) entries 11A, 17A, 17B, 20A and 33A are not applicable to the State of Jammu and Kashmir;

(E) for entry 12, substitute the following entry, namely:-

“12. Evidence and oaths in so far as they relate to,-

- (i) administration of oaths and taking of affidavits by diplomatic and consular officers in any foreign country; and
- (ii) any other matter being matters with respect to which Parliament has power to make laws.”;

(F) for entry 13, substitute the following entry, namely:-

“13. Civil procedure in so far as it relates to administration of oaths and taking of affidavits by diplomatic and consular officers in any foreign country.”;

(G) for entry 25, substitute the following entry, namely:-

“25. Vocational and technical training of labour.”;

(H) for entry 30, substitute the following entry, namely:-

“30. Vital statistics in so far as they relate to births and deaths including registration of births and deaths.”;

(I) for entry 42, substitute the following entry, namely:-

“42. Acquisition and requisitioning of property, so far as regards acquisition of any property covered by entry 67 of List I or entry 40 of List III or of any human work of art which has artistic or aesthetic value.”;

(J) in entry 45, for “List II or List III” substitute “this List”.

(ಬಿ) 2ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“2. ದಂಡ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು (ಅಪರಾಧಗಳ ನಿವಾರಕೆ ಮತ್ತು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಶ್ರೀಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳ ರಚನೆ ಮತ್ತು ಸಂಖಣೆ ಸೇರಿದಂತೆ) ಅದು,-

(i) ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಇರುವಂತಹ ವಿಷಯಗಳಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಾನೂನುಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಪರಾಧಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ; ಮತ್ತು

(ii) ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಪಥ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಪ್ಪರ ಮಟ್ಟಿಗೆ.”;

(ಬಿ) 3ನೇ ನಮೂದನ್ನು, 5 ರಿಂದ 10ರ (ಎರಡೂ ಸೇರಿ) ವರೆಗಿನ ನಮೂದುಗಳನ್ನು, 14, 15, 17, 20, 21, 27, 28, 29, 31, 32, 37, 38, 41 ಮತ್ತು 44ನೇ ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) 11ಎ, 17ಎ, 17ಬಿ, 20ಎ ಮತ್ತು 33ಎ ನಮೂದುಗಳು ಜಮ್ಯಾ ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಯಾರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ;

(ಇ) 12ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“12. ಸಾಕ್ಷಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳು, ಅವು,-

(i) ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಪಥ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಪ್ಪರ ಮಟ್ಟಿಗೆ; ಮತ್ತು

(ii) ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಸತ್ತಿಗೆ ಅಧಿಕಾರ ಇರುವಂತಹ ವಿಷಯಗಳಾಗಿರುವ ಯಾವುದೇ ಇತರೆ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ”;

(ಎಫ್) 13ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“13. ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಅದು, ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳ ಬೋಧನೆಗೆ ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ವಿದೇಶಿ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿರುವ ರಾಜತಾಂತ್ರಿಕ ಮತ್ತು ಕಾನ್ಸುಲರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶಪಥ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಪ್ಪರ ಮಟ್ಟಿಗೆ”;

(ಬಿ) 25ನೇ ನಮೂದಿನ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“25. ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ತರಬೇತಿ”;

(ಹೆಚ್) 30ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“30. ಜನನ-ಮರಣಗಳು, ಆವು ಜನನ ಮತ್ತು ಮರಣಗಳ ನೋಂದಣಿಯೂ ಸೇರಿದಂತೆ, ಜನನ ಮತ್ತು ಮರಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ.”;

(ಬಿ) 42ನೇ ನಮೂದಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“42. ಸ್ವತನ್ ಆರ್ಜನೆ ಮತ್ತು ಕಡ್ಡಾಯ ಕೋರಕೆ, ಪಟ್ಟಿ Iರಲ್ಲಿರುವ 67ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಿ IIIರ 40ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಯಾವುದೇ ಸ್ವತನ್ ಆರ್ಜನೆ ಕಲಾತ್ಮಕವಾದ ಅಥವಾ ಸೌಂದರ್ಯಾತ್ಮಕ ಮಹತ್ವವಳಿ ಯಾವುದೇ ಮಾನವನಿಮಿತ ಕಲಾಕೃತಿಯ ಆರ್ಜನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ.”;

(ಬಿ) 45ನೇ ನಮೂದಿನಲ್ಲಿ “IIನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ IIIನೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ” ಬದಲಾಗಿ “ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ” ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

28. Ninth Schedule.-

(a) After entry 64, add the following entries, namely:-

“64A. The Jammu and Kashmir State Kuth Act (No. I of Svt. 1978).”

64B. The Jammu and Kashmir Tenancy Act (No. II of Svt. 1980).

64C. The Jammu and Kashmir alienation of Land Act (No. V of Svt. 1995).

64D. The Jammu and Kashmir Big Landed Estates Abolition Act (No. XVII of Svt. 2007).

64E. Order No. 6-H of 1951, dated the 10th March 1951, regarding Resumption of Jagirs and other assignments of land revenue, etc.

64F. The Jammu and Kashmir Restitution of Mortgaged Properties Act, 1976 (Act XIV of 1976).

64G. The Jammu and Kashmir Debtor's Relief Act, 1976 (Act XV of 1976).”;

(b) entries 65 to 86 are not applicable to the State of Jammu and Kashmir;

(c) after entry 86, insert the following entry, namely:-

“87. The Representation of the People Act, 1951 (Central Act 43 of 1951); the Representation of the People (Amendment) Act, 1974 (Central Act 58 of 1974) and the Election Laws (Amendment) Act, 1975 (Central Act 40 of 1975).”;

(d) after entry 91, insert the following entry, namely:-

“92. The Maintenance of Internal Security Act, 1971 (Central Act 26 of 1971).”;

(e) after entry 129, insert the following entry, namely:-

“130. The Prevention of Publication of Objectionable Matter Act, 1976 (Central Act 27 of 1976).”;

(f) after insertion of the entries 87, 92 and 130 as indicated above, renumber entries 87 to 188 as entries 65 to 166 respectively.

29. Tenth Schedule.-

(a) for the brackets, words and figures “[Articles 102 (2) and 191(2)]”, the brackets, word and figures “[Article 102 (2)]” shall be substituted;

(b) in clause (a) of paragraph 1, the words “or the Legislative Assembly or, as the case may be, either House of the Legislature of a State” shall be omitted;

(c) in paragraph 2.-

(i) in sub-paragraph (1), in sub-clause (ii) of clause (b) of the *Explanation*, the words and figures “or, as the case may be, article 188” shall be omitted;

(ii) in sub-paragraph (3), the words and figures “or, as the case may be, article 188” shall be omitted;

(iii) in sub-paragraph (4), the reference to the commencement of the Constitution (Fifty Second Amendment) Act, 1985 shall be construed as a reference to the commencement of the Constitution (Application to Jammu and Kashmir) Amendment Order, 1989;

28. ಒಂಬತ್ತನೇ ಅನುಮೋದಿ.-

(ಎ) 64ನೇ ನಮೂದಿನ ತರುವಾಯ ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“64ಎ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯ ಕುಂಡಾ ಅಧಿನಿಯಮ, (1978ರ ಸಂಪತ್ತ ಸಂಖ್ಯೆ 1).

64ಬಿ. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಗೇರೆ ಅಧಿನಿಯಮ, (1980ರ ಸಂಪತ್ತ ಸಂಖ್ಯೆ 11).

64ಬಿಂದು. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಭೂಮಿ ಪರಭಾರೆ ಅಧಿನಿಯಮ, (1995ರ ಸಂಪತ್ತ ಸಂಖ್ಯೆ V).

64ಬಿಂದು. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ದೊಡ್ಡ ಭೂ ಎಸ್ಟೇಟುಗಳ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಅಧಿನಿಯಮ, (2007ರ ಸಂಪತ್ತ ಸಂಖ್ಯೆ XVII).

64ಬಿಂದು. ಜಹಗೀರುಗಳ ಪುನರ್ಬಾರ್ಥ ಮತ್ತು ಭೂಕಂಡಾಯ ಇತ್ತಾದಿಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆ ಬಗೆಗಿನ 1951ರ ಆದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆ 6ಹೆಚ್, 10ನೇ ಮಾರ್ಚ್ 1951.

64ಬಿಂದು. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಅಡವಾನ ಸ್ಕ್ಯತ್ತುಗಳ ಪೂರ್ವಸ್ಥಿತಿ ಪ್ರಾಳ್ಯಾ ಅಧಿನಿಯಮ, 1976 (1976ರ ಅಧಿನಿಯಮ XIV).

64ಬಿಂದು. ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯ ಸಾಲಗಾರರ ಪರಿಹಾರ ಅಧಿನಿಯಮ, 1976 (1976ರ ಅಧಿನಿಯಮ ಸಂಖ್ಯೆ XV).”;

(ಬಿ) 65 ರಿಂದ 8ನೇ ನಮೂದುಗಳಿಂದ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ;

(ಬಿಂದು) 8ನೇ ನಮೂದಿನ ನಂತರ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“87. ಜನತಾ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿ ಅಧಿನಿಯಮ, 1951 (1951ರ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ, 43), ಜನತಾ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1974 (1974ರ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ 58) ಮತ್ತು ಚುನಾವಣಾ ಕಾನೂನಿಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1975 (1975ರ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ 40).”;

(ಬಿಂದು) 91ನೇ ನಮೂದಿನ ನಂತರ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“92. ಆಂತರಿಕ ಭದ್ರತೆ ನಿರ್ವಹಕ ಅಧಿನಿಯಮ, 1971 (1971ರ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ 26).”;

(ಬಿಂದು) 129ನೇ ನಮೂದಿನ ನಂತರ, ಈ ಮುಂದಿನ ನಮೂದನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದರೆ:-

“130. ಆಕ್ರೋಹ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಕಟಣಾ ಪ್ರತಿಬಂಧಕ ಅಧಿನಿಯಮ, 1976 (1976ರ ಕೇಂದ್ರಾಧಿನಿಯಮ 27).”;

(ಎಂದು) ಮೇಲೆ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ 87, 92 ಮತ್ತು 130ನೇ ನಮೂದುಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ ನಂತರ, 87 ರಿಂದ 188ನೇ ನಮೂದುಗಳಿಗೆ ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 65 ರಿಂದ 166ರ ವರೆಗೆ ನಮೂದುಗಳಿಂದ ಪುನರ್ಸಂಖ್ಯೆ ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು.

29. ಹತ್ತನೇಯ ಅನುಮೋದಿ.-

(ಎ) “[ಅನುಭೀದಿಗಳು 102(2) ಮತ್ತು 191(2)]” ಎಂಬ ಆವರಣಗಳಿಗೆ, ಪದಗಳಿಗೆ, ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ, “[ಅನುಭೀದ 102(2)]” ಆವರಣಗಳನ್ನು, ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಯೋಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿ) 1ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್ ನ (ಎ) ವಿಂಡರಲ್ಲಿ “ಅಥವಾ ವಿಧಾನಸಭೆ ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ ಏರಡೊ ಸದಸ್ಯಗಳು” ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ಬಿಂದು) 2ನೇ ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್ ನಲ್ಲಿ-

(i) (i)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್ ನಲ್ಲಿ, ವಿವರಣೆಯ (ಬಿ) ವಿಂಡರ (ii)ನೇ ಉಪವಿಂಡರಲ್ಲಿ, “ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 188ನೇಯ ಅನುಭೀದದ” ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(ii) (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್ ನಲ್ಲಿ, “ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ 188ನೇಯ ಅನುಭೀದದ” ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;

(iii) (4)ನೇ ಉಪ-ಪ್ಯಾರಾಗ್ರಾಫ್ ನಲ್ಲಿ, ಸಂವಿಧಾನದ (ಬವತ್ತೆರಡನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ) ಅಧಿನಿಯಮ, 1985ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು, ಸಂವಿಧಾನದ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ) ತಿದ್ದುಪಡಿ ಆದೇಶ, 1989ರ ಪ್ರಾರಂಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿಂದ ಅಭೇದಿಸತಕ್ಕದ್ದು;

- (d) in paragraph 5, the words "or the Chairman or the Deputy Chairman of the Legislative Council of a State or the Speaker or the Deputy Speaker of the Legislative Assembly of a State" shall be omitted;
- (e) in sub-paragraph (2) of paragraph 6, the words and figures "or, as the case may be, proceedings in the Legislature of a State within the meaning of Article 212" shall be omitted;
- (f) in sub-paragraph (3) of paragraph 8, the words and figures "or, as the case may be, article 194," shall be omitted.

- (ಡ) ೫ನೇ ಪ್ರಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ “ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ, ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ಉಪ-ಸಭಾಪತಿಯ ಅಥವಾ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನ ಅಥವಾ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷನ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಇ) ೯ನೇ ಪ್ರಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನ (2)ನೇ ಉಪ-ಪ್ರಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ “ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, 212ನೇ ಅನುಭೇದದ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೊಳಗೆ ರಾಜ್ಯದ ವಿಧಾನಮಂಡಲದ ಪ್ರವರ್ಹನೆಗೆಳೆಂದು” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು;
- (ಎಫ್) ೪ನೇ ಪ್ರಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನ (3)ನೇ ಉಪ-ಪ್ರಾರಾಗ್ರಾಫ್‌ನಲ್ಲಿ “ಅಥವಾ, ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರ, 194ನೇ ಅನುಭೇದದ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅಂಕಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

APPENDIX - III

EXTRACTS FROM THE CONSTITUTION (FORTY-FOURTH AMENDMENT) ACT, 1978.

* * * * *

1. Short title and commencement:- (1) * * * * *

2. It shall come into force on such date as the Central Government may, by notification in the official Gazette appoint and different dates may be appointed for different provisions of this Act.

* * * *

3. Amendment of article 22.- In article 22 of the Constitution-

(a) for clause (4), the following clause shall be substituted, namely:-

(4) No law providing for preventive detention shall authorise the detention of a person for a longer period than two months unless an Advisory Board constituted in accordance with the recommendations of the Chief Justice of the appropriate High Court has reported before the expiration of the said period of two months, that there is in its opinion sufficient cause for such detention:

Provided that an Advisory Board shall consist of a Chairman and not less than two other members, and the Chairman shall be a serving Judge of the appropriate High Court and the other members shall be serving or retired judges of any High Court:

Provided further that nothing in this clause shall authorise the detention of any person beyond the maximum period prescribed by any law made by Parliament under sub-clause (a) of clause (7)

Explanation- In this clause, "appropriate High Court" means,-

- i) In the case of the detention of a person in pursuance of an order of detention made by the Government of India or an officer or authority subordinate to that Government, the High Court for the Union territory of Delhi;
  - ii) In the case of the detention of a person in pursuance of an order of detention made by the Government of any State (other than a Union territory), the High Court for that State; and
  - iii) In the case of the detention of a person in pursuance of an order of detention made by the administrator of a Union territory or an officer or authority subordinate to such administrator, such High Court as may be specified by or under any law made by Parliament in this behalf;
- (b) in clause (7),-
- (i) sub-clause (a) shall be omitted;
  - (ii) sub-clause (b) shall be re-lettered as sub-clause (a); and
  - (iii) sub-clause (c) shall be re-lettered as sub-clause (b) and in the sub-clause as so re-lettered, for the words, brackets, letter and figure "sub-clause(a) of clause (4)", the word, brackets and figures "clause (4)" shall be substituted.

* * * *

ಪರಿಶ್ಲಷ್ಟ - III

1978ನೇ ಇಸವಿ ಸಂವಿಧಾನ (ನಲವತ್ತನಾಲ್ಕನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ). ಅಧಿನಿಯಮದ ಉದ್ದೃತ ಭಾಗಗಳು

* * * *

1. ಚೆಕ್ಕ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಪಾರಂಭಃ- (1) * * * *
  2. ಇದು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರವು ರಾಜ್ಯಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಧಿಸೂಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಗೊತ್ತಪಡಿಸಬಹುದಾದಂಥ ದಿನಾಂಕದಂದು ಜಾರಿಗೆ ಬರತಕ್ಕಾದು. ಈ ಅಧಿನಿಯಮದ ವಿವಿಧ ಉಪಬಂಧಗಳ ಜಾರಿಗಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಿನಾಂಕಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತಪಡಿಸಬಹುದು.
  3. 22ನೇ ಅನುಷ್ಠಾನದ ತಿಂಡುಪಡಿ.- ಸಂವಿಧಾನದ 22ನೇ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ-

(ಇ) (4)ನೇ ವಿಂಡಕ್ಸೆ ಬದಲಾಗಿ, ಈ ಕೆಳಕಂಡ ವಿಂಡವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಾಯೋಚಿಸತಕ್ಕುದು, ಎಂದರೆ:-

ప్రతిభంధక సాధనబడ్డతేగాగి ఆవకాశ కల్పిసువ యొవుదే కానూను, ఒబ్బ వ్యక్తియన్న ఎరడు తింగళిగింత హేచ్చు అవధియవరేగి, సముజిత ఉళ్ళక్కాయాలయద ముఖ్య న్యాయాధీతన తిథారస్తిగి ఆనుసారమాగి రచితమాద సలహామండలియు, సదరి ఎరడు తింగళ అవధియ ముత్తాయకై ముంచి, అంధ సాధనబడ్డతేగి సాక్ష్య కారణపిడే ఎందు అభిష్కృతయిష్టు వరది చూడిద హోరతు, సాధనబడ్డతేయల్లిడఱు ఆధిక్యతోసాతప్పుద్దులు:

ವರಂತು, ಸಲಹಾ ಮಂಡಿರಿಯು ಒಬ್ಬ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಇಬ್ಬಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲದಪ್ಪು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಕ್ಷನು ಸಮುಚ್ಚಿತ ಉಚ್ಚಾರಾಯಾಲಯದ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರಿರತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಇತರ ಸದಸ್ಯರು ಯಾವುದೇ ಉಚ್ಚಾರಾಯಾಲಯದ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಭಿವಾ ನಿವೃತ್ತರಾದ ನ್ಯಾಯಾಧಿಕಾರಿರತಕ್ಕುದು:

ಮತ್ತೊ ಪರಂತು, ಈ ವಿಂಡದಲ್ಲಿರುವುದು ಯಾವುದೂ, (7)ನೇ ವಿಂಡದ (ಎ) ಉಪವಿಂಡದ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಸ್ತುಪ್ತಿ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನು ನಿಯಮಿಸಿದ ಗರಿಷ್ಟ ಅವಧಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಯಾವನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವಾನ್ಯಾಸಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದುವುದನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸತಕ್ಕೆಲ್ಲ.

ವಿವರಣೆ:- ಈ ವಿಂಡ್‌ದಲ್ಲಿ “ಸಮುಚ್ಚಿತ ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ” ಎಂದರೆ,-

- i) భారత స్కోర అధికారి ఆ స్కోరద అధినిధిల్లిరువు | అధికారి అధికారి ప్రాధికారియు మాడిద స్వాస్థబద్ధతే ఆదేశాల్ని అనుగుణవాగి యొవ్వే వ్యక్తియ స్వాస్థబద్ధతేయ సంచారాదల్లిదేహాలి ఒచ్చొట్ట రాజ్యక్షేత్రద ఉళ్ళ న్యాయాలయ;
  - ii) యొవ్వదే రాజ్య స్కోరపు (�చ్చొట్ట రాజ్యక్షేత్రపన్న మోరటుపడిసి) మాడిద స్వాస్థబద్ధతేయ ఆదేశాల్ని అనుగుణవాగి యొవ్వే వ్యక్తియ స్వాస్థబద్ధతేయ సంచారాదల్లి, ఆ రాజ్యద ఉళ్ళ న్యాయాలయ, మత్తు
  - iii) ఒచ్చొట్ట రాజ్యక్షేత్రద ఆడాలతుధికారియు అధికారి అధికారి అధికారి అధికారి అధికారి ప్రాధికారియు మాడిద స్వాస్థబద్ధతేయ ఆదేశాల్ని అనుగుణవాగి, యొవ్వే వ్యక్తియ స్వాస్థబద్ధతేయ సంచారాదల్లి, ఈ ఒగ్గ సంస్తు మాడిద యొవ్వదే కానుడనిన ములుచ అధికారి అధికారి మేలో, సివిస్ట్స్పెషిలిస్ట్స్ ముదాదంభ ఉళ్ళ న్యాయాలయ;

(ಬಿ) (7)ನೇ ವಿಂಡದಲ್ಲಿ-

- (i) (ಎ) ಉಪವಿಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದೆತಕ್ಕುದು;
(ii) (ಬಿ) ಉಪವಿಂಡವನ್ನು (ಎ) ಉಪವಿಂಡವೆಂಬುದುಗಿ ಪುನರ್ರಚನೆತಕ್ಕುದು; ಮತ್ತು
(iii) (ಸಿ) ಉಪವಿಂಡಹನ್ನು (ಬಿ) ಉಪವಿಂಡಮೇಂಡ ಪ್ರಾರ್ಥಿನಿಕಸೆತಕ್ಕುದು ಮತ್ತು ಯಾ. ಪ್ರಾರ್ಥಿನಿಕಸೆಲಾದ ಉಪವಿಂಡಯ್ಲಿ.
“(4)ನೇ ಖಿಂಡದ (ಎ) ಉಪವಿಂಡ” ಎಂಬ ಪದಗಳು, ಜವರಣಗಳು, ಅಕ್ಷರಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳು ಬದಲಾಗಿ
“(4)ನೇ ಖಿಂಡ” ಎಂಬ ಪದ, ಜವರಣಗಳು ಮತ್ತು ಅಂಕಗಳನ್ನು ಪಡ್ಡಾಯೋಚಿಸಲುಕ್ಕುದು.

* * * *